

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DE DANSKE
APOTEKERS HISTORIE

I. BIND

DE DANSKE APOTEKERS HISTORIE

APOTEKERNE I DANMARK OG ISLAND
OG DERES INDEHAVERE SIDEN
OPRETTELSEN OG INDTIL
AARET 1922

AF

E. DAM

FORTSAT OG BEARBEJDET AF
A. SCHÆFFER

I. BIND

APOTEKER
OPRETTEDE FØR AARET 1672

LEVIN & MUNKSGAARDS FORLAG
I KOMMISSION
KØBENHAVN MCMXXV

FORORD

*D*en danske Literatur er i de sidste Aartier blevet beriget med mange betydelige fag- og kulturhistoriske Værker, affødte af den stadigt voksende Interesse og Lyst til at lære ikke mindst de enkelte Fags Historie og Udvikling at kende, det være sig indenfor Haandværk eller Industri, Kunst eller Videnskab. Gennem deres Indhold er disse mange Arbejder af stor Betydning ikke blot for Kendskabet til det paagældende Fag, men de giver hver for sig udmærkede Bidrag til almindelig Kulturhistorie og er for de flestes Vedkommende yderligere af stor Værdi for personalhistoriske Studier.

Til de ældste Fag hører Læge- og Apotekerkunsten. Lægekunstens Historie har i Aarenes Løb haft mange og fremragende Dyrkere herhjemme, hvis Arbejde har sat Spor i en betydelig dansk medicinsk-historisk Literatur. Den danske Læge er i Stand til gennem omfattende Haand- og Lærebøger at skaffe sig Kendskab til sit Fags Historie og til de mange, der i Aarhundredernes Løb har udøvet Lægekunsten i vort Land.

Det samme kan derimod ikke siges for det danske Apotekervæsens Vedkommende; Literaturen vedrørende dettes Historie er yderst sparsom. Rundt om i den medicinsk-historiske Literatur og i faglige Tidsskrifter kan vel findes en Del spredte Meddelelser vedrørende Landets Apoteker og deres Indehavere, og nogle Tilløb til mere samlede Oversigter er i Tidens Løb ogsaa gjort. Der kan i saa Henseende nævnes f. Eks. J. G. Burman Beckers Afhandlinger i »Archiv for Pharmaci og teknisk Chemi« og Chr. D. A. Hansens i »Ny pharm. Tidende«. C. A. Jordanings og V. L. Seehusens »Farmaceutisk Stat 1770—1879« bringer, i sin knappe Form, en Mængde Oplysninger og fortsættes gennem forskellige mindre Stater i »Den farmaceutiske Stat i Danmark 1915«. Mere omfattende Meddelelser om Apotekervæsenet i Danmark findes i Schmidts »Historisches Taschenbuch über die Entstehung der Apotheken...« (1835), i V. Ingerslevs »Danmarks Læger og Lægevæsen« (1873) og i H. Rørdams »Apotekervæsenets Oprindelse og Udvikling, særlig i Danmark« (1899). I denne Sammenhæng maa ogsaa nævnes K. Carøes forskellige medicinsk-historiske Arbejder, hvoraf navnlig »Studier til dansk Medicinalhistorie« (1912) og »Medicinalordningens Historie« (1917) bringer en Række Bidrag til det danske Apotekervæsens Historie.

Til disse Arbejder slutter sig den Række værdifulde Monografier, som Emil Dam i Aarene 1896 til 1914 udarbejdede ved forskellige Apoteksjubiler, i alt væsentligt paa Grundlag af nye selvstændige og meget omfattende Arkivundersøgelser. Men det bliver dog altsammen, de enkelte Arbejders Værdi: uanset, kun spredte Meddelelser. Den danske farmaceutiske Literatur

har hidtil stadigt savnet en samlet Skildring af alle de danske Apotekers Historie og den samlede Oversigt over hele det danske Apotekervæsens og dets enkelte Leds Udvikling gennem Tiderne. Vore Nabolande, Sverige og Norge, er i saa Henseende betydeligt forud for os. Den svenske Farmacis Historie blev i 1907—08 skrevet af Karl Ahlberg, og hertil føjer sig det store, i 1910 paabegyndte og endnu under Udgivelse værende Værk om de enkelte Apoteker og deres Indehavere »Sveriges Apotekarhistoria«. Og Norge har gennem Apoteker J. W. Floods Arbejder faaet omfattende Oversigter over de norske Apotekers Historie.

Den danske farmaceutiske Stand vil derfor bestandig staa i stor Taknemlighedsgæld til afdøde Apoteker Emil Dam, fordi han ikke veg tilbage for det store Arbejde at ville skrive det danske Apotekervæsens Historie paa Grundlag af nye Undersøgelser. Det af ham planlagte Storværk skulde omfatte fire Afsnit: 1. De enkelte Apotekers Historie, 2. Biografier af samtlige danske Farmaceuter, eksaminerede siden 1770, 3. Det danske Apotekervæsens, dansk Farmacis Historie og Udvikling og endelig 4. Lægemedlernes Historie. Denne Plan var jo overordentlig omfattende og storstilet, vel næsten uoverkommelig for et enkelt Menneske. Han havde da ogsaa for største Delen koncentreret sit Arbejde om Værkets første Afsnit, og i hans efterladte Samlinger findes hovedsagelig kun Materiale vedrørende dette, deraf en Del i bearbejdet Form, for de følgende Afsnits Vedkommende derimod kun mere spredte Optegnelser. Med stadig usvækket Interesse og Energi vedblev han gennem mange Aar, jævnsides den daglige Apoteksgerning, at indsamle Materiale til dette sit Livsværk ved omfattende og grundige Undersøgelser i Landets Arkiver og Biblioteker; men netop som han havde bragt sine Undersøgelser vedrørende Værkets første Afsnit til en foreløbig Afslutning og var paabegyndt den endelige Bearbejdelse med Udgivelsen for Øje, bortrev Døden ham, den 27. Januar 1915.

Efter Anmodning har jeg — siden Sommeren 1916 — fortsat Bearbejdelsen af det indsamlede Materiale tillige med de nødvendige supplerende Arkivundersøgelser i Haab om engang at kunne forestaa Udgivelsen af det første Afsnit: De danske Apotekers Historie. Den daglige Apoteksgerning tillige med Beskæftigelse med andre Opgaver har bevirket, at Arbejdet paa dette Værk ogsaa for mig kun er skredet ret langsomt fremad; men den derved skete Forsinkelse har forsaavidt intet betydet, da Verdenskrigen og den derefter følgende Dyrtid med den voldsomme Prisstigning ikke mindst paa Boghaandværkets Omraade, der umuliggjorde enhver Beregning af mere stabil Karakter vedrørende Værkets Fremstillingsudgifter, alligevel lagde sig hindrende i Vejen for Udgivelsens Paabegyndelse.

Naar Udgivelsen nu finder Sted, er dette ikke ensbetydende med, at Arkiv- og Biblioteksundersøgelser og Indsamling af Materiale dermed kan betragtes som afsluttet; de bragte Meddelelser vil sikkert paa mange Punkter kunne suppleres gennem mere specielle Studier over enkelte Perioder eller enkelte Personer. Og Udsendelsen sker da bl. a. ogsaa i det Haab, at Offentliggørelsen af det hidtil indsamlede Stof maa bidrage til, at de Mangler navnlig i personalhistorisk Henseende, som findes, i Tidens Løb maa kunne

afhjælpes. Paa den anden Side har praktiske Hensyn i mange Tilfælde nødvendiggjort en ret kraftig Beskæring af det tilstedeværende Materiale; meget af det rige Stof, der er hentet frem i Landets Arkiver, i Skifteprotokoller, i Tingbøger, i Form af Bevillinger, Ansøgninger, Testamenter o. s. v. har kun kunnet finde Plads som korte Referater eller Uddrag. I Forbindelse med de udførlige Noter og Henvvisninger, der afslutter Beskrivelsen af hvert enkelt Apoteks Historie, vil disse omend kortfattede Meddelelser dog forhaabentlig give Værket Værdi som Kildeskrift og derved i al Fald kunne gøre Nytte ved mere specielle Undersøgelser eller ved Udarbejdelsen af mere omfattende Beskrivelser.

For de Apotekers Vedkommende, af hvilke der i Aarenes Løb er udgivet særlige Beskrivelser, bl. a. de ovenfor omtalte Jubilæumsskrifter, har jeg i udstrakt Grad benyttet disse. Deres særlige Karakter af Festskrifter har tilladt en betydelig mere detailleret og omfattende Beskrivelse af Apotekernes Historie og de enkelte Indehaveres Levnedsløb; i nærværende Værk har jeg derfor kun kunnet medtage den Stofmængde, der er i Overensstemmelse med Værkets Plan og Omfang og iøvrigt maattet nøjes med Henvisninger til de benyttede Skrifter. — De personalhistoriske Meddelelser stammer for den nyere og nyeste Tids Vedkommende hovedsageligt fra Oplysninger indhentede gennem Spørgeskemaer, udsendte dels af E. Dam og dels af mig til de biograferede selv. Med Hensyn til de Apotekere, som har været Indhavere af flere Apoteker, gælder som almindelig Regel, at deres Biografi findes under det Apotek, de sidst har ejet; for nulevende Apotekeres Vedkommende det Apotek, de besad i 1922.

I »Noter og Henvisninger« er der iøvrigt gjort saa omhyggelig Rede som muligt for benyttet Materiale; ligesom jeg her har meddelt, hvad der i E. Dams Samlinger forelaa i bearbejdet Manuskript eller i al Fald i Form af Optegnelser i saa stor Mængde, at vedkommende Apoteks Historie kan siges at være udarbejdet væsentligst paa Grundlag af hans Undersøgelser; at drage en skarp Grænse paa dette Punkt er ugørligt. — En Undtagelse i denne Henseende danner dog — foruden Perioden 1915-22 — Apotekerne i de sønderjydske Landsdele, af hvilke Omtalen og Beskrivelsen alene maa staa for min Regning. Den forholdsvis korte Tid, der er forløbet siden Genforeningen, har ikke tilladt en Indsamling af Materiale i saa stort et Omfang som for Landets øvrige Apoteker; men at udgive en dansk Apotekshistorie uden at medtage disse, hvoraf saa godt som alle er gamle danske Apoteker, oprettede før 1864, forekom mig umuligt. De bragte Meddelelser, der for en stor Del skyldes de enkelte Apotekers Arkiver, vil dog forhaabentlig danne et godt Grundlag for videregaaende Studier. — Et andet Afsnit, der ogsaa maa staa paa mit Ansvar alene, er det indledende Kapitel om de ældste københavnske Apoteksforhold. Det foreliggende Værk, hvis Plan kun er at bringe de enkelte Apotekers Historie, vil iøvrigt ikke omhandle disses indbyrdes Forhold eller andre Grene af selve Apotekervæsenets Udvikling; disse Spørgsmaal er det mit Haab senere at kunne tage op til Behandling. Kun for de københavnske Apotekers Vedkommende har jeg med Hensyn til den ældre Tid ment at maatte gøre en Undtagelse; væsent-

ligt af den Grund, at de af mig foretagne Undersøgelser i ret høj Grad har ændret og forøget det hidtidige Kendskab til disse Forhold og belært os om nogle selvstændige, ikke længer bestaaende københavnske Apoteker, af hvilke Omtalen jo rettest sker i dette Afsnit. —

»De danske Apotekers Historie« vil da, i kronologisk Orden, bringe Beskrivelse af alle inden Udgangen af Aaret 1922 oprettede Apoteker i Danmark og Island — de sidstnævnte i et afsluttende selvstændigt Afsnit — med Biografier af samtlige Indehavere. Stoffet er fordelt paa ialt 3 Bind. Det første vil omhandle de Apoteker, der er oprettede før Forordningen om Medicis og Apotekere af 4. December 1672 blev udstedt; mellem andet og tredje Bind er den kgl. Resolution af 23. December 1842 sat som Grænsen, saaledes at sidste Bind udelukkende vil omhandle Apoteker oprettede i Henhold til denne. — En Række Registre af forskellig Art vil danne Afslutningen paa Værket, og forhaabentlig lette dettes Anvendelse som Haandbog eller Kildeskrift. — — —

Det var efter betydelig Overvejelse og kun med stor Betænkelighed, at jeg i sin Tid paatog mig Forsøget paa at løfte Arven efter Emil Dam. I Taknemlighed for den Tillid, der blev vist mig af hans Enke, nu afdøde Fru Emilie Dam, ved at overdrage mig dette Hverv og stille de efterladte Samlinger til min fulde og frie Raadighed, har jeg siden da arbejdet videre i hans Spor. Det foreliggende Værk, der i sin ydre Form er blevet mit, vil vise, om det er lykkedes mig, som jeg haaber, gennem dets Indhold at fuldføre det paa en saadan Maade, som dette Mindesmærke over Emil Dams Livsværk fortjener.

Der er fra mange Sider, fra Privatpersoner, Foreninger, Musæer, ydet saavel Apoteker Dam som mig stor og interesseret Hjælp under Udarbejdelsen ved mundtlige og skriftlige Meddelelser, ved Laan af Literatur, Dokumenter og Billedstof; i Landets Arkiver og Biblioteker har vi altid fundet beredvillig og værdifuld Assistance; for al ydet Hjælp udtaler jeg her en oprigtig Tak. — Desuden er der i Aarenes Løb ydet Forétagendet hjælpsom økonomisk Støtte fra forskellige Institutioner; jeg beder disse: Carlsberg-fonden, Danmarks Apotekerforening, Dansk Farmaceutforening og »Fonden til det pharmaceutiske Studiums Fremme« modtage en ærbødig Tak derfor. — Og hertil føjer jeg til Slut en særlig Tak til de mange Medlemmer af den danske pharmaceutiske Stand, som ved at forudtegne sig som Subskribenter har skabt den økonomiske Basis, der var Betingelsen for, at Værkets Udgivelse overhovedet kunde finde Sted.

København, December 1922.

A A G E S C H Æ F F E R.

APOTEKER I DANMARK
OPRETTEDE FØR AARET 1672

KØBENHAVNSKE APOTEKERE OG APOTEKERGAARDE INDTIL AARET 1672

EN KRONOLOGISK OVERSIGT

DET 15. AARHUNDREDE

De ældste foreliggende Meddelelser vedrørende bosiddende københavnske Apotekere omhandler en Mester Johan Apoteker, der var bosiddende i Vor Frue Sogn.*) Den 10. December 1465 udstedte Margrethe Jonsdatter, Borgmester Arild Kruses Enke, Skøde paa en Gaard hende tilhørende, beliggende »vesten ved Rosengaarden ud til Algaden mellem St. Peders Gaard og Mester Johan Apotekers Gaard«. Da »Rosengaarden« paa den Tid betegnede en Samling Haver og ubebyggede Pladser, der strakte sig fra Møntergade nord paa til Volden, øst for nuværende Købmagergade, har Mester Johans Gaard, efter Dr. O. Nielsens Formening, sikkert ligget paa den senere Lille Købmagergades vestlige Side. 14 Aar senere omtales denne Apoteker igen, men da paa et andet Sted i Byen, i et Brev (dat. 3. August 1479), hvori Abbeden i Æbelholt Kloster erkender, at Klostret har modtaget i Gave af Borgmester Jep Clausen en Gaard liggende »norden for Købmannegaden østen næst Mester Johan Apotekers Gaard«; i Skødet, der udstedtes 9. August s. A., kaldes han »Apotekeren i vor Frue Sogn«. At Mester Johan Apoteker har haft sin Bolig paa Købmannegaden, bekræftes yderligere gennem et Maalebrev af 4. Juli 1482; han er da enten død eller rejst bort; thi det hedder deri, at Kong Hans med Bistand af forskellige Hofmænd og Borgere lader udmaale den Jord, som Mester Johan »fordum tilhørte og paaboede«, og hvorpaa Æbelholt Kloster nu vil lade bygge.†) (Dr. O. Nielsen udtaler i sin »Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse« I, S. 291

*) I Bagersvendenes Gildeskraa fra 1403, da de oprettede et Svendelav, opføres blandt Underskriverne en »Anne Abbetekers«; noget nærmere om hendes eventuelle Tilknytning til Apotekervæsnet kendes ikke. (Kbh. Dipl. II, S. 38.)

den Formodning, at en Hans Brandt, kaldet Mester Johan, som 1427 købte en Gaard i Tyskemannegade (senere Købmannegade, nu Vimmelskaflet) i Vor Frue Sogn, skulde være identisk med Mester Johan Apoteker; er dette rigtigt, skulde denne saaledes have været Apoteker i København i ca. 60 Aar!)

I Københavns Bys Jordebog af 1496 omtales »Apotekerens Have« liggende i Byens vestre Rodemaal paa det vestre Hjørne af det gamle Raadhusstræde næst Plankerne; dette Stræde var det nuværende Studiestræde, og Haven har da ligget paa Hjørnet af dette ud mod Byens Vold eller, som den dengang kaldtes, Byens Plankeværk. Om Apotekeren selv meddeles intet udover, at han skal betale 2½ Mark i Jordskyld.²⁾

Nogle Aar forinden omtales en Apotekergaard paa en Grund mellem Fisketorvet (nuværende Amagertorvs vestlige Del) og Læderstræde. Møntmester i Malmø Henrik Dringenberg faar 15. December 1477 Skøde paa en Gaard »tværs over for Helliggeisthus«, liggende norden næst Peder Karlssons Gaard ud til Læderstræde. 22. April 1485 skøder Karlsson denne sin Gaard til Dringenberg, og uden paa dette Skøde er (med en anden Haand) skrevet, at Brevet lyder paa den Jord, som »nu haldelen apotekerens gardes i synder«. Dringenbergs Grund svarer til senere Mtr. Nr. 27 paa Amagertorv (jvf. Note 55). Det er maaske hos denne Apoteker, at Jacob Kammersvend i 1487 for en Sum af 6 Mark købte 6 Pund Konfekt til Kong Hans.³⁾

DET 16. AARHUNDREDE.

I Begyndelsen af dette Aarhundrede omtales igen en Apotekergaard paa Amagertorv. Ved Skøde af 25. Januar 1518 kommer Helligaandskloster i Besiddelse af en Gaard tilhørende Borgmester Albert von Gock og beliggende paa Nordsiden af Fisketorvet »vesten næst op til den Gaard, som Willem Apoteker fordem iboede«. Det er formentlig den »Wyllem Apoteker«, som ca. 1510 nævnes selvanden i Fortegnelsen over vaabenført Mandskab i »Moens Laurensens Rodemaal« (= Frimands Kvarter). Ligesom det maaske ogsaa er ham, der sigtes til i et Skøde, som Fru Birgitte Olufsdatter Rosenkrans af Vallø i 1521 udstedte til Christian II paa sin Gaard beliggende paa Fisketorvet »tværs over for den gamle Apoteker«. (Om denne Slægten Rosenkrans tilhørende Gaard se nærmere under »Løve-Apoteket i København«). Muligvis er det ogsaa denne Apoteker, der omtales i et

Brev, som Kong Hans 14. Oktober 1510 sendte fra Kalundborg til Lensmanden paa Københavns Slot Esge Bilde, hvori han bad denne sende bl. a. nogen »claret« fra »wor Apoteker«; eller maaske er der her Tale om en hos Kongen ansat, iøvrigt ukendt Hofapoteker. — I et Lejebrev af 28. August 1542 paa Ejendommen paa Hjørnet af Klosterstræde og Fisketorvet siges det, at denne er beliggende »næst vesten op til Apotekerens Gaard.«⁴⁾

Det siges, som ovenfor anført, i 1518, at Willum Apoteker »fordum« boede paa Fisketorvet; vi kan maaske da formode, at hans Efterfølger var den Hans Apoteker, som 4. Marts 1514 fik Bevilling som Apoteker i København. Der foreligger intet om, hvor i Byen Hans Apoteker har haft sit Officin, men det er vel ikke usandsynligt, at ogsaa han har boet ved Amagertorv, Byens Handelscentrum. Hans Bevilling (trykt i Kbhvns. Diplom II, S. 197) gav ham Eneret som Apoteker i København og fritog ham for Skat. Af Ordlyden synes det iøvrigt at fremgaa, at der tidligere har været udstedt Bevillinger, idet der staar, at Kongen giver ham Tilladelse til at drive »Apoteket« i København med de samme Privilegier, som »fremfarne Apotekere før ham« har nydt; denne Bevilling er imidlertid den ældste kendte.

Ved Frederik I's Tronbestigelse fandtes der efter alt at dømme ingen bosiddende Apotekere her i Landet. Denne Konge udfoldede en interesseret Virksomhed for at faa Landet forsynet med Læger og Apotekere, uden at det dog tilsyneladende er lykkedes ham. Paa Herredagene i København og Odense i 1525 og 1526 foreslog han Rigsraadet at bevilge Penge i dette Øjemed, men hans Forslag blev afviste med den Motivering, at de, der trængte til disse Mænd, selv kunde lønne dem. Efter at Munkene i 1530 havde maattet rømme Graabrødrekloster i København, foreslug Kongen i et Brev af 19. Januar 1531 Byens Magistrat at indrette Boliger i disse Bygninger for en Læge og en Apoteker. Men heller ikke denne Plan synes at være gennemført. Nogle Aar senere omtales dog en »Apotekers Have« paa Klosters Grund. I en »Overenskomst om Jordskyldens Nedsættelse« af 10. Juli 1547 opføres nemlig under Graabrødre Kloster en Have tilhørende Willum Apoteker; Jordskylden af denne var hidtil 13 Mark og skulde nu nedsættes til 7 Mark. Man kan sikkert med Rette gaa ud fra, at denne Have har tilhørt Apoteker Willum Uno, der Aaret i Forvejen havde faaet Bevilling til Apoteket i Højbrostræde, og som maaske forinden har haft sit Apotek i Klostret. Som det senere omtales (under »Apoteket i Højbrostræde«) var Uno nemlig bo-

siddende Apoteker i København, inden han i 1546 fik Bevilling. Denne Formodning støttes af Pontoppidan, som i »Origines Haffniensis« (S. 292) under Omtalen af Graabrødre Kloster skriver, at »Closter-Bygningen brugtes i Kong Frederik I og Christian II's Tid, dels til en offentlig Skole, dels ogsaa til et Apotek.«⁵⁾

Den næste kendte Bevilling til Apotek i København udstedtes 11. December 1536 til Apoteker *J o h a n D i e c k*, og det bestemtes deri, at denne skulde indrette sit Apotek i det Stenhus i Højbrostræde, som Christian III. var kommet i Besiddelse af ved Ambrosius Bogbinders Død s. A. Til dette Apotek, omtalt nedenfor som »Apoteket i Højbrostræde«, er ogsaa Størstedelen af de øvrige i det 16. Aarhundrede udstedte københavnske Bevillinger knyttede: for *Willum Uno* (15. September 1546), *Mathern von Wermelskirchen* (10. September 1572), *Peder Wendtzke* (29. Juli 1581) og *Mathias Kalckauen* (17. Maj 1592).

Da Willum Uno i 1546 overtog dette Apotek, var det stadigt det eneste i Landet. Inden Aarhundredets Slutning var dette Forhold i betydelig Grad ændret, idet der da fandtes privilegerede Apoteker i Odense, Viborg, Helsingør, Haderslev, Kolding og Aarhus. Og ogsaa for selve Hovedstadens Vedkommende havde det for en Tid været forandret, idet Frederik II. den 14. Maj 1572 gav sin tidligere Hofapoteker *Hans de Hundt* Bevilling til at anlægge det 2det Apotek i København (se nedenfor).

Kongen indfrie herved et 10 Aar gammelt Løfte til sin Hofapoteker, idet denne allerede 30. Maj 1562 havde faaet kgl. Brev paa, at saafremt der en Gang skulde oprettes et nyt Apotek her i Riget, skulde han faa Bevillingen. Det synes alligevel, som om en anden er kommet ham i Forkøbet; i alt Fald udtaler Bevillingen af 1572, at *Hans de Hundt* skal oprette Apoteket i Stedet for en *Walter Janssen*, som da var død og afgangen. Aaret efter var der allerede et 3die københavnsk Apotek paa Stabelen, idet den daværende Hofapoteker *Antonius Preuss*, de Hundts Efterfølger, 10 December 1573 fik Bevilling til at nedsætte sig i København som Apoteker, dog med Forpligtelse til stadigt at forrette Tjeneste som Hofapoteker enten selv eller ved en forfaren Svend. Efter alt at dømme har Preuss ikke benyttet denne Bevilling, men er vedblivende nøjedes med sin Virksomhed ved Hoffet.⁶⁾ *Hans de Hundt* derimod benyttede sin Bevilling, og i Tidsrummet 1572—83 havde København 2 privilegerede Apoteker.

Fra det 16. Aarhundredes Slutning kendes følgende upriviligerede københavnske Apotekere:

Johan Berendtsen »Apoteker i København«, fik i Følge Rentemester-Regnskaberne den 27. Januar 1573 Betaling for noget Kardemomme, der var købt hos ham til Brug i Hoffets Husholdning.

Nathan Apoteker fik i Følge samme Regnskaber den 10. September 1574 udbetalt 8 Mark for en Kurv med Figen.

»Apoteker« Jacob von Thunde blev i 1585 og »Apoteker« Caspar Schön i 1587 optaget som Brødre i »Danske Compagnie; en Arnoldus Apoteker findes som Underskriver paa et Tingsvidne af 7. Juli 1589.)

Jørgen Bubberrt, der benævnes baade Apoteker og Urtekræmmer i København, leverede i Aarene 1594—1607 en stor Mængde Varer til Hoffet, særligt ved Christian IV.s Kroning i 1596. Han døde 1607, begravet 26. Juli i St. Nikolai Kirke. Han var første Gang gift med Apoteker Willum Unos Enke Anne Nielsdatter, der døde 1598; hans anden Hustru Mette overlevede ham og ægtede senere Willum Dop; hun begravedes 27. August 1617 i St. Nikolai Kirke. — Ved sit Ægteskab med Anne Nielsdatter blev Bubberrt Ejer af flere Ejendomme i København, paa Amagertorv, Gammeltoiv, Købmagergade og Klædeboderne (se nærmere Side 17).

DET 17. AARHUNDREDE.

Ved dette Aarhundredes Begyndelse var der saaledes kun een privilegeret Apoteker i København, Mathias Kalckauen i Højbrostræde. Men i 1609 ændredes dette. 27. Juni d. A. bestemte nemlig Christian IV., at der fremtidig, indtil videre Anordning, skulde være 2 privilegerede Apotekere i Hovedstaden, og at disse skulde være Mathias Kalckauen og Hans Stein (Kongebrevet trykt i Kbhvns. Diplom. II., S. 551). Kalckauens Død i 1614 gav ikke Anledning til Udstedelsen af en ny Bevilling, idet hans Enke Margrethe Giertzdatter fortsatte Driften af Apoteket. Men efter hendes Død i 1620 udstedte Kongen, den 12. September, en ny Dobbeltbevilling (trykt i Kbhvns. Diplom II., S. 629), der kom til at gælde for Hans Stein og, som den nye Bevillingshaver, Esaias Fleischer. Steins Apotek omtales senere i dette Afsnit som »Apoteket i Skindergade«; Fleischers Apotek er det endnu bestaaende »Løve-Apotek«.

Den næste københavnske Apotekerbevilling udstedtes 11. September 1635 til Johannes Woldenberg; den er knyttet til »Apoteket i Skindergade«, hvor Woldenberg blev Steins Efterfølger, og bringer derfor ingen Forandring i Antallet af privilegerede Apoteker i København. Det gør derimod den næste i Rækken, der udstedtes 29

Marts 1644 til Hofapoteker S a m u e l M e i e r, idet denne fik Bevilling til at oprette et nyt, tredje Apotek i København. Kongen motiverer denne Forøgelse af Apotekernes Antal med, at Byen, siden han for »ungefæhr« 24 Aar siden bestemte, at den indtil videre Anordning skulde have 2 privilegerede Apoteker, nu var »forbedret og tiltaget« saa meget, at der var Plads og Brug for 3 saadanne. Meiers Apotek omtales senere i dette Afsnit som »Samuel Meiers Apotek«.

Elleve Aar senere fik Hovedstaden sit fjerde privilegerede Apotek, og det var igen en af Kongens Hofapotekere, Diderik Strube, som fik Bevillingen, dat. 30. Marts 1655 (se nedenfor »Diderik Strubes Apotek«). Den 11. Maj 1658 fik J o h a n n e s K i r c h h o f f Bevilling til det nuværende »Kong Salomons Apotek«; paa det Tidspunkt var Johannes Woldenberg sandsynligvis død, og »Kong Salomons Apotek« kan derfor sikkert betragtes som en Afløser af »Apoteket i Skindergade«; nogen direkte Forbindelse mellem de 2 Apoteker kan ikke paavises. Den næste Bevilling udstedtes 6. September 1660 til Hofapoteker C h r i s t o p h e r H e e r f o r d t, som oprettede det endnu bestaaende »Svane-Apotek«; dette Apotek maa betragtes som en Afløser af »Samuel Meiers Apotek«, der ophørte at bestaa ved Meiers Enkes Død i 1659; heller ikke mellem disse Apoteker kan dog paavises nogen direkte Forbindelse. Og endelig udstedtes i det her omhandlede Tidsrum under 15. Maj 1669 en Bevilling til Hofapoteker J o h a n G o t t f r i e d B e c k e r, der indrettede »Elefant-Apoteket« paa Købmagergade, det nuv. »Kgl. Hof-Apotek« i Store Kongensgade. Dette Apotek var en Afløser af »Diderik Strubes Apotek«, der ophørte at bestaa senest ved dennes Død i 1667.

For Københavns Vedkommende kendes saaledes indtil 1672 følgende privilegerede Apoteker:

1536—1620. Apoteket i Højbrostræde.

1572—1583. Hans de Hundts Apotek.

1609—ca. 1658. Apoteket i Skindergade.

Fra 1620 det endnu bestaaende »Løve-Apotek«.

1644—1659. Samuel Meiers Apotek.

1655—ca. 1667. Diderik Strubes Apotek.

Fra 1658 det endnu bestaaende »Kong Salomons Apotek«.

Fra 1660 det endnu bestaaende »Svane-Apotek«.

Fra 1669 det endnu bestaaende »Kgl. Hof-Apotek«.*)

Fra det 17. Aarhundrede kendes endvidere følgende uprivilegerede Apotekere i København:

Werner von Klewe fik 1605 Skøde paa Ejendommen paa det østlige Hjørne af Hyskenstræde og Amagertorv, hvor han drev Apotekernæring til sin Død (ca. 1613). Hans Enke ægtede Apoteker Esaias Fleischer, der fortsatte Forretningens Drift, fra 1620 med kongelig Bevilling (se nærmere under »Løve-Apoteket i København«).

Henrik Ratke omtales som Apoteker og Urtekræmmer bl. a. i Kbhvns. Grundtakster (1620—61), bosiddende paa det vestlige Hjørne af Købmagergade og Amagertorv; han betalte Afgift af Boder udenfor sit Hus og af Haver udenfor Østerport. Fra 1623—27 var han Oldemand for Fattigforstanderne; i 1648 var han, ligesom Apoteker Johannes Woldenberg, med til at beskikke Fuldmægtige, der skulde vælge Frederik III. til Konge, og var i 1659 med til at vælge Byens »32 Mænd«. Han synes ikke at have haft Leverancer til Hoffet.⁹⁾

Johan Dolfein kaldes Apoteker »boendes udi Christianshavn«, da han 25. Oktober 1622 fik udbetalt 10½ Rdl. 20 Sk. dansk af Kongens Rentemester for 4 Pund Nelliker, 8 Pund Mandler, 8 Pund Rosiner og 6 Pund lange Mandler, som han havde leveret til Kongens Hofapotekere Henrik Weber og Peder Gagelmann. 17. December s. A. fik han Betaling for leverede Farver og Olier; han kaldes da Johan Delfin og tituleres Urtekræmmer.

Mecher (Melchior?) Winckler kaldes »Apoteker og Indvaaner i København«, da han 22. November 1622 fik 6½ Rdl. 8 Sk. udbetalt af Rentemesteren for Alun, Laurbær, Hulrødder, Vitriol, hvid Vitriol, Angelikarødder, Alantrødder og Løvtikkerødder leverede til Hoffets Brug. (I Grundtaksterne af 1633 og 1645 nævnes en Melchior Winckler boende paa Nørregade mellem Bispens Gaard og St. Pederstræde. 15. August 1621 blev 4 Borgere, bl. a. Melchior Winckler (Winckel) beskikket til at efterse, om en Sæbesyder Hans Røpers Varer kunde passere for godt Købmandsskab.⁹⁾

Gert Kohlendal, Apoteker og Indvaaner i København, fik 11. Maj 1642 udbetalt 247 Daler 26 Sk. af Rentemesteren for Gewürz og Speceri leveret til Kongens Hofapoteker Samuel Meier. I Grundtaksterne af 1645 og 1653 nævnes han som boende i Højbrostræde, i senere Mtr. Nr. 70.

APOTEKET I HØJBROSTRÆDE.

1536—1620.

Som omtalt i foranstaaende Oversigt udstedte Christian III. den 11. December 1536 et aabent Brev til Johan Dieck, i Følge hvil-

⁹⁾ Med Hensyn til en nærmere Redegørelse for den her anvendte, fra tidligere trykte Meddelelser betydeligt afvigende, Ordning af de københavnske Apoteker maa — foruden til Beskrivelsen af de enkelte Apotekers Historie i nærværende Værk — henvises til: »Københavnske Apoteker paa Christian den Fjerdes Tid. Nogle nyere Undersøgelser ved cand. pharm. Aage Schæffer. Kbhvn. 1921«, samt til »Rettelser og Tilføjelser« til sidstnævnte Bog (i Farm. Tidende 1923.)

ket denne som Belønning for hidtidig og fremtidig udvist »Troskab og villig Tjeneste« hos Kongen fik Lov til for sig og Arvinger »til evig Tid« at maatte nyde, bruge og beholde den Halvdel af Stenhuset i Højbrostræde, som hidtil havde tilhørt Ambrosius Bogbinder; dog kun paa den Betingelse, at han inden førstkommende Pinsedag havde indrettet et fuldstændigt Apotek der i Gaarden, som han selv skulde bebo. Johan Dieck har efter denne Bevilling at dømme aabenbart staaet i Christian III's Tjeneste, formentlig som Hofapoteker; noget herom kendes dog ikke, og heller ikke om hans fremtidige Virksomhed; Bevillingen er overstreget i Registranten og har sikkert ikke været benyttet.¹⁰⁾

Den Ejendom, Kongen her udviste til Apotekergaard, tilhørte oprindelig den kendte Borger og Raadmand Hans Meissenheim med Tilnavnet Bogbinder. Efter dennes Død tilfaldt Gaarden de 2 Sønner Ambrosius og Hans. Kort efter at København den 28. Juli 1536 havde overgivet sig til Christian III., tog Borgmester Ambrosius Bogbinder sig af Dage af Frygt for Udfaldet af en mod ham rejst Retssag, og Kongen inddrog da hans Halvpart i Ejendommen under Kronen som konfiskeret Gods. Den anden Halvpart kom Kongen i Besiddelse af i 1552 ved at købe den af Mester Hans Bogbinder; Købesummen var 600 Mark lybsk, som Tolderen i Helsingør 19. Februar d. A. fik Ordre til at betale Hans Bogbinder, som næste Dag udstedte Skøde til Kongen.¹¹⁾ Gaarden var nu i Kronens Besiddelse til 1602, da den solgtes til Apoteker Kalckauen.

Den næste kendte Bevilling til at drive Apotek i denne Gaard udstedtes i 1546 til Willum Uno; at dømme efter dennes Bevilling skulde der i det mellemliggende Tidsrum have boet en Apoteker Antonius i Gaarden; om denne vides i saa Fald intet udover, at der i Unos Bevilling staar, at han maa benytte den Gaard i Højbrostræde, »som Anthonius Apoteker, nu sidst afdøde, iboede.«

Willum Uno (Vilhelm von Unna).

Født 1493, sandsynligvis i Tyskland (i Hansestaden Unna?), død i København 9. Februar 1580, begr. i Helligaands Kirke.

Gift 1) med Marine (Marie)

2) med Anne Nielsdatter, D. a.... og Margrethe Mogens-

datter, død 1598, begr. i Nikolaj Kirke; gift 2) med upriv. Apoteker og Urtekræmmer i København Jørgen Bubbet.*)

Willum Uno underskrev 2. Februar 1545 som Vitterlighedsvidne paa et Lejebrev, og det ses i Rentemester-Regnskaberne, at han har leveret Varer til Hoffet bl. a. 1545. Han har da allerede paa det Tidspunkt været bosiddende Apoteker i København, maaske som foran omtalt i en af Graabrødreklostrets tidligere Bygninger. 15. September 1546 fik han Bevilling som Apoteker i København med Bolig i Gaarden i Højbrostræde, kvit og fri for al Byens Tynge; han skulde indrette et godt Apotek, holde forstandige Svende og betale aarlig 30 Joachimsdalere i Leje af Gaarden.¹²⁾ I en senere Bevilling af 25. Marts 1550 blev indsat flere nye Bestemmelser, bl. a. at Uno, hvis Kongen ønskede det, i Stedet for de 30 Daler aarlig Husleje skulde holde og lønne en god Apotekersvend, der daglig skulde følge Kongen; endvidere at han til Stadighed skulde være forsynet med de fornødne Varer i frisk og god Tilstand; til Gengæld fik han Eneret som Apoteker; opfyldte Uno ikke sine Forpligtelser, skulde Kongens Brev være forbrudt.¹³⁾

Den første Bestemmelse i denne Bevilling blev bragt i Anvendelse i 1570, idet Kongen 9. Februar d. A. tilskrev Uno, at han havde antaget *Antonius Preuss* som sin Rejseapoteker og derfor anmodede Uno om at sørge for dennes Besoldning. ¹⁴⁾ Med Hensyn til de fornødne gode og friske Varer synes Uno ikke at have været fuldtud efterrettelig; i al Fald gav han i 1569 Anledning til den første Apoteksvisitats. Kongen skrev nemlig 5. Marts d. A. til Livlægerne *Dr. Martinus Ædituus* og *Dr. Hans Bentzen*, at han havde erfaret, hvorledes der paa Apoteket i Højbrostræde var *»stor brøst paa hvis Deel, som burde att vere til Kiøbs ther sammesteds«*, ligesom en Del af Varerne var gamle og forgemte; medens de dog var dobbelt, ja tredobbelt saa dyre som i Nederlandene og andet Steds. Lægerne fik derfor Ordre til straks at begive sig hen paa Apoteket og der omhyggeligt undersøge alt samt forfatte en Takst paa Apotekerens Varer.¹⁵⁾

*) Forskellige Steder i Literaturen anføres, at Willum Uno i 1560 ægtede *Kirstine Morsing*, D. a. Professor *Chr. Therkelsen Morsing*, og at hun overlevede sin Mand og i 1585 som fattig Enke nød Understøttelse af Universitetets Midler. Som Kilde angives *Rørdam: Københavns Universitets Historie IV*, S. 106; her nævnes ogsaa en *»M. Willom«* som *Kirstines Ægtemand*. Men Formodningen om, at denne skulde være identisk med Willum Uno, omstødes af de mange Kendsgerninger, der foreligger vedrørende Unos Enke, *Anne Nielsdatter*.

Foruden at være den, der forsynede Hovedstadens Indbyggere med Medikamenter, ses af Rentemester Regnskaberne, at Uno ogsaa i hele sin Apotekertid var Leverandør til Hoffet. I 1551 fik han Betaling for Varer leverede siden 1545, og han forekommer nu næsten hvert Aar i Regnskaberne med større eller mindre Poster, uden at der dog i Reglen gøres nærmere Rede for disses Art men blot anføres, at Varerne er leverede til enten Kongens Livlæge eller Hofapoteker. Et Par specificerede Poster skal anføres: 30. August 1570 betaltes Willum Apoteker for 2 Pund Brisselholz, 1 Pund hvid Sæbe og 1 Pund Alun, som Christopher Papes Tjener havde annammet og taget med til Frederiksborg til »at farve Kongens Heste med«; en Leverance i 1573 bestod bl. a. af 50 Pund Ingefær, 50 Pund Korender, 50 Pund Peber, 300 Pund Svedsker, 64 Potter Lissabonolie, 20 Stöschens Laven-delvand. — Ogsaa forskellige Kongebreve fortæller om Unos Virksomhed med at forsyne Hoffet med Apotekervarer. 25. April 1557 fik Tolderen i Helsingør kgl. Befaling til at udrede 800 Daler af Øresundstolden, for hvilke Uno skulde købe Specerier og andre Urter i Amsterdam eller Antwerpen; da han var kommen hjem, fik Rentemester Jørgen Beck Befaling til at modtage det af ham og lade sig det tilveje i Pundet. I et Kongebrev af 6. November 1558 skriver Kongen til Statholderen i København Mogens Gyldenstjerne, at »naar Willum Apoteker kommer hjem, skal han begive sig til Kongen med det, han har købt«. I 1560 var Uno igen paa Rejse; 10. Marts d. A. fik Mogens Gyldenstjerne Befaling til at give Willum Apoteker en Skrivelse med til Borger i Amsterdam Johan Falchner, at denne skulde give Willum 1800 Daler af Kongens Penge til at købe Specerier og Urter for. I et Kongebrev af 7. Februar 1560 befales det Willum Apoteker at sende »allehaande Sukkerkonfekt« til Kongen i god Tid for Fastelavn.¹⁰⁾

Egentlig Hofapoteker har Uno sikkert aldrig været; foruden omtalte Antonius Preuss (Hofapoteker fra 1569 til 1579) nævner Regnskaberne i Aarene 1558—61 en Johan eller Johannes Apoteker, der bl. a. kaldes for Unos »Tjener« (Medhjælper), vel identisk med den foran nævnte Hans de Hundt (Hofapoteker fra 1562 til 1569). I 1557—59 betales der Løn til en »Mester Willom Destillerer« (20 Daler aarlig); næppe Willum Uno, der forekommer i de samme Regnskaber som »Willum Apoteker«. Uno var ogsaa blandt dem, der i Krigen med Sverige i 1563 fik Pas for sig selv eller sine Svende paa at »føre Fetalje til Lejren og sælge den der«; hans Fetalje har formentlig

ogsaa bestaaet i Medikamenter, og han bliver saaledes tillige den første danske Feltapoteker.

Uno har sikkert siddet i gode Formuesomstændigheder; i en Liste over adelige o. a. store Gaarde nævnes »Apotekergaarden, som bruger stor Næring«¹⁷⁾; og han var Ejer af en Del Gaarde rundt om i Byen. I en Optegnelse over Jordskyldens Forandring i 1547 ses, at han har benyttet en Have paa det tidligere Graabrødre Klosters Grund; af et Skøde af 14. August 1570 fremgaar det, at han ejede nogle Boder i Springgade (nuv. Pilestrædes nordlige Del); af et Skøde af 28. Maj 1587 ses, at han har haft en Gaard paa Gammeltove, og af et Lejebrev af 2. Oktober 1594 erfarer vi, at han har ejet en Gaard paa Købmagergade, der ved hans Død er tilfaldet Sønnen Frederik v. Unna og efter dennes Død (8. Juni 1590) overgaaet til Anne Nielsdatter og hendes 2den Mand Jørgen Bubbert. Paa Sydsiden af Amagertorv var Uno Ejer af 2 Gaarde, der gik ud til Læderstræde; i et Lejebrev af 9. April 1563 vedrørende Naboejendommen omtales Unos Gaard, af hvilken han svarer Afgift til Hellig-Gesthus-Hospital; den omtales igen i et Skøde af 11. Januar 1574 som tilhørende Willum Uno, og 25. August s. A. fik han og hans Hustru Anne Skøde paa Nabogaarden mod Øst. Efter Unos Død er den førstnævnte Gaard overgaaet til Sønnen Frederik og den østlige til Anne Nielsdatter og ved hende til Jørgen Bubbert, der efter Frederik v. Unnas Død ogsaa er kommet i Besiddelse af dennes Gaard, som i et Skøde af 20. Juni 1597 kaldes for Jørgen Bubberts Gaard, som Daniel Simlebager iboer. (I et Skøde af 24. November 1578 omtales Willum Apotekers Stald i Læderstræde). I 1581 omtales Boder udenfor Byens Porte tilhørende Willum Uno og s. A. nævnes, at Anne Apotekers betaler Jordskyld til »hellig Gesthus Hospital« af Købstadgods ved Amagertorv (8 Mark) og ved Københavns Avlsgaard i Springgade (3 Mk. 16 Hvid).¹⁸⁾

Den 10. September 1572 blev Uno for sin Livstid fritaget for Skat og Tynge; og samme Dag udstedtes en Bevilling til *M a t h e r n v o n W e r m e l s k i r c h e n*, om hvem det siges, at han har købt Unos Apotek; Bevillingen er af samme Indhold som Unos af 1550.¹⁹⁾ Om denne Apoteker vides iøvrigt intet, og Overdragelsen af Apoteket til ham har næppe fundet Sted. I Rentemester-Regnskaberne nævnes Uno i de følgende Aar stadigt som Leverandør til Hoffet, medens *Wermelskirchen* ikke en eneste Gang nævnes deri; den sidste Udbetaling til Uno er af 3. December 1578 for Varer leverede i Tidsrummet 30. Marts 1577 til 14. Maj 1578. Af Regnskaberne fremgaar tillige, at den efterfølgende Apoteker *P e d e r W e n d t z k e* var Medhjælper hos Uno (i 1574); og det ligger derfor nær at antage, at Uno har drevet Apoteket til sin Død, og at *Wendtzke* derefter, indtil han selv fik Bevilling, har bestyret Apoteket for Anne Nielsdatter, som 15. Februar 1580 fik Tilladelse til i et Aar efter sin Husbonds Død

at maatte nyde og beholde hans Hus kvit og frit.²⁰⁾ (Willum Unos første Hustru Marine fik 18. November 1557 Bevilling til, saafremt hun overlevede sin Mand, at maatte beholde Apoteket i sin Livstid og nyde de samme Rettigheder som ham mod at opfylde de samme Forpligtelser.²¹⁾).

Udvendig paa Helligaandskirkens Mur opsattes et Epitafium over Willum Uno (og Søn) med Indskriften:

Vor diese *Epitaphio* liget begraben der Erbar WILHELM von Vnna welcher ist gewesen zweier Könige Apotecker *Christiani* 3. und *Friderici* 2. mit seiner Haussfrawen MARINA dem Gott Genadige seie. Starb Anno 80 den 9. *Febru.* seines Alters im 87 Jahr.

Anno 1583

Anno 1590 den 8. *Junij* Starb FRIDERICH van Vnna. Dem Gott genedich sey / und ligt vor diesem *Epitaphio* begraben.²²⁾

Peder Wendtzke.

Død 1590 i København, begr. i Nikolaj Kirke, hvor Enken satte ham et Epitafium.²³⁾

Gift med Margrethe Giertzdatter, død 1620, begr. 17. Juli i Nikolaj Kirke,²⁴⁾ gift 2) med efterfølgende Apoteker Mathias Kalckauen.

Wendtzke fik 29. Juli 1581 Bevilling til at drive Apotek i København med Bolig i Kronens Gaard, »som Willum Apoteker tilforn udi boede«; Gaarden maatte han nyde og bruge kvit og frit i de 2 første Aar og skulde derefter i aarlig Leje betale 10 gamle Dalere; hans Privilegier var iøvrigt som Forgængerens naar undtages, at han ikke skulde holde en Svend til Kongens Brug.²⁵⁾ I 1586 blev han Broder i »Danske Compagni«.²⁶⁾

Wendtzke leverede ligesom sin Forgænger Medicin til Hoffet og Kongens Heste, Voks og Blækpulver til Kancellierne, Farve, Linolie, Harpiks o. a. til Orlogsflaaden; i 1589 leverede han adskillige Slags Materialia og Medicin, som Professor, Dr. Anders Krage skulde have med paa Rejsen til Skotland med Prinsesse Anna. 8. September 1590 skete den sidste Udbetaling (316 Daler) til Peder Wendtzke for Speceri og Varer til Kongen; 22. April 1591 fik hans Enke udbetalt 50 Daler for Varer leverede af hendes Husbond.

Margrethe Giertzdatter fortsatte Apotekets Drift, hvilket fremgaar af en kgl. Missive til Detlef Holck, dat. 7. December 1590, hvori denne fik Befaling til at lade Wendtzkes Enke blive boende i Huset og holde

Apotek, saaledes som hun havde ansøgt Kongen om; dog skulde han alvorligt foreholde hende at holde alt i Rigtighed i Apoteket, saa enhver til en rimelig Pris kunde faa, hvad han behøvede.²⁷⁾

Mathias Kalckauen.

Død 1614 i København, begr. 11. Juli i Nikolaj Kirkes søndre Gang. Gift med Peder Wendtzkes Enke.

Han fik Bevilling 17. Maj 1592, kun afvigende fra Forgængerens deri, at han straks skulde betale de 10 Daler i aarlig Leje af Gaarden.²⁸⁾ Den 27. Juni 1609 fik han sammen med Hans Stein den foran omtalte Dobbeltbevilling. 1593 blev han Broder i »Danske Compagni«.

Lejeforholdet mellem ham og Kronen ophørte 1602, idet Kalckauen 30. November d. A. for sig og Arvinger fik Ejendomsbrev paa Gaarden, som han havde købt af Kongen. Købesummen anføres ikke i Skødet, men heri siges om Gaardens Beliggenhed, at den laa paa den østlige Side af Højbrostræde mellem »Baltzer Berndtz' Gaard paa den søndre og Hans Holstes paa den venstre Side«. Bredden mod Højbrostræde, af Syd i Nord, var 22 Alen $1\frac{1}{2}$ Kvarter, og den tilsvarende Bredder mod Store Færgestræde var 27 Alen $\frac{1}{2}$ Kvarter 1 Fodsbred; Længden mellem de 2 Gader var 34 Alen $\frac{1}{2}$ Kvarter 1 Fodsbred.²⁹⁾ Apotekergaarden er af H. U. Ramsing stedfæstet som senere Mtr. Nr. 73 (i 1757) og var beliggende midtvejs i Højbrostræde (Facaden mod Store Færgestræde laa lige overfor nuv. Lille Kirkestræde), ikke som af Dr. O. Nielsen antaget beliggende paa det nordøstlige Hjørne af Højbrostræde og Amagertorv. Den Ejendom paa samme Side af Højbrostræde, hvori Christopher Heerfordt i 1660 indrettede »Svane-Apoteket«, var i 1757 = Mtr. Nr. 75 (jvf. Note 55). Af en Synsforretning i 1609 fremgaar, at Kalckauen havde en stor Drikkebod foran sit Hus, af hvilken han skulde betale en aarlig Afgift af 3 Daler. Mellem Øster- og Nørreport ejede han 2 Haver, som 1606 (Skøde 14. Februar) købtes af Kongen for 400 Daler, da »Kongens Have« skulde anlægges.³⁰⁾

Kalckauen leverede til Stadighed Medikamenter, Specerier og »andre Materialia« til Kongen, og han efterlod sin Enke en Del Fordringer paa Hoffet. I Tidsrummet 2. September 1595—27. August 1611 fik han udbetalt i det mindste 2322 Daler 1 Mk. 9 Sk. for leverede Varer. Hans Enke fortsatte Apotekets Drift tillige med Leverancerne

til Hoffet; fra 12. Oktober 1614 til 10. Juli 1619 for ialt 1631 Daler 1 Mk. 4 Sk.; efter hendes Død fik Svigersønnen Rafn (Rem) Pedersen Kontrafejer (gift med Kathrine Mathiasdatter) udbetalt et Restbeløb paa 114 Daler 3 Mk. 18½ Sk.

I 1620 betalte Margrethe Apoteker 3 Mk. i Afgift af en Drikkebød i Højbrostræde og 8 Sk. af 2 Skure i Store Færgestræde. I »det bro-lagte Stræde fra Adelvejen udenfor Østerport« ejede hun Hus og 2 Haver.³¹⁾

Efter Margrethe Kalckauens Død i 1620 kendes ingen Ejere af Apoteket eller iøvrigt noget til dets Skæbne, og det maa derfor be-tragtes som ophørt at bestaa ved dette Tidspunkt.

HANS DE HUNDT'S APOTEK VED STRANDEN.

1572—1583.

Hans de Hundt (Johannes Canis).

Død i København 1584 (før 17. September).

Gift med Valborg Krampe, død i København (før September 1606), gift 1) med Slotsfoged paa Skodborghus Peder Stub.

Hans de Hundt var Hofapoteker hos Frederik II, i al Fald fra 1561, i hvilket Aar han nævnes i Rentemester-Regnskaberne som ha-vende modtaget ½ Aars Løn. At dømme efter de samme Regnskaber har han i nogle Aar forinden været ansat hos Apoteker Willum Uno, idet der omtales en Johan (og Johannes) Apoteker i dennes Tjenc-ste; og han har da formentlig været den Svend, der skulde forrette daglig Tjeneste hos Kongen, og som Uno skulde lønne. Han fratraadte sin Hofapotekertjeneste 1569.

Ved kgl. Brev af 30. Marts 1562 fik han Løfte om Bevilling til det første Apotek, der efter denne Dag skulde oprettes her i Riget. Ved Kongebrev af 15. September 1564 fik han Farumgaard i Forlening uden Afgift og med fri Olden fra Skovene til sine egne hjemmefødte Svin, fri Gærdsel og Vogntømmer samt nødtørftig Ildebrændsel af Vindfælder. Det følgende Aar fik Omegnens Bønder Ordre til at pløje Jorden til Hans Apotekers Kornsæd og hjælpe ham med at høste.³²⁾ Og endelig 14. Maj 1572 fik de Hundt Bevilling til at oprette et Apotek i København i Stedet for en Walter Janssen, som da var død og afgang.³³⁾ (Bevilling for Janssen eller noget nærmere om ham kendes ikke).

Han indrettede sit Apotek i en Gaard »ved Stranden« (nuv. gl.

Strand Nr. 46). Gaarden havde tidligere tilhørt Arild Hake, der overtog Brugsretten af den ved et Lejebrev af 19. Marts 1553, og af Lejebrevet fremgaar, at Gaarden havde Facade baade mod Stranden og mod Læderstræde; Bredden, af Vest i Øst, var mod Stranden »halvanden og tyve sjæll. Alen og 2 Fingersbredder«, mod Læderstræde »tyve sjæll. Alen og 1 Fingersbredde«. Hake svarede en aarlig Afgift af 12 Mark; i Jordebogen af 1581 opføres de Hundt med en aarlig Afgift af 16 Mark, og Gaarden nævnes blandt »Vikariegods til Prædikanternes og Skoletjenernes Underhold«. ³⁴⁾ I Rentemester-Regnskaberne er Hans de Hundt opført som Leverandør af forskellige Varer til Hoffet i 1573 og 1574. Broder i »Danske Compagni« blev han i Aaret 1576.

Han døde i 1584; i et Skøde af 17. September d. A. kaldes Valborg Krampe »Enke« efter Hans de Hundt. Aaret i Forvejen havde han solgt Gaarden ved Stranden til en Johan Jellesen (Skøde 4. November 1583), og er maaske da samtidigt ophørt med sin Apoteker-virksomhed.

Hans Hustru Valborg nævnes i 1581 og 1584 som Ejer af en Gaard paa Amagertorvs Nordside; i et Skøde af 1. September 1606 siges Gaarden at være beliggende »vesten næst op til Helliggesthus Kirke«; det samme Skøde omtaler hende som »afgangen«. I Følge Jordebogen af 1581 skulde »Johann de Hundtz quinde« betale 1 Mark i Jordskyld af en Have vesten for Nørreport. ³⁴⁾

APOTEKET I SKINDERGADE.

1609—ca. 1658.

Hans Stein (Johannes Steen).

Død i København 1629, begr. i Helligaandskirken i »den smalle Mandsgang«, hvor der opsattes et Epitafium over ham.

Gift. Hans Hustru, hvis Navn ikke kendes, overlevede ham og ægtede (før 1633) efterfølgende Apoteker Johannes Woldenberg, død før 1645.

I 1595 blev Hans Stein under Titel af »Apoteker« optaget i »Danske Compagni«; og han nævnes første Gang i Rentemester-Regnskaberne for 1605—06, hvor der staar, at Johannes Stein »Urtekræmmer og Indvaaner i København« den 14. Oktober 1605 fik udbetalt 25 Daler 11 Sk. for forskellige Recepter og Medikamenter leverede fra 4. November 1604 til 8. September 1605 saavel til Hs. Majestæt som til

til Hoffet; fra 12. Oktober 1614 til 10. Juli 1619 for ialt 1631 Daler 1 Mk. 4 Sk.; efter hendes Død fik Svigersønnen Rafn (Rem) Pedersen Kontrafejer (gift med Kathrine Mathiasdatter) udbetalt et Restbeløb paa 114 Daler 3 Mk. 18½ Sk.

I 1620 betalte Margrethe Apoteker 3 Mk. i Afgift af en Drikkebød i Højbrostræde og 8 Sk. af 2 Skure i Store Færgestræde. I »det broglagte Stræde fra Adelvejen udenfor Østerport« ejede hun Hus og 2 Haver.³¹⁾

Efter Margrethe Kalckauens Død i 1620 kendes ingen Ejere af Apoteket eller iøvrigt noget til dets Skæbne, og det maa derfor betragtes som ophørt at bestaa ved dette Tidspunkt.

HANS DE HUNDT'S APOTEK VED STRANDEN.

1572—1583.

Hans de Hundt (Johannes Canis).

Død i København 1584 (før 17. September).

Gift med Valborg Krampe, død i København (før September 1606), gift 1) med Slotsfoged paa Skodborghus Peder Stub.

Hans de Hundt var Hofapoteker hos Frederik II, i al Fald fra 1561, i hvilket Aar han nævnes i Rentemester-Regnskaberne som havende modtaget ½ Aars Løn. At dømme efter de samme Regnskaber har han i nogle Aar forinden været ansat hos Apoteker Willum Uno, idet der omtales en Johan (og Johannes) Apoteker i dennes Tjeneste; og han har da formentlig været den Svend, der skulde forrette daglig Tjeneste hos Kongen, og som Uno skulde lønne. Han fratraadte sin Hofapotekertjeneste 1569.

Ved kgl. Brev af 30. Marts 1562 fik han Løfte om Bevilling til det første Apotek, der efter denne Dag skulde oprettes her i Riget. Ved Kongebrev af 15. September 1564 fik han Farumgaard i Forlening uden Afgift og med fri Olden fra Skovene til sine egne hjemmefødte Svin, fri Gærdsel og Vogntømmer samt nødtørftig Ildebrændsel af Vindfælder. Det følgende Aar fik Omegnens Bønder Ordre til at pløje Jorden til Hans Apotekers Kornsæd og hjælpe ham med at høste.³²⁾ Og endelig 14. Maj 1572 fik de Hundt Bevilling til at oprette et Apotek i København i Stedet for en Walter Janssen, som da var død og afgang.³³⁾ (Bevilling for Janssen eller noget nærmere om ham kendes ikke).

Han indrettede sit Apotek i en Gaard »ved Stranden« (nuv. gl.

Strand Nr. 46). Gaarden havde tidligere tilhørt Arild Hake, der overtog Brugsretten af den ved et Lejebrev af 19. Marts 1553, og af Lejebrevet fremgaar, at Gaarden havde Facade baade mod Stranden og mod Læderstræde; Bredden, af Vest i Øst, var mod Stranden »halvanden og tyve sjæll. Alen og 2 Fingersbredder«, mod Læderstræde »tyve sjæll. Alen og 1 Fingersbredde«. Hake svarede en aarlig Afgift af 12 Mark; i Jordebogen af 1581 opføres de Hundt med en aarlig Afgift af 16 Mark, og Gaarden nævnes blandt »Vikariegods til Prædikanternes og Skoletjenernes Underhold«. ³⁴⁾ I Rentemester-Regnskaberne er Hans de Hundt opført som Leverandør af forskellige Varer til Hoffet i 1573 og 1574. Broder i »Danske Compagni« blev han i Aaret 1576.

Han døde i 1584; i et Skøde af 17. September d. A. kaldes Valborg Krampe »Enke« efter Hans de Hundt. Aaret i Forvejen havde han solgt Gaarden ved Stranden til en Johan Jellesen (Skøde 4. November 1583), og er maaske da samtidigt ophørt med sin Apoteker-virksomhed.

Hans Hustru Valborg nævnes i 1581 og 1584 som Ejer af en Gaard paa Amagertorvs Nordside; i et Skøde af 1. September 1606 siges Gaarden at være beliggende »vesten næst op til Helliggesthus Kirke«; det samme Skøde omtaler hende som »afgangen«. I Følge Jordebogen af 1581 skulde »Johann de Hundtz quinde« betale 1 Mark i Jordskyld af en Have vesten for Nørreport. ³⁴⁾

APOTEKET I SKINDERGADE.

1609—ca. 1658.

Hans Stein (Johannes Steen).

Død i København 1629, begr. i Helligaandskirken i »den smalle Mandsgang«, hvor der opsattes et Epitafium over ham.

Gift. Hans Hustru, hvis Navn ikke kendes, overlevede ham og ægtede (før 1633) efterfølgende Apoteker Johannes Woldenberg, død før 1645.

I 1595 blev Hans Stein under Titel af »Apoteker« optaget i »Danske Compagni«; og han nævnes første Gang i Rentemester-Regnskaberne for 1605—06, hvor der staar, at Johannes Stein »Urtekræmmer og Indvaaner i København« den 14. Oktober 1605 fik udbetalt 25 Daler 11 Sk. for forskellige Recepter og Medikamenter leverede fra 4. November 1604 til 8. September 1605 saavel til Hs. Majestæt som til

Hs. Majestæts elskelige kære Gemalinde, højbaarne Fyrstinde Dronning Anna Cathrines egen Nødtørf og Behov; den 2. August 1607 fik Hans Stein »Apoteker i København« igen Betaling for Medikamenter o. lign. Fra 1607 til 24. Maj 1627 forekommer Stein ofte i Regnskaberne, som Regel med mindre Beløb; saaledes fik han i 1609 udbetalt 15 Daler 2 Sk. for Medicin »til 2 af de Piger, som Kongen lader lære paa musikalske Instrumenter«; en større Leverance, for 527½ Daler 18 Sk., havde han til de 2 udrustede Skibe, som Kongen 1618 sendte til Ceylon. En stor Del af de af ham leverede Varer var »udtaget« af Kongens Hofkemiker P e t e r P a y n g k³⁵). Bevilling som Apoteker i København fik han, som foran nævnt, 27. Juni 1609 (fornyset 12. September 1620).

I 1609 lavede Stein i Lægernes Overværelse Teriak og fik Attest for dets Ægthed den 13. April.³⁶) Under den frygtelige Pestepidemi, som 10 Aar senere hærgede Byen, havde Stein flere Gange Lejlighed til at lave Teriak, ligeledes mindst én Gang det følgende Aar.

Det Steinske Apotek fandtes, i al Fald fra 1619, i Ejendommen paa det vestlige Hjørne af Klosterstræde og Skindergade. I Følge Jordebogen af 1620 betalte Stein Jordskyld til Byen af 4 gamle Boder (1 Mk.) og en ny Bod (4 Sk.) liggende omkring Huset i Skindergade; og paa samme Tid ejede han udenfor Nørreport 4 Haver, der laa paa Nordsiden af det tredie Stræde, norden for den nye hvælvede Bro udenfor Jermers Skanse (den »nye hvælvede Bro« fandtes i nuv. Gyldenløvesgade, hvor Vandet fra Peblingesøen løb ind i Stadsgraven).³⁷) Resen anfører i »Inscriptiones Haffniensis« (S. 269), at Steins Apoteksejendom, der var beliggende »in platea nomine Skindergade appellata«, var forsynet med følgende Indskrift:

Medicinam invenit Apollo,
Amplificavit Æsculapius,
Perfecit Hippocrates.
Soranus.

Volve super Jehovam viam tuam & spera in eo
& ipse faciet, projice super Jehovam pondus
tuum, & sustentabit te, non dabit in seculum
mutationem justo.

Stein døde som nævnt i 1629, og 10. December s. A. gav Kongen Steins Søn, der for et Tidsrum af 6 Aar havde faaet Apoteket overdraget af sin Moder, Tilladelse til at drive det ved en dygtig Apote-

kersvend, som skulde approberes af Stadens Læger. Af Interesse er den samtidigt udstedte Bestemmelse, at naar nogen af Apotekerne i København afgik ved Døden, og ingen af deres Børn var dygtige til eller ikke fik Bevilling til at blive ved Apoteket, skulde den, som fik dette, afkøbe Arvingerne, hvad der fandtes af Varer, som var fornødne til Apotekets Drift og kendtes gode og dygtige af Lægerne.³⁹⁾

I de 6 Aar, 1629—35, Steins Søn var Apotekets Indehaver, bestyredes det af efterfølgende Apoteker Johannes Woldenberg, som i dette Tidsrum (før 1633) indgik Ægteskab med Hans Steins Enke.

Johannes Woldenberg.

Født i Holsten, død i København (før 1659).

Gift 1) med Hans Steins Enke,

2) med Cathrine Jacobsdatter.

Han lærte Apotekerkunsten hos Apoteker, Dr. med. Johan Lysius i Flensborg, var derefter Medhjælper paa forskellige tyske Apoteker og blev 1622 Medhjælper hos Apoteker Hans Stein i København, hvor han blev i 3 Aar; rejste derefter til Slesvig for paany at vende tilbage til Stein, hvis Apotek han bestyrede de sidste 2 Aar af dennes Levetid. Bestyrede derefter i 6 Aar Apoteket for Steins Søn, hvorefter han ansøgte Kongen om at faa Steins Bevilling overført paa sig. Samtidig maa imidlertid Stein jun. have ansøgt om at maatte beholde Bevillingen, thi 31. August 1635 fik Medici i København kgl. Befaling til at erfare, hvem der var dygtigst til at forestaa et Apotek, enten Hans Steins Søn eller »den person, som Hans Steins hustru nu haffver«. ⁴⁰⁾ Om denne Apotekereksamen virkelig er afholdt, vides ikke, men i al Fald blev det Woldenberg, der fik Bevillingen 11. September 1635.⁴¹⁾

I 1633 opføres Woldenberg i Taksationslisterne som Ejer af de under Stein omtalte Boder omkring Huset i Skindergade, ligesom han betalte Jordskyld af de samme Haver, som Stein havde ejet. I »Mandtal over Hovedskatten« af 1645 nævnes han som boende paa samme Sted i Skindergade (Frimands Kvarter), og som Husstandens Medlemmer opføres »Johannes Woldberg Apoteker, Jost Gutbier, Pouell Thoermoller, Jacob Sóffrin og 2 Tjenestepiger«; paa dette Tidspunkt er altsaa hans første Hustru, Steins Enke, død. Endelig finder vi ham paa samme Sted i »Grundskat af Københavns By Anno 1653.« Men i denne sidste Liste og i et Mandtal over Tjenestefolk af 1652 nævnes han tillige under Klædebo Kvarter; den Gaard, han her har ejet, synes ved Sammenligninger mellem Grundtaksterne at have ligget paa Skin-

dergades nordlige Side omtrent overfor Klosterstræde; denne Gaard har formentlig ogsaa haft Facade til Kannikestræde, og det er maaske da ogsaa Woldenberg, der er Tale om, naar der i Mandtalslisten fra 1645 nævnes en »Jens Apoteker selv sjette« under Kannikestræde. At Woldenberg har ejet flere Ejendomme i Skindergade bekræftes af Københavns Pantebøger. I Følge disse gav han i 1648 »Borgmestre og Raad« Pant i sin Gaard i Skindergade for 300 Rdl. 3 Aar senere fik Professor, Dr. Hans Svane Pant i den Gaard i Skindergade, som Woldenberg selv iboer, for 3000 Rdl. in specie. I 1654 optog han 2 nye Laan; det ene paa 1000 Rdl., næst efter Hans Svanes Prioritet, det andet ligeledes paa 1000 Rdl. men i en anden Ejendom i Skindergade. 1644 købte Woldenberg af Byen 8 Boder og en Have paa den østlige Side af Teglgaardsstræde for 1024 Kurantdalere, hvilke Ejendomme havde tilhørt de Fattiges Forstander, afd. Oldermænd Christopher Munck.⁴¹⁾

Johannes Woldenberg indtog en anset Stilling i Byen. 11. April 1648 var han blandt de Borgere, der gav de 4 Borgmestre, 2 Raadmænd og 4 Borgere Fuldmagt til at hylde Frederik III. som Konge, ligesom han paa samme Maade i 1650 (5. Juni) udstedte Fuldmagt for de samme til at vælge Prins Christian til Tronfølger. At han ogsaa var anset som Apoteker fremgaar af, at Lægerne Thomas Fincke, Ole Worm og Joachim Skeel i 1636 var forsamlede i hans Hus for at undersøge Virkningen af Narhvaltand som Modgift mod Arsenik og Sublimat; Forsøgene anstilledes paa Duer og Katte. Den 18. Juni 1640 betaltes der ham 50 Dl. 22 Sk. for Medikamenter, han havde leveret til Brug i Kongens Laboratorium.⁴²⁾

Woldenbergs Dødsaar kendes ikke; men han er død inden Januar 1659. I Mandtal af 10. Januar d. A. over de af Byens Indbyggere, der kunde gaa til Volds under Belejringen, nævnes nemlig under Skindergade (i Frimands Kvarter) »Johannes Woldenbichs Enche, hindis Schwen och en Karl med fuld Gever«, og i Indkvarteringslisten af December s. A. opføres paa samme Sted, at »Johannes Woldenbergs Enche« kan have 1 Mand i Indkvartering. Der er her Tale om Woldenbergs anden Hustru, Cathrine Jacobsdatter, med hvem han blev gift i Slutningen af 1640'erne; i dette Ægteskab var 2 Sønner Johan og Hans, døbte i Frue Kirke henholdsvis 1651 og 1654.⁴³⁾

At Woldenbergs Enke i Mandtalslisten af 10. Januar 1659 opføres med en »Svend« i sin Tjeneste kunde maaske tyde paa, at hun har

fortsat Driften af Apoteket efter Mandens Død. Noget bestemt herom kendes dog ikke, ej heller nogen Bevilling for hende.

SAMUEL MEIERS APOTEK.

1644—1659.

Samuel Meier.

Født i Husum (Slesvig) April 1609, S. a. Konrektor ved Husum Skole, senere Præst smst. Johannes Meier og Elisabeth Jüngling, død i København 1658, begr. September (Mikkelsdag) i Nikolaj Kirke.

Gift 2 Gange. Hans første Hustru, om hvem iøvrigt intet vides, blev begr. 7. Februar 1647 i Nikolaj Kirkes »mellemste Kirkegang« Nr. 15. — Hans anden Hustru, Magdalene Friis, døde i København 1659, begr. i Juni i Nikolaj Kirke.⁴⁴⁾

Samuel Meier fik 18. Juni 1639 Bestalling som Hofapoteker hos Christian IV. med en aarlig Løn af 200 Rdl. in specie og 2 sædvanlige Hofklædninger aarligt samt 12 Rdl. maanedlig i Kostpenge for sig selv og en Dreng; Ansættelsen regnedes fra 14. Maj s. A.⁴⁵⁾ Han fik Løn som Hofapoteker indtil 14. Maj 1644, da han fratraadte Tjenesten for at nedsætte sig som Apoteker i København. Han har dog flere Gange derefter fungeret som Hofapoteker. Det fremgaar saaledes af Dr. Ole Worms Breve til Dr. Otto Sperling, at Meier i Februar 1648 var paa Frederiksborg og tilberedte Lægemedler til Christian IV under dennes sidste Sygdom. Og i Hoffets Afregningsbog over Lønninger forekommer en Udbetaling af Kostpenge til Hofapoteker Samuel Meier for Tidsrummet 1. Maj 1654 til 21. Marts 1655.⁴⁶⁾

Den 29. Marts 1644 fik han Bevilling til at oprette et nyt, tredie Apotek i København; Bevillingen er iøvrigt af den sædvanlige Ordlyd (trykt i Kbhvns. Diplom III, S. 249). 7. Februar 1650 stadfæstede Frederik III. Bevillingen i alle dens Ord, Klausuler og Punkter, og ved Kongebrev af 20. November s. A. blev Meier fritaget for al borgerlig og Bys Tynge og Besværing.⁴⁷⁾

I Mandtalslisten fra 1645 ses, at »kgl. Majestæts Apoteker Samuel Meier« da boede i Købmager Kvarter paa Østergades Nordside (i nuv. Nr. 56). Her havde han indrettet sit Apotek i den østlige Halvdel af den kendte Ejendom »Oxekopen«, som han 1647 købte af Rentemester Henrik Müller, eller vist snarere ejede i Fællesskab med denne. I »Grundskat af Københavns By Anno 1653« opføres han paa samme Sted, og Ejendommen ansættes til 1600 Rdl. At Gaarden paa Øster-

gade stadig var i hans og efter hans Død i Arvingernes Besiddelse ses af, at Henrik Müller i 1664 solgte den til kgl. Konditor Johannes Madsen paa egne og Henning Meiers, Samuel Meiers Søns, Vegne.⁴⁸⁾ Meier havde dog ikke sit Apotek paa Østergade i hele sin Levetid.

Ved Købebrev af 18. Januar 1655 (tinglæst 22. s. M.) købte han af Steffen Rodes Børn Ejendommen paa det sydlige Hjørne af Læderstræde og Højbrostræde (nuv. Højbroplads Nr. 4).⁴⁹⁾ I en Fortegnelse over »kgl. Tjenere, som ikke svarer under Byens Ret«, opføres han som boende paa dette Sted; og i Fortegnelsen over Voldmandskabet af 10. Januar 1659 opføres »Malene sal. Samuel Meiers Hus« under Højbrostræde og som Beboere nævnes bl. a. Adam Rosse, Jacob Becker (senere Ejer af Odense Løve-Apotek), Henrik Brinckmann og Henrik Fahrenholtz, vel Apotekets Medhjælpere.

Under sin Virksomhed som Apoteker i Hovedstaden havde Meier stadigt store Leverancer af Gewürz og Speceri, Konfekter og Materialvarer til Hofholdningen. Fra 9. Maj 1644 og til endelig Afregning skete med hans Arvinger den 9. August 1660 udbetaltes der ham og hans Bo ialt 19,444 Rdl. 4 Mk. 8 Sk. Hertil maa føjes, at han ved Skøde af 23. Marts 1650 af Kongen fik overdraget »Tugthuset« i København, et stort Komplex af Bygninger mellem Graabrødretorv og Helligaandskirken og i nuv. Løvstræde; Købesummen udgjorde 16,000 Rdl. for Bygninger og 1000 Rdl. for »Boskab«, og ved Kongebrev af 28. Marts s. A. blev hele Summen afskrevet paa Meiers Tilgodehavende hos Kongen. I 1652 havde han 24,000 Rdl. tilgode og ansøgte 18. December d. A. Kongen om at maatte faa en Fjerdedel af Summen udbetalt og Resten ved Assignation i Drammens Told.⁴⁹⁾

Efter hans Død fik Enken Magdalene Friis den 3. Oktober 1658 Bevilling til at fortsætte Apotekets Drift.⁵⁰⁾ Apotekets Skæbne efter hendes Død kendes ikke; Kendsgerninger, der berettiger en Tilknytning mellem dette og Byens senere oprettede, foreligger ikke.

DIDERIK STRUBES APOTEK.

1655—1667.

Diderik Strube.

Død i Glückstadt 13. September 1667.

Gift med Clara Sircken.

Den 30. Marts 1655 fik Diderik Strube Bevilling til at oprette et fjerde Apotek i København; hans Bevilling er af den sædvanlige

Ordlyd, dog nævnes deri intet om Fritagelse for allehaande borgerlige Ombud og Paalæg.⁵¹⁾ Han indrettede Apoteket i en Gaard »ved Stranden«, nuværende Gl. Strand Nr. 42, den anden Gaard øst for Hans de Hundts tidligere Apotekergaard. I 1653 ansættes Gaarden til 2000 Rdl.; i 1661 ansættes hans »grundmurede Hus med en Lejekælder« kun til 1000 Rdl., og i 1668 staar samme Gaard ligeledes til 1000 Rdl. men nu uden Lejekælder. I Listerne over Voldmandskabet af 10. Januar 1659 figurerer Strube med 2 Medhjælpere, Cyriacus Cathe (senere Apoteker i Trondhjem) og Anders Wolman.⁵²⁾ Allerede 1651 nævnes »Urtekræmmer« Diderik Strube som denne Gaards Ejer; efter hans Død er Enken sandsynligvis blevet boende der, i alt Fald kendes ingen ny Ejer før 1674.

Kort forinden ovennævnte Bevilling blev udstedt, var Strube blevet Hof- og Rejseapoteker hos Frederik III. med en aarlig Besoldning af 200 Rdl. I Sjæll. Tegnelser findes en kgl. Ordre til Rentemesteren om at betale Strube Løn for 1655—58, og i Hoffets Afregningsbog er opført Løn for ham for Tidsrummet 13. Juni 1664 til 13. September 1667 »han døde til Glückstad«. Ved Udbetalinger 30. April 1661 og 12. August 1663 (opførte i Rigens Regnskaber) kaldes han »forige Hofapoteker«, hvilket tyder paa, at han i Aarene 1658—64 ikke har staaet i Kongens Tjeneste.⁵³⁾

Strube havde i Aarenes Løb store Leverancer til Hoffet, men den herskende Finansnød paa Grund af Krigen med Sverige bevirkede, at det trak i Langdrag med Betalingen, og han døjede derfor stærkt under økonomiske Vanskeligheder og efterlod sin Enke kun en Række Fordringer paa Hoffet. I 1659 søgte Kongen at støtte ham ved den 2. Oktober at udstede et Brev til Borgmester og Raad i København om, at Strubes Kreditorer maatte vente med deres Penge, til han selv fik, hvad han havde tilgode hos »os og Kronen«; og 6. Maj 1667 fik han Tilsagn om Fyldest og Betaling af det Gods her i Riget, som til Gældens Afbetaling er forordnet. 8. Januar 1668 ansøgte hans Enke om at faa hans Tilgodehavende, da hun sad med flere Børn og var udsat for, at Kreditorerne tog hendes Ejendom. 28. Januar s. A. fik Kammerkollegiet Ordre til at gøre Afregning med hende, at hun kunde blive betalt; 17. Februar 1669 fik hun Assignment paa visse Toldsteder, for at hun efterhaanden »paa visse Aar« kunde faa, hvad hun efter Afregning havde at fordrø.⁵⁴⁾

Om Strube drev Apoteket til sin Død, vides ikke med Bestemthed; Udtalelser hos Thomas Bartholin synes ikke at tyde paa det. Efter

hans Død er det i al Fald ikke fortsat; Bevilling for hans Enke eller andre Efterfølgere kendes ikke; og Apoteket maa derfor betragtes som ophørt at bestaa senest ved Strubes Død.

NOTER OG HENVISNINGER

- 1) Kbhvns. Diplom. II, S. 122, 141—43, 144—45, 147—48; O. Nielsen: Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse I, S. 321. ❖
- 2) Kbhvns. Diplom. I, S. 239, 240.
- 3) » » II, S. 139, 150, 158; IV, S. 130; Dsk. Magazin IV R. I., S. 78.
- 4) » » I, S. 283; IV, S. 314, 374, 393; VI, S. 37.
- 5) » » I, S. 412, 415, 523; II, S. 237; Archiv for Pharmaci og Chemi 1870, S. 40.
- 6) Sjæll. Registre XI, 1572—78, Fol. 9, 78.
- 7) Kbhvns. Diplom. VI, S. 47, 48; I S. 549.
- 8) » » I, II, IV, VI; O. Nielsen, anf. Skr. IV.
- 9) » » VI, S. 213, 277; II, S. 651; III, S. 261.
- 10) Haandskriftet i Registranten har »Anthonius Bogbinder«, en ren Skrivefejl; Bevill. trykt i Kbhvns. Diplom. II, S. 250; Danske Magazin III R, 6 B., S. 111; Erslev og Mollerup: Danske Kancelliregistr. 1535—50, S. 34.
- 11) Kbhvns. Diplom. I, S. 236; IV, S. 538; Nyt hist. Tidsskr. V, S. 329—39, 604—11.
- 12) Kbhvns. Diplom. II, S. 272; Erslev og Mollerup, anf. Skr., S. 303.
- 13) » » II, S. 290; » » » S. 441
- 14) » » IV, S. 594.
- 15) Herholdt og Mansa: Samlinger til den danske Medicinalhistorie I, S. 242.
- 16) Bricka: Kancelliets Brevbøger 1556—60, S. 94 128, 219, 377; ibid. 1561—65, S. 299, 314, 338; Kbhvn. Diplom. IV, S., 568.
- 17) Pontoppidan: Origin. Haffniens. S. 341; Kbhvn. Diplom. IV, S. 562.
- 18) Kbhvn. Diplom. I, S. 415, 497, 499, 501, 524; II, S. 385, 429, 596; Rigsarkivets topografiske Samling (kbhvnske Huse og Gaarde); Gl. kgl. Samling Nr. 727, Fol. (I »Jordskyld af Haver og Boder« af 1581 anføres: Sønden Vester-Port, Willum Apoteker, 1 mark; vesten Nørre-Port, W. Ap., 11 Sk.; udenfor Øster-Port, W. Ap., 5 mark).
- 19) Kbhvns. Diplom. II, S. 335; Herh. og Mansa, anf. Skr., S. 244.
- 20) » » II, S. 393.
- 21) » » II, S. 308—09.
- 22) Resen: Inscriptiones Haffniensis. S. 141.
- 23) O. Nielsen, anf. Skr. IV, S. 77.
- 24) Personalhistor. Tidsskr. I, 1880, S. 209.
- 25) Kbhvns. Diplom. II, S. 411—12.
- 26) » » VI, S. 47 (Willum Uno blev Broder i Danske Compagni« i 1576; ibid. S. 43).
- 27) Kancelliets Brevbøger 1588—92, S. 506.

- 28) Kbhvns. Diplom. II, S. 471.
- 29) » » II, S. 516; Kanc. Brevbøger 1596—1602, S. 773.
- 30) » » II, S. 556; I, S. 564.
- 31) » » I, S. 605, 606, 613, 633; VI, S. 220.
- 32) Kanc. Brevbøger 1561—65, S. 129, 504, 575.
- 33) Herh. og Mansa, anf. Skr. S. 245.
- 34) Kbhvns. Diplom. I, S. 499, 525, 536, 547; II, S. 531; III, S. 30; VI, S. 86; O. Nielsen, anf. Skr. III, S. 180.
- 35) Kbhvns. Diplom. VI, S. 166; Rentemester-Regnskaber $\frac{1}{5}$, 1605— $\frac{1}{9}$, 1627; under »Danske Kanc. indkomne Sager« findes en Supplik til Kongen fra Hans Stein Apoteker angaaende resterende Penge af Betalingen for den af Stenhugger Johan Baptista Schyrmand opsatte Marmorbrønd paa Frederiksborg (tildels trykt og kommenteret i F. R. Friis: Samlinger til dansk Bygnings- og Kunsthistorie, Kbhvn. 1872—73, S. 256—58).
- 36) Optegnelse uden Kildeangivelse i E. Dams Samlinger. H. Rørdam anfører (i »Apotekervæsenets Oprindelse og Udvikling«, S. 76) en Teriakattest til Stein dat. 24. Maj 1620.
- 37) Kbhvns. Diplom. I, 609, 620.
- 38) » » III, S. 94.
- 39) Sjæll. Registre XIX, 1632—37, Fol. 337; Danske Kanc. indkomne Sager, ad $\frac{11}{10}$ 1635.
- 40) Kbhvns. Diplom. III, S. 150.
- 41) » » VI, S. 154, 216, 226, 289, 301; II, S. 802; Kbhvns. Bys Pantebog Nr. 1, S. 41, 80; Nr. 2, S. 23, 25, 31; Kbhvnske Skatteregnskaber (Rigsarkivet).
- 42) Kbhvns. Diplom. I, S. 663, 667; IV, S. 790; Rentemester-Regnskaber $\frac{1}{5}$, 1639— $\frac{1}{8}$ 1640.
- 43) Københavns Borgere 1659, ved E. Marquard, Kbhvn. 1920; Vor Frue Kirkebog.
- 44) Personalhistor. Tidsskr. I, 1880, S. 204.
- 45) Kbhvns. Diplom. III, S. 201. . .
- 46) Afregningsbog over Hofbetjentes Besoldning E. 1655—1663, Fol. 137.
- 47) Kbhvns. Diplom. III, S. 322, 354.
- 48) O. Nielsen, anf. Skr. IV, S. 464; E. Dam: Kong Salomons Apotek 1658—1908.
- 49) Rentemester-Regnskaber; Kbhvns. Diplom. III, S. 325; V, S. 333; Danske Kanc. indkomne Sager.
- 50) Sjæll. Registre XXIV, Fol. 275, Nr. 165.
- 51) Kbhvns. Diplom. III, S. 438.
- 52) » » I, S. 735; II, S. 812; Kbhvnske Skatteregnskaber (Rigsarkivet).
- 53) Afregningsbog over forskellige Betjentes Besoldning m.m. B. 1647—76; Rigens Regnskaber $\frac{1}{11}$ 1660— $\frac{1}{1}$ 1662, $\frac{1}{1}$ 1663— $\frac{1}{1}$ 1664.
- 54) Sjæll. Tegnelser, $\frac{9}{5}$ 1667, $\frac{28}{1}$ 1668, $\frac{17}{2}$ 1669, $\frac{11}{12}$ 1669.
- 55) Oplysninger velvilligst meddelt af Oberstløjtnant H. U. Ramsing (jvf. Farm. Tid. 1923: »Københavnske Apoteker paa Christian den Fjerdes Tid.« Nogle Rettelser og Tilføjelser ved A. Schæffer).

LØVE-APOTEKET I ODENSE

Christian III havde 1547 af Palle Kristensen, Biskop Jens Andersen Beldenaks Søstersønnesøn og Arving, købt Biskoppens Gaard paa Flakhaven i Odense. Gaarden var bygget af Biskoppen 1518 paa St. Knuds Kirkegaard og bestemt til hans Kancelli og et gejstligt Domhus. Ligesom med Ambrosius Bogbinders Gaard i København, som samme Konge kom i Besiddelse af i 1536, bestemte han, at ogsaa Gaarden i Odense skulde benyttes til Apotekergaard, og gav 25. April 1549 sin Livlæge Cornelius Hamsfort Bolig i Gaarden med Forpligtelse til at oprette et Apotek der.

CORNELIUS HAMSFORT. I.

Født 26. April 1509, S. a. Henrik Hamsfort Orschotanus og Cornelia de Vale, død i Odense 8. Marts 1580, begr. i St. Knuds Kirke.*)

Gift 1) med Mericke eller Maren Splenters fra Husum, Enke efter Lensmand paa Helgoland Herman Hoyer (død 1541), død i Odense 19. September 1560.

2) i August 1561 med Magdalene Payens, Enke efter kgl. Raad, Dr. juris Bernhard Wejbold Fries, død i Odense 11. Februar 1578.

En Søn af første Ægteskab blev Faderens Efterfølger som Apoteker.

1539 blev Hamsfort indskrevet i Københavns Universitets Matrikel; Aaret i Forvejen var han blevet Læge hos Kongen og fik det følgende Aar, 29. September 1540, tillige Bestalling som Hofapoteker. I 1544 blev han Dr. med., den første ved Københavns Universitet.

*) Familien Hamsfort har uden Tvivl sit Navn af Byen Amersfort i den hollandske Provins Utrecht; Navnet skrives ogsaa ofte som von der Amersfort.

Han stod i stor Yndest hos Kongen og fik i Aarenes Løb adskillige Forleninger. 5. September 1540¹⁾ fik han for Livstid Kannonikatet ved St. Mikkels Alter i Roskilde, senere tillige St. Nicolai Alters Vikarie smst. 24 Maj 1543 fik han Vikariatet til St. Birgittes Alter i Frue Kirke i København med tilhørende Residens, der var beliggende bag St. Petri Kirke; han mageskiftede 28. Oktober 1554 denne med en af Universitetets Pro-

Blyplade med Gravskrift over Hamsfort.*)

fessorgaarde og overlod dette Vikariatet for en aarlig Afgift af 60 Mark i hans Levetid.²⁾ (1544 boede han i Jep Heyes Kannike-residens, nuværende Borchs Kollegium i St. Kannikestræde). 17. Januar 1551 fik han Forleningsbrev paa Krongods i Fyen, ialt 21 Gaarde, og 9. Januar 1555 fik han og hans Hustru Mericke Livsbrev paa Vingodset i Fyen, der allerede var tillagt ham Skærtorsdag 1547; af dette Gods' Indtægter skulde Kirkerne forsynes med Vin. 7. Februar 1550 fik han Kongetienden af Munkebo Sogn, senere yderligere Vikarier baade i Kolding og Aarhus, og endelig havde han, 25. April 1549, faaet Bevilling som Apoteker i Odense.

Bevillingen gav ham Tilsagn om, at Gaarden og Apoteket maatte blive i hans, hans ægte Børns og deres Afkoms Besiddelse, saalænge saadanne levede, og kunde de ikke selv drive Apoteket, skulde de holde en dygtig Provisor; han fik tillige Eneret paa at sælge Composita, og Ret til Købmandshandel baade inden- og udenbys.

*) Dette og følgende Billeder vedrørende Odense Løve-Apotek er, naar intet andet er anført, gengivet efter Billederne i E. Dam: Odense Løve-Apotek.

Hamsfort vedblev efter sin Udnævnelse til Apoteker at fungere som Kongens Livlæge, og opholdt sig derfor til Stadighed ved Hoffet; Apotekets Drift lededes af hans Fætter J o h a n n e s H a m s f o r t. Først omkring 1562 blev han fritaget for den daglige Hoftjeneste og tog fast Ophold i Odense. Han dyrkede Lægeplanter i sin Have, og 1575 opførte han et Laboratorium ved Gaarden paa Flakhaven.

Foruden nogle Breve er det eneste synlige Minde om ham en lille Blyplade, der rimeligvis har siddet paa hans Kiste; den er fundet ved Gravning paa St. Knuds Kirkegaard og findes nu paa Musæet i Odense.

Indskriften lyder: Ossa Cornelii Hamsfortii Christiani Tertii Regis Danorum Archiatri. V(ixit) A(nnos) septuaginta, M(enses) decem, D(ies) tredecim. O(biit) An(no) Chr(isti) millesimo qvingentesimo octogesimo (ante diem) octavo Eid(us) Martii. H(oc) s(epulcrum) S(uum) Liberi Moerentes Patri Carissimo Opt(ime) Mer(ito) F(ieri) G(esserunt). — Paa Dansk: De jordiske Levninger af Cornelius Hamsfort, Kong Christian III af Danmarks Livlæge. Han levede i 70 Aar, 10 Maaneder, 13 Dage, han døde den 8. Marts i Kristi Aar 1580. Denne hans Grav have de sørgende Børn ladet gøre for den højtelskede og højt fortjente Fader.

CORNELIUS HAMSFORT. II.

Født i Kolding 6. Maj 1546, S. a. foregaaende Apoteker og 1. Hustru, død i Odense 13. Maj 1627, begr. i St. Knuds Kirke.

Gift 1) 10. September 1587 med Mette, D. a. Raadmand i Flensborg Reinhold thor Smede og Gesa Lange, død?

2) ca. 1596 med Catharina, D. a. Raadmand i Kiel Johan Jers, død omkr. 1654.

31. Oktober 1568 immatrikuleredes han i Wittenberg, August 1571 i Marburg og 4. November 1572 i Padua.³⁾ I Padua udarbejdede han et Udkast til en Odense Bisperække, som han forsynede med Penne-tegninger. Efter sin Hjemkomst tog han ivrigt fat paa sine historiske Studier, afskrev Dokumenter i Stiftsarkivet og traadte i Forbindelse med Arild Huitfeldt. 1579 drog han atter til Italien formentlig for at afslutte sine medicinske Studier med en Doktorgrad, men ved Faderens Død i det følgende Aar vendte han hjem efter først at have erhvervet den medicinske Licentiatgrad, rimeligvis i Basel, hvor han

udgav en lille medicinsk Afhandling: *Dispositio brevis de menstruis*.

Efter at have overtaget Apoteket fortsatte han sine historiske Studier og tilvejebragte betydelige Samlinger navnlig til de danske Middeldalderbispers Historie og Aarbøger til Danmarks almindelige Historie; intet af hans Arbejder blev udgivet, men de fleste er bevarede i Haandskrift og benyttedes navnlig af Langebek i hans store Kildesamling: *Scriptores rerum Danicarum*. Dr. Holger Rørdam har i vore Dage udgivet et Par Rækker af hans Optegnelser.

I 47 Aar var han Apoteker i Odense og praktiserede ogsaa her som Læge; et Par Gange var han Leverandør til Hoffet under dets Ophold paa Odensegaard. I 1621 var Livlæge Henning Arnisæus og Dr. Oluf Worm i Odense for at besigtige Apoteket; Hamsfort maatte godtgøre Visitatorerne, »hvad de paa Rejsen billigen fortærendes var«. Han var Ejer af flere Gaarde i Odense. 13. Januar 1627 stiftede han et Legat paa 1000 Rdl., hvoraf Renten skulde udbetales til 3 Disciple i Odense Gymnasium; efter Gymnasiets Ophævelse kom Legatet 1802 til Latinskolen i Odense og er nu optaget i dennes Stipendiefond. Desuden gav han 500 Rdl. til Kirken.

Catharina Hamsfort overlevede i mange Aar sin Mand; i 1654 eller 55 er hun død, blind og svagelig, i »det gamle Stenhus« paa Flakhaven, som den sidste af sin Slægt her i Landet. Hendes Søn, den følgende Apoteker, var forlængst død, og Apoteket flyttet; efter hendes Død blev den gamle Apotekergaard solgt, og i 1857 blev den jævnet med Jorden.

24. Marts 1620 udstedte Christian IV et aabent Brev, hvori han gav Christianus Navclerus Tilladelse til at være Apoteker i Odense sammen med Hamsfort, og efter dennes Død være Ene-Apoteker smst.; Motiveringen herfor var, at Hamsfort paa Grund af Alderdom og Svaghed ikke kunde forestaa sit Apotek tilbørligt. Kort Tid efter beklager Navclerus sig til Kongen over, at han ikke kan komme overens med Hamsfort om Ordningen af Forholdet i dennes Levetid; hvilket har til Følge en kgl. Missive af 22. Maj s. A. til Holger Rosenkrans, hvori det befales denne at hjælpe Navclerus; og saafremt Hamsfort ikke med det gode vil gaa ind paa Navclerus Rettigheder, skal Rosenkrans ved Rettens Hjælp fordre, at denne nyder Kongens Privilegium, som det sig bør.⁴⁾ Sagens videre Udvikling kendes ikke, men det blev i al Fald den tredie Hamsfort i Rækken, der overtog Apoteket.

CORNELIUS HAMSFORT. III.

Født 1603?, S. a. foregaaende Apoteker, død August 1640 i Odense. Ugift.

1619 studerede han i Strassborg; 17. August 1628 blev han immatrikuleret ved Universitetet i Leyden som stud. med., og siges da at være 25 Aar gl.⁵⁾ Ved Faderens Død i 1627 overtog han Apoteket; i 1636 afstod han det til Christopher Wolf. Denne, der boede i Odense, havde i Sommeren 1636 paataget sig herefter at holde Apoteket vedlige og søgt Kongen om Tilladelse til at beholde »det store Stenhus«, hvori Hamsfort hidtil havde holdt Apotek; han havde ogsaa opnaaet Tilladelse mod at betale en vis aarlig Husleje. Men dette var ikke efter Hamsforts Vilje. Han havde tilbudt Apoteket til Kongens Hofapoteker Johannes Fabricius, hvorfor Kongen 22. Juli 1636 befalede Henning Walkendorff at lade en eller flere Doctores medicinæ undersøge, om Apoteket var saa forsvarligt forsynet, som det burde være. En Maanedstid senere, den 30. August, ønskede Kongen det store Stenhus vurderet af uvildige Dannemænd. Hamsfort ønskede nu selv at blive Ejer af Gaarden, og han fik den overdraget med alle dens Bygninger og Huse for 1000 Speciedaler.⁶⁾

Hamsfort fik ikke ret længe Glæde af Erhvervelsen af sine Fædres Gaard. 19. August 1640 stiftede han et Legat paa 1000 Rdl. til Fordel for de Fattige i Odense; samme Dag er han vistnok død; den 24. August fik St. Hans Kirke $\frac{1}{2}$ Rdl. for at ringe over hans Lig, og han er da vel den Dag blevet begravet i Familiens Grav i St. Knuds Kirke.⁷⁾

CHRISTOPHER JACOBSEN WOLF.

Født i Odense, S. a. Magister Jacob Jacobsen Wolf, Lektor i Teologi ved Gymnasiet.

Gift med Ottilia Augustinusdatter, D. a. kgl. Maj.s Kaptajn Augustinus Ebell og Margrethe Friis, død i Odense 1642.

Han fik Bevilling til Apoteket i Odense 30. August 1636⁸⁾, og det siges deri udtrykkeligt, at han har købt Apoteket af Hamsfort; da denne selv købte den gamle Apotekergaard af Kongen, indrettede han Apoteket i en Gaard paa Overgade (nuv. Nr. 9), som han købte af sin Svigerfader og fik Skøde paa 26. September 1638.

Fra Tid til anden klagedes der i Odense over Wolfs Apotek, hans ringe Forraad og høje Priser. I Februar 1639 fik Livlæge Jacob Fa-

bricius derfor Ordre til at visitere Apoteket, og maatte til det igen 1643, denne Gang sammen med Dr. Schultz i Odense.⁹⁾

2. September 1644 lod Wolf al sin Ejendom registrere. Gaarden paa Overgaden vurderedes til 2400 Sletdaler; i Laboratoriet fandtes mange »adskillige Instrumenter«, Destillerpande, Tabulerebrædt med Dæksel, Konfektbakke, Tabulerepander og et Balneum Mariæ; i selve Apoteket stod en Jernvindovn, en Krumkniv, et Sisorium og en Presse med 2 Jernskruer. Wolf vurderede selv Medikamenterne til 1036 Daler 1 Mk. 6 Sk. og der fandtes til dem Sten- og Glasflasker samt Krukker, som han ikke takserede; desuden var der den 28. Marts 1645 indkommet fra Lybæk »adskillige Materialia« til en Værdi af 892½ Daler 4 Sk.

Apoteket købtes nu af Schultz; det følgende Aar boede Wolf endnu i Odense, men hans senere Skæbne er ukendt.

CHRISTOPHER SCHULTZ.

Rimeligvis S. a. Kirurg i Odense Johannes Schultz (død 1632), død i Odense 1646, begr. i St. Knuds Kirke.

Gift i Odense 23. September 1638 med Anna Willumsdatter, født ca. 1602, D. a. Raadmand Willum Lucassen og Barbara Arntsdatter, Enke efter Læge i Odense, Dr. Jens Mule, død i Odense 6. Oktober 1652, begr. i St. Knuds Kirke.

Om hans Opdragelse og Uddannelse vides intet udover, at han i 1638 rejste til Leyden og i Løbet af et Par Maaneder erhvervede sig Doktorgraden ved Universitetet der. Han kom ved sit Ægteskab i Besiddelse af Gaardene Nr. 4 og 6 paa Vestergade, og praktiserede som Læge, indtil han 1645 købte Apoteket. Bevilling fik han 26. April 1645. Den 13. Maj 1646 fik han Toldfrihed for de Medikamenter, han indførte her i Riget, »Suedsker og Gewürtz undtagen«. Samme Aar døde han; i St. Knuds Kirkes Krypt ses endnu den i 1753 med en ny Indskrift forsynede Ligsten over ham.

Hans Enke fortsatte Apotekets Drift (Bevilling af 22. April 1649) med efterfølgende Apoteker som Provisor. Det følgende Aar afholdtes Skifte; en Del af de heri nævnte Apoteksredskaber er aabenbart de samme, som Wolf ejede; der omtales af nyere Sager 10 Par store og smaa Vægte, 4 indsatte Messingvægte paa 7 Pund, en Jernbom til en Vægt med Skaale, 22 Blyvægte; i Kontoret stod et stort Apotekerskab med 24 Skuffer; Medikamenter og andre Materialier ansattes

til 1620 Daler 1 Mk.; Gaarden vurderedes til 2500 Slettedl. I Skiftet efter Enkens Død i 1652 oplyses det, at der i Apotekerstuen stod en Kakkelovn, en Egeskive, en Fyrretræs Stabelseng, en gammel Bogstol og 2 stakkede Bænke; Varebeholdningen vurderedes til 3061 Daler 9 Sk.

GEORG BILHARDT.

13. Oktober 1652, Ugedagen efter Schultz's Enkes Død, fik han kgl. Brev paa Apoteket, »saafremt han med hendes Arvinger om, hvad udi samme Apotek fandtes, kunde akkordere«; Aaret efter, 12. November 1653, fik han den endelige Bevilling, der var eksklusiv.¹⁰⁾ 10. Maj n. A. lod han den tinglæse, idet han samtidigt erklærede kun at ville drage Fordel af de Rettigheder i Bevillingen, som ikke gjorde Indgreb i Købmændenes hidtidige Næring. 30. Juni 1654 fik han Told- og Akcisefrihed for Malvasier, spansk Vin, fransk Brændevin, rhinsk Vin og Vineddike til Apotekets Fornødenhed, 3 Ammer af hver Slags; hans Ansøgning derom blev støttet af Henning Walkendorff ved Brev dat. Odensegaard 4. November 1653.¹¹⁾

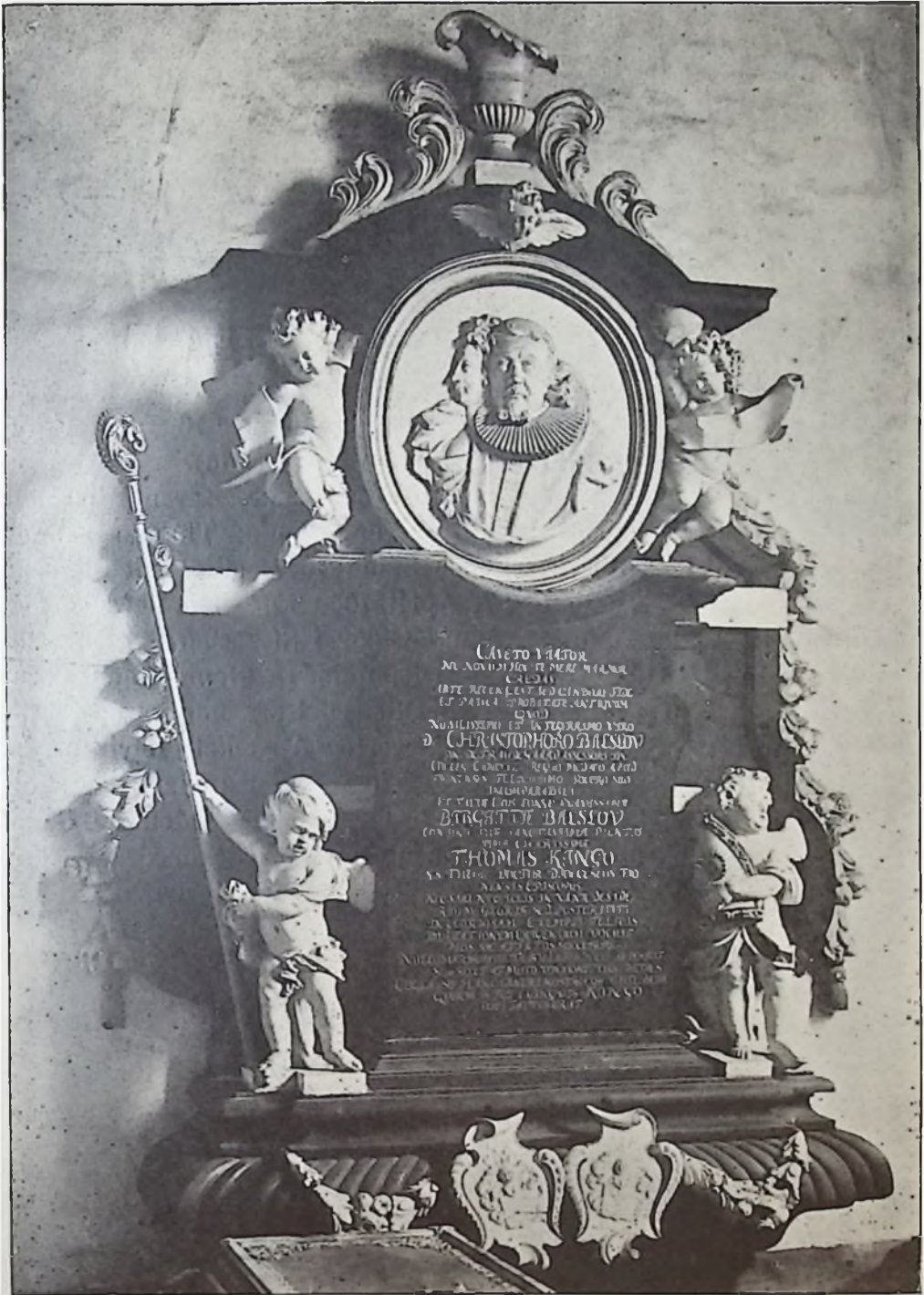
Bilhardt har uden Tvivl levet sin korte Apotekertid i samme Hus som Schultz og hans Enke. 16. Maj 1655 afsagde Borgmestre og Raadmænd i Odense en Dom over Bilhardt, hvorved nogle ham tilhørende Varer konfiskeredes paa Grund af Toldordinansens Overtrædelse, skønt ingen Toldsvig var begaaet.¹²⁾ Samme Aar er han død, og 3. Marts 1656 fik hans Broder, Hofapoteker i Slesvig Sebastian Bilhardt, Kongens Tilladelse til at udføre hans Apotek uden Erlæggelse af Told og Tiendepenge.

STEFAN RAM.

Født 1625 i Marne i Ditmarsken, død i Odense 1. August 1658, begr. i St. Knuds Kirke.

Gift 8. Oktober 1654 med Karen Riisbrigh, D. a. Borgmester Thomas Brodersen Riisbrigh og Birgitte Seebled, født 18. September 1635, død 8. August 1686, begr. i St. Knuds Kirke; gift 2) med efterfølgende Apoteker. (Paa det af hendes Fader i 1651 i St. Knuds Kirke opsatte Epitafium ses endnu hendes Portræt).

Stefan Ram blev 5. August 1648 immatrikuleret ved Universitetet i Leyden, og 21. August 1649 i Strassborg; her tog han 26. Februar 1651 medicinsk Eksamen og blev 14. Marts s. A. Dr. med. med en

Hude fot.

Epitafium i Fravde Kirke, rejst af Thomas Kingo til Minde for Svigerfaderen, Apoteker Christopher Balslev, og Hustruen Birgitte Balslev. Udført 1702 af Thomas Qvillinus.

Disputats: De apoplexia.¹³⁾ Han kom nu til Odense, hvor han blev Provinsialmedikus. Da Bilhardt døde, fandt han Lejligheden gunstig til at erhverve Apoteket og fik 28. Juli 1655 Bevilling til at drive det. 28. Juli 1658 bevilgede Kongen, at hans Hustru, saafremt hun overlevede ham, maatte fortsætte Apotekets Drift med de samme Privilegier. 4 Dage efter døde han, og begravedes i Thomas Riisbrighs Begravelse.

Enken drev Apoteket 3 Aar, indtil hun giftede sig med

CHRISTOPHER PEDERSEN BALSLEV.

Født i Odense 16. Januar 1628, S. a. Stifts- og Regimentskriver Peder Rasmussen og Karen Bruun, død 6. September 1693 paa Fravdegaard, begr. i Fravde Kirke. (Se Billedet foreg. Side).

Gift 20. Oktober 1661 med Forgængerens Enke, Karen Riisbrigh. (En Datter af dette Ægteskab, Birgitte, var gift med Thomas Kingo).

Balslev blev Student fra Odense Skole 1647, studerede derefter først Teologi, senere Medicin. 27. April 1649 immatrikuleredes han ved Universitetet i Leyden, 17. Januar 1652 i Strassborg og blev 29. Juli 1658 Dr. med i Utrecht med en Disputats: De Nephritide.¹⁴⁾ Kort Tid derefter er han vendt hjem til Odense, hvor han praktiserede som Læge, indtil han giftede sig og overtog Apoteket; Bevilling fik han 14. Juli 1661. Apoteket laa i hans Tid fremdeles paa Vestergade. 1664 solgte han det, blev endnu nogen Tid boende i Odense i Gaarden paa Vestergade, men flyttede saa ud paa Fravdegaard, som han 1671 købte af Fru Dorthe Daa. Her levede han nu Resten af sit Liv som Godsejer; 16. April 1681 udnævntes han til Kancelliassessor.

JACOB GOTTFRIED BECKER.

Født i Husum i Slesvig 24. Juli 1638, S. a. Rektor ved Byens Latinskole, Magister Gottfried Becker og Elisabeth Ehrenreich, død i Odense 29. Maj 1707, begr. i St. Knuds Kirke.

Gift 1) 25. Juli 1667 med Catharina Heerfordt, D. a. Hofapoteker Christopher Heerfordt og 1. Hustru Dorthea Dobsin, død i Odense 7. Januar 1672.

2) 15. Oktober 1673 med Kristina Ram, født 9. September 1655 i Odense, D. a. Apoteker Stefan Ram og Karen Riisbrigh, død i Odense 7. Oktober 1686.

3) 20. Maj 1692 med Susanne Hahne, D. a. Raadmand Herman

Hahne og Else Mule, Enke efter Assessor, Lic. juris. Peder Winding (død 1684), begr. 20. Marts 1701 i Odense St. Knuds Kirke.

(En Datter af 1ste Ægteskab, Dorothea, var gift 1) med Apoteker i Køge, Jørgen Hervig, 2) med Apoteker i Køge og København Andreas Winther.

En Datter af 2det Ægteskab, Catharina, var gift med Apoteker i Nyborg Claus Oldenburg; en anden Datter, Elisabeth, med efterfølgende Apoteker Peter von Westen.)

I 1654 blev han Discipel hos Hofapoteker Samuel Meier i København og opføres som Medhjælper hos dennes Enke paa Rodemesterlisterne fra Belejrningen 1659. Senere rejste han nogle Aar i Udlandet, og købte efter Hjemkomsten i 1664 Apoteket i Odense, hvortil han fik Bevilling den 9. August 1664 (tinglæst 28. September s. A.). Becker indrettede Apoteket i en Gaard paa Overgade, som udgjorde den østlige Del af nuv. Nr. 10, som han købte af Balslev; den tilhørte i 1581 Oluf Bager. Gaarden udvidede han ved stadige Køb og Tilbygninger. Fra 5. Marts 1701 findes en interessant Taksationsbeskrivelse af den; det fremgaar heraf, at Officinet var vel forsynet med Reoler, Skuffer og Diske og med 3 »Kobbel« Vinduer ud til Forstuen; i det ene Hjørne var af et Fag afdelt et lidet Kontor med Vinduer indvendig paa begge Sider til Apoteket. Af Gaardens mange Bygninger skal nævnes en Mellembygning, der afgrænsede Gaarden mod Nord. Her fandtes 2 Laboratorier, et med Vinduer baade mod Nord og Syd og med Murstensgulv, et andet med »sine indehavende Destillerovne, Fyrsteder og Esse samt en derover opsat Hvælving«. Svendekamret laa ogsaa her; det var paa 4 Fag og havde Vinduer til Baggaarden. Lofterne over dette Hus brugtes til Urtekamre og Glaskammer. Til Ejendommen hørte endvidere bl. a. den store Lysthave, som endnu hører til Apoteket; den var over 16,000 Kv. Alen stor og vurderedes til 800 Rdl. Gaarden med Apoteket vurderedes til 3144 Rdl. 5 Mk. 4 Sk.

Jacob Gottfried Becker. Malet 1640.

Becker drev Ejendomshandel i stor Stil, og handlede desuden bl. a. med Korn og Stude. Han blev i Aarenes Løb Ejer af en Mængde Ejendomme i Odense; han siger selv, at han har opbygget og forbedret 36 Huse der i Byen. Desuden ejede han en Del Landgods i Fyen, hvoraf kan nævnes Godset Lammehave, som han fik med sin tredje Hustru. Hans forskellige Forretninger fik alle et meget daarligt Udfald; hans Gæld voksede Aar for Aar, og i 1684 gik det saa vidt, at hans Kreditorer fik en Højesteretsdom (af 15. Oktober) over ham, i Følge hvilken Gaarden med Apotek skulde sælges ved Auktion; den ene af Kreditorerne, Købmand i Hamborg Joachim Heinrich Anckelmann, der havde 15,747 Rdl. 3 Mk. 5 Sk. tilgode, havde allerede 5. April 1684 faaet Privilegium paa at drive Apoteket ved Provisor, hvis han købte det ved Auktionen. Ved Hjælp af sine Slægtninge, hovedsagelig Broderen Hofapoteker Johan Gottfried Becker i København, fik Jacob Becker dog efterhaanden stillet de forskellige Kreditorer nogenlunde tilfreds, og havde fra Marts 1689 igen fri Raadighed over sin Ejendom. Men i 1695 var det galt igen paa Grund af hans fortsatte uheldige Spekulationer. Der blev nedsat en Kommission til at ordne Forholdene, og Broderen i København maatte atter træde til. 29. Juni d. A. søgte Becker Kongen om Tilladelse til at overdrage sit Apotek til Svigersønnen Apoteker Claus Oldenburg i Nyborg. Det var Meningen, at Oldenburg skulde afstaa Apoteket i Nyborg til Beckers Søn Christopher, som var udenlands for at perfektionere sig i sin Kunst, og Faderen vilde, hvis Kongen gav Christopher Bevilling, holde en dygtig Provisor i Nyborg, til Sønnen kom hjem.¹⁵⁾

Kongen gav 20. August 1695 Oldenburg Bevilling til Apoteket i Odense, hvor han dog sikkert kun har været en Slags Tilsynshavende; i al Fald beholdt han stadigt Apoteket i Nyborg. Becker fortsatte Virksomheden i Odense, ogsaa sine Køb og Salg af Ejendomme med de deraf flydende Retssager; endelig i 1700 sælger han Apoteket til sin anden Svigersøn Peter von Westen. Han var da ikke længere i Besiddelse af nogen fast Ejendom, og blev det vist heller ikke mere. Sine sidste 7 Leveaar boede han stadig i Odense.

Fra 8. Juli 1667 til 1682 var han Medlem af Magistraten i Odense som Raadmand.

PETER von WESTEN.

Født i Nysted 28. November 1662, S. a. Købmand og Raadmand

i Nysted Mathias von Westen og Sidsel Marie Lerche, død i Odense 18. Juni 1727, begr. 25. Juni i St. Knuds Kirke.

Gift 1700 med Elisabeth Becker, født i Odense 8. December 1679, D. a. Apoteker Jacob Gottfried Becker og 2. Hustru Kristina Ram, død paa Fravdegaard 6. November 1749, begr. i St. Knuds Kirke. (Gift 2) 22. Oktober 1728 med Borgmester Kristian Ulrik Bless).

von Westen lærte Apotekerkunsten paa Løveapoteket i Trondhjem hos sin Broder Arnold von Westen (Apoteker der fra 1680 til Død i 1698); senere var han paa Svane-Apoteket i København, som han bestyrede paa niende Aar, da han 16. Februar 1700 ansøgte om Bevilling til Apoteket i Odense, som han 9. Februar havde købt af Becker. Bevillingen udstedtes 9. Marts 1700, og blev tinglæst i Odense 21. Juli s. A.¹⁶⁾ Peter von Westen kom straks i Proces med Becker om Pengeforholdene ved Ordningen af Købet; det endte med, at han maatte gøre Indførsel i Ejendommen efter en Bytingsdom af 24. Januar 1701, der imidlertid forkastedes ved Raadstuerettens Dom af 21. September s. A.; v. Westen blev da henvist til at søge sin Ret efter Loven.¹⁷⁾

I 1713 og 1722 var von Westen i Strid med Byens Magistrat om sin Vandforsyning og borgerlige Skatter. Det fremgaar af Sagens Akter, at han 1709—17 var Byens Brand- og Vanddirektør; og at han i den Del af Gaarden, som han lod opbygge, drev en meget betydelig Virksomhed med at herbergere Rejsende og bespise Officerer og Fremmede. I Februar 1716 havde Hertug Carl Rudolph af Würtemberg (under Hærens Gennemmarsch til Sjælland) Logement og Standkvarter hos ham i 20 Dage. Hertugen medførte selv Køkken, Senge og andre Rekvisitter; for Slid paa Service og for Lys og Ildbrændsel forlangte von Westen af Byen 94 Rdl. 3 Mk.; Magistraten fandt dog denne Fordring lovlig høj og nægtede at betale.¹⁸⁾

Apotekernes Ret til at holde Værtshus gav ogsaa i Odense ofte Anledning til Spektakler baade i denne og den følgende Apotekers Tid; Juleaften 1714 gik det endog saa vidt, at et Menneske blev dræbt under Stridighederne. (Se om disse Forhold E. Dam: Odense Løveapoteks Historie. Side 46—47 og 59—62).

I 1725, dat. 27. Februar, indsendte Fyns og Langelands Provincialmedikus Dr. med. Carl Musæus en Klage til Stiftamtmand Sehested over Forholdene paa von Westens Apotek; Klagen udmundede i en Ansøgning om Tilladelse for Musæus til at oprette et 2det Apotek i Odense. I Konseillet vedtoges det 2. Maj s. A., at Tilladelse ikke

kunde bevilges, da von Westens Privilegium var eksklusivt. Som et Modtræk mod Musæus Bestræbelser ansøgte Apotekeren s. A. om Kongens Tilladelse til, at hans Privilegium efter hans Død »maatte hvile paa enten et af hans 13 Børn, Sønner eller Døtre, eller hvem han i levende Live Familien til Bedste vil tiltænke og forunde samme Apotek«. Han opnaaede at maatte udnævne En, som med Tiden kunde gøre sig kapabel til at forestaa Apoteket.¹⁹⁾

Om Peter von Westen minder endnu en paa Løve-Apoteket opbevaret Malmmorter med Indskriften P. v. W. 1709.

Enken drev Apoteket et Aarstid efter sin Mands Død med Sønnen, den efterfølgende Apoteker, som Provisor.

JOHAN CHRISTOPHER von WESTEN.

Født i Odense 20. Oktober 1701, S. a. foregaaende Apoteker, død paa Westensborg paa Falster 4. December 1774, bisat 13. Januar 1775 i Nykøbing F. Kirke.

Gift 1) 21. April 1730 med Karen Krag Holmsted, D. a. Apoteker i Aarhus, senere Apoteker og Borgmester i Nyborg, Kancelliraad Bernt Holmsted og Dorthea Marie Kryssing, død December 1747, begr. 4. Januar 1748 i St. Knuds Kirke i Odense.

2) 20. September 1752 med Barbara Olivarius, døbt 26. Juni 1716, D. a. Provst i Ørslev Holger Olivarius og 2. Hustru Kirstine Magdalene Smith, død i Næstved 15. December 1789, gift 1) med Kancelliraad Thomas Neergaard til Vibygaard (død 1742).

Han lærte Apotekerkunsten hos sin Onkel, Apoteker Andreas Winther, paa Løve-Apoteket i København. Derefter har han vel tjent som Svend hos sin Læremester, til han 1723 rejste udenlands og fik Kondition i Magdeburg. I Udlandet traf han den senere Apoteker i Nykøbing F., Claus Seidelin, og rejste nu i nogle Aar sammen med denne.²⁰⁾ De konditionerede begge i Strassborg, Bern og Paris. Under Opholdet her fik v. Westen Meddelelse om sin Faders Død og rejste nu over Amsterdam hjem til Odense, hvor han bestyrede Apoteket for Moderen et Aarstid, til han selv overtog det. Bevillingen udstedtes 12. April 1728, og ved Skøde af 31. Juli s. A. overdrog Moderen ham Apoteket med Gaard og Have for 10,200 Rdl.

I 1733 kom von Westen i Besiddelse af Størstedelen af den Grund og Bygning, hvor Apoteket var til 1919. Ved Skøde af 4. Maj 1733 købte han af Klara Levetzau, Enke efter Oberst Günther Didrick von

Finecke, hendes Gaard paa Overgade, liggende mellem hans egen og Niss Brodersens Gaard, med Gaards- og Haverum. Finecke havde købt Gaarden paa Auktion 1728 efter Margrete West, Borgmester Jens Christensens Enke. Gaarden var rimeligvis bygget af Tolder og

Johan Christopher von Westen.

Karen Krag Holmsted.

Raadmand Kristen Westesen, da den opføres i Odense Bys Grundtakst af 1683 som hans; den var da den højst vurderede Gaard i Byen (1010 Rdl.); Bispegaarden paa Flakhaven (det gamle Apotek) vurderedes samtidigt til 600 Rdl. Becker havde i sin Tid opført sin nye Gaard paa en Del af Abigael, Borgmester Otto Knudsens, tidligere Grund; Kristen Westesen købte det øvrige af den tillige med 2 Nabogaarde mod Vest og byggede her sin store Gaard, der prydedes af 32 brændte Lertavler med bibelske Fremstillinger, Mands- og Kvindehoveder, det lybækske Bergenfarerselskabs Vaaben (Stokfisker og den halve flakte Ørn) og det norske Vaaben. En af Tavlerne bærer Aarstallet 1559; formodentlig har Westesen forefundet dem paa en ældre Bygning fra Oluf Baggers Tid; indtil 1855 sad de endnu paa Apotekets Facade; en Del af dem blev i 1879 indmurede i en Sidebygning, andre kom til Nationalmusæet og Odense Musæum. I 1749 skilte v. Westen sig ved Beckers gamle Apotekergaard; ved Skøde af 6. Marts overdrog han den til Gæstgiver Herman Kristian Kyhn. Denne agtede nu at bruge Gaarden til Herberg og vilde søge

Privilegium herpaa; det var aftalt, at dette Privilegium skulde følge og urokkeligt forblive ved denne Gaard. Den vestlige Del af Gaarden, som Becker havde bygget, beholdt von Westen.

I Tiden mellem 1733 og 1749 maa v. Westen da have indrettet Apoteket paa den Plads, hvor det forblev til 1919; et Minde om de første Aar er den endnu bevarede Indskrift paa en Bjælke i en af Kældrene til Gaden:

HÆC CELLA RENOVATA DEPICTA EST Ao 1751
PETRO von WESTEN.

I Aaret 1743 var der i von Westens Tjeneste ansat 1 Præceptor, 2 Svende, 2 Gaardskarle, 4 Piger og 2 Dreng.

I nogle Aar var han Toldforpagter. 12. April 1751 fik han Bestalling som Agent med Rang som virkelige Kancelliraader.

I Aarens Løb blev han Ejer af en Del Huse og Grunde i Odense (»Sortebrødreløkken«, en Gaard paa Nørregade, Lejevaaninger udenfor Nørreport og i Skulkenborg, 2 Gaarde paa Nedergade, en Gaard udenfor Møllebro m. fl.) samt af forskellige Herregaarde. Fra 1732 ejede han Krængerup, nu Frederikslund, ved Assens; 1746 købte han Rødegaard, hvor han byggede en ny Gaard, kaldet Kragssberg efter hans første Hustru. Ved sit Ægteskab med Barbara Olivarius blev han Ejer af Vibygaard i Ørsted Sogn mellem Roskilde og Køge; den solgte han 1757. I 1755 købte han Herregaarden Løjtved ved Svendborg; 1768 afstod han den til sin Søn Peter, den følgende Apoteker, der solgte den 1771; og fra 1760—66 ejede han Krumstrup i Ryslinge Sogn mellem Nyborg og Odense.

28. November 1764 oprettede Agent v. Westen og hans Hustru et Testamente, kgl. konfirm. 21. December s. A.²¹⁾ Apoteket og Gaarden Kragssberg var overdraget hans ældste Søn Peter von Westen, der samme Aar havde overtaget Apoteket. Endnu i 2 Aar blev von Westen boende i Odense. 1766 købte han Godserne Hvededal og Nørreladegaard paa Falster; den sidste omdøbtes til Westensborg, og her boede han nu til sin Død 1774. De falsterske Gaarde blev solgte i 1777, og hans Enke flyttede til Næstved; her købte hun Gaarden Nr. 18 paa Østergade, hvor hun boede til sin Død 1789.

Johan v. Westen dyrkede i en Aarrække Tobak paa Rødegaard; han var paa den Tid den eneste, der i Odense anvendte sin Jord dertil; han synes at være begyndt i 1748 og har hvert Aar afgivet Beretning til Byens Magistrat om Høstens Udfald; sidste Beretning er for Aaret 1758.

PETER von WESTEN.

Født i Odense 20 Marts 1731, S. a. foregaaende Apoteker og dennes 1. Hustru, død i Fredericia 18. Juni 1789, begr. i Odense St. Knuds Kirke.²²⁾

Gift 20. Oktober 1766 med Anna Johanne Baar, døbt 13. Januar 1747, D. a. Etatsraad, Amtsforvalter Jens Baar til Lille Hesbjerg og Birgitta Catharina v. Bergen, død i Fredericia 26. Juni 1795.

Han lærte Apotekerprofessionen hjemme hos Faderen, deponerede 1751 fra Odense Gymnasium og studerede de følgende Aar ved Københavns Universitet, hvor han tog farmaceutisk Eksamen. 1753 rejste han udenlands, serverede som Svend og Provisor i adskillige berømte Apoteker, og blev 2. August 1758 Dr. med i Rostock for en Afhandling: *De inflammatione sanguinea causa tympanitis*. Aaret efter vendte han hjem til Odense, hvor han praktiserede som Læge. Ved Bestalling af 19. September 1760 blev han Professor designatus ved Gymnasiet i Odense; ved forefaldende Vakance blandt Professorerne skulde han efter Senium tiltræde og nyde Professors Løn og Indkomst. 1761 blev han Medlem af *Academia naturæ curiosorum germanica*, 1762 af det tyske lærde Selskab i Halle og 1763 af et lignende Selskab i Jena; 1783 indtraadte han i det kgl. lærde og typografiske Selskab i Odense.²³⁾

1764 købte han af Faderen Gaarden Kragssberg, en Trediedel af Sukkerraffinaderiet samt Apoteket; den 11. Maj 1764 fik han Bevilgning som Eneapoteker i Odense (Bevillingen stadf. 12. December 1766), og ophørte derefter med Lægepraksis. I 1769 beskæftigede han paa Apoteket 2 Svende og 2 Dreng.

Apoteket var ved at miste sit Fodfæste i Publikum, da Collegium medicum 15. Marts 1771 skrev til Landfysikus Johan Eichel i Odense om at indkomme med en omstændelig Relation, om Apoteket var i Orden, og med Beretning om, hvorvidt han antog, at Byen og omliggende Distrikt kunde kræve endnu et Apotek oprettet. I Eichels Erklæring hedder det, at Apoteket var forsvarligt forsynet; det havde ikke alene et anseligt, men næsten altfor stort Forraad af Medikamenter. Taksten, som vel imellem havde været noget »stærk«, var nu aldeles indrettet efter den ved de københavnske Apoteker brugelige; Apoteket var næsten altid forsynet med duelige og paalidelige Folk, hvorved Behandlingen ved Recepturen var i Orden og uden paaklageligt Ophold. Efter at have korresponderet med Kancelliet tilstillede Kollegiet 17. April s. A. von Westen en Skrivelse, hvori det paalagdes ham, for at berølige Publikum og for at undgaa Oprettelsen af et nyt Apotek i Odense, at holde en eksamineret Provisor, saalænge han var Ejer af Apoteket.²⁴⁾

Kollegiets Skrivelse dannede Indledningen til den store Ulykke,

der skulde overgaa von Westen. I 1772 dømtes han til at betale en gammel Gæld paa 1140 Rdl. 4 Mk. 1 Sk.; det følgende Aar fik han Gældsdomme til et samlet Beløb af 36.007 Rdl. 4 Sk. Han skyldte Skatter til Byen og Staten, Renter af Prioriteter, Penge for Varer, opsagte Laan m. m. Den 1. September 1773 tog Magistraten hans Bo under Fallitbehandling og i det følgende Aarstid solgtes nu efterhaanden alt hvad han ejede ved Auktioner.

Ved kgl. Bevilling af 20. Januar 1774 var det tilladt hans Kreditorer at sælge Apoteket ved offentlig Auktion paa det Vilkaar, at Køberen kunde vente at faa Privilegium exclusivum som Apoteker i Odense. Ved fjerde Auktion 12. April 1774 solgtes Gaarden med Apotek og Privilegium for 12.110 Rdl. til fhv. Apoteker i Fredericia Folkmar Jacobsen Holm. Bekendtgørelsen om disse Auktioner giver en Beskrivelse over Apoteksejendommen; mange af dens Bygninger til Gaarden er nu forsvundne. Gaarden havde Indkørsel og 2 Indgange fra Gaden, den ene til Stuen, den anden til Kælderen. I første Etage var, foruden det anselige og vel indrettede Apotek, 2 Stuer og et Kontor, alle smukt gibside og med Platfonds; Stuerne kunde bekvemt være Skænkestuer, hvortil de vel ogsaa tidligere har været anvendte. I anden Etage var en stor Sal og 2 Stuer, alle smukt betrukne og panelede. I tredie Etage 5 vel indrettede Værelser foruden rummelige Opgange og Gange til Værelserne. Oven over tredie Etage var dobbelt Loftsrum, det underste helt igennem indrettet til at tørre de til Apoteket behøvende Sager, det øverste med Afdelinger til alle Sorter Glas.

Ved Hovedbygningen var tvende *egal* grundmurede Sidebygninger paa 2 Etager; i den højre Bygning fra Indgangen i underste Etage var en med Platfonds prægtig gibset og panelet Stue, derved det til Apoteket indrettede Laboratorium. I den venstre Sidebygning underste Etage fandtes 4 Værelser, derover Materialkammeret i 3 Afdelinger med alle dets Skuffer, Flasker med videre, nyt og fuldkommen komplet. Under disse tvende Bygninger var hvælvede Kældere, vel indrettede til et komplet Vinlager, hvori laa paa deres Lad nogle og tredive Stykfade og Tokaster med Jernbaand og i god Stand tillige med en vel indrettet Skænkestue, hvortil Nedgangen var fra Gaarden.

For Enden af den højre Sidebygning var en Tværbygning af Mur- og Bindingsværk paa 2 Etager; i dens underste Etage var det til Apoteket indrettede Destillatorium med dets behørigte Kedler, Pander osv.

og annekteret til Laboratorium. Ved den venstre Sidebygning var ligeledes en 2 Etages Bygning af Mur- og Bindingsværk; i Stuen var Køkken og Forraadskamre og derved en liden Hønsegaard; ovenpaa 9 Værelser foruden Opgang til Loftet, som var indrettet til Korn og Maltgøveri.

Bekendtgørelsen anbefaler Gaarden som særdeles bekvem for en Apoteker; den laa paa det bedste Sted, midt i Byen, og den var derforuden formedelst dens mange Værelser vel indrettet til at herbergere Fremmede og Rejsende. I Følge Betingelserne for Auktionen skulde Apoteket overtages straks efter vedkommende Buds Antagelse; Apotekets Composita skulde tilslaaes Køberen for halvt saa meget som den nye Apotekstakst (af 1772) foreskrev, Simplicia for Aarets hamborgske Prislister med Tillæg af 12 pCt. for Told, Accise osv.; den fornødne Vurdering overdroges den tidl. Apoteker i Sorø Ludvig Martini og Apotekets Provisor Christian Faber (senere Apoteker i Holstebro); for dette Arbejde var der tiltænkt dem hver 150 Rdl. Køberen maatte forpligte sig til at beholde Provvisoren og de antagne Folk i Apoteket og give dem deres tilsagte Kost og Løn indtil 1 Aar efter Approbationen af det gjorte Bud.

Ved en Auktion, der paabegyndtes 18. Januar 1774, solgtes v. Westens Møbler og Effekter og derefter hans forskellige Samlinger, Raritets- og Naturaliekamrenes Indhold, og Biblioteket.

I de følgende Aar har Familien levet i Odense under trykkede Forhold, indtil v. Westen 1779 af Kristian Jørgensen Bierrings Enke købte Odense Adressekontor og de af hende efter Mandens Død udgivne »Kgl. privil. Odense Adresse-Contoires Efterretninger«; 7. April 1779 fik han kgl. Stadfæstelse paa Bevillingen til Kontorets Drift. Adressekontoret og Bogtrykkeriet var ved v. Westens Tiltræden i v. Bergens Gaard paa Flakhaven, Hamsforts gamle Apotekergaard; men allerede i Slutningen af 1779 flyttede han til Oberst Skinkels tidligere Gaard paa Vestergade, hvor før Amtsstuen havde været.

Indtil 1783 virkede Peter von Westen som Redaktør og Bladudgiver og udfoldede samtidigt en betydelig literær Virksomhed, væsentligt af naturhistorisk og nationaløkonomisk Art. 1783 blev han beskikket til Toldforvalter og Konsumtionskasserer i Fredericia, hvorefter fulgte en Udnævnelse til Justitsraad (30 April s. A.). Kontoret og Trykkeriet solgte han til Frederik Seidelin.

Efter at være flyttet til Fredericia fik v. Westen 19. November 1783 Privilegium for hele Ribe Stift paa at oprette et Adressekontor og

Bogtrykkeri; det har været hans Mening at fortsætte den i Odense paaabegyndte Skribentvirksomhed, men heraf blev der intet. Derimod udgav han fra Nytaar 1786 til sin Død i 1789 »Ribe Stifts Kgl. allern.

Løve-Apotekets Ejendom 1853.
Paa Facaden ses de Side 43 omtalte 32 Lertavler.

allene Privil. Adresse-Contoires Efterretninger« fra Fredericia. Denne Virksomhed fortsatte hans Enke, til hun døde i 1795.

FOLKMAR JACOBSEN HOLM.

Født paa Askø 12. November 1709, S. a. Præst Jacob Poulsen Holm og Karen Wolrathsdatter, død i Odense 2. Januar 1783, begr. i St. Knuds Kirke.

Gift 1) 26. Juli 1740 med Anna Magdalene Winsløw af Nyborg, død 1751 i Fredericia (begr. 9. Marts).

2) 8. Maj 1753 med Ane Dorthea Iversen, D. a. Niels Iversen Erritsø og Maren Borck, død i Dalby paa Fyn 9. Februar 1800.

Det vides ikke, hvor han har staaet i Lære, og hvor han derefter har konditioneret. 11. Juni 1738 fik han Bevis for at have underkastet sig farm. Eksamen i København med samtidig Tilladelse til at praktisere som Læge i Fredericia mod i vanskelige Tilfælde at tage den nærmestboende Medikus med paa Raad. Han var da Provisor paa Fredericia Apotek, hvis Ejer Nicolai Rademacher var død i Januar s. A. Den 29. August 1738 fik Holm Bevilling til at drive dette Apotek og købte det derefter paa Auktion 19. November s. A. for 1200 Rdl. 3 Mk. (Se Fredericia Løve-Apotek).

Under sin Virksomhed i Fredericia fik Holm 30. Maj 1760 Bestalling som Vice-Raadmand; Apoteket der solgte han 1770 ved Auktion til Casimir Martin Ingwersen.

Apoteket i Odense købte han paa foran omtalte Auktion 12. April 1774 for 12.110 Rdl. og ansøgte derefter om Bevilling; efter at Ansøgningen havde været til Erklæring hos de forskellige Autoriteter baade i Odense, Fredericia og Ribe, gik den med Anbefaling af Collegium medicum til Kancelliet; 13. Juli 1774 udstedtes Privilegium exclusivum for Holm.²⁶⁾

Hans Apotekertid i Odense var en absolut Nedgangsperiode for Apoteket; Byens Folk var misfornøjede med hans daarlige Ledelse og søgte andet Steds hen, og han havde idelige Pengevanskeligheder at kæmpe mod. I 1779 indklagedes han af Stadskirurgerne for at have takseret de af dem, for det Offentliges Regning, udstedte Recepter for højt og for at have krævet Betaling for tidligere betalte Regninger. Klagen gav Anledning til en Række Politiforhør, hvorunder der afsløredes adskillige Misforhold med Fejludleveringer, daarlig Ekspedition o. l. I Begyndelsen af 1781 ansøgte Holm Kongen om, at Forhørene, der blev mere og mere omfattende, maatte blive indstillede mod, at han solgte Apoteket; og bad senere om, at Privilegiet maatte blive overført paa hans Søn Jacob Holm. 19. December s. A. resolverede Kongen, at Sagen kunde nedlægges mod, at Apotekeren betalte Omkostningerne ved Forhørene, og s. D. fik Sønnen Bevillingen.²⁶⁾ Betalingen af Forhørsomkostningerne gav Anledning til Proces mellem Holm og Birkedommeren, men under den-

nes Forløb døde Apotekeren, og hans Enke afsluttede Sagen med et Forlig.

I Folkmar Holms Tid førte Apoteket som Mærke en springende Enhjørning.

JACOB HOLM.

Født i Fredericia 24. December 1754, S. a. foregaaende Apoteker og 2. Hustru, død i Odense 23. Maj 1799. Ugift.

1766 kom han i Fredericia Latinskole, hvor han avancerede til den øverste Post i Mesterlektien. 1770—75 var han Discipel hos Faderen, der dog i den længste Del af dette Tidsrum ikke havde noget Apotek, var derefter Medhjælper hos ham i 3 Aar, og i 1779 et halvt Aar paa Kong Salomons Apotek i København; 21. Februar 1780 tog han farm. Eksamen i København (haud. ill.).²⁷) Herefter har han rimeligvis været hjemme i Odense, indtil han overtog Apoteket; Bevillingen udstedtes 19. December 1781, og var eksklusiv.

Jacob Holms Ledelse af Apoteket var endnu daarligere end Faderens. 9 Aar efter Overtagelsen beordrede Kancelliet (20. Juli 1790) Livmedikus Guldbrand og Apoteker Mühlensteth (Svane-Apoteket i København) til Odense for at undersøge Forholdene; deres Beretning foranledigede en kgl. Resolution om, at Holm inden 3 Maaneder enten skulde antage en autoriseret Bestyrer eller sælge Apoteket. Han valgte det første, og hans Medhjælper Nicolai Schmidt*) blev ansat som Bestyrer, hvorefter Kollegiets Assessorer i Februar 1791 udarbejdede en Instruks, der stadfæstedes af Kancelliet. 6 Aar efter skrev Stiftamtmand Buchwald til Kancelliet, at Schmidt nu havde bestyret Apoteket »mere eller mindre uordentligt, indtil han paa nogen Tid er bleven saa yderlig drikfældig, at han i den Kvalitet og i Uefterrettelighed endog overgaar Apotekeren selv.« Kancelliet skrev 29. April til Stiftamtmanden, at Holm inden 8 Dage skulde bestemme om han vilde taale Indsættelsen af en ny Provisor eller ogsaa sælge Apoteket i Løbet af 3 Maaneder; Holm bestemte sig 9. Maj igen for Provisoren.

Som Provisor antog Kancelliet 6. Juni cand. pharm. Carl Heinrich Mau, og der udfærdiges en ny og strengere Bestyrerinstruks i Reskript af 20. Juni 1797. Mau bestyrede nu Apoteket i 2 Aar til

*) Nicolai Schmidt, født i Stege 1. Juni 1747, Discipel paa Nyborg Apotek, farm. Eksamen 22. Juni 1782 (haud. ill.), død i Odense 27. Maj 1797.

Holms Død; senere overtog han Indretningen og Driften af Hospitalsapoteket (Svane-Apoteket) i Odense (se der).

NICOLAI NIELSEN BLUMENSAADT.

Født 27. Maj 1760 i Skads, Højer Herred, Tønder Amt, S. a. Sognepræst Nicolai Nielsen og Mette Margrethe Blumensaadt, død 8. April 1804 i Odense.

Gift 1793 med Susanne Katrine Göttsche, født paa Donse Krudtværk, døbt 13. Oktober 1766, D. a. Krudtmester Kristoffer Kinch Göttsche og Johanne Kristiane Rose, død 18. September 1845 i Odense (gift 2) 31. Maj 1805 med efterfølgende Apoteker Jannik Andersen).

Fra 1777 til 1783 var han Discipel paa Fredericia Løve-Apotek og 1½ Aar derefter Svend smst. Han rejste derefter til København og tog 23. Juli 1785 farm. Eksamen (haud. ill.). 3. Marts 1790 købte han Apoteket i Køge for 8000 Rdl. og fik Bevilling 23. April s. A. (se Køge Apotek).

Ved Auktion over Odense Apotek 6. August 1799 købte han dette sammen med den tidligere Apoteker i Aarhus Christian Peter Kold for 15.300 Rdl. til Overtagelse med det samme. Ved Skrivelse af 6. December s. A. overdrog Kold sin Part til Blumensaadt, der derved blev Eneejer, og Skødet udstedtes til ham 30. December 1799; Kold overtog derpaa Apoteket i Køge. Bevillingen for Blumensaadt udstedtes 25. April 1800; det var nu ikke længere et eksklusivt Privilegium, men gav Ret til at handle med Speceri, Vin og Urtekramvarer.²⁰⁾

Købet omfattede foruden Apoteket tillige Gaarden, der betegnes som Nr. 17 i Overkorsgade; mod Gaden bestod den af 2 Forhuse, et grundmuret paa 16 Fag og et af Bindingsværk paa 2 Fag; det

Nicolai Nielsen Blumensaadt.

sidste var den vestlige Ende af Klubbens Gaard med Porten. Af Auktionsbetingelserne fremgaar, at Køberen skulde tage Provisoren og de øvrige Svende i sin Tjeneste og betale dem deres Løn.

Som et Forsøg paa igen at vinde Publikums Tillid til Apoteket afholdtes efter Blumensaadts Anmodning en offentlig Visitats, og dennes Resultat lod han offentliggøre i Fyns Stifts Adresseavis. Vidnesbyrdet havde følgende Ordlyd:

»Anno 1801 den 14. Februar haver jeg underskrevne visiteret Hr. Apotheker Blumensaadts Apotheque, og de derudi værende Simplicia og Composita Pharmaceutica, hvor jeg da kan give velbemelte Hr. Apotheker det Vidnesbyrd, at man har største Aarsag at være tilfreds med samme, saa vel Qualitet som Quantitet af Medikamenter angaaende, som herved testes.
J. Eichel.«

Allerede 3 Aar efter døde Blumensaadt. I hans sidste Aar havde Jannik Andersen været Provisor paa Apoteket; han bestyrede det ogsaa for Blumensaadts Enke, indtil han i 1808 selv overtog det.

Ved Samfrændeskifte af 30. Maj 1805 vurderedes Gaarden med Apotek og Have til 15.000 Rdl.

Aaret efter at Blumensaadt overtog Apoteket, oprettedes Byens 2det Apotek, Hospitalsapoteket eller, som det fra 1811 hed, Svane-Apoteket.

JANNIK ANDERSEN

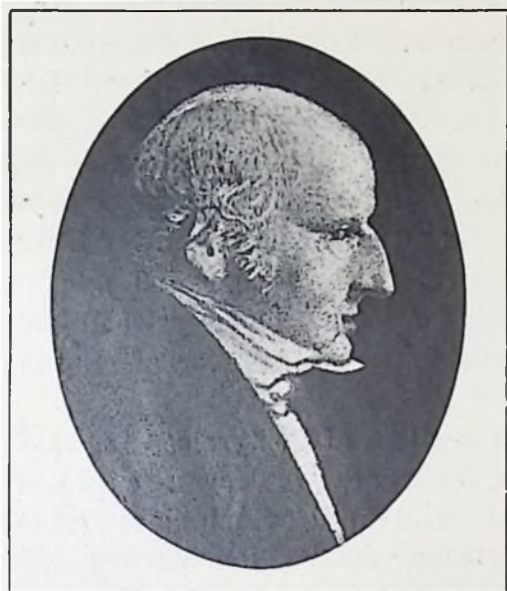
Født 23. Februar 1774 i Hjemsted, Skærbæk Sogn, S. a. Bonden Anders Hansen og Johanne Janniksen, død i Odense 12. Maj 1854.

Gift 31. Maj 1805 med Susanne Katrine Blumensaadt, født Gött-sche, Enke efter foregaaende Apotheker.

1789—1795 Discipel paa Ribe Apotek, og derefter Medhjælper 1½ Aar smst., derefter 4½ Aar paa Sønderborg Apotek og fra 1803 i Odense. Efter Blumensaadts Død rejste han til København og tog 4. Maj 1804 farm. Eksamen (Laud.) og vendte derefter tilbage til Apoteket som Bestyrer. 30. September 1808 fik han selv Bevilling (stadf. 28. Marts 1843 og 4. November 1848). 18. Februar 1811 gav han sit Apotek Navnet L ø v e - A p o t e k e t, en Uge efter at Hospitalsapoteket havde antaget Svanen som sit Mærke. I Efteraaret 1852 solgte han Apoteket til cand. pharm. Ernst Gustav Lotze og boede derefter i Odense til sin Død.

8. Januar 1823 løste han Borgerskab i Odense som Brændevinsbrænder. Fra 1822 var han en Tid lang Overformynder og deltog

1831 i Stiftelsen af Fyns Stifts Sparekasse, hvis Direktør han var til sin Død. 14. September 1832 udnævntes han til Kancelliraad.

Jannik Andersen.

Gustav Lotze.

ERNST GUSTAV LOTZE.

Født 14. December 1825 i København, S. a. Materialist, exam. pharm. Ernst Gerhard Lotze og 2. Hustru Charlotte Kristine Kleinstü-ber, død i Odense 17. December 1893.

Gift 12. September 1855 med Christiane Charlotte Boeck, født 12. September 1832 i Serampore, D. a. konst. Guvernør, Regeringsraad Johan Christian Boeck og Sophie Christine Schou, død i Odense 25. September 1908.

Discipel paa kgl. Militær- og Vajsenhus-Apotek i København i 5 Aar fra August 1841 til 1846, Medhjælper smst. i et halvt Aar, farm. Eksamen 1847 II (Laud.). Efter Eksamen i 4 Aar Assistent ved poly-teknisk Lærestalts kemiske Laboratorium og samtidigt Manuduk-tør. Efter Hjemkomsten fra en Udenlandsrejse i 1852 købte han Løve-Apoteket i Odense (Købekontrakt af 6. Oktober 1852) for 74.500 Rdl. til Overtagelse 1. Maj 1853. Inden Overtagelsen konditionerede han i Vinteren 1852—53 paa Kong Salomons Apotek i København. Be-villingen blev udstedt 11. Juni 1853. Købet omfattede Bygninger med Apotek og Inventar, Brændevinsbrænderiet, et Hus i Hans Jensens Stræde og ca. 10½ Tdr. Land og Gaardens Besætning.

I Aarenes Løb foretog Gustav Lotze adskillige Ombygninger og

Udvidelser dels af selve Apoteket og dels af de tilstødende Ejendomme, der efterhaanden maatte give Plads for det af ham i 1860 paabegyndte og stadig udvidede en-gros Medicinalvare-Firma »Gustav Lotze«; til Brug for dette Firma iværksatte han en udstrakt Dyrkning af Lægeplanter paa sine Jorder ved Nyborg Landevej. Den første store Ombygning af selve Apoteket var endt 19. November 1853 og denne Dag regnede Lotze selv for den egentlige Overtagelsesdag (derved fremkommer den tilsyneladende Uoverensstemmelse med de faktiske Forhold, naar det af hans Enke paa »50 Aarsdagen for Overtagelsen« udsendte Mindeskrift er dateret 19. November 1903).

Ved Siden af denne Virksomhed som Apoteker og Grossist udførte Gustav Lotze et meget betydeligt Arbejde som Indehaver af en lang Række Tillidshverv.

Fra 1848—50 og 1851—52 var han Medlem af Bestyrelsen for »Den pharm. Forening« og holdt heri bl. a. 5 Foredrag om farm.-tekn. Emner. Fra 1. Januar 1854 til sin Død var han Provinsialkasserer for Fyns Stift i »Det pharm. Understøttelsesselskab«. Fra Januar 1859 til 1886 var han Eksaminator for Fyns Stift ved farm. Medhjælper-eksamen. 18. Juli 1867 blev han Medlem af Bestyrelsen for »Danmarks Apothekerforening« og var fra 1872 til sin Død denne Forenings Formand. I 1872 var han Medindbyder til Stiftelsen af »Fonden til det pharm. Studiums Fremme« og var Medlem af Bestyrelsen fra Fondens Oprettelse 2. Juli 1873 til sin Død. 21. Maj 1878 blev han Medlem af »Svenska Läkare-Sällskap« i Stockholm; 1881 Æresmedlem af »Allgem. oesterreichische Apothekerverein«; 1885 Æresmedlem af »Soc. royale de Pharm. de Bruxelles«, af »Soc. de Pharm. d'Anvers« og af »Soc. de Pharm. de Gand«. Af literære Arbejder foreligger en Del Artikler om farm. Emner i »Archiv for Pharm. og techn. Chemi« og »Ny pharm. Tidende«, Haandkøbstakst (1875) og »Bogføring for Apotekere« (1889); desuden mange Artikler om tekniske og kommunale Forhold i Fag- og Dagspresse.

I Odense blev Lotze Medlem af mange Bestyrelser og Kommissioner og var fra 1864 til kort før sin Død Medlem af Byraadet; i dettes forskellige Udvalg udrettede han et betydeligt Arbejde, særlig vedrørende Kanal- og Havnevæsenet og tekniske Arbejder. Af særlig stor Betydning blev hans Arbejde for Fyns Stiftsmuseum i Odense.

10. September 1865 blev han R. af Db., 9. Juli 1876 Dbm., 8. December 1884 Etatsraad, 23. Juli 1866 R. af n. St. Olafs Orden, 20. September 1871 R. af Æreslegionen.

Hans Enke fortsatte Driften af Apoteket og Firmaet »Gustav Lotze« med efterfølgende Apoteker P. J. de Neergaard som Bestyrer. 1896 skænkede hun 15.000 Kr. til Stiftsmusæet til Opførelsen af en ny 2den Fløj, og efter hendes Død arvede Musæet en stor Malerisamling; 7. Februar 1902 udnævntes hun til Æresmedlem af Musæets Bestyrelse. 1903 udgav hun det foran omtalte, af Emil Dam forfattede, Værk om Odense Løve-Apotek til Minde om sin Mands Virksomhed.

PETER JOHANSEN de NEERGAARD

Født 7. Marts 1864 paa Aunsbjerg, Sjørslev Sogn, S. a. Godsejer P. C. de Neergaard og Hustru f. Laussen.

Gift 24. Juni 1893 med Christiane Charlotte Lotze, født 9. Maj 1871 i Hasle v. Aarhus, D. a. foregaaende Apoteker.

Blev 1. September 1881 Discipel paa Maribo Apotek, tog Fysikateksamen (ved Loll.-Falsters Fysikat) 1884 (I. v. begge Pr.) og farm. Kandidateksamen 1887 I (g.). Løjtnant 1888; Studieophold i Udlandet 1891—92; Ejer af Aunsbjerg 1908.

P. J. de Neergaard (Efter Fotografi.)

Efter Gustav Lotzes Død blev de Neergaard Bestyrer af Apoteket (approb. 30. Januar 1894) og efter Enkefru Lotzes Død i 1908 selv Indehaver; Bevilling 16. Oktober 1909. Fra 1893 Prokurist og Leder af Firmaet »Gustav Lotze« og fra 1908 selv Indehaver, indtil det i 1919 blev optaget i »Akts. Det danske Medicinal- og Kemikalie Kompagni«, af hvis Bestyrelse de Neergaard siden da er Medlem.

Siden 1893 Medlem af Bestyrelsen for Odense Bys offentlige Samlinger og siden 1901 Provinsialkasserer for Fyns Stift i »Det pharm. Understøttelsesselskab«.

I Vinteren 1918—19 indrettedes nye Apotekslokaler i Ejendommen paa Hjørnet af Overgade og Nørregade (Fisketorvet), hvortil Apo-

teket henflyttedes og aabnedes 24. Februar 1919. (Beskrivelse af det nye Apotek med Billede af Officinet findes i »Farm. Tidende« 1919, S. 564—66).

Ejendommen paa Hjørnet af Overgade og Nørregade ca. 1870.
(Efter Fotografi.)

Gaarden paa Hjørnet af Overgade og Nørregade ejedes omkring Midten af 17. Aarhundrede af Købmand Friderich Gummersbach (død 1669) og derefter af Konsumtionsforvalter, senere Borgmester i Odense Jens Christensen (død 1719). Dennes Enke solgte den til Vinhandler Valentin Wichmann, som ved Skøde af 8. Juni 1726 overdrog den til Postmester Andreas Melbye. I godt 50 Aar var Gaarden nu Sæde for Odense Postkontor, idet Melbyes Søn Ulrik Christian, der arvede sin Faders Embede, blev boende i Gaarden; i 1777 tog han sin Afsked og døde Aaret efter. Ved Auktion kort efter hans Død blev Gaarden solgt til senere Generalmajor Gustav Grüner Schøller til Margaard, som ejede den til 1804. Indtil 1882 var Ejendommen nu Købmandsgaard (Ejerne var Købmændene Andreas Møller, Chr. Andreas Sandberg, Jens Ole Rasmussen og Frederik Vilhelm Rasmussen); sidstnævnte Aar overtoges den af Tømremester Jens Hansen, hvis Arvinger i 1918 solgte den til Apoteker de Neergaard.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet væsentligst paa Grundlag af E. Dam: Odense Løveapoteks Historie 1549—1903, hvortil maa henvises med Hensyn til en mere udførlig Beskrivelse af Apotekets og dets Indehaveres Historie.

- 1) Erslev og Møllerup: Danske Kancelliregistranter, Side 135.
- 2) Københavns Diplomatarium VI, S. 41.
- 3) K. Carøe: Den danske Lægestand I. Doktorer og Licentiater 1479—1788 Side 54.
- 4) Kanc. Brevbøger 1616—20. S. 823, 861.
- 5) Personalhistorisk Tidsskrift. 2. B, S. 117.
- 6) Fynske Tegnelser VI. 1628—38, Fol. 396, 397, 418. Indk. Breve til D. Kancelli 1636.
- 7) Odensegaardens Lensregnskab 1640—41.
- 8) Fynske Registre 4, 1633—48, Fol. 83.
- 9) Fynske Tegnelser V, 1639—48, Fol. 16, 252.
- 10) Fynske Registre 6, 1648—60, Fol. 180, 225.
- 11) Fynske aabne Breve. Nr. 7 (med Indlæg).
- 12) Indk. Breve til D. Kancelli 1655.
- 13) K. Carøe, anf. Skr. S. 102.
- 14) » » » S. 7.
- 15) Indlæg Nr. 50. ²⁰/₈ 1695. Fynske aabne Breve.
- 16) Odense Panteprotokol 1697—1704. Fol. 159. Indlæg Nr. 16, ⁹/₃ 1700, Fynske aabne Breve.
- 17) Odense Raadstuebog 1691—1701. Fol. 255.
- 18) Odense Amts Arkiv. Protokol 22, Fol. 24 og Nr. 197. Odense Magistrats Køpibog 1719—26, S. 117, 142, 221. Supplik-Protokol 1722. I. Halvaar, 107.
- 19) Supplik-Protokol 1725. I Halvaar. 562, 449.
- 20) Denne Rejse er udførligt beskrevet i »Apotheker Claus Seidelins Optegnelser om sit Levned 1702—1782« (Memoirer og Breve XXII).
- 21) Fynske og smaalandske aabne Breve. 1759—66. Fol. 562.
- 22) Om Peter v. Westen se ogsaa E. Dam: Prof., Dr. med Peter von Westen som Supplikant. (Dansk Kliniks Festskrift til Prof. Julius Petersens 70 Aars Fødselsdag, den 29. December 1910).
- 23) Fynske og smaalandske aabne Breve 1759—66. Fol. 508, 189. Fyns Stifts almindelige Aviser Nr. 55. ¹¹/₇ 1783.
- 24) Collegii medici Correspondance Protocoll. 1752—1800, S. 17, 21.
- 25) Indlæg Nr. 67. Fynske og smaal. aabne Breve ¹³/₇ 1774. Collegii med. Corresp. Protocoll. S. 147.
- 26) Odense Amts Arkiv Nr. 212. Byfogdens Aflevering Nr. 334. Indlæg Nr. 218, Fynske og smaal. aabne Breve, ¹⁹/₁₂ 1781. (Jvf. E. Dam: Odense Løveapoteks Historie. Note 183).
- 27) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol. 1769—1807.
- 28) 5. Departements Registrant. 1800. Fol. 172, Nr. 401.

SVANE-APOTEKET I VIBORG

PHILIP HAUICHENDALL

fik 16. Februar 1573 kgl. Brev paa at maatte anrette et Apotek i Viborg, da Kongen havde erfaret, hvorledes der i Nørrejyland ikke fandtes noget Apotek, Undersaatterne, de menige Landsindbyggere til mærkelig stor Besværing, saa de nødtes til at lade hente udi andre Lande (dvs. Landsdele), hvad de behøvede at købe, som paa Apotek kunde falholdes. Han fritoges for al borgerlig og Bys Tyngde og skulde derimod holde et godt Apotek med forstandige Svende.¹⁾

Om Hauichendalls Herkomst, Virksomhed som Apoteker i Viborg eller senere Skæbne vides iøvrigt intet. Maaske har Kirurgen J a c o b W i c r a t fra Hamborg, som i Hauichendalls Tid boede i Viborg, hvor han døde 1577, tillige drevet upriviligeret Apotekernæring; i det mindste stod der paa hans Epitafium i Viborg Graabrødrekirke »Apotheker og Chirurgus«.²⁾

JOHANNES PALUDAN I . .

Født 1538 (i Gent?), S. a. Dr. med. Johan Paludan og Barbara van der Rone, død i Viborg 19. November 1615.

Gift 1) i 1571 med Hedvig von Bruckofen, D. a. Hofpræst Henrik von Bruckofen og første Hustru Marie Zückerrant, død 7. Marts 1584.

2) i 1588 med Sidsel Bloch, D. a. Præst i Viborg Jens Bloch og Anna Jensdatter Høy; hun overlevede sin Mand.

Dr. med. i Udlandet, Livmedikus hos Enkedronning Dorothea paa Koldinghus og blev 5. December 1571 efter Dronningens Død udnævnt til Medikus i Jylland med Forpligtelse til at bo i Viborg men skulde tillige tjene Kongen som Livmedikus.³⁾ Kongen havde allerede tidligere oprettet et Kanonikat med fri Bolig ved Viborg Domkirke til

Underhold for en Doctor eller Licent, medicinæ; med dette blev Paludan forlenet; desuden fik han i aarlig Pension 100 Daler, indtil et Prælatur i Domkapitlet blev ledigt, som han kunde erholde.⁴⁾

Den 8. December 1577 fik han Bevilling til at holde Apotek i Viborg, da Hauichendall ikke havde fulddrevet Apoteket, som det sig burde.⁵⁾ Foruden de sædvanlige Privilegier fik han Tilladelse til at bruge sit Købmandsskab, sin Handel og Næring saavel i denne By som andet Steds i Riget, og saalænge han holdt et ustraffeligt Apotek, skulde der ikke holdes eller anrettes noget andet i Nørrejyland. Han drev Apoteket i 10 Aar.

I Domkirken opsattes et nu forsvundet Epitafium af Træ over ham med Indskrift paa Dansk og Latin;⁶⁾ den danske Indskrift var af følgende Ordlyd:

»Høilærde Mand Hans Paludan, Dronning Dorotheas Liv-Doctor og Erchedegn i Wiborg Capitel, som med sin første Hustru Hedvig von Bruchoffen lefvede udi Egteskab 13 Aar, og avlede 9 Børn med Hende, dernest med sin anden Hustrue Cidsel Bloch lefvede med Hende udi 27 Aar og avlede 7 Børn med hende, og udi sit Alders 77 Aar i Gudspaaaldelse og i en sand Troe hensof anno 1615 den 10. Nvbr. — og er denne tafle til Ære opsat af Cidsel Bloch og hendes Medarfvinger 1620.«

JOHAN HERMANN

fik Bevilling 3. Februar 1587 til straks at maatte indrette et Apotek i Viborg;⁷⁾ han blev som sine Forgængere kvit, fri og forskaanet for Skat, Hold og anden kongelig eller borgerlig og Bys Tyngge; tillige fik han Eneret til at sælge »stødte Urter eller andet apotekiske Materialia, Composita eller simplicia, som bør og hører udi et Apotek at være« (dog ikke de »gemene« Urter, som bruges i Køkkenet); samt Ret til at holde Vinkælder med Eneret til at sælge »sød Vin, Lutendrank, Claret eller saadan tilberedt Vin«. Dagen efter fik han Ekspektancebrev paa et Vikarie i Aarhus Domkirke, »dersom vi kan mærke, at han sig derudinden tilbørligen og vel forholder«; ⁷⁾ og 23. Juli s. a. gav Kongen ham yderligere Afgiften af Krønens Part i Korntienden af Farsø Sogn i Gislum Herred. Dette Brev blev stadfæstet 14. Maj 1595, men Forudsætningen for at nyde denne Støtte var, at Hermann holdt et godt og færdigt Apotek i Viborg; i modsat Fald var Kongens Brev forbrudt.⁸⁾

Død før eller i Begyndelsen af 1604.

HUGO FRANTZEN

fik 16. Februar 1604 Bevilling til efter sit eget Tilbud paa egen Bekostning at maatte holde Apotek i Viborg, hvor den tidligere Apoteker var død; Bevillingen var som Hermanns, indbefattet Afgiften af Korntienden af Farsø Sogn.⁹⁾ Det blev yderligere i Bevillingen forbudt Borgerne i Viborg at holde Apotek eller sælge slige Materialier, som hører til et saadant, under Straf af Konfiskation af de »Urter og Materier de har med at fare«.

Han havde »for nogen Tid siden« overgivet sit Apotek, da hans Efterfølger

BARTHOLOMÆUS WILPE

den 10. Oktober 1607 fik Bevilling (af ganske samme Ordlyd som Frantzens).¹⁰⁾ Wilpe havde 7. Marts 1605 faaet kgl. Tilladelse til at bosætte sig og tage Borgerskab i Korsør og holde fri og aaben Vin-kælder der i Byen.¹¹⁾

JØRGEN WERNICKE

fik 2. Februar 1609 Bevilling af samme Indhold som Wilpes, da denne havde »overgivet« ham sit Apotek.¹²⁾ Han døde 1622.

JOHANNES HOBERUS

fik 27. Juni 1622 Bevilling som Apoteker i Viborg »i Wernickes Sted« men benyttede den ikke.¹³⁾ Han var baade før og efter denne Dag Apoteker i Aalborg (se Svane-Apoteket i Aalborg).

BARTHOLD JUNG JOHANN

fik derefter, ligeledes »i Wernickes Sted«, Bevilling 10. Oktober 1622.¹⁴⁾ Han har sikkert heller ikke benyttet den; i al Fald fik efterfølgende Apoteker Bevilling med samme Motivering:

JOHANNES PALUDAN II.

Gift 1) i Helsingør 28. November 1620 med Gertrud Jochumsdatter Rosennau (gift 1) med Henrik Bubbert).

2) med Marie Ofridt.

Han fik »i Wernickes Sted« Bevilling 12. April 1623; han skulde i

Følge denne altid holde en dygtig og »from« Apotekersvend.¹⁶⁾ Han havde som Forgængeren tillige faaet Kongetienden af Farsø Sogn, men da denne længe forud, førend Wernickes Brev blev udstedt, var forlenet Godslev Budde til Børglum Kloster (død 1622), fik Wernicke kun Afgiften deraf 12 Tdr. Rug og 12 Tdr. Byg. Da nu Budde var død, mente Paludan, at han skulde have hele Tienden, »efterdi Kongens Brev ikke formelder om nogen Afgift af Tiende ej heller om visse Tønder«; men i Følge et Missive til Mogens Kaas, Lensmand paa Mariager Kloster, havde Gudde Galde til Nørlund erhvervet kgl. Brev paa alle de Tiender, som Budde havde haft. I et Brev af 14. Oktober 1623 bad Paludan Vicesekretær Jørgen Seefeldt om at støtte hans Sag hos Kansleren; i hvert Fald mente han, at Afgiften, der nu kun var en Trediedel af Tienden, burde forhøjes.¹⁶⁾ Sagens Udfald kendes ikke; men iøvrigt forekommer Benaadningen ikke oftere i de viborgske Apotekeres Bevillinger.

7. Oktober 1625 fik Paludan Bevilling (læst paa Helsingør Byting 24. Juli 1626) til at maatte fratage sin Stedsøn Herman Bubberts Værgemaal fra den Formynder, han havde i Helsingør, og overdrage det til en anden og vederhæftig Mand i Viborg, hvilken Borgmestre og Raad skulde forordne.¹⁷⁾ (Om Paludans Stridigheder med sin Stedsøns Slægt angaaende dette Formynderskab se: V. Hostrup Schultz: Spredte Efterretninger om Helsingør Apotek og dets Ejere. S. 5—6.)

Inden Paludan nedsatte sig i Viborg, havde han et Par Aar drevet uprivilegeret Apotekernæring i Helsingør (se Svane-Apoteket i Helsingør).

Fra Paludans Apotekertid stammer 2 Kongebreve af 4. Marts 1626, det ene til Medici i Viborg, det andet til Lensmand Knud Gyldenstjerne paa Hald. Medici i Viborg skulde 2 Gange aarligt visitere Apoteket og paase, at det altid var forsynet med Speceri og Medicin af gode, friske og uforfalskede Varer efter den Anordning og Takst, som 10. Januar 1619 var givet herom; en skriftlig Beretning om Visitatsens Udfald skulde tilstilles Lensmanden, som paa sin Side fik Ordre til, saafremt Apotekeren ikke rettede sig efter Bestemmelserne, at »hænde Dom over ham, om han ikke bør have sin Benaadning til at holde Apotek forbrudt og desuden staa til Rette.«¹⁸⁾

Tilknytning til disse Breve har maaske et kgl. Missive af 11. Maj 1627 til samme Lensmand, hvori denne faar Paabud om at lade en *F r a n d z O t t h a n s* aflægge Ed og derpaa indsætte ham som Apo-

teker i Viborg. Mere om denne Frandz Otthans vides ikke, men den Mulighed er altsaa tilstede, at der mellem Paludan og efterfølgende Apoteker Borchsenius i Aarene 1627—30 har virket en hidtil ukendt Apoteker i Viborg.¹⁸⁾

JOHANNES BORCHSENIUS.

Født i Lüneborg; død i Viborg 1656.

Gift med Else Pedersdatter.

Fik 25. Juli 1630 Bevilling til at holde Apotek og Vinkælder i Viborg; 23. Juni 1632 fik han bevilget toldfri Indførsel af de Materialia, som til Apoteket gøres fornødent, men skulde svare Told af Urter, Speceri og allehaande grove Varer.¹⁹⁾

Borchsenius synes at have faaet Apoteket i god Gang, omend han ikke blev forskaanet for Vanskeligheder. 8. Juli 1650 indgav han fra København en Ansøgning til Kongen, hvori han fortæller om, hvorledes han i forgangne svenske fjendtlige Indfald har lidt stor Skade formedelst streng Indkvartering og anden fjendtlig Overlast; *) ligeledes var der i de Tider indtil denne Dag gjort ham mægtigt Indpas i hans Privilegier af Indbyggerne i Viborg. Da han nu vil lade sit Apotek »renovere og ganske igen reformere« og ikke kan gøre det uden stor Bekostning, beder han om, at Kongen vil stadfæste hans gamle Privilegier og tillige bevilge, at alle andre Kræmmere i Byen straks skal afskaffe de Urter og Specerier og andre Varer, hvormed de gør ham Skade og Afbræk. Endvidere beder han om at maatte meddeles den Naade, som andre Apotekere saavel i København som andre Steder i Riget var meddelt, at naar de ved Døden afgaar, da den Apoteker, som efter dem kommer, maatte være forpligtet til at købe Apoteket, »paa det min fattige Hustru og Børn efter min dødelig Afgang maatte nyde af Apoteket, hvorudi dog staa mestendels min Velfærd«. Lensmanden paa Hald Frands Pogwisch attesterede egenhændigt paa Ansøgningen, at Supplikantens Angivelser var rigtige, ligesom han fik Støtte af Lægen Jacob Janus**), der anbefalede hans Ansøgning i et Brev til Rigsraad Otto Krag, dat.

*) Fra 17. Januar 1644 til Midsommer og igen fra Oktober s. A. til November 1645 var Viborg besat af svenske Tropper. (Ursin).

**) Jacob Janus: Dr. med., Kongens Livmedikus (11. Marts 1649), udnævntes i Følge K. Carøe 14. Februar 1659 til Medikus i Viborg. I Borchsenius' Ansøgning staa imidlertid, at Janus allerede da (i 1650) var »fremskikket til Viborg for at residere.«

30. Juni 1650. Den 10. Juli s. A. konfirmerede Frederik III Privilegiet i alle dets Ord, Klausuler og Punkter. Godt 2 Aar senere, efter at Apoteket var visiteret af Medikus i Randers Ægidius Jensen og Medikus i Aalborg Niels Bendtsen, fik Borchsenius 3. December 1652 yderligere Bevilling til »fremdeles at nyde Apoteket i Viborg«. ²⁰⁾

Borchsenius skænkede Viborg Domkirke 3 store Fløjlsponge til

Svane-Apotheket i Viborg. Facade mod Nytorv*. (Fot. 1922.)

Kollektpenge, hver Pung besat med en liden Sølvbjælde. Formodentlig er det til Gulvet over hans Grav i Domkirken, at der 5. August 1689 blev købt 200 Mursten, da hans Grav dengang blev opfyldt, fordi Arvingerne ikke vilde holde den vedlige; 7. Oktober s. A. solgtes Graven til Overkøbmænd Just Arctander for 30 Sldl. ²¹⁾

Johannes Borchsenius boede i St. Hansgade i en Gaard, der ejedes dels af Viborg Hospital og dels af Domkirken. Kirkens Prioritet i Gaarden var paa 400 Sldl., hvoraf Apotekeren aarlig skulde betale 12 Sldl. i Rente; i Aarene 1643—50 incl. findes denne Indtægt ogsaa i

*) Dette og følgende Billeder i Afsnittet: Svane-Apotheket i Viborg er Gengivelser af Fotografier fremskaffede til Brug for Bogen: Viborg Svaneapothek 1573—1923. For flere af Billedernes Vedkommende er benyttet samme Clicheer, velvilligst stillet til Raadighed af Apoteker Fr. von Eggers.

Domkirkens Regnskaber, men fra dette Aar og til hans Død blev de ikke betalt. Gaarden var efter den Tid stadigt et daarligt Aktiv, i flere Aar stod den helt ledig, og 21. Oktober 1693 fik Direktørerne for Viborg Hospital kgl. Tilladelse til at sælge den og andre Hospitalet tilhørende øde Gaarde ved Auktion. Den solgtes for 230 Sldl., og Domkirken fik da som sin Part kun 73 Sldl. 2 Mk. 6 Sk. 1 $\frac{1}{6}$ alb.²²⁾

JOHAN CHRISTOPHER CREUTZHAUER.

Født i Worms; død i Viborg 2. Maj 1692.

Gift 1) i Helsingør 24. November 1644 med Cathrine Henriksdatter Irgens. Efter hendes Død (i 1656?) gift

2) med Magdalena Sibylle Gräffinde; død før 1692.

Immatrikuleret i Strassborg 9. Januar 1635, Dr. med. i Udlandet. Praktiserede i Helsingør i al Fald fra 1644 og blev 6. Marts 1645 immatrikuleret i København.²³⁾ 1646 var han i Aarhus, hvor han 15. April 1647 fik kgl. Befaling til sammen med Dr. Ægidius Jensen i Randers at visitere Aarhus Apotek. Ved Skrivelse af 7. December 1649 til Amtmand Niels Krag blev det stillet Creutzhauer i Udsigt at kunne faa Bevilling til Apoteket i Aarhus, saafremt han kunde komme overens med dettes Indehaver, Folmer Thomsens Enke Cathrine Jørgensdatter, om Betalingen. Hun fik nemlig i samme Brev Afslag paa sin Ansøgning om selv at maatte beholde det, men opnaaede dog alligevel kort Tid efter paa fornyet Ansøgning at faa Bevillingen (se under »Løve-Apoteket i Aarhus«). Creutzhauer blev saaledes ikke Apoteker i Aarhus, men blev derimod 7 Aar senere, ved Bevilling af 11. September 1656, Apoteker i Viborg.²⁴⁾ (I 1662 kaldes han mærkeligt nok »Medikus i Aarhus«, da han 4. Februar d. A. fik Nedsættelse paa en Afgift af Framløv Kirketiende, som han havde i Fæste).²⁵⁾

I 1660 klagede han til Kongen over Indgreb i Apotekernæringen af Kræmmere, Doktorer og Bartskeerere, hvilket havde til Følge et kgl. aabent Brev af 4. December s. A. med Forbud mod saadant; Kongens Brev bragte tillige en kort Fortegnelse over de Varer, Urtekræmmerne i Viborg maatte handle med. Et Par Aar senere klagede Kræmmerne over Creutzhauer og beskyldte ham for at udnytte sit Privilegium langt ud over dets Grænser. Denne Klage resulterede i et nyt Kongebrev af 12. April 1662, stilet til Viborg Urtekræmmere, og som i 34 Paragraffer bragte en specificeret Fortegnelse, vistnok den æld-

ste der findes, over alle de Varer, som det kunde tillades at sælge i fri Handel.²⁶⁾

5. April 1664 fik Creutzhauer kgl. Brev paa at maatte nyde Frihed paa sin Residens i Viborg for Skat og Paalæg lige med »andre« Gejstlige, som i virkelig Bestalling var i Tjeneste; hans eventuelle Enke skulde nyde samme Frihed, saalænge hun sad i Enkestand og ikke brugte nogen borgerlig Næring.²⁷⁾ 10. Marts 1669 fik han Stadfæstelse paa sit Apotekerprivilegium med Tilladelse til at holde et godt og forsvarligt Apotek i Viborg med samme Rettigheder som Rigets øvrige Apotekere. Kort Tid efter i samme Aar solgte han Apoteket.

Ved sin Død boede han i Licentiat Jacob Gedsteds Hus; efter hans egen Begæring var Boet blevet forseglet Dagen før hans Død i Gedsteds Nærværelse. Hans efterladte Bogsamling indeholdt ikke mange Fagskrifter. Hans Rejseapotek, hvori fandtes adskillige Medikamenter, takseredes under et til 10 Rdl.; desuden var der en Pose og en Kurv med Medikamenter, 10 Muskatnødder, en Top Sukker paa 2 $\frac{1}{2}$ Pd., en Æske med noget Sukker i, en Æske med Recepter (vurderet til 1 Rdl.), 20 Hofstetiske Piller og en Blødpind. I et Flaskefoder fandtes 12 smaa Flasker med destillerede Vande af forskellig Art; nogle Vægtstykker, et Par Vægte og en lille Morter udgjorde Inventaret.

I hans Efterladenskaber fandtes endvidere en Memorial, i Følge hvilken han ønskede, at der af hans Formue, naar Begravelses-Omkostningerne var dækkede, skulde bekostes en Døbefont til Domkirken, og Resten skulde tilfalde Byens Fattige. Til Fonten blev et Beløb af 133 Rdl. 5 Mk. 12 Sk.; den kostede imidlertid 11 Rdl. 1 Mk. 13 Sk. mere, som Kirken selv maatte skyde til, og de Fattige fik saaledes intet.²⁸⁾

I Domkirken opsattes et Træepitafium over ham og hans Hustru. Det bar Indskriften:

Heilig, Heilig, Heilig
ist unser Gott der Herr Zebaoth.

Hier liegt begraben der ehrenveste, grossachtbare und hochgelehrte Hr. J. Christoph. Creutzhaver, Dr. *Medicus Practicus* 31 Jahr in Dennemarch, samt dessen beiden eheliebsten die hochtugendsame Catharina Irgens und Magdalena Sybilla Gräffinde, deren Seele Gott gnädig sey: Anno 16..

JULIUS FREDERIK FRIEDENREICH.

Født i Eutin, Holsten, 19. August 1643, S. a. Geheimesekretær hos Fyrstbiskoppen af Lybæk, Kanonikus ved Domkirken smst. Daniel Friedenreich og Margarethe Bentzen, død i Stockholm 21. Juni 1691. (Moderen blev gift 2) med Hofapoteker Christopher Heerfordt, Svanne-Apoteket i København).

Gift i Stockholm 10. December 1672 med Justina Sophia Jung, født 1. December 1646, D. a. Direktør Melchior Jung og Sophia Lorentzdotter Stormhatt, død 14. Januar 1710; gift 1) med Apoteker i Stockholm Samuel Ziervogel (den ældre).

13 Aar gammel kom han i Lære paa Samuel Meiers Apotek i København og foretog efter Læretidens Slutning en omfattende Studierejse gennem Tyskland til Ungarn, hvorfra han paa Pilgrimvis vandrede gennem Dalmatien til Venedig, Rom og Neapel. Fortsatte derpaa videre over Tyrol til Strassborg, derfra til Basel, Lyon og Paris. Paa Stedfaderens Opfordring vendte han 1668 tilbage til København og var det følgende Aar Provisor paa Apoteket i Kristiania.²⁹⁾

25. September 1669 fik han Bevilling som Apoteker i Viborg; Bevillingen gav ham Eneret som Apoteker der i Byen med Tilladelse til at holde Vinkælder med fransk og hed Vin.³⁰⁾ 1672 afstod han Apoteket til sin Broder Daniel Friedenreich, efter at Stedfaderen paa hans Vegne havde søgt om Tilladelse dertil; hvilken ogsaa blev givet paa Betingelse af, at Daniel efter lovlig Eksamen var befunden dygtig til at forestaa et Apotek.³¹⁾

Han rejste derefter til Stockholm, hvor han ved sit Ægteskab blev Indehaver af Apoteket Svanen. 1683 udnævntes han til Hofapoteker hos Dronning Ulrika Eleonora.

DANIEL FRIEDENREICH.

Født i Eutin, Holsten, 1645; Broder til foregaaende Apoteker; død 29. Juli 1706.

Gift med Mette Jensdatter Soelberg, død i Viborg 6. Juni 1698; gift 1) med Niels Pallisberg.

Hvor han lærte Apotekerkunsten, vides ikke; men i Juli 1665 kom han til Aalborg sammen med Broderen Johannes Frederik Friedenreich, som dette Aar overtog Aalborg Apotek, var hos denne et Par Aarstid og drog derefter til Udlandet; her opholdt han sig, til han i 1672 vendte hjem for at overtage Viborg Apotek. 16.

April 1673 fik han Bevilling til Apoteket, som han skulde vedligeholde ustraffeligt og tilbørligt efter den senest udgangne Apotekerordinans og maatte iøvrigt nyde de samme Friheder som Broderen, i Særdeleshed udi Gang og Sæde og ellers i andre Maader ved Kapitlet i Viborg.³¹⁾ — Ogsaa denne Apoteker maatte som sine Forgængere søge Kongens Hjælp mod Indgreb i Næringen; en Hjælp der blev ydet ham i Form af et aabent Brev af 13. Oktober 1683 til Magistraten i Viborg om at haandhæve hans Privilegier.³²⁾

Daniel Friedenreich indrettede Apoteket paa Nytorv i Ejendommen paa Hj. af St. Hansgade, omtrent hvor tidligere den i 1529 nedlagte St. Hans Sognekirke stod. (Skranken i Friedenreichs Apotek skal i Følge et Sagn have været betrukket med Skindet af en Lindorm, som i gamle Dage var dræbt i Viborg.³³⁾ I denne Gaard var Apoteket til 1717. Gaarden brændte i 1726, og i 1757 byggede hans Søn, Janus Friedenreichs Enke Anna Margrethe de Linde den Gaard, som endnu staar paa Grunden, siden 1824 som Embedsbolig for Stiftamtmanden.³⁴⁾

Friedenreich ejede desuden Gaarden Palstrup i Højbjerg Sogn ved Viborg; han købte den 1694, og den var indtil 1780 i Slægtens Besiddelse.

26. Juli 1697 ansøgte han Kongen om Jus patronatus et vocandi til Højbjerg og Elsborg Kirker »af Nidkærhed for samme Guds Huse at vedligeholde«; det bevilgedes ham 30. August s. A.³⁵⁾ Den 10. November 1688 fik han Skøde paa Kongens Herlighed til 2 Selvejergaarde i Vust Sogn i Vester Hanherred som Betaling for 2 Obligationer fra Kongen til Johan og Daniel Friedenreich af 21. Maj 1678 paa 200 Rdl. og resterende Renter indtil 21. Oktober 1687.³⁶⁾

10. Juli 1688 købte han et Begravelsessted i det sønderste Kapel næst ved Konventhusdøren, norden for Creutzhauers Begravelse, og gav derfor 20 Sldl.; desuden købte han en gammel Ligsten, som laa ved Taarndøren paa en Grav, som ingen vilde vedkendes, da Stenens Indskrift var forslidt; den kostede ham 10 Sldl. Her i Graven blev i Aarenes Løb foruden ham selv begravet hans Hustru og 3 Sønner, samt Hustruens første Mand. Ligstenen (med ikke udfyldte Datoer og Aarstal) findes endnu i Viborg Domkirke, indmuret i Gulvet i det søndre Sideskib.

JOHAN CHRISTOPHER WEISCHER.

Død i Viborg 8. August 1717. Ugift.

Kort efter Daniel Friedenreichs Død meddelte hans Søn Major Janus Friedenreich til Kancelliet, at hans Fader var død og havde efterladt sig et godt og dygtigt Apotek, som han ikke uden sin største Skade kunde give Afkald paa; han ansøgte derfor, som eneste Søn, om at maatte nyde Privilegiet og forpligtede sig til Gengæld til at holde Apoteket forsvarligt vedlige med en dygtig Provisor, Johan Weischer, som i 30 Aar havde forestaaet det. Samtidigt søgte Farmaceuten Johan Christian Heerfordt om Bevillingen, som den, der havde »lært Professionen og udstanden sin Eksamen, medens Friedenreich ej har lært Professionen, men er en Proprietarius og opholder sig paa Landet.« Han gentog 18. August sin Ansøgning, hvori han fremhævede, at Friedenreich var ganske ukyndig, og at det kunde blive af stor Konsekvens, om denne fik Bevillingen. Magistraten i Viborg støttede Friedenreichs Ansøgning navnlig af Hensyn til Weischer, der havde betjent Apoteket i 30 Aar til stor Fornøjelse. Imidlertid blev Friedenreich til Sinds at overlade Apoteket til Weischer, og denne søgte da og fik meddelt Bevilling 18. Januar 1707.²⁷⁾

Weischer drev nu Apoteket i 8 Aar, indtil han 1715 afstod det til *Mathias Langenhoven*. I 1711 meldte Stiftamtmand i Viborg, Baron Frederik Krag, til Kancelliet, at der ikke fandtes noget Apotek i Skive, om Pesten skulde komme der; han bad efter Indbyggernes Anmodning om Befaling til at tilholde Stiftets privilegerede Apoteker i Viborg at sende en Apotekersvend til Skive med de fornødne Medikamenter. I Henhold hertil udgik der 22. August s. A. et Reskript til Krag af det forønskede Indhold. Weischer undskyldte sig imidlertid (12. September) med, at det var ham umuligt at sende nogen Apotekersvend til Skive (se nærmere under Løve-Apoteket i Skive).

Weischer blev til sin Død boende i Friedenreichs Gaard; her indfandt sig Dagen efter den gejstlige Skifteret for at registrere hans Efterladenskaber. Der opnoteredes »en liden gammeldags Halvkiste«, hvori laa 44 Rdl. i Specier og 2 Sldl i Croner samt 10 Dukater og 2 Rosenobler, nogle Guldknapper og et Guldspænde; dernæst en Kuffert, hvori nogle Linklæder og en stor Halvkiste med den salig Mands Gangklæder; de tilstedeværende Bøger og Sengeklæder vedkendte Friedenreich sig og angav, at de havde været hans Faders. Paa Ansøgning af Friedenreich, der var eneste Kreditor, blev der kort efter

udnævnt Kommissærer i Boet, og Skifteretten fratraadte 18. September.³⁰⁾

Kælderparti fra Viborg Svane-Apotek.

Apotekets Kældere, der paa Nationalmusæets Foranstaltning er fredede (Klasse B), menes at stamme fra Slutningen af 14. Aarhundrede.

MATHIAS LANGENHOVEN.

Død i Viborg 21. September 1721.

Gift 24. Februar 1718 med Gertrud Hoffmann, D. a. Assessor Peder Hoffmann og Johanne de Hemmer, død i Viborg 2. Februar 1748. Gift 1) med Borgmester Peder Erichsen (død 1717, begr. 20. April), 3) med efterfølgende Apoteker.

Ved Langenhovens Ansøgning af 19. Februar 1715 om Bevilling findes som Bilag en Erklæring (af 31. Januar) fra Weischer om, at denne »med frij Villie og Velberaad hue, formedelst Alderdom og medfølgende skrøbelighed« har overdraget Langenhoven Apoteket med alt tilhørende, og at de begge er velfornøjede med den gjorte Handel. Langenhoven havde forinden i 4 Aar tjent som Svend paa Hof-Apoteket i København. 22. Marts 1715 fik han Bevilling.³⁰⁾

2 Aar efter flyttede Langenhoven Apoteket til dets nuværende

Plads paa Nytorvs Vestside. Den 11. Marts 1717 var der Auktion over »Tolderen i Aarhus Jacob Lime, hans Kærestes, Madam Marie Gandorphs Gaard« paa Nytorv; den opraabtes for 1000 Rdl., men tilsløges Apotekeren for 2010 Rdl. 3 Mk. til Overtagelse efter Paaske 1717; Skødet udstedtes 9. April. Marie Gandorph havde tidligere været gift med den afdøde Byfoged Hans Lassen, som ejede den i Følge Skøde af 6. Marts 1694. Den blev nu solgt med paastaaende Huse, saavel som Vaaninger ud til Graven og tvende Haver; den strakte sig fra Torvet til Graven og grænsede mod Syd til salig Borgmester Thomas Svanes Efterleverske Kirstine Swistenbergs iboende Gaard og mod Nord til salig Kristen Pedersen Overlades forhen, nu (1717) Landstingsskriver Vilhelm Riis tilhørende Gaard.⁴⁰⁾

Foruden af Apotekergaarden var Langenhoven Ejer af 3 Boder i Storkereden i Nedergade og fæstede i 1720 Hindborg Kongetiende.⁴¹⁾

Ved Forskrivning af 21. November 1719 havde Langenhoven og hans Hustru indsat hinanden som gensidige Universalarvinger; hun overtog da Apoteket efter hans Død og drev det i 2 Aar med efterfølgende Apoteker, hendes tilkommende tredie Ægtemand, som Provisor.

CONRAD BØDTKER.

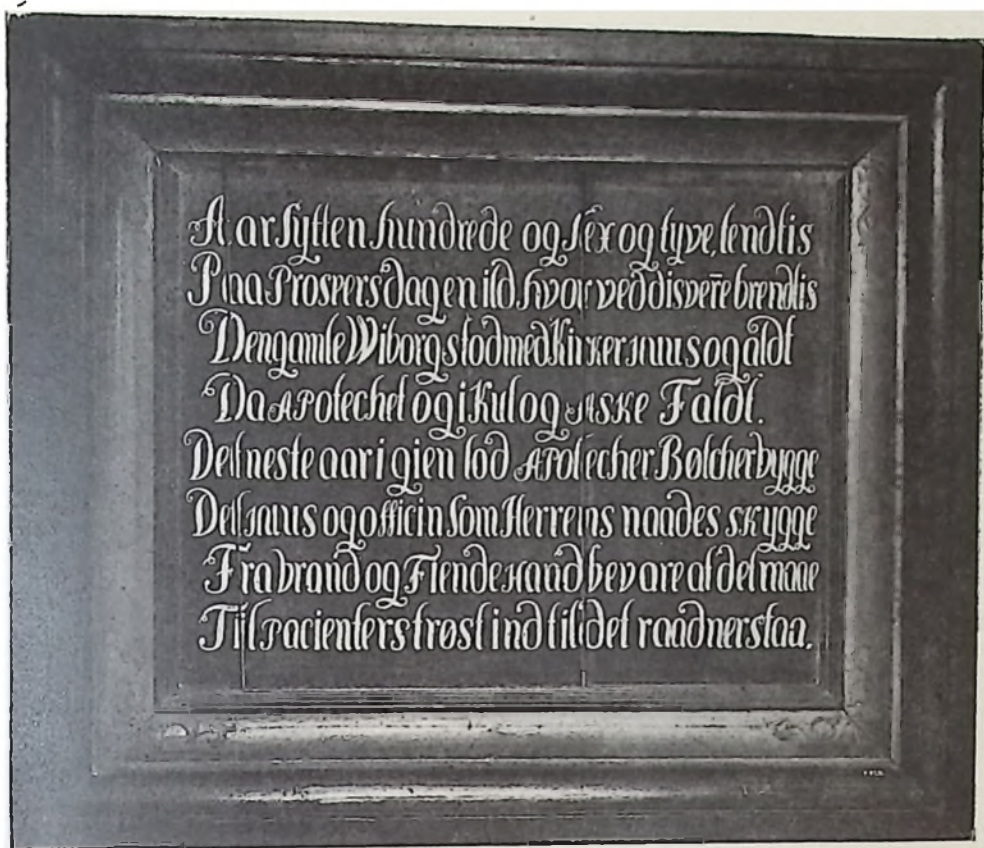
Født i Ribe 1693, døbt 12. Marts, S. a. Apoteker Johan Bødtker og Martha Franck, død i Viborg 20. December 1742.

Gift 1723 med Gertrud Hoffmann, Enken efter foregaaende Apoteker.

Han blev efter Langenhovens Død Bestyrer af Viborg Apotek og fik 18. Juni 1723 selv Bevilling, »da han agtede at gifte sig med Enken«.⁴²⁾ 7. Maj 1725 fik han Bevilling til at søge Domkirken og staa under gejstlig Ret.

3 Aar efter, at Bødtker havde overtaget Apoteket, brændte det i den store Brand, som 25. Juni 1726 hærgede Viborg, og hvorved 71 Gaarde og 78 Huse blev lagt øde. Aaret efter genopbyggede han Apotekergaarden, hvad ogsaa den vedføjede Mindetavle fortæller.*)

*) Foruden den her gengivne Mindetavlekopi (Originalen eksisterer ikke mere), der findes i Nationalmusæets II Afdeling, opbevares paa Viborg Svaneapotek en anden desværre noget defekt, men til Gengæld original Trætavle, der ogsaa er et Minde om en stor Brand, der er overgaaet Viborg Apotek (Fotografi af den findes i A. Schæffer: Viborg Svaneapothek

Tavle til Minde om Branden i 1726.
(Fotografi efter Kopi i Nationalmusæet i København.)

I 1735 solgte han Apoteket til Dr. med. J o h a n S t a b e l »i Henseende til den Tilstand han formedelst den Byen overgangne ulykkelige Ildebrand var geraadet udi, og den ham paafaldende Legems-svaghed.«

Bødtker forbeholdt sig i Kontrakten fri Bolig for sig og Hustru i den ene Vaaning ud til Graven; her boede de begge til deres Død.

Efter Langenhoven havde Bødtker gennem sit Ægteskab overtaget de ham tilhørende Ejendomme; bl. a. den i Storkereden, som han i 1726, maaske som Hjælp til at opbygge sit nye Apotek, solgte til Skræder Peder Christensen.⁴³⁾ Hans Bo ejede Hindborg Sogns Kongetiende (13 Tdr. 2 Skp. 2 Alb.), Præstegæsteriet af Oddense og Brøndum Sogne i Salling til en Værdi af 30 Rdl. Stykket samt 2 Bøn-

1573—1923, S. 72). I den tilbageværende Del af Tavlens Tekst findes hverken Navne eller Aarstal, men da der ikke kendes andre større Brande for Viborg Apoteks Vedkommende, er der sikkert ingen Tvivl om, at ogsaa denne Tavle refererer til Branden i 1726.

dergaarde i Bording Sogn (Hammerum Herred). Boets Aktiver udgjorde 1478 Rdl. 4 Mk. 1 Sk., Gælden var paa 1789 Rdl. 4 Mk. 13 Sk. I Følge 2 Regnskabsbøger fandtes udestaaende Fordringer for 1036 Rdl. 3 Mk. 8 Sk., hvilke Skifteretten dog fandt saa tvivlsomme, at de ikke kunde medregnes i Boet. Enken frasagde sig da Arv og Gæld, og Boets Underskud blev 311 Rdl. 12 Sk. Hendes Bo viste et ganske ringe Overskud ved hendes Død i 1748.⁴⁴⁾

JOHAN STABEL.

Født 1698, døbt 12. December, i Sund i Bergens Stift, S. a. Præst Niels Stabel og Cathrine Berends, død i Viborg 29. Juni 1738 (begr. 7. Juli).

Gift 22. September 1734 i Støvring ved Randers med Margrethe Kirstine Jelling, født i Ringkøbing 24. Oktober 1706, D. a. Tolder Jørgen Jelling, død i Viborg 1770, begr. 16. Februar; gift 2) med efterfølgende Apoteker.

Blev Student 1716, var derefter udenlands, fra 12. April 1728 til 1734 Regimentsfeltskær i Randers, Doctor. medic. 11. August 1735 og derefter praktiserende i Viborg.⁴⁵⁾

Ved Kontrakt af 21. November 1735 købte han Apoteket af Bødtker; Købesummen for Gaarden var 4000 Rdl. kurant Mønt, og den skulde med alle paastaaende Bygninger saavel til Nytorv som i Gaarden og de ud til Graven for den vestre Ende af Haven liggende Vaaninger overtages til Januar 1736. Bødtker paatog sig paa sin Bekostning at skaffe Stabel Bevilling til fra denne Tid at være Apoteker i Viborg, og forbeholdt sig som ovenfor nævnt Fribolig for Livstid. Efter at være eksamineret af Fakultetet og befunden dygtig til at forestaa et Apotek fik Stabel 13. Januar 1736 Bevilling.⁴⁶⁾ Skødet paa Gaarden udstedtes 16. April s. A.

Efter Stabels Død drev Enken i 2 Aar Apoteket med efterfølgende Apoteker Caspar Ludolph Cappel som Provisor, med hvem hun da indgik Ægteskab.

CASPAR LUDOLPH CAPPEL.

Født i Wismar, døbt 28. December 1710 *), S. a. Brygger Joachim

*) I Wismar St. Nicolai Kirchenbuch, Taufregister 1710 staar »den 28. December hat H. Mag. Otto des Brauers Jochim Capellen Sohn Caspar Ludolf getauft«. I Anmeldelsen om Cappels Død i »Den Viborg Samler« 1774, Nr. 49, angives hans Fødselsdag til 24. December 1708.

Capell og første Hustru Anna Emerantia Schäfer, død i Viborg 2. December 1774.

Gift 16. Marts 1740 med Margrethe Kirstine Jelling, Enken efter foregaaende Apoteker.

Efter dette Ægteskabs Indgaaelse ansøgte han om Bevilling med de samme Rettigheder som sine Formænd bl. a. ogsaa som de at maatte høre under den gejstlige Jurisdiktion. Denne Bestemmelse kom imidlertid ikke med i Bevillingen, der udstedtes 6. Maj 1740⁴⁷⁾, konfirm. 25. August 1766. Fra 1742 (til 1755) blev Cappel imidlertid beskikket som Værge for Domkirken, og dette foranledigede ham til paany (13. Februar 1747) at ansøge om at maatte for sig og Familie høre under Domkirken og dens Jurisdiktion, og 14. April s. A. fik han da den ønskede Tilladelse.⁴⁸⁾

Kort Tid efter Cappels Død søgte den senere Ejer af Svane-Apoteket i København Johannes Andreas Mühlensteth, der tidligere havde været paa Viborg Apotek, om at maatte blive beskikket som Apoteker i Cappels Sted. Stiftamtmanden erklærede hertil, at hvis Supplikanten blev bønhørt, vilde Cappels Apotek tabe saa anseligt i Pris, at de ved hans Testamente bestemte Legater umuligt kunde blive til Virkelighed; han indstillede derfor, om ikke Privilegiet maatte blive forbeholdt den, som ved Auktion blev højstbydende. I Overensstemmelse hermed afgjordes Sagen i Kancellikollegiet 22. Februar 1775.⁴⁹⁾ Den gejstlige Skifteret havde imidlertid gjort Indsigelse mod Auktionens Afholdelse, da den forment sig berettiget til at nyde Auktionssalæret. Executor testamenti, Borgmester Niels Høeg, afviste Indsigelsen med Forespørgsel, om det kunde bevises, at Cappel havde haft nogen af den regerende Konge konfirmeret Bevilling til at kaldes gejstlig. Dette kunde ikke bevises — kun selve Apotekerbevillingen var bleven stadfæstet ved Tronskiftet i 1766 — og den 20. Februar 1775 afholdtes da Auktion over Apotek, Gaard, Indbo m. m., bl. a. en stor Bogsamling. For Løsøret indkom 2800 Rdl.; Gaarden med Apotek opraabtes for 8000 Rdl. og tilsloges cand. pharm. Andreas Nielsen for 10.100 Rdl. til Overtagelse med det samme. Salget omfattede alle paa Grunden staaende Huse og tiliggende store Have samt Huset i Graven, desuden Apotekets Materialia m. v. samt 17 Agre i Byens Nørremark.⁵⁰⁾

Ved den endelige Opgørelse kom Boets Aktiver op paa 15.191 Rdl. 4 Mk. Boets samlede Udgifter, hvoriblandt forskellige testamentariske Gaver til Slægt og Venner, til Apotekets 2 Medhjælpere, til Ekse-

kutorerne, et Legat paa 500 Rdl. til Viborg Bys Fattigvæsen m. m., beløb sig til 2758 Rdl. 4 Mk. 1 Sk.; Boets Gæld var paa 5342 Rdl. 2 Mk. 3 Sk., og da endelig, godt 2 Aar efter Cappels Død, Skiftet kunde sluttes, blev der et Overskud paa 7090 Rdl. 3 Mk. 13 Sk. til de ved Testamentet oprettede Legater.

Af Renterne af denne Kapital var der tillagt Viborg Domkirke 20 Rdl. aarligt; 2 fattige Enker der af Byen, af verdslig eller gejstlig Stand, skulde hver have 20 Rdl., og 10 forældreløse Børn (5 Dreng og 5 Piger) i Viborg skulde hver, indtil deres 15. Aar, have aarligt 8 Rdl. — De Cappelske Legater bestyres nu af Stiftsøvrigheden for Viborg Stift under Justitsministeriets Overtilsyn, og der kan hvert Aars Juni Termin uddeles ca. 450 Kr. Heraf faar Domkirken 40 Kr., Regnskabsføreren 20 Kr., 5 Enker hver 52 Kr. 22 Øre og 8 Børn hver 16 Kr.

ANDREAS NIELSEN.

Født i København 16. December 1740, S. a. Murmester Niels Mortensen og Esther Andersdatter, død i Viborg 5. December 1825.

Gift 1) i Viborg Søndersogns Kirke 31. Maj 1775 med Elisabeth Pagh, født i Viborg 1730, død i Viborg 5. Maj 1790.

2) 16. December 1790 med Anne Kirstine Billeschou, født 3. Marts 1754, død i Viborg 2. Marts 1807.

Discipel paa Vajsenhus-Apoteket i København 1757—1764, derefter Medhjælper smst. i 5 Aar; i 1769 Medhjælper paa Elefant-Apoteket i Kristianssand, hvor han blev i 1½ Aar, og derefter i 2 Aar ansat hos kgl. Materialist og Laborant, senere Apoteker Frantz Heinrich Müller; fra 1772 Medhjælper hos Cappel i Viborg, hvor han var endnu ved dennes Død. 11. Februar 1775 underkastede han sig farm. Eksamen, ved hvilken han viste saa megen Indsigt, at han kunde admitteres at forestaa et Apotek.⁵¹⁾

Han købte derefter som omtalt Viborg Apotek og fik Skøde paa Ejendommen 7. Maj 1775.⁵²⁾ 23. Februar 1775 havde Borgmester Høeg paa Cappels Dødsbos Vegne ansøgt om Bevilling for Andreas Nielsen, hvilken blev udstedt 11. Maj 1775.⁵³⁾ Til Minde om Overtagelsen lod Andreas Nielsen opsætte en Tavle, der endnu findes, indmuret i Apoteksejendommens Facade mod Gaarden, og som har Indskriften:

DEO GLORIA
A. NIELSEN. * E. PAGH.
HER DETTE HUUS ER BYGT
AT SYGE HIELP KAN FAAE
GUD LAD DET OG STAAE TRYGT
TIL WERDEN SKAL FORGAAE.
D. 20. FEBR. 1775.

Gaardinterior. (Fot. 1922.)

Den søndre Bindingsværks Sidelænge (tilhøjre i Billedet) er paa Nationalmusæets Foranstaltning fredet (Klasse B.)

Med Hensyn til selve Apotekergaarden foreligger der fra Apoteker Nielsens Tid en kort Beskrivelse i »Taxationsforretning over Viborg Købstads Bygrunde. 1781.« Gaarden bestod i Følge denne af:

1. Et Forhus, 19 Fag Bindingsværk, 2 Etager, muret og teglhængt 1900 Dl.
 2. Et Sidehus, 6 Fag Bindingsværk, sønden i Gaarden, 2 Etager, muret og teglhængt 1000 Dl.
 3. Et. do., samme Side, 7 Fag, Bindingsværk, 1 Etage muret og teglhængt 300 Dl.
- Nok 4 Fag Bindingsværk, Nyt Hus, tilbygt, 1 Etage, muret og teglhængt 200 Dl.

4. Et Sidehus, 17 Fag Bindingsværk, 1 Etage, muret og teglhængt 300 Dl.
5. Et Sidehus, norden i Gaarden, 27 Fag, Bindingsværk, 1 Etage, muret og teglhængt 700 Dl.

»Formedelst aftagende Syn, Helbreds Svækkelse og for at afdrage mig fra Vidtløftighed paa min Alderdom, og se min Kone og smaa Børn konserveret for Eftertiden« solgte Nielsen i 1798 Apoteket til Peter Valeur.⁵⁴) Han blev boende i Viborg, i de sidste Aar i sin Svigersøn, Landsoverrets-Prokurator C. Møllers Hus, hvor han døde.

I 1776 indsendte den konst. Stiftamtmand over Viborg Stift, Grev Adolf Sigfried v. d. Osten, til Kancelliet en til ham fra Apoteker Nielsen indkommen Klage over, at det var paalagt ham at svare Næringsskat, hvilket han som den, der alene handlede med de i Forordningen af 1672 Apotekerne tilladte Varer, forment ikke at skulle gøre. Magistraten mente derimod, at ligesom Apoteket ved Speceriers og anden Handel, Apoteket egentlig uvedkommende, brugte borgerlig Næring og i Forhold deraf burde svare Skat lige med Byens andre Borgere, saa var Apoteket i sig selv en Handel, af hvilken Næringsskat efter Lovens 3. Bog, 6. Kap., 2. Art. burde svares. Denne Magistratens Formening holdt Stiftamtmanden saa meget rimeligere, som den anførte Forordning alene fritog Apotekerne for alle borgerlige og Byens Bestillinger men ikke for andre Tynger og Paalæg uden Indkvartering, hvilken sidste dog ved Apoteker Nielsens Bevilling ogsaa var ham paalagt.

Collegium medicum derimod gav Apotekeren fuldstændig Medhold. I en Skrivelse af 25. Juni 1776 erklærede det, at Apotekerne efter Forordningens § 12 synes at være befriede for al borgerlig Næringsskat, »da deres Metier ej egentlig er at anse som en borgerlig Handel, men som en Videnskab, hvorpaa maa tages offentlig Eksamen ved Akademiet eller Facultas medica«; og de var, saavidt vidstes, overalt i Riget i over et Sekulum i Besiddelse af denne Fritagelse, uden forsaavidt der med Indkvarteringen kunde være sket nogen Forandring. Desuden havde Apotekerne ved Forordningens § 18 faaet Tilladelse til at sælge Vin og Specerier til deres Understøttelse, følgelig maatte dette ikke komme dem til Betyngelse i Form af Næringsskat, da det i saa Fald ej var nogen Naade, hvortil behøvedes Privilegium. Men naar en Apoteker desforuden driver borgerlig Næring med andre Varer eller logerer Fremmede, saa er det billigt, at han deraf svarer Næringsskat, »da deslige fremmede Sysler drager hans Omsorg og Flid fra hans Hovedsag«. Hvis Supplikanten efter sit Foregivende alene i Snapstingstiden beværtede Fremmede og ellers ikke, saa burde han ej heller derfor svare videre end den saakaldte Rekognitionsskat i Lighed med andre.

I Overensstemmelse med Kollegiets Erklæring blev Nielsen 20. Juli 1776 fritaget for at svare den ham af Magistraten paalagte Næringsskat.⁵⁵)

PETER VALEUR.

Født i Aalborg 10. Oktober 1771, S. a. Justitsraad, Tolder, senere Ejer af Langholt Johannes Meller Valeur og Kirstine Christensen, død i Viborg 22. Oktober 1845.

Gift 1) 10. Oktober 1799 med Elisabeth Kristine Hastrup, født 31. August 1780, D. a. Lauritz Hastrup til Vrejlevkloster, død i Aalborg 19. August 1850. (Ægteskabet opløst v. kgl. Bevilling af 6. Marts 1807).⁶⁶⁾

2) i Viborg Domkirke 15. Oktober 1807 med Anna Roedsted, født 1. Februar 1788, død i Viborg 26. September 1864.

Fra 1786 til 1791 var Valeur Discipel paa Svane-Apoteket i København og derefter Medhjælper smst. i 6 Aar; i denne Periode og senere søgte han at forøge sine praktiske og teoretiske Kundskaber, indtil han 25. August 1798 tog farm. Eksamen (Laud.). En Maaned forinden, ved Kontrakt af 24. Juli, havde han købt Apoteket i Viborg til Overtagelse 1. Oktober s. A., fik Bevilling 21. September 1798 og Skøde paa Ejendommen 24. Juni 1799. Købesummen var 14.600 Rdl.

Ved Kancelli-Resolution af 21. April 1801 fik han Tilladelse til at oprette et »RESERVEAPOTEK« i SKIVE, hvilket han 9 Aar senere solgte til dets Bestyrer, cand. pharm. Peter Caspar Ferdinand Siemsen (se Løve-Apoteket i Skive).

I 1805 ansøgte Valeur om Eneret som Apoteker i Viborg. Hertil svarede Kancelliet 22. Marts 1806, at det ansøgte Monopolium ikke kunde bevilges, men saalænge Supplikanten holdt sit Apotek i forsvarlig Stand, vilde der ikke blive oprettet flere Apoteker, medmindre Byen skulde tiltage særdeles i Størrelse.

8. August 1800 fik Valeur Kongens Tilladelse til at nedbryde 14 Fag forfaldent Hus ved Enden af Haven mod Vest og i Stedet opsætte et forsvarligt Plankeværk.⁶⁷⁾ (Der er her formentlig Tale om det lille Hus ud til Graven, hvori Conrad Bødtker i sin Tid havde forbeholdt sig og sin Hustru Bolig i deres Livstid).

I »Den Viborg Samler« fandtes af og til Avertissementer fra Valeur. Saaledes bekendtgør han 29. Januar 1819, at han mod konstant Betaling sælger Randers Vokslys til Fabrikens Priser, 10 Rbmkr. Pd.; i September s. A. meddeler han, at der paa Apoteket er indsat St. Hans Rug af bedste Sorter til Salg for 10 Mk. 8 Sk. Skæppen; 2 Aar senere averterer han med »Punsch-Extract« til 3 Mk. 8 Sk. Flasken.

1829 solgte Valeur Apoteket til Heinrich Sørensen Lund,

og, da Salget gik tilbage, derefter til Lorenz Henning Jacobsen.

HEINRICH SØRENSEN LUND,

tidligere Apoteker i Nykøbing paa Mors og senere i Skive (Biografi under Løve-Apoteket i Skive), købte Viborg Apotek i Begyndelsen af Aaret 1829 for 30.000 Rdl. r. S. I sin Ansøgning af 26. Februar s. A. om Bevilling skriver han, at han efter i 1826 at have solgt Apoteket i Nykøbing, har tabt en Del af, hvad han ejede, ved anden Handel; han havde nu købt Viborg Apotek til en »særdeles høj Pris« og bad derfor om Bevilling, som Valeur havde haft den, bl. a. med den omtalte Tilføjelse fra 1806 om betinget Eneret.

I den Erklæring af 11. Marts s. A., hvori Stiftamtmanden udtaler sig om Lunds Ansøgning, fremkommer han med følgende karakteristiske Bemærkning. Han kan ikke undlade at udtale, hvad han synes, at det forhaandenværende Tilfælde vidner om, at Medicintaksten var højere end nødvendigt. Den Gaard, Ansøgeren havde købt, kunde efter de paa Stedet gældende Priser købes for ca. 3000 Rdl., Medikamentbeholdningen kunde næppe vurderes til mere end andre 3000 Rdl., ialt 6000. Naar Købesummen nu var 30.000 Rdl., var der altsaa for Privilegiet givet 24.000 Rdl.; da dette efter Sagens Natur kun skulde koste det befalede Kollegialgebyr, kom Byen og Omegnen, for at denne Sum kunde forrentes, til at bære aarligt gennem Taksten en unødigt Udgift af omtrent 1000 Rdl.

Bevillingen for Lund udstedtes 3. April 1829, men den blev som sagt ikke benyttet; 9. April s. A. blev den kasseret i Kancelliet.⁵⁸⁾

LORENZ HENNING JACOBSEN.

Født i Graasten 1774, S. a. Guldsmed Lorenz Jacobsen, død i Viborg 8. Februar 1831.

Gift med Anna Richter.

Fra 1789 til 1796 Discipel paa Hjorte-Apoteket i Haderslev og i 3 Aar Medhjælper smst.; derefter en kort Tid paa Vesterbro Apotek i København, men da der var mindre Lejlighed, end han ønskede, til at udvide sine Kundskaber, blev han Laborant paa Vajsenhus-Apoteket, hvor han var, da han 2. Oktober 1800 tog farm. Eksamen (enst. Laud.).⁵¹⁾

Han var derefter Bestyrer af Hjorte-Apoteket i Haderslev for Arvingerne efter Apoteker N. G. S a s s (død August 1800), indtil Apoteket i det følgende Aar solgtes ved Auktion til cand. pharm. C. H. P. L a n g h e i m. Han ansøgte da om og fik 20. August 1802 Tilladelse til at oprette et nyt, andet Apotek i Haderslev, det nuv. Løve-Apotek (se der). Med Apoteket forbandt han Urtekramhandel og fortsatte en af hans afdøde Svigerfader indrettet Tobaksfabrik. 1828 solgte han Apoteket til cand. pharm. H a n s H e i n r i c h H a n s e n.

Ved Kontrakt af 23. Marts 1829 købte han Apoteket i Viborg for 30.000 Rdl. til Overtagelse 1. Juli s. A.; i Købet var indbefattet et Sidehus mod Torvet, liggende syd for Apotekergaarden, hvilket var bortlejet til en Galanterihandler Barsch. Bevillingen udstedtes 31. Juli 1829.⁵⁰⁾

Efter hans Død forsøgte Enken at faa Apoteket solgt ved Auktion, afholdt 31. Maj 1831. I Auktionsbekendtgørelsen af 9. April s. A. anføres: »Gaarden, som er velvedligeholdt, ligger paa det store Torv,

Apoteker Lorenz Henning Jacobsen med Familie. Længst tilhøjre staar L. H. Jacobsen selv; den unge Mand tilvenstre er Sønnen, cand. pharm. J. F. Jacobsen.

er 2 Etager, 15 Fag til Gaden og 2de Fløje, ligeledes to Etager ind i Gaarden, foruden Udhuse og et Sidehus til Torvet, bortleiet i adskillige Aar for 155 Rdl. Sølv aarlig. Til Gaarden er en stor og smuk Hauge.«⁵⁰⁾ Der blev ikke noget Salg ud af Auktionen, og indtil 1835 drev Enken da Apoteket med Sønnen Johan Frederik Jacobsen *) som Provisor.

*) Johan Frederik Jacobsen, født i Haderslev 1803, discipl. i Husum 1819—21 og Flensborg 1821—24, farm. Eksamen 12. Maj 1827. Senere Gaardejer ved Viborg og Materialist i Flensborg. Død i Flensborg 4. April 1879. Gift med Julie Marie Knudstrup.

ANTON AUGUST BAGGER.

Født i Holbæk 16. Februar 1801, S. a. Distriktskirurg Peder Christian Schiøtt Bagger og Zephora Cathrine Colding, død i Herning 8. Januar 1875 (under et Besøg hos Svigersønnen, fhv. Apoteker i Herning Jens Chr. Møller).

Gift med Jacobine Lovise Svitzer, død i Viborg 27. Marts 1854.

Fra Foraaret 1816 til Foraaret 1820 Discipel paa Svane-Apoteket i Aarhus og derefter Medhjælper smst. i $\frac{1}{2}$ Aar; Vinteren 1820—21 tilbragte han i København med Studering og tog 22. Juni 1821 farm. Eksamen (enst. Laud).

Fra 1828 til 1834 var han Apoteker i Mariager, Bevilling 31. Juli 1829 (se Mariager Apotek), og købte 1835 Viborg Apotek for 38.000 Rdl.; Bevillingen hertil udstedtes 27. November 1835. Apoteket solgte han 1854.

11. November 1849 udnævntes Bagger til Eksaminator ved farm. Medhjælpereksamen for Viborg Stift. Fra 1835 til sin Død var han Provinsialkasserer for Viborg Stift i Det pharm. Understøttelsesselskab. Han var Medjejer af et Jernstø-

Anton August Bagger.

beri i Viborg, var Formand i Direktionen for Viborg Bys Sparekasse og Indehaver af forskellige kommunale Tillidshverv.

Ved Testamente af 20. November 1869 (kgl. konfirm. 18. Oktober 1876) stiftede han:

1. »Apoteker Anton August Bagger og Hustru Jacobine Louise Svitzers Legat« paa 20.000 Rdl. til Fordel for trængende Kvinder af Embeds- eller Handelsstanden og trængende Enker eller Døtre af Haandværkerstanden i Viborg.

2. »Student Peder Christian Schiøtt Baggeres Legat« (til Minde om hans

eneste Søn, stud. juris., død i Viborg 2. Oktober 1857) paa 5000 Rdl. til 4 forældreløse Børns Opdragelse. Og

3. et Legat uden Navn paa 2000 Rdl., hvoraf Renterne skal anvendes dels til de 2 første Legaters Bestyrelse og dels til Vedligeholdelse og Fornyelse af Legatstifterens Familiegravsted; Restbeløbet uddeles til Trængende i Viborg udenfor Fattigvæsenet.

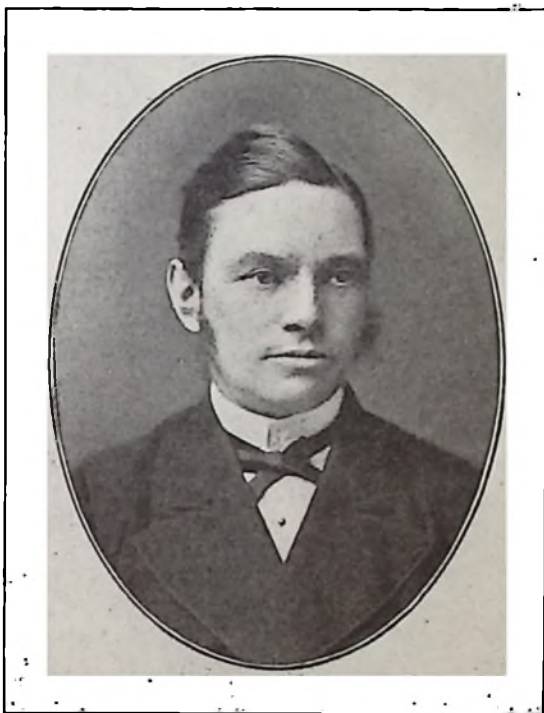
Legaterne bestyres af Viborg Byraad.

SØREN JENSEN SCHMIDT FISCHER.

Født i Aalborg 22. Februar 1829, S. a. Købmand Ulrik Bræmer Frederik Fischer og Ane Schmidt Herskind, død i København 30. Juli 1899.

Gift i Aalborg 7. Juni 1854 med Johanne Obel, født i Aalborg 3. Februar 1832, D. a. Tobaksfabrikant Christen Winther Obel og første Hustru Barbara Herskind, død i Viborg 30. April 1886.

Discipel fra 1844 til 1849 paa Løve-Apoteket i Vejle, farm. Eksamen 1851 I (n. c.) og 1851 II (Laud.). I 1854 købte han Svane-Apoteket i Viborg for 62.000 Rdl. (foruden Bankhæftelsen = 963 Rdl. 58 Sk.) og fik Bevilning 9. December 1854. I Aarene 1876—77 ombyggede han Apoteket. Officinet blev ved denne Lejlighed flyttet fra Ejendommens sydlige Halvdel til den nordlige, hvor det endnu er beliggende. Ved Bevilling af 20. Februar 1877 oprettede han HJÆLPE-APOTEK I BJERRINGBRO (aabnet 4. Juli s. A.). 1886 solgte han begge Apoteker og levede derefter som Rentier i København til sin Død.

Søren Jensen Schmidt Fischer.

JAMES HENRY FOERSOM

købte 1886 Viborg Svane-Apotek med Hjælpeapotek i Bjerringbro

for 280.000 Kr. til Overtagelse 11. Oktober s. A.; Købekontrakt dat. 29. September, Skødet udstedt 11. Oktober 1886 (tinglæst 13. Oktober); Bevilling 19. Januar 1887. Ved kgl. Resol. af 23. December 1887 blev Bjerringbro Apotek selvstændigt fra 1. Januar 1889. Svane-Apoteket i Viborg solgte han 1889 til Fratræden 10. Marts s. A.

Foersom var desuden Apoteker i Slagelse, Helsingør, Hørsholm, Næstved og Vejle (Biografi under Løve-Apoteket i Vejle).

JOHAN DITLEV FRIDERICHSEN

købte 1889 Svane-Apoteket i Viborg for 277.000 Kr. til Overtagelse 10. Marts s. A.; Skødet blev tinglæst 26. Juni og Bevillingen udstedt 13. April 1889. Solgte Apoteket i December 1906 til Fratræden 11. Januar 1907.

Desuden Apoteker i Kalundborg og Ærøskøbing med Marstal Hjælpeapotek (Biografi under Ærøskøbing Apotek).

OVE STRIEGLER FOERSOM.

Født i Slagelse 2. Januar 1877, S. a. Apoteker James Henry Foersom og første Hustru Adolphia Henriette Striegler.

Gift med Emmy Weile, D. a. Vinhandler i Aalborg Frederik Weile og Henriette v. d. Recke.

Discipel paa Løve-Apoteket i Næstved August 1894—Februar 1895, Assens Apotek Februar 1895—Februar 1898 og Løve-Apoteket i Næstved April—September 1898; farm. Medhjælpereksamen Oktober 1898 (II Kar.) og farm. Candidateksamen April 1900 (II Kar.).

Købte December 1906 Svane-Apoteket i Viborg for 406.000 Kr. til Overtagelse 11. Januar 1907; Skødet tinglæst 10. April og Bevillingen udstedt 8. Maj 1907. Solgte Apoteket 27. Januar 1911 til Fratræden 1. Februar s. A. — Blev 18. November 1911 ved Viborg Byting idømt 6 Maaneders simpelt Fængsel for Falsk og Bedrageri og en Bøde paa 200 Kr. for Overtrædelse af Medicinallovgivningen (Sagen refereret i »Archiv for Pharmaci og Chemi« og »Farm. Tidende« 1911).

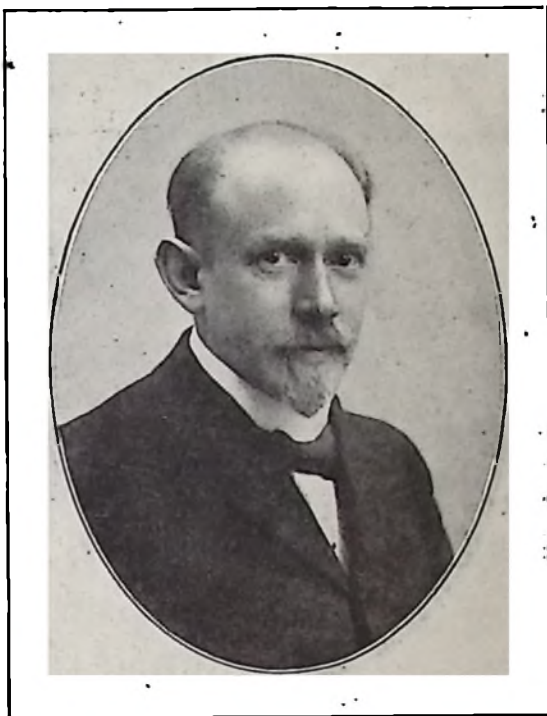
Opholder sig nu i Udlandet.

ALBERT VICTOR ANDRESEN.

Født i København 5. Februar 1876, S. a. Prokurist Lauritz Brendenberg Andresen og Julie Albertine Josefine Amalie Jensen.

Gift i Hellerup 10. December 1901 med Ane Margrethe Rasmussen, født i København 10. Februar 1879, D. a. senere Slotsforvalter paa Sorgenfri Johannes Rasmussen og Malene Pedersdatter.

Discipel fra 22. Juli 1892 til 22. Juli 1895 paa Assens Apotek, farm. Medhjælpereksamen Oktober 1895 (II Kar.); Medhjælper paa Farsø Apotek 1. Juli —1. September 1896; farm. Kandidateksamen April 1897 (II Kar.); Medhjælper paa Lyngby Apotek 1. Oktober 1897—1. Januar 1899; Rejsende for Firmaet »Alfred Benzon« 12. August 1900—27. Januar 1911. Købte sidstnævnte Dag Svane-Apoteket i Viborg for 400.000 Kr. til Overtagelse 1. Februar og fik Bevilling 27. Marts s. A.; solgte Apoteket i September 1918 til Fratræden 9. Oktober.

Albert Victor Andresen.

Efter Salget af Apoteket har A. V. Andresen varetaget Stillingerne som Sekretær i »Dansk Røde Kors« og som Redaktør af »Tidsskrift for Dansk Røde Kors«. Fra 1. Januar 1923 tillige Redaktør af »Archiv for Pharmaci og Chemi« og Leder af »Danmarks Apotekerforening«s Engageringskontor. Blev 26. September 1919 udnævnt til Ridder af Danebroge og s. A. dekoreret med »Dansk Røde Kors' Mindetegn for Krigsfangehjælp.«

FREDERIK CHRISTIAN von EGGERS.

Født i København 11. November 1877, S. a. Kaptajn i den vestindiske Hærstyrke Heinrich Frantz Alexander von Eggers og Mathilde Camilla f. Stakemann.

Gift i Horsens med Rigmor Schrøder, født 3. Maj 1881, D. a. Fabrikant John Schrøder.

Discipel fra 31. August 1895 til 28. Februar 1899 paa Løve-Apoteket i Vejle, farm. Medhjælpereksamen April 1899 (I Kar.); farm. Kandidateksamen Oktober 1901 (II Kar.). Derefter Medhjælper i St. Hedinge og Hørsholm og, efter et kort Ophold i Udlandet, paa Helms Apotek i Horsens, Svane-Apoteket i Randers og Frederiksberg Apotek. Købte September 1918 Svane-Apoteket i Viborg til Overtagelse 9. Oktober; Bevillingen blev udstedt 7. Oktober 1918..

Frederik Christian von Eggers.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet væsentligst paa Grundlag af Manuskript og Optegnelser i E. Dams efterladte Samlinger, suppleret med Oplysninger stammende fra nyere Undersøgelser til Brug for: Aage Schæffer: Viborg Svaneapothek. 1573—1923.

- 1) Jyske Registre I, 1572—77, Fol. 84.
- 2) E. Pontoppidan: Danske Atlas IV, S. 625.
- 3) K. Carøe: Den danske Lægestand. Doktorer og Licentiat 1479—1788. Kbhvn. 1909. S. 95.
- 4) Herholdt og Mansa: Samlinger til den danske Medicinalhistorie I, S. 98 ofl.
- 5) Jyske Registre I, 1572—77, Fol. 411—12.
- 6) Pontoppidan: Marmora danica II, S. 207.
- 7) Jyske Registre 1585—87, Fol. 176.
- 8) Kanc. Brevbøger 1584—88, S. 783; 1593—96, S. 463.
- 9) Jyske Registre 1596—1613, Fol. 230—31.
- 10) » » » , Fol. 361.
- 11) Kanc. Brevbøger 1603—08, S. 255.
- 12) Jyske Registre 1596—1613, Fol. 421.
- 13) » » 1613—23, Fol. 416.
- 14) » » » , Fol. 433.
- 15) » » » , Fol. 514.

- 10) Jyske Tegnelser ¹⁸/₁₂ 1621; Indk. Breve til Danske Kancelli (orig. Brev med Underskrift og rødt Laksegl).
- 17) Jyske Registre 1624—34, Fol. 69.
- 18) Jyske Tegnelser VIII, 1626—33, Fol. 8, 10, 124; (Brevet af ¹¹/₅ 1627 trykt i »Viborg Svaneapothek. 1573—1923«).
- 19) Jyske Registre 1624—34, Fol. 249, 371.
- 20) Indk. Breve til D. Kanc. ⁸/₇ 1650 (trykt i »Viborg Svaneapothek 1573—1923«); Jyske Registre ⁰/₇ 1648—1651, Fol. 328; 1652—56, Fol. 112.
- 21) Viborg Domkirkes Regnskabsbog 1681—1723, Fol. 5, 80, 83.
- 22) » » » for de paagældende Aar.
- 23) K. Carøe, anf. Skr. S. 28.
- 24) Jyske Registre 1652—56, Fol. 550.
- 25) » » ¹⁸/₁₀ 1660—⁰/₂ 1670, Fol. 137.
- 26) Indk. Breve til D. Kanc. ⁰/₀ 1660; Jyske aabne Breve Nr. 119, ⁴/₁₂ 1660. (Den omhandlede Sag er udførligere refereret i »Viborg Svaneapothek. 1573—1923«).
- 27) Jyske Registre 1660—70, Fol. 274.
- 28) Nørlyng Herreds gejstlige Skifteprotokol 1690—1731; Viborg Domkirkes Regnskabsbog 1681—1723, Fol. 148.
- 29) A. Levertin og C. Schimmelpfennig: Sveriges Apotekarhistoria I, S. 64.
- 30) Jyske aabne Breve 158, ²⁵/₀ 1669.
- 31) » » » 28, ¹⁰/₄ 1673.
- 32) Jyske Tegnelser XVII, 1682—87, Fol. 7.
- 33) M. R. Ursin: Stiftsstadens Viborg. Kbhvn. 1849, S. 237.
- 34) Trap: Danmark III Udg. IV, S. 565.
- 35) Skødebog for Aarhus og Ribe Stifter, Litr. D. ¹²/₅ 1696—⁵/₅ 1698, Fol. 145.
- 36) Skødebog for Aalborg og Viborg Stifters Kontor Litr. A, ²⁵/₈ 1681—¹⁵/₁₂ 1698, Fol. 120.
- 37) Supplik-Protokol 1706, 2 Kvartal, 504; Jyske aabne Breve Nr. 5, ¹⁸/₁ 1707.
- 38) Nørlyng Herreds gejstlige Skifteprotokol 1690—1731.
- 39) Jyske aabne Breve Nr. 37, ²²/₃ 1715.
- 40) Auktionsprotokol 1704—19, Fol. 405; Pante- og Skødeprotokol 1709—28, Fol. 181, 183.
- 41) Pante- og Skødeprotokol 1709—28, Fol. 261, 303; Nørlyng Herreds gejstlige Skifteprotokol, 1732—69, Fol. 127.
- 42) Jyske Registre, Nr. 91, ¹⁸/₈ 1723.
- 43) Pante- og Skødeprotokol 1726—43, Fol. 5.
- 44) Nørlyng Herreds gejstlige Skifteprotokol 1732—67, Fol. 127, 183.
- 45) K. Carøe, anf. Skr. S. 118; sml. Personalhist. Tidsskrift 8 R., I B, S. 188 ofl. (Dr. med Johan Stabel. 1698—1738. Meddelt af K. Carøe).
- 46) Jyske Registre. Nr. 9, ¹³/₁ 1736.
- 47) » » Nr. 86, ⁸/₅ 1740.
- 48) Jyske aabne Breve, Nr. 87, ¹⁴/₄ 1747.
- 49) Supplik-Protokol 1775, 1. Halvaar, 6 V. W. 243.
- 50) Skifteprotokol de Cappelske Legater vedrørende.
- 51) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.

- 52) Bytingsprotokol 1761—79, Fol. 524.
 - 53) Supplik-Protokol 1775, 1. Halvaar, 6 V. W. 673; Jyske Røgistre Nr. 112, 11/5 1775.
 - 54) Jyske aabne Breve 726, 25/0 1798; Ansøgning af 1/9 1798 fra Nielsen om Bevilling for Valeur; Ansøgning af 8/0 s. A. fra Valeur om det samme.
 - 55) Supplik-Protokol 1776, 1. Halvaar 6 Y, 1644; D. Kanc. Brevbog 1776, 1048; Petersen: Den danske Medicinal-Lovgivning I, S. 164.
 - 56) D. Kanc. 5 Dep. Reg. 1807, Nr. 168; Stamtavle over Slægten Valeur.
 - 57) » 5 » » 1800, Nr. 1047.
 - 58) » 3 » » 3/4 1829, Nr. 847 m. Indlæg.
 - 59) » 3 » » 31/7 1829, Nr. 1076.
 - 60) Danske Statstidender 1831, Nr. 64 (Tillæg).
-
-

SVANE-APOTEKET I HELSINGØR

DET GAMLE APOTEK

Ligesom for Københavns Vedkommende kendes ogsaa fra Helsingør en hel Række upriviligerede Apotekere; nogle af dem kendes kun af en enkelt Omtale, men om de fleste vides ret god Besked bl. a. gennem de Stridigheder, der førtes mellem dem og Byens privilegerede Apotekere.

APOTEKERE UDEN BEVILLING

Arent von Rade (Arnt ten Raade) boede i Aarene 1573—78 i Byens første Fjerding og betalte en Skat, der voksede fra 8 Sk. i det første til 15 Sk. i de 2 sidste Aar. I Rentemester-Regnskabet for 1577 nævnes, at der 5. Marts blev betalt denne Mand »Apoteker i Helsingør« 10 Mk. 7 Sk. for nogen Lægedom, der var købt hos ham til Kongens Rustvognsheste. Han nævnes endnu en Gang samme Aar som Leverandør af Veterinærmedicin, medens han det følgende Aars 18. Maj faar Betaling for »Medicin og andet«, som Kongen har faaet hos ham. Han drev hovedsagelig Købmandshandel, og i Skiftet efter ham, der foretoges 6. Juli 1591, omtales en Del Købmandsvarer.¹⁾

5. Januar 1578 fik Frederik II Skøde paa Hans Hoffmanns Gaard i Helsingør, den senere Toldgaard; i Skødet siges, at der paa Gaardens Grund stod et Stenhus, i hvilket Apotekeren, som maaske er Arent von Rade, boede; paa en Del af Toldgaardens Grund opførtes, som senere skal omtales, den nuværende Apoteksgaard.²⁾

Poul Thiesen; gift med Clara Johansdatter, der begravedes 12. April 1594.

Hos »Poul Apoteker« blev i 1584 købt 4 Stolper for 2 Mk. til St. Olai Kirkerist; 5 Aar senere leverede han for 3½ Sk. store Spiger til samme Kirke, og 1591 eller 92 fik han 3 Rdl. 3 Sk. for Farve og Olie, som blev brugt til de Piller i Kirken, som blev graat anstrøgne for Enderne.³⁾

Et af hans Børn begravedes 3. Juni 1590, et andet 12. April 1594.³⁾ I 1590 blev han valgt til Voldgiftsmand i en Strid mellem 2 af Byens Borgere; og 24. April 1608 valgtes han til paa Byens Vegne at vælge Prins Christian til Tronfølger i København i Maj s. A.⁴⁾ 16. Oktober 1592 fik Poul Thiesen Skøde fra Borgmester i Helsingør Jørgen Mahr og Magister Hans Lauritzen paa en Gaard liggende paa St. Olai Kirkes Grund mod Stengade paa Nordsiden paa Hjørnet tværs overfor Kongens Toldbod, østen næst op til Conrad Buvinckhausens Gaard. Thiesen skulde af denne svare aarlig Jordskyld til St. Olai Kirke med 4 $\frac{1}{2}$ Mk. 1 Sk. 1 Alb.⁵⁾

Jacob Hansen; gift med Nille Bohmlos Johansdatter. I Skiftet efter hende (30. Januar 1599), anføres: I Apotekerboden fandtes et Flaskefoder, nogle Glasflasker, Stenkrukker og Flasker; Glasflasker med Brændevin i, 7 Flasker med Vand og 3 smaa trinde Glas med Vand. I Boden fandtes endvidere Skuflader, Læddiker, allehaande større og mindre Æsker, Stenkrukker og Flasker, Vejeskaale, en stor Morter, en liden Jernkværn m. m.⁶⁾

Christopher Apoteker blev begravet 6. August 1598.

Mathias Poulsen. Skifte efter ham afholdtes 20. Januar 1612. I Boet fandtes Stenkrukker og Glasflasker for 20 Daler; et Konfektbækken og et Dørslagbækken af Messing; en Del Bøger og Urter i Boden for 49 $\frac{1}{2}$ Daler 2 $\frac{1}{2}$ Sk.⁷⁾

Hans Mortensen og Hans Olesen, der begge benævnes Apotekere, findes i Byens Kæmnerregnskaber; den første fra 1617—19, den sidste kun i 1619.⁸⁾

Johannes Paludan aflagde sin Borgered 8. December 1621; han boede da i første Fjerding og ansattes til 1 Musket.⁹⁾

Med sin Hustru fik han en Gaard paa Stengade. 22. September 1628 opbød den unge Henrik Fiuren Paludans Gaard, som han havde i Pant for 500 Daler kurant (Pantebrevet var tinglæst i Helsingør 28. April 1623); der blev 20. Oktober s. A. kendt, at Fiuren burde stedes Indførsel og Vurdering for Pantet. Gaarden var de Oxers Gaard, som blev solgt til Willum Fiuren; den laa mellem Nicolaus Mandels og Bernt von Etwicks Gaarde; 9. September 1633 skødede Paludan den til Willum Fiuren i København. 9. Marts 1629 havde Arnold de Fine (formentlig ham, der 1603—27 var Instrumentist i Christian IV.s Kapel) fremlagt Kongens Bevillingsbrev af 14. December 1628, at han maatte give Kald og Varsel i Paludans Gaard for 200 Rdl. Hovedstol og 4 Aars efterstaaende Rente; det blev s. D. kendt, at han burde vederfares Indførsel i Gaarden næst efter Gælden til Henrik Fiuren og næst 46 Rdl. Børnepenget, som Augustinus Skomager havde at fordre paa Poul Tønnesens Barns Vegne.¹⁰⁾

1623 var Paludan flyttet til Viborg, hvor han var privilegeret Apoteker (se Svane-Apoteket i Viborg).

Christian Grambo, død i Helsingør 1625, begr. 11. September i St. Olai Kirke; Skifte 22. April 1626.¹¹⁾ Gift med Karine Pedersdatter (gift 1) med ?, 3) med Thomas Vagtskriver); Skifte efter hende 2. Januar 1644.

Grambo tog Borgerskab 17. December 1623 og ansattes til 1 Musket; fra 24. Januar 1625 var han Tingmand. 10. Marts 1625 gav han sammen med Borgmester, Raad, Byfoged og 27 andre Borgere paa Menighedens Vegne Samtykke til at give Doktor Mikkel Christensen »her af Byen« i aarlig Pension fra Paaske 200 Sletdaler, »at han her vil residere og betjene hvem hans Raad og Kur begærer for billig Betaling, eftersom den trykte Taksering og Forordning derom udviser.«¹²⁾

Paa Skiftet efter Manden akkorderede Enken med sine Børn Cathrine og Christian, at hun skulde give dem 60 Daler kurant og opdrage dem til deres 16. Aar. Den 19. November 1627 blev Karine Apotekers stævnet af Laurs Pedersen, forrige Slotsskriver paa Helsingborg Slot, for et halvt Aars Husleje af hans Gaard, som hun havde boet i til Mikkelsdag 1626, 13 Daler og et halvt Aars Renter 3 Mk. 2 Sk. 27. Juli 1635 gav Tønnes Ottsen for Retten Karen Thomas Vagtskrivers Afkald for den Arv, hendes Datter Cathrine var tilfalden efter hendes Fader afg. Christian Apoteker.¹³⁾

Jakob Jensen (Jansen) Apoteker. Om ham vides kun, at han var gift med Inger Rasmusdatter, og at de fik et Barn døbt 1. Juli 1649.

Mikkel Fürstenwerder; død i Helsingør 1639, begr. 26. April paa den danske Kirkegaard. Gift med Lisbeth, D. a. Jakob Nettelblad, død 1645 (Skifte 20. August); gift 2) med efternævnte uprivil. Apoteker Johannes Gude.

Under en Retssag i 1636 mellem Fürstenwerder og den privil. Apoteker Jacob Hogenwold siges det, at han, inden han nedsatte sig i Helsingør, havde tjent Hogenwold som Svend »troligt, flittigt og vel i halvandet Aar«, samt at han havde »omgaaedes« sit retmæssige Kald og Bestilling i 22 Aar.

Fürstenwerder købte i 1638 af Willum Fiuren i København den Gaard paa Stengade, i hvilken han boede, altsaa den samme Gaard, som tidligere havde tilhørt hans Forgænger Johannes Paludan. Han fik Skøde 18. Juni 1638, efter at han til Fiuren havde udstedt en Panteobligation i den paa 600 Kurantdalere.¹⁴⁾ Han havde i Aarenes Løb forskellige Sammenstød med Jacob Hogenwold (se denne), som 24. Januar 1639 stævnedes ham til at paahøre kgl. Majestæts Bevillingsbrev og de Privilegier, som deri var givet Hogenwold; Fürstenwerder fik en Kopi af Brevet, og det blev ham paalagt at rette sig derefter.¹⁵⁾

Hans Hustru fortsatte Forretningen efter hans Død. I 1638 havde han leveret Oblater til St. Olai Kirke for 1 Daler 19 Sk.; i de 2 følgende Aar havde Enken Leverancen. I 1639 (eller Begyndelsen af 1640) blev hun stævnet af Wulff Geisler for 2 Pd. Peber, som hun d. 27. September havde købt af ham, men ikke betalt.¹⁶⁾

Johannes Gude; død (begr.?) i Helsingør 2. Februar 1684. Gift 1) med Mikkel Fürstenwerders Enke (se foran); 2) med Karen Jørgensdatter, D. a. Borgmester Jørgen Andersen og Dorothea Mikkelsdatter, død (begr.?) 1. December 1701 (Skifte 2. December s. A.).

Gude nævnes 17. Februar 1642 i Helsingør Raadstuebog og Tingbog; i Raadstuebogen igen 10. Juli 1645; 2. Januar 1646 er han med 30 andre Borgere tilsagt for at vælge Takserborgere. I Aarene 1648, 49, 51 og 58—73 leverede han Oblater til St. Olai Kirke. 1651—52 var han Kæmner. 21. Juli 1656 gav han Leonard Lauridsen Pant i alt sit Jordegods og indehavende Bo for 1500 Sletdaler. 1. April 1673 fæstede han et Par Stolestader i Kirken, og det omtales, at han havde arvet 2 Kvindestader efter sin Svigerfader Borgmesteren.

Ogsaa Gude laa i Strid med den privilegerede Apoteker, Sylvester Hogenwold. Denne lod 5. August 1644 Gude stævne for at høre læse Kongens Bevillingsbrev af 16. Maj 1642; Gude fremlagde et skriftligt Svar, der ogsaa blev tinglæst, og begge Parter begærede derefter Tingsvidne.¹⁷⁾

Ved Skiftekontrakt efter sin første Hustru vedtog Gude at give sine 2 Stedbørn, Joachim og Anna Fürstenwerder, hver 600 Daler, der tilkom dem efter deres Fader, og desuden 650 Daler som deres Mødrenearv. Naar Joachim kom saa vidt til Aar og Alder, skulde Stedfaderen (om Gud sparede ham Livet) lære ham den lovlige Apotekerkunst, og naar han havde udlært efter lovlig Sædvane og Læreaars Tal og skulde skikkes fra ham, give ham en god Klædning og Kappe af godt Klæde til 3 Rdl. Alenen.¹⁸⁾

APOTEKERE MED BEVILLING.

PEITER PESTER.

Død i Helsingør 1625, begr. 28. August. Gift m. Mette Pedersdatter, D. a. Peder Fynbo og Kirstine Andersdatter, død 1605, begr. 15. November.

Pester fik 16. Juli 1581 Bevilling som Apoteker i Helsingør. Bevillingen, der tilsigtede at bringe Orden i Helsingørs Apoteksforhold, gav ham Tilladelse til at oprette et Apotek der i Byen og nyde samme Ret og Frihed som Apotekere havde i andre velordnede Stæder. I 10 Aar efter Bevillingens Dato maatte ingen andre holde Apotek der, ligesom Byens Borgere ikke maatte sælge de Varer, som burde holdes i et Apotek; til Gengæld skulde han holde et godt Apotek med forstandige Svende og gode Varer.¹⁹⁾

Mærkelig er her Bestemmelsen om, at Pesters Eneret kun skulde gælde i 10 Aar; maaske er den et Vidnesbyrd om Byens livlige Opkomst netop i denne Tid, hvorfor man har villet sikre sig Adgang til ad Aare at oprette endnu et Apotek der, hvor saa mange tidligere havde solgt Medikamenter. Pester gav Byens Handlende Tilladelse til at udsælge deres Krydderier og Urter inden Mikkelsdag 1582, men maatte dog i Oktober s. A. bede Øvrigheden om Hjælp til at holde

hans Privilegium i Hævd. Stridigheder af denne Art havde han ogsaa i de følgende Aar, bl. a. med den foran omtalte Poul Thiesen.

Efter 6 Aars Forløb fik Pester en ny Begunstigelse, idet Kongen 11. December 1587 bevilgede ham toldfri Indførsel af 20 Læster Rostockerøl; dog skulde han være forpligtet til at lade skrive paa Kongens Brev, hvor han lod samme Øl indføre, for at han ikke under dets Skin skulde tilholde sig mere Øl toldfrit, end der tilkom ham.²⁰⁾

Det varede 12 Aar, inden Apotekerbevillingen blev fornyet; den 7. Juni 1593 udtalte Christian IV i en ny Bevilling, at det Aaremaal, der var sat i det af Faderen udstedte Brev, nu var udløbet, og paa Pesters Begæring bevilgedes derfor nu, at han fremdeles maatte holde sit Apotek. Der kom i denne Bevilling den nye Bestemmelse, at nogle af de højlærde ved Universitetet aarligt skulde forfare og have Indseende med, at der paa Pesters Apotek altid var gode og uforfalskede, friske Varer og Urter.²¹⁾

Det synes, som om Pester i det mellemliggende Tidsrum har været i Udlandet. I en kgl. Missive af 24. Januar 1590 til Rentemester Enevold Kruse skrives, at Mette Peter Apotekers, Borgerske i Helsingør, har berettet, at Frederik II har laant hendes Husbond 100 Daler, hvilke er betalte tilbage paa 11½ Dl. nær, som Kruse nu kræver af hende, og hun har anmodet Kongen om at faa denne Rest eftergivet, da hendes Husbond nu i 1½ har været i Spanien, hvor han er kommet i Ulykke, og hun sidder i Armod med sine smaa Børn. Kongen har eftergivet hende Restancen, hvorfor Kruse skal levere hende Forskrivningen paa Pengene tilbage. (Kanc. Brevbøger 1588—92, S. 325).

Pester boede, i det mindste i 1603, i Kampergade i en Gaard, som tilhørte Jørgen Frandsen, Sognepræsten til Græsted og Maarum.

JACOB HOGENWOLD.

Død 1642 (før Maj); S. a. kgl. Livbarber Daniel Hogenwold. Han var gift 2 Gange, men om hans Hustruer vides intet udover, at den anden hed Hanne.

31. Oktober 1610 fik Jacob Hogenwold Bestalling som Livbarber hos den udvalgte Prins Christian og fungerede i denne Stilling til 1. Juli 1629. (Endnu i 1638 synes han dog at have været Prinsens Bartskeer, idet Christian IV i et Brev af 28. September d. A. meddelte ham, at han havde forandret Prinsens Hofstat og forringet Hogenwolds Besoldning; denne skulde derfor indsende sin Bestalling til

Prinsens Kancelli for at faa den ændret). I Anledning af Prinsens Bryllup 5. Oktober 1634 fik Hogenwold en Æresklædning bestaaende af Trøje og Bukser af rødt Fløjl med opskaarne Ærmer og besat med gult Atlask, dertil en Kappe af fint rødt Klæde; paa Trøje og Bukser anbragtes en Guldsnor, paa Kappen 3 Guldsnore.²²⁾

Medens Christian IV i 1625—27 var borte under sin Deltagelse i 30 Aars Krigen, var Regeringen overdraget Prins Christian; mange benyttede sig af Prinsens Svaghed til at skaffe sig Fordele. Hogenwold skaffede sig under Prinsens Ophold paa Antvorskov en Bevilling, dat. 14. November 1625, til i Helsingør at holde et godt, forsvart og i alle Maader ustraffeligt Apotek, og fik, da han samtidig skulde passe Tjenesten hos Prinsen, Tilladelse til at lade Apoteket bestyre af en eksamineret Provisor. Han maatte tillige holde Vinkælder, og det forbødes alle andre i Byen at sælge Medikamenter; desuden blev han fritaget for al Skat og Byens Tyngte i sin Livstid. Denne sidste Bestemmelse blev dog ikke gentaget, da Prinsen 14. December s. A. bekræftede Bevillingen, og blev heller ikke indført deri, da denne stadfæstedes af Kongen 4. August 1627.²³⁾

Hogenwold har været bosiddende i Stengade og Kongensgade. 6. April 1635 lod han tinglæse et Købebrev udstedt af Hartvig Helt paa den halve Part af dennes Fædrenegaard, som var solgt til ham; og 20. August 1638 gav Helt ham Skøde paa den Gaard paa Stengaden liggende mellem M. Jacobs egen Gaard og Sognepræstens Residens. 3. Juli 1643 skødede Hogenwolds Enke og Arvinger til Sognepræst ved Mariekirken M. Meiland 2 Vaaninger i Kongensgade efter Købebrev af 29. Maj s. A.

Hogenwold havde forskellige Stridigheder med sin tidligere Svend, den foran omtalte Mikkel Fürstenwerder, og klagede til Kongen (vist gennem Prinsen) over dennes Indgreb i hans Privilegier. I 1633 sendte Prinsen og 9. September 1638 Kongen Breve til Byens Magistrat om at bistaa Hogenwold; og 2. Juni 1640 gav Kongen Lensmanden paa Kronborg Frederik Urne Ordre til det samme.²⁴⁾ (Flere af Hogenwolds Retssager er udførligt citerede af Hostrup-Schultz). I 1638 leverede Hogenwold Oblater til St. Olai Kirke.

SYLVESTER HOGENWOLD.

Født. 1619 (mellem 1. April og 5. August), S. a. foregaaende Apoteker og dennes første Hustru, død i Helsingborg 1665.

Gift 8. September 1650 med Elisabeth Peitersdatter du Moulin (gift 1) med Toldskriver Mikkel Berendsen i Helsingør (død 23. December 1649), 3) med Apoteker i Helsingborg Mattis Rande).

»Formedelst stor Forlag« (= Udlæg), hans afdøde Fader havde gjort paa Apoteket, fik Sylvester 11. Maj 1642 Bevilling til at holde det mod at antage en dygtig og eksamineret Svend (Sylvester har vel som Faderen ikke haft nogen farmaceutisk Uddannelse); han skulde tilbørligt affinde sig med sine Medarvinger for den Arveret, de havde paa Apoteket, og ligesom sin Fader forpligte sig overfor Lensmanden paa Kronborg til at holde Apoteket i alle Maader ustraffeligt og iøvrigt svare al borgerlig Skat og Tynge. Af Bevillingens Ordlyd fremgaar saaledes, at Ordningen af Faderens Bo ikke gik saa helt glat, hvad den heller ikke gjorde. Sylvester og hans Broder Frederik fik hver over 600 Daler i Arv; men Stedmoderen maatte paakalde Rettens Hjælp for at faa deres Kvittering.²⁵⁾

Han var ikke myndig, da han fik Apoteket; endnu 1. April 1644 indkaldte hans tilforordnede Formynder Alexander Davidsen paa hans Vegne én Frants Hammer for 12 Daler 1 Mk. 10 Sk., som denne skyldte for Medikamenter. Den 15. August d. A. var han derimod myndig; thi paa denne Dag stævnedes han, som foran omtalt, Johannes Gude til at høre hans Bevilling læst paa Raadstuen. 17. Februar 1653 blev Hogenwold dømt til at betale Bøde, fordi han ikke havde løst Borgerskab; 7. Februar 1656 gentoges Dommen.²⁶⁾

Sylvester Hogenwold har ikke ret længe befundet sig vel paa Apoteket. 1. Juli 1647 fik Lorentz Langhorst Bevilling til at være Apoteker i Helsingør, da Hogenwold var villig til at afstaa ham Apoteket.²⁷⁾ Denne Overdragelse er dog ikke kommet i Stand; 9 Aar senere blev Langhorst Apoteker i Kolding (se Løve-Apoteket i Kolding), og Hogenwold kæmpede i de følgende Aar med sine Kreditorer. Hostrup-Schultz skriver herom: »Allerede i 1647 havde han optaget et ret betydeligt Laan hos Samuel Meyer, der var Ejer af Svaneapoteket i København*), og som Sikkerhed for de modtagne Penge, 400 Rdl., lod Kreditor tinglæse hans Haandskrift ifølge hvilken han faar Pant i hans »nu havende og vordende Formue«. Da det saa senere yderligere kneb, pantsætter han Lavrids Rasmussen Brygger en Have liggende ved Rosenkilden ²⁷/₁₀₀ 1657, men allerede der Gang var hans faste Ejendomme saa behæftede, at Bryggeren har

*) Samuel Meiers Apotek var ikke, som her anført af Hostrup-Schultz, det nuværende Svane-Apotek. (Se foran Side 25).

ment, det var fornuftigt at faa hans Løsøre med ind i Pantet. Om han har haft stor Fornøjelse af dette Pant, er imidlertid tvivlsomt, for da Apotekeren $\frac{27}{100}$ 1664 bliver stævnet for resterende Husleje, 60 Rdl., møder han ikke, og Tingmændene beretter, »at forn. Silvester er flott hemmelig her fra med sin hustru, børn och hvis formue hand haffer hafft for gields besvering och meenis, at hand nu schall bo i Helsingborg.« Og allerede Aaret efter døde han i denne By.

HENRIK ROTH.

S. a. Johannes Roth og Dorothea Petzlin, død i Helsingør 5. Juli 1690 (begr. i Mariekirken).

Gift 1) med Dorothea Heerfordt, D. a. Hofapoteker Christopher Heerfordt og Dorthea Dobsin, død i Helsingør 1677, begr. 29. Januar i Mariekirken; 2) 26. Maj 1678 med Alheit (Adelheid) Gallasdatter, født 1. November 1658, D. a. Raadmand og Kræmmer i Helsingør Gallas Clausen og Ingeborg Pedersdatter, død 19. December 1703.

I første Ægteskab var 7 Børn, i andet 5 Børn. Den ældste Søn Christopher Roth blev Apoteker i Frederikshald i Norge; en Datter Dorothea blev gift med Apoteker i Slagelse Johannes Mylius; en Datter Ingeborg blev gift med senere Apoteker i Helsingør Frantz Peckel.

Henrik Roth fik 27. Juli 1663 Bevilling gældende for sig og Arvinger og det siges deri, at Sylvester Hogenwold har afstaaet ham sit Apotek. Bevillingen forbød andre der i Byen at handle med Apotekervarer, fritog ham for Skat og borgerlig Tyng og gav ham Ret til at holde Vinkælder. 16. September 1673 fornyedes og udvidedes hans Privilegium, idet det blev forbudt ogsaa Bartskeerere og Feltkeerere at sælge de i Bevillingen nævnte Varer, ligesom det formentes Apotekersvende at tage Tjeneste hos andre end ham eller selv nedsætte sig i Byen. Roth maatte som sine Forgængere paakalde Magistratens Hjælp mod Indpas i Næringen (Skrivelse af 8. Juli 1669), men laa ogsaa selv i Strid med Magistraten angaaende Skatternes Betaling. 7. Februar 1676 blev Roth fritaget for Indkvarteringskat, fordi han paatog sig Leverancen af Medikamenter til Garnisonen paa Kronborg, hvor han holdt en særlig Feltapoteker. En Tid leverede han de Bartskeererkister, som Helsingør By skulde udrede til Flaadens Brug.

I 1671 købte Henrik Roth et Gravsted i Mariekirken med en paa Graven liggende gammel Ligsten for 50 Sldl. (Skødet udstedtes 28.

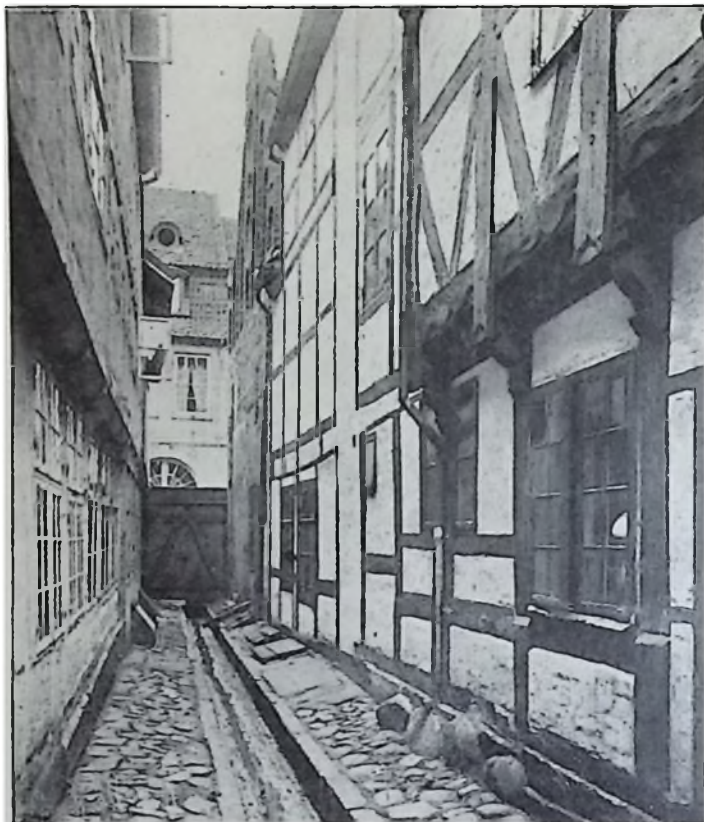
August s. A.); det var beliggende i Kirkens søndre Side mellem den hollandske Resident Crakowes og Ibe Watzens Gravsteder. Ved Skøde af 22. November 1713 overgik Graven til Svigersønnen, næstfølgende Apoteker *Frantz Peckel*.⁴⁷⁾

Henrik Roths Apotekergaard laa paa Stengade mellem Laurs Diennesens Gaard og Kampergade; der var 7 Kældere under, og Bygningen var 2 Loft høj. Den vurderedes i hans Bo til 2355 Daler, deri ikke medregnet Apotek og Materialkammer med deres nagelfaste Inventarium. Apoteket blev vurderet af de 2 københavnske Apotekere Johannes Kirchhoff og Johan Gottfried Becker til 1655 Daler 1 Mk. 13 Sk. og blev udlagt til Enken og hendes Stedbørn.²⁸⁾

Alheit Roth gjorde nu Brug af Bevillingens Bestemmelse om Arvingernes Ret til at drive Apoteket, indtil hun i 1696 afstod det til sin Provisor *Christian Troisin*. Denne første Periode, hvori Alheit Roth sad som Ejer af Apoteket (i 1701 maatte hun igen overtage det), er særlig bemærkelsesværdig ved, at hun i 1692 flyttede Apoteket til den Ejendom i Strandgade, hvor det endnu findes. Hun købte den af *Dirich Siffertsen* for 860 Daler (a 64 Sk.) til Overtagelse Paaske 1692, og den siges da at være beliggende mod Vest op til *Johan Kruse Raadmands Gaard* og mod Øst op til »Byens Stræde, som løber fra Torvet [Pladsen foran Raadhuset] ned til Stranden« (det nuv. Færgestræde).

Det var en Del af den gamle Toldgaard, tidl. *Hans Hoffmands Gaard*. Dennes Grund strakte sig fra Stengade til Strandgade langs med Færgestrædes vestlige Side, og paa begge Hjørnerne til disse Gader laa Bygninger; begge disse »Stenhuse« var opførte omkr. Aar 1500, og af begge er endnu fra den Tid bevarede de østlige Gavle ud mod Strædet (se Billedet S. 96). Da Kongen i 1578 overtog hele Komplekset for der at indrette en »tolldegaard«, købte han det af *Peder Oxes Arvinger*; og det er ved denne Lejlighed, der siges, at »Apotekeren« (*Arent von Rade?*) boede i Stenhuset ud mod Stranden, altsaa i den samme Ejendom som Alheit Roth nu indretter til sit Apotek. Men ogsaa den Del af Toldgaarden, der laa paa Hj. af Stengade, har apotekshistorisk Interesse, idet, som foran omtalt, de 2 upriviligerede Apotekere *Johannes Paludan* og *Mikkel Fürstenwerder* boede i »Oxernes Gaard« paa Stengade.⁴⁸⁾

Nogen detailleret Beskrivelse af den Ejendom, hun købte, eller af Grundens Omfang og Størrelse findes ikke fra Overtagelsesaaret; først 44 Aar senere foreligger en saadan (jvf. Side 101). Der er dog i de

Færgestræde i Helsingør, set mod Syd.
Paa Apoteksbygningen (tilhøjre) ses den østlige Gavl (fra ca. 1500).
(Efter Fotografi i Med.-hist. Musæum).

mellemliggende Aar næppe sket større Forandringer, og hendes Apotekergaard har da formentlig været af omtrent samme Omfang, som den vedblev at være indtil 1890, da den udvidedes med den vestlige Nabogaard i Strandgade, Johan Kruse Raadmands Gaard.

CHRISTIAN TROISIN.

Død i København 26. Januar 1704.

Han fik 30. Maj 1696 Bevilling til at drive Apoteket (Bevillingen læst paa Helsingør Raadstue 18. Juni s. A.). Om hans Livsførelse, inden han kom til Helsingør, vides intet; i sin Ansøgning af 1. Maj 1696 om Bevilling siger han derom kun; at han »en rum Tid« har opholdt sig i Kongens Lande, især i Helsingør. Alheit Roth skriver i sin Ansøgning (af 15. Maj) om, at Bevillingen maa blive overført til Troisin, at han i de 3 Aarstid, han har været Provisor, har »com-

porteret sig til alles Tilfredshed«; han har nu tilbudt at købe Apoteket for en vis Sum og desuden lovet en aarlig Afgift til hende og hendes Børns Underhold. Eksamen havde han erhvervet sig 23. November 1693, da han skulde overtage Stillingen som Provisor.²⁹⁾

1699 klagede Troisin til Kongen over Indpas og Afbræk i sin Næring, hvorfor Magistraten 6. Maj s. A. fik Ordre til at haandhæve hans Privilegier. Han led imidlertid fremdeles under andres Overgreb, og hans Gæld voksede stadigt. For ikke at miste al sin Ejendom, lod Alheit Roth i Maj 1700 som ufyldestgjort Panthaver Apoteket sætte til Auktion, hvorved det dog ikke blev solgt. Det oplystes ved denne Lejlighed, at hun og Troisin et Aarstid forinden havde solgt Apoteket til Materialist i Hamborg Johan Sauer for 3500 Rdl.; denne havde imidlertid aldrig overtaget Apoteket eller betalt noget af Købesummen. 28. April 1701 var Apoteket paany til Auktion, hvor det blev tilslaaet Alheit Roth selv for 1525 Rdl. (Auktionsskødet blev udstedt 12. December s. A.). Troisin rejste til København.

Alheit Roth ansøgte straks Kongen om Konfirmation paa Tilladelsen til at holde Provisor saaledes som i de første 6 Aar efter Mandens Død, og desuden om kgl. Befaling til Magistraten om at hjælpe hende med Hævdelsen af sit Privilegium. Begge Dele fik hun opfyldt. 22. Marts 1701 fik hun Konfirmation paa sin Mands Bevilling af 1673, som hun lod læse paa Raadstuen 8. Juni 1702; og forskellige Kongebreve udgik til Byens Magistrat om at hjælpe hende mod Byens Urtekræmmere og Bartskeerere. Disse Befalinger hjalp dog ikke det ringeste, og træt af denne opslidende Kamp overdrog hun 1703 Apoteket til sin Provisor og Svigersøn Frantz Peckel.³⁰⁾

FRANTZ PECKEL.

Død i Helsingør 1727, begr. 27. Februar i Mariekirken.

Gift 1) 12. Oktober 1703 med Ingeborg Roth, D. a. Apoteker i Helsingør Henrik Roth og Alheit Gallasdatter, døbt 17. November 1680, død 1709. Gift 2) 9. December 1711 med Eva Maria Gallasdatter, døbt i Nakskov 1. Oktober 1680, D. a. Handskemager Gallas Clausen og Dorothea Schön, død i Helsingør 1718, begr. 28. November i Mariekirken.

Peckel fik Bevilling 15. December 1703 (læst paa Helsingør Raadhus 16. April 1705). De gamle Stridigheder med Byens Bartskeerere

Gaardinterior fra det gamle Apotek, set mod Syd.
(Efter Fotografi i Med.-hist. Musæum).

fortsattes stadig i hans Apotekertid, i hvilken ogsaa indtraf den for hans Virksomhed saa vanskelige Periode, den store Pest i 1710. (For disse Forhold er udførligt gjort Rede i Hostrup-Schultz's Bog, Side 57—91).

6. Juni 1710 fik Peckel Bevilling til efter sin første Hustrus Død at hensidde i uskiftet Bo, saalænge han var ugift, og om han vilde indgaa nyt Ægteskab, da at maatte skifte med Samfrænder. Han synes

i de sidste Aar at have holdt Provisor paa Apoteket. En Farmaceut, H e n r i k R a t h, som 1733 ansøgte om Tilladelse til at oprette et tredje Apotek i Bergen, siger i sin Ansøgning, at han i 4 Aar har forestaaet Peckels Apotek i Helsingør, og derefter i 4 Aar, fra 1727, haft Johan de Besches Apotek i Bergen (Svane-Apoteket) i Forpagtning.³¹⁾

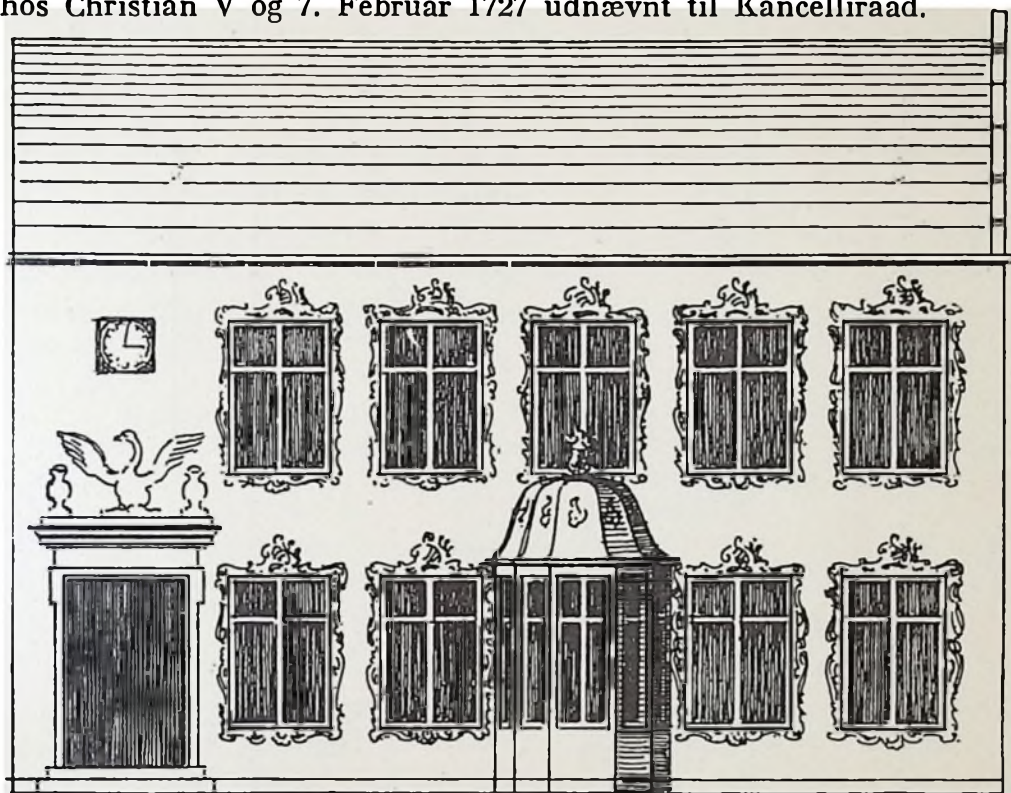
Apoteket og Ejendommen blev efter Peckels Død sat til Auktion og 27. April tilslaaet Lægen, Kancelliraad Marcus Heerfordt, en Broder til Henrik Roths første Hustru, for 5000 Rdl. I Købet var indbefattet en i Bøddelgade liggende Have paa omtrent 14,000 Kv.-Alen; denne skænkede Heerfordt s. A. til Vajsenhuset i København, som senere solgte den ved Auktion for 219 Rdl. (Udførlig Beskrivelse af Haven findes hos Hostrup-Schultz, Side 91—92).

MARCUS HEERFORDT.

Født 1653 i Nykøbing F., S. a. Hofapoteker Christopher Heerfordt og Dorthea Dobsin, død 19. Januar 1728.

Gift med Maren Borch (en Broderdatter af Dr. med. Ole Borch), født 1646, død i København 1737, begr. 12. December.

Marcus Heerfordt studerede Medicin, rejste udenlands og tog 3. Juli 1678 Licentiatgraden i Jena; blev 14. Januar 1688 Hofmedikus hos Christian V og 7. Februar 1727 udnævnt til Kancelliraad.

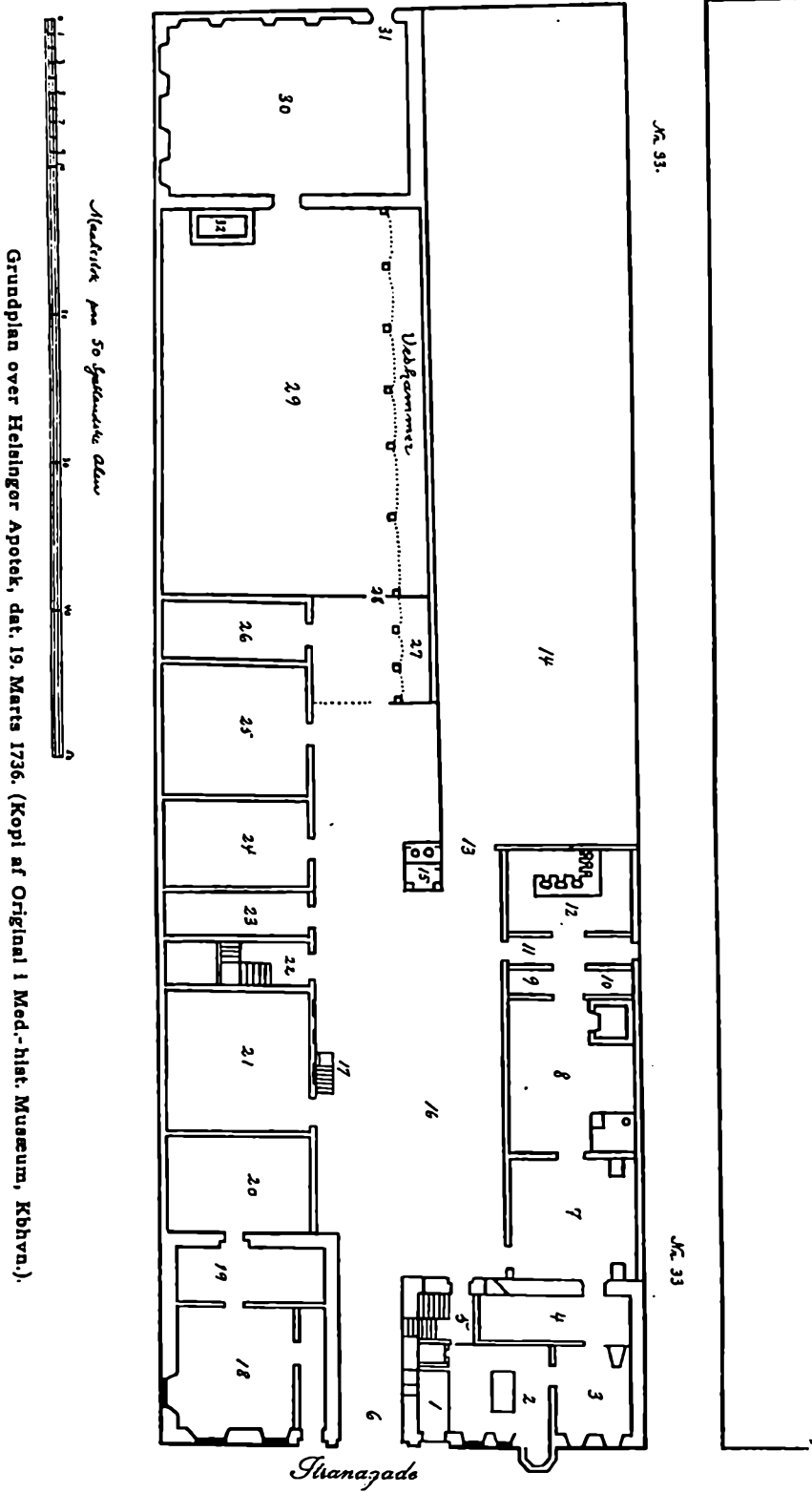

Apoteket i Helsingør, Facade mod Strandgade, 1738.
(Efter Fotografi af Originaltegning, tilh. Apoteker J. Rink).

27. April 1727 købte han, som ovenfor omtalt, Apoteket i Helsingør, hvortil han allerede 14. Marts 1727 havde faaet Bevilling med Tilladelse til at holde Provisor, da han ikke selv var Farmaceut. Bestyrer blev en Apotekersvend Samuel Ansong (død i København 1738, 55 Aar gl., begr. 30. September). Efter Heerfordts Død foreslog hans Enke Claus Seidelin, den senere Apoteker i Nykøbing F, at købe Apoteket, hvad denne dog ikke vilde.³²⁾ Det blev derefter solgt til

JOHAN GOTTFRIED WISSEL.

Født 1694 i Helsingør, S. a. Garnisonsbager ... Wissel, død 19. Juli 1736 i Helsingør, begr. 25. s. M. i Mariekirken.

Grundplan over Helsingør Apotek, dat. 19. Marts 1736. (Kopi af Original i Med.-hist. Museum, København.)

Gift 17. December 1734 med Anna Elisabeth van Deurs, D. a. hollandsk Kommissær i Helsingør Arent v. Deurs og Sophie Hedevig Geytzen, døbt 25. April 1714, død 26. April 1779 i Helsingør; gift 2) med efterfølgende Apoteker Philip Klein.

5. Maj 1724 tog Wissel farm. Eksamen ved Fakultetet i København og var derefter Bestyrer af det københavnske Svane-Apotek, indtil han overtog Apoteket i Helsingør. I Følge Skødet (af 3. August 1728) købte han det for 2153 Rdl. 3 Mk. 9 Sk., en Sum, der jo laa betydeligt under den, som Heerfordt Aaret i Forvejen havde givet. Bevillingen udstedtes 23. August 1728.

Hans Enke ansøgte efter Mandens Død om at maatte sidde i-uskiftet Bo, og fortsatte Apotekets Drift med Philip Klein som Provisor. Allerede Aaret efter ægtede hun denne, som derefter overtog Apoteket.³³⁾

Fra Wissels Tid er bevaret et meget interessant Dokument, det her gengivne Maalebrev og Grundplan, som giver et udmærket Begreb om Apotekergaardens Indretning paa hans Tid. Maalebrevet oplyser, at det er udfærdiget i 1736 efter Wissels Begæring, og indeholder følgende Forklaring (gengivet her i moderniseret Stavemaade) til Tallene paa Grundplanen:

- Nr. 1. Indgangen til Apoteket fra Strandgade.
- » 2. Apoteket.
- » 3. En lille Dagligstue.
- » 4. Et lille Kammer.
- » 5. Udgangen af Apoteket til Gaarden, hvor tilforn har været en Port, som nu er tilmuret.
- » 6. Porten og Indkørslen til Gaarden, 4 Alen i Bredden.
- » 7. Et Sovekammer.
- » 8. Køkkenet med Skorsten.
- » 9. Et lille Spisekammer.
- » 10. Et lille Kammer.
- » 11. En Gang, som gaar igennem Huset til den tillukkede Gade.
- » 12. Et Laboratorium.
- » 13. En Laage, 3½ Alen bred, som er Indgang til Monsr. Daniel Neuhausens Gaard, og er 3½ Alen 4 Tommer høj, firkantet.
- » 14. Monsr. Daniel Neuhausens Gaard.
- » 15. Et »Abtritt«.
- » 16. Hr. Apoteker Wissels Gaard.
- » 17. En Trappe ned til Kælderen i Hr. Apoteker Wissels Gaard.
- » 18. 19. 20. Monsr. Erters Vaaninger.
- » 21. En Stue i Gaarden, som er Hr. Wissels.
- » 22. En Opgang til Loftet.
- » 23. Et lille Kammer.
- » 24. Et do. Kammer.

- Nr. 25. En Rullestue.
 » 26. Et lille Kogehus.
 » 27. En lille Vedhammer (Brændeskur).
 » 28. En Laage eller Indgang til Hr. Apoteker Wissels afbrændte Gaard.
 » 29. Gaardsrummet til den afbrændte Gaard, hvis Længde og Bredde kan ses med den hosfølgende Maalestok.
 » 30. Fundamentet af det afbrændte Hus Monsr. Apoteker Wissel tilhørende.
 » 31. Døren og Udgangen af samme Hus til Stengade.
 » 32. En Skorsten.
 » 33. Den tillukkede Gade, hvor Vandet har sit Løb til Stranden.

De paa Grundplanen under Nr. 18—19—20 opførte »Monsr. Erters Vaaninger« svarer til den Hjørnebygning, som i 1890 købtes af Apoteker Rink (jvf. S. 112), og hvori (siden 1902) Apotekets nuværende Officin har været. Ved Sammenligning mellem de 2 Facadebilleder (S. 99 og 106), og ved at sammenholde disse med Grundplanen, ses tydeligt den ved Ombygningen i 1902 skete Forandring. Paa Gengivelsen af den nuværende Facade findes Indgangen til det oprindelige Officin (nu Materialkammer) længst tilhøjre i Billedet; paa Grundplanen mellem Porten og Karnappen. Det store halvrunde Vindue (det nuværende Recepturvindue) svarer til Porten paa Grundplanen.

PHILIP KLEIN.

Født 1700 (?) i Hamborg; død 30. Maj 1782 i Helsingør. Gift 30. November 1737 med Anna Elisabeth van Deurs, Enke efter foregaaende Apoteker.

Han stod i Lære i sin Fødeby hos Apoteker Kalden i 6 Aar og var derefter Svend smst. i 2½ Aar; konditionerede senere i Itzehoe, Westphalen, 2 Aar i Stockholm («Apoteket Kronan») og derefter i 5 Aar paa Hof-Apoteket i København, hvor han var, da han 1. Februar 1737 tog Eksamen ved Fakultetet. 18. Oktober 1737 fik han Bevilgning til Apoteket i Helsingør, som han solgte 1767. I 1742 anlagde han en Lakfabrik i Helsingør; 19. September 1744 blev han udnævnt til Kirkeværge for Marielkirken.

(Hostrup-Schultz refererer Side 100—102 en Retssag mellem Klein og hans Apotekersvend Twitmeyer; under denne omtales Apotekerdrengen Christian Slottou). Efter at have solgt Apoteket, tog Klein sandsynligvis Ophold paa en ham tilhørende Lystgaard i

Nyrup By, Tikøb Sogn; denne solgte han ved Auktion 5. Juli 1779 og flyttede igen til Helsingør, hvor han boede til sin Død.

I 1767 solgte han Apoteket til J o h a n n e s v. H o l t e n og ansøgte om, at hans Bevilling maatte blive konfirmeret paa dennes Navn.³⁴⁾ I Følge Købekontrakten af 11. Oktober d. A. overtog Holten fra samme Dag Apoteket for sin Regning. Foruden Apotek og Laboratorium overlodes til Holten straks det saakaldte Gæsteværelse samt et Kammer, som han kunde benytte, naar han opholdt sig der i Byen. Sven- den skulde Holten beholde til første lovlige Fardag, og betale ham Løn fra Mikkelsdag at regne; ligesom han skulde beholde Apoteker- drengen paa samme Betingelser, som Klein var gaaet ind paa. De skulde begge beholde deres Kammer, og Klein skulde, saalænge han boede paa Apoteket (til førstk. Nytaarsdag), forsyne dem med Sen- ge og Kost. Købesummen for Gaard og Apotek sattes til 11,200 Rdl., og Skødet blev udstedt 24. December 1767 (tinglæst 25. Januar 1768).³⁵⁾ ⁴⁷⁾

JOHANNES (HANS) von HOLTEN.

Født 29. Juni 1741 i København, S. a. Hofsnedker Johann v. Hol- ten og 2den Hustru Dorthe Kirstine Jensdatter Sahl, død i Helsingør 16. Februar 1816.

Gift 1. Juni 1768 i København (Nikolaj Kirke) med Anna Margre- the Abildgaard, født 4. November 1747, D. a. Arkivtegner Søren Pe- dersen Abildgaard og Anna Margrethe Bastholm, død 21. August 1826 i København.³⁶⁾

Han stod i Lære paa Frederiks Hospitals Apotek og blev der som Svend, ialt i 11 Aar, til han blev selvstændig. Samtidig med sin Med- hjælpertjeneste læste han Botanik hos Professor Friis Rottbøll, Mi- neralogi og Kemi hos Apoteker Fr. Heinr. Müller og hørte endvidere Forelæsninger af Oeder, Thyholm og Zoëga; Eksamen tog han 30. Oktober 1767.³⁷⁾

1. Januar 1768 fik han Bevilling til Helsingør Apotek. I Bevil- lingen, der ellers er enslydende med Kleins, siges, at v. Holten kun skal nyde Frihed for Indkvarteringsskat, saalænge Klein, der havde denne Begunstigelse, var i Live. Spørgsmaalet fik ingen Betydning, da v. Holten gik fallit allerede i 1773, længe før Klein døde. Efter sin Fallit var v. Holten Fuldmægtig i København, indtil han 8. August 1778 blev konstitueret som Toldforvalter i Næstved; 23. Marts 1791

Johannes v. Holten og Hustru Anna Margrethe f. Abildgaard.
(Originalerne, 2 Selvstifttegninger, tilhører fh. Apoteker C. L. Becker).

blev han Toldkontrollør i Helsingør og fik 11. April 1812 Titel af virkelig **Kammerraad**.³⁶⁾

I 1771 klagede v. Holten til Kancelliet over **Købmændenes Indgreb** i hans Næring, og specielt over **Byens Medikus, Kancelliraad Homuth**, som efter hans Opgivende drev ulovlig Medikamenthandel. Apotekeren fik Medhold i Kancelliet, og 21. Juni udgik kgl. Reskript til Stiftsbefalingsmanden om at beordre Byfogden i Helsingør til at borttage alle de saavel hos Homuth som hos andre der i Byen Uberettigede værende Medikamenter og lade dem bortsælge ved offentlig Auktion og dele det indkomne Beløb mellem Apotekeren og Byens Fattige.³⁸⁾

Fra v. Holtens Apotekertid er bevaret følgende Avertissement, der giver et morsomt Indblik i Datidens Discipelforhold:

»Da min Læredreng ved Navn Fritz, 13 Aar gammel, liden af Statur, rund af Ansigt, store Øjne, for tvende Dage siden er undvigt af Frygt for Straf for begangen Forseelse; saa er jeg herved enhver anmodendes som maatte forekomme bemeldte Dreng, at de ikke huuser eller antager ham i nogen Tieneste, førend de advarer mig derom, saafremt de vil undgaae Tiltale efter Loven, men derimod

viise de mig een Tieneste, som jeg vil erkiende, om nogen Oplysning om samme Dreng kunde gives mig.

Helsingør, den 26. April 1770.

H. v. Holten,
Apoteker. ³⁰⁾

19. Maj 1773 maatte v. Holten lade sit Bo erklære fallit paa Helsingør Raadstue; den 12. s. M. havde han ansøgt om Fritagelse for personlig Arrest under Boets Behandling, hvilket bevilgedes ham. ⁴⁰⁾ Gaarden og Apoteket stilledes til Auktion, tredie Gang 7. August s. A., hvor det købtes af Joh. Fr. Wulff. Ved Sammenligning mellem den interessante Vurderingsforretning af 25. Juni d. A., gengivet nedenfor tildels in extenso, og Grundplanen fra 1736 (se Side 100), vil det ses, atd er i de forløbne 37 Aar ikke er sket store Forandringer.

Apotekerens Gaard laa paa Strandgade mellem Sr. Meulengrachts og Sr. Schiønnings Gaarde, og mellem Schiønnings og Apotekerens er »en Gang, som Byens Rendesten har sit frie Vandløb igennem ud til Stranden.« Gaarden bestod af »en Bygning ud til Strandgade, i Længden 17 Alen, 2 Etager høj, er indrettet fra Gaden med en Dør til Indgang til Apoteket, som er med Bræddegulv og Loftet gibset og Væggene med malet Panelværk beklædt, hvorudi er en Afdeling med Brøstværk som til en Forstue med Dør til som et Skillerum, i Længden 4 Al. 7 T. Midt i Apoteket staar en firkantet Disk med 60 Skuffer under paa begge Sider; nok staar en Skrivepult med en Opsats ovenpaa, hvorunder er 11 Skuffer og i Opsatsen er nogle Hylde; omkring Væggen i Apoteket paa de 3 Sider er overalt med Reoler, hvorudi er i alt med store og smaa Skuffer den Summa 210 Stk.; over bemeldte Reoler er Opsatser, som er afdelt i 16 Dele, i hver Del er en Del Hylde; herved Apoteket ud til Gaden er en udbyggt Karnap en Etage høj, er i Længden 3½ Alen og i Bredden fra Hovedmuren og ud paa Gaden 2 Alen 1 F.; Nok er en Stue, Bræddegulv og Loftet er gibset og Væggene med malede Brædder beklædt paa de 3 Sider, hvorudi staar en Jernvindovn med Tromle og Rør til med Træpiller under, midt i Stuen staar en firkantet Disk, hvorunder med smaa og store Skuffer 44 Stykker; paa de 2 Sider af Væggen er med Reoler, hvorunder er et Skab med Laas og Nøgle til, nok er derunder med store og smaa Skuffer ialt 105 Stk.; paa den ene Side af Væggen er en aaben Reol med en Del Hylde udi; herved er et Sengekammer med Bræddegulv og Væggene og Loftet med malede Brædder beklædt; i Væggen er 2 Skabe med Laas og Nøgle til; herved er en Forstue, hvorfra er Op-

Svane-Apoteket i Helsingør, Facade mod Strandgade.
(Efter Fotografi i Med.-hist. Musæum).

gang til anden Etage, som er indrettet til en Gang og Forstue med Bræddegulv, derved en Sal, Stengulv, hvorudi staar en Reol med 17 Skuffer under, nok en stor Sal med Stengulv belagt, paa de 3 Sider af Væggen er med Reoler, hvori er med store og smaa Skuffer ialt den Summa 278 Stk. og en Del Hylde, under Reoler er med Kistebænke, hvorudi er afdelt med 51 Rum i; over hele denne Bygning er Loftsrum, hvorpaa staar paa de 3 Sider og i Midten paa Loftet med Kistebænke, som er afdelt med Rum i til at lægge Apotekersager af tørre Varer, paa den fjerde Side af Væggen staar et Skab med 4 Døre

for; under denne Bygning er Kælder med Nedgang derfra i Apotekerstuen; denne Bygning er af Brandmur paa alle 4 Sider.«

I Sidebygningen til højre i Gaarden var en Stue, et Køkken, et Spisekammer, ved dette var et Kammer med Bræddegulv, hvori 26 Hylder, som var indrettede til at sætte Apotekersager i, en Forstue, hvorigennem Vandet løb fra Gaarden ud til Gyden mellem de 2 Bygninger; »herved er et Sted, som er indrettet til Laboratorium med Stengulv, hvori er en Skorsten, hvori er en stor, indmuret Jernkomfur, nok er indmuret 3 Kobberdestillerpander med Hat og Dæksel til og behørige Jernriste under; paa anden Sal er en Forstuegang, 4 Kamre og 2 Sale.«

Paa venstre Side i Gaarden var en Bygning, 18 Fag Heltag og 2 Etager, den vendte ud til Toldlovstræde; deri et »Brændehus, hvori en Skorsten med en muret Ovn til Apotekerværk, nok en indmuret Kobber-Brændevinskedel, 2 Tønder stor, med Hat og Dæksel til af Kobber, derved en Svaletønde med 4 Jernbaand paa og Kobberslange-pibe i.«

Huset takseredes til 2300 Rdl. Efter den af Kancelliraad Homuth og Kirurgen Sr. Græbe forfattede Taksationsforretning over Medikamenter m. v. beløb disse sig til 3000 Rdl. Gaard med Apotek opraabtes da for 5300 Rdl., hvorpaa Wulff bød 8450 Rdl.; Klein havde første Prioritet i Gaarden og erklærede sig fornøjet med Budet, hvorfor Hammerslaget faldt. Skødet blev udstedt 15. Juli 1775 (tinglæst 17. Juli).⁴⁷⁾

JOHAN FREDERIK WULFF.

Født (døbt?) 24. September 1739 i Skien, S. a. Apoteker Johan Wulff og Ingeborg Svendsen, død 1786 (25. August d. A. bevilgedes, at han maatte begraves i en overtrukken Kiste).

Gift med Charlotte Claudine Andresen, D. a. Kontrollør ved Øresunds Toldkammer.... Andresen og Karen Wedege.

Wulff var Discipel paa Apoteket i Skien først i 4 Aar hos sin Fader og derefter 3 Aar hos dennes Efterfølger Hans Wølner; Svend smst. i 1 Aar, derefter 1 Aar paa Roskilde Apotek, 2 Aar paa Svane-Apoteket i København, derefter i Christiansstad i Sverige og i Frederikshald i Norge og til Slut 4½ Aar paa Christianshavns Apotek. 26. August 1773 indstillede han sig til Eksamen og »svarede temmelig vel

til de forelagte Spørgsmaal.« Til Apoteket i Helsingør fik han Bevilling 4. November 1773.⁴¹⁾

I Wulffs Tid fik Helsingør sig en nidkær Medikus (og senere Stadsfysikus) i Chr. J. T. de Meza, og Forholdet mellem denne og Wulff og den følgende Apoteker var ikke altid det bedste. I sin Selvbiografi fortæller de Meza om sine ivrige Bestræbelser for at bringe Orden tilveje paa Helsingør Apotek, som han beskylder for forskellige Skødesløsheder, og roser sig af, gennem sine hyppige Visitatser, at have været medvirkende til, at Apoteket i Steenbergs Tid nærmest blev et Mønsterapotek.⁴²⁾

Wulffs Enke ansøgte straks efter sin Mands Død om Tilladelse til at drive Apoteket ved Provisor, da det ellers vilde være »et ubodeligt Tab for hende, om hun skulde afstaa en fremmed Apoteket, hvilket hendes Mand med stor Bekostning havde tilkøbt sig og i sin Levetid med anselige Summer vedligeholdt og forbedret.« Det bevilgedes hende 27. Oktober 1786. Hendes Provisor blev J e n s F o s s S t e e n b e r g, som 3 Aar senere købte og selv overtog Apoteket; 26. August 1788 blev han edfæstet paa Raadstuen som Provisor.⁴³⁾

JENS FOSS STEENBERG.

Født 20. September 1753, S. a. Sognepræst til Hedensted Lars Foss Ovesen Steenberg og Cathrine Margrethe Nielsdatter, død 18. Oktober 1837.

Gift 12. August 1789 med Cecilie Cathrine Marie Sprunk, født 26. Maj 1767, D. a. Købmand og Skibsklarerer Johan Christian Sprunk og Elisabeth Forbes, død 29. Marts 1851.

Han var 1770—75 Discipel paa Apoteket i Horsens (Helms' Apotek); konditionerede derefter 1775—78 paa Ribe Apotek, 1778—82 paa Hjorte-Apoteket i Haderslev, 1782—85 paa Svane-Apoteket i Bergen og det følgende Aar paa Svane-Apoteket i København; fra Mikkelsdag 1786 bestyrede han Apoteket i Helsingør. 6. December 1786 indstillede han sig til Eksamen, som han bestod med enst. Laud.⁴⁴⁾

Helsingør Apotek købte han af Wulffs Enke 12. August 1789. Ved en Vurderingsforretning af 14. Marts s. A. var Gaarden med Apotek og en paa Hjørnet af Sudergade og Violstræde beliggende Have vurderet til 7700 Rdl., for hvilken Sum den overtoges af Steenberg.⁴⁷⁾ Bevillingen udstedtes 19. Juni 1789.⁴⁶⁾ I 1824 afstod han det til sin Søn.

Jens Foss Steenberg.

Schack August Steenberg.

SCHACK AUGUST STEENBERG.

Født 29. Februar 1792 i Helsingør, S. a. foregaaende Apoteker, død 19. August 1859.

Gift med Charlotte Elisabeth Lawaetz, født 1799, D. a. Toldinspektør i Helsingør, Justitsraad Johan Henrik Lawaetz og Christine Schiøtt, død 1866.

1805—10 var han Discipel paa Svane-Apoteket i København og konditionerede smst. et Aarstid, samtidig med at han hørte Professor Hornemanns botaniske Forelæsninger og deltog i dennes Ekskursioner; i de øvrige Fag fik han privat Undervisning og tog 8. November 1811 Eksamen med enst. Laud. Paa Grund af Faderens tiltagende Svagelighed tog han nu hjem i dennes Apotek, som han selv overtog som Ejer 1. Januar 1825 efter at have faaet Bevilling 10. September 1824. Apoteket drev han til sin Død.

S. A. Steenberg var en dygtig Forretningsmand og Apoteker, interesseret i sit Fag og sin Stand. Han lod indsamle og tørre forskellige Droger, som han solgte til andre Apotekere og drev tillige en betydelig Material- og Farvehandel. I 1851 forsynede han Apoteket med en ny Kælder og et nyt Tørreloft.

I 1835 udgav han en »Lægebog for Søfarende«, der udkom paa 3 Sprog. I 1843 var han Medindbyder til Dannelsen af »Danmarks Apo-

tekerforening«. Han var en flittig og dygtig Botaniker og Ornitolog og ejede en stor Fuglesamling, han selv havde udstoppet. I 1839 besøgte han Bornholm i botanisk Øjemed og forfattede herfra en Plante-liste paa 338 Arter.⁴⁰⁾ Han dyrkede endvidere i udstrakt Grad Meteorologi og førte i en lang Aarrække nøjagtige daglige Optegnelser om Vejr- og Vindforhold, der paa Grund af deres Nøjagtighed bl. a. blev benyttede som Rettesnor ved Søforklaringer i Strandingstilfælde.

I 1843 havde Steenberg en lille Stridighed med nogle af Byens Læger, der beskyldte ham for bl. a. at drive ulovlig Lægepraksis. Det lykkedes ham at nedslaa alle Anklagerne og opnaa forskellige meget anerkendende Udtalelser om Apotekets Drift fra Fysikus og Sundheds-Kollegium. (Sagen er udførligt refereret af Hostrup-Schultz, Side 127—36). I denne Apotekers Tid begyndte Spørgsmaalet om et nyt Apoteks Oprettelse i Helsingør at blive Genstand for Drøftelse (se herom under Stengades-Apotek i Helsingør).

CHARLES STEENBERG.

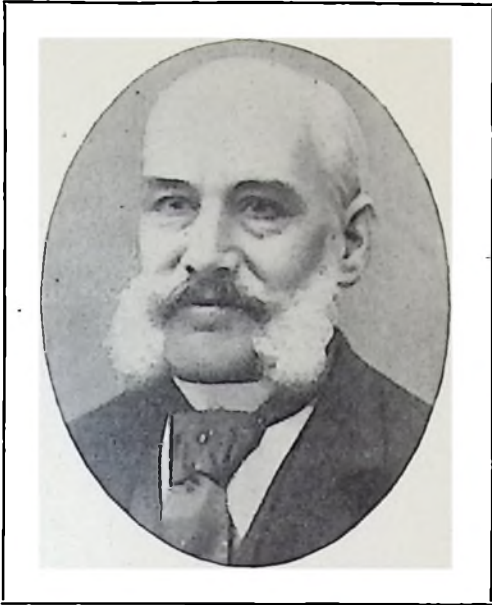
Født i Helsingør 25. Januar 1829, S. a. foregaaende Apoteker, død 9. Maj 1897 i København.

Gift 15. Juni 1860 i Altona med Julie Marie Caroline Boysen, født i Altona 6. April 1835, D. a. Præst Jens Boysen og Frederikke Sophie Mourier, død 26. August 1921 i København.

Fra Oktober 1843 til April 1847 var han Discipel paa Hjorte-Apoteket i Haderslev, tog farm. Eksamen 1851 I (h. ill.), konditionerede 1852-53 hos Apoteker Orthmann-Rieber i Hamborg og vendte derefter hjem for at blive Medhjælper hos Faderen. Efter dennes Død forpagtede han i 3 Aar Apoteket af sin Moder og overtog det derefter som Ejer. Bevilling fik han 17. December 1862; Skødet blev udstedt 11. Juni s. A., og Købesummen var 70,000 Rdl. I 1865 blev Apoteket udvidet og forskønnet samt forsynet med nyt Inventar. 1880 solgte han det og drev derefter i en Del Aar Korn- og Produkthandel.

JAMES HENRY FOERSOM

købte 13. Januar 1880 Apoteket af Steenberg for 240,000 Kr. til Overtagelse 1. Marts s. A.; Bevilling 29. April 1880. 5 Aar efter solgte han det til Johannes Rink og købte selv Apoteket i Hørsholm (Biografi se Løve-Apoteket i Vejle).

Charles Steenberg.

Johannes Rink. (Fot. 1885).

JOHANNES RINK.

Født 8. April 1848 paa Lykkesholm, Frederiksberg, S. a. Proprietær Johan Jakob Rink og Agnes Dorthea Hedde.

Gift 18. Juli 1873 i Barløse med Marie Johanne Dorthea Møller, født i Barløse 22. Juni 1845, D. a. Sognepræst Hans Hartvig Møller og Sofie Jacobine Janssen.

Var Discipel paa Løve-Apoteket i Næstved fra 25. Januar 1865 til 21. Januar 1869, tog Fysikateksamen Januar 1869 og farm. Eksamen 1870 II (Laud.). Konditionerede derefter 1. Aug. 1870—1. April 1871 paa Ringsted Apotek og fra 1. November 1871 paa Løve-Apoteket i Odense, til han 1. Oktober 1872 overtog Apoteket i Kolding, som han drev til 1885 (se Løve-Apoteket i Kolding). Købte derefter Apoteket i Helsingør til Overtagelse 1. Maj 1885 (Købesum 270,000 Kr.) og fik Bevilling 23. Juli 1885. Ved Bevilling af 6. Juli 1900 oprettedes et Haandkøbs-Udsalg i Aalsgaarde, som 1908 overgik til Hornbæk Apotek.

Johannes Rink har i Aarenes Løb foretaget adskillige Udvidelser og Nyindretninger af Apoteket under samtidige omhyggelige Bestræbelser for at bevare den gamle Apotekergaards historiske Ejendommelighed. 1887 foretoges en betydelig Udvidelse af Officinet, idet et dertil stødende Kontor indlemmedes i dette, der samtidigt forsy-

Gaardinteriør fra »det gamle Apotek«, set mod Nord.
Efter Tegning af Holger Drachmann.

opsatte af Bygmesteren Johan Kruse. Paa Facaden mod Strandgade findes en endnu rigtig visende Solskive med Aarstallet 1721 og et meget stort Termometer, i sin Tid opsat af S. A. Steenberg. Officinet er prydet bl. a. med en Del Billeder af Helsingør i ældre Tid og af Apotekets tidligere Ejere. I Apoteket findes en Malmorter, der endnu stadigt benyttes, og som bærer Indskriften »Hartwich Quellichmeier gos mich Anno 1617«; den vejer 86 Kg., dens Højde er 35 cm., Diametren foroven 45 cm. — I et Kongstad-Tryk (fra 1913) »Det gamle Apotek i Helsingør« gives følgende Beskrivelse af Officinets Udsmykning: »Smaa Frynsegardiner over gammeldags Ruder, Blomster i Vindueskarmene og et ærværdigt, malmfuldt Bornholmerur i Krogen. Under det mørke Bjælkeloft zirligt udskaarne gamle Skibsmodeller — Symbolet paa Helsingørs Guldalder som »Sø- og Handelsstad« i Sundtoldens glansfulde Dage. Sære og mystiske Retorter og Digler, sjældne, udstoppede Fisk og Krybdyr, Skibspor-

nedes med ny Skranke. 1890 udvidedes selve Ejendommen ved Køb af Hjørneejendommen, der laa kilet ind mellem de til Apoteket hørende Bygninger; 1891 indrettedes en ny Kælder med direkte Nedgang fra Officinet og 2 Aar senere blev Materialkamrene underkastede en gennemgribende Omforandring. Og endelig skete i 1902 den store Omforandring, da Officinet flyttedes til Hjørneejendommen (jvf. S. 102), hvor det aabnedes for Publikum 30. November s. A.

Paa Apotekets Facade findes Aarstallet 1642 og Bogstaverne JKASD, op-

træter af gamle helsingørske Fartøjer paa Vægge, i Skabe og paa Hylder — altsammen Minder om længst forsvundne Tider, Guldma-geriets, Englefedtets og Krokodillebalsamens rørende og naive Dage.« — Motiver fra Apoteket og dets Historie er flere Gange benyttet i Skønlitteraturen, ligesom Bygningens interessante Ydre har fristet adskillige Malere og Tegnere.

NOTER OG HENVISNINGER.

Udarbejdet væsentligst paa Grundlag af Manuskriptudkast og Optegnelser i E. Dams efterladte Samlinger.

Af trykt Materiale er navnlig benyttet: Spredte Efterretninger om Helsingør Apotek og dets Ejere. Ved V. Hostrup-Schultz. 1906.

- 1) Ny kgl. Samling 697 f. 4°; Jørgen Olrik: Borgerlige Hjem i Helsingør for 300 Aar siden. Kbhvn. 1903, S. 72, 90, 104; Rentemester-Regnskaber 1577, 1578.
- 2) Geheimearkivets Aarsberetning III, Tillæg, S. 62.
- 3) St. Olai Kirkes Regnskaber for de paagældende Aar.
- 4) Helsingør Tingbog 2/3 1590; Helsingør Raadstuebog A B. Nr. 6.
- 5) » » 1592.
- 6) J. Olrik: anf. Skr., S. 60, 107, 151.
- 7) » » » S. 60, 99.
- 8) V. Hostrup-Schultz: anf. Skr., S. 4.
- 9) Helsingør Raadstuebog.
- 10) Helsingør Tingbøger.
- 11) Helsingør Raadstuebog A B, Nr. 6; do. Tingbog; do. Skifteprotokol 19/3 1625—22/12 1627, Fol. 171.
- 12) Helsingør Raadstuebog. Dr. Mikkel Christensen var 1628—30 Provinsialmedikus i Bergen og derefter praktiserende i Kolding (K. Carøe: Den danske Lægestand. Læger 1479—1788, S. 26).
- 13) Helsingør Skifteprotokol og Tingbog.
- 14) Helsingør Tingbog Nr. 45. 5/3 1638—27/6 1639.
- 15) Helsingør Raadstuebog.
- 16) St. Olai Kirkes Regnskaber; Helsingør Tingbog 7/10 1639—4/4 1642.
- 17) Helsingør Tingbog 11/12 1643—0/2 1646.
- 18) Helsingør Skifteprotokol 12/11 1645—12/12 1648, Fol. 130—39.
- 19) Sjæll. Registre 1579—88, Fol. 172.
- 20) » » » , Fol. 623.
- 21) » » 1588—96, Fol. 330.
- 22) Bricka og Fridericia: Kong Christian den Fjerdes Breve I, 46, 267; Chr. (V) Arkiv: Kronologisk ordnede Koncepter til aabne og lukkede Breve 1638. Sml. K. Carøe: Studier til dansk Medicinal-Historie, S. 15, 24, 39.
- 23) Sjæll. Registre 1625—31, Fol. 69, 79, 206.

- 24) V. Hostrup-Schultz: anf. Skr., S. 13; Sjæll. Registre 1638—40, Fol. 32; Sjæll. Tegnelser 1640—42, Fol. 56.
- 25) Sjæll. Registre 1641—48, Fol. 132; V. Hostrup-Schultz: anf. Skr., S. 15.
- 26) Helsingør Tingbog ¹¹/₁₂ 1643—⁹/₂ 1646; do. Raadstuebog ²²/₀ 1652—⁸/₁₀ 1656, Fol. 24, 155.
- 27) Sjæll. Registre 1641—48, Fol. 683.
- 28) Om Skifte etc. se V. Hostrup-Schultz, anf. Skr., S. 23—30.
- 29) Helsingør Raadstuebog A B. Nr. 23; Indlæg til sjæll. aabne Breve Nr. 103, ³⁰/₅ 1696.
- 30) Helsingør Raadstuebog; Sjæll. Tegnelser 223, ²⁰/₈ 1701; 303, ²⁴/₁₁ 1702; V. Hostrup-Schultz: anf. Skr., S. 45—56.
- 31) Supplik-Protokol 1733, II Halvaar, 126.
- 32) K. Carøe: Den danske Lægestand. Doktorer og Licentiatler 1479—1788; S. 56; Apoteker Claus Seidelins Optegnelser om sit Levned 1702—1782; Kbhvn. 1915, S. 184.
- 33) Supplik-Protokol 1736, II Halvaar 4 A, 62; 1737, II Halvaar 4 C, 634.
- 34) Supplik-Protokol 1767, II Halvaar, 6 J., 1014.
- 35) Helsingør Skødeprotokol, Fol. 548.
- 36) Patriciske Slægter II, S. 246; Genealog. Tidsskrift 1913, S. 81 o. fl.
- 37) Sjæll. Registre 1768, Nr. 7 (Indlæg).
- 38) Sjæll. og fynske Suppliker 1771. 1 A, 15; Petersen: Den danske Medicinal-Lovgivning I, S. 144.
- 39) Helsingør Adresse Contours Nye Efterretninger Nr. 17, ²⁷/₄ 1770.
- 40) Helsingør Raadstuebog A B Nr. 27, S. 30; Supplik-Protokol 1773, 6 R, 830.
- 41) J. W. Flood: Norges Apotekere. Kristiania 1908, S. 232; Det medic. Fakultets Eksamens-Protokol; Supplik-Protokol 1773, II Halvaar, 6. S. 932; Sjæll. Registre 1773, 437; 1786, 690.
- 42) Personalhist. Tidsskrift 7 R, I B, S. 269—99.
- 43) Supplik-Protokol 1786, II Halvaar, 7 S. 630; Sjæll. Registre 1786, 902; Helsingør Raadstuebog A B, 29, S. 328.
- 44) Det medic. Fakultets Eksamens-Protokol. En Del af Oplysningerne vedrørende Slægten Steenberg skyldes Meddelelser til E. Dam fra afd. Apoteker Charles Steenberg.
- 45) Sjæll. Registre 1788—89, Fol. 749, Nr. 460.
- 46) J. Lind: Botaniserende Farmaceuter. Farm. Tid. 1915.
- 47) Originale Dokumenter i Apoteker Joh. Rinks Besiddelse.
- 48) V. Hostrup-Schultz: anf. Skr. S. 31—36; Kr. Kongstad og H. G. Olrik: Helsingør. III. Udg. 1922, S. 4, 6, 12, 16, 28, 30.

HJORTE-APOTEKET I HADERSLEV

Som omtalt i Værkets Forord er Beskrivelsen af Apotekerne i de sønderjydske Landsdele ikke baseret paa særlig omfattende Arkivundersøgelser men væsentligst paa lettere tilgængelige Meddelelser i trykte Kilder. Naar Beskrivelsen af Hjorte-Apoteket i Haderslev er blevet, i al Fald tilsyneladende, saa fyldig, som den er — dens Mangler er hovedsagelig af personalhistorisk Art — skyldes det i første Række, at saa mange Oplysninger har kunnet hentes i Apotekets usædvanlig righoldige og trods Tidens Omskiftelser velbevarede Arkiv. Hovedbestanden af dette er i sin Tid samlet og ordnet af Apoteker J. W. Collenburg, som selv desuden (i 1843) udarbejdede en Oversigt over Apotekets Historie. Collenburgs Manuskript, som opbevares paa Apoteket, og som i stor Udstrækning har været benyttet til efterfølgende Skildring, vil om kort Tid blive trykt (i dansk Oversættelse) i »Samlinger til jysk Historie og Topografi«, ledsaget af Kommentarer og Rettelser ved cand. pharm. Arnold Hansen. Foruden disse skriftlige Overleveringer vedrørende Apotekets Historie findes tillige i Apotekets Eje en Række Olie-malerier (ialt 9), Portrætter af Apotekets Indehavere og disses Hustruer for Tidsrummet ca. 1660—1800, et Billede af Apoteksejendommen (før 1842), en Mindetavle (fra 1682) og en Morter med Indskriften: MATTIAS BENNING ME FECIT ANNO 1597. Reproduktionen af Malerierne har været ret vanskelig, da flere af dem er meget medtagne, men de er dog alle gengivet her paa Grund af deres store Interesse i historisk Henseende.

ANTONIUS BATE.

Død i Haderslev 1595.

Gift 1) med Abigael Bonifaciusdatter Loir (gift 1) med Livkirurg hos Christian III Jacob Hasebart);

2) med Mettha....

Den 15. Juli 1557 udstedte Hertug Hans den Ældre, der residerede i Haderslev 1544—80, en Bestalling paa 6 Aar for Antonius Bate at

være Hertugens »wesentlicher« Apoteker i Haderslev. Han skulde altid holde Apoteket vel forsynet med friske Urter og hvad andet dertil hørte og til Løn derfor hver Mikkelsdag have 2 ørtug Rug, 2 Okser, 1 Fjerding Smør og 2 fede Svin, ligesom Hertugen skulde skaffe ham et Hus med Have fri for al borgerlig Tyngde. Bate fik tillige Eneret paa der i Byen at sælge sød Vin, Lutendrank eller Claret, stødt Krudt (Urter) og Konfekt, ligesom han maatte føre sine »ab-betekischen guter« toldfrit fra Ribe til Haderslev.¹⁾

Med Hensyn til Hus og Have synes Hertugen ikke straks at have holdt sit Løfte. I en Ansøgning af 5. Juni 1571 beder Bate, »hvem Hertugen for 14 Aar siden havde antaget som Apoteker foreløbig paa 6 Aar« om, at Hertugen vil sælge eller skænke ham et Hus; hans Stilling er nemlig saa usikker, »at uagtet han tænker paa at gifte sig, tør han ej anholde om en ærlig Mands Datter«. ²⁾ Om Bate da fik Løftet opfyldt vides ikke, men i al Fald havde han senere en Apotekergaard paa »Slotsgrunden«, paa en Del af samme Grund, hvor den nuværende Apoteksejendom ligger. Dette fremgaar af et Gavebrev af 1664 til Apoteker Christian Vorstius (se denne), som af Kongen fik skænket den Grund i Biskopgade, »hvor tidligere vort Apotekerhus til Haderslev har staaet«; ved Byens Brand i 1627 nedbrændte nemlig ogsaa den gamle Apotekergaard, og den genopførtes ikke paa sin gamle Plads førend i 1682 af Vorstius' Efterfølger, Christopher Schultze. Apotekets Beliggenhed paa »Slotsgrunden« bevirkede, at Apotekeren ikke stod under Byens Jurisdiktion men direkte under Amtmanden; først ved Slotsgrundens Kombination med Byen i 1833 kom Apotekeren ind under Byens Øvrighed.

Et Par Kongebreve fortæller om, at Bate ogsaa havde Leverancer til Hoffet. 10. November 1573 fik Rentemesteren Befaling til at betale 61 Daler paa Apoteket i Haderslev for »Speceri og andet«, som Kongens Apoteker (Antonius Preuss) havde ladet hente der. Og i et Brev til Christopher Walkendorff, dat. Skanderborg 25. Juli 1578, skrives, at den Apotekersvend, som Preuss har sendt med Kongen, ikke har været forsynet med de Ting, en Apoteker bør have, saa at man har maattet skikke Bud til Haderslev o. a. St. efter de nødvendige Sager.³⁾

Bate fik sin *hertugelige Bevilling kgl. stadfæstet* af Frederik II paa Haderslevhus 5. August 1583. I Bevillingen tilsagdes ham Frihed for borgerlige Skatter og Forpligtelser og gaves ham Ret til at holde Vinkælder og uhindret sælge Vin i hele Tønder, hele og halve

Amer, store og smaa Maal. Det blev endvidere forbudt Byens Borgere og Fremmede at sælge alle Slags søde Vine, stødte Urter, Konfekt eller andre apotekiske Materialia, Composita eller Simplicia. Bate skulde paa sin Side forpligte sig til at føre gode Varer og sælge dem til en tilbørlig Pris.

Efter hans Død synes Enken at have drevet Apoteket i en Aarække; maaske med Svigersønnen, efterfølgende Apoteker, som Provisor.

JOHANNES PIPER,

Apoteker i Haderslev, anraaber (1627?) Christian IV om Hjælp til Husets Reparation, da det tilhører Kongen. Han anfører i sin Ansøgning, at han »for 10 Aar siden« har overtaget Apoteket med de Privilegier og Friheder, som af Frederik II var givet hans Svigerfader Antonius Bate og dennes Enke Mettha. Ansøgningen er udateret, men man kan sikkert med Rette formode, at den er foranlediget af Branden i 1627.

En Søn af denne Apoteker, Anthoni Piper, var Ejer af Svane-Apoteket i Kristiania; død der 1654.⁴⁾

JOHANNES FABRICIUS

var Hofapoteker hos Christian IV (vistnok paa Haderslevhus), da han i 1636 laa i Underhandlinger med Apoteker Cornelius Hamsfort III i Odense om Køb af dennes Apotek; et Køb som dog ikke fandt Sted.⁵⁾

I et Kongebrev af 23. April 1641 til Amtmand Friederich Reetz kaldes han »Apoteker i Haderslev«; Brevet omtaler, at Fabricius har nogle Penge til Gode i et Dødsbo i Vordingborg og er en Befaling til Reetz om at hjælpe ham til at faa disse »uden nogen vidtløftig Proces eller lang Ophold«; endnu halvandet Aar efter havde Fabricius dog ikke faaet sine Penge, og 14. September 1642 fik Reetz derfor paany Befaling til at tage sig af Sagen.⁶⁾ Hvornaar Bevillingen for Fabricius er udstedt, vides ikke; den 28. September 1648 fik hans Enke Elisabeth Tilladelse til at fortsætte Apotekets Drift med Provisoren Mathias Dahler, med hvem hun senere indgik Ægteskab.

Collenburg omtaler en Skrivelse omhandlende en Vurderingsforretning af 1650 foretaget af Borgmester og Raad i Haderslev med,

Bistand af Byens Kæmner over Apoteker Fabricius' Ejendom, og mener deraf at kunne slutte, at denne Ejendom ikke har ligget paa »Slotsgrunden« men i selve Byen. I samme Skrivelse omtales Efterfølgeren, Mathias Dahler, og da dennes Bevilling er udstedt s. A., er Vurderingen formentlig foretaget ved den nye Ejers Overtagelse af Apoteket eller maaske, da han ægtede Enken.

MATHIAS JOHANNES DAHLER (Thaler)

fik Bevilling 5. Marts 1650, da han »havde gode Testimonia og havde ægtet Enken«.

I 1654 klagede han til Kongen over Byens Urtekræmmere, der gjorde Indgreb i hans Privilegier. I et Kongebrev af 6. December s. A. fik han disse stadfæstede og samtidig blev følgende Varer givet i fri Handel: Topsukker, Svedsker, Korender, Figner, Ris, Peber, Ingefær, Anis, Kommen, Farver, Alun, Vitriol, Svovl, Tobak, Kønrog, Bomolie, Voks, hvid Sæbe og Linolie. Alle øvrige Materialia var forbeholdte Apotekeren, og Urtekræmmerne fik et halvt Aar til at ud-sælge de Ting af disse, som de eventuelt havde paa Lager.

CHRISTIAN VORSTIUS.

Død i Haderslev 1666.

Gift med Anna (Heinrici), D. a. Sognepræst til St. Nicolai Kirke i Flensborg Simon Henriksen, død 6. Maj 1680; gift 2) med efterfølgende Apoteker Severin Albinus, 3) med dennes Efterfølger Christopher Schultze.

Han studerede Medicin (i Udlandet) og var Licent. medic., da han i 1660 ansøgte Kongen om at maatte nedsætte sig som Medikus i Haderslev og sammesteds holde et »Apotekscorpus«. Begge Ønsker opfyldtes ham i en Bevilling af 15. Maj 1660, der gav ham Lov til at nyde de samme Rettigheder som Medici og Apotekere i Nabobyerne.

Vorstius maatte ogsaa udstaa forskellige Stridigheder med Byens Købmænd, over hvilke han klagede til Kongen. I et Brev af 4. Marts 1664 gav denne Amtmanden Ordre til at beskytte Vorstius og samtidigt sende ham de 10 Læs Ved, han hvert Aar havde Ret til at fordre. Et halvt Aarstid efter, 22. Oktober 1664, fik Vorstius kgl. Gavebrev paa den Grund, hvor Apoteket tidligere havde ligget. Han

havde til Kongen beklaget sig over sine daarlige økonomiske Forhold formedelst ringe Afsætning af Medikamenter og Tilbagegang i Praxis medica, og Kongen skænkede da ham og hans Arvinger »den Plads i Biskopgade (nuv. Apotekergade), hvorpaa for mange Aar siden vort Apotekerhus til Haderslev har staaet, deslige Havepladsen beliggende ved Klostersgaarden med Privilegiet, som altid har hørt dertil.« Disse Ejendomme skulde ogsaa for hans Efterfølgere forblive ved Apoteket med de samme Friheder, og en eventuel Afstaaelse skulde ske for en rimelig, billig Pris.

Døden forhindrede Vorstius i hans Forsæt at bebygge den gamle Apoteksgrund. Hans Enke fik 4. Januar 1667 Bevilling til at beholde Apoteket og lade det bestyre af Provisor, »da hun ellers vilde blive et stakkels, fattigt Menneske, hvis hun skulde fordrives fra Hus og Hjem« (Collenburg). Kort Tid efter ægtede hun sin Provisor, Severin Albinus.

Christianus Vorstius
Doct. Medic., Apoteker 1660.
(Efter Maleri paa Apoteket).

Severinus Albinus, 1668.
(Efter Maleri paa Apoteket).

SEVERIN ALBINUS.

Død i Haderslev 1669.

Gift med Anna Vorstius, Enken efter foregaaende Apoteker.

Om Albinus findes iøvrigt ingen Efterretninger; Bevilling for ham kendes ikke. Det ham forestillende Oliemaleri bærer Aarstallet 1668,

formentlig det Aar, han ægtede Anna Vorstius og overtog Apoteket. En Datter af dette Ægteskab, Anna Cathrine, var gift med næstfølgende Apoteker Heinrich Helms.⁷⁾

I »Jyske Registre«, dat. 10. Juni 1669, findes en Bevilling for Georgius von der Wehlenborg at være Apoteker i Haderslev.⁸⁾ Bevillingen er af den sædvanlige Ordlyd og bringer ingen nærmere Motivering for dens Udstedelse; det ligger vel ret nær at antage, at Wehlenborg har villet overtage Apoteket efter Albinus' Død, hvilket dog ikke skete. Enken blev siddende med Apoteket med efterfølgende Apoteker som Provisor.

Jacobus Schulze.
Apoteker 1670.

Anna Schulze geb. Heinrichi
verschlicht mit vorstehenden 3 Männern,
gestorben 1680.

(Efter Malerier paa Apoteket).

JACOB SCHULTZE.

Født i Gardelegen i Kur-Brandenburg 28. Februar 1638, S. a. Kæmner og Første-Raadmand (Proconsul) smst. Friederich Schultze og Anna Albrechts, død i Haderslev 19. August 1684.

Gift 1) 13. September 1670 med Anna (Heinrici), Enken efter foregaaende Apoteker.

2) 26. April 1681 med Christine Müller, D. a. Købmand og Raadmand i Haderslev Peter Müller.

Han deponerede i 1649 ved Universitetet i Helmstädt, men kom derefter (i 1653) i Lære hos Apoteker Mathias Schmerzow i Saltz-

wedel-Neustadt. Efter endt Læretid konditionerede han paa Apoteker i Hildesheim-Neustadt, Ravensburg, Ulm, Augsburg og Langenschwalbach. Derefter Provisor paa Apoteket i Butzbach, hvor Befolkningen vilde have ham til at blive og gifte sig med Apotekerensken; dette vilde han dog ikke og rejste da derfra til Raadsapoteker Bartholomæus Hecht i Lüneburg, hvorfra han kom til Haderslev 16. Oktober 1669.º) Her blev han Provisor for Vorstius' Enke; og Forholdene i Haderslev har aabenbart tilfredsstillet ham bedre end i Butzbach; i al Fald ægtede han det følgende Aar den Haderslev Apotekerensken. I nogle Aar blev Apoteket endnu drevet paa Enkens Bevilling, men 8. Januar 1675 blev denne overført paa Schultze.

I 1681—82 lod Schultze den tidligere Apoteksgrund bebygge, efter at han forinden havde udvidet den ved Køb af Nabogrunden mod Syd. Dette sidste Grundstykke var den saakaldte Markedsplads, som han købte af Byen for 50 Mk. og en aarlig Afgift af 2 Sk.; Købekontrakten udstedtes af Borgmester og Raad 10. September 1681 (citeret i Collenburgs Manuskript). Foruden denne Kontrakt findes flere andre Beviser paa, at Schultze i disse Aar lod Apotekets Ejendom opføre paa den gamle Grund, hvor det siden da har været. I Apotekets Arkiv findes en Regnskabsbog, som Schultze førte over samtlige Udgifter Ombygningen vedrørende; den indledes med følgende Ord:

»I dette Aar, 1681, begynder jeg i min Herres og Guds Navn at bebygge den gennem mange Aar øde liggende Apoteksplads, som ved Ildebrand i 30 Aars Krigen, Anno 1627, var bleven ødelagt. Fordi denne Plads nu ikke vil være bred nok til et bekvemt Apotek, har jeg tilkøbt den ved Siden deraf liggende Plads til Markværdi. — Ak, Herre, hjælp! Herre lade alt vel lykkes for Din og Din Æres Skyld; hvor Herren ikke bygger Huset, arbejdes der forgæves.«

Et andet Minde om Genopbygningen, der ligeledes opbevares paa Apoteket, er en Trætavle med Indskriften:

Jesu Archiatri Auspiciis PHARMACOPOLUM
Regium Communibus additum cineribus
A. 1627 Suis sumptibus instaurabant A. 1682
Jac. Schultze et Christ. Schultze.

En Maaned efter Schultzes Død fik hans Enke Privilegiet overført paa sig. I sin Ansøgning derom fortæller hun, hvorledes alt, hvad hun og hendes Mand ejede, er gaaet med til Ejendommens Opbygning og Indretningen af et nyt og godt Apotek; hvis Privilegiet der-

for blev overdraget en Fremmed, vilde hun og hendes geraade i den mest miserable Tilstand. Hendes Bevilling er dateret 20. September 1684, og Stadfæstelsen gælder foruden selve Apoteksprivilegiet tillige Hus og Have samt den i 1681 med Magistraten afsluttede Kontrakt; hun skal til Gengæld holde en dygtig og velerfaren Provisor og Apotekersvend.¹⁰⁾ Som Provisor fungerede efterfølgende Apoteker.

Heinrich Helms.
Apoteker 1686, gest. 1724.
(Efter Maleri paa Apoteket).

HEINRICH HELMS.

Død 1723, S. a. Præst i Heiligenhafn Georg Helms og 2. Hustru Margrethe Thun.

Gift med Anna Catharina Albinus, D. a. foran nævnte Apoteker Severin Albinus og Anna (Heinrici).¹¹⁾

(I dette Ægteskab var bl. a. følgende Børn:

Anna Margrethe Helms, g. m. Apoteker i Horsens Jacob Schmidt.

Adam Helms, Købmand i Horsens, Stamfader til den nuv. Apotekerslægt Helms i Horsens.

Jacob Helms, Apoteker i Aarhus (Løve-Apotek).

Christian Friederich Helms, Apoteker i Aalborg (Svane-Apotek).

Salome Helms, gift med efterfølgende Apoteker Carl Christian Zeise.)

Om Heinrich Helms' farmaceutiske Virksomhed, inden han blev Provisor for Schultzes Enke, vides intet. Ved kgl Konfirm. af 14. November 1685 (konfirm. paany 17. Februar 1700 og 10. August 1716) blev Bevillingen som Apoteker i Haderslev overdraget Helms; den omfatter iøvrigt de samme Rettigheder, som nævnes i Christina Schultzes. Til disse Privilegier føjedes 15. Februar 1698 følgende »Rangs-Concession«:

»Ihro Königl. Maytt. zu Dennemarck, Norwegen, der Wenden undt Gothen etc. haben auf allerunterthänigstes ansuchen Zuverordnen allergnädigst für guth befunden, Gestatt Sie hiemit anordnen undt wollen, dass dero in der Stadt Hadersleben mit besondere begnä-

digungen *privilegirter* Apoteker, *Henrich Helms*, seinen *rang*, Sitz und Stelle nebst denen jetzigen Raths Verwandten daselbst, *pro persona*, in allen Zusammen Künfthen haben undt geniessen solle. Wonach sich männiglich allerunterthänigst Zuachten. Uhrkundl etc.«¹²)

Denne Rangbenaadning har Helms formentlig erhvervet sig for ikke at staa tilbage for sine Slægtninge i Byens Raad, af hvilke een, Raadsherren Andreas Schumacher, kort Tid forinden paa en meget haandgribelig Maade havde søgt at hævde sin Førrang ved at støde Helms ud af Kirkestolen saa kraftigt, at Parykken faldt af ham. Den deraf følgende Retssag endte med, at Schumacher ved Konsistorialretten blev dømt til at gøre kristelig Afbigt og erstatte Omkostningerne. At Benaadningen har haft Værdi ogsaa i social Henseende fremgaar af, at den efter Ansøgning blev fornyet for de følgende Apotekere; men medens den for Helms kun gjaldt *pro persona*, kom den ogsaa til at gælde for de følgende Apotekeres Hustruer.

Helms udvidede sin Ejendom ved Køb af en siden Branden 1627 ubebygget Grund Syd for Apotekergaarden. Købebrevet udstedtes af Borgmestre og Raad 18. Maj 1703, og Købesummen var 60 Mk. lybsk; Helms skulde i Følge Brevet forpligte sig til inden 2 Aar paa egen Bekostning at opføre en Bygning »Byen til Pryd« paa 9—10 Fag, 2 Etager høj; i modsat Fald gik Salget tilbage og Købesummen var tabt; til Gengæld blev Helms i 9 Aar fritaget for at svare Afgift af denne Ejendom. Kort Tid efter, ved Gældsbev af 13. Juni s. A., maatte han yderligere deponere 100 Rdl. til Sikkerhed; en Sum, der ogsaa var tabt for ham, hvis Bygningen ikke blev opført; hvilket den imidlertid blev. I en Supplik til Kongen, dat. 6. September 1703, fortæller Helms, hvorledes han for at udføre dette Foretagende har maattet laane Penge af Fremmede og maa kæmpe med Næringsssorg; han beder derfor om nogle Begunstigelser: 1. Fri Indførselstold som andre Borgere, 2. en Del Kamp- og Mursten af Slotsgrunden til Byggematerialer og 3. fri Græsningsplads til 2 Køer, en Ret, som hans Forgængere havde, og som han selv har haft i 8 Aar men som i de sidste 3 Aar ikke er blevet ham tilstaaet; paa den sidste Artikel mente han at have særligt Krav, fordi Mælk var uundværlig i Apoteksbrug, men ofte knap og næppe til at opdrive. Svaret paa denne Ansøgning kendes ikke.

Den for hin Tids Apotekere almindelige Ret til at holde Vinkælder var ogsaa blandt de haderslevske Apotekeres Privilegier, og gav her som andet Steds Anledning til Stridigheder af forskellig Art (Col-

lenburg beretter i sit Manuskript en Del om disse fra Helms' Apotekertid).

5. Maj 1716 sluttede Helms med sin Medhjælper og Svigersøn Carl Christian Zeise en Kontrakt, i Følge hvilken denne efter Svigerfaderens Død skulde være Eneindehaver af Apoteket, medens han iøvrigt skulde komme overens med sin Hustrus Sødskende om den øvrige Arv (Kontrakten er optaget i den Stadfæstelse af Helms' Bevilling, der udstedtes 10. August 1716).¹³⁾

Carl Christian Zeise og (?) Hustru.
(Efter Malerier (uden Navne) paa Apoteket).

CARL CHRISTIAN ZEISE.

S. a. Guldsmed (i København) C. F. Zeise.

Gift 1) med Salome Helms, D. a. Apoteker Heinrich Helms og Anna Catharina Albinus. (27. November 1717 udstedtes »Concession zur Haus-Copulation für den Apoteker-Gesellen Carl Christian Zeise in der Stadt Hadersleben und Salome Helms daselbst.«¹⁴⁾

2) med en D. a. Raadmand og Købmand i Haderslev Friederich Höffner og Anna Magdalena Schultze (en D. a. foran omtalt, Apoteker Christopher Schultze).¹⁵⁾

I Henhold til ovenfor omtalte Kontrakt overtog C. C. Zeise Apoteket straks efter Svigerfaderens Død; 22. Februar 1724 udstedtes Bevillingen, der ligesom de foregaaende omfattede baade Privilegium, Hus og Have (Bevillingen stadfæstedes 29. Januar 1731 og 8. Maj

1747).¹⁶⁾ Den Helms tildelte Rangbenaadning ansøgte Zeise 20. Februar 1726 om at faa overført paa sig, hvilket han fik 21 Maj s. A.; som omtalt blev den ogsaa gældende for Zeises Hustru, som fik Rang »nebst der Rathsverwandten Ehefrauen.«¹⁷⁾

Det af Helms opførte søndre Nabohus solgte Zeise 6. Februar 1725 til sin Søns senere Svigerfader, Konrektor ved Haderslev Latinskole Christian Erdmann Schindler, for 400 Cr.

I 1753 overdrog han Apoteket til sin Søn.

Om Hjorte-Apotekets gode Omdømme i C. C. Zeises Tid og om dennes udmærkede Ledelse af det foreligger Oplysninger i en Attest, udstedt af Lic. med. August Wilhelm Heilmann, der fra 1724 til 1742 var Fysikus i Haderslev. Attesten findes i Apotekets Arkiv og er (i Oversættelse) saalydende:

»Da Hr. Apoteker Zeise i Haderslev af mig skriftlig har ønsket at jeg vil meddele samme mit Attestatum, hvorledes jeg har befundet dennes Apotek, saalænge jeg boede der og var ansat som kgl. Fysikus, da kan jeg med Sandhed bevidne, at jeg i de 20 Aar, jeg har opholdt mig der, til enhver Tid har fundet Apoteket i en god Tilstand forsynet med de nødvendige friske Materialia og med vel tilberedte Præparater; at ogsaa Apotekeren har solgt Medikamenterne til en billig Pris og med en ringe Fortjeneste saadan, at de fleste Folk fra Landet og Nabobyerne har forlangt, at jeg skulde sende Medikamenter fra Haderslev Apotek til dem.

Aarhus, den 10. Juli 1752.

A. W. Heilmann.«

CHRISTOPH FRIEDRICH ZEISE.

S. a. foregaaende Apoteker; død i Haderslev 7. Marts 1785.

Gift med Martha Catharina Schindler, D. a. Konrektor Christian Erdmann Schindler og Botilla Catharina Ryen, død i Haderslev 4. April 1799. (i sit 78. Aar)¹⁸⁾

Discipel paa Svane-Apoteket i København fra Paaske 1735 til Paaske 1741, et Aar derefter Medhjælper smst., i 1743 Medhjælper hos Faderen og derefter i Udlandet; han frekventerede Collegia medica i Berlin som stud. med. til Mikkelsdag 1744, rejste derefter til Braunschweig som Medhjælper i et Aar hos hertugelig Hofapoteker Büttner, studerede igen i et halvt Aar i Berlin og Göttingen og vendte derpaa hjem til det fædrene Apotek. 28. Juli 1751 tog han Examen pharmaceuticum i København; Eksamensbeviset, der udstedtes 30.

Christoph Friedrich Zeise og Hustru Martha Catharina f. Schindler.
(Efter Malerier paa Haderslev Raadhus).

Juli s. A. af Professorerne Buchwald og Lodberg Friis samt Apotekerne C. H. Mangor og A. Günther, fremhævede tillige Zeises medicinske Kundskaber og gav ham Ret til medicinsk Praxis, dog med Forpligtelse til at søge Hjælp hos en Medicus i vanskelige Tilfælde. Ved kgl. Bevilling af 30. December 1752 fik han Lov til at praktisere, naar der ingen Medicus approbatus var tilstede.

Collenburg refererer i sit Manuskript udførligt forskellige Stridigheder mellem Zeise og Byens Læger, hvorunder de beskyldte hinanden for henholdsvis ulovlig Lægepraxis og Apotekernæring. 20. Maj 1752 indsendte Fysikus, Dr. med. Richard Flohr et langt Klageskrift til Kongen, der endte med en Bøn om Tilladelse til at oprette et nyt, andet Apotek i Byen. Zeise mødte paa sin Side op med en Ansøgning (af 13. December s. A.) om Tilladelse til at drive Lægepraxis uanset en Læges Tilstedeværelse i Byen. Begge Andragender blev afslaaede. Det følgende Aar klagede Zeise over en Regimentsfeltskær Joakim Fr. Fiedler, hvem han beskyldte for selv at dispensere sine Medikamenter; denne Klage afvistes 5. Februar 1754. Samme Beskyldning rettede Zeise mod den senere Fysikus Hahn; og ogsaa her blev han afvist. — Desuden laa Zeise en Overgang i Strid med Byens Magistrat, da han vægrede sig ved at betale nogle Skatter; heller ikke her havde han Heldet med sig; 5. Februar 1763 befalede Kancelliet ham at udrede Beløbet.

Aaret 1772 bragte nye Farmakopeer og Medicintakster saavel for Kongeriget som for Hertugdømmerne. I en Skrivelse af 7. Oktober 1772 ansøgte Zeise om, paa Grund af Apotekets nære Beliggenhed ved Grænsen, at maatte benytte den kongerigske Takst, men fik 15. December af Tyske Kancelli Paabud om at benytte den under 1. Oktober s. A. for Hertugdømmerne udgangne og publicerede Takst og Farmakopé. — I 1770-erne var Zeise iøvrigt travlt beskæftiget med at modarbejde Anlægget af et Apotek i den nyanlagte By Christiansfeld. Det lykkedes ham ikke at forhindre dette; men hans mange Skrivelser var sikkert medvirkende til, at Apoteket i Christiansfeld kun maatte drive Forretning i selve Byen og ikke sælge eller forsende Medikamenter til Omegnen (se herom nærmere under »Christiansfeld Apotek«).

Den 30. Juli 1784 oprettede C. F. Zeise et Legat, hvortil han skænkede 3 ham tilhørende Ottinger Land (ca. 50 Td.) paa Byens Søndermark; den aarlige Lejeafgift skulde anvendes til fri Skoleundervisning for fattige Børn i Byen (1844 var Legatets aarlige Indtægter 299 Rthl. 24 Sch.).¹⁹⁾ Som Byens Paaskønnelse af denne Gave findes der her gengivne Malerier af Zeise og Hustru paa Raadhuset; det er Meningen, at de nu skal restaureres og derefter have Plads i Byraadsalen.

Zeises Enke blev boende i Apotekergaarden til sin Død. Selve Apoteket overgik i Følge hans Testamente til Søstersønnen, N. G. Sass, som havde overtaget det allerede i Slutningen af Zeises Levetid.

NICOLAUS GOTTFRIED SASS.

Født i Haderslev 1759, S. a. Ærke diakon ved Mariakirken smst. Christopher Sass og Marie Elisabeth Zeise*), død i Kværndrup paa Fyn 16. August 1800.

Gift med Ingeborg Lassen, D. a. Præst i Hejls Jørgen Alexander Lassen og Mariane Johanne Georgia Rasmusdatter Æreboe, død i Haderslev 21. Januar 1800.

Efter hans Faders Død holdt Morbroderen Apoteker C. F. Zeise ham i Skole og satte ham 1774 i Lære paa Svane-Apoteket i Køben-

*) Hun var en D. a. Apoteker C. C. Zeise; hendes Mand var Søn af Øverste-Kapellan Nicolaus Gottfried Sass og Marie Elisabeth Zeise, en Søster til Apoteker C. C. Zeise.²⁰⁾

Ingeborg Sass f. Lassen.

Nicolaus Gottfried Sass.

(Efter Malerier (uden Navn) paa Apoteket).

havn. Efter Læretiden, der varede i 5½ Aar, blev Sass smst. som Medhjælper i et Aar til 1781; var derefter et Aar paa Helms Apotek i Horsens og et Aar hos Apoteker Neblung i Altona, hvorfra han tog til København for at læse til Eksamen; denne bestod han 9. Juli 1783 (enst. Laud.).²¹) Bevilling til Apoteket fik han 4. Februar 1785.

I Følge Schmidt (1835) er Sass Forfatter til forskellige (for det meste anonyme) Artikler i »Haderslebener Wochenschrift«, »Schl.-Holst. Prov. Berichte« og i Tromsdorffs »Journal der Pharmazie«.

Han døde, uden forudgaaende Sygdom, under et Besøg hos sin Svoger i Kværndrup Præstegaard. Da han efterlod sig umyndige Børn, besluttede disses Formyndere at sætte Apoteket til Auktion enten til Bort salg eller Forpagtning og da vælge det for Børnene mest fordelagtige Tilbud.*) Dette blev et Forpagtningstilbud, men efter Henstilling fra Autoriteterne blev Bort salg dog valgt, hvilket stadfæstedes af Overretten paa Gottorp; Køberen var cand. pharm. C. H. P. Langheim.

Bestyrer af Apoteket for Arvingerne var cand. pharm. Lorenz Henning Jacobsen, som ogsaa selv bød paa Apoteket ved Auktionen, men blev overbudt af Langheim. Han anlagde Aaret efter

*) »Efter kgl. Overrets Resolution bydes Apoteket i Haderslev efter Sass' Død til dobbelt Auktion 10/8 1801 først til Leje og derefter til Køb.« (Berl. Tid.)

Løve-Apoteket i Haderslev og blev senere Apoteker i Viborg (Biografi under »Svane-Apoteket i Viborg«).

CARL HEINRICH PAUL LANGHEIM.

Født i Kiel 29. Januar 1776, S. a. Øverste-Præst ved St. Nicolai Kirke smst. Benedictus Conrad Heinrich Langheim og Helene Nissen, død 18. Maj 1848.

Gift med Cathrine Birgitte Hoskjær, død 20. Maj 1852.²²⁾

Fra Mikkelsdag 1792 til s. D. 1797 Discipel i Rostock (hos Apoteker J. B. Qvistrup og dennes Efterfølger Dr. Witte), konditionerede et halvt Aar smst. som Medhjælper og derefter i 1½ Aar til Mikkelsdag 1799 paa Frederiks Hospitals Apotek i København; læste derefter til Eksamen, som han bestod 5. April 1800 (enst. Laud.)²¹⁾

Ved ovenfor omtalte Auktion købte han Apoteket i Haderslev for 16,800 Rthlr. og fik Bevilling dertil 20. August 1802 (stadfæstet 3. Juni 1817 og 1. Juli 1842). Selve Bevillingen er en uforandret »Extension« af de tidligere Bevillinger; i de senere Stadfæstelser derimod er indsat den Bestemmelse, at de i Bevillingen nævnte Rettigheder og Friheder kun gælder for Langheim personlig. — Ved kgl. Reskript af 10. December 1833 blev »Slotsgrunden« forenet med Haderslev By. For Apotekerens og Slotsgrundens øvrige Beboeres Vedkommende skete derved den Forandring, at de derefter kom til at staa under selve Byens Øvrighed lige med de andre Borgere (sml. foran S. 116). Der skete dog ingen Ændringer i Langheims Privilegier, men i hans Efterfølgers Bevilling indsattes den Bestemmelse, at Apotekeren skulde tage Borgerskab og deltage i de almindelige borgerlige Pligter og Afgifter.

JULIUS WILHELM COLLENBURG

købte Apoteket 1842. Det kgl. slesvig-holstenske Sanitetskollegium i Kiel tilskrev ham 27. December s. A., at Kongen under 9. s. M. havde resolveret at »extendere« Collenburg den Langheim i 1802 meddelte Bevilling, dog med Tilføjelse, at han skulde tage Borgerskab og deltage i alle borgerlige Pligter og Afgifter. Collenburg protesterede herimod, hvilket resulterede i, at den slesv.-holst. Regering paa Gotorp 8. September 1843 meddelte ham, at Bevillingen vilde blive som Langheims, dog skulde han tage Borgerskab og svare Næringssskat.

Hjorte-Apoteket i Haderslev før Ombygningen 1842.
(Efter Tegning paa Apoteket).

Den endelige Bevilling blev underskrevet af Christian VIII, dat. Wyck auf Föhr 16. August 1844 (kgl. konfirm. 13. August 1852). Straks efter Overtagelsen lod Collenburg i 1842 den gamle Bindingsværks-Apoteksbygning fuldstændigt nedrive og den nuværende Ejendom opføre.

Collenburg udarbejdede, som omtalt i Indledningen, i 1843 en Oversigt over Apotekets Historie og udførte et stort og interesseret Arbejde for at samle og bevare Apotekets Fortidsminder. I den Fortegnelse, han udarbejdede over Arkivets Indhold, omtaler han »en Fremstilling af Forholdene, under hvilke jeg har overtaget Apoteket, med Noter om mit eget Levned«; disse findes dog ikke. — Han var født i Lybæk og har formentlig taget Eksamen ved Universitetet i Kiel. I 1852 solgte han Apoteket.

NIELS NØRGAARD AGGERSBORG

overtog Apoteket 1. November 1852 i Følge Købekontrakt af 5. Juni s. A.; Bevillingen udstedtes 3. December 1852. Tyve Aar efter solgte

han Apoteket og flyttede i 1875 fra Byen; Aaret efter købte han Løve-Apoteket i København. (Biografi se »Løve-Apoteket i København«).

Aggersborgs store Interesse for Danskhedens Sag i Sønderjylland gjorde ham hurtigt til en ivrig Deltager i det kommunale Liv, der i de bevægede Aar omkring 1864 tog Farve af den politiske Spænding, Nationalitetskampen medførte. Fra 1854 var han Distriktskasserer for Højskolen i Rødding, indtil den 1864 lukkedes af Preusserne; i 1854 var han Medstifter og fra samme Tid Bestyrelsesmedlem i det danske Skydeselskab, indtil det 1864 opløstes af Preusserne; fra 1854 til 1864 Valgsekretær og fra s. A. til Bortrejsen fra Haderslev Medlem af Klubben »Harmonien«s Bestyrelse (Formand 1870—75); fra 1856 var han Medlem af Byens Skolekommission og fra 1858 tillige Medlem af Sundhedskommissionen, indtil de begge i 1864 opløstes af de nye Magthavere; endelig valgtes han efter denne Forskole til Byraadsmedlem (i 1863), hvilken Stilling han dog paa Grund af de politiske Forholds Udvikling kun beklædte i 2 Aar. 1863 var han med en Deputation paa Glücksborg for at indbyde Frederik VII til at gæste Haderslev; Kongens Død forhindrede Besøget, og Aggersborg var da mellem de Mænd, der overbragte Christian IX de nordslesvigske Købstæders Hylding. Imidlertid var det slesvig-holstenske Oprør i fuld Gang; en Del tysksindede Borgere samledes paa Torvet i Haderslev og proklamerede Hertugen af Augustenborgs Regimente; samme Dags Aften samledes Kommunalbestyrelsen og vedtog en af Aggersborg affattet Protest, der førtes til Protokols; et Par Dage senere opløstes Kommunalbestyrelsen, Borgmester Hammerich førtes som Fange til Hamborg, den største Del af den danske Embedsstand afskedigedes og udvist. Aggersborg, der selvfølgelig afsattes fra sine kommunale Bestillinger, blev boende i Byen og deltog blandt de forreste i Bestræbelserne for at mildne de Lidelser, Krigen medførte. Efter Fredsslutningen virkede han paa forskellig Maade i Danskhedens Interesse, blev Formand for Skoleraadet for den danske Skole i Haderslev, var med at stifte Kommunalforeningen for Haderslev, hvis særlige Formaal var at sætte danske Mænds Valg igennem, valgtes 1869 til Kirkeældste i Vor Frue Sogn og tog Initiativet til Oprettelsen af en Understøttelsesforening for Trængende i Haderslev. Hans sidste Gerning i Slesvig blev som Formand for »den nordslesvigske Industriudstilling i Haderslev« i 1873. — Fra 1860 til 1872 var han Formand (»Dirigent«) for Danmarks Apotekerforenings slesvigske Kreds.²³⁾

I Tidsrummet 1872—1920 ejedes Hjorte-Apoteket i Haderslev af følgende 9 tyske Apotekere ²⁴⁾:

ERICH CARL MATHIAS HOLST

overtog Apoteket 1. Maj 1872 (Købekontraktens Dato) for 187.000 Kr., Bevilling dat. Kiel 24. Juni 1872; solgte det 1878.

Hjorte-Apotheket i Haderslev. Fot. 1923.

PETER AUGUST SØNNICHSEN,

tidl. Apoteker i Heide, overtog det i Følge Købekontrakt af 18. Juli 1878 for 200.000 Rchmch.; Bevilling dat. Kiel 7. September 1878; solgte det 1883.

HEINRICH FERDINAND EMIL SOMMER

overtog Apoteket 15. August 1883 for 200.000 Rchmch. (deraf 85.000 for Privilegium og 15.000 for »Mobilier«); Købekontrakten dat. 2. Oktober 1883; Bevillingen 23. August 1883. Solgte det 1887 og købte s. A. Løve-Apoteket i Aabenraa (se der).

CHRISTIAN IVAR WÄGER

overtog Apoteket 1887; Bevilling 14. April 1888; solgte det 1895.

GEORG HEINRICH ADOLPH FRIEDRICH HAGEN,

tidl. Apoteker i Oldenburg, overtog Apoteket 1895; Bevilling 21. Marts 1896; solgte det 1897.

OSKAR ANTON PETRY

overtog Apoteket 1897; Bevilling 23. Oktober s. A.; solgte det 1899.

PETER CARL JACOBSEN

overtog Apoteket i Følge Købekontrakt af 2. Marts 1899 for 158.000 Rchmch.; Bevilling 26. Maj 1899; solgte det 1905.

HANS JENSEN,

der var Provisor paa Apoteket, overtog det 1. Oktober 1905 i Følge Købekontrakt af 12. September s. A. for 270.000 Rchmch.; Bevilling 28. November 1905. Solgte det 1910 og overtog 1. August 1913 Apoteket i Nordborg (se der).

LAURITZ PETERSEN

overtog Apoteket 1. Oktober 1910 i Følge Købekontrakt af 17. September s. A.; Bevilling 15. April 1911; solgte det 1920.

SCHACK KØSTER OBEL.

Født i Randers 11. Januar 1875, S. a. Apoteker Jens Peter Karmark Obel og Nicolette Marie Margrethe f. Køster.

Gift i København 7. September 1909 med Helga Obel, født paa Vigersdalsgaard v. Ringsted 6. November 1882, D. a. Proprietær Jens Paulsen Obel og Karen Marie f. Jørgensen.

Discipel paa Grenaa Apotek 1. August 1891—20. August 1894, farm. Medhjælpereksamen Oktober 1894 (II K.); konditionerede (som Eksami-

Schack Køster Obel.

nat) paa Skanderborg Apotek 1. November 1894—1. Maj 1895 og paa Svane-Apoteket i Thisted 1. Maj—1. November 1895. Farm. Kandidateksamen April 1897 (II K.) og konditionerede derefter paa Løve-Apoteket i Randers 1. Maj—1. November 1897, Odder Apotek 1. November 1897—1. November 1898, Fjerritslev Apotek 1. November 1899—1. Maj 1901 og paa St. Stefans Apotek i København 1. Maj 1901—1. Juli 1910.

Overtog 1. Juli 1910 Apoteket i Ebeltoft; Bevilling dertil s. D.; fra-
traadte 1. Juli 1918 (se Ebeltoft Apotek). Overtog Hjorte-Apoteket i
Haderslev 1. Juli 1920; Købesum 400.000 Kr.; Bevilling 16. November
1920.

Til Apoteket hører f. T. Haandkøbsudsalg i Vojens (opr. v. Till.
af 3. Januar 1920) og paa Aarø (opr. v. Till. af 6. December 1921).

NOTER OG HENVISNINGER

- 1) Hansborg Arkiv. Reg. 1544—60. (Aabne Breve og Domme) Nr. 3, Fol. 370.
- 2) » » Miscellanea. Pk. 29 b, Nr. 155.
- 3) Kanc. Brevbøger. 1571—75, S. 354; Herholdt og Mansa: Samlinger til dansk Medicinalhistorie, S. 246.
- 4) Burman Becker: Apotekerne i Hertugdømmet Slesvig (Archiv for Pharm. og Chemi 1863); Kirkehist. Saml. 5 R. I, S. 746.
- 5) E. Dam: Odense Løveapotek, S. 25.
- 6) Sjøll. Tegnelser 1640—42, Fol. 158, 368.
- 7) P. Rhode: Samlinger til Haderslev Amts Beskrivelse. Kbhvn. 1875, S. 534. (jvf. Note 11).
- 8) Jyske Registre 1660—70, Fol. 652, Nr. 79.
- 9) Personalia fra Michael Stichel: Leichtpredigt über Jacobus Schultz Apoteker zu Hadersleben. Hamburg 1685. (Optegn. i E. Dams Samlinger).
- 10) Tyske Kancelli. Patenten 1684, Fol. 418—20.
- 11) Stamregister over Familien Helms. II Udg. Odder 1892, III Udg. Kbhvn. 1911.
- 12) T. K. Patenten 1698, Fol. 17.
- 13) » » 1716, Fol. 148—50.
- 14) » » 1717, Fol. 244.
- 15) Schmidt: Taschenbuch über die Entstehung der Apotheken.... 1835, III, S. 88; P. Rhode: anf. Skr., S. 534—35 (heri anføres, at Zeises anden Hustru levede endnu i 1775).
- 16) T. K. Patenten 1724, Fol. 31.
- 17) » » 1726, Fol. 126—27 (med Indlæg).
- 18) P. Rhode: anf. Skr., S. 247; Berl. Tid. 1799; (T. K. Patenten 1719, Fol. 476: Copulationsbrief für C. E. Schindler).

- ¹⁹⁾ E. Lautrup: Chronik und Monographie der Stadt Hadersleben 1844. S. 110.
- ²⁰⁾ P. Rhode: anf. Skr., S. 225—29.
- ²¹⁾ Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
- ²²⁾ V. Richter: Dødsfald i Danmark (1791—1890).
- ²³⁾ E. D.: Niels Nørgaard Aggersborg. 1825—1895. (Farm. Tidende 1895).
- ²⁴⁾ Meddelelserne vedrørende de tyske Apotekere stammer fra Dokumenter i Apotekets Arkiv.
-

LØVE-APOTEKET I KOLDING

HERMAN REIMINCH.

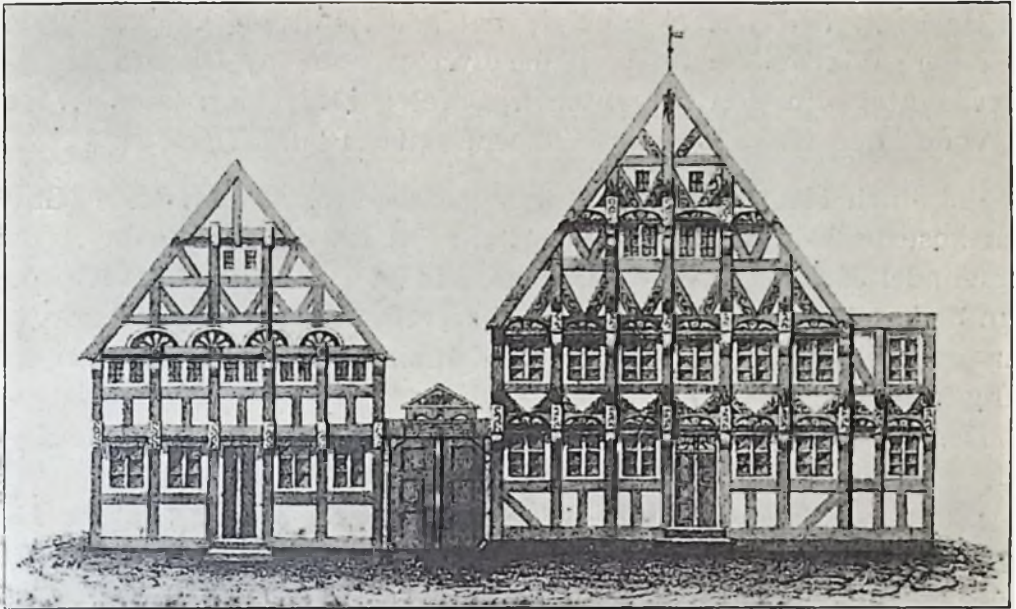
Født i Koesfeld i Westphalen, død i Kolding 26. Juli 1598, begr. i Kolding Kirke (jvf. nedenfor).

Gift med Margrethe Skomagers, død i Kolding 1635.

Den 5. Marts 1585 fik Reiminch Bevilling til at anlægge et Apotek og holde Vinkælder i Kolding. Apoteket skulde være forsynet med gode, friske Urter, Speceri, Konfekt og al anden Del, som burde være paa et fuldkomment Apotek, og Vinkælderen skulde altid være vel forsynet med god Vin, saa at Kongens Folk og Tjenere, saa ofte Kongen opholdt sig der i Byen, saavel som Fremmede og andre, der gæstede Kolding, kunde bekomme god Vin i Kælderen for skellig Værd. Bevillingen gav endvidere Reiminch Tilladelse til at rejse til ethvert Marked i Riget, eller hvor Kongen holdt Hoflager, og der sælge sine Varer uformeent.¹⁾

9. September 1586 aflagde Reiminch sin Borgered og blev forligt med Borgmester og Raad om at give til Borgerskab $\frac{1}{2}$ Ame Vin førstkommende Juleaften.²⁾ I de følgende Aar nævnes han i Byens Regnskaber, naar han betales for Vin, som af Magistraten blev givet til Caspar Markdanner (Lensmand paa Koldinghus) og til Kansler Niels Kaas. Ogsaa i Rigens Regnskaber nævnes han som Leverandør af Varer, naar Kongen holdt Hof paa Koldinghus; 5. Juni 1592 fik han saaledes for Urter og Speceri modtaget af Dr. Johannes Braunius og Hofapoteker Caspar Castorph 964 Daler 10 Sk.³⁾

Reiminch lod ikke sin Bevilling til at drage rundt paa Markeder ubenyttet og afhjalp derved noget Savnet af faste Apoteker. I 1585 var hans Svend Anders Apoteker (den senere Apoteker i Aarhus Anders Caspersen) til Marked i Ribe; i 1594 var »Herman Apoteker

»Borchs Gaard« i Kolding ca. 1848 med det senere nedrevne Nabohus mod Øst.
(Efter J. Fyhn: Efterretninger om Kolding. Kbh. 1848. Tab. IX. Fot. Kgl. Blbl. Kbhvn.).

i Kolding« til Pinsemarkedet i Aalborg, hvor han svarede 1 Mk. i Bostadspenge. ⁴⁾ (I 1583 svarede »Hermand Apoteker« sammen med 6 andre Handlende i Aalborg 2 Mk. i Afgift af 16 Stk. Kramgods til Pinsemarkedet. ⁴⁾) Hans Hjemsted opgives ikke her, men man tør vel nok gaa ud fra, at der er Tale om Herman Reiminch; vant til at rejse rundt til Markeder, har han vel derfor søgt om at faa Rejse-tilladelsen ind i sin Bevilling). Foruden Apotekernæring og almindelig Købmandshandel drev Reiminch ogsaa Handel med Stude. I Haderslevhus' Regnskab anføres, at han i 1596—97 havde tinget 33½ Par Øksne paa Stald paa Vargaarde i Hejls. (P. Eliassen).

Reiminch opførte i 1595 paa Kolding Torvs Sydside den Gaard, som endnu staar der som Landets rigest udsmykkede Bindingsværkshus, den saakaldte »Borchs Gaard«. ⁵⁾ I denne Gaard var Apoteket til 1674. Over Porten mellem Ejendommen og det østlige Nabohus stod i Frontespicen:

Werp din Anliggent vp den Heren,

Di wert di versorge. Psal. 55

H. R. (1595) M. H. R.

og i det store Rum:

Hape vp den Heren vnde do dat gode. Blif im lande / Vnde ernere di redelich: Hebbe deine Lvst am Heren / Di wert di geven wat din Herts wvnschet. Bevele / Dem Her: dine Wege vnde hape vp en. He wert idt wol make. Psal. 37. /

Reiminch blev begravet i Kolding Kirke i Korets Nordside (Graven kostede 20 Daler), og i 1599 lod hans Enke her opsætte et nu forsvundet Epitafium, der ogsaa kom til at bære hendes Navn, da hun døde i 1635. I Kirkebogen blev skrevet om Reiminch, at han var »en mærkelig god, from Mand og Købmand. Gud give hannem en salig Opstandelse.« *)

Deres Børn og Arvinger bekostede 1638 et Skillerum mellem Koret og Kirken.

Herman Reiminchs Enke Margrethe Skomagers fik 14. September 1599 kgl. Brev paa at maatte nyde samme Bevilling til Apotek og Vinkælder i Kolding, som 1585 var meddelt hendes Mand. 7) Kongen befalede 30. Juni 1603 Lensmand Caspar Markdanner at vaage over, at ingen Borger eller Udlænding understod sig i at sælge Vin eller Speceri i Kolding imod det Margrethe Reiminch givne Privilegium. 8) 22. Oktober 1620 fik Livlæge, Dr. Henning Arnisæus, Professor Oluf Worm og Dr. Jens Mule Befaling til at visitere Apotekerne i Odense og Kolding og aflægge Beretning til Kongen om Visitatsens Forløb. 9)

Provisor hos hende var vistnok Gert Grave, »Apoteker i Kolding«, der døde 1619, begr. 22. August. Han var i 1612 blevet gift med Reiminchs Datter Annechen (født 1593); hun testamenterede efter Mandens Død 100 Sldl., af hvilke Renten 6 Sldl. skulde gives til fattige Husarme. (Hun blev gift 2) med Jeremias Hansen Wolf, Slotsskriver paa Koldinghus (død 1636) og 3) med Borgmester i Kolding Morten Nielsen Panck (død 1668); selv døde hun 5. Juli 1654 under Pesten i Kolding.) Graves Efterfølger som Provisor var sikkert efterfølgende Apoteker Baltzar Braband, som ogsaa var gift med en Datter af Reiminch.

BALTZAR BRABAND.

Født i Greifswald 1589, død i Kolding 2. September 1644, begr. 6. s. M. i Kolding Kirke »midt i Kordøren«.

Gift 1622 med Catharina Hermansdatter Reiminch, født August 1591, D. a. foreg. Apoteker, død i Kolding 19. Marts 1654, begr. 28.

s. M. (Brylluppet stod paa Byens Raadhus, og Baltzar Apoteker betalte 2 Daler for 2 Dages »Bryllupskost« der.¹⁰⁾

17. Oktober 1622 fik han Bevilling til Apotek og Vinkælder i Kolding af samme Ordlyd som Forgængerens.¹¹⁾ I 1626 klagede han til Kongen over, at der blev paalagt ham borgerlige Besværinger stridende mod hans Privilegier. Kongen bevilgede ham derfor 14. Juni 1626, at han ikke skulde besværes med nogen ny »Zupost« eller Paalæg udover de i Bevillingen anførte.¹²⁾

Da det meste af Kolding By i 1627 under Krigen med den tyske Kejser var blevet fuldstændig ødelagt og bl. a. ogsaa Apoteket ganske udplyndret, søgte Braband om og fik 15. Februar 1628 Bevilling til at anlægge og holde Apotek i Kristiania, »indtil saalænge han igen kan komme til sin forrige Lejlighed i Kolding, fra hvilket saavel som anden sin Formue han nu er forjaget.« I Kristiania fik han aarlige Tilskud af Kanniker og Participanter i Sølvværket for at holde Apotek; og 29. Juli 1632 fik han og Borgmestrene Eneret paa at holde Vinkælder.*) 19. Juli 1633 fik Braband en ny Bevilling til at holde Apotek i Kolding, men blev dog en Tid endnu boende i Kristiania, thi 5. April 1634 fik Statholder Christopher Urne Paalæg om at tilholde ham at holde ved Magt Apoteket og Vinkælder i Kolding, saafremt han ikke vilde miste sin Bevilling. 1639 afstod han Apoteket i Kristiania.¹³⁾ At han før dette Tidspunkt igen havde overtaget sine Forretninger i Kolding, ses bl. a. af denne Bys Regnskaber (1637—48), hvori staar, at han 1637 (og følgende Aar) fik Betaling for en Ame fransk Vin, som var købt hos ham og foræret Lensmand Ernst Normann paa Juleaften efter gammel Sædvane. Samme Sted ses, at han 24. December 1641 fik Betaling for en Bartskærkiste, han havde forsynet med Medikamenter. 1638 klagede Braband over Indpas i Næringen fra forskellige Haandværksfolks Side, der solgte Speceri, hvorfor der 28. April s. A. blev udstedt kgl. Forbud derimod.¹⁴⁾

Hans Enke fortsatte Apotekets Drift efter hans Død i 1644. Da Christian IV. fra December 1645 til Februar 1646 opholdt sig i Flensborg, rejste hendes Svoger Morten Panck dertil og overgav 20. Januar 1646 Sekretær Otto Krag en Ansøgning om Bevilling for hende paa Apotek og Vinkælder i Kolding med samtidigt Forbud

*) I Kolding fik en Morten Nielsen 14. April 1633 Bevilling til at holde 2 Vinkældere, den ene med rhinsk Vin, den anden med fransk og spansk Brændevin og hvid Vin, i Stedet for Braband, der var rejst bort.

mod, at andre der i Byen solgte Speceri eller tappede Vin, da i modsat Fald Apoteket ikke kunde holdes ved Magt, »eftersom af de Varer, som dertil kunde høre, ikkun lidet eller intet afgaar, undtagen naar Hs. Maj. eller andre fremmede og rejsende der kunde hænde at komme, hvorover Apoteket da skal og bør at holdes vedlige, som og næst Guds Hjælp skal efterkommes og med dygtig Svend og Tjener vorde forsynet, saa derover haabes ingen Klage billigen skal foraarsages.« Allerede Dagen efter, 21. Januar 1646, fik Catharina den ønskede Bevilling (konfirm. af Frederik III. 17. April 1649)).¹⁶⁾

Et Epitafium over Braband og hans Hustru i Kolding Kirke havde Indskriften:

»Erlig, fornemme og høyforstandige Mand, Baltasar Braband, Chymicus og Kongl. bestalter Apotheker i Colding, fød til Gripswald A. 1589, Salig bortsovet A. 1644, d. 2. September Æt. 55. Hands Been herunder hviler i Haabet til en ærefuld Opstandelse.

Og hands Kiære Hustrue, Erlig og Gudfrygtige Matrone, Catharina Hermandsdaatter Reiminge, hensov d. 19. Martij 1654 Æt. 62.«^{o)}

I Kirkebogen betitles han »Høysterfarne Baltzar Braband, Chymicus insignis et Pharmacopæus.«^{o)}

LORENTZ LANGHORST

fik Aaret efter Catharina Reiminchsdaatters Død, den 20. Januar 1655, Bevilling til Apotek og Vinkælder i Kolding; og Dagen efter udgik der i Tilknytning dertil Brev fra Kongen til Amtmand Steen Bille om, at ingen i Kolding maatte handle imod Apotekerens Privilegier.¹⁶⁾

Den 4. December 1656 fik Langhorst Bevilling til at anlægge et Apotek i Frederiksdal (se Løve-Apoteket i Fredericia). Det er dog tvivlsomt, om han har faaet noget Apotek i Stand der i Byen; i 1657—59 var den besat af svenske Tropper, og i sidstnævnte Aar døde han i Kolding (begr. 17. Juli 1659, 42 Aar gl.).

Den 1. Juli 1647 havde han faaet Bevilling til at drive Apoteket i Helsingør, som Sylvester Hogenwold var tilsinds at sælge ham; der blev dog ikke noget af Handelen (se Svane-Apoteket i Helsingør).

Paa Tingdagene i Kolding 8. August og 19. September 1655 behandlede en Sag, hvori Langhorst paa den københavnske Apoteker Samuel Meiers Vegne krævede kgl. Fiskemester Laurids Boysen for 41 Rdl. 3 Mk. 12 Sk., som han var skyldig for Medikamenter; Boysen dømtes til at betale.¹⁷⁾

»Borchs Gaarde« i Kolding.
(Efter Fotografi i Med.-hist. Museum).

JOHAN ADOLPH MØLLER.

Født Februar 1629, død i Kolding 14. Juni 1708.

Gift 1) med Anna....., født 1644, død i Kolding 1673, begr. 19. September; 2) med Vibeke Frederikke....., født 1655, død i Kolding 1679, begr. 5. Juni.

Den 9. April 1656 fik han Bestalling som Kongens Rejseapoteker fra s. D. at regne, hvilken Stilling han varetog, til han 10. August 1659 fik Bevilling paa Kolding Apotek (konfirm. af Christian V. 18. Juni 1670).¹⁶⁾

13. Februar 1667 udgik der Kongebrev til Borgmester og Raad i

Kolding angaaende Apotekerens resterende Bidrag til en af Kongen Aaret før anbefalet Partikulærliste.

I 1674 købte Møller en Gaard østen op til Torvet; herover flyttede han Apoteket (det er endnu beliggende paa en Del af samme Grund), men beholdt tillige stadig sin gamle Ejendom (»Borchs Gaard«), hvori Vinhandelen blev drevet (denne Gaard var i flere Generationer endnu i Familiens Eje). Købebrevet paa den nye Apotekergaard var dateret 5. Maj 1674, og det siges deri, at Gaarden strækker sig »fra Torvet og indtil Oluf Bødichers Ejendom, 91 sjæll. Alen og 2 Fingersbredder, Bredden ud ved Torvet 22 sjæll. Alen et Kvarter en Fingersbredde, bagved Oluf Bødicher, som Stalden staar, strækker sig med Jordsmon 26 sjæll. Alen en Fingersbredde.« Paa Tingdagen 20. Maj s. A. skødede »Mathias Andersen Dueborg, Forvalter ved Dueholms Klosters Amt i Mors og Jacob From Andersen paa deres egne og Mathias desuden paa sin Broder Kristian Andersens Vegne efter deres Moder Dorete From, sal. Anders Madtzens Efterleverskes derom oprettede Købekontrakt til Johan Adolph Møller den Hus, Gaard, Grund og Ejendom med Stald og Gaardsrum, som er beliggende her i Kolding paa Torvet, som sal. Peter Helt tilforn havde tilhørt, strækkende sig fra den Gaard, sal. Anders Madtzen iboede og til den Gaard, sal. Jørgen Knudsen ejede og iboede.«¹⁹⁾

I 1677 blev Møller af Borgmestre og Raad stævnet for Helligdagsbrøde; Klagen lød paa, at han havde skænket Vin for Fremmede en Søndag Formiddag før Kl. 11; han dømtes til at give 2 Daler til de Fattige samt at betale Processens Omkostninger.²⁰⁾

Paa Grund af tiltagende Alderdom og Svaghed ansøgte Møller i 1687 om at maatte antage en Provisor; den 14. Januar 1688 blev dette tilladt. Kongen tilsagde, at den Person, som Apotekeren i saa Maade akkorderede og handlede med, tilforn skulde være eksamineret af det medicinske Fakultet og dygtig befunden til et saadant Embede samt af sin Principal tilsagt udi Apoteket troligen og flittigen at vilje opvarte og tjene; derefter skulde han, og Møller selv for hans Livstid, i alle Maader nyde og have de Friheder, Apotekerforordningen tillod og forundte dem; hvorhos Provisoren sig i alle Maader skulle sig rette og forholde efter samme Forordning, og den Ed, han havde at aflægge for Kongen. Dersom han skikkede sig tilbørligt i sit Embede, maatte og skulde han efter Møllers lovlige Afstaaelse eller dødelige Afgang annamme, tiltræde og nyde Apoteket.

Den udsete Provisor var Michael Günther Bødtker, der

nu kaldes »Apoteker i Kolding«; han var Broder til Apoteker Johan Bødtker i Ribe og blev 15. November 1689 gift med Møllers Datter Salome (hun gift 2) med efterfølgende Apoteker). Bødtker var ikke længe Provisor i Kolding; han døde 1695, begr. 17. December.

Under Skifteforretningen, der foretoges 6. Januar 1686, blev fremlagt en Opskrift og Ekstrakt paa Apotekets Materialier, passeret 12. April 1690, underskrevet af Apotekerne J. A. Møller, Jacob Gottfried Becker fra Odense, Johan Bødtker fra Ribe og den afdøde; Apoteket var her vurderet til 951 Sldl. Gaarden blev vurderet til 600 Sldl. Møller forlangte i Boet 1350 Rdl., for hvilken Sum han fik Udlæg i Gaard og Apotek; til Arvingerne blev 741 Sldl. 1 Mk. 11 Sk.²¹⁾

Møller solgte nu Apoteket til **B e n e d i k t T o d e**.

Apoteker Møller og hans 2 Hustruer blev begravede i Kolding Kirke »i Midtergangen«; Ligstenen var (i Følge Provst Bakke ^o)) forsynet med følgende Indskrift:

»Her neden staar hensat til et vist og ærefuld Opstandelses Haab fordum Kongl. May'tts. privilegerede Apotheker her i Staden, Welforfarne og berømmelige *Johan Adolph Møller*, Hands salige Levninger, tillige med Hands 2de Hustruer, Dydædle og Gudfrygtige Matroner, *Anna* og *Wibike Møllers*, hvilcke, saasom de i Live stedse vare Gudfrygtige, ere deres Nafne hos Menniskene udødelige, og deres Siæle hos Gud ævig salige.

Hør, Læser! stat og lær, at Du engang skal flytte
Fra Verdens Bram og pral i slig en Jorde-Hytte,
Og skik dig saa, at skjønt dit legem end skal lugt
Dit Navn, som disse kand, dog bære yndig frugt.«

BENEDIKT TODE

fik 6. Oktober 1696 Bevilling (konfirm. 4. Maj 1700) som Apoteker i Kolding uden Ret til at holde Vinkælder. ²²⁾

8. December 1696 blev han trolovet med Salome Møller, døbt 1672, D. a. Apoteker Johan Adolph Møller og første Hustru Anna, død i København 1705; (gift 1) med ovennævnte Michael Bødtker).

5. November 1698 fik han Bevilling til i alle Samkvem uden Kirken og Raadstuen at have sin Rang i Sæde og Gang næst efter Borgmesteren og oven for Raadmændene i Kolding. ²³⁾

Da Tode ikke var i Stand til at klare sine Forpligtelser, blev hans Bo (i 1701?) sat under Likvidation; i Maj d. A. fratraadte han som

Ejer af Kolding Apotek (se følgende Apoteker) og rejste kort efter til København, hvor han ernærede sig af The- og Kaffehandel; i Aaret 1703 rejste han bort fra Kone og Børn; hans senere Skæbne er ukendt.

Hans forladte Hustru døde 2 Aar senere i København i fattige Kaar. (Paa Skiftet efter hende oplystes det, at hendes Sønner, Hans Gynther Tode og Johan Adolph Tode, 7 og 6 Aar gl., var i Kiel; Datteren af første Ægteskab, Anna Lisbeth Bødtker, 14 Aar gl., var hos Moderen, og en Datter af andet Ægteskab, Elsebet Dorothea, 5 Aar gl., befandt sig hos Violongen Monsieur Gottwaldt, hvis Kone havde laant den sal. Kone 10 Rdl. og derfor havde i Pant en rød Atlaskes Kjole med blaat Underfoer samt et blommet Skørt).²⁴⁾

Kolding Raadstueprotokoller indeholder adskillige Meddelelser om Tode's korte, men meget bevægede Apotekertid der i Byen.

21. Maj 1697 fik Tode Købebrev (tinglæst 17. August 1698) af Mette Knudsdatter, sal. Mathias Friises, paa en Haveplads bag Stalden af Ejendommen syd for Apoteket; Apoteker J. A. Møller havde Pant i denne Ejendom. — 31. August 1698 anlagde Tode Sag mod de 5 Taxerborgere, fordi de havde foretaget Udpantning hos ham til Dækning af Indkvarteringskat. 21. Juni 1699 anlagde Byens Kæmner Sag mod Tode til Betaling af Skat til Byens Betjente. Tode vandt begge Sager, da han i Følge Privilegium og Apotekerforordningen af 4. December 1672 var fritaget for Indkvartering og Skat og Tynge til Byen. — 16. November 1699 forlangte og fik Tode Tingsvidne i en Sag med Rytterbonden Anders Nielsen i Vraa, der havde solgt en Del Mel til Apotekeren for 22 lybsk Skippundet (!), men senere solgt og leveret det til Kristen Bager i Kolding. — 21. Juli 1700 blev Tode indkaldt for Kolding Byting af Regimentsskriver Jens Hansen Duehr til Betaling af 348 Mark lybsk 9 Schl., som han skyldte Marchus Russ i Hamborg for Varer efter specificeret Regning af 10. Marts 1697. — Samme Dag udstedte han en Obligation paa 300 Rdl. til Heinrich Richter i Fredericia, som fik Pant i Ejendommen. 4. August 1700 udstedte han en Obligation til sin Svoger Mester Nicolai Barner i Kolding for 100 Rdl. — 30. September 1699 og 1. December 1700 var han indstævnet for resterende Skatter. — 1. Juni 1701 solgte Tode Havepladsen bag Amtsskriver Peder Pedersens Gaard til denne. — Efter at han havde forladt Byen og var rejst til København, blev Tode 21. September 1701 paany indstævnet for Kolding Byting af ovennævnte Marchus Russ til Betaling af de 348 Mark lybsk og 9 Schl.²⁵⁾

MELCHIOR DIETRICH'S.

Født i Riga 1654, død i Kolding 18. Maj 1710.

Gift i Kolding 30. Januar 1704 med Anna Maria Schilling, født

November 1684, D. a. Diderik Schilling, død i Kolding 1706, begr. 12. Februar (hendes Søster gift med efterfølgende Apoteker).

Ved Kontrakt af 21. December 1700 købte han Kolding Apotek af Tode. Gaarden betegnes deri som liggende mellem Ancker Anckersens Gaard paa den nordre og sal. Mathias Friis' forhen tilhørende Gaard paa den søndre Side, med Adelgaden mod Vest og med Haveplads mod Øst til Peder Bøtters Gærde. Købesummen var 1190 Rdl.; deraf blev 400 Rdl. staaende i Apoteket (dette Beløb skyldte Tode sin Svigerfader), 300 Rdl. skulde betales til Heinrich Richter i Fredericia og Restbeløbet 490 Rdl. udbetales til Sælgeren. Overtagelsen fandt Sted 13. Maj 1701, men Tode forbeholdt sig Bolig i Gaarden, til han kunde faa Lejlighed, dog senest til Mikkelsdag s. A. ²⁶⁾

I Sommeren 1702 ansøgte Dietrichs om Bevilling i Lighed med Forgængernes, saaledes at han alene kunde holde Urtebod og Vinkælder med alle Slags Akvavitter. ²⁷⁾ 14. August 1702 udstedtes Bevillingen. Ved samme Tid han ansøgte om Bevilling, lod Dietrichs sig, den 27. Juli 1702, eksaminere ved Fakultetet. I hans Testimonium staar, at »han i mange Aar paa adskillige Steder sin Dygtighed, Flittighed og Troskab i samme Kunst haver udvist«, og at han ved Eksamen aflagde Prøver paa, »at han ved lang Forfarenhed haver forskaffet sig saa fuldkommen og grundig en Videnskab, som en kunstrig Apoteker egner og anstaar.« ²⁸⁾

Dagen før sin Død havde han testamenteret 200 Rdl. til sin Svingerinde (se efterfølgende Apoteker), som havde passet hans Hus efter hans Hustrus Død; Testamentet blev kgl. konfirm. 9. Februar 1711. ²⁹⁾ (Hans eneste Arving havde ellers været hans Søster Katrine, Enke efter Løjtnant Carlemans i Riga; om hende hed det i Testamentet, at Dietrichs ikke vidste, om hun endnu var i Live, »formedelst at bemeldte voris fædrene Stæd Riga af Muscoviterne er belejret«).

I Juni 1710 vurderedes Gaarden til 333 Rdl. 2 Mk.; den betegnedes da som liggende paa Torvet mellem Amtsforvalter Nielsens paa den nordre og Amtsforvalter Anker Hansens Ejendom og Jord paa den søndre Side. Apoteket med Bøger, Instrumenter, Inventar og Varelager vurderedes 15. August 1710 af Apoteker Heinrich Helms i Haderslev til 481 Sldl. 2 Mk. Blandt Boets Udgifter var foruden Begravelsen, der kostede 67 Rdl. 2 Mk. 14 Sk., et Beløb paa 1 Rdl. 4 Mk. 10 Sk. til Sørgetøj for Apotekerdrengen Caspar Frederik efter hans sal. Husbond. ³⁰⁾

RICHARD von der HARDT.

Født i Haderslev 1678, død i Kolding 30. Januar 1767.

Gift 6. December 1710 med Catharina Elisabeth Schilling, født i København, død i Kolding 23. Oktober 1771.

Ved den efter Dietrichs Død afholdte Auktion (18. August 1710) købte han Kolding Apotek for 722 Sldl.³¹⁾ Bevilling for ham udstedtes 28. Juli 1710 (konfirm. 26. Marts 1731). Fra 1732 foreligger en Ansøgning fra v. d. Hardt og Johan Adolf Møller (Vinhandler i Kolding, Sønesøn af Apoteker J. A. Møller); de beder Kongen om Eneret til at sælge Vine, da Apoteket er saa ringe, og de derved vil kunne fremskaffe bedre Vinsorter. I Konseillet blev Ansøgningen afslaaet 9. December 1732.³²⁾

1744 solgte han Apoteket til Christian Cornelius Eilschou. I sine sidste Leveaar sad han i meget daarlige økonomiske Forhold; fra 17. August 1760 til 4. Januar 1767 fik han i Fattigunderstøttelse ialt 40 Rdl. Hans Enke blev siddende i uskiftet Bo (i Medfør af Testamente af 12. Februar 1714, konfirm. 7. Maj s. A.); hun logerede hos Raadmand Hans Paabye; hendes Bo gav et Overskud paa 204 Rdl. 3 Mk., efter at Fattigkassen havde faaet godtgjort dens Understøttelse til Manden.³³⁾

CHRISTIAN CORNELIUS EILSCHOU.

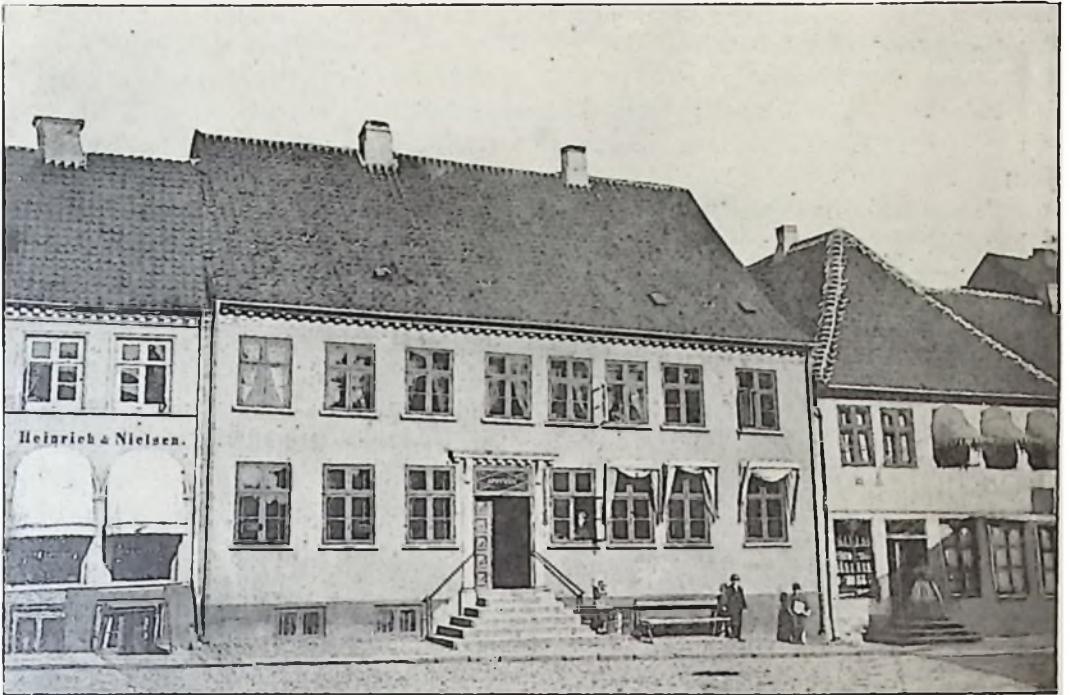
Født i Odense 9. April 1717, S. a. Købmand Anders Lauridsen *) og Kirsten von Westen, død i Kolding 18. Maj 1790. Gift 26. Januar 1747 med Anne Mikkelsdatter Flye, født 1720, død i Kolding 2. Marts 1794.

Han var Provisor paa Løve-Apoteket i Aabenraa, da han købte Apoteket i Kolding; Bevilling til dette fik han 28. December 1744 (konfirm. 12. Juni 1747 og 5. Januar 1767); Skøde udstedtes 29. April 1745 og 1. Oktober 1747.

Ved Bevilling af 31. Oktober 1749 oprettede han et FILIAL-APOTEK I RINGKØBING og 30. Juni 1771 købte han Ribe Apotek; det første solgte han 1751 til Apotekets Provisor, det andet overtog Sønnen, Andreas Michael Eilschou, i 1772 (se iøvrigt disse Apoteker).

Den 17. April 1744 om Em. Kl. 2 var Christian Cornelius Eilschou ankommen til Kolding for at overtage Apoteket, som var i en ringe

*) Anders Lauridsen var født i Landsbyen Eilskov, Haarslev Sogn paa Fyn; hans Børn antog Bynavnet som Familienavn.

Løve-Apoteket i Kolding før Ombygningen 1874.
(Efter Fotografi, tilh. Dansk Farm. Forening).

Tilstand; han begyndte »i den Herres Nafn« første Gang den 24. April at udtage Pengene af Kassen, »hvor da fra samme Tid til Aarets Udgang den Naade fulde Gud har velsignet den af de ugentlige Indkomster med denne Summa 1642 Rdl. 5 Mk. 12 Sk.«²⁴⁾ Med disse Ord indleder han en endnu bevaret, i Læder indbunden Regnskabsbog fra hans Apotekertid for Aarene 1746—78. Apotekets Om-sætning var i 1746 2592 Rdl. 10 Sk., og er i en, dog ikke uafbrudt Stigning, indtil den i 1764 naar sit Højdepunkt med 7939 Rdl. 3 Mk. 4 Sk., efter hvilken Tid den igen daler; i 1778 var den 3933 Rdl. 5 Mk. 13 Sk. Ligeledes har han i Bogen indført en Balanceregning for Aarene 1750—1775; i dette Regnskab opgiver han aarligt, hvor meget mere end Gælden hans Status udviser; hans Overskud fra 1750, da han anlagde Ringkøbing Apotek, var 1985 Rdl. 10 Sk.; for 1751, da han afstod det, var Overskudet 2082 Rdl. 3 Mk. 5 Sk., og i 1772, da han købte Ribe Apotek, faar han 1990 Rdl. 1 Mk. 8 Sk. tilovers; de øvrige Aar viser en betydelig større Saldo i Eilschous Favør, den skrives 6 Gange med 5-cifrede Tal og naar højst i 1770 med 14205 Rdl. 2 Mk. 8 Sk. Heraf fremgaar, at Eilschous Forretninger udenfor

Apoteket har indbragt ham betydeligt mere end hans farmaceutiske Virksomhed.

Eilschou og Vintapper Hans Mikael Schultz søgte 1760 Kongen om, at de og deres Efterkommere maatte faa Privilegium paa alene at udskænke Vin i Huset og paa at være eneberettigede til at sælge Vin i Bouteiller, Pægle-, Potte- og Kandemaal, ligesom det var forundt andre, eftersom de ellers blev »fornærmet« af de Handlende i Kolding. I Konseillet bestemtes 14. Februar 1760, at herved intet var at gøre.³⁵⁾

Den 26. Juni 1765 klagede Eilschou til Collegium medicum over den ved det kgl. Husarkorps staaende Regimentsfeltskær Silckmüller,*) der paa adskillige Maader søgte at fornærme ham, dels ved at debitere og selv sælge Medikamenter til Byens Folk, dels ved at sætte hans Officin i Miskredit ved at forordne og forlange Composita, som han ikke havde og heller ikke var forbundet til at have eller holde færdig, forsaavidt som de ikke var anordnede i »Dispensatorium Hafniense«. Klagen indbragte Eilschou en Skrivelse fra Jensenius**) »in Nomine Patroni et totius Colleg: Reg. Med:« af 13. Juli 1765, hvori Kollegiet fuldtud gav Eilschou Medhold og gav ham Anvisning paa at henholde sig til Oberstløjtnanten som Silckmüllers daværende Chef, da Kollegiet var forvisset om, at han nok kunde skaffe Apotekeren sin billige Justice og se Ober-Krigsdirektionens retfærdige og ræsonable Decision bragt til Efterlevelse hos Kontravenienten; man formodede derfor, at Eilschou ikke behøvede at henvende sig i Kancelliet om Haandhævelse af Privilegiet.³⁶⁾

Et Par Aar senere androg Eilschou for Kongen, at uagtet Forordningen af 1672 tillagde Apotekerne Vine og Gewürtz's Holdelse samt Indkvarteringsfrihed, var han dog nu for 6 Aar siden ved Forordning af Magistraten blevet paalagt Indkvartering; han havde herover besværet sig til Stiftamtmanden, som havde skrevet til Magistraten, at denne skulde beskærme ham ved hans Privilegium; nu havde de 16 Mænd i dette Aar paalagt ham Indkvartering, hvorfor han bad om et Reskript til Amtmanden med Forbud mod at ansætte ham til Indkvarterings Holdelse eller anden Kontribution af hans liden Næring, og med Ordre til, at Magistraten skulde beskytte ham mod al den Præjudice, som ham ved saadan Ansættelse var tilføjet. Magistraten og de 16 Mænd erklærede hertil, at Eilschou havde stor Avling, ejede 15 Lejeboder og havde større Vinhandel end andre Borgere; derfor burde han og af denne Næring svare Byens Tynger; dette tiltraadte Konseillet 3. December 1767.³⁷⁾

I 1777 fik Eilschou det kgl. Landhusholdnings-Selskabs større Sølvmedaille samt 45 Rdl. i Sølv som Paaskønnelse af hans Arbejde for »levende Gierders Plantning«. ³⁸⁾

*) Gottlieb Vilhelm Silckmüller. Kirurgisk Eksamen 1762; Regimentsfeltskær 1762—67 og 1768—90; praktiserede i Kolding 1762—69; Dr. med. i Jena; prakt. i København 1773—79; død 1806 (Carøe).

**) Karl Jensenius. Født 1726, død 1795; Dr. med. 1755; Overmedikus ved Frederiks Hospital 1757—60; Sekretær ved Colleg. medic. 1753 (Carøe).

Eilschou var Ejer af adskillige Ejendomme i Kolding og Omegn. 1760 erhvervede han en Toft for 500 Rdl. og 1762 en Ejendoms-part i Gaasbæk og fik Geheimeraad Bülow's Part til Fæste; han betalte for sin Andel 370 Rdl. 1763 købte han »den liden Toft« og betalte den med 50 Rdl. 1765 købte han Bramdrup Kirke, en halv Mil nord for Kolding, for 1010 Rdl. Han synes at have restaureret Taget; i det mindste har det en Fløj med hans og Hustrus Forbogstaver og Aarstallet 1765; Kongetienden købte han s. A. for 1330 Rdl. og ligeledes »Klostermaden«, som hørte til Koldinghus' Lade-gaard, 1767 købte han den store Lade og opbygte samme og 1775 Oberst-løjtnant Boeghs Gaard for 440 Rdl.

Da hans yngste Søn Morten Christian Eilschou i 1777 havde erhvervet sin farm. Eksamen, besluttede den gamle Eilschou at trække sig tilbage »i Rolighed«, og ved Testamente af 15. Marts 1778 skiftede han mellem sine Sønner. Andreas Michael havde alt faaet overdraget Apoteket i Ribe, og Morten skulde derfor have Apoteket i Kolding med Gaard og alle frie Bygninger efter Skøderne af 1745 og 1747 med alle frie opstaaende Kakkelovne og Tilbehør og med tilliggende Jord paa Galgebjerget for 3000 Rdl. uden Renter deraf at svare. »Vine, Theer og Gewürtzvarer, der ej kan tilegnes Apoteket, skal han betale efter den nærværende Flensburger Pris-Courant, som og de Møbler vi ikke behøve og overlader ham, skal af Byens beskikkede Mænd vurderes, som saa for dens Summa giver hans Moder Obligation, og deraf svarer hende aarlig Rente 4 procentum. Dernæst skal han (Morten) ogsaa efter min Død tiltræde følgende Ejendomme og beholde for den Summa, jeg selv haver indkøbt dem for, nemlig:

1. De to Vaaninger i Sviegaden og den store Hauge 142 Rdl. 3 Mk.
2. Den næstliggende Hauge for Blæsbjerg 30 —
3. Den store Toft 500 —
4. Den lille Toft 50 —
5. Kornladen 65 —
6. Min Andel af Gaasbech 179 —

For hvilken Kapital han ligeledes giver hans Moder Obligation og deraf betaler hende aarlige Rente 4 procentum.« Forældrene havde med dette Testamente til Hensigt »at forekomme al Disput og Uenighed imellem vore Sønner.... paa det Gud kan æres og prises for alle de Velgærninger og rigelige Velsignelser, han haver uddelt til os, hvoraf de endnu og omsider høster Frugten efter vores Død.«³⁴) Forældrene naaede ikke deres gode Hensigt.. Straks efter Faderens Død begyndte Stridighederne mellem Brødrene og fortsattes under

endnu skarpere Former, da Forældrenes øvrige Efterladenskaber efter Moderens Død kom til Skifte og Deling. Først den 24. Marts 1795 var Skiftet i Orden, og Boet kunde udleveres Brødrene. (Striden med tilhørende Breve og Skrivelser er udførligt refereret i Joh. Rink: Kolding Apotek 1585—1885.)

MORTEN CHRISTIAN EILSCHOU.

Født i Kolding 9. September 1753, S. a. foreg. Apoteker, død i Kolding 7. December 1810.

Gift i Haderslev Marie Kirke 20. Oktober 1779 med Magdalene Muusmann, født 1. Januar 1755, D. a. Borgmester Mathias Muusmann og Anna Elisabeth Jacobsen, død i Kolding 27. Juni 1832.

Var i 6 Aar Discipel hos Faderen og derefter et halvt Aar hos ham som Svend; konditionerede dernæst $1\frac{1}{4}$ Aar hos Broderen i Ribe, $\frac{1}{2}$ Aar paa Løve-Apoteket i Odense, 1 Aar hos Laboranten Gade i Hamborg og 1 Aar paa Apoteket i Horsens, »hvorfra han for Svagheds Skyld maatte tage sin Dimission.« 30. September 1777 bestod han farm. Eksamen med enst. Laud. og assisterede nu Faderen til alles Fornøjelse, indtil han selv overtog Apoteket; Bevilling fik han 15. September 1779 (konfirm. 27. November 1810).³⁰⁾

Hans Enke fortsatte Driften af Apoteket. Hun ansøgte 23. Januar 1811 Sundhedskollegiet om, at Apotekets Forretninger maatte besørge paa hendes An- og Tilsvar af stud. pharm. Peter Fredrik Schive*), der i 6 Aar som Dreng og i 3 Aar som Svend havde været paa Apoteket, indtil hun til 1. Maj kunde bekomme en eksamineret Provisor, som nu konditionerede paa et Apotek i København; Schive havde i Eilschous svagelige Tilstand besørget alt Apoteket vedrørende med Duelighed og Nøjagtighed. Den 6. Marts 1811 blev Tilladelsen givet. Den udsete Provisor var Svigersønnen, cand. pharm. Johan Carl Steinmann, der nu benævnes »Apoteker i Kolding«. Han var født i Marschacht i Hannover 4. Juni 1782, S. a. Kapteinløjtnant G. A. Steinmann og Louise Wilhelmine f. Kunzen. Nogle Aar tilbragte han hos en Onkel i Harburg, hvor han gik i den latinske Skole; derefter Discipel hos Apoteker J. W. Ernst i Hamburg, hvor han blev til Aar 1800. Derefter Medhjælper hos Eilschou i Kolding,

*) Peter Fred. Schive. Født 1787; farm. Eksamen 1812; Apoteker i Tønsberg 1836—1857; flyttede derefter til København, hvor han døde 1860.

Steenberg i Helsingør, Havemann i Vejle, Thaning paa Vesterbro og siden 1807 hos Grosserer Rasch i København, farm. Eksamen 14. Marts 1809 (enst. Laud.)⁴⁰); Kolding Apotek bestyrede han til sin Død 18. Marts 1816. Han var gift med Christiane Cornelia Eilschou, D. a. foreg. Apoteker, født 1. Juni 1788, død 5 Januar 1851.

I »Ribe Stiftstidende« for 2. April 1813 bekendtgør Steinmann, at Md. sal. Eilschou ved offentlig Auktion d. 8. s. M. lader bortsælge en Del Ind- og Udbo; førend denne Auktion begynder skal paa samme Sted sælges ca. 1000 Pd. blaa Kaffe og ca. 1000 Pd. stødt Topsukker i Portioner a 50 Pd. Den 22. April 1714 averterer han i samme Blad med »Fiint engelsk Bleghvidt« til 5¹/₂ Rdl. pr. Pd.

Efter Steinmanns Død bestyredes Apoteket en kort Tid af en ueksamineret Apotekersvend L o r e n z e n. Ved Skrivelse af 21. April 1816 til Stiftsfysikus Hoffmann i Ribe havde Sundhedskollegiet udtalt, at man ikke havde noget imod, at Lorenzen bestyrede Apoteket til 1. November, da en eksamineret Provisor (hvem?) var antaget; Lorenzen havde konditioneret i nogle og tredive Aar.⁴¹) Paa Apoteket var paa den Tid desuden en Discipel; og fra 1. Maj s. A. til Begyndelsen af det følgende Aar gjorde yderligere efterfølgende Apoteker Tjeneste paa Apoteket.

PETER EILSCHOU.

Født i Kolding 11. December 1795, S. a. foregaaende Apoteker, død i Kolding 5. September 1851.

Gift med Michaeline Andresine Wissing, født 23. Juni 1803, død 13. April 1882.

I sit 10. Aar kom han til København dels for sit Helbreds Skyld og dels for at gaa i Efterslægtsselskabets Skole, hvor han forblev til sin Konfirmation. Da han ytrede Lyst til Farmacien, blev han 1. November 1811 sat i Lære paa Hjorte-Apoteket i Haderslev; efter 4¹/₂ Aars Forløb rejste han hjem til Kolding for at være sin Søster (Enkefru Steinmann) behjælpelig i Apoteket efter hendes Månds Død. I Begyndelsen af 1817 rejst han til København, nød Undervisning af Professor Smith og hørte Prof. Hornemanns botaniske Forelæsninger; 28. August 1817 bestod han farm. Eksamen (h. ill.)⁴⁰)

1820 overtog han Apoteket med Ejendom for 48,000 Rdl. Sedler og fik Bevilling 30. Juni s. A., skønt han ikke var 25 Aar gl.⁴²) Desuden ejede han Huset og Haven i Sviegade, Klostermaden, den store

Toft, Gaasbæk og en Eng paa Hart Mark, hvilket alt, ligesom ogsaa Apoteket, solgtes ved Auktion efter hans Død.

I 1849, under Trearskrigen, var Kolding By besat af fjendtlige Tropper og led under Kampene adskillig Overlast. En af Apotekets daværende Medhjælpere, A. H. H. Worsaae*), har i et efterladt Manuskript »Bidrag til mit Livs og min Tids Historie« (nu i Ny. kgl. Samling 1762 Føl.) ogsaa fortalt en Del Træk fra denne Periode:

»I mange Timer (23. April 1849) rasede Kampen i Gaderne, og snart var Torvet besat af de danske og snart af Tyskerne. Vi gik og passede vor Dont i Apoteket og havde meget travlt med at udlevere Medikamenter og Forbindingsgenstande, medens Kuglerne sønderslog vore Vinduer og knuste Flasker og Glas paa Hylderne.

»Paa Apotekets Trappe og i Forstuen laa en Mængde døde og saarede, og min Kollega og jeg i Forening med Dr. Rosenstand bragte dem Hjælp saa meget som vi kunde..... Omsider blev Opholdet i Apoteket aldeles utaaleligt, og vi maatte ty ned i den hvælvede Kælder, hvor Apotekeren med sin Familie og Husets øvrige Personale opholdt sig..... Vi maatte gentagne Gange ty ned i Kælderen, men da Bombardementet rigtig begyndte, og Kuglerne slog igennem Huset, frygtede vi for en Sammenstyrtning af Huset og for en deraf følgende levende Begravelse.« Apotekeren, hans Børn og Husstand forlod nu Byen, medens »Min Kollega, senere Apoteker i Ribe, Th. Lind, hvis Koldblodighed og Ro jeg ved enhver Lejlighed maatte beundre, og jeg gik tilbage til Apoteket, da Geværskydningen var ophørt, eftersom de danske var Herrer over Byen. Men nu begyndte Slesvigholstenerne paa den skændigste Maade at overøse den aabne By med Brandgranater. Den i Forvejen af Kanonkugler stærkt beskadigede By brændte nu paa flere Steder. Paa Torvet var der Ild i flere Huse, og en Gaard tæt ved Apoteket stod i lys Lue. Min Kollega og jeg gik ud paa Torvet, og ligesom Soldaterne søgte vi Dækning for Granaterne under de lige overfor Apoteket liggende Husrækker. Efter kort Tids Forløb var hele Torvet indhyllt i en saa stærk Røg, at vi slet ikke kunde se over til Apoteket, og Strømmen af Flygtninge og af Militær var saa stærk, at vi ikke kunde komme tilbage. Vi spurgte da flere Bekendte, som kom forbi, om Apoteket brændte, og uden Undtagelse svarede de, at det stod i lys Lue. Vi kunde da intet udrette. Om at redde noget kunde der ikke være Tale. Vi fulgte saa Strømmen og gik mod Nord.«⁴³⁾

Det viste sig imidlertid, at Apotekergaarden ikke var brændt eller havde lidt særlig Skade. Et Par Dage efter vendte Apoteker Eilschou og Th. Lind tilbage, medens Worsaae, der var søgt over til Fyen, først efter nogen Tids Forløb efter forskellige Genvordigheder kunde slutte sig til dem. Ved

*) A. H. H. Worsaae var Medhjælper paa Kolding Apotek fra November 1844 til November 1849, senere Apoteker i Aabenraa; samtidigt med ham var den senere Apoteker i Ribe M. Th. Lind Medhjælper paa Kolding Apotek. (Om disse se henholdsvis Svane-Apoteket i Aabenraa og Ribe Apotek.)

Løve-Apoteket i Kolding efter Ombygningen i 1877. Facade mod Raadhustorvet.
(Efter Fotografi, tilh. Dansk Farm. Forening).

hans Tilbagekomst var der allerede raadet Bod paa de værste Skader paa Ejendommen. Apoteket var dog endnu, da den følgende Apoteker overtog det ca. 2½ Aar senere, i en temmelig forsømt og mangelfuld Tilstand.

FREDERIK LUDVIG FRIIS

købte Kolding Apotek paa Auktionen efter Eilschous Død for 50670 Rdl., for hvilken Sum han ogsaa fik 16 Tdr. Land, som han dog snart efter afhændede; han overtog Apoteket 1. Januar 1852 og fik Bevilning 13. April 1852.

Han foretog straks flere Forandringer af Officin og Laboratorium og anskaffede nyt Inventar. Der fortælles, at da Løven under Reparationen i 1852 var taget ned fra sin Plads over Apoteksdøren, gik der det Rygte blandt Landboerne, at Apoteket var kommet i Dekadence og af Øvrigheden havde faaet Befaling til at fjærne det fornemme Symbol, som det ikke var værdigt at bære. Man foretrak saa at købe sin Medicin i Christiansfeld, og først da Løven atter var anbragt paa sin Plads, vendte den gamle Tillid tilbage. ⁴⁴⁾

1864 indrettede Friis en Mineralvandsfabrik i Kælderen under Apoteket, men Aaret efter fik den egne Lokaler i en Bygning, der

opførtes paa Apotekets Grund med Facade mod Slotsgade. Fabriken er endnu knyttet til Apoteket. Nogle Aar efter indrettede Friis en russisk Dampbade- og Varmtbadeanstalt i et i Apotekets Gaard staaende gammelt Halvtag; da den betalte sig daarligt, nedlagdes den 1872.

F. L. Friis oparbejdede en betydelig Forretning med Indsamling og Tørring af Vegetabilier, særlig Kamille- og Hyldeblomster. Den fortsattes af hans Eftermand indtil 1878, da den døde hen paa Grund af, at de meget store Lofter paa den til Slottet hørende Staldbygning fra den Tid ikke mere var at faa til Leje. Der eksporteredes aarligt flere Tusinde Pund tørrede Hyldeblomster fra Kolding til Hamburg.

1872 solgte Friis Apoteket til Johannes Rink og købte 4 Aar senere Apoteket i Lyngby med det dertil knyttede Hjælpeapotek i Taarbæk (Biografi se Lyngby Apotek).

JOHANNES RINK

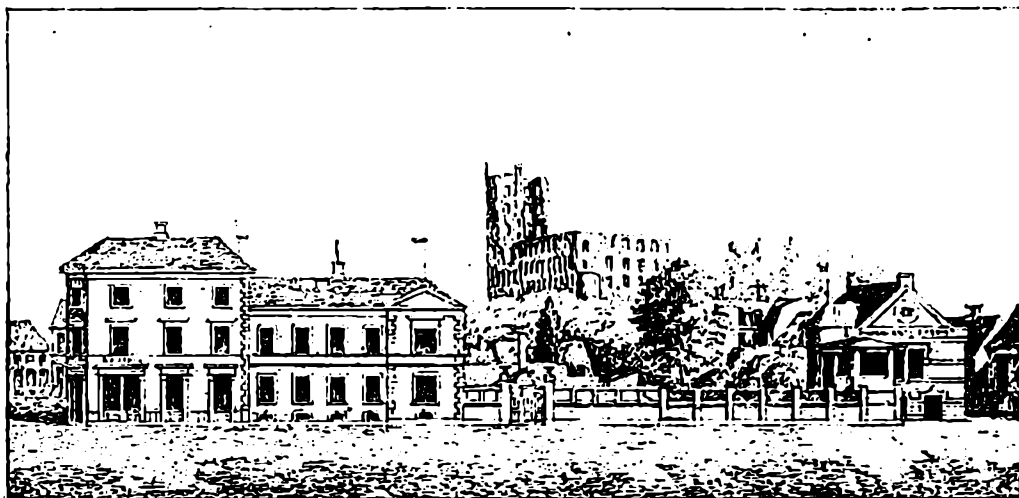
købte Apoteket og Vandfabriken for 108000 Rdl. til Overtagelse 1. Oktober 1872; Bevillingen udstedtes 17. Januar 1873. 2 Aar efter Overtagelsen foretoges en større Ombygning, idet Officinet udvidedes og sænkedes i Niveau med Gaden; i Laboratoriet indlagdes nyt Dampapparat.

Kolding By ønskede at fortsætte Høfdingsgade, der gennem sin Fortsættelse førte til Jernbanestationen, saaledes at der blev direkte Forbindelse mellem denne og Raadhustorvet. Denne Fortsættelse maatte finde Sted over Apotekets Grund; og da en delvis Ombygning saaledes vilde blive nødvendig, skred man i 1877 til at nedrive det gamle Hus og i Stedet opføre en ny Bygning efter Tegning af Bygningsinspektør L. A. Winstrup med en Bekostning af 45,000 Kr.; Byen ydede en Erstatning paa 10,000 Kr.⁴⁴⁾ Midt i November d. A. flyttede Apoteket ind i de nye Lokaler.

I 1885 solgte J. Rink Apoteket i Kolding og overtog derefter 1. Maj s. A. Apoteket i Helsingør (Biografi se Svane Apoteket i Helsingør).

NICOLAI CHRISTIAN MÜLLER

købte Apoteket og Vandfabriken for 300,000 Kr. til Overtagelse 1. April 1885; Bevillingen udstedtes 16. Juni s. A. Han tilbyggede samme Aar en Fløj til hver Ende af Mineralvandsfabrikens Bygning og

Løve-Apoteket i Kolding med tilh. Mineralvandsfabrik efter Ombygningen i 1877.
 Facade mod Jernbanegade.

(Efter Tegning af Bygningsinspektør L. A. Winstrup, tilh. Apoteker Joh Rink).

foretog nogle Forandringer af Apoteket. Visitatsprotokollen siger (7. August 1885) om disse: »Uagtet Apoteket efter Ombygningen i 1877 syntes at tilfredsstille alle Fordringer, har den nye Ejer dog fundet Anledning til at foretage nogle mindre Forandringer i Officinet og dets nærmeste Omgivelser, hvilke maa erkendes at være virkelige Forbedringer.« I 1906 solgte N. C. Müller Apoteket i Kolding og overtog derefter 1. September s. A. Hof-Apoteket i København (Biografi se dette Apotek).

CHRISTIAN FREDERIK NIELSEN.

Født i Aarhus 17. Juli 1860, S. a. Proprietær Anton Julius August Nielsen og Christine Johanne, f. Breckling. Gift i Altona 16. Maj 1893 med Gunhilde Dorthea Mariane Langermann, født i Altona 27. November 1863, D. a. Rentier Janus Elisæus Langermann og Christine Ingvartine, f. Breckling.

Discipel paa Løve-Apoteket i Odense 1. November 1877—19. Juli 1881 (denne Dag Fysikateksamen), farm. Eksamen 1883² (Laud.). Læste videre et halvt Aar og konditionerede derefter paa Løve-Apoteket i Aarhus 1. April 1884—1. Februar 1892 og paa Helms Apotek i Horsens 1. April—1. November 1892. Overtog 11. December 1892 Ebeltoft Apotek, Bevilling hertil 22. Oktober s. A., Fratræden 1. November 1905 (se dette Apotek); og overtog derefter 11. Juni 1906 Løve-Apoteket i Kolding. Købesummen for dette Apotek (incl. tilhørende

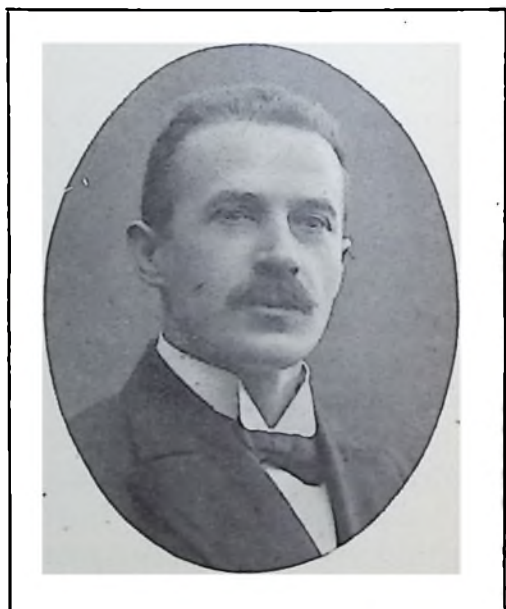
Ejendomme og Mineralvandsfabriken) var 585,000 Kr., Bevillingen udstedtes 30. April 1906. I 1915 solgte C. F. Nielsen Apoteket i Kolding og har siden da levet som Rentier i København.

I Apoteker Niensens Tid foretoges nogle yderligere Omforandringer af Ejendommens Indre og Ydre. Recepturen udvidedes, og Materialkamret flyttedes til dets nuværende Plads, og hvor det tidligere laa indrettedes en Butik ud mod Jernbanegade; ligesom selve Bygningen ud til denne Gade udvidedes ved en mindre Tilbygning, hvori ogsaa indrettedes Butik til Udlejning. 2 mindre Ildebrande i Sidefløjen mod Jernbanegade i 1909 gav Anledning til, at denne samtidigt med de fornødne Istandsættelser opførtes i 2 Etagers Højde, ligesom Hjørnebygningen. 1910 fraselgtes til Landmandsbanken for 100,000 Kr. den Del af Ejendommen, hvori denne Banks Kolding-Afdeling havde Lokaler.

De omtalte Brande var paasat af en daværende Discipel paa Apoteket, Hans Købmand, som tillige var skyldig i et samtidigt, i flere Maaneder uopklaret, Førgiftningsforsøg, foretaget ved Indblanding af Stryknin i det Salt, Personalet brugte til Maaltiderne (Om Enkeltheder disse Begivenheder vedrørende maa henvises til de farm. Fagblade).

Christian Frederik Nielsen.

Hakon Laage.

HAKON LAAGE.

Født i Viborg 5. April 1874, S. a. Realskolebestyrer Otto Laage og Emma, f. Sinding.

Gift i Randers 17. September 1899 med Jacobine Christiane Jacobsen, født i Them v. Silkeborg 23. Marts 1875, D. a. Skovfoged H. Chr. Jacobsen og Anna Elise, f. Petersen.

Discipel paa Hjultorvets Apotek i Viborg 1. November 1890—1. Maj 1894, Medhjælpereksamen April 1894 (I. K.), Kandidateksamen Januar 1896 (I. K.). Konditionerede (som Eksaminat) paa Kellerup Apotek 1. Maj—1. November 1894; og (som Kandidat) paa Struer Apotek Februar 1896—August 1897, Hvalsø Apotek August 1897—Februar 1898, Østerbro Apotek i København Februar—November 1898, Randers Krone-Apotek Januar 1899—Maj 1902, Aarhus St. Clemens Apotek Maj 1902—1. Oktober 1903 og Randers Krone-Apotek 1. Oktober 1903—1. September 1910.

Overtog 1. September 1910 Neksø Apotek, Bevilling 9. November s. A., Fratræden 1914 (se Neksø Apotek), og overtog derefter 1. April 1915 Løve-Apoteket i Kolding. Købesummen for dette Apotek (incl. Mineralvandsfabriken) var 600,000 Kr., Bevillingen udstedtes 29. Marts 1915.

NOTER OG HENVISNINGER.

Udarbejdet væsentligst paa Grundlag af Manuskript og Optegnelser i E. Dams Samlinger.

- 1) Jyske Registre IV, 1585—87, Fol. 17.
- 2) Kolding Kæmnerregnskab 1582—1631.
- 3) Rentemester-Regnskaber $\frac{1}{6}$ 1592— $\frac{1}{6}$ 1593.
- 4) Saml. til jysk Historie og Topografi IX, S. 125, 129.
- 5) Udførlig Beskrivelse og Omtale af denne Gaard findes i »Vejle Amts Aarbøger« 1915, S. 158—185 (P. Eliassen: Borchs Gaard i Kolding og dens Beboere gennem Tiderne).
- 6) »Colding-Kierckes Inscriptioner«, samlede i Aaret 1730 af Provst Bakke (Ny kgl. Samling 4°, 751).
- 7) Jyske Registre 1596—1613, Fol. 126.
- 8) Kancelliets Brevbøger 1603—08, S. 49.
- 9) » » 1616—20, S. 928.
- 10) Kolding Kæmnerregnskab 1582—1631.
- 11) Jyske Registre 1613—23, Fol. 434.
- 12) » » 1624—34, Fol. 104.

- 13) Om Brabandts Apotekervirksomhed i Kristiania jvf. J. W. Flood: Norges Apoteker. Kristiania 1908, S. 121.
- 14) Jyske Registre 1634—40, Fol. 245.
- 15) Indk. Breve til Danske Kancelli; Jyske Registre 1640—48, Fol. 378; 1648—51, Fol. 184.
- 16) Jyske Registre 1652—56, Fol. 339; jyske Tegnelser 1652—56, Fol. 325.
- 17) Kolding Tingbog 1655, Fol. 121, 153—54.
- 18) Sjæll. Registre XXIII, Fol. 773; Jyske Registre 1656—60, Nr. 12—13; Jyske Registre 1670, Nr. 67.
- 19) Kolding Tingbog 1674, Fol. 50. ^{20/5}.
- 20) » » 1677, Fol. 91. ^{10/10}.
- 21) Kolding Skifteprotokol 1683—1701.
- 22) Jyske aabne Breve. 145. ^{9/10} 1696.
- 23) » » » 100. ^{5/11} 1698.
- 24) Borgretsskifter (København).
- 25) Skøde- og Pantebog (Kolding) 1692—1716, Fol. 58, 68, 120, 127, 165, 202, 172, 174, 193, 224, 234, 266 (Kæmner Brandorffs Optegnelser). Sml. iøvrigt: Arnold Hansen: En Apoteker, som fik sin Rang i Orden, men gik fallit (Farm. Tidende 1920).
- 26) Kolding Skøde- og Pantebog 1692—1716, Fol. 307.
- 27) D. K. Supplik-Protokol 1702. 3. Kvartal, 144.
- 28) Kolding Bys Kopibog 1697—1705, S. 193.
- 29) Jyske Registre. Nr. 26. ^{9/2} 1711.
- 30) Kolding Skifteprotokol 1701—25, Fol. 134.
- 31) Auktionsprotokol 1683—1720, Fol. 185.
- 32) D. K. Supplik-Protokol 1732. II Halvaar, 169.
- 33) Kolding Skifteprotokol 1771—89, Fol. 30.
- 34) Joh. Rink: Kolding Apotek 1585—1885. Kolding 1885.
- 35) D. K. Supplik-Protokol 1760. I Halvaar, 5. V. 213.
- 36) Ribe Tingbog 1758—74, Fol. 545; Colleg. medic. Forhandlingsprotokol ^{20/8} 1765.
- 37) D. K. Supplik-Protokol 1767. II Halvaar. 6. J. 754.
- 38) Det kgl. Landhusholdnings Selskabs Skrifter IV, 1794.
- 39) Jyske aabne Breve 309 m. Indlæg.
- 40) Det medic. Fakultets Eksamensprotokol.
- 41) Sundhedskolleg. indk. Sager 128.
- 42) 3 Depart. Registr. 714 m. Indlæg.
- 43) Vejle Amts Aarbøger. Første Halvbind 1922 (Nogle Træk fra Kolding fra Treaarskrigen. Fortalt efter Optegnelser af afdøde Apoteker A. II. H. Worsaae. Ved P. Eliassen, Kolding).
- 44) Meddelelse fra Apoteker J. Rink.

Skilt fra Indgangsdøren til det gamle Løve-Apothek i Aarhus.

LØVE-APOTEKET I AARHUS

I Følge Aarhus Borgerskabsbog blev Hans Jung Apoteker Lørdag efter Fastelavn 1543 Borger der i Byen og »gaff strax ij Daller y mønthe«. Samme Aar blev han Broder i Guds Legems Lav i Aalborg. Han havde ingen Bevilling, og Apoteket maa snart være gaaet ind; i 1546 siger Henrik Smid, at der kun er et Apotek i »alt Danmarks Rige og Norge«. Hvis denne Angivelse er rigtig, gik Apoteket maaske til Grunde i den Brand, som netop i 1546 synes at have hærget Byen.

ANDERS CASPERSEN.

Den samme Borgerskabsbog, som gav Oplysning om Hans Jung, meddeler, at Anders Caspersen Apoteker, som kom fra Kolding, hvor han havde tjent hos Apoteker Reiminch, svor sin Borgered og 25. Juli 1589 gav Kæmneren 6 Daler. At Apoteket har været i Virksomhed, kan ses deraf, at Anders Apoteker i Aarhus 18. Februar 1591 fik 24 Daler for Urter og Krydderi udtaget hos ham til Christian IV under dennes Ophold paa Dronningborg i Randers.¹⁾

Som uprivilegeret Apoteker maatte Anders Caspersen imidlertid svare Skat og bære andre Byrder ligesom de øvrige Byens Borgere; han forestillede derfor Kongen, hvorledes han havde ladet Apoteket »anrette paa sin egen store Bekostning« og forsynet det med alt Tilbehør, »som bør at findes paa et Apotek nødtørftigen.« Den Bevilling, som da efter hans Ønske udstedtes for ham 6. Januar 1596, fritog ham

for al kongelig, borgerlig og Byens Tyngde, hvorimod den forbød ham at give sig af med »noget synderligt Købmandsskab med Korn eller andre slige Varer til Skade, Afbræk og Forklejnelse for hans Medborgere«. Den indeholdt endvidere Forbud mod, at nogen anden i Fremtiden indrettede noget Apotek i Aarhus eller sammesteds uden Kongens Tilladelse falholdt de Varer, som burde findes paa et godt Apotek.²⁾ 2 Aar senere, 29. Marts 1598, bevilgede Kongen Anders Caspersen at holde en aaben Vinkælder, eftersom slig Drik burde findes »hos en Apotek«. ³⁾

Anders Caspersens og Efterfølgeren Bernt Jungers Apotek laa paa Store Torv, nuværende Nr. 10.

BERNT JUNGER.

Født i Lippe, død 1627 (?).

Gift med Anna Jensdatter.

Junger havde, før han kom til Aarhus, været »Tjener« hos Apoteker Reiminch i Kolding.⁴⁾ Han aflagde Borgered i Aarhus 5. Juli 1604 og gav ligesom Caspersen 6 Daler til Kæmneren.

Ligesom sin Forgænger drev Junger i nogle Aar Apoteket uden Privilegium og holdt det forsynet med alt, hvad der burde findes i det »saavel Kongens Undersaatter af Adel som Indvaanerne til Gavn og Bedste«, dog »mest i den Forhaabning« ved forefaldende Lejlighed at blive benaadet med kongelig Bevilling. Den Bevilling, som han fik 5. Juli 1609, er omtrent af samme Indhold som Anders Caspersens; den gav ham Lov til at holde Vinkælder, men udtalte ogsaa, at det ikke skulde være Urtekræmmerne forment at sælge Sukker, Peber, Ingefær og »andet saadant, som ikke in specie bør en Apoteker alene at holde.«⁵⁾

Bernt Jungers Enke forekommer endnu i 1635 i Skatteregistre.⁶⁾

FOLMER THOMSEN.

Født i Kolding, død i Aarhus Oktober 1649.

Gift med Cathrine Jørgensdatter, død 1676 (?).

Folmer Thomsen var den sidste Aarhusapoteker, der tog Borger-skab; han aflagde sin Borgered 1627 og gav 28. Juni d. A. Kæmneren 6 Daler. Fra denne Sommer og 2 Aar frem i Tiden holdt kejserlige Tropper Aarhus besat; de tyngede den med store Kontributioner. Un-

der Besættelsen gik det ogsaa ud over Apoteket, som Thomsen havde købt af Bernt Jungers Arvinger. Han berettede 30. Juni 1630 til Kongen, at det var blevet meget »besvækket« i Fjendens Tid; da han samtidigt forebragte Kongen sit Ønske om at bringe det paa Fode igen, fik Lensmanden Laurids Lindenov Befaling til at undersøge Tilstanden. Lensmanden maa have afgivet en tilfredsstillende Beretning, eftersom Apotekeren fik sin Bevilling, der gav ham Ret til at sælge Vin og fremmed Øl samt paalagde ham at holde en dygtig og ferm Apotekersvend; Bevillingen er dateret 17. Januar 1631 (konfirm. 13. Juli 1633).⁷⁾

Thomsen havde en Række Stridigheder med Byens Borgerskab angaaende sine handelsretlige Privilegier; den kgl. Stadfæstelse af Bevillingen ⁸⁾ var hans Støtte under de Retssager, han førte. 16. November 1637 havde han stævnet 8 Borgere for Aarhus Byting, bl. a. Wulf Baltzersen, Anders Thomsen og Vintapper Jens Jensen, tordti de handlede med Krydderier. 21. December s. A. fik han Dom for, at de indstævnedede ikke maatte handle med det Krydderi, der vedkom Apoteket, og at de straks skulde afskaffe det.⁹⁾ 2 Aar senere fornyedes Striden mellem Apotekeren og Vintapperen; under denne fremlagde den sidste et kgl. Brev af 6. Maj 1638 til ovennævnte Baltzersen, hvori det vel blev denne forbudt at handle med Krydderier, men tillige Apotekeren forbudt at befatte sig med andet Købmandsskab end det, der vedkom hans Apotek.¹⁰⁾

I et Brev til Lensmanden Erik Grubbe indskærpede Kongen 7. Juni 1640 Betydningen af sin Resolution. Folmer Thomsen havde ladet Kongen tilkendegive, at ham forbødes imod sine Privilegier at sælge Vin, Brændevin og anden fremmed Drik, som hos et Apotek altid plejede at holdes; Kongen svarede, at Apotekeren ikke skulde befatte sig med anden Købmandsskab, Korn, Smør og andet desligeste at købe eller sælge; hvorfor det befales Erik Grubbe at tilholde Folmer Thomsen at afholde sig fra saadant Købmandsskab, men derimod ikke tilstede, at det blev forbudt ham at falholde Brændevin, Vin og anden fremmed Drik, som det skete paa andre Apoteker.¹¹⁾

Krigen fortsattes stadigt; 22. Juli 1641 lod Folmer Thomsen sit Privilegium læse paa Raadstuen, men 7 Dage senere vidnede 24 af Byens Borgere, at Apotekerens Varer var dyrere end det, andre kunde sælge dem for, om dette var tilladt; tidt og mange Gange manglede han en Del Medikamenter, Urter og Speceri, saa at Folk maatte gaa til Viborg eller andre Steder for at blive hjulpne; desuden holdt han sig

indtil for kort Tid siden ikke sin Bevillings Paabud om at have en Svend efterrettelig, men havde alene undertiden en liden Dreng, undertiden en større.¹²⁾ Der klagedes omsider til Kongen over, at Apoteket var slet forsynet med Medikamenter, hvorfor Medikus i Aarhus Dr. Johan Christopher Creutzhauer *) og Dr. Ægidius i Randers 15. April 1647 fik Befaling til at visitere Apoteket i Overværelse af Borgmesteren og nogle Raadmænd; Erik Grubbe beordredes samme Dag til at tiltale Folmer Thomsen til hans Bevillings Fortabelse, hvis Visitationen faldt uheldigt ud for ham. Om et saadant Skridt blev der dog ikke Tale.

Under 30. Oktober 1641 havde Kongen fritaget Folmer Thomsen for alle Byens Bestillinger og for Indkvartering i hans Hus, dog skulde han betale for at faa Soldaterne indkvarterede hos andre.¹³⁾ I 1634 havde Apotekeren været Rodemester for fjerde Rode; 1639 var han Kæmner; 1648 var han blandt Takserborgerne.¹⁴⁾

I Folmer Thomsens Tid var Apoteket i Borgmester i Randers Peter Ankersens Gaard paa Torvet, hvilken udgjorde nuværende Nr. 6 og noget af Nr. 4; her boede han til Leje og hans Enke ligesaa endnu i 1657; der opkrævedes i den Tid til Byens Kasse en Femtedel af Huslejen for de Ejendomme, der tilhørte udenbys Folk; en saadan Afgift svarende til en aarlig Leje af 30 Daler, betaltes sidste Gang 1657, i hvilket Aar Enken rimeligvis har købt Gaarden; den takseredes da til 802 Rdl. 20 Sk.¹⁵⁾ Thomsen var Ejer af en Have udenfor Munkeport med Damme og Frugttræer; han havde 31. Maj 1639 købt den af Hans Deuster.¹⁶⁾ (Folmersgyde kan ikke, som af tidligere Forfattere anført, have faaet Navn efter denne Apoteker, da den allerede forekommer 17. Februar 1588 i en Liste over de liderlige og pasløse Personer, som blev forvist fra Byen).

Domkirken annammede 25. Oktober 1649 30 Daler for Mester Folmers Lejersted i den store Gang, hvor hans Datter allerede 1646 var stedt til Hvile »mod Choridt«.

Enken ansøgte kort efter Kongen om at maatte beholde Apoteket med de Privilegier, som var forundt hendes salig Mand, imod at lade det bestyre af en Svend; hun fik 7. December 1649 Afslag med den Begrundelse, »at det faldt betænkeligt, en Kvindespersion et Apotek, som mange stor Magt paaligger, at betro og forunde at forestaa.« Der-

*) Johan C. Creutzhauer, senere Apoteker i Viborg (se Svane-Apoteket i Viborg).

imod befaledes det Lensmanden Niels Krag tillige med Borgmester og Raad at være Mellemand mellem Enken og Dr. Creutzhauer, der skulde nyde og forestaa Apoteket paa Betingelse af, at han afkøbte Cathrine Jørgensdatter det og betalte det ordentligt.¹⁷⁾

Denne Afgørelse var imidlertid ikke Enken til Behag; den 2. Januar 1650 indfaldt hun paany for Kongen med en indtrængende Ansøgning om at maatte beholde Apoteket, eftersom saa mange Enker i Odense, Haderslev, Kolding og andre Steder havde faaet Lov dertil, og virkelig bevilgede Kongen hende det 10 Dage senere; hun skulde blot forpligtes til at holde en dygtig Svend, føre gode Varer og underkaste sig Tilsyn af Byens Læge.¹⁸⁾ Endnu var Cathrine sal. Folmers dog ikke tilfreds; 18. Februar s. A. henvendte hun sig atter til Kongen og fik endelig 28. Februar selv Kongens Brev paa, at hun maatte nyde og beholde Aarhus Apotek med lige Friheder og Benaadninger som hendes afdøde Mand. Det har sagtens ikke været hende tilstrækkeligt betryggende, at den første Tilladelse var givet i et Brev til Niels Krag.¹⁹⁾ Samme Dag, hendes Bevilling udstedtes, fik Lensmanden Ordre til at tilholde Medikus i Aarhus at have tilbørligt Indscende med, at Apoteket anrettes og vedligeholdes, som det sig bør; endvidere skulde de begge i Overværelse af Borgmester og Raad tage den Apotekersvend, som hun ved Apoteket begærer at bruge, i Ed paa, at han sig troligen, flittigen og ufortrøden i sin Tjeneste vilde skikke og forholde, som det en erfaren Apotekersvend sømmer og vel anstaar, og han til sin Tid agter at forsvare og være bekendt.²⁰⁾

Cathrine sal. Folmers Provisor i det mindste i de første Aar var Johan Steuer; hans Ledelse af Apoteket kan ikke altid have været mønsterværdig; 29. Oktober 1654 fik Creutzhauer og Dr. Christen Henrik Luja Befaling til at visitere Apotekerne i Aarhus og Viborg, da der var klaget over dem.

De urolige Aar under Svenskekrigen gik ikke hen uden Ulykker ogsaa for Aarhus; fra Efteraaret 1657 var Byen i et Aars Tid besat af svenske Tropper, 1659 blev den beskydt af svenske Orlogsskibe; der maatte idelig udredes Kontributioner; de Byrder, som herved paa-lagdes, bidrog til at ødelægge ogsaa Apotekerenken i Aarhus; hendes Efterfølger, Jacob Gesius, taler 1661 om hendes Fattigdom; 1668 boede hun, der »før havde været en fornemme Kvinde«, i stor Armod i Enkeboderne paa Graven og fik tillagt 2 Mark til, hvad hun forud oppebar af Else Marsvins »Rentpenge«. Imidlertid forekommer Cathrine Folmers dog endnu 1675 som boende paa Torvegade, hvor hun

maatte bidrage med $\frac{1}{2}$ Daler til Krigsskattens Betaling;²¹⁾ 3 Aar tidligere var hun optraadt med en Fordring paa afdøde Borgmester Kristen Carlsens Arvinger, stor 64 Lod Sølv til 3 Mk. Loddet efter Obligation af 18. Juli 1644; dette Sølv er formodentlig blevet anvendt som en Del af de Kontributioner, de Svenske udskrev i dette Aar, da de holdt Byen besat i 6 Maaneder. Efter 1676 høres intet mere om Folmer Thomsens Efterleverske; Døden har sagtens ved denne Tid gjort Ende paa hendes lange Enkestand.

JACOB GESIUS.

Født i Rostock 1634, S. a. Magister, Hofprædikant hos den udvalgte Prins Christian af Danmark, senere Sognepræst i Hamborg Gottfried Gesius, død i Aarhus 1711, begravet 24. August.

Gift 1) med Karen Brodersdatter Risbrigh, D. a. Sognepræst i Gislev Broder Brodersen Risbrigh og Maren Jensdatter, død 17. Juli 1669;

2) i Lybæk 14. Juni 1670 med Reinmuth Brase, født i Lybæk 23. Februar 1641, D. a. Købmand Johan Brase og Margrethe Weltz, død i Aarhus 10. Maj 1706 .

Gesius havde tilbragt en rum Tid i fremmede Lande og serveret paa fjerde Aar paa Apoteket i Odense, da han 1661 købte Apoteket i Aarhus af Folmer Thomsens Enke, der i mange Aar havde været fattig og paa Grund af den store Skade, Krigen havde tilføjet hende, ikke længere formaaede at gøre de nødvendige Bekostninger til Apotekets Vedligeholdelse. Gesius ansøgte da Kongen om at faa de samme Privilegier som sin Formand og som Apotekeren i Odense; 14. Oktober 1661 udstedtes Bevillingen (stadfæstet 28. Januar 1675 og 27. Marts 1700).²²⁾ Allerede 4. Juli 1663, 30. November 1681 og 12. November 1687 var der udstedt Befaling til Øvrigheden om at maintainere Gesius efter hans Privilegier og Apotekerordinansen; det sidstnævnte Brev var henvendt til Borgmestre og Raad, der paa Skrivelsen har antegnet: in Junij 1686 leffuerede *Jacobus Apoteker* dette først.

Jacob Gesius begyndte sin Apotekervirksomhed i den Ejendom, der nu er Store Torv Nr. 8. Den havde i lang Tid været ejet af en Borger Peder Ibsen og siden af dennes Enke; 11. Oktober 1660 solgtes den af Jens Petersen til Niels Nielsen Kragh, Kannik og Rektor ved Skolen i Aarhus; af denne Mand købte Gesius Gaarden, ²³⁾ som imidlertid var gammel og forfalden og førte ham i Strid med Naboerne, hvorfor han 21. September 1665 købte Folmer Thomsens Ejendom. formodentlig i

den Hensigt at flytte Apoteket hen i den, maaske ogsaa for at blive kvit Naboskabet med en Købmand Evert Petersen, der af Cathrine Jørgensdatter havde lejet hendes Bod, som tilforn havde været Apotek.²⁴⁾ Det ser dog ud til, at Gesius først flyttede omtrent 1694.²⁵⁾ De 2 gamle Apotekergaarde var altsaa i Gesius' Besiddelse; ved Skøde af 20. Juli 1692 blev han Ejer af den tredie, i hvilken Anders Caspersen havde siddet med det første Privilegium.²⁶⁾

(Mellem Peder Ibsens Gaard og Nabogaarden mod Vest løb en Gyde, der førte fra Torvet til Rosengade; den tilhørte Nabogaarden; Gesius forlangte Ret til at afbenytte den og førte herom langvarige Processer med sine Naboer; Striden, der varede i 23 Aar, fra 1672 til 1695, er refereret i E. Dam: Aarhus Løveapotek 1596—1896, Side 21—22).

Foruden de Gaarde, i hvilke Apoteket havde været før Gesius Tid, erhvervede han efterhaanden en Del andre Ejendomme i Aarhus; de tilfaldt ham dels ved Køb, dels som Betaling for Gæld. Af Didrik Christensen købte han saaledes en Gaard og Ejendom, som han ved Skøde af 18. Oktober 1695 overdrog Latinskolen »til en Værelse for Hørerne at blive«; endvidere ejede han Marcus Bechs Gaard, Badstuegade Nr. 2, opført 1593 af Raadmand Poul Pedersen Skriver, tilskødet Gesius 3. December 1691 af Justits- og Kammerraad Edvard Kruse.²⁷⁾ Allerede 1687 opføres i en Skatteliste som Gesius Ejendomme 17 Boder paa Broberg, i Fisker- og Guldsmedgade, 4 øde Pladser paa Broberg og Meilgade samt Abraham Kobbersmeds Gaard; men ogsaa andre Steder i Byen, f. Eks. paa Skolegade, har han været Grundejer.

Af Dr. Creutzhauer havde Gesius i 1672 købt Framløv Kirketiende; han fik 10. September s. A. kgl. Stadfæstelse paa Besiddelse af den for Livstid.²⁸⁾ Men 15 Aar senere opdagedes det, at Grev Mogens Frijs allerede tidligere havde jus patronatus til Kirken, formodentlig da Grevskabet Frijsenborg 6. April 1672 blev oprettet. Fru Anna Marie v. Offenbergh, Grevinde til Frijsenborg, klagede samtidigt paa Framløv Sognemænds Vegne til Kongen over, at der af Gesius tilføjedes dem stor Fortræd og Besværlighed, idet han oppebar mere af dem, end ham med Rette kunde tilkomme uden Kirkens Nytte og Konservation; hans Konfirmationsbrev blev herefter kasseret.²⁹⁾ I Aaret 1698 solgte Gesius noget Bøndergods i Ravnholt til Grev Niels Frijs.³⁰⁾

I 1677 forlangte Gesius i Henhold til Apotekerordinansen af 1672 at være fritagen for Indkvartering; det kom til Eksekution, under hvilken drevne Lysestager og Messingfade toges i Pant.³¹⁾ Denne Handling godkendtes imidlertid ikke af Bytinget, der dømte; at Gesius skulde have sit Gods tilbage, men svare Indkvartering af de Ejendomme, han besad foruden Apotekergaarden.³²⁾ Til yderligere Støtte for sin Fordring om Fritagelse for nævnte Ydelse anførte Gesius, at han var i stor Gæld; en Mand i Hamborg

skyldte han fra sin første Apotekertid 2220 Sldl. med Renter; Magistraten havde selv nogle Aar tilforn faaet Anmodning fra Lybæk om at tilholde ham at betale en gammel Fordring paa over 500 Sldl.*); endvidere havde han 17. Juli 1669 mistet sin Hustru til Søs »med alt, hvad hun havde hos sig«, hvilket endnu sved til ham og hans Børn; endelig nævnede han den Vanskæbne, hans Formands Enke havde lidt, til Bevis paa den ringe Fortjeneste, Apoteksbedriften afkastede.³³⁾ I 1688 indgik Gesius til Kongen med en Ansøgning, hvori han besværede sig over, at der var paalagt ham endnu 18 Rdl. at betale i Kopskat foruden de 8 Rdl. 4 Mk., han tilforn havde svaret; hans Formuesomstændigheder strakte ikke til til denne Udskrivning; han, »den *fattige*, fremmede Mand, som havde bragt *al sin Middel* herind fra fremmede Steder« og betalt Tiendepenge af den, faldt det surt og tungt nok med Gud og Æren at søge sit Brød til nødtørftigt Livsophold for Hustru og Børn. Det var ham umuligt at sælge for mere end højst 3 Mk. om Dagen i sit Apotek, og de gik til Husholdningen, Sko, Klæder, Løn, hans Børns Fremtarv, til Skolegang og Kirkens Betjentes aarlige Offer og Rigtighed; selv maatte han trælle og arbejde for at skaffe det nødvendige til Veje; al hans Formue stod i øde Ejendomspladser, bebyggede med Huse og smaa Vaaninger, som det var vanskeligt at holde vedlige og svare Grundskat af, da Beboerne for Armod ikke kunde svare deres Husleje; Supplikanten bad da Kongen om at eftergive ham den forhøjede Skat. Magistraten bekræftede, at hans Næring og Middel befandtes som anført.³⁵⁾

Forskellige Omstændigheder viser dog, at Gesius har været en formuende Mand; 1704 opgiver han vel, at han kun har 50 Sldl. paa Rente; men ved 1690 oplystes det, at han havde brugt Hr. Christen (Berntsen, Kapellan ved Domkirken?) som Straamand i en Laanesag, for at det ikke skulde rygtes, at han havde Penge at laane ud, hvilket kunde komme til Kongens Kundskab og bevirke, at han maatte yde Forstrækning til Statskassen. I 1710 var Gesius en af dem, der i Aarhus var ansat højst til Udredelse af Krigsstyr med 100 Rdl. Endelig var den Arv, der ved Gesius' Død tilfaldt hans Efterladte, meget betydelig.

Gesius fik 30. Juli 1675 Bestalling som Raadmand; han mødte første Gang paa Raadstuen 3. Februar 1676 og fungerede til Foraaret 1683. Som Apoteker blev han Medlem af den Sundhedskommission paa 5 Mand, der nedsattes 1709, da Pesten nærmede sig.³⁶⁾

At Øvrigheden gerne saa Gesius paa Fingrene, naar Lejlighed gaves, fremgaar af et Forhør, der blev afholdt over ham Juleaften 1674. Først blev han spurgt om, hvorfor han ikke havde aflagt Borgered og i lang Tid ikke betalt Skat af hans iboende Gaard, da dog ingen af den borgerlige Stand havde nogen Frihed i saa Henseende; dernæst be-

*) Den omtalte Anmodning fra Lybæk bestod i en Skrivelse fra Raadet der til Magistraten i Aarhus af 20. August 1672. Den var fremkommen paa Opfordring af Lybæks Stadsapoteker Jacobus Stolterfoht, der forgæves

sværede Retten sig over, at han havde giftet sig anden Gang uden at holde hverken Skifte eller Deling; hvis han havde nogen Bevilling til saadant, ønskede man gerne at se den. Retten spurgte tilsidst Gesius, om han havde aflagt Ed som Apoteker, om han holdt Svend, om han rettede sig efter Forordningens Bestemmelser vedrørende Salg af Rottekrudt, og om han havde ladet sit Apotek visitere. Anledningen til disse sidste Spørgsmaal var den, at Dr. Andreas Køster, Medicus provincialis i Aarhus, havde sendt Borgmester og Raad en Kopi af Kongens Befaling af 25. Januar 1674 til, at de skulde have Indseende med Overholdelsen af Apotekerordinansen af 4. December 1672.

Der blev næppe tilvejebragt fyldestgørende Oplysninger om disse Ting, Sagen synes ikke at være bleven forfulgt yderligere; Gesius udbad sig Genpart af Spørgsmaalene og bemærkede derhos, »at han havde boet i Aarhus en fjorten Aars Tid og ej førend nu, det var Heligaften, var søgt for sligt.«³⁷⁾ 27 Aar senere anmodede Dr. Thomas Laurentius i Aarhus Stiftamtmand Frederik Wind om at befale en Medikus i Viborg sammen med sig at visitere Apoteket, da han gerne ønskede dets Tilstand at erfare.³⁸⁾

Gesius beklagede sig i 1681 over, at nogle Borgere i Aarhus, der handlede med Korn og andre Varer, desuden solgte adskillige Species, Apoteket egentlig tilhørende, hvorefter Stiftamtmand Ove Juel 30. November s. A. fik Befaling til at maintainere Apotekeren ved hans Privilegier.³⁹⁾

I 1691 havde Gesius købt et opmuret Begravelsessted i Domkirken af Justits- og Kammerraad Edvard Kruse; Gravstedet laa ved den vestre Ende af den nordlige Gang neden for de stakkede Kvindestole. Apotekeren indrettede her et meget klodset Kapel og forsynede det med en Jerndobbeltdør, hvis Felter indeholdt naive bibelske Fremstillinger; paa Felternes Rammer læstes Gesius' og hans anden Hustrus Navne samt Aarstallet 1694. Kapellet nedreves under Domkirkens Istandsættelse 1867—71; Jerndøren og en Plade fra Hustruens Kiste fandtes i 1905 paa et Galleri i Kirken.⁴⁰⁾

Reinmuth Brase blev indsat i dette Kapel 18. Maj 1706, medens alle Kirkens Klokker ringede. Liget var indsyet i et Hørgarns Lagen og klædt i en Netteldugsmantel med Hovedtøj og en »Klud« om Halsen; det laa i dobbelt Kiste, den yderste af Egetræ, beslaet med Blik-

havde forsøgt at faa 2 Debitorer i Aarhus til at betale Materialier, han havde leveret dem; den ene var Barberen David Wolters, som siden 1660 skyldte ham 52 Mk. 10 Sk., den anden Gesius, hvis Gæld indtil 1669 beløb sig til 1004 Mk. 10 Sk.⁴¹⁾

sirater, Laaget var prydet med en Blikkrans omkring en Tinplade med Indskrift. Denne Jordefærd stred mod de gældende Bestemmelser om det Maal af Luksus, de forskellige Stænder havde Lov til at udfolde ved Ligbegængelser, hvorfor Byfogden Ole Andersen lod Gesius tiltale og idømte ham for Netteldugen en Bøde paa 50 Rdl., for at have holdt Vaagestue og Begravelsesmaaltid med flere Retter Mad end tilladt samt for at have skikket Bud i Byen med Underretning om Dødsfaldet 250 Rdl., for Beslaget paa Ligkisten 50 Rdl., ialt 350 Rdl. Gesius klagede derefter 3. Juli 1706 til Kongen over Byfogden, der ved Tingsvidne havde villet bevise, at han havde forset sig mod Begravelsesforordningen af 7. November 1682 med utilladelig Pragt og Traktement. Gesius siger i sin Klage, at det ej er gaaet anderledes til hos ham end hos andre af Byens Folk, der var af ringere Stand og Vilkaar end han; Kongen havde ved sin Fortale til Danske Lov, som var udgaaet Aaret efter bemeldte Forordning, udtrykkelig meldt, at alle tidligere Love Forordninger etc. nu skulde være ophævede; derfor havde Gesius i sin høje Alderdom og Enfoldighed ikke tænkt, at den overtraadte Forordning stod ved Magt. Bøden blev derefter (9. August) eftergivet Gesius; men nu mødte denne frem med en Regning paa 62 Rdl. 1 Mk. 4 Sk. til Byfogden for de Omkostninger, Sagen havde paaført ham. Heri fik Gesius dog ikke Medhold; Stiftamtmanden støttede Byfogden, og Kongen erklærede, at Gesius tværtimod skulde godtgøre Byfogden hans Omkostninger, hvis den kongelige Pardon skulde vedblive at staa ved Magt. I Januar 1707 endte Sammenstødet med, at Byfogden fik betalt sine udlagte 77 Rdl. 5 Mk. 13 Sk.⁴¹)

Gesius havde skænket Domkirken en Lysearm til 3 Lys og faaet den anbragt paa Pillen lige overfor sit Kapel; han havde imidlertid ikke sørget for tilstrækkelig Kapital til dens Forsyning med Lys, hvorfor Brugen af den ophørte 1754; under Kirkens Reparation 1775—78 borttoges den; da Hertel i 1810 beskrev Kirken, fandtes endnu det »store, buklede« Messingfad, der havde tjent til Reflektor.

Til Trods for de Bryderier, Gesius havde haft med sin Hustrus Begravelse, var han dog opsat paa selv at blive jordet med lignende Overdaadighed; men klog af Skade søgte han 1707 Kongen om Bevilgning til at blive bisat i en Ligkiste beslaaet med Blik samt med en Tinplade paa Laaget. 15. Juli s. A. tillodes det ham, at hans Lig maatte lægges i en »Blikkiste«, ligesom den, hans Hustru hvilede i.⁴²)

Ved denne Tid synes Gesius saaledes at have haft sin Tanke henvendt paa Døden, men samtidigt gik han paa Frierfødder. Sidst paa

Aaret 1707 søgte Sønnen Thomas Jacob Kongen om Forbud mod, at Faderen giftede sig igen, før han havde holdt Skifte; Ansøgerens Stedmoder havde lovet ham ligesaa meget til Udstyr efter hende, som hendes egen Søn skulde nyde; desuden paastod han, at han ikke havde faaet nogen Arv efter sin Moder.⁴³⁾ Ogsaa Johan Gotfred henvendte sig til Kongen og bad om Kommissærer til at holde Skifte efter Loven og dømme i Stridighederne mellem ham og hans Fader. Herimod indvendte Apotekeren, at denne Søn allerede havde faaet 6500 Rdl., som ham burde afkortes.⁴⁴⁾

Navnet Gesius forekommer nu hyppigt i Supplikprotokollerne. Johan Gotfred andrager i 1708, om han »som eneste Søn og Arving« i Følge Forordningen af 4. December 1672 maa være Apoteker efter sin Faders Død, da han havde lært Apotekerprofessionen. Aaret efter bevilges der begge Sønerne Kommissærer, 4 for den ældste og 2 for den yngste. Nu optræder ogsaa Thomas Jacob med Fordring paa Bevillingen efter Faderens Død, eftersom han var den ældste Søn. Han møder med Attest fra Dr. Laurentius for, at han i 13 Aar har været i Faderens Apotek og i en kort Tid kunde blive perfekt i Kunsten; han tilbyder at holde en Provisor, indtil hans Eksamination havde fundet Sted. Den gamle Apoteker var under alt dette ikke uvirksom. Han besværede sig til Kongen over Sønnernes ulydige og genstridige Opførsel, oplysté, at den ene, Thomas Jacob, var studiosus theologiæ, den anden Forpagter paa Landet, og bad, at de dog ikke maatte faa Lov til at betage ham Brødet.⁴⁵⁾

Endnu i 1710 fortsattes Familietvisten; Apoteker Gesius kæmpede for sit Ægteskab og fremholdt, at hans Bevilling hjemlede ham og hans Hustru efter hans Død Ret til Apoteket; han erklærede, at Sønerne ligefrem gik ud paa at trække Sagen hen i hans Livstid; og han bad om Lov til, da hans Bo nu var registreret og vurderet, at gifte sig med sin »forlovede Kæreste« Dorthe Marie Clemensdatter.⁴⁶⁾

Under al denne Strid forfaldt Apoteket mere og mere, og der klagedes stadigt over det; Folk i Aarhus maatte hente deres Medikamenter langvejs fra; Gesius vilde ikke anvende nogen Bekostning paa Indkøb af de fornødne Materialier; han holdt ingen Provisor, kun hans Søn Forpagteren gik til Haande i Apoteket; Dr. Laurentius turde ikke uden største Fare foreskrive en Recept derfra.

Følgen blev, at Apoteket fik en Konkurrent. B e r n t H o l m s t e d, der i nogle Aar havde været Provisor hos Gesius, søgte om Tilladelse

til at oprette endnu et Apotek i Aarhus, hvor han mente, at 2 Apotekere godt kunde ernære sig. Stiftamtmanden udtalte i sin Erklæring, at det var ønskeligt, om Byen engang kunde blive forsynet med en dygtig Apoteker og gode Varer, eftersom der i nogen Tid havde været Mangel paa disse Dele; Holmsted var ham bekendt som en dygtig Person. Ansøgningen blev derefter bevilget 20. Juni 1710.⁴⁷⁾ Holmsted ægtede den Jomfru, Gesius havde udset sig som sin tredie Hustru; kort Tid efter befriede Døden den gamle Apoteker for flere Sorger.

Hans Arvinger var foruden Sønnerne en Datter Magdalena Sibylla, gift med Apoteker H e n r i k T e g d e r i Randers. Efter en Kontrakt imellem dem af 8. December 1711 skulde den yngste af Brødrene overtage Apoteket med Huse og Gaarde, modtage Indfald og svare Udgæld samt holde Forældrenes Begravelsessted vedlige imod, at han og hans Arvinger alene skulde have Lov at benytte det. Der tilkom derefter den ældste Broder forlods 5000 Sldl. af hans Mødrenearv og 700 Rdl. af Fædrenerven, det samme Beløb som Henrik Tegder skulde oppebære paa sin Hustrus Vegne foruden 250 Rdl.⁴⁸⁾

BERNT HOLMSTED

fik, som ovenfor anført, 20. Juni 1710 Bevilling til at være Apoteker i Aarhus sammen med Gesius. (Bevillingen læst paa Raadstuen 18. August s. A.)⁴⁹⁾ I den første Tid har han boet til Leje, thi 25. Juni 1711 købte han af Jacob Nielsen Udtzen dennes Gaard paa den store Torvegades s ø n d r e Side; Sr. Udtzen havde købt den paa Auktion efter Tolder Johan Suhr; den laa mellem Guldsmed Johan Plums Gaard paa den vestre Side og Regimentsfeltskær Antoni Hardingers paa den østre og er = det nuværende L ø v e - A p o t e k s E j e n d o m.⁵⁰⁾

Jacob Gesius' Død blev Anledning til fleraarige Stridigheder mellem Holmsted og den gamle Apotekers Sønner. Thomas og Gotfred Gesius ansøgte Kongen om at maatte beholde Faderens Apotek mod at forsyne det med en dygtig Provisor, samtidig med at Holmsted ansøgte om Bevilling som Eneapoteker, hvilken blev ham tilstaaet 20. Februar 1712 paa de Vilkaar, at han skulde købe Varerne fra det gamle Apotek, forsaavidt de var friske og gode, efter 2 upartiske Apotekeres Taksation. Efter at denne Vurdering var foretagen 1. Juli 1712 af Apotekerne Johan Neumann i Ribe og Jacob Schmidt i Horsens,⁵¹⁾ kunde der ikke blive Enighed mellem Gotfred Gesius og Holm-

sted; den første mente, at Prisen var altfor lav, og anførte, at Taksatorerne slet ikke vilde se paa nogle Varer, som opbevarede i Markus Bechs Gaard; disse Varer var Alun, Skællak, Okker, Vitriol, Farvetræ og Indigo, af hvilke der var større Forraad end det, hvori Apoteket kunde anvende dem som Lægemidler. Gotfred Gesius vedblev at holde det gamle Apotek aabent og Holmsted at bestræbe sig for at faa det lukket. I April 1712 lod sidstnævnte sit Privilegium forkynde for Gesius' Svend, da Principalen var i Kolding og hans Hustru ikke var hjemme; Svenden erklærede, at han kun vilde lukke Boden paa Gesius' eller Magistratens Befaling; men naar Rettens Middel indfandt sig paa Stedet, løb Gesius i Skjul; 4. Juli blev hans Forretning foreløbig standset, men dermed var Sagen ikke endt; Aaret efter aabnede Gesius sin Butik igen, dog aabenbart med ringe Afsætning, eftersom Holmsted besværer sig over, at han ikke kunde komme til at forsyne sig med Varer andet Steds fra, saalænge han var forbunden til at købe af Gesius de Ting, som daglig fordærvedes; han søgte da Kongen om, at der maatte blive sat en Frist af 3—4 Uger, i hvilke Gesius skulde bestemme sig; kunde der da ikke i Løbet af denne Tid blive Enighed, skulde Holmsteds Forpligtelse ophøre, og Gesius selv beholde sine Varer, dog uden at gøre Modparten noget Indpas med dem. Dette bevilgedes; men endnu i April 1713 maatte Kongen afvise de stridende Parters Klager og henvise dem til at følge den tidligere kongelige Befaling samt Lands Lov og Ret.⁵²⁾

I Stridens Begyndelse havde Gotfred Gesius 1712 ansøgt Kongen om Frihed til at holde Urtekræmmeri i Aarhus, saaledes som Urtekræmmerne i København havde Lov til efter Forordning og Lavsartikler. Efter at Stiftamtmanden havde erklæret, at denne Begæring kun fremkom for at ruinere Holmsted, »saasom paa saadan Maade skulde han og kunne sælge Specerier, hvilket dog Apotekerne i de smaa Købstæder er tilladt«, afsloges Ansøgningen.⁵³⁾ 6 Aar efter indkom han atter med Begæring om det samme; Politi- og Kommercekollegiet støttede hans Andragende, forsaavidt som det udtalte, at ingen kunde forhindre ham i at holde Urtekram, da der ikke var noget Urtekræmmerlav i Aarhus; men hvis hans Mening var at erholde Eneret, maatte Kollegiet henstille, at Ansøgningen ikke bevilgedes. Han fik derefter heller intet Udbytte af denne Anstrengelse.⁵⁴⁾

Efter Taksationen havde Gesius Varer for 1009 Rdl. 1 Mk. 10 Sk., men Holmsted havde i Følge Kontrakt af 11. Marts forpligtet sig til at købe dem for 1300 Rdl.; desuagtet vægrede Gesius sig ved at ud-

levere dem og lukke sin Bod, hvorfor Holmsted i sin Nød henvendte sig til Stiftamtmand von Plessen, der synes at have været ham bevaagen, med Anmodning om at udstede Ordre til Byfogden om at forsegle Boden, da det ikke nyttede ham noget at gaa til Magistraten, af hvilken en Del var Gesius Paarørende og ikke vilde gøre noget alvorligt ved Sagen. Endnu i 1714 var der Uenighed imellem dem angaaende 39 Specerier, men 4. Januar 1715 kom det til endelig Kontrakt og Forlig.⁵⁵⁾

Holmsted var en meget driftig og virksom Mand, hvis Evner i den Tid, han boede i Aarhus, kom Byen til Gode. 19. Juni 1722 fik han Bestalling som Raadmand⁵⁶⁾; 6 Aar senere, 9. August 1728, udstedtes for ham Bestalling til tillige at være Viceborgmester, og naar en af de da fungerende Borgmestre døde, da at være virkelig Borgmester⁵⁷⁾; denne Stilling kom han dog ikke til at indtage, idet han 20. Juni 1730 beskikkedes til Borgmester i Nyborg.

I Anledning af Pesten nedsattes i 1709 en Sundhedskommission, af hvilken Gesius var Medlem; Holmsted overtog hans Plads i den efter hans Død, men søgte allerede i Februar 1712 at blive fritaget, da hans Forretninger havde lidt ved hans offentlige Virksomhed og trængte til hans Arbejde; hele Kommissionen bad om Afsked og foreslog til at indtræde i et nyt Raad bl. a. Thomas Gesius. Holmsted var dog Medlem endnu i Maj Maaned.⁵⁸⁾ I 1711 havde Stadskaptejnen Ditlev Bloch ladet ham tilsige til at gøre Borgervagt, og da han ikke mødte, udpantede Bloch ham.⁵⁹⁾ Heller ikke var han fornøjet med den Kopskat (24 Rdl. 3 Mk.), hvortil han det følgende Aar var sat, »da han som ung, nylig etableret Mand, sad i stor Vidtløftighed«. ⁶⁰⁾ Endnu i 1715 vægrer han sig energisk mod Takserborgerne, der havde sat ham til 3 Rdl. 3 Mk. i Byens Bekostning og Vægterskat for det foregaaende Aar, hvilket han mente maatte være sket af Had, da det var ligesaa meget, som de bedste Borgere og Købmænd betalte. Indgreb i hans Næring afviste han kraftigt; under 27. August 1723 udvirkede han Kongebrev til Magistraten om at haandhæve hans Privilegium og assistere ham med Inkquisition hos de Folk, der handler med Oliteter, Teriak, Arsenik, Ungventa, Confectiones, Officinales og andre saadanne Varer, naar han producerer Attest fra Medicus provincialis for, at han har sit Apotek forsynet med alle udfordrende gode og sunde Varer, og at Apoteket er sat i tilbørlig Stand.⁶¹⁾ Allerede 1711 til Olai Marked havde Kirurg Steinwinchel og Holmsted ved Politiet ladet en berømmelig Okulist og Broksnider, der stod paa Tor-

vet, fratage nogle smaa Species og dertil hørende Medikamenter, hvormed han tilsamlede sig Folk og kundgjorde dem sin Profession.

I Begyndelsen af 1727 solgte Holmsted Apoteket til Jacob Helms og ansøgte senere paa Aaret Kongen om Privilegium for sig, Hustru og Børn til at handle med alle Slags Droger og Materialier samt Specerier og Farvevarer og saavel de Sorter, som Urtekræmmerne i Aarhus samt Kræmmerlavet i Odense var forundt, saavel som alle andre Varer af *Simplicibus*, som til en fuldkommen Materialhandel henhører, og derhos at maatte forundes Frihed for alle borgerlige og Byens Bestillinger samt Indkvartering. Denne omfattende Bevilling, der vilde være ensbetydende med Oprettelsen af et nyt Apotek i Aarhus, blev ham imidlertid nægtet.⁹²⁾

Holmsted ejede i Aarhus foruden Apotekergaarden dennes vestlige Naboejendom, endvidere et Hus bag Klostret og en Kornhave udenfor Munkeport, kaldet Kandestøberhaven.

Han blev senere Apoteker i Næstved og i Nyborg (Biografi se Nyborg Apotek).

JACOB HELMS.

S. a. Apoteker i Haderslev Heinrich Helms og Anna Catharina Albinus, død i Aarhus 20. Maj 1753, begr. i Frue Kirke.

Gift i Aarhus 4. Maj 1728 med Anne Sophie Ahrensdatter Splid, død 14. Juni 1753, begr. i Frue Kirke.

Bevillingen fik han 21. Marts 1727 efter allerede ved Købekontrakt af 9. s. M. at have tilhandlet sig Apoteket; der maa have rejst sig nogen Uenighed om Salget, eftersom Helms i September 1728 gennem en Notarialforretning æskede Skøde paa det købte. Han lod medfølge et Udkast, hvorefter Apotekergaarden betegnes som beliggende næst op til Postmester Wegners Gaard paa den ene og Holmsteds nu iboende Gaard paa den anden Side med Baghus, Stald og Boder bag i Gaarden til Stentrappen item Havested.⁹³⁾ Der var den Gang og indtil op i Halvtredserne af det 19. Aarhundrede kun 2 Ejendomme mellem Apoteket og Maren Smeds Gyde; den nærmeste ved Apoteket ejede Holmsted; senere kom den i Helms' Besiddelse, og han ombyggede den nogle faa Aar før sin Død; ved Skøde af 13. December 1741 havde Helms endvidere erhvervet Hjørnedet ved Gyden, som han dog Aaret efter solgte til Dr. Heilmann.⁹⁴⁾

I Slutningen af Helms' Levetid oprettedes det andet Apotek i Aar-

hus (Svane-Apoteket). August Ludvig Steube havde i 1744 faaet Bevilling til at drive Apotek i Grenaa; men i Begyndelsen af 1750 indgav han 2 Gange til Kongen Ansøgning om at maatte flytte til Aarhus, da han ikke kunde bestaa i Grenaa; dér fandtes da hverken *Doctores* eller *Chirurgi*, saa at Patienterne adresserede sig til de 4 saadanne, som boede i Aarhus og ordinerede deres Medikamenter fra Apoteket der; allerede Aaret før havde Steube været Supplikant, og Kongen havde da udtalt, at han vilde se Ansøgeren hjulpen, naar den kongelige Kasse derved ikke generedes, altsaa bad Steube nu om at faa sit Privilegium forflyttet til Aarhus, paa det han kunde være Apoteker der sammen med Helms. Efter at Ansøgningen var afslaaet, fornyede Steube den, og da Amtmanden bekræftede, at han var i vidtløftig Gæld, som han vanskeligt vilde kunde rede sig ud af, bevilgedes der ham 12. Oktober 1750 Privilegium i Overensstemmelse med hans Ønske.⁶⁶) Helms søgte uden Resultat at faa Steubes Privilegium indskrænket til kun at gælde denne personlig, saa at det ikke kunde sælges eller afstaas, ej heller være nogen *consequence* for andre, da Ansøgeren havde sit Apotek i saadan Stand, at der næppe fandtes noget bedre i Jylland.⁶⁶)

Efter Helms' og Hustrus Død i 1753 begyndte der en Kappelstrid om at komme i Besiddelse af Apoteket; den varede i 2 Aar. Arvingerne havde under 10. August 1753 mod at erlægge 500 Rdl. til Statskassen faaet kongelig Bevilling til at maatte nyde samme Friheder og Benaadninger som Apotekerenker og Børn; Apoteket maatte de lade bestyre af en Provisor og kun sælge det til en Farmaceut. Den 17. September holdtes da Auktion over Apoteket, hvis Personale bestod af Provvisoren de Neufville (med 80 Dalers aarlig Løn), en Svend og en Dreng. Steube havde regnet ud, at naar han nu købte Apoteket, var han uden Konkurrent; han mødte derfor paa Auktionen og bød sammen med Provvisoren, Apotekerne Cappel fra Viborg og Schmidt i Horsens, indtil han gik ud af Kappelstriden med det højeste Bud 10.210 Rdl., for hvilken Sum Apoteket tilsløges ham. Det er imidlertid hurtigt gaaet op for Øvrigheden, at Steubes Køb var ulovmedholdelig; Dagen efter Auktionen udstedte Stiftamtmand Levetzau den Ordre til Borgmester og Raad at forsegle Helms Apotek og Materialkammer, som Steube havde købt og paa saadan Maade intendede at være alene Apoteker i Aarhus; det havde været Steubes Mening at beholde det gamle Apotek og underhaanden se at faa bortsolgt sit eget, ved hvilket »han ikke var avanceret.«⁶⁷) Den 5. Okto-

ber sanktionerede Kongen Levetzaus Skridt og resolverede, at Apoteket snarest skulde sættes til Auktion igen; Steube ansøgte om Kongens Konfirmation af Købet eller om, at Auktionen maatte ske for Arvingernes Regning.⁹⁸)

Ved de 2 første af de 3 Auktioner, som derefter holdtes sidst i 1753 og først i 1754, var Prisen sunket betydeligt; det højeste Bud, der ikke antoges, var 7750 Rdl.; ved tredje Auktion gjordes slet intet Bud.⁹⁹) Nu solgte Arvingerne Apoteket til Doktor August Wilhelm Heilmann af Aarhus, og han søgte da Kongen om Stadfæstelse. Han anførte i sin Ansøgning, at han vel ikke selv var Apoteker, men dog havde lagt sig efter Farmacien, i 23 Aar staaet som Fysikus i Haderslev (se Side 125) og bragt Apoteket der i Stånd; desuden lovede han at holde en eksamineret Provisor, indtil den af hans Sønner, som havde lagt sig efter det medicinske Studium og Farmacien, kom saa vidt, at han selv kunde forestaa Apoteket. Etatsraad Lichtenberg var Steubes Kautionist, og da han var en redelig og tjenstagtig Mand, der uden personlig Interesse havde assisteret Steube, vilde Arvingerne nødig forulempe ham, men havde søgt at faa 8000 Rdl. frie Penge for Apoteket, hvorom de nu var kommet i Akkord med Ansøgeren. Collegium medicum skred straks ind mod Heilmanns Supplik med en Erklæring, hvori det henviste til § 27 i Forordningen af 4. December 1672, der forbød Læger at holde offentlig Apotek; desuden fandt Kollegiet det ubilligt at Heilmann vilde tage Brødet af Munden paa dem, som allerede fandtes habile i deres Videnskab og opholde det til En, om hvilken man alene vidste, at han kunde lære den og ej, hvor vidt hans Geni og Flid kunde bringe ham i sit Studium til *Publici* Nytte. »Dog«, tilføjer Kollegiet, »er den anførte *§phus* saa *ampel*, at der uden Vanskelighed lader sig *negotiam* deraf uddrage«. Den aabnede nemlig en Udvej derved, at den tillod Lægerne selv at præparere »hvis sær og besynderlig Medikamenter, som de sig selv vil have forbeholden og ikke paa Apotekerne bekommes kan«. Kollegiet mente, at der for Ansøgeren intet andet var at haabe, end at Kongen vilde vise en særdeles Naade i *en Cas*, som havde indflettet en Del Personer i en temmelig forvildet Affære; Arvingerne maatte antagelig lade sig nøje med den højeste Pris, de ved en lovformelig Auktion kunde tilvejebringe af dem, som ordentlig var oplært i Apotekerprofessionen, dog at Steube blev forbudt dermed at melere sig, saasom han til alle Tider kunde blive den højstbydende, naar han maatte beholde begge Apoteker, og derved vilde tage

Brødet fra saa mange brave Apotekersvende, der sukkede efter slig Lejlighed til Emploi. Steube undlod naturligvis ikke at modarbejde Arrangementet med Heilmann.⁷⁰⁾ 19. April 1754 afsloges Heilmanns Ansøgning, paalagdes det Arvingerne at sætte Apoteket til Auktion igen og forbødes det saavel Steube som nogen *Medicus practicus* at købe det. Ved Auktion 12. Juli 1755 kom det omstridte Apotek da endelig til at tilhøre en Farmaceut, Frederik Holmsted Høst fra Kirke Helsing, for en Pris af 7500 Rdl.⁷¹⁾

Hvad der hos Schmidt (Histor. Taschenbuch über die Entstehung der Apotheken....) berettes om, at Apoteket blev solgt til Byfoged Haas, er ikke rigtigt; men 25. April 1754 solgte Helms' Arvinger til denne Mand Gaarden imellem Apoteket og Dr. Heilmanns Hus; der tales i Skødet om en Gang imellem Helms' 2 Gaarde, der paa Byfogdens Bekostning maatte tillukkes, naar han med Apotekets Ejere ikke anderledes kunde konvenere. Gaarden betales med 7600 Rdl., men indbragte i 1759, da den solgtes til Kancelliraad, Hofmedikus J. P. Homuth 40 Rdl. mere.⁷²⁾

FREDERIK HOLMSTED HØST.

Født 1730 i Thorstrup (Ribe Stift), S. a. Sognepræst der (senere i Kirke Helsing og Drosselbjerg, Holbæk Amt) Christen Høst og Karen Krag Frederiksdatter Holmsted, død i Aarhus 25. April 1809 efter 10 Ugers smertefuldt Sygeleje; i mere end 20 Aar havde han da været blind.⁷³⁾

Gift 1) 25. Oktober 1757 med Maren Thøgersdatter Kiærsgaard, D. a. Borgmester i Aarhus Thøger Kiærsgaard og Margrethe Olufsdatter.*)

2) 24. Oktober 1798 med Sophie Helene Clerke (senere gift i Aarhus med Lauritz Borre, fraskilt 1811).

Høst fik Skøde paa Apoteket 26. Juli 1756 efter at have givet Helms' Arvinger Sikkerhed for 5000 Rdl., som han udbetalte det følgende Aar. Bevilling for ham udstedtes 5. September 1755 (tinglæst 22. s. M.).⁷⁴⁾ Han havde kun Apoteket i 12 Aar; 27. April 1767 solgte han det for 8000 Rdl. til Mouritz Biering og tog Bolig

*) Der opstod Uenighed mellem Høst og hans første Hustrus Arvinger, som kun fik 50 Sldl. til Deling; han var Svoger til Kommerceraad Peder Tyrriessen Bøggild, gift med Anna Maria Kiærsgaard; disses Søn Ole Severin blev senere Ejer af dette Apotek, men gik fallit og fik ved Skifteforretningen efter Maren Thøgersdatter 27. Marts 1800 for sin Part 2 Rdl. 5 Mk. 13 Sk.; hans Opholdssted var da ubekendt.⁷⁷⁾

paa en af sine andre Ejendomme i Aarhus, Paradisgaarden paa Studsgade;⁷⁵⁾ paa en Del af dennes Grund opførtes Friskolen i 1862. Da Høst i 1792 stillede denne Gaard, den næst ved liggende Ejendom Nr. 155 og nogle Toftjorder til Auktion, fandtes i Hovedgaarden 3 kemiske Ovne, der undtoges fra Salget; imidlertid vilde Buddene ikke komme tilstrækkelig højt over Vurderingssummen, saa at ingen Handel kom i Stand.⁷⁶⁾ Formodentlig var det i denne Ejendom, at Høst drev den Tapetpapirfabrik, som nævnes i »Danmarks Spejl« for 1767. Efter sin Svigermoder fik han i 1781 den Ejendom, som Bundtmager Klugmann nu (i 1896) ejer; fra samme Kilde havde han Munkehaven, Rershaven og Kandestøberhaven mellem Munke- og Studsporten. 1789 pantsatte han Øde Mølle i Hylke Sogn ved Skanderborg til Kammerraad Herschend i Gjessing, Fruering Sogn.⁷⁸⁾

I Høsts Tid fastsloges det ved et Reskript til Stiftsbefalingsmanden og Biskoppen over Aarhus Stift, at Apotekerne saa vel som alle andre, der bruger borgerlig Næring, bør sortere under Magistratens og Byens Jurisdiktion og ikke, saaledes som Gejstligheden ønskede det, tillige med Lægerne kunde inddrages under gejstlig Ret.

MOURITZ BIERING.

Født 1729, død 21. November 1806. Gift med Mariane Kirketerp, født 1744, død 16. April 1805.

Biering havde, da han købte Apoteket, i mange Aar tjent som Apotekersvend inden og uden Lands, sidst paa Hofapoteket i København. Bevilling fik han 11. April 1767, tinglæst 27. s. M. I hans Skøde af sidstnævnte Dato findes første Gang en Beskrivelse af Apotekergaarden saaledes, som den formodentlig er opbygget af Holmsted; der tales om Kælder under den grundmurede Bygning til Gaden og Portal over Døren; ved den østre Side i Gaarden var et Bindingsværks Hus, 15 Fag langt, som strakte sig til Haven; ved vestre Side fandtes en Halvtagsbygning med Laboratorium og Kamre samt ved Enden af den 3 Fag Skjul; i Baggaarden Vognremiser, Stald o. s. v., Udkørsel til Stentrappen.⁷⁹⁾

Schmidt (l. c.) siger, at baade Høst og Biering levede »in mässigen Umständén«, og at Publikum var misfornøjet med dem begge. Samme Dag, at Biering fik Skøde paa Ejendommen, gav han Kommerceraad Peder Tyrriessen Bøggild Pant i Apoteket for 5000 Rdl.; 1778 fik han denne Prioritet overført til Premierløjtnant og Auditor ved det sles-

Love-Apothekets Baggaard med Ejendommens ældste Parti. (Efter Tegnlog af Niels Wiwel til Jubilæums-skriftet: E. Dam: Aarhus Løveapotek 1596—1896).

vigske Rytterregiment Frederik Christian Hirschfeldt, hvilket har givet Schmidt Anledning til den Angivelse, at denne lod Apoteket administrere i 19 Aar.⁸⁰⁾ 1785 blev der efter Anmodning af Biering holdt Auktion over Apoteket, der med Lejerettigheden til den saakaldte Kannikehave, som laa, hvor nu Privatbankens Bygning er opført, og hvor der dyrkedes medicinske Urter, solgtes til Ole Severin Bøggild for 10.010 Rdl.; i Auktionsforretningen kaldes Apoteket første Gang Løve-Apoteket og det store Apotek.⁸¹⁾

Biering blev efter Salget boende i Aarhus; han logerede f. Eks. 1790 i Murermester Coldwitz's Gaard paa Mejlgade.

OLE SEVERIN BØGGILD.

Født i Aarhus 1757 (døbt 21. Juni), S. a. Kommerceraad Peder Tyrriesen Bøggild og Anna Maria Kiærsgaard, død i Østerhalne, Vadium Sogn 30. August 1825.

Gift 27. September 1789 i Aarhus Domkirke med Severine Elisabeth Rothe, D. a. Etatsraad Caspar Peter Rothe til Urup, tidl. By- og Herredsfoged i Skive og Landsdommer i Jylland, og Edle Cathrine Severine Soelberg, født i Skive 9. Februar 1773, død i Aarhus 7. April 1828. (Ægteskabet opløst 1795; hun gift 2) 1799 med Viceraadmand, Vejer, Vragter og Maaler i Aarhus Hans Peter Ingerslev, senere Ejer af Rugaard ved Ebeltoft.)

1775 kom Bøggild i Lære hos Apoteker Gottfried Schmidts Enke i Horsens (Helms' Apotek); efter hendes Død udlærtes han af Jacob

Helms, hvorefter han frekventerede Frantz Heinrich Müllers Laboratorium paa Vajsenhus-Apoteket i København samt hørte Forelæsninger over Kemi og Botanik; 7. Februar 1781 indstillede han sig til Examen pharmaceuticum og bestod med haud. ill.⁸²⁾ Skøde paa Apoteket fik han 6. Juni 1786 og Bevilling 4. November 1785, tinglæst 14. s. M. Efter Ansøgning fritoges han 2. Juni 1787 for den ham paa-lagte borgerlige Tyngde og Afgift, da han iøvrigt af sin Gaard betalte baade Grund- og Indkvarteringsskat m. v.

Paa Grund af for ødsel Levemaade maatte han i 1795 overgive sit Bo til Fallitbehandling; hans Aktiva udgjorde 12.431 Rdl. 5 Mk. 8 Sk. imod Passiva 22.463 Rdl. 4 Mk. 9½ Sk. Samme Aar blev hans Ægteskab hævet, idet hans Hustru fik Separationsbevilling 4. December, fordi Bøggild ved slet Økonomi havde forødt deres fælles Formue og derefter forladt Kone og 2 Børn.⁸³⁾

Bøggild blev senere Degn i Østerhalne, Vadum Sogn ved Nørre Sundby, hvor han døde.

CHRISTIAN PETER KOLD

købte ved tredie Auktion 26. Maj 1795 for 10.810 Rdl. Apoteket og Lejerettigheden til Kannikehaven; i Kontrakten forpligtede han sig til at udlære Disciplen Marius, om denne ellers opførte sig, som han burde. Apoteker Lystager paa Svane-Apoteket synes at have haft den samme Tanke som i sin Tid Steube, at der nu var Lejlighed til at blive Eneapoteker i Aarhus, i det mindste bød han 10.220 Rdl. for Apoteket ved Auktionen; Kold bød 10.800 og Købmand Harboe Meulengracht formodentlig som Kommissionær 10.810 Rdl.; den sidste afstod imidlertid sit Bud til Kold, der fik Skøde 20. Juni 1795.⁸⁴⁾ Bevilling fik han 7. August 1795.

Hans Ophold i Aarhus blev ikke af lang Varighed. 2 Aar senere solgte han Apoteket og købte derefter i 1799 Apoteket i Køge. (Biografi se Køge Apotek).

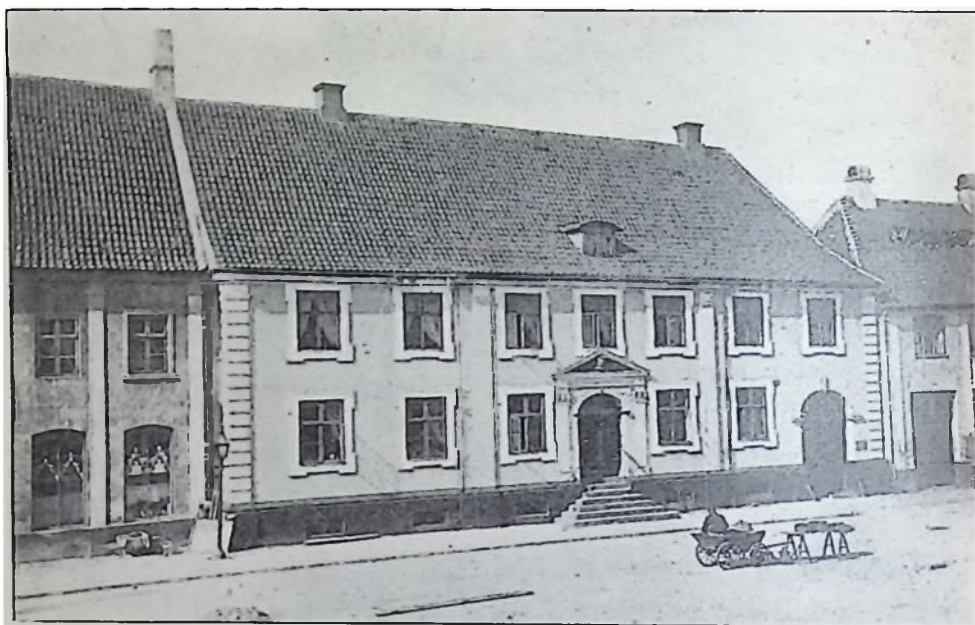
CHRISTOPHER HEINRICH NICOLAUS REDDELIEN.

Født i Rostock 11. Juli 1759, S. a. Økonom ved Vajsenhuset smst. Joachim Caspar Reddelien og Wendula Christiane Babsten, død i Aarhus 21. August 1833.

Gift i Aarhus Domkirke 29. Maj 1799 med Maren Holbek, født 28.

Juli 1779, D. a. Købmand i Aarhus Rasmus Jensen Holbek og Maren Pedersdatter Abel, død 1. Februar 1840.

C. H. N. Reddelien var Discipel paa Løve-Apoteket i København hos Christopher Gynther fra 10. Oktober 1774 til Oktober 1781 (Lære-

Løve-Apotekets Ejendom før Ombygningen 1876—77.

brev dat. 18. September 1781), hvorefter han under denne og Efterfølgeren Ludvig Manthey serverede som *Defectarius Laboratorii* indtil Maj 1792 (en anbefaling fra Manthey dat. 3. Maj 1792); 19. Maj s. A. tog han Examen pharmaceuticum med haud. illaud., og 5 Aar senere købte han Løve-Apoteket i Aarhus for 12.000 Rdl., hvortil han fik Bevilling 15. September 1797 (konfirm. 4. Januar 1811). Købekontrakten dat. 24. Juni 1797.

Reddelien flyttede Apotekslokalet fra venstre til højre Side af Husets Forstue. Han lærte ingen Sinde at tale Dansk til Fuldkommenhed, hans Sprog var stedse stærkt blandet med Tysk. Med stor Iver drev han Dyrkning af medicinske Urter, af hvilke han sendte betydeligt til Norge; sine Markjorder udnyttede han med Dygtighed, brugte alle Gærder og Hegn samt udyrkede Pladser paa Kirkegaarden til Dyrkning af Urter. Og Digterpræsten St. St. Blicher skriver i sin Beskrivelse af Viborg (!) Amt 1839 p. 91: »Apotheker Reddelien i Aarhus gav Flere en ret god Fortjeneste ved at samle saadanne Urter

som *Arnica montana*, *Achillea millefolium*, *Menyanthes trifoliata*, *Inula helenium* o. fl. Af det sidste Slags har jeg selv leveret ham paa eengang for 5 Rdl.«⁸⁵⁾)

I Aarhus Stiftstidende Nr. 92, 15. September 1800 findes følgende Annonce fra ham:

»Berberissaft paa hele, halve og kvart Bouteiller, Chocolate med islandsk Mos, dito med Vanilje og Sukker, Sundhedschocolate med og uden Sukker, Menagelamper, Skaanske Digler, Soia, syltede Kirsebær, Stikkelsbær, Hindbær, Agurker, Agurk-Asie, Schampioner og Ribssaft faas paa Løveapotheket i Aarhus hos

Reddelien.«

I Aarene 1800—1815 havde »Det dramatiske Selskab« i Aarhus Lokaler paa »Apotékets Loft« dvs. første Sal. De Lokaler, hvorefter Selskabet raadede, bestod foruden af nogle mindre Værelser af Balsalen eller Teatersalen, der rummede 210 Personer. Det gamle Teaterum benyttedes en Tid derefter som Auktionslokale, indtil det toges i Apotékets Tjeneste. En udførlig Beskrivelse af det dramatiske Selskabs Virksomhed i Løve-Apotékets Ejendom findes i E. Dam: Aarhus Løveapotek 1596—1896, S. 60—69.

KNUD REDDELIEN.

Født i Aarhus 14. September 1806, S. a. foregaaende Apoteker, død i Aarhus 19. Juni 1861.

Gift i Maj 1853 med Petrea Dorthea Jacobine von Berger, født i Aarhus 12. December 1813, D. a. Købmand, senere Fæstemand smst. Carl Johan Friedrich von Berger*) og Kirstine Sofie Laurentin, død i Stubbekøbing 15. Marts 1901.

Disciplinerede hos sin Fader fra 1823 til 1. Maj 1828 og hos Apoteker Seidelin i Skanderborg et halvt Aar, indtil han 5. November bestod Medhjælpereksamen, efter hvilken han

Knud Reddelien.

*) C. J. F. von Berger var Farmaceut og havde deltaget i Napoleon den Førstes Krige som Feltapoteker; han konditionerede senere paa Svane-Apo-

konditionerede et halvt Aar hos Seidelin. I 1830 tog han Examen pharmaceuticum med haud. illaud., og var dernæst paa Vajsenhus-Apoteket i København, indtil han 2. Maj 1833 blev Provisor hos sin Fader, der 13 Dage før sin Død til »uopholdelig Overtagelse« afhændede ham Apoteket for 42.500 Rdl.; Købekontrakten dat. 8. Aug. 1835. Bevilling udstedtes for ham 1. September 1833 (konfirm. 11. Februar 1843).

Efter i 1843 at have solgt sit Apotek, blev Knud Reddelien Med-ejer af Mallinggaard i Skanderup Sogn og fra 1845—57 Ejer af en Gaard i Gjellerup, Brabrand Sogn ved Aarhus. I 1856 deltog han sammen med Apoteker N. S. Aagaard og Købmand M. C. Lottrup i Anlægelsen af Bryggeriet Ceres i Aarhus.

NIELS SCHACK AAGAARD.

Født 12. Juli 1813 i Agerskov, Haderslev Amt, S. a. Sognepræst Knud Aagaard og Ingeborg Schack, død paa Frederiksberg 6. Maj 1895.

Gift 21. November 1843 med Julie Auguste Carlsen, født 19. December 1823, D. a. Læge i Aabenraa Carl Vilhelm Carlsen og Elsabe Andresen, død paa Frederiksberg 3. December 1913.

Disciplinerede paa Hjorte-Apoteket i Haderslev og tog Examen pharmaceuticum 1834 med enst. Laud. I 1843 købte han Løve-Apoteket i Aarhus for 40.000 Rdl. og fik Bevilling 2. Oktober s. A. I Apotekets Baggaard opførte han en Bygning til Vaabenkammer for 28. Bataillon. Den ældre Reddelien havde imellem det gamle Bindingsværks Sidehus paa en Etage og Haven opført et 2-Etages Hus med rundbuede Vinduer i Stuen og en anselig Porthvælving som Gennemgang til Baggaarden og Barbergdyden; Aagaard indrettede her Damp-laboratorium. 4. September 1844 valgtes han til Bestyrelsesmedlem (Direktør) i Danmarks Apotekerforening men modtog ikke Valget. 1875 solgte han Apoteket til sin Søstersøn Harald Grauer og boede derefter som Partikulier paa Frederiksberg til sin Død.

Under sit 32aarige Domicil i Aarhus udfoldede han, bistaaet af sin Hustru og Datter, en stor Velgørenhed; han var Medlem af Direktionen for Velgørenhedsselskabet, som han støttede ved jævnlige Tilskud, ligesom

tekerne i Aalborg og Aarhus. Hans Broder Jul. Aug. Chr. von Berger var Apoteker paa Aalborg Svane-Apotek 1810—17.

han skænkede Legater bl. a. til Fordel for Vaabenbrødreforeningen for Aarhus og Omegn; da han i 1875 forlo'd Byen bevidnede Aarhus Byraad ved en Adresse af 14. Oktober ham sin Tak for denne hans Virksomhed. Til Byraadet valgtes han 4. Januar 1867, men fik i December næste Aar bevilget en fra ham fremkommen Begæring om Fritagelse for dette Mandat. I 1886 stiftede Aagaard og Hustru et Legat paa 4000 Kr. til Fordel for Arveprinsesse Carolines Asyl i Aarhus; og 1890 tilstillede han Aarhus Stefansforening en Gave paa 1000 Kr.

Ogsaa den pharmaceutiske Stand staar i stor Taknemlighedsgæld til Familien Aagaard.

I 1880 skænkede Apoteker Aagaard og Hustru 5000 Kr. og i 1894 10.000 Kr. til »Det pharmaceutiske Understøttelsesselskab«, hvilke Gaver indlemmedes i Selskabets Formue.

27. Januar 1896 oprettede Enkefru Aagaard »Apoteker Niels Schack Aagaards Legat« (vgl. Stadf. 3. Februar s. A.) paa 10.000 Kr., af hvilket Renterne uddeles i Portioner paa 200 Kr. til særlig flittige og dygtige Farmaceuter efter bestaaet Kandidateksamen. Legatet er underlagt den farm. Læreanstalt og uddeles af dennes Lærerraad; det kan ikke søges.

I Henhold til Datteren Ingeborg Mathilde Aagaards Testamente oprettedes i 1917 (vgl. Stadf. 5. Marts s. A.) »Apoteker Aagaards Mindelegat«, af hvilket Renterne uddeles i Portioner paa 200 Kr. til trængende Enker efter Apotekere. Legatet administreres af Bestyrelsen for »Apotekernes Forsørgelseskasse for Enker og Børn.«

Kort Tid efter Apoteker Aagaards Død foranstaltedes en Indsamling til »et synligt og varigt Minde« om ham »i Erkendelsen af, at Aagaard baade som Apoteker og Farmaceut har ydet sit Fag og dets Udøvere Tjenester, der fortjener Paaskønnelse«. Det indkomne Beløb anvendtes til en Mindetavle af hvid Marmor, der i 1896 opsattes i den farm. Læreanstalts Vestibule. Tavlen bærer Indskriften:

»Til Minde om Apoteker i Aarhus 1843—1875 Niels Schack Aagaards Gavmildhed mod danske Farmaceuter.«

HARALD KNUD JERONIMUS GRAUER.

Født i Aabenraa 23. December 1843, S. a. Læge Jacob Jørgen Grauer og Nicoline Dorothea Aagaard, død i Aarhus 30. Marts 1888.

Gift 1) 1. Juli 1875 med Mathilde Sophie Ibsen, født 27. Oktober 1857, D. a. Overretsprokurator Adolph Valdemar Ibsen og Josephine Marie Koos, død 27. August 1876.

2) 12. December 1877 i København (Holmens Kirke) med Charlotte Emilie Clara Mazar de la Garde, født i Lybæk 27. August 1857, D. a. Overpostkontrollør Poul Frederik Benjamin Mazar de la Garde og Anna Mathilde Vichweg.

Grauer disciplinerede paa Svane-Apoteket i Aabenraa fra 1861 til 1865 (Medhjælpereksamen i Ribe, I Kar.) og tog farm. Kandidat-eksamen 1868 (Laud.); konditionerede derefter paa Nørrebros Apotek i København fra 18. Januar 1869 til December 1873 og bestyrede Løve-

Harald K. J. Grauer.

Apoteket smst. fra Januar 1874, til han blev Apoteker. 1875 købte han Løve-Apoteket i Aarhus til Overtagelse 1. Juni s. A., Købesummen var 200.000 Kr. hvoraf for Bygninger 70.000 Kr.; Bevillingen udstedtes 14. August 1875.

I Aarene 1876—77 ombyggede Grauer den gamle Apoteksejendom. Med Hensyn til Omforandringerne af selve Apotekslokalerne skrives i Visitatsprotokollen 30. Oktober 1876: »Apoteket er overalt omordnet; det har faaet et større og smukkere Officin med rummeligt Forraadskammer ved Siden, ny rummelig og tør Kælder, nyt Laboratorium

med Dampapparat. Alle Standkar i Officin og Forraadskammer ere med Hensyn til stærkere og svagere virkende Lægemidler ordnede adskilte, saaledes at Forveksling ikke let kan finde Sted.« Det nye Officin toges i Brug 1. November 1876.

Apoteker Grauers tidlige Død vakte megen Beklagelse i Aarhus, for hvis offentlige Liv han begyndte at blive en Personlighed af Betydning; foruden ved klækkelige Pengebidrag støttede han mange af Byens kommunale og filantropiske Foretagender ved personligt Arbejde; han var en af Hovedlederne i den Komité, der fik tegnet de betydelige private Bidrag, uden hvilke St. Clemensbroen, som medførte store Goder for Byen, næppe saa snart var kommen i Stand. Ligeledes var han en af Hovedlederne i det Selskab, der i Aaret 1884 byggede den højere Pigeskole. Grauer var Sekretær i det jyske Haveselskab, men havde ganske særlig kastet sin Interesse paa Fjerkræavl; da »Foreningen for Danmarks Fjerkræavl« i 1878 blev stiftet, traadte Grauer straks ind i Bestyrelsen som Sekretær, Aaret efter arrangerede Foreningen for en stor Del paa hans Initiativ den første danske Fjerkræudstilling i Danmark, der afholdtes i Aarhus, medens han 3 Aar senere gennemførte den første københavnske Udstilling paa dette Omraade; hans praktiske Sans og frugtbare Ideer kom i høj Grad denne Del af hans Virk-

Løve-Apotekets Ejendom efter Ombygningen 1876—77.

somhed til Gode og paaskønnedes af Foreningens Medlemmer, der 1880 gjorde ham til Viceformand og det følgende Aar til Formand, hvilken Stilling han endnu beklædte ved sin Død.⁸⁰) Den 23. November 1886 udnævntes han til Ridder af Danebrog.

DIDERIK MARTIN CHRISTIAN REIMERS.

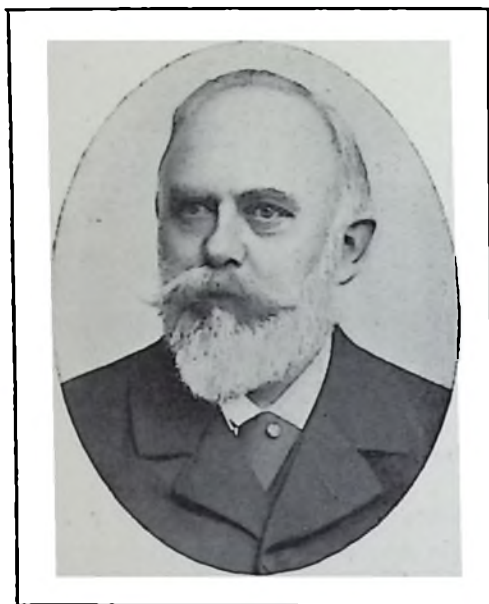
Født i Gram 6. Januar 1845, S. a. Fysikus, Dr. med. Martin Reimers og Marie Brandis, død i Nauheim 18. April 1902.

Gift 1) 12. Oktober 1872 med Louise Frederikke Dorthea Andersen, født paa Vallø 6. November 1852, D. a. Kantor smst., senere resid. Kapellan i Kolding Niels Andersen og Henriette Lovise Frederikke Gedde, død 14. April 1877.

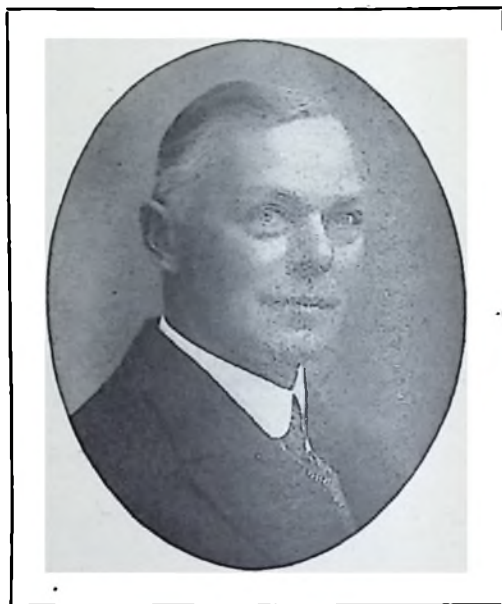
2) 2. Maj 1879 med Marie Margrethe Bendixen, født i Støbbek ved Aabenraa 11. Oktober 1845, D. a. Gaardejer Frederik Bendixen og Ellen Petersen, død 22. Juni 1911 i Aarhus.

Disciplinerede fra 1. September 1861 til 28. December 1864 paa St. Johannisapoteket i Flensborg, hvor han efter Medhjælpereksamen (i Varde, I Kar.) konditionerede et halvt Aar; efter Kandidateksamen i 1866 (Laud.) var han 2 Aar paa Løve-Apoteket i Fredericia og 2

Aar paa Løve-Apoteket i Kolding. Tog i Foraaret 1871 farm. »Staats-examen« i Kiel (Kar. Sehr gut) og overtog 1. Februar 1872 Svane-Apoteket i Aabenraa, som han drev til 1. September 1888 (se Svane-Apoteket i Aabenraa). Han købte derefter Løve-Apoteket i Aarhus for en Købesum af 510.000 Kr. til Overtagelse 1. November s. A.; Bevillingen hertil udstedtes 27. September 1888.

D. M. C. Reimers.

Martin Niels Reimers.

Under sin Virksomhed i Aabenraa var Reimers Medstifter af og senere Formand for Folkekøkkenet fra 1874; Medstifter og Bestyrelsesmedlem af Understøttelsesforeningen Alderstrøst fra 13. November 1880, Medstifter og Formand for Aabenraa Aktiebryggeri; var med at stifte Byens Musæum og blev Medlem af dets Bestyrelse; var endvidere fra 1885 Medlem af Æresretten for Apotekere i Slesvig og Holsten og valgtes i December s. A. til Formand for Bestyrelsen af Landkredsens Sygekasse, der omfattede hele Aabenraa Kreds med Graasten.

I Aarhus var Reimers Medlem af Bestyrelsen for Aarhus Musæums historiske Afdeling fra 11. November 1892 til sin Død (Formand 9. Febr. 1899—24. Januar 1900), samt Formand for Aarhus-Randerskredsens Apotekerforening. Fra 1894 til 1901 var han Medlem af Bestyrelsen for »Danmarks Apotekerforening«, og fra 1896 Medlem af Bestyrelsen for »Apotekernes Æskefabrik og Stentrykkeri« i Aarhus.

Foruden mindre Artikler i faglige Tidsskrifter har han skrevet og udgivet »Haandkøbstaxt for Apotekere«, Aarhus 1893 og »Dobbelt Bogføring for Apotekere«, Aarhus 1894.

16. Marts 1901 oprettedes »Apotheker D. M. C. Reimers og Hustrus Legat« (kgl. Stadf. 12. Juni 1901) paa 5000 Kr. Legatet administreres af Bestyrelsen for »Danmarks Apotekerforening«, og dets Øjemed er »at fremme Interessen for videnskabeligt pharmaceutisk Arbejde ved at uddele Præmier for de bedste Besvarelser af Opgaver, der stilles af Bestyrelsen for »Danmarks Apotekerforening« og angaar ikke altfor vanskelige Spørgsmaal af videnskabelig pharmaceutisk Natur«.

25. Februar 1896 udnævntes han til Ridder af Danebrog.

MARTIN NIELS REIMERS.

Født i Aabenraa 2. Juli 1874, S. a. foregaaende Apoteker og dennes første Hustru.

Gift i Aarhus Domkirke 15. Oktober 1903 med Astrid Winge, født i Aarhus 17. Maj 1884, D. a. Sagfører Siegfred Victor Winge og Agno Margrethe Petrea f. Rian.

Blev efter at have taget Studentereksamen (i Aarhus Juli 1892) Discipel paa Helms' Apotek i Horsens fra 1. September 1892 til 20. August 1895, tog Medhjælpereksamen Oktober 1895 (I Kar.), blev cand. pharm. April 1897 (I Kar.) og cand. phil. Juni 1897. Rejste derefter til Udlandet med Ophold i Halle a. S. (Oktober 1897—December 1898), Berlin (Januar—April 1899) og Paris (April 1899—August 1900). I Halle havde M. N. Reimers Ansættelse hos Firmaet Wilh. Kathe, i Paris studerede han ved l'Ecole de Pharmacie, hvilke Studier resulterede i en Afhandling »Les Quinquinas de Culture«, der forskaffede ham Titlen af *Doctor pharmaciae* ved Universitetet i Paris (20. Juli 1900). Vendte derefter hjem som Medhjælper paa Løve-Apoteket i Aarhus fra 15. August 1900, indtil han efter Faderens Død selv overtog det fra 11. Juni 1902. Bevillingen udstedtes 15. September 1902.

Apoteker, Dr. M. N. Reimers beklæder en Række Tillidshverv baade inden- og udenfor Faget. Siden 1903 udenlandsk korresponderende Medlem af »Société de Pharmacie de Paris«, siden 1908 Proviensialkasserer i »Det pharm. Understøttelsesselskab« og Formand for Aarhus-Randers Kredens Apotekerforening; siden 1909 Bestyrelses-

medlem i »Danmarks Apotekerforening« og fra Maj 1920 Medlem af Bestyrelsen for »Det danske Medicinal- og Kemikalie-Kompagni«. — I Aarhus er han Medlem af Bestyrelserne for »Arveprinsesse Carolines Børneasyl« (siden 1906), »Aarhus Turistforening« (1908—19), Aarhus Musæum, Afdeling for Kunst (siden 1909) og »Alliance française« i Aarhus (siden 1912).

Foruden Doktorafhandlingen har M. N. Reimers (sammen med A. Goris) skrevet »Recherches microchimiques sur les Quinquinas« og »Cinchona robusta« (i Bulletin des Sciences pharmacologiques 1901 og 1903) samt forskellige Artikler i »Archiv for Pharmaci og Chemi«.

I det sidste Tiaar er Apoteket, særlig dets Udenomslokaler, undergaaet meget betydelige Forandringer og Udvidelser; ialt er der bygget for 70—80,000 Kr. I 1914 byggedes en helt ny Bygning til Laboratorium og i 1919 en ny Tilbygning til Receptur. I Visitatsprotokollen skrives 14. Januar 1915: »Siden sidste Visitats er der foretaget en Udvidelse af Apotekets Lokaler, hvorved bl. a. et nyt Analyseværrelse og et nyt Laboratorium er blevet indrettet. Dette sidste er et stort lyst Lokale, hvor blandt andet findes Sterilisationsapparat og Vacuumapparat. Lokalet er i det hele fortrinlig tidssvarende indrettet og udstyret.« Og den 2. December 1919 skrives: »Siden forrige Visitats er der foretaget en Udvidelse af Officinet, idet der i en nyopført Tilbygning er indrettet Kontor samt Receptur (hovedsagelig i det tidligere Kontor). For Recepturen betyder Forandringen en væsentlig Forbedring saavel med Hensyn til praktisk Indretning samt Pladsforhold. Ogsaa Skrankepladsen er blevet noget udvidet.«

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet paa Grundlag dels af Manuskript i E. Dams efterladte Samlinger, dels af: E. Dam: Aarhus Løveapotek 1596—1896. Aarhus 1896.

- 1) Rentemesterregnskab $\frac{1}{6}$ 1590— $\frac{1}{6}$ 1591.
- 2) Jyske Registre 1588—96, Fol. 412.
- 3) » » 1596—1613, Fol. 83.
- 4) Kolding Kæmnerregnskab 1582—1631, $\frac{15}{3}$ 1597.
- 5) Jyske Registre 1596—1613, Fol. 448—49.
- 6) Bøsseskyttehold 1635 1 Mk.; tidligere f. Eks. 1628 og 1630.
- 7) Jyske Registre 1624—34, Fol. 269—70.
- 8) Aarhus Bytings Justitsprotokol 1639, $\frac{21}{7}$.
- 9) » » » 1637, $\frac{18}{11}$ og $\frac{21}{12}$.
- 10) » » » 1639, $\frac{5}{8}$.

- 11) Jyske Tegnelser.
- 12) Aarhus Raadstues Justitsprotokol 1641, 20/a.
- 13) Jyske Registre 1640—48, Fol. 156.
- 14) Register paa K. M. Skat 1634 til Michaelis at udgive; Aarhus Bytings Justitsprotokol 1639 22/8, 1641, Fol. 8.
- 15) Aarhus Raadstue Justitsprotokol 1666—72, Fol. 5—6;
 - » Bytings » 1637 5/10.
 - » Kæmnerregnskaber 1651, 52 og 57.
- 16) = 15).
- 17) Jyske Tegnelser 1648—51, Fol. 169—70.
- 18) » » » Fol. 193—94.
- 19) Indk. Breve til D. Kancelli Januar—Juni 1650; Jyske Registre 0/7 1648—1651, Fol. 268.
- 20) Jyske Tegnelser 1648—51, Fol. 205—06.
- 21) Mandtal paa Aarhus Indbyggere til Krigsskattens Betaling 1675.
- 22) Jyske Registre 18/10 1660—0/2 1670 og Indlæg.
- 23) Aarhus Raadstuejustitsprotokol 1672—81, Fol. 20.
- 24) » » » 1666—72, Fol. 5—6.
- 25) » Bytings Justitsprotokol 1693—96, Fol. 130.
- 26) » Pante- og Skødeprotokol.
- 27) Se E. Dam: Aarhus Løveapotek 1596—1896. S. 22.
- 28) Jyske Registre 0/2 1670—1673, Fol. 421.
- 29) Jyske Missiver Nr. 107, 2/12 1687; Aarhus Stiftamts Arkiv Pakke R. 8. 1686—95.
- 30) Aarhus Bytings Justitsprotokol 1696—99, Fol. 225.
- 31) » » Kopibog 1676—80, Fol. 72.
- 32) » Raadstue Justitsprotokol 1672—81, Fol. 108—09.
- 33) » Bytings Kopibog 1676—80, Fol. 72.
- 34) Optegnelse i E. Dams Samlinger.
- 35) Aarhus Magistrats Kopibog over udgaaede Breve 1682—1706, Fol. 46—47.
- 36) Stiftsamtsarkiv R. 13. 1709.
- 37) Bytings Justitsprotokol 1674—76, Fol. 38—39.
- 38) Stiftsamtsarkiv R. 9. 1696—99.
- 39) Jyske Tegnelser. Nr. 107.
- 40) E. Dam: Aarhus Løveapotek 1596—1896, S. 29—31.
- 41) Supplikprotokol 1706. II. Kvartal 424; Stiftsamtsarkiv R. 12 a 1705—06; R. 12 b 1707—08.
- 42) Jyske Registre Nr. 23. 1707—10, Fol. 72.
- 43) Supplikprotokol 1707, II. Halvaar 244.
- 44) » 1708, I. Halvaar 188.
- 45) » 1709, II. Halvaar 361.
- 46) » 1710, I. Halvaar 81.
- 47) » 1710, I. Halvaar 373.
- 48) Raadstue Justitsprotokol 1708—25, Fol. 79—85.
- 49) Kopibog over indgaaede Breve 1700—16, Fol. 221.
- 50) Skøde- og Pantebog 1708—25, Fol. 46.
- 51) Raadstueprotokol 1708—25, Fol. 104—5.

- 52) Supplikprotokol 1711, II. Halvaar 149 a; Stiftsamsarkiv R. 14. 1712—13.
 53) » 1712, II. Halvaar 287.
 54) » 1718, I. Halvaar 225.
 55) Raadstue Justitsprotokol 1708—25, Fol. 104—5.
 56) » » » , Fol. 265.
 57) » » 1725—37, Fol. 161.
 58) Stiftsamsarkiv R. 14. 1712.
 59) » R. 11. 1711 b.
 60) » R. 15. 1713.
 61) Raadstue Justitsprotokol 1708—25, Fol. 365.
 62) Supplikprotokol 1727, II. Halvaar 536.
 63) Notarialforretninger 1684—1737, Fol. 149—50.
 64) Skøde- og Pantebog 1739—57, Fol. 345—46.
 65) Supplikprotokol 1750, I. Halvaar 669, 891.
 66) » 1750, II. Halvaar 345.
 67) » 1754, I. Halvaar 1261.
 68) Kopibog over udgaaede Breve 1754, 1751—58, Fol. 198.
 69) Auktionsprotokol 1747—56, Fol. 398.
 70) Supplikprotokol 1754, I. Halvaar 256.
 71) Auktionsprotokol 1747—56, Fol. 469.
 72) Skøde- og Pantebog 1739—57, Fol. 345—46.
 73) Aarhus Stiftstidende 1809, Nr. 23.
 74) Skøde- og Pantebog 1757—78, Fol. 73.
 75) » » » , Fol. 270.
 76) Auktionsprotokol 1792—1800, Fol. 38.
 77) Skifteprotokol 1790—1802, Fol. 113.
 78) Skøde- og Pantebog 1778—90, Fol. 211—12, 376.
 79) » » 1757—78, Fol. 270.
 80) » » » , Fol. 244—45; 1778—90, Fol. 43—44.
 81) » » 1778—90, Fol. 145—46.
 82) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol 1769—1807.
 83) Jyske Registre Nr. 48, 1795—96, Fol. 328—29.
 84) Udskrift af Auktionsforretning.
 85) J. Lind: Botaniserende Farmaceuter (Farm. Tid. 1917).
 86) Tidsskrift for Fjerkræavl 1888.

SORØ APOTEK

Den første Bevilling til Apotek i Sorø udstedtes 20. Marts 1606 til Forstander for Sorø Skole og Gods, Dr. med. Anders Christensen; hans Bevilling var rent personlig, og da han døde allerede et halvt Aar efter, ophørte dermed Apoteket at bestaa.

25 Aar senere, 18. Januar 1631, udstedtes den næste Apotekerbevilling til Professor ved Sorø Akademi, Joakim Burser; han efterfulgtes af sin Broder Esaias Burser og derefter af sin Søn, Johannes Burser. Denne sidste fik 30. April 1673 Tilladelse til at flytte sit Apotek til Slagelse, hvor det endnu fortsættes (= Slagelse Svane-Apotek), medens Sorø i et Tidsrum af 75 Aar var uden privilegeret Apotek.

Først ved Bevilling af 22. Marts 1748 for Christian Ludvig Martini oprettedes det nuværende, tredie Apotek.

I. DET FØRSTE APOTEK I SORØ

ANDERS CHRISTENSEN.

Født i Ribe 1551, S. a. Christen Sørensen og Karine Andersdatter, død i Sorø 26. November 1606.

Gift i Ribe 27. August 1586 med Abele (Abigael) Svanning, D. a. kgl. Historiograf Hans Svanning og Marine Stage, (gift 2) med Hofmønsterskriver Hans Mechelburg).

Efter at have studeret ved Københavns Universitet, tog han Baccalaureusgraden i Filosofi og blev Kommunitetsprovst, hvilken Post han 1575 fratraadte for med kongeligt Rejsestipendium at studere i Udlandet. Immatrikuleret i Røstock 16. April 1575, i Wittenberg 29. Juni 1575, i Padua 17. Oktober 1580, i Basel 1580 og i Orléans 9. September 1584; i Wittenberg blev han Magister og i Basel Dr. med. 1583

(De comate seu cataphore). 1585 udnævntes han til Professor i Medicin ved Kobenhavns Universitet. Han var den første medicinske Professor, som praktisk forsøgte at øve Anatomien ved vort Universitet; de herhen hørende Øvelser vakte imidlertid i Overensstemmelse med Tidsalderens Fordom en saadan Væmmelse, at hæderlige Folk ikke vilde omgaas ham, hvorfor han nødtes til at standse dem. Hans Anseelse som Docent var stadigt stor; da Kong Jacob af Skotland i 1590 besøgte Universitetet, hørte han en Forelæsning af ham. I 1590, 1591 og 1600 var han Universitetets Rektor; i 1595 beskikkedes han til Forstander for Kommunitetet. I Aaret 1600 tilbød han at anlægge en Have med Lægeplanter ved Studiegaarden, om den der nys opførte Professorresidens maatte blive ham overladt; Tilbudet blev dog ikke modtaget. I Juni 1602 beskikkedes han af Kongen til Forstander for Sorø Skole og Gods.

Anders Christensen var da den af Lægevidenskaben og Statstjenesten højt fortjente Mand, da Christian IV. 20. Marts 1606 udstedte ham følgende Brev:

»....Wider efthersom y vnderdanigst giffuer tilkiende, tit och offte adschillige Siugdum vngdommen der wdj wor Kongelige Skole wdi Soer att paakomme, huilcke och warer dis lengere, och bliffuer dis farligere att mand icke haffuer *Medicin* tillrede, huor med de kunde hielpis ock *Cureris*, vnderdanigst begierendis, wij Naadigt wille beuilge paa eders egen omkostning att anrette ett Apotecke, och en Apoteker Suend till dess behouff att mue anthage. Tha ere wij Naadigt tilfredz att samme Apotecke, paa eders egen bekostning mue anrettes, och en Apoteker Suend till dess behouff mue antage etc.«²)

Lægeapotekeren har vel allerede haft et lille Forraad af Lægemidler til Brug i sin Praksis, men fundet det formaalstjenligt at faa uvidet Adgangen til Medikamenter ved Indrettelsen af et rigtigt Apotek, som en udlært Apotekersvend kunde arbejde i. Ikke længe fik Anders Christensen Glæde af sin Bevilling, idet han døde 8 Maaneder efter dens Udstedelse. Hans Enke fik Kongens Tilladelse til endnu i et halvt Aar at bestyre Sorø; senere blev hun imidlertid gift med Hans Mechelburg i Helsingør og forlod saaledes sit tidligere Hjem og den dertil knyttede Virksomhed.

Anders Christensen blev begravet i Sorø Kirkes midterste Gang under fjerde Hvælving; den smukt prydede endnu vel bevarede Ligsten bærer en lang latinsk Indskrift (trykt i E. Dam: Sorø Apotek 1606—1906, S. 4.)

II. DET ANDET APOTEK I SORØ

JOAKIM BURSER.

Født 1583 i Kamentz i Schlesien, død i Sorø 28. August 1639.

Gift i Annaberg i Meissen med Christiane Seiffart (død i Sorø 1645?).

I sin Ungdom rejste han omkring til forskellige Universiteter, studerede Medicin og navnlig Botanik. Omtrent fra 1613 praktiserede han som Læge i Annaberg i Meissen. 3. Februar 1625 blev han ansat som Professor i Medicin og Fysik ved Sorø adelige Akademi. 18. Januar 1631 fik han Bevilling til at anrette og holde et Apotek i Sorø med Forpligtelse til altid at holde en dygtig Apotekersvend. Bevillingen gav ham Lov til at sælge »Rhinsk Vin, Spansk Vin, Mjød, Brændevin, saa og fremmed Øl, hvoraf vi haver naadigst bevilget ham 5 Amer Rhinskvin og 1 Stykke Spansk Vin sisefri aarligt«. At Apotekets Genoprettelse synes at have været for en Del foraarsaget ved Oprettelsen i 1623 af det adelige Akademi ved Sorø Skole fremgaar formentlig af den Bestemmelse i Bevillingen, at Burser »til Løn og til samme Apotek at underholde aarlig maa bekomme af Akademiet der sammesteds hundrede Rigsdaler.«

Denne særlige Begunstigelse med Akademiets Tilskud opretholdtes indtil ind i det 19. Aarhundrede. Endvidere gav Bevillingen Bursers Hustru Lov til »at nyde og beholde samme Apotek efter forskrevne Privilegier og samme Løn nyde eller overlade det til hvem hende lyster.«³⁾

Som Botaniker nød Burser stor Anseelse i Europas lærde Verden; J. Lind⁴⁾ skriver om denne hans Virksomhed følgende:

Burser havde gennemløbt det meste af Europa f. Eks. alle Dele af Tyskland, Østrig, Bøhmen, Schweitz, Spanien og Frankrig og overalt, hvor han kom frem, indsamlet Planter som han indlemmede i sit Herbarium. Han stod endogsaa i Bytteforbindelse med 2 Farmaceuter, der var rejst til Brasilien og sendte ham Planter derfra. Dette store Herbarium forøgede Burser yderligere, efter at han var kommet til Sorø, og han klæbde alle Planterne med Lim op paa hvidt Papir og lod dem binde ind som Bøger. Hans Herbarium bestod af 30 saadanne store Bøger og paa Titelbladet af dem havde han skrevet:

»Horti sicci, seu stirpium studio et labore D. Joachimi Burseri, Comentatio-Lusati, in Regia Nobilium Academia Sorana Medici, et Physices Professoris publici, per diversas regiones et loca collectarum, et juxta seriem Pinacis Bauhinii (Ao 1623 Basiliae editi) digestarum.«

De Planter, han indsamlede i Danmark, findes samlede for sig selv og med udførlig Tekst til angaaende deres Udbredelse. Burser stod i nær Forbindelse med alle de ledende Videnskabsmænd paa hans Tid, han var Ven med Thomas Fincke og hele hans Familie, Otto Sperling besøgte ham i Sorø og Caspar Bartholin (sen) besøgte ham ofte og døde netop under et Besøg hos ham i Juli 1629. Simon Paulli, der senere blev Professor i Botanik ved Københavns Universitet, var hans Elev. Af de talrige udenlandske Botanikere, han havde stiftet Bekendtskab med paa sine vidtløftige Rejser, sluttede han sig nærmest til den flittige Caspar Bauhin, Professor i Botanik i Basel og ubetinget en af de mest berømte Botanikere i Europa før Linné. Burser sendte Dubletter af de Planter, han fandt, ned til Bauhin og denne ligesaa til Burser, derved har Bursers efterladte Herbarium faaet en meget stor Værdi for alle Botanikere efter hans Tid, fordi vi nemlig deri har autentiske Eksemplarer af de Plantearter, som Bauhin omtaler. Vi finder da ogsaa Bursers Navn omtrent paa hver Side i Bauhins store Værk over alle den Gang kendte Planter, kaldet *Pinax Theatri Botanici* (1671).

Dette store og værdifulde Herbarium (Rottbøll kalder det et »rart Liggendefæ« 1770 p. 396), som Burser havde testamenteret til Thomas Bartholin, kom efter Bursers Død til Rigsraad Jørgen Seefeldts store Bogsamling paa Ringsted Kloster, men under Krigen med Sverig 1659—60 blev det ført som Krigsbytte til Sverig og findes endnu i Botanisk Museum i Upsala, hvor det er blevet meget benyttet baade af O. Rudbeck og især af Linné. Af de oprindelige 30 Bind er de 23 endnu i Behold, enkelte Bind brændte under den store Ildebrand i Upsala 1702. Naar danske Botanikere besøger Upsala fremviser Svenskerne med en vis Stolthed dette Krigstrofæ, men det forekommer mig, at de hellere burde tilbagelevere dette Krigsrov i det mindste den danske Afdeling af Bursers Herbarium, som i Virkeligheden er det ældste danske Herbarium, der eksisterer, og giver udmærkede Oplysninger om Floraen ved Sorø for snart 300 Aar siden. Elias Fries (i Bot. Tids. Bd. 17 p. 379) oplyser netop, at Eksemplarerne i det Bind, der indeholder de danske Planter, er særlig godt bevarede, og at der findes vidtløftige Redegørelser ved hver Art angaaende dens Navn, Forekomst, Anvendelse o. s. v. Den danske Botaniker Tycho Holm, der studerede hos Linné, har givet en Del Meddelelser om Bursers Planter 1757, ligesaa Petrus Martinus (1724).

Burser levede kun i 8 Aar som Apoteker, den 28. August 1639 døde han og begravedes i Sorø Kirke, hvor følgende Gravskrift længe bevarede Mindet om ham:

Conditorium
JOACHIM BURSERI

Camentatio-Lusati Med. D. qvi postquam Annæbergensium Reip.
Medicus Ordinar. lustra duo, terna vero Academiæ huic Soranæ pri-

mus tum Medicus, tum scientiæ naturalis Prof. Publ. inservisset, esse inter mortales pie desiit die 28 mensis Aug. Anno ætatis LVI. Æra Christ. CI o. Io. CXXXIX. Vidua Christiana Seifarti Annæbergensis cum relicta pupillorum triga posuit.⁵⁾

Christiane Seiffart har formentlig benyttet sin Ret til at fortsætte Apotekets Drift.

ESAIAS BURSER.

Født 1595 i Kamentz i Schlesien, Broder til foregaaende Apoteker, død i Sorø 8. Marts 1666.

Gift 1651 med Anna Schielderup, D. a. Professor ved Sorø Akademi Niels Mortensen Schielderup og Dorothea Hansdatter Wolf.

Esaias Bursers Bevilling til Apoteket i Sorø, der udstedtes 25. August 1645 (kgl. konfirm. 12. December 1652 og 7. Juli 1663)⁶⁾, er enslydende med Broderens med Undtagelse af, at Bestemmelsen om de 100 Rdl. Løn er udeladt.

Esaias Burser blev begravet i Sorø Kirke; den endnu bevarede Ligsten (i den nordlige Sidegang) bærer en lang latinsk Indskrift (trykt i E. Dam: Sorø Apotek 1606—1906, S. 8).

Enken drev Apoteket i omtrent 2 Aar, indtil hun afstod det til Joakim Bursers Søn,

JOHANNES BURSER,

der fik Bevilling 14. Februar 1668. Han »maa effter Voris forrige derpaa udgifne *Privilegier* niude oc holde forskrefne *Apotecke* paa Sorøe, saalenge hand sig dermed forsuarligen forholder, oc saadane gode dygtige oc U-straffelige *Apotecker*-Wahre derudj holder, saa at ingen Klage enten der paa Stædet eller Andre som det bruger, derofuer med Rette Kand foraarsagis.«⁷⁾

I 1665 ophævedes Sorø Akademi, efter at det allerede fra 1637 havde været i mindre god Tilstand; under Svenskekrigen 1658 fik det sit Banesaar, idet Godset ødelagdes. Det gik da ogsaa tilbage for Apoteket, hvorfor Burser besværede sig for Kongen over den ringe Næring, han hidtil havde haft i Forhold til den Bekostning, han havde anvendt paa Apoteket. Derfor tillodes det ham 30. April 1673 at flytte Apoteket til Slagelse og der at nyde de samme Friheder og Benaadninger, som Apotekerne i de andre Købstæder nød, saafremt han sig

ellers tilbørlig forholdt efter den Anordning, Kongen havde gjort derom.^{a)})

(Biografi se Svane-Apoteket i Slagelse).

III. DET TREDIE APOTEK I SORØ

For at bøde paa den i Sorø ved Johannes Bursers Bortflytning opstaaede Mangel paa Apotek bevilgedes det 21. Oktober 1674 Sorø Skoles Bartskeer Jens Christensen at maatte »allene intil vj anderledis tilsigendis vorder uformeent (i) Sorøe bye, i den derfra til Slagelse bortfløtte *Apotekers* sted adschiellige *specerie* og andre *materi- alier* selge og forhandle saa vidt urtekræmmere vedkommer; dog ingen Vahre der under at blande som til *Apoteket* hen hører under denne voris benaadnings fortabelse.«^{b)}) Formodentlig har det været Jens Christensen en Skuffelse, at denne sidste Bestemmelse indsattes i Kongebrevet, i det mindste blev dette ikke indløst, hvorfor det kasse- redes.

I Schmidts »Histor. Taschenbuch über die Entstehung der Apo- theken...« (1835) omtales en Apoteker Mathiesen i Sorø; antage- ligt er han den samme som By- og Birkeskriver, Postmester og Køb- mand Markus Mathiasen, der døde 29. November 1759, og i sin Køb- mandsvirksomhed har søgt at erstatte sine Medborgere Savnet af et privilegeret Apotek.

I Sorø Akademis Fundats af 1747 var det paa en Maade forudsat, at der i Sorø skulde være et Apotek. Der meldte sig straks efter dens Udstedelse to Ansøgere. Apotekeren Jürgen Friedrich Werlich i Slagelse mente, at han for nogle Aar siden af Vedkommende havde faaet Løfte om at skulle være det udi Sorø agtende Apotek frem for nogen anden forundt, i hvis Følge han for længe siden havde forsy- net sig med de fleste til et saadant Apotek henhørende Varer etc., han haabede, at ingen anden maatte faa Privilegium paa Sorø, »som da ville blive mig Fattige afbrendte Mand til aldt for Stoor *Præjudice* og yderligere *Ruin*.«

Apotekersvenden paa det kongelige Hof-Apotek i København, Chri- stian Ludvig Martini, var den anden Ansøger; han havde paa behørigt Sted insinueret en allerunderdanigst Supplique om Privile- giet, ved hvilken Lejlighed han havde understaaet sig at forestille et eller andet saavel i Henseende til de mange Bekostninger og det store Forskud over hans Vilkaar, som til en Gaards Anskaffelse og Aptering til dette Brug udfordredes.

Overhofmesteren Grev Reuss paa Sorø havde underhaanden ladet Ansøgerne forstaa, at der kunde tilstaa dem af Akademiet visse i Fundatsen hjemlede Begunstigelser, Tilladelse til at drive Gæstgiveri, noget Brænde og muligt et Laan til Apotekets Indretning.

Werlich svarede dertil, at ham desuden maatte tillægges den høje kongelige Naade ene at skænke og sælge alle Slags Vine og Akvaviter samt fransk Brændevin »til nogen *Soulagement* for den til en *Apotheques* Oprettelse af nye, dessen medgaaende Bekostning«, desuden bad han om 6 i Stedet for 3 eller 4 Skovlæs Brænde samt fri Skovning af Akademiets Bønder, »siden Jeg, som meldt er een afbrendt Mand, der ved den Slagelse Bye for faae Aar siden overgangne Stoorer Ildsvaade miste mit *Apotheque*, *Materialier*, og aldt hvis Jeg viidere var Ejende; da *Sorøe Academie* i fordum Tid var i Stand, var ingen *Apotheque* i Slagelse, men *Apotheqveren* i *Sorøe* holdt een *Boutique* i *Corsøer*.«

Disse Fordringer fremkaldte endnu en Ansøgning om at maatte anlægge et Apotek.

Overhofmesteren sendte Werlichs Skrivelse til Købmand i Sorø Johan Adolf Foss, der 21. August 1747 havde faaet Værtshusprivilegium, det han nu saa truet ved Slagelseapotekerens Forslag, der stred mod hans og Forgængernes Forrettigheder, som af Kongerne var haandhævede »mesten et Hundrede Aar og endnu siden Købstadsfrihed erholdtes 77 Aar«¹⁰). Foss havde imidlertid en Gaard, som egnede sig baade til Værtshus og Apotek; han tilbød derfor paa egen Bekostning der at lade indrette et komplet Apotek og holde en dygtig Provisor til at bestyre det.

Amtmand Gersdorff indstillede den 24. Februar 1748, at Werlich fik Lov at indrette Apoteket, og at Overhofmesteren anviste hans Provisor, der forudsattes ugift, de dertil fornødne Værelser »paa Klosteret«.

Overhofmesteren havde dog allerede 31. Januar overfor Kancelliet fraraadet at bevilge Foss's og Werlichs Ansøgninger; han var bange for, at den Førstes Købmandsinteresser skulde tage Luven fra hans farmaceutiske, ligesom han mente, at man maatte foretrække et selvstændigt Apotek fremfor et, der kun styredes af en Provisor, medens Principalen var langt borte. Derimod skulde man bestemme sig for Martini, da Hofapoteker Becker, der havde et af de bedste Apoteker i København, vilde komme ham til Hjælp med Apotekets Indretning; det var bekendt nok at »Apotekerne i de smaa Købstæder have ge-

reenlig deres Forraad meest af forlignede og uduelige *Medicamenta*, Verlichs Varer skulde man derfor betakke sig for. Den 15. Marts 1748 edtoges det i Konseillet at følge Reuss's Forslag; i Overensstemmelse dermed udstedtes da 22. Marts samme Aar Christian Ludvig Martinis Privilegium; dog fik han ikke noget Laan af Akademiet.

CHRISTIAN LUDVIG MARTINI.

Født 1719, død i Odense 10. December 1778.

Gift med Else Marie Willmann, død i Odense 1777, begr. 28. Juni.

Efter at være udlært i Maj 1739 konditionerede han som Medhjælper i Ny-Brandenburg, Odense, Stockholm og sidst paa Hof-Apoteket i København. Bevilling som Apoteker i Sorø fik han, som ovenfor anført, 22. Marts 1748, og underkastede sig derefter 1. April s. A. Examen chemico-pharmaceuticum (Eksamensbeviset, der er dateret 4. April 1748, er trykt i E. Dam: Sorø Apotek 1606—1906, S. 12—13). Bevillingen bestemte, at Apotekeren for sig og Familie, Tjenestefolk og Gaard, skulde nyde de Privilegier og Benaadninger, som den for Sorø ridderlige Akademi udgivne Fundats af 1747 4. Kapitels 2., 3., 4. og 8. Artikel indeholdt, nemlig Skattefrihed og Værneting for Sorø Akademis Hofret. I den Gaard, han agtede at indrette til Apotek, maatte han herbergere og »spise« Fremmede for billig Betaling; af Akademiet skulde han aarligt nyde 3—4 Skovlæs Brænde.

Ved Auktion 29. Juli 1748 købte Martini en Sorø Bys Fattige tilhørende, paa Realgade mellem Skræder Poul Pettersens og Mr. Moths Gaarde liggende Ejendom for 500 Rdl. Kurant; den bestod af et teglhængt Bindingsværkshus i to Etager paa 12 Fag til Gaden og et lerklinet, halmtækt Baghus paa 15 Fag i en Etage; Grunden var mod Gaden 66½ Alen bred, i Dybden til Baggaden Rolighed strakte den sig 175 Alen; her indrettede han sit Apotek. (Skøde den 16. September s. A.)¹¹⁾

Martini spandt ikke Silke i Sorø. I 1761 fik han Beneficium paupertatis i en Proces med Amtsforvalter Peder Henningsen Bucholf, i Anledning af en Kaution paa over 900 Rdl., han havde indgaaet for Sognepræst i Lyngby Hans Christiansen Hammelev; Sagen trak ud i flere Aar, Martini maatte betale og procedere videre for at faa Bucholf til at godtgøre ham Tabet, hvad han ved Højesteretsdom var forpligtet til.¹²⁾

Ved Reskript til Overhofmesteren ved Sorø Akademi af 14. Jan. 1763 bestemtes det, at Apoteket i Sorø skulde visiteres alene af Medikus ved Akademiet, naar han var promotus Medicinæ Doctor, altsaa ikke af Provincialmedikus i Sjælland; Spørgsmaalet om Visitationen

Realgade (nu Storgade) i Sorø mod Nord 1760—90. (Efter Fotografi af Maleri paa Sorø Akademi).

af dette Apotek sysselsatte adskillige Gange Autoriteterne i det følgende Hundrebaar; 13. Oktober 1804 maatte det danske Kancelli atter hævde den i ovennævnte Reskript indeholdte Bestemmelse, idet Provincialmedikus Bugge i Holbæk og Dr. med. Carstensen i Sorø var blevne uenige om Sagen. Forholdet indskærpedes paany ved kgl. Resolution af 27. Marts 1827, indtil det endeligt hævdes ved kgl. Resolution af 3. December 1851, der stillede Sorø Apotek lige med Rigets øvrige Apoteker.

Martini fik 21. September 1764 kongeligt Privilegium som Herberger og Gæstgiver i den kongelige Poststations Gaard i Odense; kort Tid efter flyttede han da til Fyns Hovedstad, hvor han logerede de agende Postmestre og andre Rejsende med og uden Posten. Apoteket i Sorø lod han bestyre ved Provisor indtil 1767 (se følgende Apoteker).

I 1773 søgte han om at maatte anlægge et nyt Apotek i Odense; Collegium medicum vilde ikke indstille ham dertil, da han ikke havde den bedste Formodning for sig fra den Tid, han var Apoteker i Sorø og ikke kunde soutenere sig.¹³⁾

RASMUS KIERBOE.

Død i Helsingør 11. August 1798, 62 Aar gammel. Gift i Slagelse 3. December 1767 med Jfr. Maria Kathrine Reisiger.

Fra Nytaarstid 1764 synes Kierboe, der da var Medhjælper paa Slagelse Apotek, at have bestyret Apoteket i Sorø; den 9. April 1767 ansøgte Martini om, at Privilegiet maatte blive ham overdraget, »hvorved jeg fattige Mand med Kone og mange Børn blev lættet en stoer byrde, da det falder mig endeel besværlig, ja formasteligt at holde Folk og Husholdning paa begge Stæder«; Kierboe, der samme Dag ansøger om Privilegiet, siger i sin Ansøgning: »Jeg fattige Karl, som fra Barns Been af har været i Lære som *Apoteker* Dreng, og i een Tiid af 6 Aar har tient Adskillige Stæder som Svend og nu til sist her paa *Slagelse Apotek*, haver troffen *Accord* med *Apoteker Christian Ludvig Martini* i *Sorøe*.«¹⁴⁾

Han købte da Martinis Gaard, Brandtaksationsnummer 14, med Apotek og Privilegium for 4200 Rdl. (Skøde 14. Dcbr. 1767).¹⁵⁾

I hans Bevilling af 29. Maj 1767 tilstodes ham de samme Begunstigelser som Forgængeren.¹⁶⁾

Han kom hurtigt paa Kant med den stridbare Dr. med. Rudolf Buchhave ved Akademiet. Allerede i 1767 mente Buchhave, at Kierboe takserede sine Recepter for højt, Doktoren lod sig forelægge Apotekets Regninger og nedsatte de paa dem opførte Summer; Kierboe fremskaffede en Erklæring fra Apotekerne Mangor paa Svane-Apoteket i København om, at Priserne var rigtige.

Det uvenskabelige Forhold fortsattes imidlertid. Under 30. Januar 1769 sendte Buchhave Apotekeren følgende Regning:

	Debet.	Rdl.	Mk.	Sk.
1768. Vitr. antimonii cerat: hvilket blev Dem overladt i Foraaret, da De ikke selv havde det, for den Pris, som jeg selv havde givet Unzer ij	»	— 3	—	„ —
Mit Botaniske Collegium for hvilket jeg af andre Auscultanter pro persona fik 10 Rdl., men ikke begiærer mere af Dem end	5	—	,	„ —
Summa..	5	Rdl.	3	Mk. „ Sk.

Kierboe sendte straks Regningen tilbage med følgende Paategning:
Velædle og velbyrdige Sr. Doctor Buchhauel

At De haver faaet 10 rdl. af de Auscultanter, som søgte Deres Botaniske Collegium, er mig kiært, men jeg var ikke nogen Auscultant; thi De med Deres Broder anmodede mig altfor ofte at komme derind, og imod min Villie, saa jeg havde ikke heller ventet slig urimelig Regning, og samme ikke heller betaler; thi da jeg var Dreng, lærte jeg Botanicken saa meget jeg behøver til Pharmacien. Vil De behage at sende mig Kwittering for Moscus Islandicus og Vit. antimonii: cerat: skal de 3 Mark blive betalt, og sender Deres Grunden til Plantelæren tilbage; da den dog blev mig offereret.¹⁷⁾

I Collegii medici Møde den 7. Marts 1769 cirkulerede blandt Membra en skriftlig Klage fra Apoteker Kierboe over Dr. Buchhaves fornærmelige Omgang imod ham med at nedsætte egenraadig til mindre Summer de af Kierboe til adskillige Familier indgivne Medikamentregninger, og det ved en myndig Paategning paa Regningen uden at angive deri nogen Aarsag af urigtig Taksation.

Efter at Kollegiet havde ladet Regningerne revidere og Recepterne taksere ved tvende af Stadens Apotekere, og det blev befundet, at Taksten var indrettet efter den endnu i Gyldighed subsisterende Apotekertakst af 1672, blev Apotekeren nomini Collegii tilskrevet, at han havde Rettighed til at fordre sin Betaling for saa vidt angik de Collegio forelagte Regninger og den deri iagttagne Takst.

Til Buchhave blev der ogsaa skrevet, hvornæst der den 10. Maj 1769 indkom til Kollegiet en Remonstration fra ham, hvori han søgte at deklinere al Skylden fra sig, at justificere sin Konduite og gjorde meget haarde Beskyldninger over Apotekeren. Da denne Remonstration havde cirkuleret blandt Membra Collegii, blev besluttet, at man ikke skulde meddele ham noget Svar herpaa, saasom han paa den ene Side intet havde fremført, som kunde foranledige Kollegiet til at forandre deres (!) Decision, og paa den anden Side viste han saa aabenbar animosité imod Apotekeren, at man ikke vidste, hvorvidt man turde tro eller binde sig ved hans Beskyldninger.

Endnu den 24. August samme Aar blev Kollegiet aflagt allerunderdanigst Erklæring over Apoteker Kierboes indkomne Klager over Dr. Buchhave, hvorudi denne heel fortrædelige og odieuse Sag fra først til sidst var oplyst og deduceret.¹⁸⁾

Den 30. Oktober 1769 kunde Kollegiet da meddele Kierboe, at Buchhave havde lovet for Fremtiden ikke mere at dispensere sine egne Medikamenter, men lade Patienterne gaa paa Apoteket; Medikamenterne til hans Rejseapotek vilde han tage hos Kierboe mod den sædvanlige Rabat. Kollegiet formaner dog Apotekeren til at vise høflig og ærbødig Optræden overfor Doktoren, der vil have strængt Indseende med de Fejl, som muligt maatte blive begaaede paa Apoteket.

Til den samme Dag, da Kollegiet tilskrev Kierboe, havde Doktoren ansat Apoteksvisitats; Kierboe havde derfor anmodet Byfoged Heinrich Jessen og Byskriver Elling om at være til Stede; da Buchhave traf dem, vilde han ikke visitere, men gik bort igen. Kierboe begærede nu af de to Øvrighedspersoner, at de skulde begive sig hen til Buchhave og undersøge

hans Vareforraad; men dette vægrede de sig ved. Den følgende Dag fandt Visitationen Sted i Kirurg Gerhardts Overværelse. Buchhave forefandt de nødvendigeste Medikamenter, og det i god og brugbar Stand, men begærede anskaffet: Oleum Ovorum, Ungventum de Minio, Elaterium, Radix Valeriana sylvestris, Aqva Corticis Citri, Aqva Scordii, Cantharides, Conchae Ostrearum, Pulpa Tamarindi, Ferrum subtilissimum præparatum og Conserva Menthæ. Beholdningen af Radix Valerianae, Limatura Martis og Cantharides kasseredes. Kierboe maatte desuden love at anskaffe Pharmacopœa Londinensis, hvorimod Buchhave erklærede, at der i Apotekets Have dyrkedes 46 Lægeplanter. I Begyndelsen af November forlangte han derhos, at Kierboe havde at anskaffe en Protokol, hvorudi trolig skulde indføres alle de Recepter, som blev sendte til Apoteket, og andre Medikamenter, som derfra udleveredes; Dagen efter at dette Forlangende var fremsat, fremviste Kierboe en saadan Bog, der blev forsegleet med Lægens og Apotekerens Signeter.

I December tilbød Buchhave Apotekeren at overtage de Medicamenta composita, han havde haft, og det til de Priser, han havde givet for dem hos Cappel paa Frederiks Hospitals Apotek i København uden Omkostningers Tillæg.

Medikamenterne var:

	Rdl.	Mk.	Sk.
Pilulae saponaceae Unzer iij Dr.vj	1 —	1 —	8 —
— Piceae libr. s.	„ —	4 —	„ —
— Hystericæ Unzer iijs	1 —	4 —	„ —
— Balsamicæ Dr.viijs	„ —	4 —	11 —
— Squilliticæ Dr.vijs	2 —	3 —	„ —
— Anthelminthicæ sine Mercurio Dr.vj	„ —	2 —	4 —
— — — cum Mercurio Dr.v.	„ —	1 —	14 —
Pulvis laxans Unzer v.	„ —	3 —	„ —
— Emeticus Unzer ijs Dr.iiij	„ —	5 —	12 —
— Antimonii Diaphoretici non ablutus lb s. ..	2 —	„ —	„ —
Species Aromaticæ amarae libr ij	1 —	1 —	„ —
„ „ laxant lib. iv	4 —	„ —	„ —
Electuarium de Manna Disp. Wirtemberg libr j..	1 —	2 —	5 —
Summa..	17 Rdl.	3 Mk.	1 Sk.

Det var saaledes ikke noget stort Forraad, Doktoren havde at konkurrere med. Selv efter at Apotekeren havde overtaget det, synes Freden mellem de stridende Magter ikke at være bleven helt sluttet: i et Brev af 12. September 1771 fra Buchhave til Amtsforvalter Holm i Hørsholm omtaler han Kierboes uforsvarlige Opførsel mod alle Mennesker, Levering af giftige, skadelige, med Sand blandede Medikamenter, og at Kierboe havde overfaldet ham i Apoteket, hvorfor han nu snart i to Aar ikke havde turdet komme der og visitere.¹⁷⁾

Da Kierboe købte Sorø Apotek, laante han 4000 Rdl. dansk Ku-

rant af Slagelse Hospital; snart kom han i Baghaanden med sine Renteydelser, og Hospitalet saa sig da nødt til under 22. September 1770 at gøre Arrest i Apoteket til Skadesløsholdelse og Sikkerhed for Kapitalen med Renter. Kierboe paastod, at Grunden til, at han ikke havde betalt, var den, at Dr. Buchhave i tre Aar fra hans første Ankomst til Byen havde betaget og beskaaret ham i hans Næring og Levebrød samt fornærmet ham, hans Apotek, dets Privilegium og Herlighed, alt imod Forordningen af 4. December 1672 den 27. og 30. Artikel, der forbød Medici at holde offentligt Apotek og Empirici, Broksnidere, Okulister, Kvaksalvere eller deslige Omløbere at sælge Apotekervarer. Buchhave havde bragt ham og hans Apotek i Blame og Ruin og det paa en intrikat, underfundig, ulovlig, uberettiget og ubevislig Maade, alene sig til Fordel; Doktoren havde især i Aaret 1769 fra Januar Maanedes Begyndelse til Oktober Maanedes Udgang solgt og leveret Medikamenter offentligt, saavel til Akademiet, dets Gods, Byens Folk som og til Landet; i samme Tidsrum havde Kierboe ikke mindste Aftræk paa Medikamenter eller en eneste Recept fra Buchhave.

Hospitalet havde Panteret med første og eneste Prioritet i Apotekergaarden, der nu betegnes som liggende paa Torvet mellem Justitsraadinde Krafts og Kirurg Gerhardts Gaarde. Den bestod af et Gadehus paa 21 Fag Mur- og Bindingsværk indrettet til Apotek og Stueværelser, et Sidehus paa 25 Fag med Køkken, Spisekammer, Værelser, Laboratorium, Pakhus, Staldrum og Bryggerhus, en Tværbygning paa 16 Fag, hvori Brændehus, Lo og Lade. Desuden var pantsat Apoteket, som Kierboe havde købt det af Martini, og Privilegiet, alt vurderet til 8019 Rdl. Ved Bytingsdom af 22. November 1770 dømtes Kierboe og hans Kautionist til at betale Hospitalet i alt 4323 Rdl. 4 Mk., og 11. Januar 1771 gjordes Indførsel efter Dommen.

Apoteket var tilsyneladende ret vel udstyret. I Officinet fandtes 167 smaa og 284 store Bøsser, 54 store og 87 smaa hvide Porcellænskrukker, 34 store Porcellænskrukker med Hank og Tud, 74 hvide firkantede Krystalglas, 75 større og 28 mindre firkantede Draabeglas, 55 større og mindre firkantede grønne Glas, 13 forskellige Krukker og Glas med Medikamenter; hertil kom 1 Disk med 8 Skuffer, 183 store og smaa Skuffer, 8 Vin- og Sobkenglas, 3 Metalmortere med Stødere, 11 Glas- og Stenmortere med Stødere, 9 Par Vægtskaale, en Del Vægtstykker, Spatler, Maal, Tragte, et Urtebrædt med Kniv, Sigter og Sold, 8 Blikkapsler og en Stenflise med Løber.

Laboratoriet indeholdt 1 stor Jernmorter med Støder, Blok og Laag, en Kobberdestillerkedel med Hat, Rør og Svaletønde, 1 stor Kobberkedel, 3 Kobberpander, 1 Kobberplade, 1 Presse med 2 Jernskruer, 2 Nøgler og 2 Plader, 1 Jærnvindovn, 2 Brændejern, 4 Træstødere og 14 Destillerglas; paa Materialkammeret var der 81 Skuffer, 32 runde og firkantede Glas, 32 Fustager, 106 Pakker, 7 Træer og 6 Elsdyrklove, i Kælderen 42 Krukker til Vand og Olier.

Apotekerens Lejlighed var ogsaa hyggeligt møbleret; saaledes stod der i Dagligstuen et blaamalet, firkantet Bord med seks Guldlæders Stole, et rundt brunmalet Fløjbord med 12 Guldlæders Stole, et lille Tebord med Voksdug, ved det en Lænestol med rødt Plyds; paa Tebordet var anbragt en Punscheskaal og en Sukkerbøsse af Sten; ved Væggene stod en Egedragkiste med Messingbeslag og et Egechatol med tre Skuffer; paa Væggene hang to Spejle i forgyldte Rammer og fire Skilderier uden Glas; de fire Fag Vinduer var forsynede med optrukne Lærredsgardiner.

Hele Indboet var takseret til 1358 Rdl. 4 Mk. 10 Sk., men solgtes ved Auktionen den 16. August 1771 for 145 Rdl. 4 Mk. 12 Sk. Samme Dag var ogsaa Apoteket for fjerde Gang i dette Aar til Auktion.

Da lukkede Kierboe Apoteket; hans Kollega, Apoteker i Slagelse, Borgmester samme Sted og Slagelsehospitalets Inspektør Antoni Smit bad ham om at tilse Apoteket, men Kierboe erklærede, at han ikke turde gaa derind; han rejste bort for at søge sig anden Næring. Otte Dage efter kom han imidlertid igen, og nu aabnedes atter Apoteket, idet Kierboe fra samme Dag, den 23. August 1771 ansaa sig som Provisor for Hospitalet, der efter hans Mening var Apotekets Ejer og havde at betale ham Bestyrerløn, en Betragtning, hvori Sorø Byting den 8. Juli 1779 gav ham Ret. I Juni Maaned 1778 havde han opsagt sin Plads til Fratrædelse 1. Oktober samme Aar, idet han af Hospitalet som Løn for Tidsrummet 23. August 1771 til 1. Oktober 1778 forlangte 1566 Rdl. 4 Mk. 2 Sk.¹⁷⁾

Stridighederne med Buchhave fortsattes under Kierboes Provisorat. I Begyndelsen af 1773 androg Doktoren for Overhofmester ved Sorø Akademi v. Reitzenstein, at han fandt sig »meget forlegen« med Kierboes Forhold, idet denne ikke alene udleverede skadelige og fordærvede Medikamenter, men endog i den urette Kvantitet og ikke efter den anordnede Takst, saa at de fleste Patienter var nødte til at forskrive deres Medikamenter andre Steder fra, hvilket han allerede ved 2 vidtløftige Tingsvidner havde søgt at bevise; han indstillede nu, si-

den han ikke har Evne til at indlade sig i Proces med Apotekeren, om ikke nogle kyndige og upartiske Mænd, hvortil foreslaas Etatsraad v. Munthe af Morgenstjerne, Landfysikus Høeg og Apoteker Linde i Holbæk, maatte befales, at de denne Sag paa det nøjeste undersøgte og efter Omstændighederne paakendte. Reitzenstein indmeldte Sagen til Kancelliet, der lod den gaa til Collegii medici Erklæring; denne gik ud paa, at Forslaget om Apotekets Undersøgelse ej kunde andet end anses nødvendig og finde Bifald; dog vilde Kollegiet foretrække, at Høeg og Linde erstattedes af Landfysikus Dr. Kristian Levin Wernecke og Apoteker Fabricius i Næstved som de nærmest boende og de, hvis farmaceutiske Kundskaber var Kollegiet bekendte. Disse to Herre udførte da ogsaa Visitationen, ved hvilken de fandt de mest brugelige Materialia, Simplicia, Composita og Chymica, endog fine Oliteter i fornødent Forraad efter Stedets og Omstændighedernes Beskaffenhed, samt alt vel forvaret og i god, brugbar Stand..

Kierboe besværede sig nu tillige over Buchhaves usandfærdige og fornærmelige Beskyldninger samt Forurettelse med videre, som han indstillede undersøgt og paakendt ved en Kommission. Collegium medicum erklærede heroverfor: Endskønt den ansøgte Kommission efter den passerede Synsforretning kunde synes overflødig, ansaas det dog for billigt, at de to Visitorers Forretning enten blev tilstillet Kierboe, eller paa en eller anden Maade offentliggjort for at sætte Apoteket i vedbørlig Kredit.

Reitzenstein fik i Maj den Besked fra Kancelliet, at efter den skete Visitation kunde Sagen dermed have sit Forblivende, og at han skulde haandhæve Apotekeren ved hans Privilegium.¹⁹⁾

Det danske Kancelli fandt imidlertid fem Aar senere, den 5. Januar 1778, Anledning til den Resolution, at Slagelse Hospital i Henseende til Sorø Apoteks forfaldne Tilstand gjorde bedst i at sætte det til Auktion; hvilket da ogsaa skete.

Ved 3. Auktion den 22. Juli 1778 blev for Apoteket med Gaard og Privilegium, Medikamenter, Varer og Instrumenter af Apotekersvend Magnus Hosum Klein som højstbydende budt 1200 Rdl.; hans Bud blev imidlertid ikke antaget.

Ved Auktionen oplyste Kierboe, at Klein havde søgt om Privilegium til at anlægge et Apotek i Ringsted; hvis dette bevilgedes, vilde Apoteket i Sorø lide stor Skade. Han mente, at Sorø Apotek snarest burde flyttes til Ringsted, da samme By og dens Øvrighed maaske bedre kunde skønne paa saa nyttig en Stiftelse for Publikum

og især for den almindelige og fattige Almue, hvilket han ikke vilde undlade at tilkendegive de Herrer Inspektorer for Slagelse Hospital som Ejere af Apotekets Privilegium og dermed vedhæftede suffisante og anselige Gaard; Akademiet burde paalægges at soutinere Apoteket, hvis det skulde blive paa Stedet.

Det følgende Aar maatte Apoteket igen fire Gange til Auktion; Apotekets Indretning var vurderet til 100 Rdl., Medikamentforraadet var uden Værdi ligesom Privilegiet, der tidligere havde været ansat til 1000 Rdl.

Ved den fjerde Avktion, den 23. November 1779, solgtes Gaarden til Slagelse Hospital for 510 Rdl. og ophørte nu at være Apotek. Inventariet købtes for største Delen af Apotekerne i Slagelse og Næstved, Klein anskaffede sig kun lidt deraf.¹⁷⁾

MAGNUS HOSUM KLEIN.

Født i Saksøbing 1745, døbt 15. Maj, S. a. personel Kapellan Anders Hansen Klein og Margrete Dorthea Hosum, død i Sorø 4. Februar 1815.

Gift 10. Juni 1783 paa Einsiedelsborg paa Fyn med Karen Wædele, født 1750, døbt 29. November, D. a. Forpagter paa Søndergaard Hans Wædele og Elsabet Sørensdatter.

1758 sattes han i Apotekerbørn paa Hjorte-Apoteket i Haderslev; syv Aar efter blev han Svend og tjente et Aar endnu i samme Apotek; fra 1766—68 konditionerede han i Nakskov, fra 1768—70 paa Svane-Apoteket i Bergen; i de følgende Aar gjorde han Tjeneste paa Odense Løve-Apotek, i Maribo og paa Haderslev Hjorte-Apotek indtil 1773, da han tiltraadte en Kondition paa Christianshavns Apotek; derfra kom han 1776 til Hofapoteket i København. Den 27. Januar 1778 indstillede Klein sig til *Examen chemico-pharmaceuticum*, ved hvilken han fortjente Karakteren *Laudabilis*.

Som nybagt Kandidat, men rigtignok 33 Aar gammel, havde han søgt at faa Apotek i Ringsted og gjort Bud paa Sorø Apotek. Endelig den 28. Juli 1779 fik han Privilegium som Apoteker i Sorø under ikke meget opmuntrende Forhold. Hans Bevilling indledes med de triste Ord: »At der ved adskillige Lejligheder er bleven klaget over, at *Apotechet* udi Sorø var mangelfuldt og derover er bleven tagen en *visitation*, hvorved er bragt i Erfaring, at *Apotechet* er gandske forfalden, samt at der intet haab er, at det kan settes i Stand under nu værende

Apoteker Rasmus Kierboe, der nu tilsidst aldeles skal have forladt samme«. Af Akademiet fik han aarligt 100 Rdl. i Salær og 10 Favne Brænde.²⁰⁾

Parti af Realgade (nu Storgade) i Sorø; Bygningen til venstre i Forgrunden er Apoteket. Efter Kopi af Maleri (fra 1798) af Frk. C. Hansen. (Kopien, der er malet 1906 af J. Gjorslev, ejes af fhv. Apoteker H. Clausen).

I den første Tid maa han have boet til Leje i Sorø; men saa begynder han at samle sig de Grunde, paa hvilket Apoteket nu ligger. Den 2. Maj 1780 købte han paa Auktion efter afdøde Skomager Jørgen Larsen dennes Gaard Nr. 7 paa Realgade; den havde 6 Fag til Gaden og kostede 462 Rdl. (Skøde 11. Juni 1781). Ved Købekontrakt af 2. Marts 1782 blev han Ejer af Bager Niels Frørup Hases Gaard paa Realgade med to Lejevaaninger for 550 Rdl. (Skøde 23. Decbr. 1782). Endelig fik han efter Kontrakt af 16. Marts 1784 Murmester Hans Johan Ditlef Tidemanns Hus, i hvilket Apotekeren boede, for 495 Rdl., det laa paa Realgade mellem Apotekerens Gaard og Akademiets og var paa 7 Fag Bindingsværk i 2 Etager. (Skøde 26. Juni 1786).²¹⁾

Ved Kancellipromotion af 29. April 1786, fik Klein Frihed for at svare Indkvarteringsskat af det tilkøbte lidet Tidemanns Hus, som han havde ibygt Apoteket, siden dette endda var mindre end den forrige Apotekergaard.

Senere blev han Ejer af mere end 52 Tdr.. Land i to Parceller af Sorø lille Ladegaards Jord, som han ved Skøde af 12. Juni 1801 afhændede til Søren Povelsen i Sorø.²²⁾

Han fik i 1782 Belønning af det kgl. danske Landhusholdnings-selskab for Dyrkning af Medicinalplanter og Produktets gode Behandling.

Efter i 1807 at have solgt Apoteket, boede Klein fremdeles i Sorø som Postmester til sin Død.

SØREN CHRISTIAN ØRSTED.

Født i Slagelse 1750, døbt 9. September, S. a. Sognepræst ved St. Peders Kirke Christian Ørsted og Barbara Albertine With, død i København 11. December 1822.

Gift 1) i Holbæk 24. Juli 1776 med Karen Hermansen, D. a. Købmand i Holbæk Hans Hermansen og Marie Hansdatter, død i Rudkøbing 15. Juni 1793.

2) med Anna Dorothea Borring, død i København 14. April 1827.

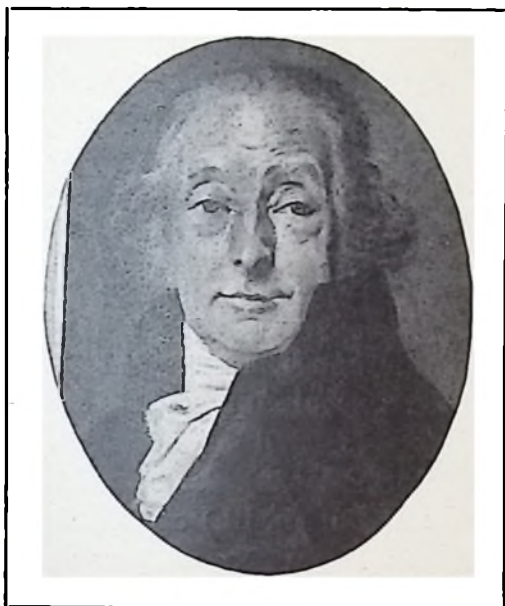
(I første Ægteskab var 8 Børn, hvoraf bl. a. Sønnerne Hans Christian Ørsted og Anders Sandøe Ørsted, i andet Ægteskab var 4 Børn).

Han gik i Slagelse latinske Skole til 1765, hvorfra han blev sendt til Apoteker Jørgensen i Aabenraa, hvor han disciplinerede til 1770; drog derfra til Faaborg, hvor han konditionerede hos Apoteker Bøving til 1773, og derfra til Holbæk, hvor han bestyrede Apoteket for Johan Lindes Enke Christine Jørgensdatter Schou indtil Paaske 1774, da det overtoges af den nye Ejer Bernhard Hagen. Hos denne blev Ørsted, indtil han ved Auktion 21. Marts 1776 købte »det forfaldne og i langsommelig Tid øde staaende Apotek« i Rudkøbing for — 600 Rdl. ²³⁾ 18. April s. A. indstillede han sig til *Examen chemico-pharmaceuticum*, ved hvilken han »viste saa megen Indsigt, at han kan betros et Apotek at forestaa«.²⁴⁾ 5. Juni 1776 fik han Bevilling og var nu Apoteker i Rudkøbing i 30 Aar til 1806 (se Rudkøbing Apotek).

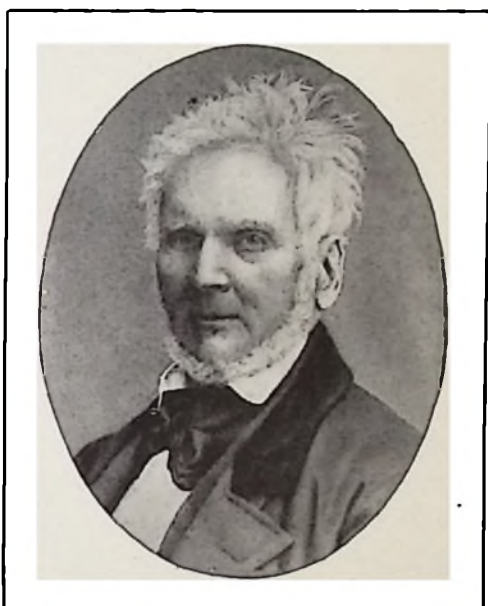
Ved Kontrakt af 21. og 24. April 1807 købte Ørsted Sorø Apotek. Apotekergaarden betegnes da som liggende paa Realgade under Matrikelnumrene 6, 7 og 8; den bestod af et Forhus paa 19 Fag i 2 Etager, en Tilbygning til vestre Side paa 7 Fag med Kvist over 3 Fag indrettet til Værelse, Apotek og Køkken; en Sidelænge til Brøndstræde (nu Vestergade) mod Nord, 16 Fag, indrettet til Bryggerhus, Lo, Lade

og Port; en Længe mellem Gaarden og Haven paa 11 Fag med Stalde, Karlekammer, Lo og Havegang; samt en Længe sønden i Gaarden paa 10 Fag Halvtagshus; alt Mur- og Bindingsværk med Tegltag. Købesummen var 8500 Rdl., Skøde udstedtes 1. Juli 1807.²⁵⁾

11. December 1807 udstedtes Bevillingen, der gav ham Ret til at herbergere og bespise Fremmede. Ved kgl. Resolution af 22. April s. A. var det bevilget, at Ørsted, dersom han købte Apoteket, maatte nyde de samme Rettigheder og Fordele, der fra Sorø Akademis Side var den forrige Ejer af dette Apotek tillagt.

Søren Christian Ørsted.

Hans Egede Glahn.

Samtidigt med, at han søgte Kongen om Sorøbevillingen, bad Ørsted om Tilladelse til at have et Udsalg af Apotekerverer, men ikke Filialapotek, i Ringsted. Amtmand Stemann i Sorø fandt, at et Medikamentudsalg i Ringsted kunde foranledige Misbrug, hvorfor han foreslog at anlægge et »ordentligt Apotek«. Desuagtet fik Ørsted 25. Marts 1808 den ønskede Bevilling »for sin Person«. ²⁶⁾ (se Ringsted Apotek).

Ørsted var kun i 4 Aar Apoteker i Sorø. Efter at have forladt Byen, blev han 20. Maj 1814 udnævnt til Assessor pharmaciae med Kancelliraads Rang. Samme Aar indrettede han for Københavns Fattigvæsen Dispensationsanstalten paa Almindeligt Hospital i Amaliegade, som han bestyrede fra 1. Oktober 1814 til sin Død.

(I et Brev til Adam Oehlenschläger, dat. 5. August 1806, skriver H. C. Ørsted, at hans Fader har købt Roskilde Apotek for 14,000 Rdl.²⁷⁾ Nogen Dokumentation af denne Udtalelse er ikke funden, men i al Fald er Salget ikke gaaet i Orden; 11. Marts 1807 solgtes Roskilde Apotek til Magnus Lentz, og 21. April 1807 købte Søren Ørsted som ovenfor omtalt Apoteket i Sorø).

HANS EGEDE GLAHN.

Født i Riserup 22. April 1783, S. a. Sognepræst til Nørre Vedby og Nørre Alslev, Provst, Professor Henrik Christopher Glahn og Gertrud Kirstine Egede, død i Sorø 3. Maj 1874.

Gift 1) i København 23. November 1811 med Anna Birgitte Margrethe Jensen, født i København 28. April 1784, D. a. Bogholder ved den grønlandske Handel Simon Jensen og Eleonora Maria Weygaard, død i Sorø 12. Maj 1823.

2) i Ulse 16. Juni 1824 med Henriette Jacobine Scharling, født i København 5. Januar 1783, D. a. Bogbinder Erik Scharling og Christiane Holm, død i Sorø 8. Marts 1845.²⁸⁾

Fra St. Hansdag 1797 til s. D. 1803 var han Discipel paa Christianshavns Apotek og konditionerede derefter et Aar smst. (Lærekontrakten, dat. 30. Juni 1797, og Testimoniet, dat. 16. April 1805, er trykte i E. Dam: Sorø Apotek 1606—1906, S. 25—28). 25. April 1805 bestod Glahn *Examen chemico-pharmaceuticum* (h. ill.) og konditionerede derefter 1 Aar paa Bragernæs Apotek, Drammen, og 5 Aar paa Kong Salomons Apotek i København. 1811 købte han af Ørsted, til Overtagelse 1. Oktober, Sorø Apotek og Medicinudsalg i Ringsted for 26,575 Rdl.; med Hensyn til dette sidste udtaler Ørsted i Købekontrakten (af 7. og 13. Juli 1811, Skøde 21. Decbr. s. A.), at Retten til dette Udsalg vel kun var forundt ham for sin Person; men han nærede det sikre Haab, at samme ogsaa vilde vorde hans Eftermand tilstaaet. Sælger og Køber vilde tillige i Fællesskab indgaa til Akademiet med Ansøgning om, at den aarlige Udvisning af 12 Favne Brænde af Akademiets Skove, 100 Rdl. aarligt af Akademiets Midler og Skattefrihed for Person og Familie, som hidtil var kommet Apotekeren til Gode, ogsaa i Fremtiden maatte vedvare. Glahn overtog desuden Ørsteds Lejemaal af et Etatsraad Nissen tilhørende Vænge bag Apoteket, strækkende sig til Brøndstræde og Baggade; Apotekeren købte senere dette Vænge paa 6 Skp. Land for 800 Rdl. af Nissens

Enke Anna Sofie Top (Skøde 22. December 1818). Ved Skøde af s. D. erhvervede han Arvefæsteparcellen Mtr. Nr. 22 af Sorø lille Lade-
gaards Jorder paa 21 $\frac{1}{8}$ Tdr. Land.

Bevillingen for Glahn udstedtes 8. November 1811 (stadf. 24. Juni 1841 og 25. November 1848), og den gav ham Ret til at herbergere og bospise Fremmede for billig Betaling; ved Kanc. Skr. af 23. Maj 1835 ophævedes denne Ret efter Glahns Ansøgning. Medicinudsalget i Ringsted solgte han 1834 til Hans Jørgen Wengel.

Glahn var Apoteker i Sorø i 40 Aar. Han udvidede og forbedrede i 1840erne Apotekets Lokaler; allerede 1843 udtaltes ved Visitatsen, at det udmærkede sig ved en ikke almindelig Elegance. I en Del Aar var han Klasselotterikollektor og udnævntes 17. December 1825 til Forstkasserer ved Sorø Akademi fra 1. Januar 1826 at regne. I 1843 medunderskrev han Opraabet til Dannelsen af Danmarks Apotekerforening. 6. Oktober 1854 udnævntes han til Kammerraad, men frasagde sig senere Titlen.

22. April 1874 oprettede han et Legat paa 2000 Kr. for trængende og værdige Personer i Sorø Kommune.

HEINRICH CHRISTOPHER GLAHN.

Født i Sorø 17. April 1820, S. a. foregaaende Apoteker og første Hustru, død i Sorø 1. Oktober 1899.

Gift 1) i Sorø 28. November 1848 med Bolette Andrea Nicoline Sophie Holck, født i Slagelse 14. Januar 1825, D. a. Oberst Frederik Carl Ferdinand Holck og Christiane Nicoline Hundrup, død i Sorø 12. Marts 1858.

2) i Tjustrup 19. Juni 1860 med Dorothea Christine Jensine Kielsen, født i Sorø 24. Marts 1824, D. a. Professor Ole Valentin Kielsen og Karen Engeline Christensen, død i Sorø 21. April 1895.²⁹⁾

Efter i nogle Aar at have været Landvæsenselev paa Bremersvold blev han 1842 Discipel paa Hjorte-Apoteket i København hos Broderen Apoteker Constantin Johan Glahn, tog Efteraar 1844 farm. Eksamen (Laud.), og konditionerede derefter hjemme i Sorø, til han blev Apoteker. Fra 1. Januar 1851 overdrog Faderen ham Sorø Apotek, hvortil han fik Bevilling 23. Januar 1851 (stadf. 7. December 1864). Apoteket solgte han 1893 til H. U. V. Clausen og levede derefter som Rentier i Sorø til sin Død.

I Skødet af 17. Januar 1851, ved hvilket Apoteket overdroges til den yngre Glahn, beskrives den af Faderen ombyggede Apoteksejen-

dom; de 3 gamle Matrikelnumre 6, 7 og 8 er blevne til nyt Mtr. Nr. 6; de paa Grundene staaende Bygninger var et grundmuret Forhus til Gaden 47 $\frac{1}{2}$ Alen langt, 16 $\frac{1}{2}$ Alen dybt, i 2 Etager, indrettet til Apotek og Beboelse, et grundmuret Forhus til vestre Brøndstræde i Forbindelse med det første, 28 $\frac{1}{2}$ Alen langt, 12 Alen dybt, i 2 Etager, indrettet til Beboelse, en grundmuret Sidebygning i Nord 10 Alen lang, 12 $\frac{1}{2}$ Alen dyb, med Bindingsværks Gavl, en grundmuret Bygning i Vest, 43 Alen lang, 16 Alen dyb, med Lo, Lade, Stald, Karlekammer

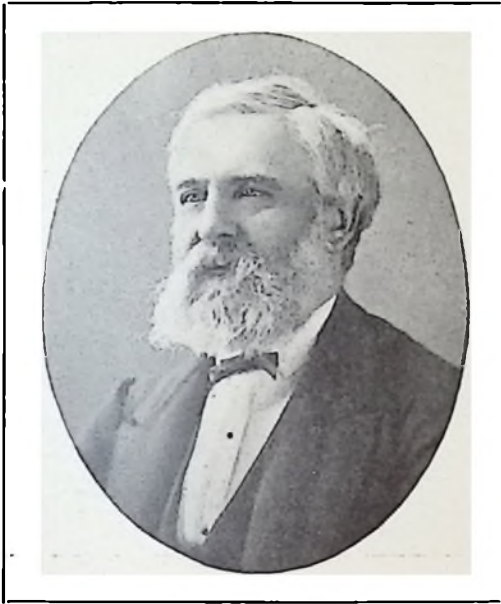
Sorø Apotek, fotogr. 1906.

osv., en grundmuret Bygning i Gaarden, 18 Alen lang, 9 $\frac{3}{4}$ Alen dyb, med Laboratorium, desuden i Forbindelse med dette Hus et Par Vognskure og Svinehus; Haven var omtrent 13,000 Kvadratalen stor; Købesummen var 29,999 Rdl. Allerede Aaret efter sin Tiltrædelse indrettede han Dampapparat i Laboratoriet og satte det i Forbindelse med et Værelse for varme Bade.

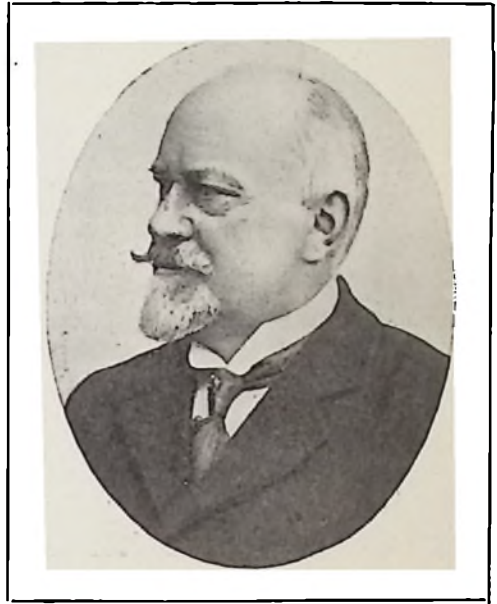
Fra 1861—91 var H. C. Glahn Medlem af Sorø Byraad, fra 31. Oktober 1867 Medstifter af og til sin Død Medlem af Bestyrelsen for Sorø Spare- og Laanekasse (Efteraar 1871 til Efteraar 1893 Formand),

Medlem af Sorø Amts Skoleraad og Bestyrer af Sorø Sognebibliotek. 24. December 1886 udnævntes han til Ridder af Dannebrog.

Til Minde om sin første Hustru stiftede han ved Fundats af 14. Januar 1884 (kgl. konfirm. 1. Juli s. A.) »Sophie Glahn, født Holcks Legat« med 5000 Kr. (senere udvidet til 10,000 Kr.) til Fordel for Trængende i Sorø udenfor Fattigvæsenet.

Heinrich C. Glahn

Harald U. V. Clausen.

HARALD ULRIK VIKTOR CLAUSEN.

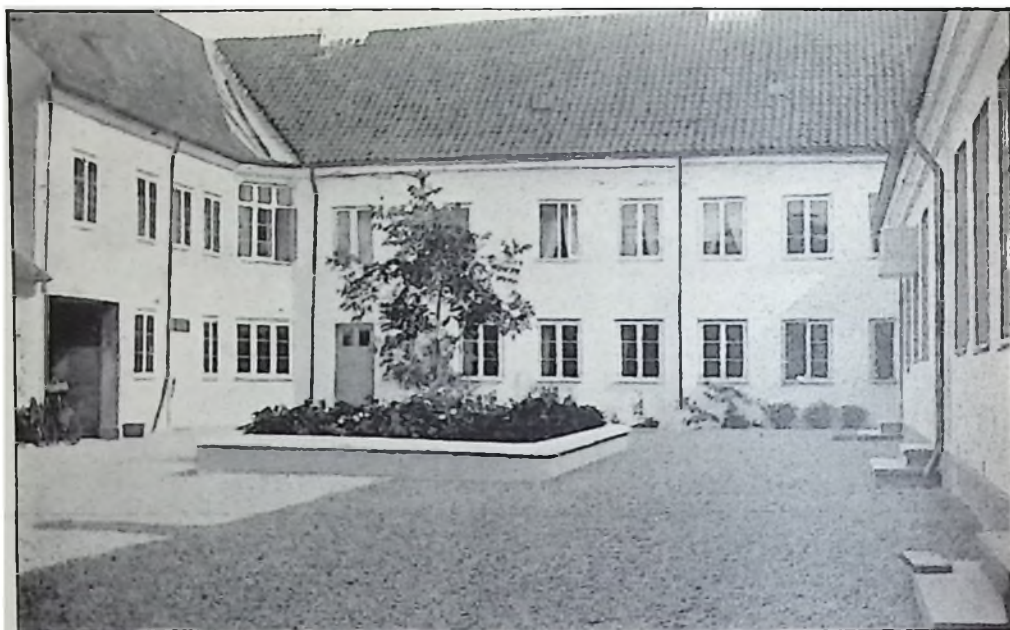
Født 11. September 1856 paa Christianshavn, S. a. Urtekræmmer Hans Ulrik Clausen og Hedevig Lorentzine Hilleberta f. Holst.

Gift i Lynge ved Sorø 28. April 1888 med Anna Katrine Louise Hanson, født i Nærum 23. April 1861, D. a. Skovrider Karl Frederik Hanson og Justine Michele Frederikke f. Rosted.

Discipel paa Grenaa Apotek 9. Maj 1873—29. September 1876, Medhjælpereksamen 1876 ved Aarhus—Randers Fysikat (II. Kar.), farm. Kandidateksamen 1879 I (h. ill.) Konditionerede derefter paa Sorø Apotek fra 24. April 1879 til 1. August 1893, paa hvilken Dag han overtog Apoteket. Købesummen var 175,000 Kr. incl. Varer, Inventar og Ejendom; Bevillingen udstedtes 11. August 1893. Solgte Apoteket 1917 og har siden levet som Rentier paa Frederiksberg. I Apoteker Clausens Tid foretoges i Aarenes Løb forskellige mindre Udvidelser

og Fornyelser i Laboratorium, Kælder og Officin til Imødegaaelse af Tidens Krav.

I 1906 udgav han »E. Dam: Sorø Apotek 1606—1906« i Anledning af 300 Aarsdagen for den første Apotekerbevilling for Sorø.

Gaardinterior fra Sorø Apotek, set mod Øst. Efter Ombygningen 1919—20.

C. E. Normann-Mogensen.

**CARL EINAR
NORMANN-MOGENSEN.**

Født i Odense 1. Oktober 1874, S. a. Konsul, Fabrikejer Christian Husum Mogensen og Maria f. Angelo-Schmidt.

Gift i Nykøbing Mors 14. September 1912 med Medea Camilla Tuxen, født i København 26. August 1874, D. a. Krigsminister, General Chr. Fr. Frantz Elias Tuxen og Johanne Marie f. Lassen.

Discipel paa Rudkøbing Apotek 1. Februar 1893—1. December 1895 og Faaborg Apotek 1. December

1895—1. September 1896, Medhjælpereksamen Oktober 1896 (I. Kar.) og farm. Kandidateksamen Oktober 1898 (II. Kar.). Konditionerede paa Sønder sø Apotek Marts—April 1899, paa Krone-Apoteket i Randers Januar—Maj 1900 og paa Albani-Apotek i Odense Maj 1900—Maj 1902.

Gaardinteriør fra Sorø Apotek, set mod Vest. Efter Ombygningen 1919—20

Var derefter Apoteker i Middelfart 11. December 1902—1. Juni 1907 og i Nykøbing Mors 1. December 1907—11. December 1914 (se disse Apoteker) og overtog 1. August 1917 Apoteket i Sorø. Købesummen for dette Apotek var 310,000 Kr.; Bevillingen udstedtes 16. Juli 1917.

I Aarene 1919—20 blev Apoteket ombygget og udvidet. Ved Ombygningen fandtes et meget smukt gammelt Bjælkeloft i den ældste Del af Bygningen, som istandsattes. Apotekets Ejendom, saavel som forskellige Kunstværker paa Loft og Vægge, er fredet.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet væsentligst paa Grundlag af E. Dam: Sorø Apotek gennem 300 Aar. Sorø 20. Marts 1906.

¹⁾ K. Carøe: Den danske Lægestand. Doktorer og Licentiat. S. 25; Biografisk Lexicon III, 452—54, XVI, 610; Rørdam: Københavns Universitets

- Historie 1537—1621 II, 653 ofl.; Herholdt og Mansa: Saml. til dansk Medicinalhistorie, S. 152.
- 2) Sjæll. Tegnelser XX, 68—69.
 - 3) Sjæll. Registre XVIII, Fol. 549—50.
 - 4) J. Lind: Botaniserende Farmacevter (Farm. Tid. 1917).
 - 5) E. Pontoppidan: Marmora danica I, 156—57.
 - 6) Sjæll. Registre XXI, Fol. 381, XXIII, Fol. 302—3, XXV, Fol. 434—35.
 - 7) » » XXVII, Fol. 120.
 - 8) » » XXIX, Fol. 190—91.
 - 9) » » XXIX, Fol. 427.
 - 10) Se J. P. Trap: Kongeriget Danmark. 3. Udg. II B, S. 545.
 - 11) Sorø Bys og Birks Skøde- og Panteprotokol 1738—74, Fol. 89.
 - 12) Supplikprotokol 1761, I Halvaar 5 X. 230.
 - 13) Collegii medici Korrespondanceprotokol 1752—1800, S. 120.
 - 14) Sjæll. Registre LXIX, Fol. 242 og Indlæg 301.
 - 15) Sorø Bys og Birks Skøde- og Panteprotokol 1738—74, Fol. 393.
 - 16) Sjæll. Registre LXIX, Fol. 513—14.
 - 17) Kommunesager for Slagelse 1778.
 - 18) Collegium medicums Forhandlingsprotokol.
 - 19) Sjæll. og fynske Suppliker 1773, 224.
 - 20) Sjæll. aabne Breve 488.
 - 21) Sorø Bys og Birks Skøde- og Panteprotokol 1774—99. Fol. 99, 128, 184.
 - 22) Sorø Bys og Birks Skøde- og Panteprotokol 1799—1810, Fol. 495.
 - 23) Rudkøbing Auktionsprotokol 1766—92.
 - 24) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
 - 25) Sorø Bys og Birks Skøde- og Panteprotokol 1799—1810, Fol. 500.
 - 26) 2. Departements Registrant. Indlæg 265, 25. Marts 1808.
 - 27) Breve til og fra H. C. Ørsted. I, 199.
 - 28) Th. Hauch-Fausbøll: Patriciske Slægter. Fjerde Samling. Kbhvn. 1919.
(Slægten Glahn).
-

RIBE APOTEK

JOHAN POUCH.

Født i Laer i Westphalen 1583, død i Ribe 15. Juli 1659 (af Pest).

Gift 1) i 1612 med Anne Hansdatter Sperling, født 1589, D. a. Guldsmed i Odense Hans Poulsen Sperling og Anna (eller Johanne) Gregersdatter, død i Ribe 14. August 1618.

2) 1619 med Margrethe Lydiksdatter, født 1593, D. a. Raadmand Lydik Andersen Guldsmed, død i Ribe 9. Oktober 1646.

Han havde været paa Odense Løve-Apotek, da Befalingsmanden paa Riberhus Albert Skeel, Borgmestrene Kjeld Jørgensen og Peder Lambertsen samt Raadmændene Ebbe Mogensen, Niels Grisbak, Oluf Rod, Bertel Struck, Hans Hegelund, Lydik Andersen, Mogens Grave og Morten Lime den 28. November 1612 udstedte et Brev, hvori berettes, at de 26. December 1611 havde bevilget og samtykket, at Pouch, den ærlige og forstandige Karl, maatte komme til Ribe, bosætte sig og holde A p o t e k e t ved Magt. Da han nu var kommen til Staden og havde »anfungen« med samme Apotekeri at holde, tilsagde og lovede de ham, »at ingen af vores Borgere eller nogen anden efter denne Dag maatte sælge eller holde til Købs i Ribe By Sukker, Konfekt og alle andre Slags Sukker, Kanel, Ingefær, Nelliker, Kardemomme, Muskat, Muskatblomme, Safran, Figen, Rosiner, Svedsker, Ris, Spidskommen, Mandler, Anis, Peber, Vitriol, Galæbler, Bomolie, Linolie, Borax, Salpeter, Kapers, Oliven, Lemoner, Agurker, Terpentin og alle Slags Olie med alt andet, hvad som bør holdes til Købs paa et frit Apotek nemlig alle Slags Syltetøj og destillerede Drikke«. Fra denne Eneret toges dog det Forbehold, at det ikke skulde være nogen forment at købe uden Lands til sit Huses og eget Behov, hvad der var fornødent i Husholdningen.¹⁾

Pouch havde begæret at maatte sidde fri for Kongens og Byens Skat, hvilket Raadet henviste til Kongens Bevilling. 15. Februar 1614

stadfæstede Christian IV Magistratens Brev uden at tilføje noget om Skattefrihed og med det Forbehold »at forandre og forordne, eftersom Vi bliver til Sinds, og tilfaldende Lejlighed saa vel som ogsaa Vore Undersaatters Gavn og Bedste kan fordre og udkræve.«²⁾

Mange Aar efter klagede Pouch over, at der skete ham Indpas i hans Næring, hvorfor Kongen 24. November 1643 stadfæstede hans Privilegium og paabød Lensmanden paa Riberhus at have alvorligen Indsende med, at ham herudi intet Forfang gjordes i nogen Maade.

Da Pouch fik sin Bevilling, boede han i St. Hans Fjerding og opføres i en Skatteliste fra 1612 som Nr. 5 fra neden, altsaa boede han i Sønderportsgade. I 1615 købte han et Hus paa Mellemdammen ved Siden af Kongens Mølle, en Del af nuværende Husnummer 16, og boede der. Pouch blev en velhavende Mand. — I 1638 blev han Raadmand.

I sin bekendte Selvbiografi fortæller Etatsraad Johan Monrad, der fra 1643 til 1650 som Dreng boede i Ribe, om de mange dejlige Promenader til den gamle Apoteker Pouch, hvor han ofte var og blev trakteret og legede med hans Søn; han mindes den store Aa, som skyllede op mod Pouchs Baggaard, og paa hvilken de roede til Simlund langs med de mange Haver.³⁾

I Domkirkeens brede Gang (Nr. 1 fraoven) opsattes over Pouch og hans Hustruer det her gengivne Epitafium, der bærer følgende Indskrift:

Johannis Povchii, Senatoris & Pharmacopolæ
Ad Effigiem Crucifixi Christi;
Crux Tua
Spes Mea
Christi Redemptor.

Erlig, Velagt og Velforfaren Mand Johan Pouch fød til Laer i Westphalen, Fordum Apoteker udi Ribe 48 Aar, Raadmand 21 Aar, døde 15. Julii 1659, hans Alders 76. Aar. Og hviler hos begge sine Hustruer Anne Hansdatter, ved hvilken hand aflede tre Sønner, en Daatter udi sex Aar. Hun døde 14. August 1618 hendis Alders 29. Aar. Og Margrethe Lydichsdaatter, ved hvilken hand udi 27 Aars Egteskab aflede tre Sønner og Døttre. Hun døde 9. Oktober 1646, i hendes Alders 53. Aar. Vente tilsammen en glædelig Opstandelse.⁴⁾

Epitafium over Apoteker Johan Pouch i Ribe Domkirke.

TOBIAS FRANCK.

Død i Ribe 3. Februar 1684.

Gift 1663 med Lene Pouch, født 1633, døbt 20. August, D. a. foregaaende Apoteker (gift 1) 26. August 1649 med Raadmand i Ribe Lambert Baggesen, der ejede Porsborg og døde af Pest 4. August 1659).

15. Juni 1660 fik han Bevilling til at være Apoteker i Ribe i Pouchs Sted og opnaaede Frihed for al kongelig, borgerlig og Bys Tyng og Besværing, (stadfæstet 4. Oktober 1670).⁵⁾ Bevillingen synes allerede 16. August 1659 at have været tiltænkt en Johannes Lehmeire, hvilket Navn 3 Gange forekommer i Koncepten til Francks Bevilling men igen er overstreget.

Om Francks Levnedsløb, førend han blev Apoteker i Ribe, meddeles i et Testimonium udstedt af Apoteker Esaias Fleischer og Kongens Liv- og Hofmedici Peter Bülche, Simon Pauli og Poul Moth 30. Januar 1660, at han da i 10 Aar havde »treuflæssigk auffgewartet« i Københavns Løve-Apotek og ved Forfærdigelsen af de af dem foreskrevne Recepter altid havde vist sig tro, flittig og ellers i andre Maader villig og ufortrøden, saa at de ikke vidste noget at dadle ham for i hans Apotekerkunst, men maatte erkende, at han var dygtig til at overtage og forestaa et Apotek »an wass orth Vnd Enden ihn Gott beruffen, Vnd Ihrer Königl: Maytt: ihn befodern werden.«

29. Oktober 1669 blev han Raadmand i Ribe.⁶⁾

Ved Skiftet efter Franck, der paabegyndtes 25. Februar 1684, oplystes, at der fra hans Dødsdag 3. Februar til Skiftets Begyndelse var bortsolgt fra Apoteket for 14 Daler 1 Mk. 8 Sk. Den salig Mands Bogsamling omfattede 9 Bøger, alle tyske undtagen en Christian IVs Bibel i Kvart, vurderet til 6 Daler; 2 Artzenijbücher, en Urtebog og en Kogebog udgjorde Faglitteraturen. Blandt Husets Værelser nævnes Dørnsen, Sprinkelkamret, Melkamret og Fiskekamret. Besættningen bestod af 2 Stude, 1 Ko, 2 Kvier og 3 Svin. Beholdningen af Species med andet mere, som fandtes i Apoteket, Materialkammer og Kælder blev af Dr. Bernhard Omeis i Ribe og Apoteker Johan Adolf Møller i Kolding vurderet til 537 Daler 2 Mk. 2 Sk. Ialt takseredes Boets Løsøre til 1402 Sldl. 1 Mk. 3 Sk. Apotekerens Begravelse kostede 108 Sldl. Ved Boets Slutning blev der til Arvingerne 1599 Dl. 5 Sk.⁷⁾

Tobias Francks Huse og Ejendomme var følgende: Adelhuset liggende paa Storegade mellem Borgmester Willem Brochmanns Hus, som Simeon Hartwig iboede, og Peder Lauridtzøns Hus med en liden Have og Stald (650 Sldl.); et lidet Hus i Hundegade næst ved

det Hus, Arent Blegmand iboede, det stod øde med et lidet Stykke Kaaljord (60 Sldl.); et lidet Hus ved Gravene imellem det Hus, Hans Fyn tilhørte, og det Hus, Bendt Hansen iboede (80 Sldl.); et Stykke indelukket Jord med 4 Træer næst ved (15 Sldl.); en liden Bod i Sviegade imellem Lave Bagemands Hus og Bertel Michelsens Have (25 Sldl.) og en liden Have i Badstuegade (24 Sldl.).⁷⁾

JOHAN BØDTKER.

Født 1655, død i Ribe 24. Februar 1698, 42 Aar 3 Maaneder 16 Dage gammel.

Gift 1684 *) med Martha Franck, født 1664, døbt 4. December, D. a. foregaaende Apoteker, død i Ribe 28. Januar 1707 (gift 2) med efterfølgende Apoteker).

(I Ægteskabet var 4 Sønner og 3 Døtre; en Søn Conrad blev Apoteker i Viborg Svane-Apotek, en Datter Elisabeth var en Tid Ejer af Ribe Apotek (se under følgende Apoteker). En Broder til Johan Bødtker var Provisor paa Løve-Apoteket i Kolding Michael Günther Bødtker).

5. September 1684 fik han Bevilling som Apoteker i Ribe. Efter hans Død vurderedes Apoteket med Tilbehør af Dr. Christoffer de Hemmer i Ribe, Provisoren Johan Joachim Neumann og Apoteker Heinrich Helms i Haderslev til 408 Daler 3 Mk. 4 Sk.; det gamle Hus takseredes til 450 Daler og Haven i Badstuegade til 15 Daler; til Arvingerne blev der 1379 Sldl. 3 Mk. 9 Sk.⁹⁾

JOHAN JOACHIM NEUMANN.

Født i Husum, død i Ribe (Data ukendte).

Gift i Ribe Domkirke 3. Februar 1701 med Forgængerens Enke.

Han var Provisor i Ribe siden 1698 og fik selv Bevilling som Apoteker der i Byen 14. December 1700. Bestalling som Raadmand fik han 26. Juni 1709 og beklædte denne Stilling, indtil han 15. Januar 1724 fik Kongens Bevilling til at være fritaget for dette Embede.¹⁰⁾

I 1712 androg han for Kongen, at der kun var en Medikus i Ribe og i Jylland iøvrigt ingen nærmere end i Aarhus, hvorfor han bad

*) 9. September 1684 blev det bevilget, at »Johannes Bødker Apoteker i Ribe og Margrethe Tobiasdatter maa vies i Huset«.⁹⁾

om Tilladelse til at praktisere og kurere dem, som godvilligen vilde undergive sig hans Kur; dette blev ikke bevilget.¹¹⁾

I et Mandtal til Krigsstyr 1713 siges, at Neumann, hvis Husstand bestod af 1 Tjener og 2 Piger, levede »udi maadelig Tilstand af sin Profession.« Han boede i Byens første Fjerding.

Da Neumann i henved 20 Aar havde siddet som Apoteker i Ribe, indgav han 12. Juni 1720 et Andragende til Kongen. I det fremhæver han først, hvorledes Apoteket hidtil har »vaaren« i Johan Pouchs Familie; da han nu formedelst Alder og paafaldende Svaghed ikke mente længere at kunne forestaa Apoteket, havde han, for at det efter hans Død kunde blive ved hans Hus, afstaaet det til sin Steddatter Elisabeth Bødtker paa den Betingelse, at hun, saalænge hun var ugift, holdt en dygtig Provisor og Apoteket i god og upaaklagelig Tilstand; han bad nu om Kongens Stadfæstelse af denne Afstaaelse. Præsident Worm og Borgmester Bangh anbefalede Ansøgningen, da Neumann baade som Raadmand og Apoteker havde vist sig forfaren og retsindig.

Overdragelsesdokumentet var udstedt 11. Juni 1720 i Stiftamtmand Calwins og Præsident Worms Nærværelse; det sagdes deri, at Afstaaelsen fandt Sted i den Henseende, at Steddatteren efter Neumanns Død kunde »konservere« hans smaa umyndige Børn formedelst den Ægtekærlighed, der havde været mellem ham og hendes sal. Moder, saa vel som fordi Elisabeth Bødtker havde vist ham saa megen Tjeneste i hans 13 Aars Enkestand og daværende Svaghed. Kongen stadfæstede Overdragelsen 28. Juni 1720¹²⁾, og *saaledes var da en ueksamineret Kvinde, som ikke var Apotekerenke, bleven Indehaver af et Apotek.*)*

Aaret efter, at dette var sket, meddeler Neumann i en Ansøgning til Kongen, at Doktor Jacob Willers, forrige Kanonikus, Fysikus og Medikus i Ribe var død (hans Bestalling udstedtes 8. Maj 1716). Neumann siger nu, at han fra sin Ungdom stedse med Flid har lagt sig efter og studeret Medicin, saa at han er bleven brugt paa adskillige Steder saavel i som udenfor Byen; han beder derfor om at maatte nyde Willers Embede samt de dertil liggende Indkomster. Stiftamtmand Calwin attesterer, at han aldrig har hørt nogen Klage over

*) Ved Kontrakt og Skøde af 5. April 1724 overdrog Neumann sin Steddatter Apoteket, Gaard, Have, Enge, Ager og Indbo; Gaarden betegnes som liggende paa Sydsiden af Storegade mellem Kancelliraad, Præsident Worms og Sgr. Andreas Mahlers Gaarde.¹³⁾

Neumann og mener, at denne er afholdt af alle, saasom næsten alle i Byen og omkring den har søgt Raad hos ham i deres paakommende Svagheder. Biskop Thura siger i en anden Erklæring, at dersom Supplikanten foruden den Erfarenhed, han har udvist i Medicinen, erholdt *Facultatis Medicæ Attestatum* om Dygtighed at betjene Embedet, vilde det blive overalt ønskeligt for dem, om hans Ansøgning maatte erlange Bønhøring.¹⁴⁾

Ansøgningen blev ikke bevilget. 11. April 1721 fik Dr. Johan Fischer, som hidtil havde været Landfysikus og Provincialmedikus paa Fyen, Bestalling som Landfysikus i Ribe.

I 1723 klagede Fischer over, at Apotekeren var uvillig til at lade sit Apotek visitere, da han dog havde været der 2 Gange for at efterse det. Stiftamtmanden fremkaldte en Tilstaaelse fra Neumann om, at Apoteket ikke var holdt i forsvarlig Stand formedelst de besværlige Tider og den slette Næring der paa Stedet; han forsikrede dog, at inden kort Tid skulde det blive bragt i Orden af Steddatteren, til hvem det nu var overdraget. Neumann fragik heller ikke, at han befattede sig med medicinsk Praksis, men han mente ikke at kunne nægte Godtfolk det, naar de forlangte det af ham. Kancelliet indstillede 8. Juni, at der gaves Magistraten i Ribe Ordre til at tilholde Neumann at sætte Apoteket i forsvarlig og upaaklagelig Stand og betyde ham, at han ingenlunde vægrede sig ved at lade det visitere paa Fysici Forlangende.¹⁵⁾

Da Neumann i 1723 bad om Fritagelse for Raadmandstillingen, anmodede han tillige Kongen om uhindret at maatte praktisere i Medicinen, hvor hans Hjælp kunde behøves. Dette afsloges dog atter.¹⁶⁾

Elisabeth Bødtkers Provisor var den følgende Apoteker Johan Heinrich Ostermann. Over ham klagede Fysikus Fischer i 1725; han var ikke eksamineret og heller ikke at formaa til at underkaste sig Eksamen. Magistraten havde 11. Marts paa Fischers Foranledning resolveret, at Ostermann skulde entholde sig fra al Praxis medica der i Byen og inden et halvt Aar lade sig eksaminere enten som Provisor eller Apoteker. Fischer beder nu Kongen om at fastsætte en vis Tid, inden hvilken Elisabeth Bødtker skal antage en eksamineret Provisor, hvis Ostermann ikke efterkommer Magistratens Befaling; han beder endvidere om Resolution og Ordre til Provisoren at give ham tilstrækkelig Reparation og Erklæring paa Ribe Raadstue for de ham tillagte grove og horrible Beskyldninger. Neumann

afgav 7. Juni en Erklæring i Sagen. Han siger, at Ostermann var forskrevet fra Hessen i den Hensigt, at han med Tiden skulde tage hans Datter til Hustru; da dermed ikke til Dato var kommet til Rigtighed, har hun sparet den Omkostning med hans Eksamen, indtil det kom til Ægteskab. Iøvrigt mente han, at Dr. Fischers rette Intention med Klagen over Ostermanns Praktiseren var, at han vilde oprette et Monopolium for sin Praksis; men da der i det vidtløftige Stift kun fandtes ham alene, var det umuligt, at han kunde være alle Vegne; ikke heller var det ethvert Menneskes Lejlighed at lade langvejs fra hente en Medicum til sig, hvorfor Folk gerne tog imod Hjælp, hos hvem de havde Forkærlighed til, hvad de fleste ikke havde til Fischer. Derfor beder han at maatte ubehindret af Fischer betjene de Syge, som havde Fortrolighed til ham og nyde Reparation for Fysici grove Tituler. Konseillet bestemte 28. Juni, at det maatte forblive ved Neumanns Erklæring.¹⁷⁾

Elisabeth Bødtker, der var født i Ribe 30. August 1689, døde smst. 9. September 1725 og begravedes 17. s. M. i Domkirken »i det store Kirkegulv neden for den store Kærte, under den ophævehugne brudne Sten.« Neumann blev derefter igen Ejer af Apoteket, indtil han det følgende Aar solgte det til Ostermann, der stadig var Apotekets Provisor.

Paa Ribe Apotek findes endnu 2 Malmmortere, der omkring Randen bærer den omtrent ensartede Indskrift: Johan Joachim Neumann. Pharmacopolos Ripensis. Den 14. Decembris Anno 1700.

JOHAN HEINRICH OSTERMANN.

Født 1686, død i Ribe 1748, begr. 22. Marts »Kl. 12 slet uden Ringen i Vor Frue Sogns Lindegaard.«

Gift 1726 med Kirsten Lisbeth. . . . , død i Ribe 1773, begr. 5. April.

Neumann afstod ham i 1726 Apoteket, og nu kunde Eksaminationen ikke udsættes længere. Ostermann bad imidlertid, om han maatte blive eksamineret i Ribe af en Dr. med. og en Apoteker, saasom det var umuligt for ham paa den Tid af Aaret (September?) at rejse til København.¹⁸⁾ Det medicinske Fakultet gik ind herpaa og beskikkede Fysikus Fischer og Apoteker Neumann til »at explorere Ostermanns Capacitet in Studio Pharmaceutico«, hvorefter de foretog Prøven og afgav den Betænkning, at de havde fundet ham i Kunsten funderet, saa at han med stor Berømmelse blev fundet kapabel til at forestaa

Apoteket som en erfaren Apoteker. Denne Eksamen konfirmerede Fakultetet derefter i alle dens Ord, Punkter og Klausuler, hvorefter Bevilling meddeltes ham 4 Oktober 1726.¹⁹⁾

I en Panteobligation paa 200 Rdl. af 2. April 1727 til Regimentskvartermester og Amtsforvalter Jørgen Brun siges, at Apotekergaarden var et gammelt Hus 3 Loft højt i 10 Fag. Haven strakte sig til nogle Huse i Sortebrødrestræde mod Syd, hvor ogsaa Indkørslen til Gaarden var.²⁰⁾

Ved Auktion 13. April 1728 købte Osterman Zidtsels sal. Bogbinder Lavrids Johansen Lunds Dødsbos Adelhus paa Storegade imellem Madame Ingeborg sal. Antoni Barchmanns iboende Hus og Sieur Christian Sigfried Eenholms Hus og Gaard (15 Fag Vaaningshus), samt et Hus i Fiskergade mellem Stalden og Indkørslen til Md. Barchmanns Hus paa den anden Side; Købesummen var 345 Rdl. 2 Mk. dansk.²¹⁾ I 1746 var han sammen med Konrad Sedel Lejer af Korsbrødregaards Jorder.²²⁾ I 1728 ejede han 2 Steder i Badstuegade; 1747 boede han i Byens første Fjerding. 1743 havde han en Svend og en Dreng foruden 2 Piger og en Hest.²³⁾

HIERONYMUS CARSTENSEN.

Født 1722, S. a. Borgmester i Ribe Caspar Carstensen, død 1774 paa Lustrupholm i Ribe St. Catharina Landsogn, begr. i Domkirken 28. Februar.

Gift 1) med Elisabeth Fogh født i Hviding 1718, døbt 16. Juli, D. a. Sognepræst Clemens Jørgensen Fogh og Magdalene Hansdatter Weile, død i Ribe 1761, begr. i Domkirken 6. Juli.

2) i Ribe (St. Catharina Kirke) 19. Oktober 1762 med Else Cathrine Clausen, født i Ribe 1743, døbt 22. Februar, D. a. Raadmand Thomas Clausen og Dorthe Christine Møller.

Han købte Apoteket af Ostermann og fik det tilskødet 11. December 1746; Skødet tinglæst 24. Januar 1747 sammen med en Panteobligation fra Carstensen til Ostermann paa 1990 Rdl.;²⁴⁾ Bevillingen udstedtes 30. December 1746 (stadfæstet 23. Juni 1766).

Den 5. September 1771 saa han sig nødsaget til formedelst ikomne trange Omstændigheder og Uformuenhed til at tilfredsstille sine Kreditorer at overgive sit Bo og samtlige Ejendomme til Øvrighedens Behandling; Konkursforretningen sluttedes 30. December 1772, da Kreditorerne ikke nær blev betalte.²⁵⁾ Ved 4 Domme af 3. September

1771 var Carstensen bleven dømt til at betale forskellige Kreditorer ialt 830 Rdl.²⁰⁾ Apoteket solgtes til Apoteker i Kolding C. C. Eilschou.

Efter Fallitten fik Carstensen og hans Familie Ophold hos Sviger-

Ribe Apotek før Ombygningen 1884.

faderen paa Lustrupholm, hvor han døde. Enken tilkendegav paa Skiftet, at der efter hendes Mand aldeles intet kunde blive enten til hans Gælds Betaling eller til at arve, da han intet havde efterladt sig uden hans ringe Gangklæder.²⁵⁾

CHRISTIAN CORNELIUS EILSCHOU,
som siden 1744 havde været Indehaver af Løve-Apoteket i Kolding.

købte 30. Juni 1771 Ribe Apotek af Carstensen og ansøgte 10. Juli Kongen om Bevilling til at være alene Apoteker i Ribe, hvis Apotek han ved Guds Bistand herefter skulde besørge i god Stand. Ansøgningen gik til Collegii medici Erklæring; denne udfærdiges 4. August og gik ud paa, at Ansøgningen bevilgedes saaledes, at han lod et af Apotekerne bestyre af en Provisor, idet Kollegiet dog udtalte, at hvis det var hans Hensigt selv at ville besidde begge Apoteker, synes en saadan Tilladelse ikke at burde gives ham. Da det imidlertid erfarede, at Apoteket var i forfalden Tilstand, og Eilschou i Henseende til hans Formuenhed ansaas bedst at kunne istandsætte det, indstilledes, om det kunde akkorderes ham at beholde ogsaa dette Apotek i et Par Aar for at retablere og oprejse det, men at han derefter forpligtedes til at sælge det, i Fald han ikke selv tiltraadte det og forlod Apoteket i Kolding. Da Danske Kancelli derefter søgte nærmere Oplysninger om Eilschous Pianer med Købet, svarede denne i en Skrivelse af 30. August, at hans Hensigt var at se sin ældste Søn anbragt som Apoteker i Kolding, naar Apoteket i Ribe efter nogle Aars Forløb var blevet bragt i Stand, og Sønnen til den Tid var bleven kyndig i Økonomien. Under Guds Forsyn skulde Sønnen i tilkommende Foraar indfinde sig til Eksamen i det faste Haab, at det højlovlige medicinske Fakultet vilde befinde ham dygtig og værdig til at forestaa Ribe Apotek i ovenmeldte Tid som Provisor. Stiftamtmanden indsendte 3. September denne Eilschous Erklæring til Kancelliet, idet han meddelte, at der allerede var gjort en god Begyndelse med Apotekets Istandsættelse, og at han formenter, at Sønnen uden al Frygt kunde forestaa samme.

Herefter fik Christian Cornelius Eilschou 27. September 1771 Bevilling til at drive Ribe Apotek, dog saaledes, at han efter 2 Aars Forløb skulde være forpligtet at sælge det, i Fald han ikke forinden selv tiltraadte det og forlod sit Apotek i Kolding; i de 2 Aar maatte han lade et af Apotekerne besørge og forestaa af en Provisor.³⁷⁾

Allerede det følgende Aars 23. Oktober skrev C. C. Eilschou til Kongen, at han havde istandsat Apoteket i Ribe og vilde afstaa dette til sin Søn, hvorfor han bad om Privilegium exclusivum for denne. Kollegiet erklærede 16. November ikke at have noget mod Ansøgningen at erindre; »thi i henseende til det Tillæg, at være eene og alleene *Apothecker* i *Riibe*, da har der hidintil ikke været meere end eet *Apothecke* der paa Stedet, og fleere kand der ey heller ernære sig. Og for saa vidt det er *Publico* magtpaaliggende, at *Officinerne* ere

vel vedligeholdte og forsynede, saa er det og fornøden at hensec paa, at *Apothekerne* efter et hver Steds Beskaffenhed kan finde tilstrækkelig Næring og *debit*, og saaledes blive i Kræfter til at holde *Offi-*

Gaardinterior fra Ribe Apotek.

cinerne i forsvarlig Stand.« I Henhold hertil fik Sønnen *Andreas Michael Eilschou* den ønskede Bevilling.

I Følge *C. C. Eilschous* Regnskabsbog (se Side 147) var Indtægten af Ribe Apotek i Tidsrummet 19. Oktober 1771—16. Oktober 1772 ialt

1431 Rdl. 13 Sk.; lavest var den i den 11. Uge med 8 Rdl. 3 Mk. 5 Sk., højest i den 28. Uge med 65 Rdl. 3 Mk. 11 Sk.

C. C. Eilschou vedblev at være Apoteker i Kolding (Biografi se Løve-Apoteket i Kolding).

ANDREAS MICHAEL EILSCHOU.

Født i Kolding 10. November 1747, S. a. Apoteker Christian Cornelius Eilschou og Anne Mikkelsdatter Flye, død i Ribe 31. Januar 1824.

Gift 11. December 1773 i Ribe (St. Catharina Kirke) med Ingeborg Kirstine Heldvad, født paa Vennergaard 22. August 1754, D. a. Kammerraad Nicolaj Heldvad og Anna Kirstine Fridsch, død 1787 i Ribe.

Han stod i Lære i 5 Aar hos sin Fader og var hos ham i 1 Aar som Svend; konditionerede derefter hos Apoteker og Laborant i Hamborg Nicolai Daniel Gaden, hos Apoteker Johann Friedrich Jürgensen i Aabenraa og hos Apoteker Ludwig Gottfried Wurmb i Hamborg; 23. Juli 1772 bestod han Eksamen i Kobenhavn, hvor han »svarede meget vel til de ham forelagde Chymiske og Pharmaceutiske Spørgsmaal, saa at ham kand tillades et Apoteque at forestaac.« Bevilling til Ribe Apotek fik han 17. December 1772 i Henhold til Faderens foran omtalte Ansøgning.²⁸⁾

Straks efter gjorde han Forberedelser til Apotekergaardens Udvidelse. Han skriver herom i et Brev til Faderen dat. 20. Februar 1773: »Med Madam Langs Gaard er mit Forsæt, at den skal rent ned og igjen opsættes et Sidehus til Gaden, og da at gjøres den Plads til Gaard og Hauge. Vores Laboratorium maa ved den Lejlighed ogsaa flyttes og forstørres. Huset med Hauge og Stald haver jeg for 350 Rigsdaler, da der alene er buden mig for Jorden 600 Rd., og om endskjønt Huset er forfalden, saa er der dog meget godt Egetømmer derudi, og venter jeg, naar Reparationen er sket at erholde en stor Del Materialier tilovers; men førend en anden Sommer bliver ikke tænkt derpaa.«²⁹⁾

Om Værdien af Ribe Apotek ved Overdragelsen til A. M. Eilschou skriver Faderen i sit Testamente. af 15. Marts 1778, da han og Hustruen skiftede mellem Sønnerne (sml. Løve-Apoteket i Kolding, S. 149—50): Jeg overlod ham hans Apotek for min Kobesum 5000 Rdl., endskjønt mig næppe et halvt Aar derefter blev budt 7000 Rd., som

og at hans Apothek, i Henseende dets Beliggenhed og formuende Egn giver ham saa stærk en Aftræk imod dette (Kolding Apotek) saa indknebne, at det fuldkommen kan agtes over 2000 Rd. højere af Værdi.«²⁹) Under Striden med Broderen om Arven efter Forældrene anlægger A. M. Eilschou et noget andet Synspunkt paa dette Spørgsmaal; han skriver derom i et Brev dat. 25. Juli 1790: »... Efter ihændehavende originale Kvitteringer haver Apoteket her, da det den 23de Octbr. 1773 blev mig overdraget kostet 7340 Rd., hvorudi ere Jorde iberegnet, som i det højeste ikke kunne taxeres udenfor 500 Rd. Allsaa kostede Apoteket mig alene i dets daværende Forfatning 6,840 Rd. Ved Gaarden befandtes den Tid ingen Hauge, Huset var meget indskrænket og forfalden, og den eneste Kjælder til Vin, Øl og Husholdnings-Nødvendigheder, var til alt dette ringe og liden. Varer, Medicamenter og Husholdningssager, som min Fader lod bringe fra Colding og hertil har jeg maattet betale meget højere i Pris, end jeg hos fremmede kunde have kjøbt samme for.... Om jeg da, i Anledning af anførte paastaar at min Fader.... jo burde have godtgjort mig noget, aller helst da den af ham paa Apoteket anvendte Reparation ikke var saa ubetydelig, men mig dog til liden eller ingen Nytte, eftersom det kuns varede 2 Aar, før jeg igjen paa min egen Bekostning maatte foretage en Hovedreparation, tror jeg næppe nogen vil finde ubillig.«²⁹)

7. Marts 1772 bestemte et Promemoria fra Danske Kancelli til Stiftsbefalingsmanden i Ribe, at Eilschou ikke skulde tage Borgerskab eller svare Næringssskat af den ham ved Forordningen af 4. December 1672 tilladte Handel med Vine, Urter og Specerier. I 1790 bestemte derimod et nyt Kancelli-Promemoria af 2. Oktober, at Eilschou skulde tage Borgerskab, eftersom han drev borgerlig Næring ved Siden af sin Apotekerbedrift, men at han ligesom Apotekerne paa andre Steder maatte være fri for Indkvartering *in natura*.

Om det sidste Spørgsmaal — Pligten til Indkvartering — havde der nogle Aar i Forvejen været en Stridighed mellem Eilschou og Ribe Magistrat; Sagen giver et interessant Indblik i hin Tids Forhold og skal derfor her gives efter Indførslen i Kancelliets Supplikprotokol:

Apoteker A. M. Eilschou i Ribe andrager, at Magistraten har i Maj (1776) paalagt ham at tage Generalmajor Lehmann paa sin Rejse til Ringkøbing med en Officer og Domestiker i Indkvartering, hvorfra han dog efter gjorte Forestilling blev befriet. Men derpaa har Magistraten udvirket en saadan Ordre fra Stiftamtmanden, at naar han Apotekeren dertil har bekvem Lejlighed, og der aldeles ikke hos nogen af Borgerskabet findes convenable Kvarter for de Officerer eller andre, som med vedk. Collegii Anvisning paa

frit Kvarter i en eller flere Nætter maa rejse gennem Byen, saa bør han ikke nægte at præstere saadan Indkvartering fremfor de gejstlige og verdslige Betjente og det saa meget mindre, som han udskænker Drikkevarer. Som han nu saa vel efter sin Bestalling som Reskriptet af 20. December 1770 er fritagen for Indkvartering, og som det vilde føre stor Besværlighed med sig for ham som Apoteker, der har de farligste Varer at handle med, naar han skulde modtage Indkvartering *in natura* uden at kende til de Folk, som derved maatte faa Adgang i Huset, og han desuden behøver al den Plads, han kan have i Huset til at tørre Urter og gemme andre Varer, samt siden der ikke er Mangel paa andre bekvemme Kvarterer, saa anholder han om, at han maa befries for saadan Indkvartering, imod at han fremdeles svarer, hvad han efter Grundtaxten af hans Gaard er pligtig at betale i Penge.

Magistraten erklærer, (hvortil Stiftamtmanden slutter sig), at de ikke uden højnodvendig Aarsag har anmodet Apotekeren om at tage Generalmajor Lehmann i Kvarter, siden der ikke var noget convenable Kvarter hos Borgerskabet, men desuagtet viste Apotekeren sig dog saa uvillig og paa-staaende, at han ikke paa en Nat vilde forunde Generalmajoren Kvarter i hans Gaard, da han dog ved de mange deri indrettede Logementer og Værelser har god Lejlighed. De maatte derfor formaa den danske Skoleholder Cramer til at udflytte af hans Dagligstue og Sovekammer og overlade samme til Kvarter for Lehmann, og hvis han ej dertil havde været til at formaa, havde de maattet anvise Lehmann Kvarter enten hos en af de gejstlige eller kgl. Betjenter der i Byen, som dog fremfor Apotekeren for slig Byrde burde være befriede. Foruden at hans Bestalling forpligter ham til at svare Indkvartering, saa fritager Reskr. af 20. December 1770 ham ej heller derfor, saa vidt han ejer Huse og Gaarde i Byen; da der i hans Gaard, som tilforn har været 3, er saa mange Værelser, at han gärne kunde skaffe den begærte Natteleje uden at enten nogen skulde sel eller kommet til hans Urter eller Apotekervarer. De indstiller derfor, om han ikke er pligtig fremfor de gejstlige og kgl. Betjente for Betaling efter deres Anvisning at anskaffe Kvarter for de igennem marscherende Officerer, som han har Lejlighed til, naar ingen convenable Kvarter hos Borgerskabet er at faa. Kancelli-Kollegiet resolverede under 17. Oktober 1776, at det »forbliver ved Stiftamtmandens Resolution«, og gav saaledes Magistraten Medhold.³⁰⁾

I Aarene 1788, 89 og 90 førte Eilschou en heftig Strid med forskellige Autoriteter for at faa bygget en Bro over Aaen nord for Ribe; det der i Forvejen værende Vadested var saa farligt at passere, at det væsentligt hindrede Adgangen til Byen, ligesom det hindrede Borgerne i Bearbejdelsen af deres Jorder. Hans af Interesse for Byens Vel ledede Virksomhed i denne Sag førte til, at Kancelliet 1. August 1789 bestemte, at Eilschou for det onde Eksempel, han havde givet sine Medborgere ved selv at modsætte sig Øvrighedens Bestemmelser og ved at søge en Del af Borgerskabet ophidset mod Magistraten, skulde gives en offentlig Irettesættelse paa Raadstuen i Magistratens og de eligerede Borgeres Nærværelse. Dette foregik den 7. August, da Resolutionen oplæstes af Stiftamtmanden, dog uden at tillægge nogen mundtlig Irettesættelse. Eilschou søgte flere Gange at faa Resolutio-

nen tilbagekaldt, men 8. Maj 1792 resolverede Kancelliet, at den skulde staa ved Magt. Kort efter indgav han Ansøgning til Kancelliet om at maatte faa Genparten af alle i Sagen afgivne Erklæringer for ved Lands Lov og Ret at kunne paatale de muligt mod ham i dem fremførte fornærmelige Beskyldninger, som han indtil videre erklærede for opdigtede og urigtige, men 18. Oktober 1792 nægtedes dette ham. Eilschou udgav senere en udførlig Fremstilling af Sagen med Aktstykker og Erklæringer under Titel: »Oplysning om en mærkværdig Tvistighed i Ribe imellem den da-værende Stift-Amtmand nu Ober-Præsident i København, Hr. Kammerherre Urne og Apotheker Eilschou. Kiøbenhavn 1795.« Skriftet var tilegnet »Kronprinds Friderik og mine øvrige Medborgere.«

Eilschou viste ogsaa paa anden Maade en betydelig Interesse for offentlige Forhold. I 1793 klagede han til Kongen over, at Stiftamtmand Hellfried*) havde taget Bolig i Vejle i Stedet for i Ribe og over, at en Del af Stiftamtmandens Rejseomkostninger udrededes af Delikvenskatten. Eilschou udgav sin Klage med Bilag og den paafulgte Kancelli-Resolution i Trykken, hvilket fremkaldte en Modpiece fra Hellfried. Eilschou blev dog ikke Svar skyldig, men udgav en ny Piece.

Skønt Borgerskabet i Ribe synes at have været enige med Eilschou, og Kancelliet endog overfor Hellfried udtalte, at det forventede, hans Rejser maatte indskrænkes til det nødvendige, befalede Kongen 11. April 1794, at Eilschou, »denne urolige Mand«, for hans lovstridige Adfærd og skammelige Beskyldninger, som han ved Trykken har gjort offentlig bekendt, skal ved Magistraten i Ribe offentlig paa Raadstuen tilkendegives Hans Majestæts Mishag over hans dristige og ubesindige Forhold.

De 3 nævnte Piecer havde følgende Titler:

»En Klage til Kongen med Bielager og den derpaa fulgte Cancellie-Resolution m. v. foranlediget ved et Paalæg under Navn af Deelinquent-Skat og indgivet af Apotheker Eilschou i Ribe. Haderslev 1793.«

»J. C. F. Hellfried: Svar paa de i Apotheker Eilschous Klage og paa de i No. 34 af Kritik og Antikritik under Navn af dette Skrifts Recension fremførte Beskyldninger. Kiøbenhavn 1794.«

»A. M. Eilschou: Giensvar paa S. T. Hr. Stift-Amtmand v. Hellfrieds Svar i Anledning af den første Klage til Kongen over Bekostningerne ved Stift-Amtmandens Rejser, som paa den Tid uden Kongelig Tilladelse bleve indførte under Delinquent-Skat. Haderslev 1795.«

At Eilschou ogsaa tog sig af faglige Forhold fremgaar af en Skrivelse, han 28. November 1812 sendte Medicinal-Providerings-Kommissionen. Han meddeler deri, at han for nogle Dage siden i Flensborg var bleven overrasket af den behagelige Nyhed, at de »holstenske« Apotekere paa Regeringens Foranstaltning var blevne forsynede med deres fornødne Medicinglas til temmelig moderate Priser, som den

*) Konferensraad Johan Carl Frederik Hellfried udnævntes 1791 til Stiftamtmand i Ribe Stift med Tilladelse til at bo i Vejle (Biogr. Leksikon VII).

franske Kejser havde bevilget Kongen. Da Prisen paa Medicinglas i Hamborg var overdreven høj, beder han Kommissionen tilkendegive sig snarest muligt, om Apotekerne i Danmark kunde gøre sig noget Haab om at faa deres Flasker paa samme Vilkaar som de »holstenske«, og om hvornaar dette kunde tage sin Begyndelse. Der foretoges intet af Betydning i Sagen, og Eilschous Skrivelse henlagdes.³¹⁾

Ribe Apotek efter Ombygningen 1884.

CHRISTIAN CORNELIUS EILSCHOU.

Født i Ribe 29. August 1777, S. a. foregaaende Apoteker, død i Ribe 8. Juli 1830.

Gift 16. Juli 1806 (Ribe Domkirke) med Anania Hansen, født i Ribe 30. Maj 1788, D. a. Rektor ved Latinskolen Lorens Hansen og Anna Jacobine Tetens, død i Ribe 5. Oktober 1864, (gift 2) med efterfølgende Apoteker).

Han var 1794—99 Discipel hos Faderen, konditionerede et Aar hos Apoteker Friedrich Carl Hermann i Hamborg og var fra September

1800—01 paa Løve-Apoteket i København og hørte her samtidigt Mantheys og Ørsteds Forelæsninger. 11. September 1801 tog han farm. Eksamen (enst. Laud.), og var derefter indtil Faderens Død i 1824 denne behjælpelig med Bestyrelsen af Ribe Apotek, der efter Stiftamtmandens Attest af 25. Februar 1824 var anset som et af de allerbedste Apoteker i Landet. Ved Samfrændeskiftet efter Faderens Død blev han Ejer af Apoteket og fik Bevilling dertil 28. Maj 1824.³²⁾

Enken fortsatte i 2 Aar Apotekets Drift. Fra Efteraaret 1830 var efterfølgende Apoteker *F r e d e r i k H a n s e n v o n S t ø c k e n* Apotekets Provisor, hvilket Stiftsfysikus Randrup efter Ejerindens Ønske under 22. Oktober bekendtgjorde i Ribe Stiftstidende, idet Enken samtidigt meddelte, at hun fortsatte den fra Apoteket hidtil førte Urtekram- og Vinhandel, »for hvilke Vares sædvanlige Godhed Forbindelsen med min afdøde Mands mangeaarige Handelsvenner og kyn-dige Medhjælperes Bestræbelser vil borge.«³³⁾

FREDERIK HANSEN von STØCKEN.

Født i Seest ved Kolding 9. November 1796, S. a. senere Told-inspektør i Holstebro Carl Hartvig von Støcken og Ane Poulsen, død i Ribe 14. August 1868.

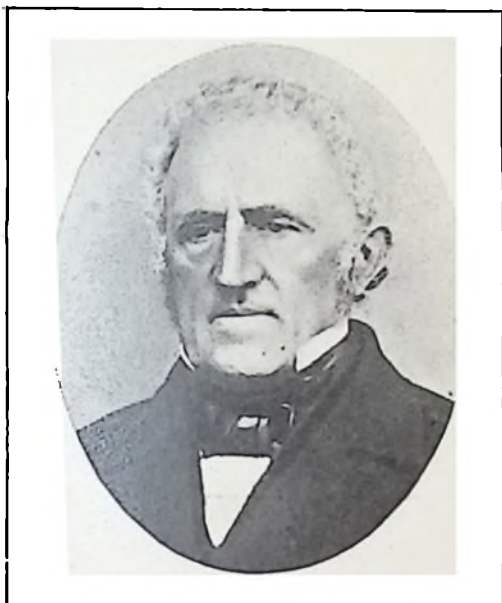
Gift 31. December 1831 med Forgængerens Enke.

Var Discipel paa Svane-Apoteket i Viborg 1811—16, hvorefter han blev prøvet af Fysikus; Resten af Aaret tilbragte han i København og modtog privat Undervisning til farm. Eksamen, som han bestod 7. Januar 1817 (Laud.). Fra Efteraaret 1830 var han som omtalt Provisor paa Ribe Apotek, indtil han selv overtog det efter sit Ægteskab med Eilschous Enke. Bevilling til at drive det fik han 14. September 1832;³⁴⁾ 1859 solgte han det til *M a r t i n T h e o d o r L i n d*.

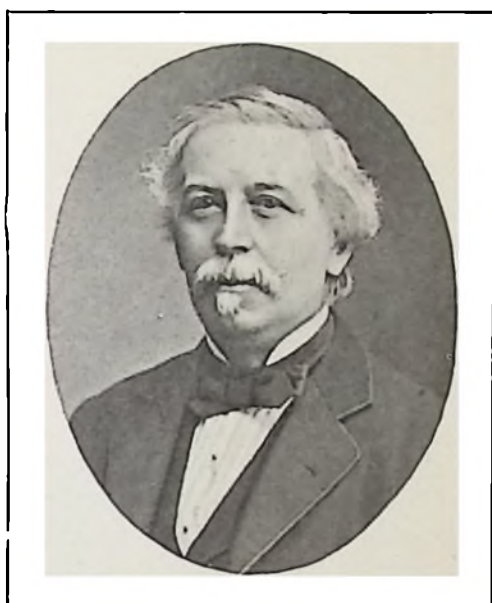
von Støcken blev 11. Januar 1841 Stændersuppleant for Jyllands femte Købstadsdistrikt, blev 26. Juli 1851 Landstingsmand i 11. Lands-tingskreds indtil Rigsdagens Opløsning 19. April 1853, Medbestyrer af Ribe Spare- og Laanekasse (oprettet 1846), Medindbyder til Oprettelse af Ribe Laane- og Diskontobank 1855 og Medlem af Ribe Jernbanekomité 8. Marts 1856. 1. Januar 1859 udnævntes han til Ridder af Danebrog, 1862 til Kancelliraad. I Ribe opkaldtes en Plads efter ham.

Et Par Aar før sin Død udsatte han en Sum til Belønning for en Afhandling om Ribeegnens Sikring mod Oversvømmelse ved Anlæg af et Dige fra Vester-Vedsted til Darum.

Ved Testamente af 11. Marts 1865 oprettede han af Jordlodderne Mtr. Nr. 1 c og 1 d af Ribe Sædegaardsmark af Areal 30 Tdr. Land et Legat, hvis Indtægt anvendes til Opdragelse af fattige Drengbørn fra Ribe og Omegn samt til en uformuende Pige samme Steds fra (Fundats af 16. Januar og 8. Maj 1868, kgl. konfirm. 9. Februar 1869).

Frederik Hansen v. Stocken.

Martin Theodor Lind.

MARTIN THEODOR LIND.

Født i Rudkøbing 12. November 1825, S. a. Postmester Lind og Jacobine Henriette Smidt, død i København 28. November 1891.

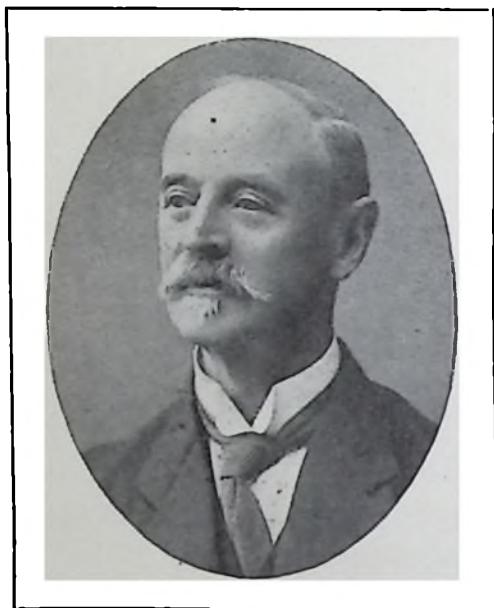
Gift i København (Frue Kirke) 4. November 1859 med Mathilde Christiane Smidt, født i København 17. August 1831, D. a. Justitsraad, Kontorchef Anton Ferdinand Smidt og Emilie Marie van der Wattering, død 9. Marts 1910.

Var Discipel paa Rudkøbing Apotek 1838—43 og tog farm. Eksamen 1844 II (Laud.). Konditionerede derefter i København (paa Kgl. Hof-Apotek, Vajsenhus-Apoteket, Frederiks Hospitals Apotek og Hjorte-Apoteket), paa Svane-Apoteket i Randers, Løve-Apoteket i Kolding (se herom S. 152) og paa Apotekerne i Graasten og Sønderborg. Købte 1859 Ribe Apotek til Overtagelse 1. Oktober s. A.; Købesummen 68.000 Rdl. omfattede Apoteket med Jordstykke og Forraad af Vin og Kolonialvarer; Bevillingen udstedtes 14. November 1859.

M. Th. Lind ombyggede i 1884 Apoteksejendommen og flyttede samtidigt Officinet fra Ejendommens vestlige Del til et større Lokale i den østlige. 1889 overdrog han Apoteket til Sønnen. Han var Direktør i Ribe Spare- og Laanekasse; 24. August 1889 udnævntes han til Justitsraad.

NIELS PETER THEODOR LIND.

Født i Ribe 2. Februar 1862, S. a. foregaaende Apoteker. Gift i Folding Sogn 24. Juli 1889 med Frederikke Johanne Momsen, født paa Sønderskov Hovedgaard, Folding Sogn 26. April 1867, D. a. Proprietær Jens Rahr Momsen og Johanne f. Møller.

N. P. Th. Lind.

Var Discipel paa Løve-Apoteket i Vejle fra 1. November 1877 til 19. Oktober 1880; tog sidstnævnte Dag Medhjælpereksamen i Horsens (Vejle-Skanderborg Fysikat) med I. Kar. og tog farm. Kandidateksamen Juni 1882 (Laud.). Konditionerede som Medhjælper paa Ribe Apotek 1. November 1880—1. September 1881 og efter Kandidateksamen paa Svane-Apoteket i Aalborg 1. August 1882—1. November 1884 og paa Apoteket i Ribe fra sidstnævnte Dato indtil Overtagelsen af Apoteket 11. Juni 1889. Købesummen var 220,800 Kr., deraf 20,000

Kr. for Løsøre og Varelager; Bevillingen udstedtes 8. August 1889. Den 4. Juni 1889 udstedtes Skøde (tinglæst s. D.) paa Apoteksejendommen Storegade—Fiskergade Mtr. Nr. 449 a med Apotek samt Jordlodden Mtr. Nr. 624 af Ribe Købstads Nørremark; 20. September 1899 udstedtes Skøde (tinglæst 26. s. M.) paa Ejendommen Fiskergade Mtr. Nr. 449 b (2500 Kr.). I 1893 omforandredes Materialkammer, Kælder og Laboratorium; sidstnævnte forsynedes med Dampapparat.

Apoteker N. Lind er Medlem af Repræsentantskabet i Ribe Diskontobank Akts., af Ribe Forskønnelseskomité og Bestyrelsesmedlem i Akts. Stavnager, Sdr. Farup og Klaabygaards Plantager. Var fra

1907 til 1910 Formand for Danmarks Apotekerforenings Ribe-Ringkøbing Kreds.

— — —

Et ejendommeligt Minde fra Fortiden er stadigt knyttet til Ribe Apotek, idet der i Ejendommen som første Prioritet staar en perpetuerende Kapital paa 200 Specier (800 Kr.), som i sin Tid er givet til Vedligeholdelse af Lys i en stor Lysesstage, som hænger i Dommekirken (i Følge Fundats af 16. November 1624, ommeldt i Auktions-skøde af 11. September og 12. Oktober 1755). — Foruden de foran omtalte 2 Mortere fra Apoteker Neumanns Tid, der endnu findes i Apoteket, fandtes tidligere tillige en endnu ældre; den blev (rimeligvis af Apoteker v. Støcken) flyttet ud paa Jernstøberiet i Ribe og der brugt som Alarmklokke for Arbejderne; den er nu i privat Eje i København.⁹⁷⁾

Apoteket havde tidligere Leverancer til distribuerende Læger i Bramminge og Gjording. For Tiden haves som Regel Leverance til distribuerende Læge paa Manø i Maanederne December—Marts.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet væsentligst paa Grundlag af Manuskript og Optegnelser i E. Dams Samlinger.

- 1) Saadanne »Raadsapoteker« — en Art Kommunalapoteker — var i tidligere Tid ret almindelige i Tyskland og Hertugdømmerne, hvor i adskillige Byer Navnet »Stadt- und Rathsapotheke« minder om dem. Bemærkningen i Pouchs Bevilling, at han maa »holde Apoteket ved Magt«, synes at tyde paa, at der ogsaa før hans Tid har været et saadant i Ribe.
- 2) Kanc. Brevbøger 1609—15, S. 668.
- 3) J. G. Burman Becker: Etatsraad Johan Monrads' Selvbiografi. Kbhvn. 1862, S. 6.
- 4) Peter Terpager: Inscriptiones Ripensis. Hafnia 1702, S. 33.
- 5) Jyske Registre 1660, Nr. 20; 1670, Nr. 407.
- 6) » » 1669, Nr. 186.
- 7) Ribe Skifteprotokol 1683—86, Fol. 92.
- 8) Sjæll. Registre XXXIII, Fol. 713.
- 9) Ribe Skifteprotokol 1697—99, Fol. 139.
- 10) Jyske Registre 1709, Nr. 72; 1724, Nr. 3.
- 11) Supplikprotokol 1712, II Halvaar, 336.
- 12) Jyske aabne Breve Nr. 20.
- 13) Ribe Tingbog 1723—27.
- 14) Supplikprotokol 1721, I Halvaar, 150.
- 15) » 1723, I » , 457.
- 16) » » , II » , 550.

- 17) Supplikprotokol 1725, I Halvaar, 660.
 - 18) » » 1726, I » , 674.
 - 19) Jyske Registre 1726—30, Fol. 156, Nr. 159.
 - 20) Ribe Tingbog 1727—33. Fol. 48.
 - 21) » » » , Fol. 79.
 - 22) » » 1746—51, Fol. 43.
 - 23) Taxation og Beregning paa Formue, Kop-, Heste- og Karosseskat.
 - 24) Ribe Tingbog 1746—51, Fol. 121.
 - 25) Riberhus Amts Skifteprotokol 1769—77, Fol. 444.
 - 26) Ribe Bytingsprotokol 1758—74, Fol. 532.
 - 27) Danske Kanc. 2. Depart. aabne Breve 169.
 - 28) » » » » 321.
 - 29) Joh. Rink: Kolding Apotek 1585—1885. S. 15 (Brev fra A. M. Eilschou til C. C. Eilschou); S. 18 (C. C. Eilschous og Anna Flyes Testamente); S. 19—20 (Brev fra A. M. Eilschou til M. C. Eilschou).
 - 30) Supplikprotokol 1776, II Halvaar, 6 Z. 1118.
 - 31) Sundhedskollegiets indk. Sager 1812.
 - 32) D. K. 3. Depart. Registr. 1824, 839.
 - 33) Ribe Stiftstidende Nr. 86, 26. Oktober 1830.
 - 34) D. K. 3. Depart. Registr. 1832, 1210.
 - 35) Meddelelser fra Apoteker N. Lind.
-
-

LØVE-APOTEKET I KØBENHAVN

Den Ejendom, hvori Løve-Apoteket siden dets Oprettelse i 1620 har haft til Huse, ligger paa en Grund, hvis Historie kan føres tilbage til det 15. Aarhundrede.

14. Juli 1460 skødede Jordan Pletzschow et Hus og Bygning liggende paa Hyskenstrædes østlige Hjørne til Anders Knop.¹⁾ I Slutningen af det 15. Aarhundrede tilhørte Gaarden Psalteriet i Vor Frue Kirke; senere kom den i Slægten Rosenkrans' Besiddelse, og Christopher Rosenkrans opførte her et »Stenhus«.

Adskillige af denne Slægts Medlemmer havde i Aarenes Løb Part i Gaarden, hvilket bl. a. fremgaar af en Række Skøder, i Følge hvilke de overdrager deres Andele til Kongen. I 1521 skøder Fru Birgitte Olufsdatter Rosenkrans af Vallø til Christian II en Gaard liggende paa Fisketorvet (= nuv. Amagertorvs vestlige Del) paa Hjørnet »tværs over for den gamle Apoteker« (paa dette Tidspunkt fandtes en Apotekergaard paa Nord-siden af Fisketorvet lige ved Klosterstræde; se S. 8.) 21. Februar 1566 overdrog Peder Skram til Urup til Frederik II »sin Lod og Anpart, som er ham arvelig tilfalden med hans Hustru, Elsebe Krabbe, efter hendes Morbroder, Christopher Rosenkrans til Bjørnsholm, i det store Hjørnehus og Gaard i København med den nørre Side af Huset op til Fisketorvet, med den østre Gavl op til Sidses, Mons Lauritsens Gaard, og strækker sig i sønder til Sl. Hr. Erik Banners Gaard.« 8. Februar 1571 skøder Frants Banner til Kokkedal til Kongen »2 Søsterparter i det store Stenhus paa Amagertorv, som Sl. Christopher Rosenkrans til Skjerne tilhørte, som er Fru Olive Krabbes, Hr. Iver Lykkes Efterleverskes, Søsterpart og hans Søsters, Fru Birgitte Banners Anpart.« Og 28. Januar 1572 skøder Fru Gertrud Krabbe, Enke efter Anders Sandberg til Kvelstrup, til Frederik II »sin Arvclod efter sin Morbroder Christopher Rosenkrans og sine Brødre Niels og Morten Krabbe i det store Stenhus og Gaard liggende.... paa Gl. Fisketorv næst vesten op til Mogens Torbensons Gaard og næst østen op til Hyskenstræde.«²⁾

I denne Gaard lod Kongen indrette et Harniskammer, som til Adskil-

lelse fra den gamle Rustkammergaard paa Amagertorvs Nordside oftest blev kaldet »Rustkammeret paa Fisketorvet«. Harniskammeret var allerede indrettet i 1574, og det blev fra første Færd benyttet som Gemmested ikke blot for Harnisker, men ogsaa for Skydevaaben; saaledes blev der 1575 afleveret 2 Sendinger af ialt 398 »Fyrrør« (Hjullaasbøsser) dertil.³⁾ Gaarden blev tillige benyttet til Bolig for Kongens Folk. Ved Kongebrev af 23. April 1574 fik Kongens Kældersvend, Vintapper Jesper Skammelsen anvist Bolig i Gaarden »i den ene Vaaning og Værelse med Kamre, nedden og oven Harniskammeret«, »da han ingen Vaaning har.« Og det er uden Tvivl dette Stenhus, som i 1594 blev anvist den udvalgte Konges Hofmester Henrik Rammel til Bolig, i hvilken Anledning det befaledes, at hvad der fandtes samme Steds af Rustninger skulde flyttes over og forenes med de øvrige i den gamle Rustkammergaard.⁴⁾

15. August 1605 skødede Kongen sin og Kronens Part i det store Stenhus til »Borger og Apoteker« Werner von Klewe, hans Hustru og deres Arvinger til evindeligt Eje. Gaarden var i Følge Skødet beliggende ud til det gamle Fisketorv, sønden for Gaden, vesten næst op til afg. Christen Skeels Gaard, norden næst op til afg. Jørgen Rosenkranses Gaard og østen næst op til von Klewes eget Stenhus, som han havde købt af Sivert Grubbe, hvilken Gaard med forskrevne Kronens Hus under een Hefte er indbygget; den tilskødedes ham med jordfri Grund og alle de Huse og Bygninger, der stod derpaa og med andet rette Tilliggende.⁵⁾ Werner von Klewe havde altsaa inden dette Tidspunkt købt den Del af Gaarden, der laa paa selve Hjørnet af Hyskenstræde østen for den kongelige Part og blev nu ved det sidste Køb Ejer af hele den store Hjørnegrund.

Om Werner von Klewe vides iøvrigt ikke meget. Han blev 28. Maj 1604 Broder i »Danske Compagni«, og underskrev 8. April 1607 som Vitterlighedsvidne paa et Skøde ved Salget af en Ejendom i Snaregade.⁶⁾ Han var Leverandør af Varer til Hoffet; og af en Missive af 10. Juni 1611 til Laurits Ebbesen fremgaar det, at Kongen har solgt 20 Læster Malt til von Klewe.⁷⁾ Han maa i de nærmeste Aar derefter være død, eftersom Esaias Fleischer »Urtekræmmer og Indvaaner« i København 4. Februar 1614 fik udbetalt 1000 Rdl. af Kongens Rentemester som Afdrag paa Betaling for en Del forskellige Urter, Gewürz og Speceri, »som hos hans Hustrus afg. Mand Werner von Klewe udi nogle fremfarne Aaringer er bekommet og udtaget til Kongens Behov.«⁸⁾

Det ses heraf, at Fleischer ved Ægteskab med von Klewes Enke er kommet i Besiddelse af Forretningen paa Hjørnet af Hyskenstræde; og som det nærmere skal paavises i det følgende blev han boende her ogsaa efter 1620, da han blev privilegeret Apoteker.

ESAIAS FLEISCHER.

Født i Schlesien ca. 1586, død i København 13. Januar 1663.

Gift 1) med uprivil. Apoteker Werner von Klewes Enke (vistnok død 1621, da Fleischer i d. A. betalte 300 Rdl. til Helligaandskirken for Tilladelse til at opsætte et Epitafium).

2) med Maren Hansdatter, født 1605, D. a. Borgmester i Slangstrup Hans Pedersen (og Søster til Borgmester i Kbhvn. Hans Nansens Hustru Sophie), død i Kbhvn. 25. Januar 1675.

Første Gang, Fleischer omtales som bosiddende her i Landet, er i 1613, da han blev Broder i »Danske Compagni.«⁹⁾ Han kaldes da »Apoteker« og har vel paa det Tidspunkt været Indehaver af Forretningen paa Amagertorv, som han overtog ved sit Ægteskab med v. Klewes Enke. Aaret efter omtales han, som foran nævnt, i Rentemester-Regnskaberne som Modtager af v. Klewes Fordringer paa Hoffet, og i disse Regnskaber findes han nu fremtidig selv saa godt som hvert Aar som Leverandør af Varer.

2. April 1619 fik han Bevilling til at oprette et Apotek i Bergen, og ved et kgl. Reskript af 12. November s. A. til Lensmanden smst. tilsikredes der ham Eneret til Forhandling af Lægemedler i denne By.¹⁰⁾ En yderligere Støtte til at iværksætte dette Foretagende gav Kongen ham ved 19. Marts 1620 at udstede et aabent Brev, hvorved det alvorligt befales alle, der maatte være Esaias Fleischer nogen Gæld skyldig, straks uden videre Forhaling at betale denne, da han er tilforordnet at anrette et fuldt Apotekeri i Bergen, men har berettet, at han har en stor Restance udestaaende og stadig bliver holdt hen, skønt han Tid efter anden har mindet om Betaling, og nu vil lide ikke ringe Skade, da han har faaet Ordre til straks at begive sig op til Bergen.¹¹⁾

Fleischer benyttede dog ikke sin norske Bevilling, men blev boende i København, hvor han det følgende Aar blev privilegeret Apoteker i Kraft af den Dobbeltbevilling, der udstedtes 12. September 1620 for ham og Hans Stein som Apotekere i København (se S. 11).

5. Juni 1627 fik Fleischer, »Apoteker udi vor Købstad København«, kgl. Brev paa tillige at maatte holde et Apotek i »vor Købstad Lund« med en »forfaren Svend«, der skulde være eksamineret og approberet af det medicinske Fakultet.¹²⁾ Foranledningen til denne Bevilling synes at være en Forestilling til Kongen af 5. August 1623 fra Rigsraad Tage Ottosen Thott, hvori skrives, at da Kongen nu har bevilget en Medikus i Skaane, om da tillige Esaias Apoteker

maatte privilegeres at sælge Urter og Medikamenter i Lund, da der ingen Apoteker fandtes der i Byen.¹³⁾

Det vides ikke med Bestemthed, om Fleischer benyttede denne Bevilling til at holde Filialapotek i Lund; men i al Fald har han kun haft det i kort Tid, for i 1629 udstedtes Bevilling til et selvstændigt Apotek der i Byen for Apoteker Baltzar Stubeus. Derimod gjorde han Brug af en anden langt senere Bevilling (af 22. Juli 1650) til at maatte oprette et Apotek i Roskilde og lade det bestyre af en Provisor.¹⁴⁾ Han indrettede dette Apotek i en Gaard liggende paa samme Grund, hvor Dom-Apoteket endnu findes, men om Apoteket i Roskilde under Fleischers Regime vides næsten intet, og det har sandsynligvis kun i et Aars Tid været drevet for hans Regning (se Dom-Apoteket i Roskilde).

Et halvt Aar forinden, 1. Februar 1650, fik Fleischer kgl. Stadfæstelse paa sin københavnske Bevilling med den Tilføjelse, at han skulde være fri for Indkvartering i sit Hus. Samtidig blev det tilladt, at hans Hustru, hvis hun overlevede ham, maatte beholde Apoteket, »eftersom han derpaa stor Bekostning skal have anvendt«, indtil hans Søn Gregorius »»efter foregaaende tilbørlig Examen af Medici eragtes udi Apotekerkunsten saa skikkelig og dygtig, at han Apoteket kan forvalte og forestaa«; selvfølgelig skulde Enken, indtil Sønnen overtog det, sørge for, at det holdtes forsvarlig vedlige med gode og sunde Varer samt dygtige og erfarne Svende.¹⁵⁾

Foruden sin Virksomhed som Apoteker i Hovedstaden bestred Fleischer tillige i 5½ Aar, fra 8. November 1633 til 14. Maj 1639, Stillingen som Kongens Hofapoteker. Han oppebar Løn fra November 1633, men først 6. Januar 1636 udstedtes hans Bestalling. Han forpligtedes heri bl. a. til at holde »en god Apotekergeselle, som hans Kunst forstaar og er beediget«, der kunde følge Kongen paa Rejser og i Vinterkvarter; dog skulde Fleischer selv være pligtig at følge, naar det begæredes. Hvert Halvaar skulde han gøre Rede og Regnskab paa Rentekammeret »for hvis Speceri og Medicin eller hvad det nævnes kan, som han til sig annåmmet haver øg igen udgivet. Og skal han selv ingen Køb med nogen maa slutte, medens det skal vore Rentemestre gøre; han skal og alt, hvis som til vores Behov bliver forskrevet og ellers indkøbt, paa sær Steder, som hannem skal indrømmes eller er indrømmet, udi hans Forvaring under hans egen Laas og Lukkelse henlægge, og ikke lade det komme udi hans Hus iblandt hans.« Der tillagdes ham en aarlig Løn af 300 Rdl., hvilket

var langt mere, end tidligere Hofapotekere havde faaet, samt 2 Hofklædninger og »12 Rdl. i Kostpenge maanedlig paa sig selv, en Svend og en Dreng.«¹⁶⁾

Baade før, under og efter sin Virksomhed som Hofapoteker var Fleischer stor Leverandør af Varer til Hofholdningen. Største Delen af de mange Poster, der Aar efter Aar findes opførte i Rentemester-Regnskaberne, er ikke særligt specificerede; i de fleste Tilfælde drejer det sig om »Konfekt, Sukker, Urter og Speceri«; ofte er det Medicamenter til Kongens og Prinsernes Behov, en enkelt Gang (i 1621) »Urter og Farve til Kongens Rideheste.« I 1631 og 1637 fik han Betaling for »foryldt og beskaaret Papir, for fin, middel og gemen Papir samt Voks, Lak og Blækpulver« til Kongens Behov. Adskillige af Varerne leveredes til det kgl. Laboratorium i Rosenborg Have; i 1624 fik Hofapoteker Peter Gagelmann saaledes et stort Parti Citroner, Pomeranser, Sukker, Mandler, Muskatnødder, Muskatblomme og Lemonsaft. Om Arten og Mængden af de Varer, som Kongens Hofapoteker brugte i sin Virksomhed, der tillige bl. a. bestod i at fremstille de talrige, ofte meget kunstfærdige, Konditor- og Sukkervarer, der brugtes ved Hoffets Tafler, faas iøvrigt et godt Indtryk af følgende Liste.¹⁷⁾ Det er en Fortegnelse over de Varer, der manglede eller var nødvendige, udfærdiget af Esaias Fleischer 28. Februar 1639, og som er paategnet »Er bestilt ved Tolderen i Sundet«:

4000 ☒ Topfzucker, die Helffte fein, die Helffte gemein	30 ☒ Pistatien.
<i>Rafinat.</i>	
200 - weys Zucker <i>Candj.</i>	100 - Imber.
100 - Pfeffer.	30 - Cardamomj.
50 - lang Canneel.	12 - Muschatenn.
24 - Muschatenn Blumen.	20 - Englisch Saffran.
30 - Negelein.	600 - Reyss.
600 - Mandelenn.	200 - Anniss.
600 - Rossinen.	200 - Prunellen.
100 - Dattelenn.	60 - Haussblass.
500 - Corinthen.	20 - Dragantt.
2 Tonnen Ablaten. — 50 Stück Pfeffer Kuchen.	
12 ☒ Weyrauch. — 12 do. Mastix. — 20 do. Cubebenn.	
4 Unzenn Ambra. — 2 Unzenn fein <i>Moschus.</i>	
1 Ochsshaupt Schwetschenn. — 1 Ochsshaupt Wein Cappern.	
2 Ochsshaupt Oliven. — 2 Ochsshaupt <i>Limonen.</i>	
1 Pipe Baumöhle. — 20 Riemen gross grauer Papier.	
30 ☒ Eingemacht chymisch Imber.	
30 - Eingemacht Indiansche Nusse.	
50 - Dreug Succat. — 20 do. Eingemacht Abricoss.	

- 200 ☞ Allerhandt Englische trunckene Früchte, alss Kirschenn, Pflaumen, Abrikoss, Ripings, Birnen, Quittenn, Stickelsbehrenn.
- 200 - Allerhandt Englische Pasta, alls Berberiss, Abricoss, Waintraubenn, Citron, Pomerantzenn. Noch frische Citron undt Pomerantzen zum Condiren, welchē man alhier kauffenn kann.

For Aarene efter, at Fleischer var frattraadt som Hofapoteker, findes betydeligt færre Poster i Rentemester-Regnskaberne. Dette er dog ikke ensbetydende med, at hans Leverancer da blev færre, han fik dem blot ikke betalte. I 1653 havde han da ogsaa 10066½ Rdl. tilgode, hvilket fremgaar af et Brev, som han i Februar d. A. indsendte til Kongen. Han nævner her dette sit Tilgodehavende og anmoder om, at Rentemesteren maa faa Ordre til at udbetale disse Penge, eventuelt i visse Terminer, eller hvis dette ikke kan lade sig gøre, om han da maa faa en Obligation paa Beløbet og deraf nyde de aarlige Renter; han trænger stærkt til Penge, navnlig til at lade sine 4 Sønner kunne fortsætte deres Studier i Udlandet. Han har dog tilsyneladende ikke faaet sine Penge paa det Tidspunkt; 16. Marts 1660 udstedtes nemlig et kgl. Brev angaaende Betaling til Esaias Fleischer (ved Assignment i Tolden), og Gældssummen var da vokset til 13133 Rdl. til 6 pCt. aarlig Rente.¹⁰) Først i 1669 blev der imidlertid truffet endelig Afgørelse med Hensyn til Afviklingen af Hoffets Gæld til Fleischer og hans Arvinger (se under følgende Apoteker).

I en Del Aar var Fleischer tillige Leverandør af Medikamenter til Børnehuset; denne Leverance mistede han imidlertid i 1658, da Anstaltens Læge, kgl. Botanicus, Dr. med. Otto Sperling paatog sig at levere dem for det halve af den Pris, Fleischer havde taget. Fleischer har sikkert ikke syntes særlig godt om, at Sperling, hvem han tidligere havde vist stor Opmærksomhed, paa den Maade gik ham i Næringen. Men dette Tab har dog næppe haft synderlig Indflydelse paa Fleischers store Omsætning, der efterhaanden gjorde ham til en meget velstaaende Mand; Bircherod kalder ham i sine Dagbøger »en af Gravitet og store Midler anselig Mand.«

Han indtog ogsaa en anset Stilling blandt Byens Borgerskab. 11. April 1648 og 5. Juni 1650 var han, ligesom bl. a. Apoteker Johannes Woldenberg (se S. 24), med til at beskikke Fuldmægtige til henholdsvis Frederik III's Valg til Konge og Prins Christians Valg til Tronfølger. 9. Juni 1658 var han Medunderskriver paa en Ansøgning til Kongen fra Københavns Borgere om forskellige Lettelser, og 30. Oktober s. A. under Byens Belejring Medunderskriver paa et Andra-

gende til Kongen om, at Byen maa blive en fri Rigsstad. I 1659 var han med til at vælge »de 32 Mænd«. ¹⁹⁾

Om Ejendommens Historie før den i 1620 blev privilegeret Apotekergaard er fortalt foran; fra Esaias Fleischers Tid er ikke meget at tilføje. I Jordebogen af 1620 og i »Taksering af Boder etc.« 1633 opføres Fleischer som boende paa Amagertorv, hvor han betaler Afgift af 4 Boder udenfor Huset. I 1653 svarer han Grundskat af 2800 Rdl.; i Grundtaksterne af 1661 og 1668 opføres hans »grundmurede Hus« til 1400 Rdl. ²⁰⁾ En Tavle med Aarstallet 1637, som i Følge Resen (Inscriptiones Haffniensis S. 277) fandtes paa Ejendommen, er af forskellige Forfattere tydet derhen, at Fleischer først i dette Aar var flyttet ind i Ejendommen og indtil da havde boet i den gamle Apotekergaard i Højbrostræde. Som det fremgaar af det nu anførte, har Fleischer i hele sin Apotekertid boet paa Amagertorv, og det er da sandsynligt, at Tavlen skylder en Ombygning, om i det hele taget nogen særlig Anledning, sin Tilblivelse. Indskriften var den følgende, meget almindelige:

Wo der HErr nicht das Haus bauet / so arbeiten omsonst / die dran bauen.

Wo der HErr nicht der Stadt behüet / so Wache der Wächter omsonst. Es ist umsonst / das Ihr früh aufsteht / und hernach lang sitzt / und esset euer Brodt mit Sorgen / denn seinen Freunden gibt ers schlaffend.

E. F. V. S.

M. H. D.

1637.

Foruden Apotekergaarden ejede Fleischer en Del Huse og Haver i og udenfor Byen. I St. Anna Kvarter ved nuv. Strandstræde og Bredgade havde han 3 Vaaninger med en stor Have (i Grundtaksten 1661 ansat til 500 Rdl.). I 1668 nævnes hans Enke som Ejer af Hus og Have i Strandstræde; det er formentlig disse Ejendomme, hun i Juni 1670 solgte til Hans Arentfelt til Knivsholt, ved hvilken Lejlighed de beskrives som »en Have udenfor gammel Østerport med et lille Lysthus paa Holmen og Fiskevand og et stort Lysthus ud til Norgesgade (nuv. Bredgade) samt Lejehus med Halvtag ud til den ny Kongensgade«. Udenfor Nørreport havde Fleischer 3 Haver, som blev inddragne til Fæstningsanlæg, hvorfor Kongen i 1649 som Vederlag udlagde ham en Plads udenfor Vesterport. ²¹⁾

GREGORIUS FLEISCHER.

Født i København (1645?), S. a. foregaaende Apoteker og dennes 2. Hustru, død i København 1715, begr. 12. April.

Gift med Rebecca Friis, D. a. Købmand og Borgmester i København Henrik Friis og Magdalena Klaumann, død i København September 1682.

I Henhold til foran nævnte Bevilling af 1. Februar 1650 drev Esaias Fleischers Enke Apoteket, indtil Sønnen overtog det ved Be-

villing af 16. Juni 1665; Bevillingen var af den sædvanlige Ordlyd og indeholdt ingen særlige Bestemmelser.²²⁾ Om Gregorius Fleischers Uddannelse og Livsførelse, inden han blev Apoteker, vides intet særligt; han har formentlig lært i Faderens Apotek og derefter været en Tur i Udlandet; under Københavns Belejring i 1659 opføres han i Rodemesterlisterne som Medhjælper hos Faderen. Som Indlæg til hans Bevilling findes følgende egenhændige Ansøgning fra ham om bl. a. at faa Titel af Hofapoteker, hvilket dog saavidt vides ikke bevilgedes:

Memorial.

Effterdi alle *Medicamenter* for det Kongelige hoff huos mig *præpareris*, oc ieg ingen staaend Løn haffuer oc *prætenderer*, begerer ieg underdanigst, at ieg maa møde *Titel* aff Kongelig Hoff *Apotecher*, saa oc Huis *privilegier* andre Kongl. Maj. Betienter naadigst er forundt, oc for Byens *jurisdiction* were forschaanet.

Act. Kiøbenhaffn Maij. 6. Ao 65.

Angaaende Betalingen af Hoffets Gæld til Esaias Fleischers Bo blev ved et kgl. Brev af 30. August 1669 til Kammerkollegiet truffet følgende Bestemmelse: Gregorius Fleischer og hans Medarvinger skal have Udlæg til Betaling i det Jordegods i Norge, som endnu er i Behold og Kronen tilhører, for hvad Kongen dem til Philippi Jacobi Dag (1. Maj) 1663 med Rette skyldig bliver med tilbørlig Rente fra Afregningsdagen, og paa samme Gods vores allernaadigste Skøde at lade opsætte. — Desligeste har vi bevilget, at ham billig Rente maa godtgøres af, hvad han ydermere til Hofetatens Fornødenhed fra Phil. Jac. Dag 1663 enten allerede har leveret eller herefter leverende vorder og samme Rente at angaa fra hvert Aars Udgang, efter at Leverancen er sket.²³⁾

Gregorius Fleischer ejede foruden Apotekergaarden flere Huse og Haver i Byen. I Grundtaksten af 1689 blev Gaarden paa Amagertorv (= Mtr. Nr. 45, Strand Kvarter) ansat til 1400 Rdl.; i samme Grundtakst, og ligeledes i 1701, anføres »Assessor« Fleischers Gaard og Lysthave i Gothersgade og Huse og Byggeplads i Adelgade; tillige ejede han den Faderen tilskødede Grund udenfor Vesterport.²⁴⁾ Ved Oprettelsen af »Brandt-Compagniet« i København (af 1. Marts 1681) indskrev han sin Ejendom deri med følgende Brev:

»For min Gaard liggendis vdi Klædeboderne paa hiørnet af Hyskenstrædit, all grundmueret ud til gaden oc inden i gaarden, wil jeg forskrefuene

brand artickler, med huis der vdj hereffter worder forbedrit, vdi den allerhøyestis naflun wedtage, ønskendis den samme os alle fra all vlycke naadeligen wilde beware.

Datum Havnæ 3 majj anno 1681.

G. Fleischer.«²⁵⁾

I 1710 ansøgte Gregorius Fleischer, »saasom han har naaet en høj Alder«, om Bevilling til at maatte afstaa sit Apotek med Privilegium, naar han finder Lejlighed, til en erfaren og af Fakultetet approberet Apoteker. Konseillet paategnede 15. Januar Ansøgningen med den Bemærkning, at saafremt Kongen allernaadigst vilde bevilge det, burde Fleischer i paakommende Tilfælde betale 500 Rdl. til de Fattige. 28. Januar bevilgede Kongen det i Overensstemmelse med Konseillets Indstilling.²⁶⁾

Fleischer benyttede dog ikke Tilladelsen, men drev Apoteket til sin Død i 1715. Han begravedes i Slægtens Begravelsessted i Helligaandskirken. Hans Efterladte havde 5. April 1715 faaet Tilladelse til at lade hans Begravelse foregaa med »nogen mere Frihed«, end Forordningen tillod; han maatte saaledes begraves om Aftenen, Ligkisten maatte prydes med et lidet Beslag og Sangklokkerne lade sig høre en Time udover den sædvanlige Tid. Hans Hustru var begravet i Henrik Friis' Begravelsessted i St. Nikolaj Kirke; 16. September 1682 havde Fleischer faaet Tilladelse til, at Begravelsen maatte ske om Aftenen.²⁷⁾

4. April 1715 ansøgte hans Datter A. C. Fleischer Kongen om, at det hendes Fader under 28. Januar 1710 givne Privilegium at maatte sælge sit Apotek (mod 500 Rdl. til de Fattige) maatte overføres paa hans efterladte Arvinger, helst med nogen Moderation i nævnte Kendelse, »som Stervboets Tilstand ikkun er slet.« 3. Juli s. A. fik Fleischers Børn og Arvinger den ønskede Bevilling, dog uden Moderation i Afgiften.²⁸⁾

Allerede inden Fleischers Datter indgav sin Ansøgning, havde fire andre meldt sig som Lysthavende til den ledige københavnske Bevilling. 30. Marts ansøgte Apoteker i Trondhjem Johannes Strack om Bevillingen, »saasom den gamle Assessor og Apoteker Fleischer i Løven her i København ved Døden er afgangen, og samme hans Apotek som nu i mange Aar formedelst hans høje Alderdom haver været og er i en meget slet Tilstand, og derover er bleven vacant.« Dagen efter ansøgte Apotekeren paa Christianshavn Jacob Bartholomæus om Privilegiet; han anførte som sin

Anbefaling, at han i 3 Aar havde været Apoteker paa Christianshavn og der forsynet almindelige Patienter og en Del af den kgl. Flaade samt Kvæsthuset med Medikamenter. 2. April ansøgte Johan Jæger, forhen i 11 Aar Hofapoteker hos Enkedronningen, og 4. April indkom Provisoren paa Svane-Apoteket i Højbrostræde Johan Georg Müller med sin Ansøgning om det attraaede Privilegium; Müller anfører, at han i 14 Aar har været Provisor hos Md. Cecilie Heerfordt og vedlægger sit Eksamensbevis (dat. 22. August 1707).²⁸⁾ Ingen af disse fire blev dog den heldige. 4. Oktober 1715 solgtes Apoteket ved offentlig Auktion til Apoteker Andreas Winther i Køge.

ANDREAS WINTHER.

Født 1672, død i København 1749, begr. 14. Maj.

Gift i Køge 31. Maj 1713 med Dorothea Becker, født Maj 1668, D. a. Apoteker i Odense Jacob Gottfried Becker og 1. Hustru Catharina Heerfordt, død i København 1739 (gift 1) med Apoteker i Køge Jørgen Hervig).

Andreas Winther fik 20. Maj 1713 Bevilling til Køge Apotek, som han kom i Besiddelse af ved at ægte Jørgen Hervigs Enke. I sin Ansøgning om Bevillingen anfører han, at han i 8 Aar havde været Medhjælper paa Hof-Apoteket i København, hvilket er det eneste, der vides om hans hidtidige Levned. Apoteket i Køge blev overtaget af hans Hustrus Søn af første Ægteskab Erik Christian Hervig (se Køge Apotek).

Ved Auktionen 4. Oktober 1715 købte han, som ovenfor nævnt, Apotekergaarden paa Amagertorv med det til Gaarden hørende Apotek og Privilegium; Købesummen var 8367 Rdl., og Overtagelsen skete med det samme, idet der dog var reserveret Fleischers Døtre nogen Lejlighed i Gaarden indtil Paaske 1716; Skødet udstedtes 13. Juni 1716. Den 2. Januar 1717 skrev Arvingernes Befuldmægtigede, Mons. Christian Galschiøtt, paa Skødet, at alt var betalt paa rette Maade, og at Skødet derefter maatte tinglæses, hvilket skete paa Københavns Byting 18. Januar 1717.²⁹⁾

Ved en kort forinden Auktionen afholdt Vurderings- og Synsforretning af 7. August 1715 gives følgende Beskrivelse af Ejendommen: Gaarden bestaar ud til Helligest Kirke af 5 grundmurede Fag, 3 Loft højt, grundmuret paa alle fire Sider. Ud mod Hysken-

stræde 11 Fag, 2 Loft højt, med 2de Porte, den ene paa 2 og den anden paa 1 Fag, Kælder under 7 Fag, alt grundmuret; i samme Hus et Laboratorium indrettet, her udi en indmuret Kedel ungefær paa 4 Tønder, 2de Destillerkedler og 3 Destillerovne. I Gaarden et Halvtagshus paa 3 Fag, grundmuret forneden, her udi Staldrum. I Gaarden 2 Altaner, Springvand med Opstander og Hane, en fælles Brønd med Opstander og Jern-Pumperedskab.²⁹⁾

27. Februar 1716 ansøgte Winther om Bevilling og anfører i sin Ansøgning, at han har købt Apoteket og betalt de 500 Rdl. til Fattiggassen; samtidigt bad han om at faa Leverancen til den kgl. Flaade samt til Land- og Søkvæsthuset. 23. Marts s. A. udstedtes Bevillingen, i Følge hvilken han blev forpligtet »et vel bestilt og forsvarligt Apotek at oprette«; til hans Leveranceønsker toges der intet Hensyn.³⁰⁾

Under den store Brand i København i Oktober 1728 nedbrændte ogsaa Løve-Apotekets Ejendom. Aaret efter, 5. Marts 1729, fik Winther Tilladelse til sammen med Hofapoteker Gottfried Becker, hvis Ejendom ogsaa var nedbrændt, at oprette et saakaldt Retablissemens-Lotteri i Altona paa 10,000 Lodder á 10 Rdl. Han genopbyggede Gaarden og lod den 30. Juli 1733 forsikre i Københavns Brandforsikrings-Selskab for 6000 Rdl. Ved den i den Anledning 25. Juli afholdte Vurderingsforretning beskrives Ejendommen saaledes: »Et grundmuret Gadehus til Vimmelskaftet af 6 store Fag, 3 Etager høj, Frontespids over 4 Fag og Kælder under. En grundmuret Bygning til Hyskenstræde af 8 Fag, 3 Etager høj, Kvist over 3 Fag og grundmuret Kælder. En grundmuret Tværbygning af 3 Fag, 3 smaa Etager høj. I Værelserne befindes 8 Jern-Kakkelovne. I Gaarden en Portion Springvand. Efter Beretning er denne Gaard jordfri Grund og Ejendom. Hvilken forn. Gaard og Gaardsrum, samt alle mur- og nagelfaste Pertinentier vi til Brand-Forsikrings-Kassens Efterretning taxerer og anslaar for otte Tusinde Rigsdaler Courant, som alt med vore Hænders Underskrift bekræftes.«³¹⁾ Ved Kontrakt af 24. November 1741 solgte Winther Apoteket til August Günther.

Allerede inden dette skete, havde en Farmaceut Johan Gottfried Liebst ansøgt Kongen om at maatte blive Apoteker i Winthers Sted; hans Ansøgning blev afslaaet med følgende Skrivelse:

Monsieur.

Hans allerund. ansøgning om at maatte Blive Beskikket til *Apotheker*

her i Staden, efter *Andreas Winther*, som, efter hans Beretning, skulle være 70 Aar gammel og uden Livs Arvinger, saasom dette *Privilegium* formeenes alleene at være *Personel* og at vilde Hjemfalde Hans kongl. May: efter fornævnte *Apotheker Andreas Winthers* Død, er med de der udi anførte *motiver* Blevn Hans May. omstendeligen og allerund. *refereret*. Men som det Befindes at *Apotheker Winther* ikkun er 61 Aar gammel og haver een Stifdaatter, som efter et af ham Ao 1735 oprettet *Testamente* skal være hans eeneste Arving, hvis Arv vel ogsaa mest skal Bestaae udi dette *Apotheque*, som hand selv haver kjøbt, og 2de Gange, Baade før og efter den ulykkelige Ildebrand har istand sat, samt opbyggt hans Gaard, foruden at hans *Creditorer* kunde liide Skade i deres Fordringer, om *Privilegiet* Blev separeret fra *Apothequet*, som saa fald vilde gjøre det meere end halv unyttig; Altsaa haver Hans Mayt. efter slige omstendigheder, ey allernaadigst funden for got, hans allerund. ansøgning at *accordere*, hvilket hannem til Efterretning hermed Bliver Bekiendtgjort.«²⁷⁾

22. Juli 1735 oprettede Winther og hans Hustru *Testamente* og ansøgte om kgl. Konfirmation derpaa. I Ansøgningen oplyses, at de ingen Livsarvinger har tilsammen, men Hustruen en Datter af første Ægteskab. Dør Manden først, beholder Hustruen alle Midler men giver 100 Rdl. til Helliggejstes Kirkes Fattiges Skole; dør Hustruen først, holder Manden Samfrændeskifte med hendes Arvinger, dog saaledes, at Apoteket med hvad dertil hører ikke forsegles eller tillukkes til mindste Hindring i hans Næring og Brug. Magistraten gør Indvending mod Samfrændeskiftet, idet den fremhæver de Eksempler paa det skadelige, man har ved dem baade for Arvinger, Øvrighed og Overformynder, fordi vedkommende sig ikke dermed vedbørlig forholder, hvorfor Magistraten holder det tjenligt, at Supplikanten som alle andre uden Forskel efter Loven skifter med de Personer, som dertil af Kongen er beskikkede. Kancelli-Kollegiet slutter sig hertil, og indstiller, at Winther, om han bliver længstlevende, skifter og deler efter Loven. I Overensstemmelse hermed stadfæstes Testamentet 17. August.²⁸⁾

AUGUST GÜNTHER

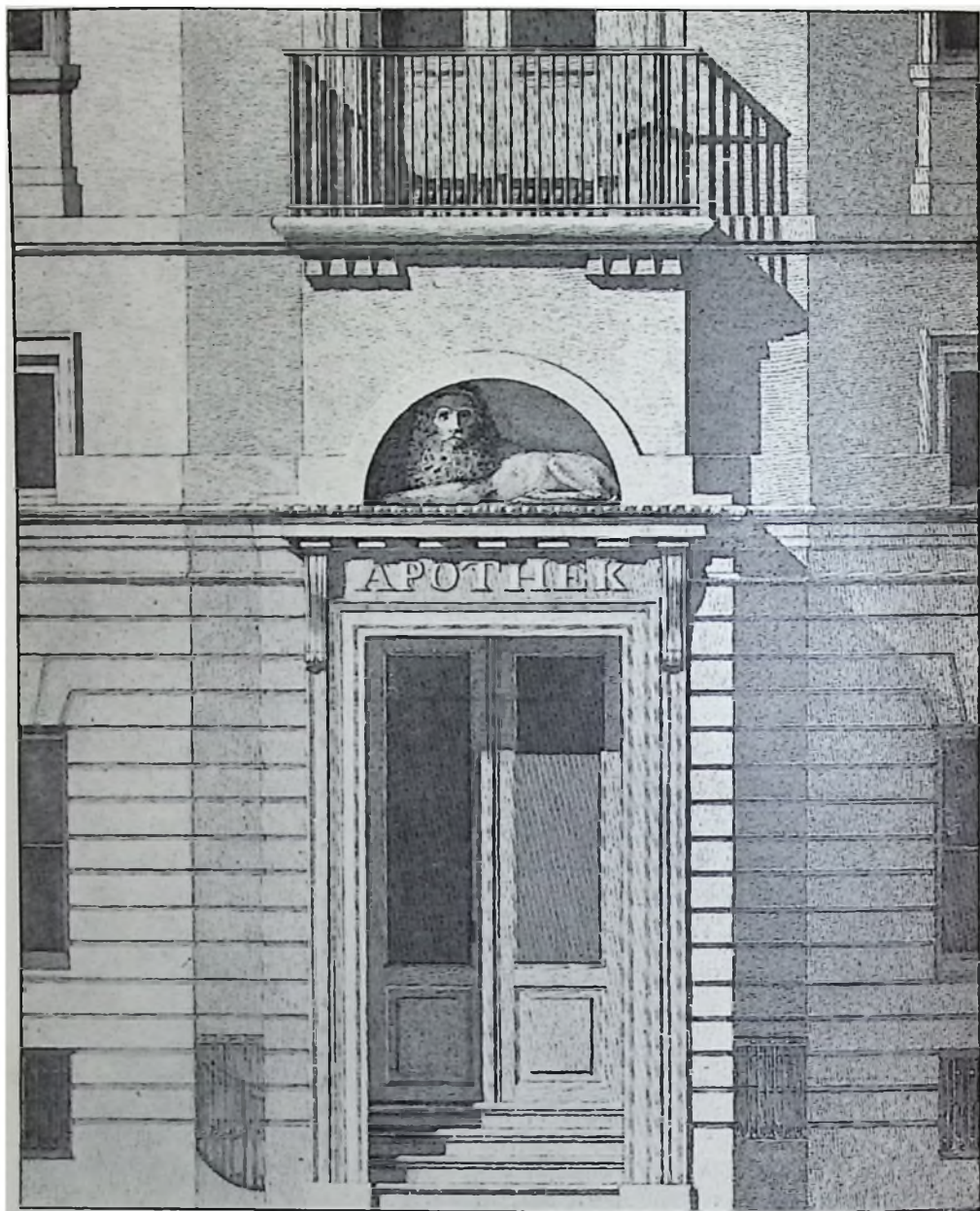
Født i Halle 1701, død i København Juli 1758. Ugift?

Indtil sit 14. Aar gik han i den latinske Vajsenhusskole i Halle, hvorefter han i 5 Aar disciplinerede hos sin ældste Broder, Apotheker Gottfried Günther i Sorau. Som Svend og Provisor tjente han nu paa forskellige Steder i 8½ Aar, var en Tid lang i Holland og tilbragte 3¼ Aar i det »renommerede« Schraderske Apotek i Berlin. Da han imidlertid ikke havde Penge til at købe Apotek, og Provisorstillingerne i Tyskland paa Grund af deres Mængde var af tarvelig Beskaffenhed, bestemte han sig til at studere Medicin og vendte tilbage til sin Fødeby, hvor han lagde sig efter Anatomi og Fysiologi. Netop paa den Tid, da Vajsenhuset i København for anden Gang

henvendte sig til Professor Juncker*) i Halle for at faa en Provisor, havde denne overdraget Günther at præparere et Skelet til sig; Günther havde ladet sig forstaa med, at han endnu bestandig havde Lyst til sit gamle Fag, og Juncker anbefalede ham i et Brev af 16. Marts 1734 til Vajsenhusets Læge Theodor Vilhelm Grothaus bl. a. med de Ord: »Würde man ihn verlangen, so vorsichere voraus, das er ein feiner Mensch von Gemüthe und Conduite sey; wie man ihn dann auch nach seinem Exterieur muss passiren lassen«. Günther er da formentlig snart efter kommet til København, hvor han i Juli Maaned blev eksamineret; det medicinske Fakultet fremsendte 17. Juli hans Testimonium og remitterede, hvad der plejede at blive erlagt i Eksamensafgift, af Kærlighed til Vajsenhuset; det lod tillige medfølge en Edsformular, som det mente, at Günther passende kunde underskrive. Omtrent 2 Aar efter, 23. April 1736, aabnedes det nye Apotek i Vajsenhusets Gaard paa Nytorv med Günther som Provisor eller, som han senere fik Lov at kalde sig, Apoteker; hans aarlige Gage var de 2 første Aar 200 Rdl. og derefter 300. (Se iovrigt »Vajsenhus-Apoteket i København«). ³⁴⁾

Da Vajsenhusets Apotek ikke blev den indbringende Forretning, som dets Direktion havde drømt om, besluttede denne at holde op med selv at drive det ved Provisor og derimod bortforpagte det for en fast aarlig Afgift. I Februar 1741 tilbød Københavns 5 Apotekere sig Een for alle og alle for Een at ville overtage Apoteket paa billige Betingelser og bad sig saadanne meddel. Günther, der saaledes saa sin Stilling truet, endskønt Direktionen havde givet ham Fortrinsret til Forpagtningen, ansøgte da Kongen om Bevilling til at anlægge et nyt Apotek i København under Navn af Garnisons- eller Felt- og Rejseapotek. 27. Oktober 1741 fik han imidlertid det Svar, at et nyt Apotek kun kunde skade Vajsenhusets, hvorfor han ikke kunde faa den ansøgte Bevilling, lige saa lidt som han kunde blive Felt- eller Rejseapoteker, »saasom Vi ej bruge deslige Betjeninge«. Da det ikke lykkedes at komme til Enighed med de københavnske Apotekere, overtog Günther Forpagtningen fra 18. Juli 1742 for en aarlig Afgift af 1000 Rdl., fri Medikamenter til Vajsenhusets Børn og Personale samt 4000 Rdl. Kaution og beholdt denne Forpagtning til 1754.³⁴⁾

*) Johannes Juncker, Professor ved Universitetet og Læge ved Vajsenhuset i Halle. Direktionen for det københavnske Vajsenhus havde allerede Aaret i Forvejen henvendt sig til ham for at faa en Provisor til sit nye Apotek, men den udpegne blev ikke antaget.

Indgangsportal til Løve-Apoteket i København, paa den i 1796—98 opførte Ejendom.
Efter Tegning af C. F. Harsdorff. ⁴⁹⁾

Allerede inden han havde overlaget Forpagtningen, havde Günther købt Løve-Apoteket af Andreas Winther (Kontrakt 24. November 1741) og 21. April 1742 faaet Bevilling til at drive det. I 12 Aar var han saaledes *Indehaver af 2 af Byens Apoteker paa een Gang* og saa-

ledes paa en Maade Konkurrent til sig selv; et Forhold, der selvfølgelig ikke altid var heldigt. Købesummen for Apotekergaarden med Officin og Privilegium, Varer, Inventar etc. var 14000 Rdl. »an grober Courant Münze«; Overtagelsen skete til Paaske 1742, og Skødet udstedtes 7. Maj d. A.²⁹⁾ 5. April 1742 lod Günther Assurance summen for Gaarden forhøje med 2000 Rdl. til ialt 8000 Rdl.³¹⁾ Fra Paaske 1742 var den senere Apoteker i Tønder Daniel Grasewurm i 3½ Aar Bestyrer af Løve-Apoteket.

6. Maj 1749 blev han benaadet med Rang som virkelige Kammer-assessorer. 25. Marts 1758 fik han Bevilling til at maatte skrive sit Testamente paa Tysk, da han ikke var det danske Sprog saa mægtig, at han deri tydeligt kunde give sin Mening tilkende.³⁵⁾ I Testamentet, der er dateret 14. Juni 1758, indsatte han sin Brodersøn Christopher Günther som Arving til Apoteket. Kort efter maa han være død, idet der 21. Juli 1758 udstedtes Begravelsesbrev for ham.

August Günther har, vistnok uden selv at have nogen større aktiv Del deri, gjort sig fortjent af vort Kendskab til Ceylons Flora. Rottbøll skriver: »Hr. August Gynther, som paa sin Tid var een af de allerberømteste Apothequere i København, ejede denne Skat (nemlig Hermanns Ceylon-Herbarium) uden selv at vide, hvorfra den var, eller hvo som havde samlet den. Han sendte Herbariet, 5 store Volumina in forma Atlantica, til den berømmelige Linnæus. Denne blev af Glæde som uden for sig selv, da han opdagede, at det var Hermanns tabte Samling. Han forfattede derefter sin Flora Zeilanica og tilegnede den vores Gynther, som ved denne lykkelige Hændelse altid i den botaniske Historie vil blive erindret.«³⁶⁾

CHRISTOPHER GÜNTHER.

Født i Halle 1730, S. a. Billedhugger Günther, død i København 13. Februar 1790, begr. i Petri Kirke.

Gift 1) 31. August 1759 med Anna Hedvig Prasuhn, død i København 6. Januar 1761, begr. 10. Januar i Petri Kirke.

2) med Sophie Charlotte Haubert, død 1787, 54 Aar gammel, begr. i Petri Kirke.

I 1715 kom han i Lære hos Farbroderen Apoteker Gottfried Günther i Sorau; efter 6 Aars Læretid var han 1 Aar Svend i Arnstädt i Schwarzburg, derefter 2 Aar i Spangenberg i Hessen, 1 Aar i Bischoffsheim, 1 Aar i Köln og tilsidst 1 Aar i Solingen; desuden studerede han 1½ Aar ved Universitetet i Strassburg og hørte der for-

uden Collegia chemica tillige Collegia Physico medica og Collegia anatomica; derefter foretog han en Rejse gennem Tyskland og Holland og kom i August 1758 til København i Anledning af Farbroderens Død. I Kraft af sin Arveret til Løve-Apoteket ansøgte han derefter 27. September om Bevilling efter først, den 8. s. M., at være bleven eksamineret; paa Eksamensbeviset (dat. 13. September) udtalte hans Eksaminatorer, at de erfarede fuldtud hans habilité og erklærer ham *capable* til at forestaa et Apotek. 13. Oktober 1758 udstedtes hans Bevilling.³⁷⁾ Ved Vurderingsforretning af 2. April 1788 lod Christopher Günther Ejendommen omtaksere, og den vurderedes til 16000 Rdl.; 8. April lod han da Forsikringssummen forhøje til dette Beløb.³¹⁾

Dagen efter Christopher Günthers Død blev hans Bo registreret, og hans Broder, Sekretær Johan Jacob Günther, overtog Formynderskabet for de 2 Børn: Augusta (21 Aar) og Christopher (16 Aar); Apoteket bestyredes af Friedrich Arnold Oldendorph.*) Kort efter ansøgte Sekretær Günther, der selv havde 2000 Rdl. staaende i Apoteket, om det maatte bevilges Børnene at hensidde i uskiftet Bo med Apoteket under hans Formynderskab, indtil Sønnen, der agtede at blive Farmaceut, blev myndig; dette bevilgedes 12. Marts 1790, dog paa det Vilkaar, at der straks blev optaget en *Statum bonorum* over Boet, som derefter udleveredes til Formynderen.³⁸⁾

I halvandet Aar blev Apoteket nu drevet for Arvingernes Regning, indtil det i August 1791 overgik til Ludvig Manthey, der ægtede Günthers Datter; Sønnen Christopher var i det mellemliggende Tidsrum afgaaet ved Døden.

JOHAN GEORG LUDVIG MANTHEY.

Født i Glückstadt 3. Juni 1769, S. a. derværende Slotspræst Ludvig Manthey og Sophia Dorthea Hermes, død i København 18. Januar 1842, begr. i Gjerlev (Biogr. Lexicon angiver Dødsdag = 21. Januar).

Gift 1) i København 19. August 1791 med Augusta Günther, D. a. foregaaende Apoteker, født 10. Marts 1768, død 6. Oktober 1806.

2) 24. Januar 1808 med Ane (Anette) Pauline Holten, født i Næst-

*) Friedrich Arnold Oldendorph; født i Bassum i Westphalen 11. Oktober 1746, discipl. i Luchow i Lüneborg; fra 1767 til sin Død 1807 var han Medhjælper paa Løve-Apoteket i København; for at kunne overtage Apotekets Bestyrelse for Günthers Arvinger indstillede han sig 13. Marts 1790 til farm. Eksamen i København og bestod denne med enst. Laud.

ved 29. Marts 1785, D. a. fhv. Apoteker i Helsingør, Toldkontrollør Johannes v. Holten og Anna Margrethe Abildgaard, død i København 3. Marts 1855, begr. i Gjerlev.³⁰)

22. Oktober 1789 indstillede Manthey sig til *Examen chemico-pharmaceuticum* ved Fakultetet i København og bestod med Kar. enst. Laud. Om hans Uddannelse og Livsførelse inden dette Tidspunkt fortæller Eksamens-Protokollen følgende: »Efter privat Information blev han dimitteret (til Kbhvns. Universitet) af Hr. Munthe 1785 og erholdt Char. Laud. med Udmærkelse in Examine Artium. Ligeledes tog han Examen philosophicum med samme Char.; hengiven til det medicinske Studium havde han allerede forhen hørt Hr. Prof.

Johan Georg Ludvig Manthey.

Kratzensteins Forelæsninger, bivaanet Dissektionerne paa Universitetets Anatomi Cammer og især begyndt at anstille chemiske Forsøg, og efter at have gjort en Rejse til Dr. Hagen i Königsberg, begyndte han at bivaane Hr. Conf. Raad Rottbølls og Prof. Winsløws anatomiske, Prof. Kratzensteins og Lektor Tychsens (senere Indehaver af Hjorte-Apoteket i København Nicolai Tychsen) chemiske Forelæsninger, og hørte Prof. Tode over *Materia medica* og Prof. Callisen over Kirurgien, ligeledes lærte han under Hr. Prof. Winsløws Anførsel at behandle de Syge paa Hospitalet og begyndte at botanisere med Hr. Lector Wiborg og dissecere cadavera af Hr. Harbou. De farmaceutiske Operationer bivaanede han hos Hr. Grønlund (Apoteker paa Frederiks Hospitals Apotek). 1788 gik han ud som Oberchirurgus med Flaaden (paa Orlogs-

skibet »Prinsesse Vilhelmine Caroline«), blev imidlertid antaget ved det chir. Akademi i Lector Tychsens Sted til at holde Prøve-Forelæsninger, og erholdt siden Bestalling som Lector ved Academiet». Det fremgaar af denne Løvnedsbeskrivelse, at Manthey ikke havde den sædvanlige farmaceutiske Uddannelse, da han ikke havde disciplineret paa noget Apotek men kun »bivaanet« farmaceutiske Operationer i Hospitals-Apotekets Laboratorium. Dette forhindrede dog ikke, at han fik Lov til at tage farm. Eksamen, ej heller at han, trods Protest fra Assessores pharmaciae i Collegium medicum, fik Bevilling som Apoteker. Om denne ansøgte han 24. Juni 1791 og anfører som Støtte for sin Begæring, at han »agter at indgaa Ægteskab med Sal. Chr. Günthers Datter«, samt at han efter Eksamen vedvarende har studeret Kemi og Farmaci, bl. a. paa en Rejse i Sverige, Norge og Tyskland paa det Cappelske Rejses stipendium (tildelt ham 1789 for 1 Aar), ligesom han har holdt offentlige Forelæsninger over Kemien. 5. August 1791 udstedtes Bevillingen.⁴⁰⁾ Apoteket solgte han 1805 til Marx Boye. Under en Udenlandsrejse, som Manthey foretog i Aaret 1800 (se nedenfor), var Hans Christian Ørsted Apotekets Bestyrer.

Ved den store Brand i København i Juni 1795 nedbrændte Løve-Apotekets Ejendom for anden Gang i det 18. Aarhundrede. Manthey flyttede hen paa Købmagergade i Tuteins Ejendom paa Hjørnet af Klareboderne og overdrog kgl. Hofbygmester, Professor Caspar Frederik Harsdorff at genopbygge Apoteksgaarden paa Amagertorv. Tegningerne til den nye Bygning blev foreviste paa Københavns Raadstue 18. Marts 1796 og approberede af Bygnings-administrationen 26. s. M. I Løbet af et Par Aar blev Ejendommen færdig og 1799 afholdtes den første Visitats i det nye Apotek. Fraset enkelte mindre Ombygninger og indendørs Forandringer stod den Harsdorffske Bygning urørt, indtil den i 1908 maatte give Plads for den nuværende Ejendom.

Som det fremgaar af de vedføjede Gengivelser af de Harsdorffske Tegninger, blev den store Ejendom indrettet udelukkende til Apotek og Bolig for dettes Indehaver. Hvorlænge Ejendommen har været benyttet paa denne Maade, vides ikke, men i al Fald er en ret stor Omforandring af dens Indre foretaget, medens J. A. Bech var Ejer, da Andensalen blev indrettet til Privatbolig, som udlejedes; de i »tredie Etage« værende Material- og Urtekamre flyttedes til det i samme Etage værende »Pækkammer«, senere indrettedes de i Mezzaninetagen ud mod Hyskenstræde. Større Omforandringer af Stue- og Kælderetagerne fandt Sted i H. A. Fabers Tid, da de paa Planen som »Mineralogisk Musæum« og »Contoir« betegnede Lokaler omdannedes til Butik til Udlejning, og da der i Kælderlokalerne ud mod Amagertorv indrettedes en særlig Materialhandel. Mantheys store Mineraliesamling havde iøvrigt kun i kort Tid Plads i Stueetagen; allerede Aar 1800 fandtes den (i Følge Nyerup: Københavns Beskrivelse) i tredie Etage. Paa Grundplanerne findes

ingen Angivelse af, hvor Apotekets Medhjælperværelser var beliggende; disse var indrettede i Mezzaninetagen ud mod Amagertorv; »Disciplernes Kammer« har, som det vil ses, fundet Plads i Kælderen. Af Planen over Stueetagen fremgaar iøvrigt tydeligt selve Officinets usædvanlige Størrelse; den dertil svarende Loftshøjde opnaaede Harsdorff ved ikke at indrette Værelser i Mezzaninen ovenover Officinet, der saaledes fik Lys baade fra Stue- og Mezzaninetagens Vinduer.⁴⁰⁾

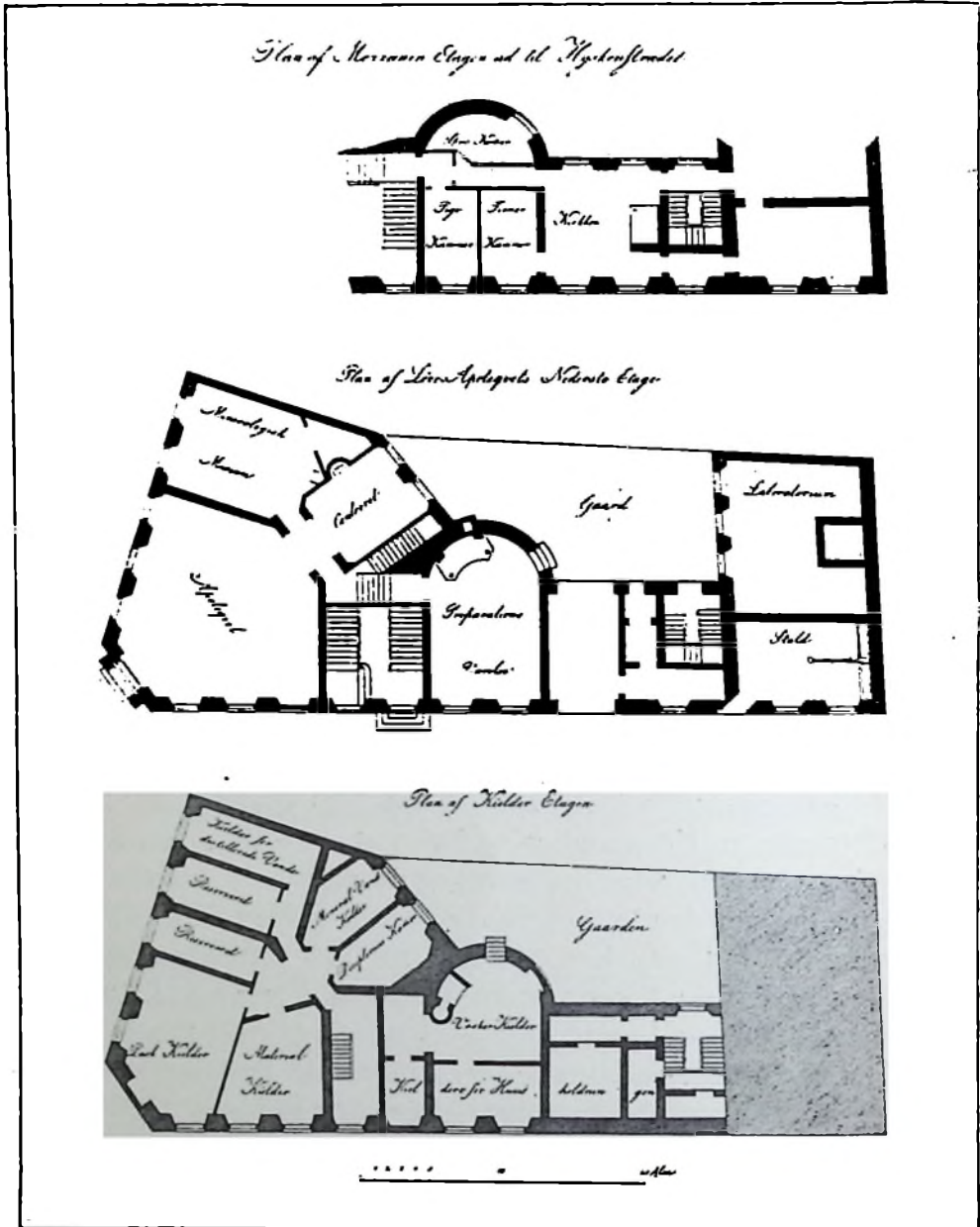
Ligesom i andre af Harsdorff opførte københavnske Ejendomme blev ogsaa Apotekergaardens Indre rigt smykket med Lofts- og Vægdekorationer. Af Officinets Udsmykning giver det vedføjede Billede et omend kun svagt Indtryk; et Par af Vægfelterne er endnu bevarede og anbragte i Apotekets nuværende Officin. Men navnlig var Ejendommens »Hovedetage« (Førstesalen) rigt dekoreret. En stor Del af disse Dekorationer, der i Mellemtiden var dækkede ved Overkalkning, kom atter for Dagens Lys ved en større Istandsættelse af de øvre Etager, der i 1900 blev iværksat af den daværende Ejer, Apoteker V. Madvig (Omtale heraf, ledsaget af en Række Afbildninger, findes i »Medd. fra akad. Arkitektforening«, 3. Aarg.).⁴¹⁾ Hvem, der oprindeligt har udført de forskellige Malerier og Dekorationer, er det ikke lykkedes at faa afgjort; de er iøvrigt alle stærkt prægede af den Abildgaardske Skole.

Manthey fortsatte samtidigt med sin Apotekervirksomhed at holde Forelæsninger over Kemi; 1795 fik han en ny Udnævnelse til Lektor ved Kirurgisk Akademi og s. A., 17. April, udnævntes han til Professor extraord. i Kemi ved Universitetet; han tilbød selv at holde Forelæsninger og fik Udnævnelserne »uden at kunne vente Løn eller Forfremmelse ved Universitetet eller at staa i nogen Forbindelse med det«. Med Forelæsningerne fortsatte han til Aar 1800, da han efter kgl. Befaling tiltraadte en Udenlandsrejse for at studere Porcellænsfabrikation. 1796 var han blevet »adjungeret og succederende kunstforstandig Administrator« ved den kgl. Porcellænsfabrik og blev 1801 endelig ansat i denne Stilling, som han beklædte til 1812. Han blev 1804 Medlem af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab og var fra 11. Juni 1803 til 9. August 1805 Assessor pharm. i det kgl. Sundhedskollegium. Han var tillige Medinteressent i og i Aarene 1805—11 Bestyrer af det Ørholmske Interessentskabs Fabriker i Brede og Ørholm. 1834 valgtes han til Stændersuppleant, men kom aldrig til at give Møde.

1811 købte han Søllerødgaard, som han 1812 mageskiftede med Godset Falkenstein ved Slagelse. 1807 udnævntes han til Justitsraad, 18. Marts 1829 til Etatsraad, 26. Januar 1809 til Ridder af Danebrog.

MARX BOYE.

Født 5. Marts 1768 i Geusing, Hohenwested Sogn, Rendsborg Amt,

1107

Grundplener til den for Løve-Apoteket i København 1796—98 opførte Ejendom.
Efter Tegninger af C. F. Harsdorff ⁽⁴⁹⁾

S. a. Jacob Boye og Abil Petersen, død 11. Februar 1856 paa Frederiksberg.

Gift 7. Marts 1809 med Suzanne Dorthea Christensen, død i København 19. Marts 1835.

hjælper hos Apoteker Grønlund paa Frederiks Hospitals Apotek og besøgte samtidigt Professor J. M. Vahls botaniske Forelæsninger og Ekskursioner samt hørte Regimentskirurg Schumachers kemiske Forelæsninger.⁴²⁾ 24. Januar 1795 bestod han farm. Eksamen (enst. Laud.) og vedblev derefter at konditionere hos Grønlund indtil 1803, da han tog tilbage til Holsten. Allerede det følgende Aar efter Grønlunds Død i September 1804 kom han tilbage til Frederiks Hospitals Apotek, hvilket han bestyrede for Enken til 1. Juli 1805.

Ved Kontrakt af 10. April 1805 købte han Løve-Apoteket med Ejendom, Privilegium, Varer og Inventar af Manthey for 60.000 Rdl. D. C. til Overtagelse 1. Juli s. A.; i Købet medfulgte 7 Senge med Sengekæder til Svendenes, Drengenes og Gaardskarlens Kamre samt de derværende Møbler; Manthey beholdt sin Lejlighed til Paaske 1806. Skødet udstedtes 12. Februar 1806, tinglæst 17. s. M.²⁹⁾ Om Ejendommens Areal gives Oplysninger i et Maalebrev²⁹⁾ af 15. Februar 1806:

I. Bredden mod Amagertorv 21 Al. 3 Kv.

II. Bredden mod Hyskenstræde 53 Al.

III. Østlige Side af Gaarden 48 Al. 4 Kv. 2 T.

IV. Den sydlige Gavl 18 Al. 2 Kv. 2 T.

(I et Maalebrev²⁹⁾ af 6. April 1742 er I = 25 Al. 2 Kv. 5 T. og II. = 56 Al. 2 Kv. 4 T.)

Bevillingen udstedtes 17. Juli 1805. 1835 solgte han Apoteket til J. A. Bech.

I 1812 efterfulgte han Manthey som kemisk Konsulent ved den kgl. Porcellænsfabrik. Fra 19. April 1833 til 30. Oktober 1835 var han Assessor pharm. i det kgl. Sundhedskollegium. 5. Februar 1834 fik han Bestalling at nyde Rang som Assessor pharm.⁴³⁾

Han omtales af Schumacher som botaniserende Apoteker. Medens han var Provisor paa Frederiks Hospitals Apotek, indsamlede han medicinske Urter, hvorfor han 1802 fik tilkendt Det kgl. Landhusholdningsselskabs Sølvmedaille som Agtelsestegn.³⁰⁾ Han døde paa sin Ejendom i Kongens Enghave ved Frederiksberg.

JØRGEN ALBERT BECH.

Født i København 24. Februar 1808, S. a. Skibsreder, Grosserer Jorgen Peter Bech og Ellen Sophie Magdalene f. Meyer, død paa Taarnborg ved Korsør 10. September 1876.

Gift 26. Marts 1836 i Engom med Mathilde Louise Becker, født paa

Tirsbæk 16. Marts 1814, D. a. Generalkrigskommissær Carl Frederik Becker og Helene de Thygeson, død i København 9. November 1882.⁴¹⁾

Han var fra 1824 til 1828 Discipel paa Løve-Apoteket i København og tog 23. April 1829 farm. Eksamen (enst. Laud). Ved Kontrakt af 6. Juli 1835 købte han Løve-Apoteket af Marx Boye for 65,000 Rdl. Sølv; Bevillingen udstedtes 31. Juli 1835⁴⁵⁾; Skøde paa Ejendommen (i Henhold til Maalebrev, se ovenfor) fik han 17. December s. A. (tinglæst 21. s. M.).²⁹⁾ 18. Marts 1840 tog han Borgerskab som Apoteker i København. 1859 solgte han Apoteket til H. A. Faber.

15. Januar 1842 udnævntes han til Assessor pharmaciae i det kgl. Sundhedskollegium i Stedet for afdøde Apoteker J. L. Tychsen⁴⁶⁾; 5. Maj 1859 afskedigedes han efter Ansøgning fra denne Stilling. Indtil 1860 var han Medlem af den farm. Eksamenskommission.

Jørgen Albert Bech.

J. A. Bech var Indehaver af en Del offentlige og private Tillidshverv. 9. Marts 1859 valgtes han til Medlem af Borgerrepræsentationen i København, 10. Oktober s. A. blev han Raadmand (Magistratens I. Afdeling); han var Medlem af Karantæne-Kommissionen i København, af Direktionen for Thorvaldsens Musæum, af Direktionen for »Sparekassen for København og Omegn« (1855—1866) og Meddirektør i »Selskabet til Naturlærens Udbredelse«; senere under sit Ophold paa Taarnborg var han Medlem af Sorø Amts landøkonomiske Selskab og af Repræsentantskabet for »Banken for Slagelse og Omegn«.

Blev 1866 Ejer af Taarnborg og Krusesminde ved Korsør. Udnævntes 5. Maj 1859 til Justitsraad, 23. December 1865 til Ridder af Dannebrog 21. April 1873 til Etatsraad og s. A. til Kmd. af østr. Fr. Josephs Orden

HARALD AUGUST FABER.

Født i Holstebro 15. August 1833, S. a. Apoteker Henning Andreas Faber og Sofie Kristine Hein, død i København December 1873.

Gift 20. Marts 1860 med Vibeke Christine Ringsted, født i København 1838, D. a. Major Ringsted, død i København 22. Maj 1862.

Blev Discipel 1847 paa Holstebro Apotek og tog Medhjælpereksamen 1852 ved Ribe Stiftsfysikat (I. Kar.); tog farm. Eksamen 1854 II. (h. ill.) og 1858 II. (Laud.); i de mellemliggende Aar konditionerede han, bl. a. paa Svane-Apoteket i København. Ved Kontrakt af 8. Januar 1859 købte han Løve-Apoteket af J. A. Bech til Overtagelse 1. Maj s. A. for en Købesum af 122.000 Rdl. foruden Bankhæftelsen (= 3132 Rdl.) Købet omfattede Ejendom og Apotek med Varer og Inventar (heri indbefattet de af Apotekspersonalet og de 2 Karle benyttede Senge, Sengeklæder og Møbler); blandt de mur- og nagelfaste Appertinentier nævnes 4 indmurede Spejle, Gaslygter udenfor Apoteket og Gaslamper

Harald August Faber.

i Apotekslokalerne; Bech blev boende paa Førstesalen til Oktober Flyttedag; 2. Sal var udlejet.²⁹⁾ Købekontrakten tinglæstes 1 Januar, Bevillingen udstedtes 31. Maj 1859.

H. A. Faber var Censor ved farm. Eksamen fra Juni 1871 til Januar 1873 og Medlem af Bestyrelsen for Det pharm. Understøttelsesselskab fra 28. Januar 1866 til sin Død.

Efter hans Død søgtes Apoteket solgt ved Auktion (27. Februar 1874), men samtlige Bud, hvoraf det højeste var paa 125.100 Rdl., blev forkastede. Boet ansøgte derefter Justitsministeriet om Tilladelse til at fortsætte Apotekets Drift, og 22. April 1874 bevilgedes, at Apoteket maatte bestyres af en approberet Bestyrer paa Fabers umyndige Børns Vegne indtil disses Myndighedsalder. 1876 solgtes det imidlertid til N. N. Aggersborg.

Apoteket bestyredes fra Januar 1874 til Februar 1875 af Harald K. J. Grauer og fra Februar 1875 til November 1876 af Carl Emil Rager. Grauer blev 1875 Apoteker i Aarhus (Løve-Apoteket), Rager fik 1894 Bevilling til »Frederiksberg Apotek« (se disse Apoteker).

NIELS NØRGAARD AGGERSBORG.

Født i Lemvig 20. Februar 1825, S. a. Køhmand, senere Gæstgiver Christian Christensen Aggersborg og Anna f. Andersen, død under et Ophold paa Sicilien 9. November 1895.

Gift 8. Juli 1854 i Haderslev med Pauline Kirstine Seidelin, født i Pjested ved Fredericia 8. Juli 1824, D. a. Major Paul Borreby Seidelin og Maria Katharina f. Svendsen, død i København 6. December 1914.

Fra 1839 til April 1843 var han Discipel paa Lemvig Apotek, derefter Medhjælper smst. til April 1847 og tog Oktober 1847 farm. Eksamen (Laud.). Konditionerede derefter fra 1. November s. A. paa Gl. Torvs Apotek i København, indtil han 1. November 1852 overtog Hjorte-Apoteket i Haderslev, som han drev til 1. Maj 1872; Bevilling

3. December 1852. (Om Aggersborgs omfattende Virksomhed og hans ihærdige Arbejde for Danskhedens Sag i Sønderjylland, se under »Hjorte-Apoteket i Haderslev« S. 130—31). I 1876 købte han Løve-Apoteket i København for 271,000 Kr. til Overtagelse 1. November s. A.; Bevilling hertil fik han 12. Januar 1877; 1889 solgte han det til P. V. Madvig.

11. September 1882 udnævntes han til Assessor pharm. i det kgl. Sundhedskollegium og afskedigedes efter Ansøgning 28. Februar 1888. Fra 27. Maj 1883 til 19. Maj 1889 var han Medlem af Bestyrelsen for »Det pharm. Understøttelsesselskab«. 16. Maj 1884 udnævntes han til Ridder af Dannebrog.

Niels Nørgaard Aggersborg.

PAOLO VICTOR MADVIG.

Født i København 26. August 1855, S. a. Skibsprovianteringshandler Hans Christian Madvig og Betzy f. Westermann, død i København 11. December 1908.

Gift 3. Februar 1881 med Clara Elisabeth Mathilde Jantzen, født i København 11. Juni 1859, D. a. Bagermester Ehrenreich Heinrich Christian Jantzen og Anna Margrethe f. Michelsen.

Disciplinerede paa Nørrebro Apotek i København fra Maj 1871 til

Paolo Victor Madvig.

Februar 1875; tog sidstnævnte Maaned Fysikateksamen ved Kbhvns. Stadslægeembede (I. Kar.) og tog farm. Eksamen 1877 I (Laud.). Efter Eksamen var han i nogle Aar ansat ved Firmaet »Alfred Benzon«s en-gros Forretning, konditionerede en Tid og var senere Materialist paa Vesterbro (Blad & Hudes Eftf.). Denne Forretning solgte han 1889 til H. J. V. Trojel (senere Indehaver af Vajsenhus-Apoteket) og købte Løve-Apoteket. Købesummen for dette (incl. Ejendom, Varer etc.) var 410,000 Kr; Bevillingen udstedtes 1. September 1889; Overtagelsen fandt Sted 1. Novem-

ber s. A. Den til Apoteket knyttede Materialhandel, der var indrettet i Kælderen under Officinet, frasolgte i 1900. Apoteket solgte han 1904 til Albert Clausen og Gustav Rink og levede derefter som Rentier i København til sin Død.

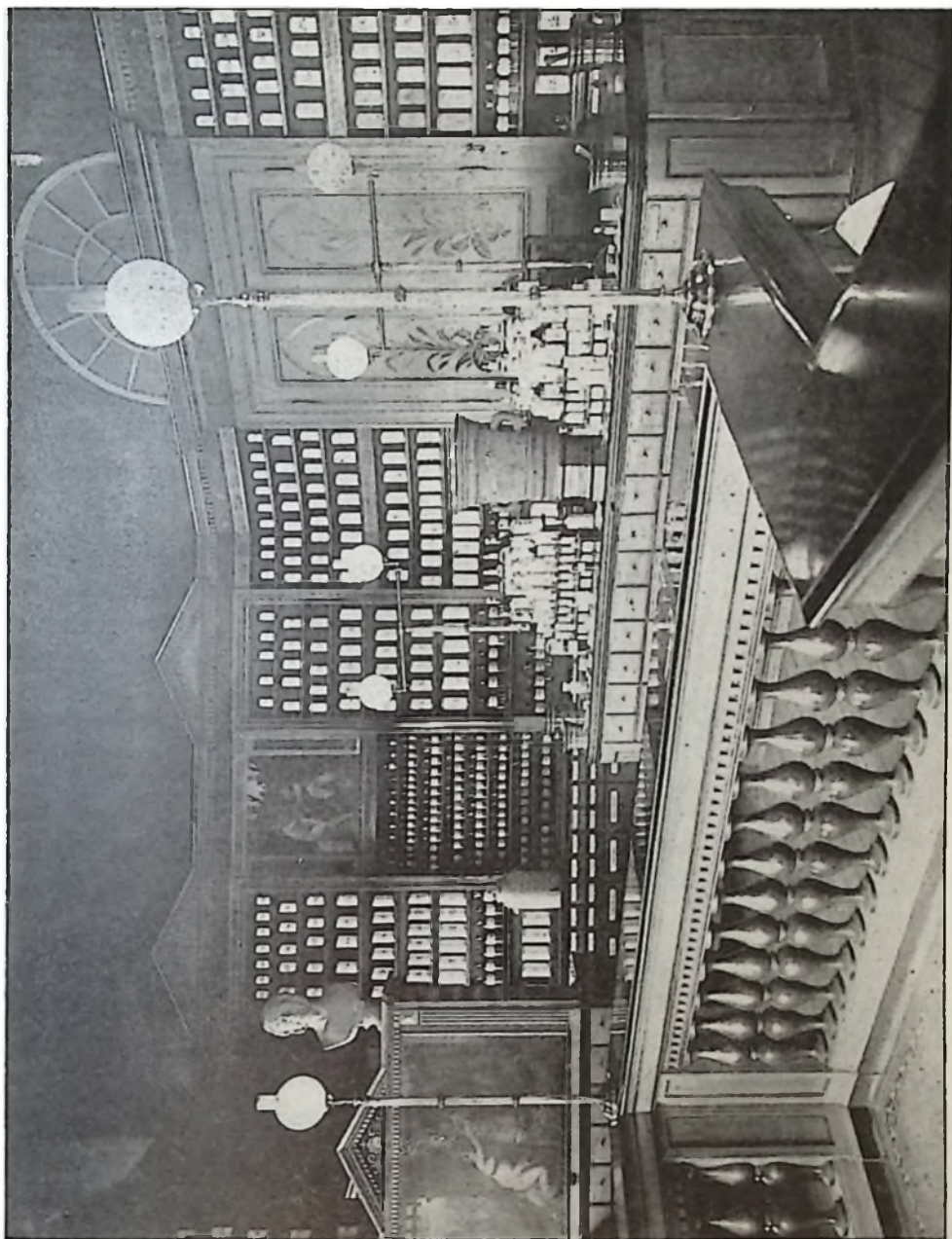
I Tidsrummet 1. Januar 1900 til 31. December 1904 bestyredes Apoteket af cand. pharm. Orla Chr. Arboe (nu Indehaver af »Islands Brygges Apotek« i København) og cand. phärm. Aage Holm.*)

CLAUS ALBERT CLAUSEN.

Født i Frederikshavn 19. August 1866, død under et Ophold i Ajaccio paa Corsica 21. Marts 1911.

Gift 2. November 1898 med Mary Nørgaard.

*) Aage Peter Christian Holm; født i København 22. Marts 1874, Discipel paa Løve-Apoteket i København 1. Oktober 1892 til 1. Maj 1896, farm. Kandidateksamen 1898 (I. Kar.); nu Indehaver af Firmaet »J. F. Triers Medicinalhandel og farm. kemisk Fabrik«, København.

Parti af det tidligere Officin i Løve-Apotheket i København. (Fot. 1904).

Discipel paa Frederikshavn Apotek 1. November 1880 til 31. Juli 1884, farm. Medhjælpereksamen August 1884 ved Aalborg—Hjørring Fysikat, farm. Kandidateksamen Januar 1887 (mg.). Konditionerede fra August 1884 til 31. August 1885 paa Frederikshavn Apotek, fra 1. Februar 1887 til 31. Maj 1899 paa Løve-Apotheket i Kolding og var efter

aftjent Værnepligt Vikar paa Apotekerne i Ulfborg, Tisted og Kalundborg. Studerede ved polyteknisk Læreanstalt 1. Februar 1890 til 31. Oktober 1892, var samtidigt Manuduktør i Kemi og derefter fra 1. November 1892 til 24. August 1896 Assistent ved Steins Laboratorium i København. Efter Hjemkomsten fra et længere Ophold i Udlandet blev han 1899 Forsøgsleder og fra 1902 Direktionsmedlem i »Dansk Elektrolyt. Alkali Komp.«. Juni 1904 købte han sammen med cand. pharm. Gustav Rink Løve-Apoteket i København til Overtagelse 1. Januar 1905; Købesummen for Ejendom og Apotek (med Varer, Inventar etc.) var 510.000 Kr.; Bevillingen udstedtes for Clausen 1. December 1904. G. Rink udtraadte af Firmaet Februar 1907 og det følgende Aar solgte Clausen Apoteket til A. A n t o n s og A. K o n g s t e d.

I Tidsrummet 25. November 1893 til 26. Oktober 1896 var A. Clausen Medlem af Bestyrelsen for Dansk Farmaceutforening (Farm. Medhjælperforening). I 1898 købte han Ejendommen »Fairy hill« ved Kvistgaard.

1906 iværksattes den foran omtalte Nedrivning af den gamle Apoteksejendom; Opførelsen af den nye, der lededes af Arkitekterne Christian Brandstrup og Viktor Nybølle, afsluttedes først i 1908 under de følgende Indehavere. Under Ombygningen havde Apoteket Lokaler i Badstuestræde Nr. 4.

GUSTAV RINK.

Født i Kolding 7. Oktober 1876, S. a. Apoteker Johannes Rink og Marie Johanne Dorthea f. Møller.

Discipel paa Fredensborg Apotek Juli 1894 til August 1897 og derefter paa Svane-Apoteket i Helsingør til April 1898; farm. Medhjælpereksamen April 1898 (II. Kar.); farm. Kandidateksamen April 1902 (II. Kar.). Konditionerede fra April—Juni 1898 paa Helsingør Apotek, fra Juni 1898 til April 1900 paa Dronninglund Apotek og fra April 1902 til December 1904 paa Dronninglund, Helsingør, Glostrup og Valby Apoteker. Var fra Januar 1905 til Februar 1907 Medejjer af Løve-Apoteket i København, foretog derefter en Studierejse i Udlandet og er nu, siden Maj 1908, ansat paa Svane-Apoteket i Helsingør.

15. April 1908 solgtes Apoteket og den under Opførelse værende ny Ejendom til A. M. M. C. A n t o n s og A. J. H. K o n g s t e d; Købesummen var 850.000 Kr.; Bevilling for begge Indehavere udstedtes 30. Maj

1908. Samme Aar oprettedes Firmaet »Løveapotekets kemiske Fabrik« (fra 1911 = »Løvens kemiske Fabrik«) og i 1909 »Løveapotekets bakteriologiske Laboratorium og farmako-fysiologiske Laboratorium« (se Note 47). 19. December 1917 udtraadte A. Kongsted af Firmaet, og A. A n t o n s var nu Eneindehaver (Bevilling til Apoteket 25. Juni 1918) til sin Død 11. April 1920. Apoteket og Fabriken overtoges derefter paany af A. K o n g s t e d, den nuv. Indehaver, der fik Bevilling til Apoteket 21. Oktober 1920.

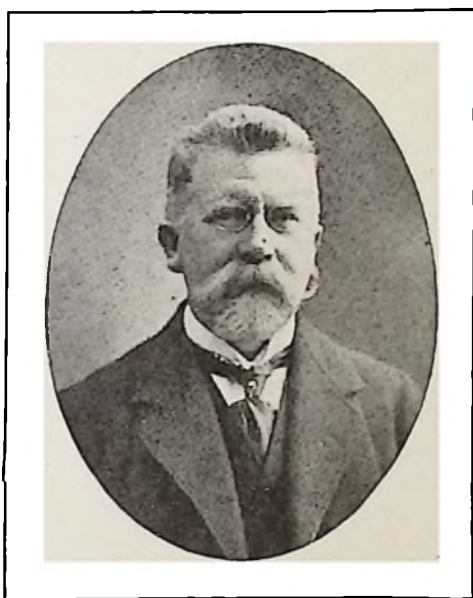
ANTON MARIUS MATHIAS CHRISTIAN ANTONS.

Født i Altona 20. Maj 1859, S. a. Medaillør, Billedhugger Peter Petersen og Karen Mathilde Elisabeth f. Hansen, død ved en Automobilulykke 11. April 1920. (Fik 1910 Navneforandring fra A. M. M. C. Petersen).

Gift 1) 3. Januar 1870 paa Frederiksberg med Marie Louise Behrend, født i Kobenhavn 11. Marts 1866, D. a. Overretssassessor Behrend og Kathrine f. Ravn, død 3. Marts 1891.

2) 29. Oktober 1895 paa Frederiksberg med Mathilde Emilie Birgitte Bache, født paa Frederiksberg 9. Februar 1870, D. a. Stiftamtmand Bache og Marie f. Kierrumbaard, død paa Frederiksberg 16. November 1921.

Var Discipel paa Løve-Apoteket i Næstved December 1875 til December 1879, tog 12. December 1879 farm. Medhjælpereksamen ved søndre sjæll. Fysikat og 1881 I. farm. Kandidateksamen (Laud.). Efter i nogen Tid at have konditioneret som Apoteksmedhjælper, forlod han Farmacien og blev Bryggerikemiker paa Gl. Carlsberg, derefter Driftsleder ved Akts. Københavns Bryggerier og Malterier og senere Medindehaver af Firmaet Petersen & Henius (Bryggeriartikler). 1908 købte han sammen med A. Kongsted Løve-Apoteket i Kobenhavn og var dels Medindehaver, dels Eneindehaver (fra December 1917) af dette til sin

A. M. M. C. Antons.

Død (se ovenfor). 23. Maj 1919 blev han dekoreret med Dansk Røde Kors' Hæderstegn.

AUGUST JULIUS HELMUTH KONGSTED.

Født i Slagelse 6. Januar 1870, S. a. Direktør, Købmand E. L. Kongsted og Johanne f. Møller.

Gift med Ellen Margrethe Ballin, født i København 9. August 1871, D. a. Grosserer S. S. Ballin og Helene f. Warburg, død 26. Maj 1918.

Var Discipel paa Svane-Apoteket i Slagelse fra August 1886 til December 1889, tog farm. Medhjælpereksamen Januar 1890 (mg.) og farm. Candidateksamen 1892 I. (mg.); studerede Kemi ved polyteknisk Lærestanstalt 1892—93 og var Manuduktør i Kemi til 1897.¹⁰⁾ Derefter Fabrikant i København, indtil han 1908 sammen med A. Antons købte Løve-Apoteket; Medindehaver af dette til December 1917; Eneindehaver af det siden Oktober 1920 (se ovenfor).

NOTER OG HENVISNINGER

Med Hensyn til en mere indgaaende Redegørelse for Bestemmelsen af Løve-Apotekets kronologiske Plads i den københavnske Apoteksrække maa henvises dels til Afsnittet »Københavnske Apotekere og Apotekergaarde indtil Aaret 1672« (nærv. Bind S. 7—29) og dels til »Københavnske Apoteker paa Christian den Fjerdes Tid. Nogle nyere Undersøgelser ved Aage Schæffer. Kbhvn. 1921«.

- 1) Kbhvns. Diplomatarium I, S. 198.
- 2) » » IV, S. 393; Rigsarkivets topograf. Saml. Kbhvnske Huse og Gaarde 407, 408; Kbhvns. Diplom. I, S. 450.
- 3) Kbhvns. Diplom. I, S. 450; Rentemester-Regnskaber.
- 4) » » II, S. 343; IV, S. 718.
- 5) » » II, S. 525.
- 6) » » VI, S. 51; I, S. 570.
- 7) Kanc. Brevbøger 1609—15, S. 384.
- 8) Rentemester-Regnskaber $\frac{1}{5}$ 1613— $\frac{1}{5}$ 1614.
- 9) Kbhvns. Diplom. VI, S. 54.
- 10) J. W. Flood: Norges Apotekere. Kristiania 1908, S. 18; Norske Rigsregistrarer V, S. 20, 48.
- 11) Kanc. Brevbøger 1616—20, S. 807.
- 12) Sveriges Apotekarhistoria I, S. 917—19.
- 13) Indk. Breve til Danske Kancelli.
- 14) Sjøll. Reg. XXII, $\frac{6}{7}$ 1643—1650, Fol. 435.
- 15) Sjøll. Reg. XXII, $\frac{6}{7}$ 1643—1650, Fol. 259—60.

- 16) Sjæll. Reg. XIX, Fol. 376—77.
- 17) Danske Kanc. indk. Sager.
- 18) » » » » Sjæll. Tegnelser, Fol. 665.
- 19) Kbhvns. Diplom. I, S. 663; IV, S. 790; I, S. 692, 701, 705.
- 20) » » I, S. 611; VI, S. 211; I, S. 735; II, S. 813.
- 21) » » I, S. 765; II, S. 839; VI, S. 225, 333; III, S. 316; Rigsarkivets topograf. Saml. Kbhvnske Huse og Gaarde.
- 22) Sjæll. Reg. XXVI, Fol. 58—60.
- 23) Sjæll. Tegnelser ³⁰/₈ 1669, 591.
- 24) Kbhvns. Diplom. III, S. 676, 738, 743.
- 25) » » III, S. 768.
- 26) Supplik-Protokol 1710, I Halvaar, 18; Sjæll. Reg. 45, Fol. 285.
- 27) Sjæll. Reg. 48, Fol. 71; 32, Fol. 626; Personalhist. Tidsskrift 1880, S. 240; 1920, S. 34.
- 28) Sjæll. aabne Breve 1715—16, Fol. 145 med Indlæg.
- 29) Dokumenter i Apotekets Besiddelse.
- 30) Sjæll. Reg. 48, 1715—16, Fol. 313 med Indlæg.
- 31) K. B. Vurderingsforretninger over Ejendomme, som er udgaaede af Matrikulen. Strand Kvarter (Landsarkivet).
- 32) Oversekretærens Brevbog. 307, ²⁵/₂ 1741.
- 33) Supplik-Protokol 1735, II Halvaar. Æ. Æ. Æ. 179.
- 34) E. Dam: Vajsenhus-Apoteket i København 1736—1742 (Nord. farm. Tidsskrift 1894, 441 ofl.).
- 35) Supplik-Protokol 1758, I Halvaar 5 R. 505; Sjæll. Reg. 65, Fol. 405.
- 36) J. Lind: Botaniserende Farmacevter (Farm. Tid. 1917).
- 37) Sjæll. Reg. 1757—59, Fol. 592—93 med Indlæg.
- 38) Supplik-Protokol 1790, I Halvaar 7 Æ A 754; Kbhvns. Skiftekommission, Forr. Protokol 1788—93, Nr. 4. Litra C, Nr. 364, S. 91.
- 39) Biografier af J. G. L. Manthey findes i Biogr. Lexicon XI, S. 104; Personalhist. Tidsskrift VI R, 4. B., S. 22; Personalhist. Saml. 1907, 582; Patric. Slægter II, S. 273.
- 40) Sjæll. aabne Breve ⁵/₈ 1791, 626 med Indlæg.
- 41) L. Fenger: Malede Dekorationer i Løveapotekets Bygning (Medd. fra akad. Arkitektforening, 3. Aarg., S. 233—240).
- 42) Det medic. Fakultets Eksamensprotokol.
- 43) D. Kanc. 5. Dep. Reg. 1834, Nr. 73.
- 44) Patriciske Slægter II, S. 30.
- 45) D. Kanc. 2. Dep. Reg. 1835, Fol. 235, Nr. 529.
- 46) D. Kanc. 2. Dep. Reg. 1842, Fol. 16, Nr. 41 a.
- 47) Se herom Brochurerne: »Københavns Løve Apoteks bakteriologiske og farmako-fysiologiske Laboratorier« (1909); »Løve-Apoteket. København. Grundlagt 1620« (Særtryk af »Danmarks Søfart, Handel og Industri«); »Løveapoteket i København. 1620—12. September—1920« (1920).
- 48) Kraks Blaa Bog 1923.
- 49) Løveapoteket. Syv Raderinger af E. Sonne. Udgivet af Selskabet for nordisk Konst. København 1865. (Med forklarende Tekst af N. Iløyen).

Tønder Apotek, illu-
mineret paa 300-
Aarsdagen

23. September 1923
med 300 Lys.

APOTEKERNE I TØNDER

I Anledning af, at »Tønder Apotek« i 1923 kunde fejre sit 300 Aars Jubilæum, havde Apotekets nuværende Indehaver, Apoteker P. Toft, planlagt at udgive et lille Skrift omhandlende Apotekets Historie gennem de forløbne 3 Aarhundreder med en ledsagende Skildring af de ret ejendommelige Apoteksforhold, der gennem næsten alle disse 300 Aar fandtes i Tønder Købstad. I dette Øjemed foretog Apoteker Toft en Række Undersøgelser dels i Tønder Byarkiv, dels i Statsarkivet i Slesvig — sidstnævnte Sted fortsattes disse yderligere af Arkivets Embedsmænd — og foretog derefter en omfattende Bearbejdelse af det indsamlede Materiale. Udgivelsen af Skriftet blev imidlertid opgivet, og Apoteker Toft stillede derefter med stor Elskværdighed saavel Manuskript som Optegnelser til Raadighed for »De danske Apotekers Historie«.

Efterfølgende Skildring af Tønder-Apotekernes Historie er derfor saa godt som udelukkende udarbejdet paa Grundlag af Apoteker Tofts Manuskript, som foruden en mindre Omarbejdelse i Overensstemmelse med nærværende Værks Plan kun hist og her er suppleret, dels med enkelte personalhistoriske Meddelelser, dels med Oplysninger hentede i »Tyske Kancelli«s Efterladenskaber i Rigsarkivet i København. — Jeg bringer Hr. Apoteker P. Toft en ærbødig Tak for denne udmærkede Hjælp, uden hvilken det vilde have været mig umuligt paa nærværende Tidspunkt at fremskaffe en saa fyldig og interessant Beskrivelse af Tønder-Apotekernes Historie.

Aage Schæffer.

Det nuværende »Tønder-Apotek«, = det af Hertugen paa Gottorp i 1623 oprettede privilegerede Apotek, er det ældste af Apotekerne i Tønder. Ca. 1650 oprettedes Byens andet Apotek under Navnet »Nebenapotheke«, medens det ældste nu kaldtes »Hauptapotheke der Stadt Tundern«. I en Del Aar (1673—1696) var Nebenapotheke lukket, men aabnedes igen 1696 som en Slags Filialapotek af Hauptapotheke. I 1710 ophørte dette Forhold, da Nebenapotheke solgtes og blev et selvstændigt privilegeret Apotek, som nu, efter den første Ejer, antog Navnet »Zweite oder Schönermarckshe Apoteke zu Tondern«. Navnet »Alte Apotheke«, som det senere skilte med, har det aldrig fort med Rette, men det blev taalt som Modvægt mod Navnet »Hauptapotheke«, som det ældste kaldtes lige til 1856, da det i Bevillingen for A. V. Ørnstrup kaldes »Store Apotek i Tønder«. Efter de sonderjyske Landsdeles Genforening med Danmark i 1920 blev »Alte Apotheke« købt af Store-Apoteks nuværende Indehaver og derefter ved kgl. Resolution nedlagt. Tønder Købstad har da nu kun ét Apotek, der slet og ret kaldes »Tønder Apotek«.

Det mærkelige Forhold, der bestod i det første Hundredeaar mellem Byens 2 Apoteker, idet flere af Indehaverne af Nebenapotheke fortsatte paa Hauptapotheke, naar dette blev ledigt, gør det vanskeligt at skildre disses Historie i 2 forskellige Afsnit for dette Tidsrums Vedkommende. For den lettere Oversigts Skyld vil efterfølgende Skildring af Tønder-Apotekernes Historie derfor blive delt i 3 Afsnit. Det første omhandler Perioden indtil 1710 og omfatter begge Apoteker og disses Indehavere; i andet Afsnit fortsættes Hovedapotekets, Store-Apoteks, Historie indtil 1923, og endelig vil i tredje Afsnit blive givet en Oversigt over »Alte Apotheke« Historie fra 1710 til Nedlæggelsen i 1920.

I. APOTEKERNE I TØNDER 1623—1710

MICHAEL (MICHELL) FRENTZKE.

Død i Tønder 1631.

I Statsarkivet i Slesvig findes en Ansøgning (dat. 19. September 1623) fra Michael Frenzke til Hertug Friedrich (til Slesvig, Holsten, Stormarn etc.) om at maatte oprette et privilegeret Apotek i Tønder. Frenzke betegner sig selv som en Fremmed og Udlænding og anfører, at han har været mange Aar paa »Wanderschaft«, og »derfor« kun besidder en meget lille Formue. Han beder om at faa tildelt alle

de Friheder, som andre Apotekere nyder godt af, og om at faa disse Privilegier opførte i Bevillingen. Om sin Herkomst og Uddannelse anfører han iøvrigt intel; men han har antagelig som de fleste af de Apotekere, der i hin Tid kom her til Landet, haft sin hidtidige Beskæftigelse i Tyskland eller muligvis paa et eller flere af de Apoteker, som allerede da fandtes i Hertugdømmerne.*)

Michael Frenzke fik sit Ønske opfyldt; 23. September 1623 modtog han følgende Bevilling:

»Wir Friedrich, von Gottes Gnaden... erkunden und bekennen, hiemit vor Vns, Vnsern Erben und Jedermenniglichen, nachdeme Wir zu nuz und frommen der eingeseszenen Vnser Stadt Tundern daselbstn eine wolbestellte Apoteken anzurichten geneigt, und dabey in erfahrung gelanget, was maszen Vnser lieber getrewer Michel Fenzke sich hin und wieder in den Apoteken eine gute Weile vorsuchet, vor einen Apotekergesellen gebrauchen lassen, und dieser Kunst gute erfahrung erlanget, nunmehr auch selber eine Apoteken auff vorfallende occasion anzuordnen und dieselbe der Gebühr nach zu versehen vndertheniglich erpietig were, gestalt er dan bey Vns Vndertheniglich anhalten und bitten lassen, Wir ihn zu solcher gelegenheit zu befurdern in gnaden geruheten,

Das demnach Wir ihn, Michel Fenzken, in vorgerürter Vnser Stadt Tundern zu Vnsrem Apoteker gnediglich bestall, verordnet, und dero behueff folgendermaszen priuilegiet und befreyet haben,

Das nemblich er, Michel Fenzke, daselbst zu Tundern auff seinen Kosten eine vollkommene Apoteke fürderlich anrichten, dieselbe auff verweiszliche bezeugung die tage seines lebens daselbst halten, und nebenst derselben, wan sie zuuoderst mit nollürftigen Specereien und allen medicinalischen Zubehorungen versehen, kein andere Apoteke daselbst zu Tundern geduldet oder angestellt werden solle, Gestalt dan zu mehrer befurderung dieses nuzlichen Werkes und damit er, Michel Fenzke, hiebei seine nahrung und tegliches Einkommen soviell leichtsamer gewinnen muege, Wir zwar den Krähmern ganz Gewürze bei pfunden zu verkaufen zulassen, aber bey geringer gewicht und pfennigwerth von gestoszenem Gewürze etwas auszugeben hiemit genzlich vordieten, auch ihnen, den Krähmern, kraft dieses ernstlich befehlen, keineswegs einige zu der Apoteken gehörige materialien, medicamenten, Simplicia, oder auch oliteten, succos, Conseruen, Syrupen, unguenten, electuarien, pilulen, Confecturen und andere dergleichen der Apoteken beikommende Arzney oder purgierungen vndt waren feilzuhaben vndt zu verkaufen, ohne was die Balbirer zu ihrer patienten nollurft selbst zu ge-

*) 1583 oprettedes Apotek i Haderslev, 1586 i Itzehoe, 1598 i Tønning, 1602 i Flensborg, 1607 i Kiel, 1607 i Meldorf, 1613 i Husum og 1618 i Eckernförde, medens der i Slesvig, Gottorpernes Sæde, allerede i 1517 bestod et Apotek.

brauchen, welches sie sich ihrer besten bequemlichkeit nach zu verschaffen hiedurch nicht behindert sein,

Ferners haben Wir ihn, Michel Fenzken, dahin gnediglich begnadigt, das er aller bürgerlichen Verpflicht und beschwerung, auch des Raths zu Tundern Jurisdiction sampt seinem gesinde eximiret und entfereyet, und Vns und VnsERM daselbst bestalten Amtmann unmittelbahr unterwürffich sein, dan auch dasz ihm und seinen Erben bei vorfallender Vngelegenheit der debitoren medicamenta, so ein Krancker bei seinem leben in seiner schwachheit verbrauchet, in concursu creditorum für allen andern schulden bezahlet, vnder und seine erben den eltern Creditoren praefereiret werden,

Hingegen und damit Vnsere Vnderthanen durch diese ihnen zum besten angesehene und dero behunff mit groszer freiheit begnadete Apoteken in keinen schaden, nachtheill oder ungebührliche geldtsbildung geführet, sondern alles umb billichen preisz auch vnstraffbaren materialien jederzeit habhaft und mechtlich werden muegen,

AlsZ soll er, Michel Fenzke, krafft dieses schuldich und gehalten sein, zur anrichtung dienlichen behausung, sowoll auch seine daran habende Apoteken mit guten frischen und vnstraffbahrlichen materialien zu versehen, von Jahren zu Jahren zu erfrischen und zu unterhalten, auch dieselbe jedesmahls derogestalt und also das damit den patienten so deren benöiget, damit geholfen sein konne, zu praepariren, auch in dem Wert und Taxt anzuschlagen und zu verkaufen, wie sie auff den Apoteken zu Hamburgk gegeben und gehalten werden, damit sich niemanat unbillicher Vbersegung zu beklagen haben muege,

Wie Wir dan auch mehrer richtigkeit willen Vns hiemit vorbehalten, alle und jede Jahre oder auch so offte es erfurdert und von vns nõtigh erachtet wird, die Apoteken durch Vnsere bestalle oder sonst dazu gevollmechtigte Medicos visitiren zu laszen, und die gefundene mangels und gebrechen zu endern und abzuschaffen, auch daiegen andere notwendige gebühr anzuordnen, gestalt solches bey andern löblichen wolbestalten Apoteken herkommen und gebreuchlich ist,

So soll er auch schuldig und verpflichtet seyn, wan Wir seiner bei Hofe oder auch auszerhalb vnsers gewöhnlichen Hoflagers zu gebrauchen haben und ihn an Vnsz erfürden werden, sich ungesembt einzustellen, und jedesmahl die notturft, es sei mit auszteilung des Confects, Zurichtung der medicamenten und was sonsten deszen sein mach, getreues fleiszes zu verrichten,

Was nun die patienten oder andere bei ihm zu vorfertigen bestellen und angeben werden, solches soll er bester sorgfalt ohn einigen Verzug oder Verweilung aufs getreulichste und fleiszigste verfertigen, und sich in allem also bezeigen, wie es einem getrewen und aufrichtigen, vollerfahrenen Apoteker voll anstehet, eignel und gebühret,

Vnd wie nun dieses alles zu auffnehmung Vnserer Vnderthanen angesehen, auch Vnsere ernste Meinung ist,

AlsZ befehlen Wir hiemit menniglichen bei willkührlicher vnnachlesziger straffe, sich demselben allerdings gemesz zu bezeigen, und soll VnsER iziger

und künstlicher Ambtmann zu Tundern dieselbe, welche sich dieser Vnserer begnadigung in einem oder andern Wege wiedersetzen mochten, durch gehörige Zwangsmittel zu schuldigem gehorsamb anweisen, auch ihrer begangenen Vbertretung halber mit competirender und verordenter straffe unnachleszlich belegen,

Deszen zu städter haltung hat er, Michel Fenzke, Vns gegen erhebung dieser bestallung seinen unterschriebenen und versiegelten reuersbrief eingehendigel, Vnd Wir haben zu urkundt vorgedachten allen dieses mit eigener handt unterschrieben, und mit Vnserem gewöhnlichen Cammersecret wiszentlich betrucken laszen,

So geben auff Vnserm Schlosze Goltorf am 23. Septembris Anno 1623.

(L. S.)

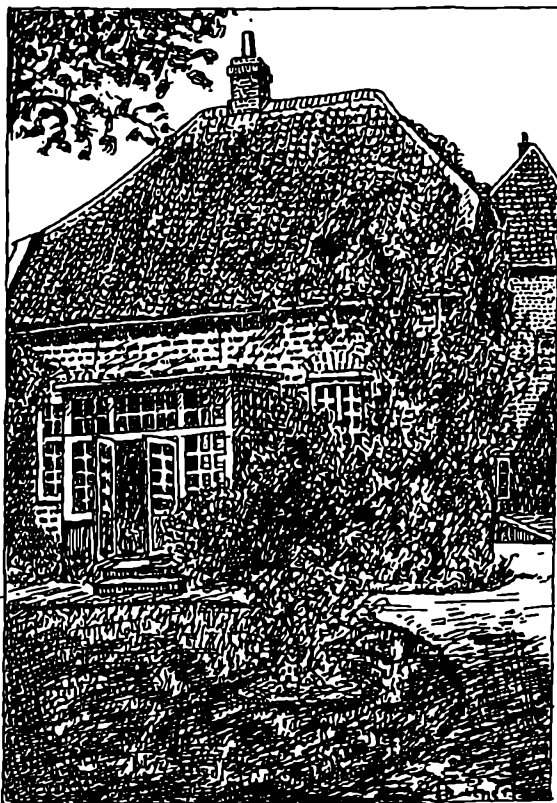
Friedrich

Det fremgaar af Bevillingen, 1. at der, saalænge Frentzke holdt sit Apotek i god Orden, ikke maatte oprettes noget andet saadant i Tønder, 2. at Medikamenter af enhver Art kun maatte sælges af ham, 3. at han fritoges for en Række Forpligtelser og Ombud, Skatter, Vagttjeneste o. l. og ikke stod under Magistratens Jurisdiktion men direkte under Amtmanden, og 4. at hans Fordringer paa Medikament-Leverancer skulde nyde Fortrinsret i Konkurstilfælde. Han havde iovrigt selv givet Udkast til Bevillingen, men opnaaede dog ikke alt, hvad han forlangte. Amtmanden i Tønder, Hans von der Wisch, havde paa Forespørgsel af Hertugens Kabinet tilraadet, at »Kieler-Concessionen«, dvs. Bevillingen til Raths-Apotheke i Kiel, blev lagt til Grund, saa at Tønder-Bevillingen ikke indeholdt flere Privilegier, fordi Tønder saavel som Kiel stod under lybsk Ret. Frentzke havde bl. a. ansøgt om at faa Lov til Handel med og Udskænkning af »præparirten sowohl als auch gewachsenen Weinen«, saaledes som det var tilladt andre Apotekere som en indbringende Biforretning. Den Ret fik han ikke. Heller ikke fik han indført en Bestemmelse om, at Amtmanden skulde være forpligtet til at tvinge Magistraten til at skride ind, naar Kræmmerne gjorde Indgreb i hans Privilegier.

Borgerskabet i Tønder tog imod den nye Medborger med meget blandede Følelser. Ikke alene det, at Apotekeren var befriet for en Række borgerlige Byrder og Afgifter, men især Eneretten til at sælge »Gewürz«, Krydderier, i mindre Partier satte ondt Blod, særlig blandt Byens Kræmmere. Man indsendte Andragender til Hertugen om at faa Privilegierne ophævede, hvilket ogsaa tildels lykkedes, idet det ved et Dekret af 20. Februar 1624 atter tillodes Kræmmerne at handle med »gestossenen Gewürz von kleinen Gewicht und pfennigwert«.

PAUL HUSS.

Efter Frentzkes Dod blev Bevillingen under 31. Marts 1631 af samme Hertug Friedrich overdraget til »*unser lieber getreuer Paul Huss.*« Hans Bevilling indledes paa følgende Maade: »*Alss wir nun seinen unterthänigen Suchen gnädiglich statt gegeben, diesene nach privilegiern und begnaden wir vorgerürten Paulum Huss mitt gemelter unsser Apothek in vnser Stadt Tundern nochmals dergestalt und also dass er dieselbe würcklich annehme vff seine eigene kosten vollkommendlich zurichten vff unverweisliche Bezeigung die Zeit seines Lebens behalten, und nebenst derselben, wan sie zuvorderst mit nottursftigen specerien und allen medicinalischen Zubehörungen versehen, keine andere Apothek daselbst zu Tundern geduldet oder angestellet werden solle ... osv. fuldstændig ordret som Frentzkes Bevilling.*

Den sydlige Fløj af Tønder Apoteks Ejendom, set fra Haven. (Efter Pennetegning af Kaj Holtner)

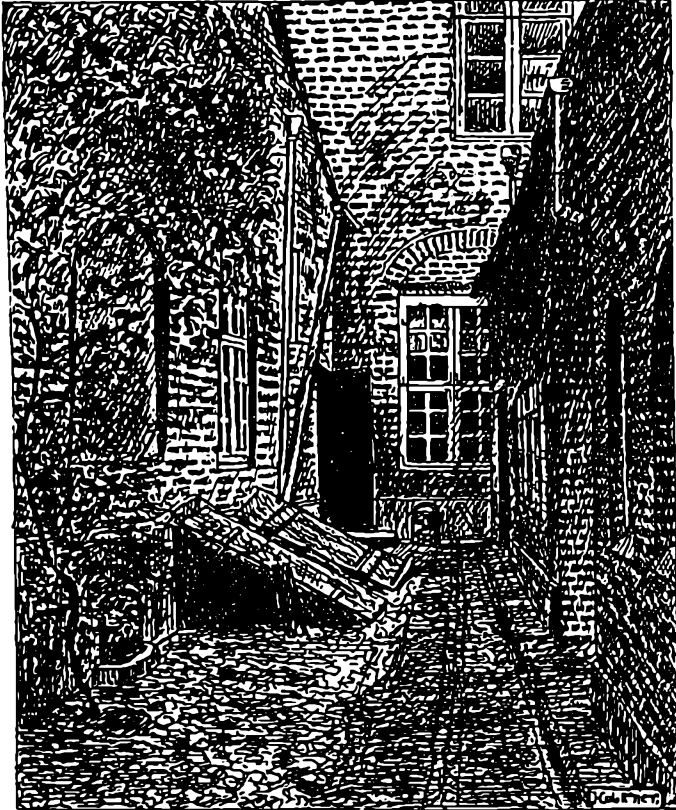
Længe holdt Paul Huss ikke ud i Tønder; allerede i 1637 flyttede han til Kiel; om han der har faaet en anden Bevilling, vides ikke. Det har formentlig været økonomiske Vanskeligheder, der har faaet ham til at flytte fra Tønder. Foruden den Nedgangsperiode, hvori Byen dengang, ligesom i Frentzkes Tid, befandt sig paa Grund af de urolige Forhold i Hertugdømmerne, indtraf i Huss' Tid (i 1634) tillige den store Stormflod, hvorved i Tønder Amt druknede over 4000 Mennesker, deraf 600 nord for Tønder.

ANDREAS LAWRENZEN.

Død i Tønder 1651. Gift med en D. a. Herredsfoged Andreas Lund i Højer Herred.

Lawrenzen købte Resterne af Paul Huss' Varelager og skrev der-

efter til Hertugen paa Gottorp, at han havde indrettet et nyt Apotek i Tønder, hvorfor han bad om at faa den ved Huss' Bortrejse ledige Bevilling overført paa sig. Dueligheden, skriver han, har han, thi han har tjent salig Kong Gustav Adolf af Sverige i Krigs- og Fredstider, saavel som Prinsen af Oranien i Ostindien som Apoteker og Kirurg. 17. Juni 1637 fik han Bevillingen, der er af samme Indhold og Ordlyd som Forgængernes.

Gaardinteriør fra Tønder Apotek set fra Syd.
(Efter Pennetegning af Kaj Holtner).

Hans Apotek skal ikke have været det bedste, men han var en skattet og meget søgt Medikus, der forlangte »pro consilio medico ein billig honorarium«. Han blev en velstaaende Mand, havde Penge staaende i Kogsland og i Huse i Højer, og allerede saa tidligt som i 1638 hørte han til de foretagsomme Mænd, der solgte Stude til Holland. Kort efter fik han Privilegium paa Udkænkning af Vin, og denne Vinstue var i lange Tider for ham og hans Efterfølgere en god Indtægtskilde. Hans Bevilling tilstod ham imidlertid kun Skattefrihed for Apoteket, og derfor maatte han paa Grund af sine mange

Biforretninger enes med Byraadet om, foruden den paa Ejendommen hvilende Skyld af 4 Gylden og 14 Sch., at betale en ekstra Skat i Form af en rund Sum paa 20 Gylden, hvorimod han saa var fri for andre Paalæg af Byens Myndigheder. Og iøvrigt stod han som Forgængerne under Amtets Jurisdiktion.

I 1645 indsendte han en Klage til Hertugen over, at han tiltrods for sit Privilegium og den svarede Ekstraskat og tiltrods for, at han var brandskattet af Svenskerne for 2500 Gylden, havde maattet aabne sit Hus for Indkvartering af Soldater. Byraadet henholdt sig overfor Hertugen til en Forordning af s. A., hvorefter Fritagelse for Skatter og Byrder kun skulde gælde i Fredstid, og udtalte samtidigt, at Lawrenzen egentlig kun var en Kirurgus og ikke capabel til at indehave et Apoteksprivilegium, samt at han drev megen anden Handel, som ikke sømmede sig for en Apoteker. — Man kan vel deraf slutte, at Andreas Lawrenzen ikke har været særlig kyndig i Farmacien, men at hans paa Krigstogter erhvervede Kundskaber nærmest har været en Bartskeerers. Endvidere er Sagen et Bevis paa, at Apotekerens Hønhøren under Amtets Jurisdiktion maaske nok har bragt ham nogle Fordele, men tillige stadig har foraarsaget Stridigheder med Byens Myndigheder, og i denne Henseende derfor været uheldig. Dette Forhold har ogsaa til Følge, at der snart opstaar Konkurrence-Apotek, der til enhver Tid støttes af Byens Raad, der i Længden føler sig besværet af det hertugelige Privilegium under Amtets Beskyttelse i Byens Midte. — Men i sin Klage fik Lawrenzen Medhold, og Indkvarteringen fjernedes fra Apoteket.

21. Juli s. A. fik han Tilladelse af Hertugen til paa »eine in Osterende Tonderns belegene wüste Stelle« at bygge et Hus. Dette kaldes i senere Beretninger et »Destillierhaus« og har været en Tilbygning til Apotekerens egen Gaard paa Vestergade, som han havde købt af Borgmester Heinrich Werkmeisters Arvinger. Imod denne Tilladelse protesterer Borgmester og Raad overfor Hertugen med den Begrundelse, at Grundstykket tilhører Byen og benyttes til Fisketorv og Hestemarked. Men Lawrenzen bygger videre paa sit Destillerhus, som helt igennem blev opført af Træ. Johan Clausen til Solvig klager over, at Apotekeren ved sit høje Destillerhus borttager Lyset fra hans Vinduer, og Lawrenzen faar Paalæg om at tage Hensyn hertil.

Hans Efterfølger var hans tidligere Medhjælper Johan Sch w e r m a n n, som et Par Aar før Lawrenzens Dod havde oprettet Byens andet Apotek »Nebenapotheke«.

JOHANN SCHWERMANN (BLOK).*)

Født i Tønder, død smst. 1672.

Gift 3 Gange. Alle 3 Hustruer døde før Manden; den første hed Geske.

(Tønder Kirkebog bringer nogle Oplysninger om Schwermanns Born: 5. Juli 1654 døbt en Datter Christine; 2. September 1655 døbt en Datter Sophie Magdalene, der blev gift med Apoteker i Nakskov Jørgen Jensen; 19. November 1656 døbt en Son Abraham Christian Schwermann, der 1682 blev Apoteker i Næstved (se Løve-Apoteket i Næstved); 17. Marts 1658 døbt en Son Oswald).¹⁾

Schwermann var Discipel hos Andreas Lawrenzen og havde, som omtalt, nogle Aar før dennes Død aabnet »Nebenapotheke« i Tønder. Hertugen har sikkert givet sit Minde hertil, vel nærmest for at imodekomme Byraadets Klager over Lawrenzens Apotek; noget Dokument desangaaende er dog ikke bevaret i Arkiverne.

Men 2 Aar efter Lawrenzens Død, i 1653, oprettes den Overenskomst, at Schwermann skal overtage Hauptapotheke, som han maa drive til sin Dod, hvorefter det skal overgaa til Lawrenzens Arvinger. Han skulde tillige i Følge Overenskomsten overtage Inventar og Varelager, men nægter senere dette, da Varerne synes ham for daarligere. Paa et Bonskrift, som Lawrenzens Arvinger indsender til Hertugen om at tvinge Schwermann til at overtage Beholdningerne, svarer han paa Hertugens Formaning til at gore dette, at Arvingerne ikke har det behov, da de arver alle Faderens Jorder i Højer osv., og anbefaler at sælge Varerne til Byens Kræmmere. Han anfører endvidere, at Lawrenzen ikke kunde Latin, og at det derfor var umuligt at finde ud af, hvad der var i Beholderne! Striden endte med, at Hertugen tildelte Schwermann Bevillingen paa den ovennævnte Betingelse, at den efter hans Død skulde tilfalde Lawrenzens Arvinger. Af disse var den ældste Datter allerede da forlovet med Apotekersvenden Peter Langheim (= efterfølgende Apoteker), medens en Son Peter Lawrenzen var i Apotekerlære. Bevillingen for Lawrenzens Arvinger, der er dateret 27. December 1657, blev stadfæstet 27. August 1661 af den efterfølgende Hertug Christian Albrecht.

*) Johann Schwermann blev altid kaldet Blok; et Tilnavn han sikkert har erhvervet sig i Tønder, hvor man altid har brugt den Skik at give Folk Ogenavne.

Schwermann havde vel næppe ventet, at han ved Oprettelsen af »Nebenapotheke« skulde give Stødet til, at der fremtidigt for det meste skulde blive 2 Apotekere i Tønder. Efter at han nemlig havde overtaget Hovedapoteket, indgav Byens første og da eneste Medikus Johan Stobæus en Ansøgning til Hertugen om at faa Bevilling til at drive Nebenapotheke videre. Han begynder sin Ansøgning med at fortælle om, hvorledes Lawrenzens Apotek, da han for 8 Aar siden nedsatte sig i Tønder, var saa daarligt forsynet, at han selv maatte fremskaffe og præparere de fornødne Medikamenter. Og fortæller dernæst, at da de fleste hellere vil lade sig kurere »aus der Küche mit einem Barmbier« end lade sig behandle af en Medikus, er hans Praksis saa elendig, at han ikke kan leve deraf med Kone og Børn. Han beder derfor om Bevilling til i sin Levetid at maatte fortsætte det ledige »Nebenapotheke«. Stobæus, der kun var medicinae practicus, ikke Doctor promotus, fik 10. Oktober 1653 den ønskede Tilladelse af Hertugen, men den lader ikke til at have forskaffet ham bedre Levevilkaar. Han benyttede kun i 4 Aar sin Bevilling og solgte da Apoteket til ovennævnte Peter Langheim, Andr. Lawrenzens Svigerson, medens Tønder Byraad og Amt samme Aar kaldte 2 Læger fra Slesvig, »Hofärzte« Dr. Joël Langelott og Dr. Schmiedling, til Tønder, der fra nu af stadigt er forsynet med Læger.

Schwermann havde foruden sin Bevilling som Apoteker tillige Ret til at sælge Vin og holde Vinstue; og det samme havde Peter Langheim paa Nebenapotheke. Men de maatte begge føre mangan en Strid dels med Raadmændene, som ogsaa tildels havde Vinstueprivilegium og ikke undte Apotekerne deres Rettigheder, og dels med Smughandlere, der solgte Vin og Brændevin uden Tilladelse.

Schwermanns Død i 1672 gav Anledning til en lang Række Stridigheder mellem Peter Langheim, der repræsenterede Lawrenzens Arvinger, og Arvingerne efter Schwermann. Disse var de 2 foran nævnte Sønner og Datteren Sophie Magdalene, der var forlovet med Provisor Jørgen Jensen.

PETER LANGHEIM sen.

Dod i Tønder 1697. Gift med en D. a. Apoteker Andreas Lawrenzen, død 1683.

Peter Langheim var allerede 1653 kommen til Tønder. Om Fa-

milien Lawrenzen selv havde sørget for at faa en Apoteker ind i Familien og derved sikre sig Muligheden for at kunne tiltræde Arven til Hovedapoteket, eller om Langheim havde hørt om Kontrakten og derfor friet til Datteren, forlyder intet. Imidlertid overtog han i November 1657 foreløbig Nebenapotheke efter Stobæus og drev dette til Schwermanns Død.

Han gjorde nu Krav paa Hauptapotheke, og i sin Ansøgning til Hertugen om Bevilling dertil gør han naturligvis kraftigt opmærksom paa den i sin Tid trufne Bestemmelse, at Lawrenzens Arvinger efter Schwermanns Død skal overtage Apoteket. Om Schwermanns Sønner skriver han, at den ene er ved Universitetet for at studere til Doctor medicinæ, medens den anden er »himulig« (?), altsaa ingen af dem »qualificatur« til at overtage Apoteket; at Provisor Jørgen Jensen er Schwermanns tilkommende Svigersøn, siger han ikke noget om. Schwermanns Arvinger gjorde paa deres Side alle mulige Anstængelser for at forblive i Besiddelse af Apoteket, og de havde ved straks efter Faderens Død at erlægge Renumeration og Rekognition i Gottorp virkelig opnaaet Koncession (af 23. Oktober 1672) paa at fortsætte Apotekets Drift. Langheim gik imidlertid af med Sejren; 27. Januar 1673 fik han sin Bevilling, hvorved Arvingernes Koncession samtidigt blev ophævet.

Striden fortsattes imidlertid stadigt, og begge Parter overvældede den regerende Hertug med Skrivelser. Samtidigt med, at Peter Langheim i et af sine senere Indlæg ansøger om fornyet Stadfæstelse af Bevillingen, beder han om, at hans ældste Søn, Peter Langheim jun., der paa den Tid konditionerede i Hamborg, efter hans Død maa faa Bevillingen overdraget; og han beder tillige om, at han selv og hans Familie maa blive fritaget for at staa under Byens Jurisdiktion og være beskærmet for alle borgerlige Pligter, og — som de tidligere Indehavere af Hauptapotheke — staa direkte under Amtet. Det fremgaar heraf, at selve Hovedapoteket stadigt henhørte under Amtmanden, men at Langheim personlig, fra den Tid han drev Nebenapotheke, stod under Byens Jurisdiktion. Det er et gammelt Stridsspørgsmaal, der her dukker op igen, og den fortsatte Strid derom gav bl. a. Anledning til, at Byraadet (i April 1680) indgav Andragende til Hertugen om at faa afskaffet »die sich einschleichenden Monopolien insonderheit aber der Apotheken und des Weinhandels«. Byraadet tog ogsaa Schwermanns Arvinger, dvs. Jørgen Jensen, under sin Beskyttelse, men uden Resultat, thi 14. Februar 1680 udstedte

Hertug Christian Albrecht et Dekret, i Følge hvilket Peter Langheim fik sin Bevilling stadfæstet baade for sig selv og sin Søn i alle dens Ord, Klausuler og Punkter, ligesom det blev forbudt enhver paa nogen Maade at gøre Indgreb i hans Næring og paabudt Borgmester og Raad paa det kraftigste at beskytte ham i hans Privilegier.

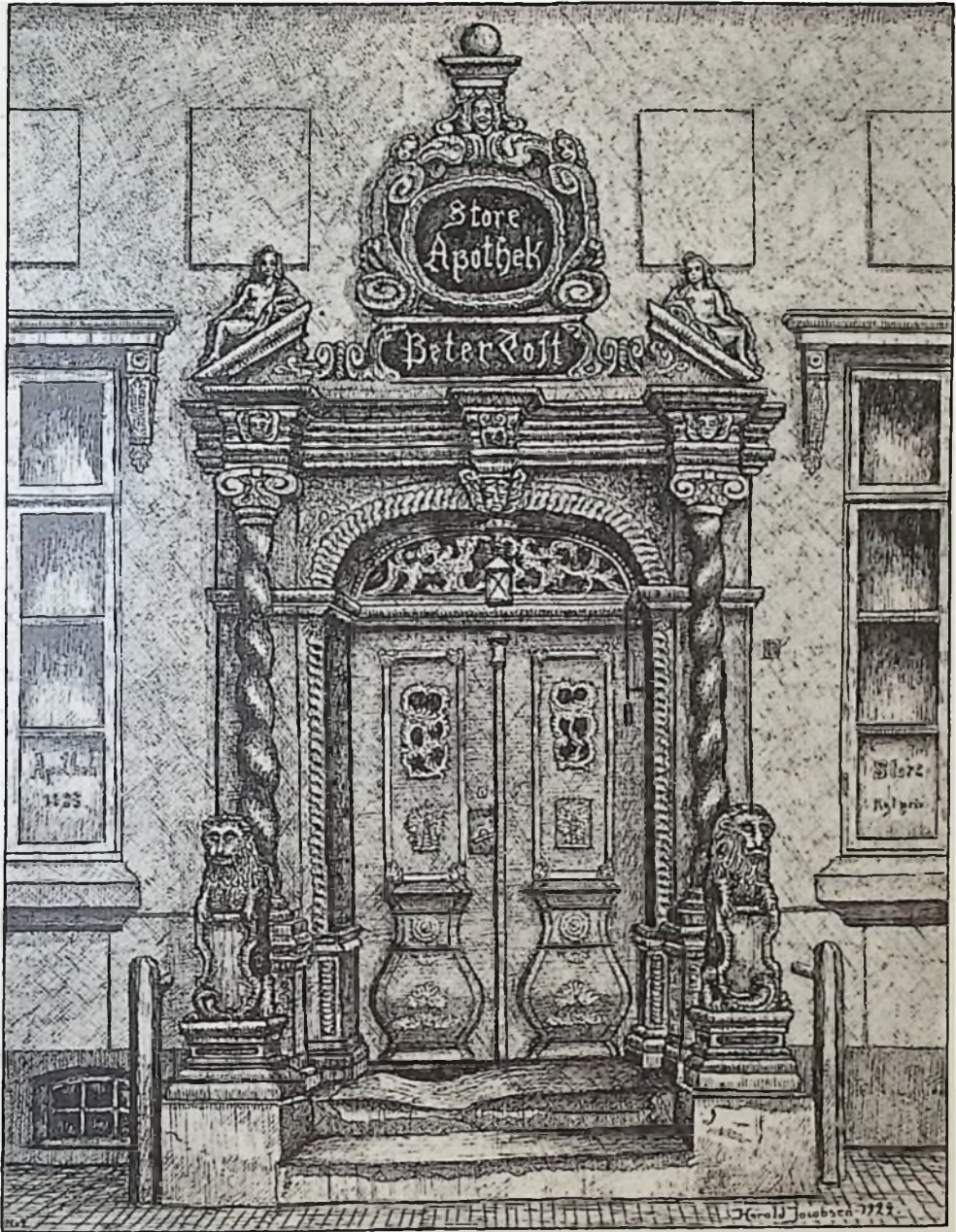
Skønt Peter Langheim i det nu omhandlede Tidsrum — Aarene 1673—80 — saaledes sad som privilegeret Eneapoteker i Tønder med begge Bevillingerne, baade for Haupt- og Nebenapotheke, udstedte for sin Person, sad Jørgen Jensen i de samme Aar og drev Apotekernæring paa sin afdøde Svigerfaders Apotek og hørte ikke op dermed trods Hertugens Forbud. Han har derfor sikkert nydt Beskyttelse af Tønder Bys Borgmester og Raad — og Hertugen var jo langt borte. Da Apotekerprivilegierne saaledes blev fuldstændig negligerede, er det intet Under, at der ved Siden af disse 2 Apoteker opdukkede et tredie, som »Schwermanns gewesener Gesell« Christian Reimer aabnede, ligesom Kræmmerne ogsaa begyndte at sælge Medikamenter. I en Klage af 8. Marts 1680 nævnte Langheim da ogsaa de 2 uprivilegerede Apoteker som foraarsagende ham »grossen Abbruch und Schaden«. Der indsendes Modberetning af Jørgen Jensen, der ikke vil af med sine Apotekerverer, som hans sal. Svigerfader »mit grossen Kosten und saurem Schweiss« møjsommeligt har samlet sammen, men henstiller, at Peter Langheim »seine mangelhafte Apotheke anderweit suppliren und ergänzen möge«. Det er bemærkelsesværdigt, at Magistraten bestandigt støtter Jørgen Jensen, og det er sikkert ogsaa kun takket være den Hjælp, at han saalænge har kunnet drive Forretning paa en kasseret Bevilling. Langheims Klage resulterede i et nyt hertugeligt Dekret af 30. April, som imidlertid ikke bringer nogen Forandring i Forholdene. Men nu bliver det Hertugen for broget, og i November 1680 faar Jørgen Jensen følgende Skrivelse, der ikke lader noget tilbage at ønske i Retning af Tydelighed:

»So haben wir dennoch zum Ueberfluss Dir hiermit nochmalen ernstlich und bei Vermeidung der schon dictirten 100 Rthlr. Brütthe wie auch confiscation der Wahren befehlen wollen, dass Du obgedachten unseren pts. mandato von 30. Aprilis allerding's wörtlichen Einhalt gelobet, dergestalt und also, dass Du das allergeringste von medicamenten und Apotheken Wahren wie sie Nahmen haben mögen in unserer Stadt und Ambt Tundern nicht verkaufft, sondern Supplicanten bei seinem privilegio ungekränket lässest, gestalt dann

Bürgermeister und Rath, dass dem also schuldigst parition gestelhe, nachdrücklich darüber halten sollen, nach dem Du Dich zu achten«.

Jørgen Jensen maatte nu indstille sin Handel med Medikamenter i Tønder og drog tilbage til sin Fødeby Nakskov, hvor han s. A. fik Bevilling som Apoteker (21. December 1680); her døde han 1720; hans Hustru Sophie Magdalene Schwermann døde smst. 1690 (se iovrigt »Det gamle Apotek i Nakskov«).

Peter Langheim var nu blevet af med sin værste Konkurrent og kunde fuldtud drage Nytte af sin Bevilling. Det lader dog til, at han forinden har maattet afslutte en Slags Overenskomst eller Kontrakt med Jørgen Jensen. Denne har aabenbart maattet betale en Afgift til Byen for at faa Lov til at blive siddende, og denne Afgift vilde Byen nu paaligne Peter Langheim som Jensens Efterfølger. Byens Øvrighed opregner for Hertugen alle de Rigdomme, Langheim er i Besiddelse af, og forlanger ham regnet til de kontribuerende Borgere og at faa ham optaget i Skatteregistret. Langheim gendriver Raadets Angivelser med, at de 20 Huse, man opgiver ham som Ejer af, tildels kun er Træskure, staaende dels bag hans eget Hus, dels ved Møllevejen og »vest for Broen«, og at de har været i hans Eje som Arv, forinden han fik nogen Apotekerbevilling; men for de Huse i Byen, han har erhvervet ex jure cesso af Hr. Burchardi, vil han gerne svare Skatter og Byrder »nabolig« for den Tid, han har ejet dem. Han klager endvidere over, at Vinhandelen ikke længere giver gode Indtægter — det er i Aaret 1682 — og erklærer, at han ikke driver Handel med Rug og Honning, som man beskylder ham for, men at han kun har indkøbt til eget Husbehov. Og naar Raadet paastaar, at han imod Pant har udlaant 15000 Mk. lybsk, saa vilde han nok ønske, at det var hans egne, men »vidt fejlet«, de tilhørte hans forskellige Myndlinge, hans Sostres Born. Og hvad endelig hans Skibsandele angaar, »der Gemeinde Tundern sudor in oculis«, saa vil han gerne sælge dem for 400, ja for 300 Rthlr. Han beder til Slut om, at det maa forblive for ham som for hans Forgænger med en Kontribution for Apoteket af 53 Mk. lybsk. Om han har faaet Medhold hos Hertugen eller ej, vides ikke; i Arkiverne findes intet desangaaende. Men i det Store og Hele har Peter Langheim dog nok været en for den Tid velstaaende Mand; og hertil har Vinstuenæringen sikkert ikke været mindst medvirkende. I denne Forbindelse kan nævnes, at der ved Langheims Død i 1697 forelaa en Fordring paa den s. A. afdode Commissarius Nico-

Indgangsportalen til Tønder Apotek
(Efter Pennetegning af Harald Jacobsen.)

laus Tyck paa 1126 Rthlr. 11 Pf, »welche Nicolaus Tyck nebst einigen andern von Ao. 1675 und folgender in Sequestro bei ihm (P. Langheim) in allerhand Ess- und Trinkwaren sollen verzehret haben«.

Under den foran omtalte Strid med Schwermanns Arvinger anfører Langheim bl. a., at han ønsker sit Apotek visiteret af nogle Medici og vil underkaste sig disses Dom over, hvorvidt den lille By Tønder var i Stand til at underholde mere end et Apotek. Om han ad denne Vej har hentet sig nogen Støtte i Kampen for sin Eneret, vides ikke; men lige til sit sidste Leveaar sad han som eneste Apoteker i Tønder. I dette Aar, 1697, oprettede han selv et »Nebenapotheke«, som han overlod sin ældste Søn Peter Langheim jun.; en Foranstaltning, der aabenbart kun var tænkt som en yderligere Sikring mod fremmed Konkurrence.

Omtrent samtidigt flyttede Peter Langheim sen. sit Apotek ind i den Ejendom paa Hjørnet af Østergade og Søndergade, »det store Stenhus« lige overfor Byens Torv, hvor det endnu har til Huse. Denne Ejendom opførtes omkring 1670 af Borgmester Johann Preuss, som døde i Aaret 1674. Nogen Tid derefter maatte Familien Preuss anmelde Konkurs, da det efter Borgmesterens Død opdagedes, at han havde forøvet store Underslæb især i sin Egenskab af Diggreve og Landfoged over Horsbøl Herred. Hans Arvinger maatte nu dække dette Beløb, og Huset solgtes til Dr. med. Johannes Reinboth, der var Fysikus over Tønder Amt. Familien Preuss' Vaaben sidder nu indmuret i Apotekets Havemur. Det har sandsynligvis siddet over Indgangsdøren, forinden denne fik sin Søjleportal, der vistnok stammer fra det i Aarene 1750—51 nedbrudte Tønder Slot; historiske Kendsgerninger, der kan dokumentere denne Formodning, findes ikke. Fysikus Reinboth levede i ulykkeligt Ægteskab med en Datter af Borgmester von Hutten. Han var forfalden til Drik og maatte sælge Ejendommen, der nu overtoges af Peter Langheim, der indrettede »Hauptapotheke« paa den ene Side af Indgangsdøren og Vinstuen paa den anden. Dette, at han nu installerede sine Forretninger i Byens dengang største og smukkeste Ejendom, har vel nok skaffet ham mange Misundere; og han har sikkert frygtet for, at Byens Styrelse nu skulde faa Held med sine bestandige Klager til Hertugen over Apoteket og Vinstueprivilegiet og faa Byen forsynet med endnu et Apotek. Som en Foregribelse af en saadan Foranstaltning maa da sikkert Ny-Oprettelsen af »Nebenapotheke« ses.

Peter Langheim sen. havde i sit Ægteskab med Andreas Lawrenzens Datter 5 Sønner og 1 Datter. Sønnerne hed Peter, Andreas, Christian Albrecht, Johannes og Friedrich. De 3 ældste havde lært Farmacien; Peter paa Rathsapotheke i Hamborg, Andreas vistnok hjem-

me hos Faderen og Christian Albrecht paa Hofapoteket i Slesvig; de blev alle i kronologisk Rækkefølge Apotekere i Tønder, først paa Nebenapotheke, derefter paa Hauptapotheke. Af de 2 yngste var Johannes Jurist og Friedrich Købmand. Datteren var gift med Burchard Giesen, der i 1703, da Christian Albrecht som den tredie i Rækken overtog Hauptapotheke, blev Indehaver af Nebenapotheke (se under Chr. Albr. Langheim).

Familieforholdet var ikke altid lige kærligt. Efter Moderens Død i 1683 deltes Familien i 2 stridende Parter, med Faderen og den ældste Søn paa den ene Side ,og de øvrige Børn paa den anden; det var Arveparten efter Moderen, de ikke kunde blive enige om. Og efter Peter Langheim sen.s Død i 1697 kom de 6 Søskende i Strid med hinanden om Arven efter Faderen. Dette førte ofte til skandaløse Optrin, bl. a. en Scene, hvori Peter Langheim jun. truede med at slaa den ene af sine yngre Brødre ihjel. Søsteren, der var Burchard Giesens anden Hustru og meget yngre end ham, var heller ikke helt almindelig. Familiestridighederne gik hende saaledes til Hovedet, at hun tilsidst lod sin gamle Mand indespærre og mishandle, saa at Myndighederne maatte skride ind.

PETER LANGHEIM jun.

Født i Tønder, S. a. foregaaende Apoteker, død 1699.

Disciplinerede paa Raths-Apotheke i Hamborg og blev, som ovenfor nævnt, i 1697 Bestyrer af det af Faderen oprettede »Nebenapotheke« i Tønder. 21. Oktober s. A. fik han Bevilling til, tillige med Faderen og Borgmester og Raad, at holde Vinstue og sælge Vin i store og smaa Mængder. Efter Faderens Død s. A. overtog han »Hauptapotheke« i Henhold til Faderens Bevilling af 27. Januar 1673 (se foran) og de senere Stadfæstelser af denne i 1680 og 1695 (4. April sidstn. Aar gjaldt Stadfæstelsen tillige den næstældste Søn Andreas).

ANDREAS LANGHEIM.

Født i Tønder, S. a. Apoteker Peter Langheim sen., død 1703. Han var vistnok Discipel hos Faderen, bestyrede Nebenapotheke 1697—99, og overtog derefter Hauptapotheke efter Broderens Død i Henhold til ovennævnte Bevilling af 4. April 1695. 18. April 1699 ansøgte han Her-

tugen om Tilladelse til ligesom Broderen at sælge og skænke Vin og fik den 2 Dage senere.

CHRISTIAN ALBRECHT LANGHEIM.

Født i Tønder, S. a. Apoteker Peter Langheim sen., død 1723.

Gift med Elisabeth, død 1736.

Han disciplinerede paa Hofapoteket i Slesvig og har paa Grund af sit Ophold her paa Hertugens Residens sikkert været sin Fader til god Hjælp under dennes stadige Stridigheder med Johann Schwermanns Arvinger. Fra 1699 til 1703 bestyrede han Nebenapotheke og overtog da efter Broderen Andreas' Død Hauptapotheke. I de første 9 Aar drev han dette uden særlig Bevilling; først efter at Apoteket i 1712 var visiteret af nogle Medici, og Christian Albrecht samtidigt havde ladet sig eksaminere af en Kommission under Forsæde af Amts- og Stiftsfysikus i Tønder, Dr. med. Johan Andreas Gormann, fik han Bevilling, dat. 23. August 1712.

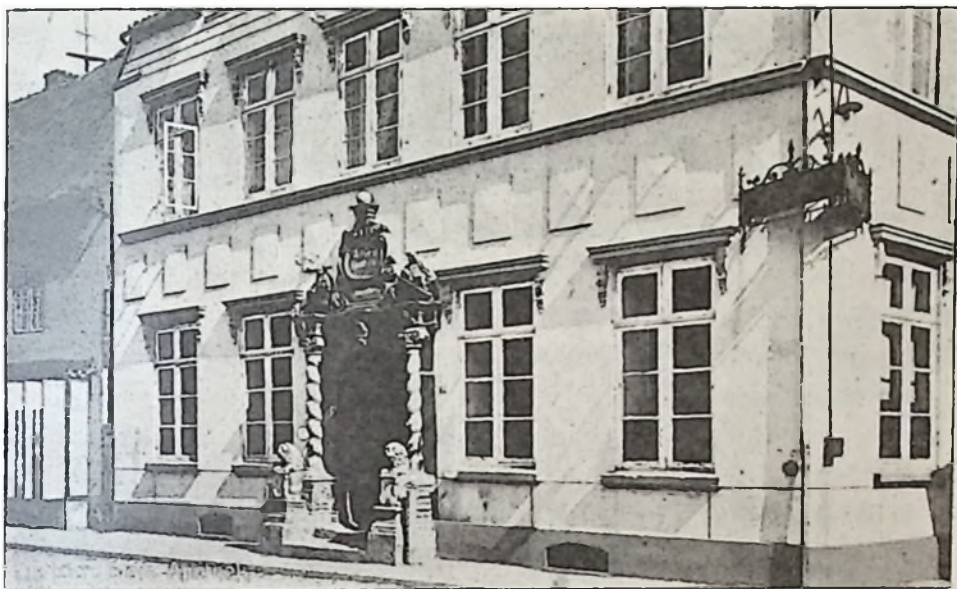
18. Marts 1727 blev Bevillingen til Apotek og Vinhandel overført paa hans Enke Elisabeth Langheim og Sonnen Peter; denne skulde dog først uddannes som Farmaceut, og Enken skulde derfor holde en eksamineret Provisor, til Sonnen var færdig. Denne Bevilling, der udstedtes af Frederik IV., er den første Tønderbevilling, der blev udstedt af Kongen^{*)}. Sonnen overtog imidlertid ikke Apoteket, uvist af hvilken Grund.*) I 1736, efter Elisabeth Langheims Død, overgik Apoteket til Provvisoren Johan Heinrich Tscherning, og dermed sluttede Slægten Langheims Apotekervirksomhed i Tønder.

Da Christian Albrecht Langheim i 1703 overtog Hauptapotheke, gik Nebenapotheke over til Søsterens Mand Burchard (Burgard Giesen. Denne har vistnok slet ikke haft noget Begreb om Apotekervæsen, men havde spillet en Rolle i Politik, idet han i Stridighederne mellem Kong Frederik IV. og Hertug Friedrich af Gottorp havde deltaget paa dennes Side. Han var f. Eks. med til at hente hertugelige Dragoner fra Tønning til Tønder for at tilfangetage den danske Kommissær Lüdersen og føre ham til Tønning. Men Planen mislykkedes, fordi en dansk Borger i Tønder holdt Kommissæren.

) Det er formentlig den Peter Langheim »Bürger und Einwohner der Stadt Tundern«, for hvem der 4. Marts 1730 udstedtes »Concession zur Haus-Copulation« med Jfr. Catharina Giesen, D. a. Raadmand i Tønder Peter Giesen (en Søn af Apoteker Burchard Giesen?).^{)}

skjult, indtil Dragonerne atter var redet fra Tønder, og derpaa sørgede for, at han uhindret kunde forlade Byen.

Burchard Giesen var kun kort Tid Indehaver af Nebenapotheke. I 1704 ansøgte han Hertugen om, at hans Bevilling maatte blive over-

Tønder Apotek. Facaden mod Østergade.

ført paa hans tilkommende Svigeren Peter Langheim, og Tildelsen udfærdigedes 14. Marts s. A. Denne Peter Langheim (han skriver sig ogsaa Langhein) har formentlig været af samme Slægt men angives at stamme fra Ejdersted. Han blev imidlertid Uvenner med sin tilkommende Svigerfader, og Forlovelsen gik overstyr. Langheim købte sig da selv et Hus og indrettede et Apotek. Om det har været paa Ruinerne af Giesens, vides ikke med Bestemthed, men i sin Ansøgning til Hertugen skriver han, at »Renoveringen af det gamle Apotek har kostet mange Penge«. 26. Februar 1706 fik han sin Bevilling. Det lykkedes ham imidlertid ikke at komme i Vej; i en Skrivelse af 4. Oktober 1709 klagede han til Hertugen over, at Apotekets Indtægter var knapt 2 Rthlr. om Ugen; ogsaa Vinhandelen, som han drev ved Siden af Apoteket ligesom Langheim paa Hauptapotheke, gav kun ringe Indtægt. Han saa sig derefter nødsaget til i det følgende Aar at sælge Apoteket til en Mand ved Navn Georg Schö-

n e r m a r c k og ansøgte 15. Maj 1710 om, at Bevillingen maatte blive extenderet denne; hvilket ogsaa skete.

Hermed ophørte da for stedse Forbindelsen mellem Haupt- og Nebenapotheke. Dette blev nu selvstændigt under Navn af »Zweite oder Schönermarcksche Apotheke der Stadt Tundern«, og i de følgende 210 Aar, indtil »Alte Apotheke«, som det senere kaldtes, nedlagdes i 1920, havde Tønder Købstad 2 selvstændige privilegerede Apoteker.

II. TØNDER APOTEK 1710—1923.

Hauptapotheke — Store Apotek.

Da Nebenapotheke i 1710 blev selvstændigt, var, som foran omtalt, Chr. Albr. Langheim Indehaver af Hauptapotheke. Efter hans Død fortsattes Apotekets Drift af Enken Elisabeth Langheim, indtil det efter hendes Død i 1736 solgtes til Provisor Johann Tscherning, da Sønnen Peter Langheim »aus triftligen Ursachen schlüssig werden, gedachte seine bisher in Besitz gehabte Hauptapotheke loszuschlagen«.

JOHANN HEINRICH TSCHERNING.

Død i Tønder 1745, S. a. Kaptajn Andreas Tscherning (f. 1676, d. 1712). Gift med en D. a. Provst Arends i Tønder, død 1745.

(Af J. H. Tschernings Efterkommere var følgende Farmaceuter: Sønnen Johan Ejlert Tscherning, Apoteker i Vejle (Løve-Apotek) 1767—1771, død 1784; dennes Søn Hans Christian Tscherning, cand. pharm. 1798, Apoteker i Middelfart (1799—1821) og Bogense (1800—1808); og dennes Sønner Johan Nicolai Tscherning, cand. pharm. 1821, Apoteker i Middelfart (1821—1836) og Hans Christian Tscherning, cand. pharm. 1822, Etatsraad, Veterinærfysikus, Professor ved Landbohøjskolen).

Om sin tidligere Løbebane, inden han blev Provisor i Tønder, fortæller J. H. Tscherning følgende i sin Ansøgning (af 4. Marts 1736) om Bevilling: »Welchergestalt von jugendauf die Apotheker-Profession nicht nur ordentlich erlernet, sondern auch darinnen unter Göttlichen Beistand durch Fleiss und Mühe mich solchergestalt habilitirt, dass dergleichen Künste jederzeit und zwar sowohl in meinen Gesellendiensten sub A—B—C (disse Bilag findes ikke mere) mit Ap-

probation meiner gehabten Principalen redlich vorgestanden, sondern auch zuletzt in der Tunderischen Hauptapothek den Posten eines Provisors der Gebühr nach behauptet«. 9. Juli 1736 fik han sin Bevil-
ling, udstedt af Christian VI, der gav ham Ret til ogsaa at holde Vin-
stue og iøvrigt udfærdigedes i Henhold til den reviderede Apoteker-
forordning for Hertugdømmerne af 1705.

Baade Tscherning og hans Hustru døde i Foraaret 1745, vistnok under en af de hyppige Tyfusedidemier, og efterlod sig 3 smaa Børn. Magistraten udnævnte Bedstefaderen, Provst Arends, og 2 andre Bor-
gere i Tønder til Formyndere, og disse besluttede at sælge Apoteket, da Børnene var meget sarte og af »schwächlicher Leibes Constitution«. Apoteket blev derpaa »in den Gazetten« udbudt til offentlig Auktion, der fastsattes til 11. August 1745, og blev der tilslaaet Provisor paa Løve-Apoteket i København D. S. Grasewurm som Højstbydende med 8250 Rdl.

DANIEL SIGISMUND GRASEWURM.

Død i Tønder 1761.

Gift med Sophia, f. ?; gift 2) med efterfølgende Apoteker.

I sin Ansøgning om Bevilling fortæller Grasewurm om sin Uddan-
nelse, at han efter at have lært Apotekerkunsten (han skriver ikke hvor) har søgt at perfektionere sig i denne ved at konditionere i Ber-
lin, Halle og andre store Byer og derefter i de sidste 8½ Aar været ansat i København hos Apoteker Günther, først 5 Aar paa Vajsenhus-
Apoteket som Svend og derefter 3½ Aar som Provisor paa Løve-Apo-
teket. 2. September 1745 (stadf. 13. Marts 1747) fik han kgl. Bevilling til Apoteket og den dertil knyttede Vinstue. I 16 Aar, til sin Død, drev han Apoteket, som derefter fortsattes af hans Enke med efterfølgende Apoteker som Provisor.

I Grasewurms Tid kom Oprettelsen af et tredje Apotek i Tønder atter paa Tale. En i Byen ansat Apotekersvend Hans Friedrich Leo, S. a. en Urtekræmmer smst. og udlært hos Apoteker Laurentius Petrejus paa Løve-Apoteket i Husum, ansøgte 1753 om at maatte op-
rette et tredje Apotek i Tønder. Grasewurm og hans Samtidige paa »Alle Apotheke« Hans Lorentzen protesterede og fik heri Støtte af Fysikus Fabricius og Statholder D. von Holstein, medens Leo paa sin Side fik Hjælp af Byens Magistrat. Ved Skrivelse af 21. Juli s. A. afslog Tyske Kancelli Ansøgningen.

Paa samme Tid laa de 2 Tønder-Apotekere i Strid med Byens Urtekræmmere. 19. September 1752 havde disse sidste ansøgt Hertugen om, at det blev forbudt Apotekerne ganske at handle med Urtekramvarer. Foranledningen hertil har sikkert været en under 9. Juni s. A. udstedt Fortegnelse over hvilke Varer, der skulde være forbeholdte henholdsvis Apotekere og Materialister, hvilken aabenbart ikke har tilfredsstillet de Tønder Urtekræmmere. Disse faar imidlertid 23. Januar 1753 den Besked, at det i Fremtiden uden Hensyn til Urtekræmmernes Indsigelser skal have sit Forblivende ved det udstedte Reglement. — Noget senere samme Aar klager de 2 Apotekere til Hertugen over, at Urtekræmmerne har faaet en altfor mild Dom af Tønder Magistrat for deres ulovlige Salg af Medicinalvarer. Men denne Gang faar Urtekræmmerne Medhold. Det hedder nemlig i Hertugens Svar af 11. Juni 1753, at »Apotekerne Grasewurm og Lorentzen ere at afvise med deres Klage«.

CARL FRIEDRICH WILHELM HOLZENDORFF.

Født i Lentzen i Kur-Brandenburg 16. Januar 1728, S. a. kgl. Toldforvalter Christian Holzendorff og Catharina Sophia Rolieffen, død i Tønder 8. Januar 1783.

Gift med Forgængerens Enke.

Han disciplinerede i 6 Aar paa Apoteket i Grabou i Mecklenburg og konditionerede derefter, som det vil ses af Levnedbeskrivelsen i nedenstaaende Eksamiensbevis, i Luchou (2 Aar), i Saltzwedel ($\frac{1}{2}$ Aar), i Rendsburg (3 Aar), i Eckernförde (1 Aar), i Altona (2 Aar) og tilsidst i $5\frac{1}{2}$ Aar paa Kong Salomons Apotek i København. Han begyndte derefter at studere Medicin, først i Rostock og derefter ved Universitetet i København, men opgav dette og vendte tilbage til Farmacien som Provisor for Grasewurms Enke i Tønder. Som saa ofte i hin Tid førte Provisoratet til Ægteskab med Enken, hvorom han meget karakteristisk udtaler sig i sin Ansøgning (af 13. August 1763) om Bevilling: »Es hat sich durch die Schickung des Höchsten gefüget, dass ich mit desselben nachgelassenen Witwe in ein christliches Ehegelöbnis eingelassen und solcher in Kurzen durch priesterliche Einsegnung zu vollziehen gedenke«; men inden (!) dette sidste sker, ønsker han at ansøge Kongen om, at det Grasewurm tildele Privilegium maa blive overført paa ham. Dette sit Ønske fik han

opfyldt 14. Oktober 1763, og Vejen, for Ægteskabet var derved banet. Maanedsdagen før han indsendte sin Ansøgning, lod han sig eksaminere ved det medicinske Fakultet i København. Testimoniet vedlagde han sin Ansøgning, og det fortæller følgende om hans Uddannelse:

»Decanus und sämtliche Membra Facultatis medicinae Havniensis nebst den zwei unterschriebenen Apothekern notificieren hierdurch, dass der Candidatus Medicinae et Pharmaciae Hr. Carl Friederich Wilhelm Holtzendorff uns gebührender massen ersuchet. seine erlangten Profectus in einem ordentlichen Examina zu prüfen und ihm darüber ein pflichtmässiges Zeugnis zu ertheilen.

Wir haben daher am 13. Julii a. c. dieses Examen vorgenommen und dabei zuerst seine erhaltenen Attestata durchgesehen, woraus wie erkennt, dass Candidatus im Jahr 1728 am 16. Januarii in der Churmärkischen Stadt Lentzen das Licht der Welt zuerst erblicket. Sein Hr. Vater war der kgl. Einnehmer daselbst Christian Holtzendorff, die Frau Mutter Catharina Sophia, gebahren Rolieffen. Nachdem Candidatus daselbst sowohl zu Hause als in der Schule bis in sein 14tes Jahr nicht allein eine anständige Christliche Education erhalten, sondern auch unter des damals berühmten Rectore Carstedt einen guten Grund in den Humanioribus geleet, so widemte er sich der Apothekerkunst und brachte die ihm bestimmte 6 Lehrjahre bei Hr. Joachim Friederich Ziegenhagen, Apothekern in Grabou in Mecklenburgischen zu. Nach zurückgelegten Lehrjahren hat derselbe zur weiteren Perfection in diesen Metier bei Hr. Buschkamp zur Luchou 2 Jahre, ferner bei Hr. Regemann in Salzwedel ½ Jahr, bei der Witwe Roleff in Rendsburg 3 Jahre, bei der Witwe Glaesern in Eckernförde als Provisor ein Jahr, bey Hr. Fischer in Altona 2 Jahr und zuletzt hier in Copenhagen auf der Salomons Apotheke 5½ Jahr conditioniret, woselbst er verschiedenen Jahre hindurch Gelegenheit gehabt, sich die vortreflichen chümischen Einsichten des Hr. Apothekers Cappel aufs beste zu Nutze zu machen. Von dieser Zeit an entschloss sich Candidatur, sich dem Studio Medico zu widmen und liess sich daher zu Rostock als Studiosus Medicinae immatriculiren. Wegen der Kriegsunruhen aber retirirte er sich auf die hiesige Universitaet, woselbst seine Matricul unter d. Hr. I. R. Kalls Rectorat ratificiret wurde. Er hatte hierselbst das Gluck d. Hr. Etats-Rath von Buchwald zum Privat-Praeceptor zu erhalten und ausserdem die Freyheit, sich sowohl bei demselben als bei Hr. Justiz-Rath Friis Raths zu holen. Ueber die Experimentalphüsik und theoretischen Teile der Medicin hörere Hr. Prof. Kratzenstein, über die Anatomie den Prof. F. Rottböl und über die Mineralogie den Hr. Prof. Ascanius. Auch hat er sich den botanischen Excursionibus unter dem Hr. Etats-Rath von Buchwald und Hr. Prof. Tycho Holm mitbeyegesellet. Indem er aber seinen Vorsatz, sich in diesem Studio vollkommener zu machen, weiter ausführen wollte, so rufet ihn die Vorsicht zu seinem vorigen Metier zurück, indem sie ihm dabey den Weg zu seinen vermüthlichen Glücke zeigt.«

Holzendorff efterlod sig Enke og en Son, og det var Meningen, at denne efter endt Uddannelse skulde overtage Apoteket.

Denne Søn, August Daniel Sigismund Holzendorff, var født i Tønder 1765 og blev efter endt Skoleundervisning Discipel i 4½ Aar paa Faderens Apotek i Aarene 1780—84; efter at være udlært, forestod han et Aarstid Apoteket for sin Moder og rejste herefter for at udvide sine Kundskaber til København, hvor han i 1½ Aar konditionerede paa Frederiks Hospitals Apotek, og hørte derpaa Forelæsninger hos Prof. Kratzenstein (i Experimentalfysik), Prof. Tode (i Materia medica og Fysiologi) og hos Lektor, senere Apoteker Nic. Tychsen (i Kemi). 9. Februar 1788 indstillede han sig til Examen chemico-pharmaceuticum, som han bestod med enst. Laud.⁴) Han rejste da tilbage til Tønder, hvor han forlovede sig med Jfr. Mette Maria Christina Nissen (senere gift med efterfølgende Apoteker). Kort før Brylluppet skulde finde Sted, døde imidlertid (i 1790) August Holzendorff.

Hans Moder tog nu Svigerdatteren til sig som sin egen Datter og fortsatte vedblivende Apotekets Drift med Provisor. Denne var i 1793 cand. pharm. Peter Ludolph Bendixen, som i dette Aar forlovede sig med Jfr. Nissen, hvorefter Enkefru Holzendorff besluttede at overlade Bendixen Apoteket »um ihn und seine Braut dadurch glücklich zu machen«. Hun indsendte Ansøgning desangaaende til »tyske Kancelli« og fik ogsaa sit Ønske opfyldt.

PETER LUDOLPH BENDIXEN.

Født i Coldenhüttel i Ejdersted, S. a. senere Provst i Flensborg . . Bendixen, død i Tønder Oktober 1832.

Gift med Mette Maria Christina Nissen, D. a. kgl. Toldforvalter Nissen i Tønder, død i Tønder 4. November 1832.

Han disciplinerede i Flensborg til 1777, konditionerede derefter i Göttingen, Helsingør, Frederikshald og København og var i 2 Aar Provisor i Flensborg, inden hankom til Tønder. 19. Juli 1793 fik han kgl. Bevilling, der, ligesom de følgende, afveg fra Forgængernes derved, at Vinstueprivilegiet var udgaaet.

P. L. Bendixen og Hustru døde kort efter hinanden i Slutningen af 1832 og efterlod sig en Datter Sophia, gift med Købmand og Sæbesyder i Preetz Wilhelm Andreas Dreyer. Datteren havde ikke stor Lyst til at overtage Apoteket og vilde derfor helst bortforpagte det;

og en Forpagter var fundet i Apotekets daværende Bestyrer, cand. pharm. Johan Balthazar Stehr.*) Men en Ansøgning fra denne om at maatte forpagte Apoteket foreløbig for 10 Aar blev afslaaet 1. Maj 1833. Derimod synes en saakaldt »Lejekontrakt« af 27. September 1833 mellem Stehr og Købmand Dreyer (paa Hustruens Vegne) at være approberet. Fru Dreyer blev boende i Preetz, og Stehr vedblev at bestyre Apoteket. 23. Februar 1844 (senere Stadf. af 16. August 1854) blev Bevillingen overført paa Sophia Dreyer, som efter Mandens Dod i 1844 flyttede tilbage til Tønder. Hun forpligtede sig som sædvanligt til at lade Apoteket bestyre af en Provisor, og denne var nu (eller i al Fald i 1845) hendes Son, »den examinerede Pharmaceut og Forvalter« Ludolph Dreyer (exam. i Kiel).

I 1845 gik Ejeren af »Alte Apotheke« A. W. Kirkerup fallit, og Ludolph Dreyer søgte nu at benytte Lejligheden til at blive af med Konkurrence-Apoteket ved selv at købe det paa den til December s. A. berammede Auktion; han vilde derefter ansøge om Bevilling til begge Apoteker og nedlægge »Alte Apotheke«. 14. Oktober 1845 indsendte han derom følgende Ansøgning:

»Der examinirte Pharmazeut und gegenwärtige Verwalter der Hauptapothek in Tondern, Ludolph Dreyer, daselbst, Sohn der Besitzerin dieser Apotheke, der Ehefrau des Seifenfabrikanten Dreyer in Preetz, geboren Bendixen, bittel unter nachstehenden, gewiss hochwichtigen Gründen allerunterthänigst:

Dass für den Fall wenn er die unter Concursbehandlung befindliche und in der Mitte des nächsten December- Monats zum öffentlichen Aufbot kommende zweite oder sogenannte Schönermarcksche Apotheke in Tondern höchstbietend käuflich erstehen sollte, in welchen Falle die Uebertragung des Privilegiums der jetzt von ihm verwalteten Hauptapothek und auch des Privilegiums der dann erstandenen zweyten Apotheke auf seinen Namen nachgesucht werden würde, alsdann ihm gestattet werden möge, die Officin oder das Geschäft eingehen zu lassen, sodass er obwohl in Besitz beider sein veräusserlicher Eigentum bildenden Privilegien, dennoch in Tondern nur ein Apothekengeschäft und eine Apotheke zu betreiben habe, und ferner dass, wenn im Laufe der Zeit Umstände noch eine andere Officin oder Apothekengeschäft in Tondern erforderlich machen sollte, dieser andere Apotheke dem Besitzer des Privilegiums für die jetzige zweyte oder Schönermarcksche Apotheke vorher wegen des Kaufpreises für dasselbe oder sonsten Entschädigung zu leisten verpflichtet sein solle.«

*) Johan Balthazar Stehr, født i Kjerte paa Fyen 13. Januar 1801, disc. paa Nyborg Apotek, Fysikateksamen 1821. farm. Eksamen 13. Maj 1824 (enst. Laud.). Efter Bestyrervirksomheden paa Tønder Store-Apotek var han i en lang Aarrække Møllejejer ved Tønder. Død der 1879.

Ved kgl. Resolution af 5. December s. A. fik Ludolph Dreyer Lov til at handle, som han havde bedt om. Auktionen har sandsynligvis ikke fundet Sted i December 1845, men først hen paa Aaret 1846. Under 13. Maj 1846 meddeler nemlig Magistraten i Tønder, at dens Modindstillinger mod Nedlæggelsen af »Alte Apotheke« nu var blevet overflødige, idet Ludolph Dreyer ikke havde gjort Brug af det ham givne Tilsagn fra Kancelliet. Det Schönermarckske Apotek var solgt til cand. pharm. G. A. Neuber fra Meldorf. Dreyer ansøgte heller ikke om at faa Moderens Bevilling til Hauptapotheke overført paa sig. Driften af dette blev stadig fortsat paa hendes Bevilling, indtil Dreyer i 1855 solgte Apoteket til A. V. Ørnstrup.

ANDREAS VOLKMAR ØRNSTRUP.

Født i Svendborg 1829, S. a. Distriktskirurg Carl Christian Ørnstrup og Else Richardine Hardt, død i København 23. Februar 1878.

Gift med Jenny Larissa Tommesen Gether, død i København 13. Marts 1909.

Han tog farm. Eksamen 1850 I (Laud.) og konditionerede derefter paa Hjorte-Apoteket og Svane-Apoteket i København, indtil han 1855 købte Hauptapotheke i Tønder for en Købesum af 38000 Rdl. Hans Bevilling udstedtes 10. April 1856, og den er den eneste af Bevillingerne til dette Apotek, der er udfærdiget paa Dansk. Apoteket kaldes heri »Store-Apotek«, hvilket det almindeligvis kaldtes af Publikum, og førte fra nu af dette Navn med 2 Løver i sit Mærke.

I Slutningen af 1863 solgte Ørnstrup Apoteket og var derefter i en Del Aar Medejer af et Bryggeri og Mineralvandsfabrik i Svendborg.

HENRIK AUGSBURG

købte 1863 Apoteket for 46.000 Rdl. og fik Bevilling 4. Maj 1864. Denne udstedtes af »Die Kaiserlich Oesterreichische und Königlich Preussische oberste Civilbehörde in Herzogthum Schleswig«, og Augsburg maatte for den i Følge Kanzleipatent af 27. Oktober 1838 erlægge en Rekognition paa 750 Daler til Kiels Universitet. I 1877 solgte han Apoteket til C. A. Haastруп, fordi Adoptiv sønnen J. J. J. Augsburg af de prøjsiske Myndigheder udvistes som Optant.

Augsburg havde, forinden han købte Store-Apotek i Tønder, været Apoteker i Keitum paa Øen Sild (Bevilling 20. Februar 1858) og var senere fra 1878 til sin Død Indehaver af Apoteket i Roskilde. (Bio-

grafi se »Dom-Apoteket i Roskilde«). Han døde 27. August 1888 og ligger begravet paa Tønder Kirkegaard.

Henrik Augsburg.

Christian Alfred Haastrup.

CHRISTIAN ALFRED HAASTRUP.

Født 13. November 1843 i Sierre Leone (Vest-Afrika), S. a. Missionær Niels Christian Haastrup og Agnes Helena f. Hopf, død i Flensborg 28. December 1921.

Gift 1870 med Catharina Erica Petrea Beier, født i Gesing ved Skærbæk.

Han disciplinerede paa Herrnhut Apotek (Sachsen) 1857—60, tog Medhjælpereksamen s. A. i Löbau i Sachsen og konditionerede derefter i Christiansfeld 1860—61 og i Skærbæk 1862—64; tog farm. Eksamen i København 1867 I (Laud.) og var fra 1867—69 paa Løve-Apoteket i Kolding. 1869 købte han Thyholm Apotek, der da var beliggende i Søndbjerg og fik samtidigt med Bevillingen (af 27. August 1869) Tilladelse til at flytte det til Hvidbjerg (se Hvidbjerg Apotek). 1875 solgte han dette Apotek, tog i Efteraaret 1876 tysk Statseksamen i Kiel og købte 1877 »Store Apotek« i Tønder for 100.000 Kr. Han overtog det 1. April, fik Bevilling 21. August s. A. (udstedt af Overpræsidenten for Slesvig-Holsten) og drev det til 1895, da han solgte det til J. P. H. T u c k s e n.

Han boede derefter som Rentier i Flensborg til sin Død, og ligger begravet paa Skærbæk Kirkegaard.

En Søn, Oscar Hastrup, var i Aarene 1901—04 Apoteker i Nordborg paa Als.

JOHANNES PETER HARTVIG TUCKSEN.

J. P. H. Tucksén.

Født i Hattstedt ved Husum, hvor Faderen var Lærer og Degn. Blev 1. Juli 1883 Discipel paa Apoteket i Heide (Holsten) og tog 23. Juni 1886 Apoteker-Gehülfenprüfung i Kiel; konditionerede derefter i Heide, Wismar, Aabenraa, Bremen og Bernburg, indtil Oktober 1889, fra hvilket Tidspunkt han studerede til Eksamen i Kiel (Approbation der 29. Maj 1891). Var fra 1. Oktober 1891 til s. D. 1892 frivillig Militærapoteker i Rendsborg og konditionerede derefter i Flensborg, indtil han 1. April 1895 overtog »Store Apotek« i Tønder (Bevil-ling 16. Marts s. A.). 1919 solgte

han Apoteket til P. Toft og har siden da boet som Rentier i Hattstedt.

PETER MIKKELSEN TOFT.

Født i Kastrup, Gram Sogn, 2. November 1872, S. a. Gaardejer Christen Toft og Margrethe f. Vraae.

Gift 5. Oktober 1909 med Helene Johannsen, født 13. Oktober 1890, D. a. Sanitetsraad, Dr. med Johannsen og Helene f. Hansen.

Besøgte Latinskolen i Haderslev 1886—92; disciplinerede paa Hjorte-Apoteket i Haderslev 1892—96; var derpaa præjsisk Soldat. Konditionerede i Mölln i Lauenborg, i Graasten og Lybæk; studerede i München og Erlangen, hvor han i Foraaret 1902 tog Statseksamen. Var fra 1904 til 1910 Apoteker i Toftlund og fra 1910 til 1919 Apoteker

i Jels (se disse Apoteker), hvorefter han købte »Store Apotek« i Tønder til Overtagelse 1. Oktober 1919; Bevilling 27. Oktober s. A.

Ved de sønderjyske Landsdeles Genforening med Danmark blev Grænsen draget saa nær syd for Tønder, at denne By derved mistede $\frac{2}{6}$ af sit Opland. Søgningkredsen for de 2 Apoteker blev derved saa meget forringet, at det var umuligt for dem begge at bestaa, og Apoteker Toft ansøgte derfor, med Støtte af Amt og By, om Tilladelse til at købe det saakaldte »Alte Apotheke« og derefter nedlægge dette. Tilladelse blev givet og iværksattes 1. August 1920.

Peter Toft.

III. ZWEITE ODER SCHÖNERMARCKSHE APOTHEKE.

Kleine Apotheke — Alte Apotheke.

GEORG SCHÖNERMARCK.

Som omtalt i første Afsnit maatte Peter Langheim (fra Ejdersted) sælge »Nebenapotheke« i 1710 til Schönemarck paa Grund af økonomiske Vanskeligheder, opstaaede ved Apotekets ringe Omsætning, og det gik ikke hans Efterfølger bedre.

14. Juni 1710 blev Bevillingen udstedt for denne, og det siges deri, at han »sich alles dessen zu erfreuen haben möge so einem privilegierten Apotheker der Gewohnheit und Herkommen nach billig mässiger weisse zukömbt«; men samtidigt stilles der den Fordring, at han skulde lade sig eksaminere og derved forskaffe sig Vidnesbyrd om, at han var kyndig i Apotekerkunsten. Han underkastede sig straks den forlangte Eksamen. Bevillingen gav ham derimod ikke Ret til at fortsætte den af Forgængereren drevne Vinhandel, hvilket sikkert har været et alvorligt økonomisk Tab for ham.

Men hvad der formentlig gav Schönemarck Haab for Fremtiden var, at Chr. Albr. Langheim endnu i 1710 ikke havde faaet Bevillingen

til »Hauptapotheke« extenderet og konfirmeret for sin Person, omend han som sine Brødrers Arving sad som Indehaver af Apoteket. Men som nævnt fik Langheim i 1712 sin Bevilling til saavel Apotek som Vinhandel, og allerede Aaret efter maatte Schönermarck give op og anmelde Konkurs. Ved Auktion blev Apoteket solgt til Apotekersvenden Hans Lorentzen, der som Medlem af en kendt og agtet Tønder-Slægt alene af den Grund maatte have bedre Ciraacer der i Byen end en Fremmed som Schönermarck.

HANS LORENTZEN.

Han havde lært Apotekerkunsten i Flensborg og derefter »forsøgt sig i det Fremmede«; efter Hjemkomsten til Tønder lod han sig behørig eksaminere af fornævnte Fysikus, Dr. med. Johan Gornann.

I 1713 overtog han det Schönermarckske Apotek, da denne »von seinen Curatoribus ad concursum et cessionem bonorum gedrängt worden«. Nogen Bevilling fra dette Aar kendes ikke, men 19. Máj 1730 stadfæstede Kong Frederik IV hans Bevilling, i Følge hvilken han maatte nyde de samme Privilegier som Schönermarck og ydermere, til Forskel fra denne, fik Ret til at holde Vinstue: »sodann auch den Gebrauch und Genuss der freyen Wein-Schencke, jedoch nicht private, sondern auf ebendemselben Fuss, wie seinen Vorwesern (Giesen og Langheim) vergönnert gewesen fernerhin behalten soll.«⁶⁾ 16. April 1731 og 13. Marts 1747 blev Bevillingen paany stadfæstet. (I de kgl. Bevillinger, som udstedtes for den Lorentzenske Slægt kaldes Apoteket kun »Zweite Apotheke in Tundern«, senere dukker atter Navnet »Zweite oder Schönermarcksche Apotheke« op).

1. August 1760 ansøgte Hans Lorentzen om, da han nu var over 70 Aar gammel og havde passet sit Officin i 46 Aar, at maatte overlade Apoteket til sin Søn Lorentz, der havde lært Farmacien; hvilket ogsaa blev bevilget.

LORENTZ LORENTZEN.

Født i Tønder, død smst. 1786.

Gift med Helena....; gift 2) med efterfølgende Apoteker.

Efter Discipeltiden konditionerede han 4 Aar »i det Fremmede«, bl. a. i Rendsborg, hvor han blev eksamineret. Der findes et Eksamensbevis (dat. 2. September 1756) for ham, hvoraf fremgaar, at han havde ønsket at lade sig eksaminere, da det var hans Hensigt i Frem-

tiden enten som Provisor eller ved Lejlighed som Ejer at forestaa et Apotek. Han eksamineredes af Amts- og Stadsfysikus i Rendsborg, Dr. med. Friedrich Jacob Oeding og Apoteker og Raadmand i samme By Laurentius Holdersen og svarede i et »anstillet colloqvio« grundigt paa de forelagte Spørgsmaal, saa at han af lagde et temmelig godt Bevis paa de erhvervede Videnskaber og Dueligheder.

3. November 1760 fik han Bevilling (stadfæstet af Christian VII 23. Juni 1766) og var i Henhold til denne fritagen for Indkvartering, men nød derudover ingen Lempelser i Skatter og Byrder.

Familien Lorentzens Bømærke.
(Nu indmuret i Tønder Apoteks Havemur.)

Hans Enke fortsatte Apotekets Drift efter hans Død i 1786, indtil hun det følgende Aar ægtede Provvisoren paa »Hauptapotheke« J. P. Bergmann, som derefter overtog Apoteket.

Mellem Lorentzens Enke og Søn blev under Skiftebehandlingen oprettet en Kontrakt af 31. Januar 1787, i Følge hvilken Sonnen skulde have Arveret til Apoteket og dertil henhørende efter Moderens og hans tilkommende Stedfaders Død.

JULIUS PETER PHILIP BERGMANN.

Født i Lauenborg, død i Tønder 1825.

Gift 1787 med Enken efter foregaaende Apoteker.

Om hans Uddannelse og farmaceutiske Virksomhed vides intet udover, at han i 1785 afløste August Holzendorff som Provisor paa »Hauptapotheke« (se Side 292). 1. Maj 1787 ansøgte han om Bevilling til »Zweite Apötheke« og fik den 17. August s. A. med den Tilføjelse, at Lorentzens Søn i Henhold til ovennævnte Skiftekontrakt bevarede sin Arveret til Apoteket.

I Foraaret 1805 bortforpagtede han Apoteket til sin Stedson Hans Lorentzen (født 1773, død 1835).

Denne havde disciplineret dels hos sin Fader, dels hos Bergmann

og derefter konditioneret 2 Aar i Kiel. Han blev eksamineret i Tønder af Fysikus, de øvrige Læger i Byen og af Apoteker Bendixen paa »Hauptapotheke«, hvorefter han giftede sig og nu gerne vilde overtage det fædrene Apotek. Bergmann var heller ikke utilbøjelig til at lade ham overtage Driften, og de afsluttede da en Kontrakt, i Følge hvilken Lorentzen, da han ikke kunde betale sin Stedfader nogen Købesum for Apoteket, forpagtede dette for en aarlig Afgift; Forpagtningsforholdet blev efter derom indgiven Ansøgning (af 8. Marts 1805) stadfæstet af Kongen.

Men Hans Lorentzen blev drikkfældig og forsømte sit Apotek, saa i 1820 maatte Bergmann igen overtage Driften, som han fortsatte til sin Dod 5 Aar senere.

Hans Lorentzen overtog nu igen Apoteket, som han drev indtil 1831, da han solgte det til sin Son Lorentz Lorentzen.

Paa Opfordring af Repræsentanter for Øen Sild anlagde Hans Lorentzen i 1825 efter Overenskomst med Kommunen et Filialapotek i Keitum, der blev bestyret af Provisor. Sønnen overtog ogsaa dette Filialapotek, som han lod drive paa samme Maade til 1834, da det blev selvstændigt.*)

LORENTZ JULIUS LORENTZEN

købte Apoteket i Følge Kontrakt af 11. November 1831 for 16,000 Rdl. 21. August 1833 ansøgte han om Bevilling, som først udstedtes 13. Januar 1835, og allerede det følgende Aar (ved Kontrakt af 8. Januar 1836) maatte han paa Grund af økonomiske Vanskeligheder sælge Apoteket. At han har siddet daarligt i det, fremgaar bl. a. af, at Kancelliet maatte true med at anvende skarpe Midler for at faa ham til at betale 28½ Daler i Gebyrer for Bevillingen. Efter at have solgt Apoteket ansøgte han om at slippe for disse, hvilket ogsaa bevilgedes ham, da han havde maattet sælge Apoteket for at kunne udrede sine Sødskendes Part af Arven efter Faderen.

I Slægten Lorentzens Tid blev Apoteket indrettet paa Storegade i et simpelt, gammelt Hus (deraf Navnet »Alte Apotheke«); som Mærke forte det en Enhjørning.

HERMAN EMIL SCHEEL

købte Apoteket i Følge ovennævnte Kontrakt for 15,500 Rthlr. Cour. Kun i 2 Aar beholdt han det; 10. Februar 1838 fik han Bevilling til

Nysted Apotek paa Laaland, hvis Indehaver, P. I. Boysen, da overtog Apoteket i Tønder.

Scheel døde 1849 som Godsejer paa Falster. (Biografi se Nysted Apotek).

PETER INGVER BOYSEN

overtog Apoteket 1838 og drev det, ligesom sin Forgænger, kun i 2 Aar; i 1840 solgte han det til A. W. Kirkerup. 5. November 1840 fik Boysen det Skudsmaal af Fysikus P. Dircks i Tønder, at han havde drevet Apoteket til alles fuldkomne Tilfredshed.⁷⁾

P. I. Boysen havde forinden, fra 1830 til 1837, været Apoteker i Nysted; han blev senere, fra 1842 til 1856 og igen fra 1861 til 1875 Apoteker i Stege; han døde 1889. (Biografi se Stege Apotek).

ANDREAS WILHELM KIRKERUP,

der hidtil havde været Apoteker i Ahrensböck i Holsten, drev »Alte Apotheke« fra 1840 til 1845, i hvilket Aar han gik fallit. Paa »Haupt-apotheke« sad dengang Enkefru Sophie Dreyer som Indehaver med Sønnen Ludolph Dreyer som Bestyrer. Denne sidste ansøgte, som foran omtalt, Kongen om Tilladelse til at købe det under Konkurs værende Apotek for at nedlægge det og fik denne Tilladelse.

GUSTAV ADOLPH NEUBER,

der stammede fra Meldorf i Ditmarsken, blev imidlertid Højstbydende paa Apoteket ved Auktionen og fik dette tilslaaet; 5. Marts 1847 fik han kgl. Bevilling. 1853 solgte han Apoteket til

FERDINAND VELTHEIM

fra Kiel. Dennes Bevilling er den eneste af »Alte Apotheke«s Bevillinger, der er udfærdiget paa Dansk; og det blev deri paalagt ham, under »Fortabelse af Privilegiets«, at godtgøre, at saavel han som hans Medhjælpere var det danske Sprog mægtigt. Han solgte Apoteket 1870.

JOHAN CASIMIR CARSTENS

»Gamle Apotek« i Tønder.
Efter Ombygningen i 1871—72.

Født 1832 i Bredsted, S. a. Landfoged Carstens.

Han kom til Farmacien 1851 og tog 1860 II farmaceutisk Kandidateksamen i København med Laud. Var derefter i nogle Aar Apoteker i Tyskland, indtil han i 1870 købte »Gamle Apotek« i Tønder, som han drev i 22 Aar. Han ombyggede i 1872 Ejendommen og indrettede Apoteket saaledes, som det stod til Nedlæggelsen i 1920.

Carstens var en agtet og velanset Mand i Tønder, hvor han var Indehaver af forskellige Tillidshverv. Efter Salget af Apoteket flyttede han til Lybæk.

PAUL LUDWIG GUSTAV SADEE

fra Stettin købte 1892 Apoteket af Carstens og solgte det 1896 til

AUGUST FRIEDRICH LUDWIG MEUBRINK

fra Berlin, der straks efter de sønderjyske Landsdeles Genforening med Danmark solgte Apoteket til Indehaveren af »Store Apotek« P. Toft, som ved kgl. Resol. af 5. September 1920 nedlagde Apoteket fra 1. August s. A. at regne.

SAMMENLIGNENDE KRONOLOGISK OVERSIGT OVER
APOTEKERNE I TØNDER

Hauptapotheke.	Nebenapotheke.
1623—1631 Michael Frentzke.	
1631—1637 Paul Huss.	
1637—1651 Andreas Lawrenzen.	ca. 1650—1653 Johan Schwermann.
1651—1653 hans Arvinger.	
1653—1672 Johann Schwermann.	1653—1657 Johan Stobæus.
1672—1673 hans Arvinger.	1657—1673 Peter Langheim sen. (Lukket 1673—1696).
1673—1697 Peter Langheim sen.	1696—1697 Peter Langheim jun.
	1697—1699 Andreas Langheim.
1697—1699 Peter Langheim jun.	1699—1703 Chr. Albr. Langheim.
1699—1703 Andreas Langheim.	1703—1706 Burchard Giesen.
1703—1723 Chr. Albr. Langheim.	1706—1710 Peter Langheim.
	Fra 1710 selvstændigt = Zweite oder Schönermarckshe Apotheke.
	1710—1713 Georg Schönermarck.
1723—1736 hans Enke og Søn.	1713—1760 Hans Lorentzen sen.
1736—1745 Johann Heinrich Tschering.	
1745—1761 Daniel Sigismund Grascwurm.	
1761—1763 hans Enke.	1760—1786 Lorentz Lorentzen.
1763—1784 Carl F. W. Holzendorff.	
1784—1793 hans Enke.	1786—1787 hans Enke.
1793—1832 Peter Ludolph Bendixen.	1787—1825 Jul. P. P. Bergmann. 1805—1820 var Apoteket bortforpagtet til Hans Lorentzen jun.
	1825—1831 Hans Lorentzen jun.
1832—1855 hans Datter Sophie Dreyer og dennes Søn Ludolph Dreyer.	1831—1836 Lorentz Jul. Lorentzen.
	1836—1838 Herman Emil Scheel.
	1838—1840 Peter Ingver Boysen.
	1840—1845 Andr. Wilh. Kirkerup.
	1845—1853 Gustav Ad. Neuber.
1855—1863 Andreas V. Ørnstrup.	1853—1870 Ferdinand Veltheim.
1863—1877 Henrik Augsburg.	1870—1892 Johan C. Carstens.
1877—1894 Chr. Alfred Haastrup.	1892—1896 Paul L. G. Sadée.
1894—1919 Johannes P. H. Tücksen.	1896—1920 August F. L. Meubrink.
1919— Peter Mikkelsen Toft.	Nedlagt fra 1. August 1920.

NOTER OG HENVISNINGER

Største Delen af det anvendte Materiale stammer fra Statsarkivet i Slesvig: Acta A XX, Nr. 2998 og Acta A. XVIII, Nr. 1945 med de til begge hørende løse Aktstykker.

- 1) Optegnelse i E. Dams Samlinger.
 - 2) Tysk Kanc. Patenten Registr. 1727, Fol. 37.
 - 3) » » » » 1730, Fol. 93.
 - 4) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
 - 5) T. K. Patenten Reg. 1730, Fol. 224.
 - 6) Schmidt: Histor. Taschenbuch über die Entstehung der Apotheken 1835. III, S. 126.
 - 7) Indlæg i Danske Kanc. 2. Dep. Reg. ¹⁰/₁₁ 1842, Nr. 828.
-

SVANE-APOTEKET I AALBORG

JOHANNES HOBERUS (Johan Hubertsen).

Gift med Maren Mortensdatter.

Hoberus var bosiddende i Aalborg i 1614, da han 5. Marts d. A. blev Broder i »Guds Legems Lav« der i Byen. Ret meget tidligere kan han ikke have slaaet sig ned i Byen, eftersom han 28. Marts 1634 fik det Skudsmaal paa Tinge, at han da »en tyve Aars Tid« havde boet i Aalborg og i den Tid forholdt og skilket sig baade udi Pest og andre Sygdomstider og ladet sig bruge ærligen og vel, ligesom ogsaa hans Hustru og Børn havde sig ærlig og vel forholdet.¹⁾

Han fik 27. Juni 1622 Bevilling til at være Apoteker i Viborg²⁾ (se Svane-Apoteket i Viborg), men benyttede ikke Bevillingen; 30. August s. A. erklærede han for Retten i Aalborg, at han ikke kunde flytte fra Byen, førend Hr. Jørgen Skeels Gaard i Viborg blev færdig, da han havde lejet denne af ham.³⁾ Hoberus blev imidlertid endnu en Del Aar boende i Aalborg.

Nogen egentlig Bevilling for Hoberus som Apoteker i Aalborg er det hidtil ikke lykkedes at finde, men at han har haft samme Retligheder som Landets øvrige privilegerede Apotekere fremgaar af forskellige Kongebreve; den Mulighed kan maaske ogsaa tænkes, at han har drevet Apoteket i Aalborg paa sin ubenyttede viborgske Bevilling. I et kgl. Brev af 28. August 1631 fik Lensmanden Otto Skeel saaledes Paabud om, »at ingen Materialister eller Urtekræmmere udi vor Købstad Aalborg tilstedes nogle *Composita* eller andet som Apoteket alene vedkommer at falholde, men hos Apotekeren der sammesteds, som saadant alene bør og maa sælge, samme Vare at

købes.«⁴⁾ Det følgende Aar klagede Hoberus til Kongen over, at der i Byen fandtes dem, der fordristede sig til at sælge Varer, det alene tilkom Apoteket at falholde; Christian IV forbød 8. April s. A. paa det strengeste, at saadant fandt Sted, og hvis nogen kunde overbevises om at have overtraadt Forbudet, skulde han straffes vedbørligt; i samme Brev siges, at Hoberus »for nogen Tid siden haver bekommet vores naadigste Bevilling et Apotek at holde udi vor Købstad Aalborg.«⁴⁾ Et yderligere Bevis for, at Hoberus har været privilegeret Apoteker i Aalborg, og at hans Apotek er = det nuværende Svane-Apotek, faas af Efterfølgeren Daniel Calows Bevilling, hvori det hedder, at denne skal nyde de samme Rettigheder som »den, der tilforn har haft samme Apotek.«

Endnu i 1634 var Hoberus i Aalborg, da han 25. April d. A. fik Dom over Arvingerne efter Præsten i Vester-Hassing Peder Poulsen Stavad, der skyldte ham 16 Daler; ved denne Lejlighed optræder Apotekerens »Tjener« Jørgen, vel den samme Jørgen Apoteker, hvem Peder Orgelmester 12 Aar i Forvejen fik Lov til at tiltale for en Sangbog og 4 Stemmer.⁵⁾

Hoberus har næppe haft stort Udbytte af sin Virksomhed i Aalborg. 28. Marts 1634 sagsøgte Hans Borthus ham for 28 Daler 3 Mk.; Johannes Apoteker undskyldte sig i Retten med, at han ikke havde rede Penge, men hvis Sagen maatte udsættes en 14 Dages Tid, vilde han gøre sin Flid med at betale.⁶⁾

Medvirkende til Apotekerens daarlige Stilling var maaske en Kaution, han sammen med Apoteker Jørgen Wernicke i Viborg havde indgaaet for dennes »Søn« Peder Mortensen, Kromand i Hillerød, som i Følge et Haandskrift af 12. September 1620 skyldte Kongen 400 Daler kurant. Samme Dag Kongen i 1632 udstedte foran nævnte Beskærmelsesbrev for Hoberus, gav han ham den Lettelse som Kautionist for de 400 Daler, at Betalingen afgjordes, naar Apotekeren i Løbet af 10 Aar afbetalte 200 Sletdaler, »eftersom han kunde afstedkomme.«⁴⁾ Disse Penge er nok aldrig indgaaet i Kongens Kasse. 25. September 1635 fik Norges Riges Kansler Jens Bielke Kongens Befaling at tilholde Hoberus, som da berettedes at være i Bergen, inden førstkomende 1. Maj at klarere i Rentekammeret for de 400 Daler uden Dilation; i modsat Fald tiltales for Retten og dømmes.⁷⁾ Men endnu i 1641 var intet betalt; i dette Aar indstillede Rentekammeret, at der udgik Kongebreve til Lensmændene paa Aalborgbus og Hald om, at de ved Dom skulde lade Gælden med Rente paa Rente inddrive hos Kautionisterne eller dissers Arvinger eller i modsat Fald fremskaffe Tingsvidne for, at der intet var at bekomme.⁷⁾

DANIEL CALOW.

Født i Mohrungen i Østpreussen 27. Oktober 1614, S. a. Amtsskriver Peter Calow og Catharina Spiesen, død paa Kragelund i Vindblæs ved Mariager 1. November 1686.

Gift 1) 13. September 1640 med Mette Grubbe, født 1612, D. a. Borgmester i Aalborg Didrik Grubbe og Ane Andersdatter Juul, død i Aalborg 2. Februar 1660.

2) 26. Januar 1661 med Elisabeth Larsdatter Skriver, født 1614, D. a. Borgmester i Aalborg Lars Hansen Skriver og Else Hegelund, (siden 1656 Enke efter Borgmester i Aalborg Hans Sørensen), død i Aalborg 27. Januar 1667.

3) 1. September 1669 med Karen Hansdatter Drostrup, født 6. Juni 1650, D. a. Hans Nielsen Drostrup til Skovstrupgaard i Skellerup Sogn ved Hobro, tidl. Borgmester i Mariager, og Karen Albrechtsdatter, død 20. November 1697.

Calow lærte Apotekerkunsten i Thorn i Vestpreussen fra 1629 til 1633 og var derefter Apotekersvend i Danzig, Königsberg, København, Lybæk og Hamborg; paa Viborg Apotek 1634—36, derefter i Hamborg og Hannover og paa Løve-Apoteket i København 1636—37, da han blev ansat som Rejseapoteker hos Christian IV. 22. Januar 1639 fik han »alene og ingen anden« Bevilling til at indrette et Apotek i Aalborg; de ham paalagte Pligter var de sædvanlige, Rettighederne de samme som for Apotekerne i de andre Købstæder og for den, der tilforn havde haft samme Apotek.⁸⁾ Kongen meddelte samme Dag Lensmanden paa Aalborghus Gunde Lauge, at Calow havde faaet Bevilling og paalagde ham at have flittigt Indseende med, at Calow opfyldte sine Forpligtelser.⁹⁾

Nogle Uger senere, 12. Februar 1639, fik Calow en ny Bevilling paa sit Apotek, som han havde tilbudt at ville indrette og holde paa egen Bekostning. I denne nye Bevilling fritoges han for alle kongelige og Byens Tynger og Besvær, ligesom det paany fremhæves, at ingen anden uden særlig kgl. Bevilling maa holde Apotek eller sælge Apotekerverer i Aalborg; den, der dermed befandtes, skulde have forbrudt de Urter og Materialier, han havde med at fare.¹⁰⁾ Dette Privilegium lod Calow ved Slotsfoged Jens Jensen læse og paaskrive paa Aalborg Byting 26. August 1639. Bevillingen stadfæstedes af Frederik III 28. Marts 1652 (tinglæst 31. Maj) og paany 14. November 1661 efter Enevældens Indførelse (Konfirm. tinglæst 20. December s. A.)¹¹⁾

Calow synes ikke at have villet anerkende den Ret, som Byens Læge havde til at føre Tilsyn med Apoteket. Dr. med. Niels Benzon, der var kommen til Aalborg samtidigt med Calow, lod 20. August 1660 læse paa Raadstuen Kongens Mandat af 4. Maj 1645, efter hvis Indhold Apoteket skulde visiteres paa Mikkelsdag (29. September).

Doktoren fremlagde en Skrivelse, hvori han advarede Calow mod ikke at bevise *Medico approbato* tilbørlig Lydighed og derved udsætte sig for Tiltale. Samtidig fremlagde Benzon »en Bog i hvidt Pergament in quarto indbunden, kaldet Dispensatorium Hafniense«, hvori fandtes det omtalte Kongebrev af 1645 og nogle Artikler, uddragne af kgl. Breve om Medici, Apotekere osv., hvilket altsammen blev læst og paaskrevet.¹²⁾

Hvor Hoberus har haft sit Apotek lader sig nu næppe afgøre; derimod maa det anses for givet, at Calows Apotek var indrettet i den saakaldte Toldergaard eller Kong Hans' Gaard paa Gammeltoiv. Om denne Gaard vides, at Anne Hansdatter Mandagen næst efter St. Hilarii Martyrsa Dag (27. Oktober) 1572 skødede den til Købmand Henrik Piphering; dennes Datters Mand Kristoffer Skiønning udgav 11. Juni 1593 sit Pantebrev paa Gaarden til Borgmester Poul Popp, der af Skiønning fik Skøde 24. Februar 1595. 2 Aar efter døde Popp, hvorefter Gaarden en Tid synes at have haft 2 Ejere, Borgmestrene Jørgen Olufsen og Didrik Grubbe; sidstnævnte fik 12. November 1638 Udlæg fra Raadmand Hybert Snillach i Gaarden og skødede 10. Februar 1640 sin Del af den til Købmand Peder Nøringh, medens Jørgen Olufsen 6. Februar 1643 udstedte Skøde paa sin Del formodentlig til Svigersønnen Christen von Ginchel. Fra dem gik den over i Apoteker Calows Besiddelse, idet han fik Skøde af Nøringh 11. December 1643 og af von Ginchel 13. April 1646. Imidlertid har ogsaa Calow haft en Medejer; Peder Steen gav 22. Maj 1654 Skøde til Boghandler Bertel Wolk, der 18. Oktober 1669 udstedte Skøde til Calows Svigersøn Tolder Lucas Hansen; 24. Februar 1668 havde Calow tilskødet Svigersønnen sin Del af Ejendommen.¹³⁾ Calow har saaledes ikke før 1643 faaet Ejerret i Gaarden, men han kan jo tidligere have boet til Leje i den, ligesom senere Friedenreich i Jens Bangs Stenhus.

Ved den store Brand i Aalborg 11. August 1663 gik ogsaa Toldergaarden til Grunde, hvilken Omstændighed kan have været medvirkende til, at Calow 2 Aar senere afstod Apoteket; maaske har Brandens Ødelæggelse af Apotekets Varelager endnu ikke været oprettet ved Salget, da det i Kontrakten bestemmes, at Friedenreich efter Taksation skulde betale de Medikamenter og andet, som var dueligt og ustraffeligt. Lucas Hansen genopbyggede Gaarden, og til Minde om Branden opsattes paa den nybyggede Gaard en Stentavle med Indskrift. Denne Tavle er endnu bevaret og indmuret i den nye Ejendom, som Diskontobanken opførte i 1873—74 efter at have nedrevet Lucas Hansens Gaard.

Foruden den Gaard, i hvilken Calow boede og havde sit Apotek, ejede han forskellige andre Ejendomme i og udenfor Byen. I femte Rode havde han saaledes et Lejehus, for hvilket Halvprocentsskatten af Lejen udgjorde 8 Sk.¹⁴⁾ I 1660 (Købebrev af 19. Marts) erhvervede han af Borger og Handelsmand Hans Sørensen en Havejord og Ejendom, som forud havde tilhørt dennes Forældre og laa udenfor Vesterport lige ved Calows egne Jorder, som han kort Tid forinden havde købt; Ejendommen var 3638 Kvadrat-

alen stor.¹⁹⁾ Ved Kongens Skøde af 28. Juli 1664 fik Calow en Del Bøndergods i Øster-Hanherred som Dækning for Laan, han havde ydet Kronen.¹⁹⁾ — Liv- og Hofmedikus, Dr. med. Poul Moth, Provst over Vendsyssels Provsti, udstedte 19. Februar 1667 Fæstebrev til Calow paa at nyde Vadum Kirkes Anpart Korntiende sin Livstid mod aarligt at give Kirken 24 Tdr. Rug og 24 Tdr. Byg; Calow forpligtede sig til uden Bekostning for Kirken at lade føre til dens Bygning og Vedligeholdelse alle de Materialer, der kunde behøves; desuden havde han til Stedsmaal af Tienden at give Kirken 48 Rdl., som straks skulde leveres Moths Fuldmægtig, at denne kunde føre Kirken dem til Indtægt og indføre Fæstebrevet i Kirkebogen. Kongen stadfæstede Brevet 18. April 1667, idet han efter videre Ansøgning og Begæring bevilgede, at Calows Datter Magdalene eller efter hendes Død et af hans andre Børn fremfor nogen anden maatte faa Tienden i sædvanligt Fæste for Livstid.¹⁹⁾

Sammen med flere andre, bl. a. Apoteker Johannes Friedenreich ejede Calow et Hus i Skolegade og var desuden Ejer af Gaarden Kragelund ved Mariager. I Budolfi Sogn betalte han Jordskyld, der i 1646 udgjorde 1 Mk. 7 Sk. for efterhaanden at stige saaledes, at han 1665—80 gav 2 Daler, 2 Mk. 8½ Sk. aarligt. Da der 6. Maj 1658 paa Aalborg Raadhus blev gjort rigtig Regnskab paa Brandskat, maanedlig Kontribution, ekstraordinær Indkvartering og hvad andet i sidst forgangne svenske Tid var medgangen, kom man til det Resultat, at Byen skyldte Borgerne 3324 Rdl. 1 Mk. 7 Sk.; heraf tilkom der Calow 502 Rdl. 2 Mk.²⁰⁾

Calow blev 15. Januar 1647 Raadmand og senere Borgmester i Aalborg. Som Raadmand mødte han 1648 i København for at vælge Hertug Frederik til Konge; 9 Aar senere var han sin Bys Repræsentant paa Stændermødet i Odense. — Allerede 23. Juni 1639 blev han optaget i »Guds Legems Lav« i Aalborg og gav sine 5 Rigsort. Da han skulde giftes første Gang, berettede han for Kongen denne Begivenhed og bad om at maatte holde Bryllup paa Kompagnihuset i 2 Dage, indbyde flere Gæster, end det ellers var tilladt, samt skænke Vin til Festen, hvilket alt blev ham tilstaaet 27. Maj 1640.²⁰⁾ Før sit tredje Bryllup fik han 22. Maj 1669 Kongens Tilladelse til uden Trolovelse og Lysning at lade sig vie i Huset af Biskoppen i Aarhus eller af den Præst, som denne dertil forordnede.²⁰⁾

Efter at Calow i 1665 havde afstaaet Apoteket, bevilgede Kongen ham 5. Juli s. A. for Livstid Frihed for Skat og Kontribution, som han hidtil havde haft den.²¹⁾ Han blev boende i Aalborg og fungerede som Borgmester, indtil han i December 1682 flyttede til sin Gaard Kragelund.

Calow og hans 3 Hustruer begravedes i Midtergangen i Vor Frue Kirke i Aalborg,²²⁾ hvor der til Minde om dem opsattes en Stentavle,

hvis Indskrift er bevaret i Pontoppidans »Marmora danica«. Antageligt har Calow bidraget til Udsmykningen af Koret i Aalborg Budolfi Kirke; under et af de Malerier, der findes her, angives hans Navn og Stilling saaledes: Daniel Kalow B. Efter Fornavnet er anbragt et Skjold, hvis Indhold ikke kan tydes. (Paa Aalborg Musæum findes et Portrætmaleri, der tidligere er antaget at forestille Daniel Calow; senere Undersøgelser synes at have godtgjort, at dette ikke er rigtigt. Billedet er derfor ikke gengivet her).

JOHANNES FREDERIK FRIEDENREICH.

Født i Eutin, Holsten, 1642, S. a. Geheimesekretær hos Fyrstbiskoppen af Lybæk, Kanonikus ved Domkirken smst. Daniel Friedenreich og Margarethe Bentzen, død i Aalborg 11. Maj 1690. (Moderen blev gift 2) med Hofapoteker Christopher Heerfordt, Svane-Apoteket i København. Hans 2 Brødre, Julius Frederik og Daniel var Apotekere i Viborg; se S. 66—67).

Gift i Aalborg 11. Marts 1666 med Magdalene Calow, født i Aalborg 14. Februar 1647, D. a. foregaaende Apoteker og dennes første Hustru, død i Aalborg 28. Januar 1701.

Hvor Friedenreich har lært Apotekerkunsten og gjort Tjeneste som Svend vides ikke. I 1665 købte han Apoteket i Aalborg, som Calow ønskede at afstaa paa Grund af sin Alder og det Arbejde, som Borgmesterstillingen medførte. I Købekontrakten betingedes, at Friedenreich ved gode Venners Hjælp skulde skaffe Kongens Brev paa, at Calow for sin Person i sin Livstid maatte være fri for kgl. Skatter og Kontributioner, hvilket som ovenfor nævnt, ogsaa opnaaedes. Til Erstatning for Privilegier, Bekostning og Afstaaelse skulde den nye Apoteker betale sin Forgænger 300 Rdl. paa førstkommande Viborg Snapsting. De Medikamenter og andet til Apoteket hørende, som var dueligt, havde Friedenreich at beholde og betale efter billig Takst til visse Terminer; skulde de mod Forventning ikke blive enige, maatte enhver af Parterne tage en Medikus eller Apoteker til Hjælp ved Takseringen. Friedenreichs Stedfader, Christopher Heerfordt, lovede paa sin Søns Vegne og for dem begge og deres Arvinger een for alle og alle for een at holde og efterkomme de indgaaede Forpligtelser. Kontrakten underskrevs i København 15. Juni 1665, paa Calows Vegne af hans Steddatter Elsebeth Hansdatters Mand, Krigskommissær, Assessor Thøger Lassen til Rødslet. Den

indsendtes til Kongen, ledsaget af en Ansøgning fra Heerfordt, hvori denne bad om Bevilling for sin Stedsøn. 6. Juli 1665 fik Friedenreich, 23 Aar gl., sin Bevilling med de Apoteket tidligere tillagte Rettigheder og desuden Tilladelse til at holde Vinkælder og sælge Krydderier, Urter og Gewürz sammen med Byens Vintappere og Købmænd.²²⁾ Bevillingen stadfæstedes 16. September 1673 med Tilføjelse af et Forbud for Krudkræmmere, Feltskærere, Bartskærere eller andre mod at sælge Mineralier, Konditer osv. samt for Apotekersvende mod at tjene i Aalborg udenfor Apoteket.²³⁾ Stadfæstelsen blev læst paa Aalborg Raadstue 17. Oktober og 28. November 1673 samt paa Raadstuen udi Borgerskabets Nærværelse og Paahør 24. Maj 1683; desuden paa Aalborg Byting 20. Oktober, 27. Oktober og 3. November 1673, endvidere for en Gæsteret, sat i Byfogdens Hus i Aalborg 2. Marts 1687.²⁴⁾ Tidligere paa Aaret, 17. Februar 1673, havde Friedenreich ladet læse Forordningen af 4. December 1672 paa Aalborg Byting.²⁵⁾

Friedenreich havde disse Forsigtighedsregler tiltrods alligevel Besvær med at skaffe sig sine Rettigheder respekterede. I 1683 klagede han til Kongen over, at der blev paalagt ham og hans Hus al borgerlig Skat og Tynge uanset hans Bevilling af 1673 og de Apotekerne i Almindelighed forundte Privilegier; 13. Oktober s. A. udgik der da kgl. Brev til Magistraten om at haandhæve hans Privilegier.²⁶⁾ Et halvt Aarstid efter lod han sin »Tjener« Peter Hansen Apotekersvend møde paa Raadstuen med et skriftligt Indlæg, som han begærede læst. Det var skrevet til Ædle, velvise Herrer Borgmestre og Raad, hans højfornemme Venner. Han bad, efter den Anledning ham var givet fra højere Steder, Magistraten om at maintainere ham ved hans Bestalling og Apotekerforordningen samt respektere den kgl. Befaling af 13. Oktober Aaret før og i saa Maade gunstelig forskaane ham for den ham allerede efter Skillingstaksten for Næring og Brug som en anden ordinær Skatteborger paalagte Baadsmands-, Trompeter- og Bartskærkisters Skat samt slige eller andre senere paakommende Skatter. Hvis Magistraten ikke vilde dette, opfordrede han den til paa den begyndte Maade imod Kongens Privilegium og Befaling at gøre ham ligesom andre Skatteborgere delagtig i Skatteydelse og lade ham belægge med militærisk Eksekution. Efter at Brevet var læst og paaskrevet, gik Peter Hansen hjem med det igen. Det synes ikke at have gjort den fornødne Virkning; i det mindste ansattes Friedenreich i 1688 til Defensionsstyr med 45 Rdl.²⁷⁾ Den i 1683 paalagte og

paaklagede Skat beløb sig til 14 Rdl. 5 Mk. 15 $\frac{1}{3}$ Sk.; i 1681 betalte han Jordskyld af sin Have ved Ladegaarden og af en anden Have ved Reberbanen, henholdsvis 15 Sk. og 1 Dl. 1 Mk. 6 $\frac{2}{3}$ Sk. — Friedenreich maatte ogsaa som de øvrige Datidens Apotekere udstaa Stridigheder med sin Bys Købmænd, der gjorde ham Indpas i Næringen. I 1673 havde han bl. a. en Retssag mod Urtekræmmer Laurids Eskelsen, der blev idømt en Bøde paa 100 Rdl. og Sagens Omkostninger med 10 Rdl. for ulovlig Medicinalhandel; denne Købmand havde iøvrigt en Apotekersvend, Mathias Hermansen, i sin Tjeneste, hvilket jo ogsaa var i Strid med de Friedenreich givne Rettigheder.²⁸⁾

Som det nedenfor skal meddeles, var Friedenreichs Apotek og Hjem vel forsynet. Hans Bryllup fejredes med stor Fest, efter at Svi-gerfaderen 15. Februar 1666 havde faaet Kongens Tilladelse til at gøre det, som ham selv syntes for godt og at indbyde saa mange Folk til det, som han lystede.²⁹⁾ 2. November 1680 blev Friedenreich Broder i Kompagniet i Aalborg.³⁰⁾

Efter Friedenreichs Død ansøgte Enken Magdalene Calow Kongen om, at Apoteket maatte vedblive at være aabent og ikke tages under Forsegling af Magistraten baade af Hensyn til syge Folk, som daglig behøvede det, og for en Del Medikamenters Skyld, som derved kunde fordærves, alt i Henseende til, at hun vilde rette sig efter Apotekerforordningens 12te Artikel. 17. Juni 1690 fik hun da Tilladelse til at sidde i uskiftet Bo, dog skulde det straks registreres og vurderes i Nærværelse af tvende Frænder;³¹⁾ disse 2 blev hendes Svogre, Tolderen i Aalborg Lucas Hansen og Apoteker Daniel Friedenreich i Viborg.

Vurderingen foretoges 27. August og følgende Dage, efter at Dr. Niels Jespersen den 23de »og dertil behøvende Dage« havde visiteret Apoteket, hvis gode Tilstand »ej kunde begieres eller viidis bedre at kunde Hafvis«. Dr. med., Provinsialmedikus i Viborg, tidl. Apoteker smst., Johan Christopher Creutzhauer, attesterede sammen med Niels Jespersen Vurderingsforretningen (29. August) og kunde »Baade af Apotheekits altid tilforne holdene renomie, saa og nu i sær af detz for mig fundne ovenschrefne Specification, om detz complete constitution Sandferdig Testere«.

Johannes Friedenreich flyttede Apoteket til »Jens Bangs Stenhus«; for denne Gaard og dens Historie skal senere blive gjort Rede; her skal kun nævnes, hvad det rige Bo iøvrigt ejede, og hvad der særligt karakteriserede den afdøde Apoteker:

Foruden Apotekergaarden efterlod Friedenreich sig Huse og Haver for 2095 Rdl.; nemlig en Gaard paa den østre Side af Østeraa, beboet af Magister, Præst ved Vor Frue Kirke Hans Hansen Ramløses Enke Margrethe Hersleb (vurderet til 300 Daler); et Hus næst syd for uden Gaardsrum, 4 Loft højt, 10 Gulv (200 Daler); et Hus i Skolegade, der bestod af tvende Vaaninger, hvoraf der til den ene, som laa næst Skolegaarden, var Have (120 Daler); en liden Vaaning næst østen for sidstnævnte (60 Daler); et Hus i Skottegyden (200 Daler); en liden Vaaning i Skolegade beboet af Jakob Smed (80 Daler); en Firevaaning, 16 Gulv, et Loft højt i Apotekergyden ved Urbans Port (200 Daler); en Firevaaning indenfor Urbans Port, tilforn ejet af Simon Sørensen (150 Daler); et gammelt Hus paa Vestergade, som tilforn tilhørte salig Christian Vacker (100 Daler); et Stykke Hus vest for Tolder Lucas Hansens Gaard (110 Daler); en liden Frugthave i Stengyden næst op til Fattige Folks Hus (45 Daler); en anden liden Frugthave i Stengyden kaldet Køkken- og Apotekerhaven (60 Daler); endvidere paa Stengydens Nordside en Urtehave med Lysthus (100 Daler); salig Calows Have i Apotekergyden med 3 Fiskedamme og et Lysthus (130 Daler); en Have kaldet Domhaven liggende paa Reberbanen med tvende Vaaninger i et Hus (200 Daler) og endelig et lidet nyt Hus paa søndre Ende til Reberbanen, vest for den foregaaende (40 Daler).

Biblioteket omfattede 324 Numre og indeholdt en Mængde kemiske, farmaceutiske og medicinske Værker. Den salig Mand kunde klæde sig i en sort grovgrøns Silkekappe (10 Daler) og derunder have, hvad ham lystede af følgende: en gammeldags grovgrøns Klædning med Trøje (4 Daler 2 Mk.), en Silkeferendins Klædning besat med Knipling (6 Daler), en ny Silkeferendins Kjole og Bukser (18 Daler), en ny Klædeskjole med trykket Silkebast underforet og blommet Bastes Vest (12 Daler); dertil havde Friedenreich 2 Parrykker, en til 12 og en anden til 2 Rdl. Paa Rejser stod til hans Raadighed en blaa Klædes Kjole med rødt Baj underforet (6 Daler) eller en brun Klædes Kjole med Ulveskind under (4 Daler) samt en graa Regnhat (1 Daler). — Til Pynt, Forsvar eller Jagt ejede Apotekeren en daglig Kaarde, forsølvet (1 Daler 2 Mk.), 3 Sabler, en gammel Kaarde med Sølvfæste i Rytterarbejde med Krog og Dupsko (12 Daler) og af Skydevaaben 2 smaa Flintbøsser og en stor Skyder af samme Slags, 3 Vognfyrbøsser, 2 Par Flintpistoler, et Par Fyrpistoler og 3 Pufferter foruden et Hylster til et Vognrør. — Af musikalske Instrumenter fandtes 4 Kovfløjter.

Boet, hvis Beholdning af rede Penge udgjorde 3000 Daler, viste et Overskud paa 21325 Sletdaler og 15 Skilling.²⁷⁾

Friedenreichs Enke fortsatte Driften af det store Apotek. I Januar 1700 søgte hun om kgl. Stadfæstelse paa sin Mands Privilegium, idet hun beklagede sig over, at hun ikke kunde holde Apoteket vedlige med dygtige Varer formedelst det store Indpas, som skete hende, og den liden Afgang; hun bad derfor om at faa Eneret til at falholde alle indsyltede Sukkervarer; hun opnaaede imidlertid kun at faa Be-

villingen stadfæstet i dens oprindelige Form.³³) Hvem hendes Provisor var i de første Aar, vides ikke. I 1694 forekommer hendes Svend Werner;³⁴) senere bestyredes Apoteket af hendes Søn Julius Frederik Friedenreich, der havde været udenlands en Tid; han var født 1673, døbt 23. November, men døde før Moderen i 1700, begr. 15. Marts. En Fortegnelse over Aalborg Bys Indbyggere i 1696 oplyser om Magdalene Calow, at hendes Familie d. A. bestod af 11 Personer; det eragtedes, at hun aarligt kunde give 50 Rdl. i Konsumption.³⁵)

Efter hendes Død tillodes det 5. Februar 1701, at Begravelsen maatte opsættes 14 Dage over sædvanlig Tid; s. D. bevilgedes det hendes Børn, at de Privilegier, som hun havde haft paa Apoteket i Aalborg, maatte forblive hos dem til deres Gavn og Bedste, medens Apoteket bestyredes af en eksamineret Provisor, indtil deres Broder Christian Frederik Friedenreich, »som dend *Profession* haver lærdt, og nu der paa *Serverede* udenlands«, kunde blive dygtig til at forestaa det. 29. Marts s. A. fik de Lov til selv indbyrdes at skifte med Samfrænder.³⁶)

Friedenreich og hans Hustru begravedes i Vor Frue Kirke. Den ærbare, himmelsalige Matrone havde før sin Død, Gud til Ære, hans Hus til Sir, sin salig Husbond og sig selv til kristeligt Eftermæle ladet opsætte et Epitafium, som endnu findes i Kirkens Ydermur. Under et Krucifiks er anbragt et Skjold med Bogstaverne J. F. og en Figur (Familiens Vaaben?), derunder 2 ovale Tavler af sort Marmor; imellem er et andet Skjold med Bogstaverne M. C. og en Due med Olieblad i Næbet. Nederst en tredie Marmortavle, hvorpaa er malet et Stamtræ med Blade og Frugter; Bladene bærer Navnene paa Ægteparrets 15 Børn. Paa en Kugle under denne Tavle staar Aarstallet 1693, da Epitafiet er opsat. Den venstre sorte Marmortavle har en latinsk Indskrift (trykt i *Marmora danica* II, S. 247), en Forherligelse af Johannes Friedenreichs Levned; den højre bringer Magdalene Calows Levnedsløb og følgende Vers:

*Her stat du Vandringsmand, Kæst
Værdens Tant til Siide
Tag paa din Jesum fat, beskick
Dit Huus i Tiide.
Paa tre Ting altid Tenck, saa
est Du vel bered*

*Din Død, Gudz Dom, den ævig, ævig
Ævighed.*

*Saa gjorde denne Sjel, som Him-
len har til Eye,*

*Hvis Ros i Grauen blir: som
Kroppen har til Leye.*

*Hun Ydmyghed til Ziir, hun Gudz
frygts perle bar,*

*Et Contrafey af Dyd man saae
i dette Kar.³⁷⁾*

Paa Prædikestolen i Budolfi Kirke i Aalborg staar, at Johannes Friedenreich og Hustru gav 100 Rdl. til dens Udsmykning, som fuldfortes 1692.³⁸⁾

CHRISTIAN FREDERIK FRIEDENREICH.

Født i Aalborg 1680, døbt 1. Januar 1681, S. a. foregaaende Apoteker, død i Aalborg 4. December 1726.

Gift 1) i Aalborg 27. November 1708 med Bente Katrine Werchmeister, født i Aalborg 17. Juni 1676, D. a. Borgmester Herman Werchmeister og Maren de Hemmer, død i Aalborg 1719, begr. 7. Februar.

2) 1720 med Margrethe Hoffmann, født i Aalborg 1679, døbt 5. Marts, D. a. Assessor Peder Hoffmann og Johanne de Hemmer, død i Aalborg 1725, begr. 23. Januar. (Kgl. Bevilling til Ægteskabet blev givet 9. September 1720 uanset, at Margrethe Hoffmann og Friedenreichs første Hustru var Sødskendebørn;³⁹⁾ Margrethe var 18. Maj 1704 bleven Sognepræst i Randers Lyder Lassens tredie Hustru og Enke efter ham 1720).

C. F. Friedenreich var Discipel hos Apoteker Georg Hermann i Plöen, rejste udenlands og blev eksamineret i København (Eksamensbevis 17. April 1705). Han ansøgte derefter Kongen om at forunde ham Apoteket i Aalborg med de samme Rettigheder, som Faderen havde haft,⁴⁰⁾ hvilket bevilgedes 14. Juni 1705.

Blandt Beholderne paa Apoteket indtog en stor Teriakdaase af Tin en fremragende Plads; den er 63 cm. høj med en Diameter paa 46 cm.; Formen er cylindrisk, og paa hver Side af Daasen findes en Hank; begge de tilhørende Laag er ligeledes med Hanke. I livlige Farver

bærer den Indskriften »Theriaca Androma:« og Kongerne Frederik IV's og Christian VI's kronede Monogrammer. Beholderen findes endnu paa Apoteket og er et Vidnesbyrd om den store Rolle, Teriakken har

Svane-Apoteket i Aalborg, »Jens Bangs Stenhus«, set fra Adelgade.
(Efter et gammelt Maleri af C. Andersen).

spillet i Medicinen. I Skiftet efter Johannes Friedenreich forekommer 196 Pd. Theriaca Andromachi à 9 Mk. og 29 Pd. Theriaca Mithridati à 7 Mk., og endnu 1720, da Apoteket blev registreret i Anledning

af Skiftet efter Chr. Friedenreichs første Hustru, fandtes der 22 Pd. Electuarium theriacale Andromachi senioris, hvis Værdi var svundet til 4 Mk.

Endnu større Interesse faar det her i Landet enestaaende Stykke Apoteksinventar ved den Literatur, der er knyttet til Teriakfremstillingen paa Aalborg Svane-Apotek. Der foreligger fra 1708 hele 2 Skrifter i Anledning af, at Friedenreich i Juni Maaned d. A. fremstillede Theriaca Andromachi, Theriaca Coelestis og Antidotum Matthioli.

Det ene er forfattet paa Latin af Friedenreichs Kusines Mand, Læge i Aalborg, Dr. med. Michael Frederik Chemnitz de Stromberg, bærer Titlen *Antidotalia magna à Christiano Fridenreichio Pharmacopolio Alburgensium proposita* og beskriver Fremstillingen af de 3 berømte Modgifte. Baade i Tilegnelsen og i selve Bogen tillægges der Friedenreich Egenskaber, som kun kan udtrykkes ved de kraftigste Superlativer: *Vir peritissimus atque solertissimus, pharmacopoeus et chemicus Alburgensis, famigerratissimus, in arte chemica et pharmaceutica exercitatissimus*. Stromberg fremhæver, at Friedenreichs Fader for 20 Aar siden under alles Beundring og Bifald havde tilberedt *Theriaca Andromachi cum Mithridatio*; i 1708 har foruden Stromberg Stadsfysikus, Dr. med. Frants Reenberg, Dr. Johan Peter Biester (Medicus in vicinam Lessøensi) og Dr. med. Jens Lodberg været til Stede ved den højtidelige Præparation, som gør Friedenreich fortjent til et langt Liv, Velsignelse og Hæder. I en Fortale til Skriftet, forfattet Havnix æ museo meo 25. Maj 1708 af Professor med. Georg Frederik Franck de Franckenau, lovprises Friedenreich og Hofapoteker Johan Gottfried Becker som dygtige Apotekere, ligesom Strombergs anden Fætter, Diplomaten Gerhard Ernst Franck de Franckenau (Professorens Broder) berømmer Friedenreichs Fortjenester i højstemte Vendinger.

Det andet Skrift er udarbejdet af Friedenreichs Læremester, Apoteker Georg Hermann i Plöen; dets vidtløftige Titelblad lyder:

Wahre Beschreibung des weltberühmten Theriakts, welchen Andromachus, des Kaysers Neronis vornehmster Medicus, uns hinterlassen und solchen Ihro Königlische Hoheiten des Hertzogs von Orlean, bestellter Apotheker in Paris, schon vor vielen Jahren bey derselben öffentlicher Dispensir- und Bereitung aller und jeder dazu gehöriger Ingredientien, in Frantzösischer Sprache reimweise be-

schrieben, hernach aber ins Teutsche übersetzt worden, indem nun auch der Edle Hochachtbahr- und Wohlfürnehme Herr Christian Friedenreich Ihro Königl. Majest. zu Dennemarck und Norwegen etc. etc. bestellt- und privilegirter Apotheker in Alburg, nicht allein solchen Theriacam Andromachi, sondern den rainomirten Theriacam cælestem, auch zugleich mit die grosse Composition, Antidotum Matthioli, dieses instehenden Jahrs seines Orthes auch öffentlich aufzulegen und zu præpariren, rühm- und löblich intentionirt ist. Als habe ich meinem vormahls treu-gewesenen Discipulo der sonderbahren Æstim und Freundschaft gegenwärtige Zeilen gratulirend offeriren wollen.

Skriftet indledes med det for Friedenreich og Teriakene lige betegnende Forord:

Mir ist nicht unbekandt, mein werther FRIEDENREICH
 Wie Er, durch Fleiss und Müh, in seiner Kunst gestiegen,
 Und ist in diesem Fall dem Vater worden gleich,
 (Dess Ruhm auch nimmermehr bey mir wird unterliegen).
 Er strebt mit gantzem Fleiss auch solchen Dingen nach,
 Die Seines Nahmens Ruhm hie in der Welt vermehren,
 Seins Reisens Nutzen legt Er nunmehr an den Tag;
 Drum billig man sein Thun muss loben, rühmen, ehren.
 Zu rühmen ist es hoch, dass Er den Theriac
 Andromachi gemacht, und neulich aufgelegt,
 Des Nutzen ungemein, obs bitter gleich von Schmack,
 Wer ihn nur recht probirt, und seine Kräfte erweget.
 Zum andern, hat Er auch ruhmwürdigst præparirt,
 Den man nennt Theriac Cælestem, bestes massen,
 Dess Nutz und Tugend wird bey dem Gebrauch verspürt,
 Man muss Herr FRIEDENREICH den Ruhm vor vielen lassen.
 Zum dritten, stellt Er vor die Composition,
 So gross, Antidotum Matthioli, aufs beste;
 Nun, ALBURG, freue Dich, dis hat dein liebster Sohn,
 Zum besten dir bereit, und steht auch steiff und feste,
 Dass dis gantz JUTTLAND wird mit Dancke nehmen an,
 Weil hier Herr FRIEDENREICH, aus redlichem Gemüthe,
 Drey nützlich gute Werck verrichtet und gethan.
 Ich wünsche Glück dazu: Dass GOTT mit seiner Güte
 Ihm ferner wohne bey, und segne den Verlag,
 Der hier ist angewandt. GOTT lass in kurtzen Zeiten.

*Den Theriac abgehn: damit Er leb den Tag,
Dass Er noch hundert mahl dies Artzney mög bereiten!*

Bogens øvrige Indhold er, som Titlen siger, en tysk Oversættelse af Andromachi versificerede Fremstilling af Teriakens Tilberedning, foretaget efter den franske Apoteker og Lærer ved Jardin des Plantes i Paris Moyse Charas.⁴¹⁾

Friedenreich betalte i hvert Fald enkelte Skatter, saaledes Kopskat til Landmilitzens Mundering. I 1704 havde han i sin Tjeneste 1 Provisor, 2 Dreng og en Pige, for hvilke han betalte 2 Rdl.; Aaret efter betalte han den samme Sum for en Svend, en Dreng, en Gaardskarl og en Pige. I 1719 ansattes han til Krigsstyrskat med 220 Rdl. og betalte i Transportskat for 6 Maaneder 80 Rdl. 4 Mk. 5 Sk. — Han blev Raadmand 4. Maj 1712.

Af Skiftet efter hans første Hustru fremgaar, at Friedenreich ejede de 2 tidligere omtalte Haver, den i Stengyden ved Fattigfolks Huse, kaldet Apotekerhaven, vurderet til 50 Rdl., og Lysthaven i Apotekergyden ved Urtehaven; den kaldtes ellers »Bedstefaders Have«, men var af Friedenreich forbedret og med salig Peder Cordtsens næst ved liggende Have inkorporeret, medens den ene af de 3 Fiskedamme var afskaffet; den ansattes til en Værdi af 200 Rdl. Til Arv og Deling i Boet blev 9928 Rdl.⁴²⁾

Aaret før Friedenreich døde, truedes han af Udsigten til at faa en Konkurrent, idet Apoteker i Slesvig Ægidius Rabe 22. Oktober 1725 fik Bevilling til at være Apoteker i Aalborg.⁴³⁾ Dette Apotek blev dog, som det skal omtales under følgende Apoteker, ikke til noget.

Efter Aftale med sin første Hustru bestemte Friedenreich ved Fundats af 1. April 1722 en Sum af 300 Sldl., af hvilken en Trediedel skulde anvendes til Budolfi, en Trediedel til Vor Frue Kirkes Istandsettelse og en Trediedel som Legat for en fattig og flittig Elev i Aalborg Katedralskole fortrinsvis af Legatstifterens Slægt. 22. September s. A. gav han og hans anden Hustru 200 Sldl. som Legat for en fattig Enke og til Aalborg Bys 2 Fattighuse.⁴⁴⁾

Apoteket bestyredes efter Friedenreichs Død af C. L. Rübner, der overtog det Aaret efter.

CHRISTIAN LEONHARD RÜBNER.

Født i Colberg i Pommern 19. November 1700, S. a. Købmand

Martin Rübner og Dorothea Margrethe Rosenfelt, død i Aalborg 2. Maj 1742.

Gift 19. November 1727 med Magdalene Marie Friedenreich, født 1709, døbt 28. Oktober, D. a. foregaaende Apoteker og dennes første Hustru, død i Aalborg 1. Marts 1778 (gift 2) og 3) med de efterfølgende Apotekere F. C. Helms og G. N. Poppe).

Var Discipel 1712—17 hos Apoteker Gabriel Henckel i Dramburg i Preussen; konditionerede derpaa smst. 3 $\frac{1}{4}$ Aar, et Aar i Colberg hos sin Farbroder, Apoteker Leonhard Rübner, et Aar hos Markgreve Friderich Wilhelms Hofapoteker i Sweedt Carl Ludvig Pieper, et Aar paa Fredericia Apotek, et Aar paa Aarhus Løve-Apotek og 5 Aar paa Hof-Apoteket i København. I Januar 1727 blev han Provisor paa Aalborg Apotek.⁴⁵⁾ 8. September 1727 fik han Bevilling som Apoteker smst., og det hedder deri, at den Ægidius Rabe meddelte Bevilling vedblivende staar ved Magt.⁴⁶⁾

2 Aar senere androg Rübner for Kongen, at der ikke kunde leve flere end een Apoteker i Aalborg; hvis der kom 2, vilde den ene viselig ruinere den anden, hvilket Rabe vel ogsaa havde indset, siden han endnu ikke engang havde indløst sin Bevilling, langt mindre gjort Foranstaltninger til at indrette et Apotek; da Rabe derved havde forlist den ham forundte Naade, bad Rübner om at maatte blive beskikket til Eneapoteker i Aalborg. Spørgsmaalet herom udsattes denne Gang indtil videre.⁴⁷⁾ Men 3 Aar senere rejste Rübner det igen; da Rabe endnu ikke havde gjort Anstalter til at nedsætte sig i Aalborg, bad han paany Kongen om at maatte være Eneapoteker, da der ikke i de andre Kobstæder i Jylland fandtes mere end een Apoteker paa hvert Sted. Stiftamtmanden og Kancelliet støttede Andragendet, der dog blev afslaaet 23. April 1732. Det følgende Aars 12. Juli, da Kongen rejste gennem Aalborg til Norge, ansøgte Rübner om at faa Privilegium exclusivum for Livstid for at forebygge flere saavel til hans som til eventuelle Supplikanters Ruin sigtende Ansøgninger, og da han havde indskudt en anelig Del af sine Midler i Apoteket. I Konseillet holdt i Bergen 15. August 1733 resolverede Kongen, at Rabe havde gjort sig den ham bevilgede kongelige Naade uværdig, idet hans Privilegium endnu henlaa uindløst i Kancelliet og ikke skulde blive ham ekstraderet; Rübner var da faktisk Ene-Apoteker.⁴⁸⁾

Endelig viste Rabe sig nu paa Skuepladsen i 1734, da han forestillede Kongen, at hans Privilegium var stadfæstet af Frederik IV; hans slette Tilstand havde forhindret ham i at indløse baade Bevillingen

og Stadfæstelsen, og til Dato havde han saaledes ingen Nytte haft deraf; ved andres Assistance agtede han nu at etablere sig i Aalborg, hvorfor han bad, om Bevillingen maatte udleveres ham uden Betaling. I Konseillet resolveredes 18. August 1734, at det maatte have sit Forblivende ved den kgl. Resolution fra Aaret for.⁴⁰⁾

Nogle Aar senere ansogte Rübner om at maatte blive agtet lige med lærde Folk, der ikke brugte borgerlig Næring. Han indgav 15. Februar 1742 til Kongen en allerunderdanigst Supplik, i hvilken han forestillede, at Magistraten i Aalborg havde antaget sig Friedenreichs Skifte at forvalte, da den afdøde Apoteker havde været Raadmand. Men da Apotekerne i Viborg »og mange andre Steder« alene horte under den gejstlige Jurisdiktion, saa nedfaldt han nu for Hans kgl. Majestæt med Bøn om Tilladelse for sig, Hustru, Born og Tjenestefolk efterdags at maatte henhøre til Byens gejstlige Jurisdiktion og den Overret, samme stod under, efterdi han ikke brugte nogen Slags borgerlig Næring eller Handel udenfor Apoteket. Han ventede Kongens allernaadigste Bønhørelse og levede med uafsladelige Sukke til Gud om Majestæts og det ganske kongelige Arvehuses bestandige Flor og Velsignelse som en tro Undersaat og Tjener. 21. April s. A. fik han sit Ønske opfyldt.⁴⁰⁾

Efter langvarig Svaghed døde Rübner kort Tid efter, at den nævnte Begunstigelse var opnaet, og 11. Maj 1742 bevilgedes i Følge en Ansøgning, der aabenbart var indgaaet i god Tid, at hans Lig, naar han ved Døden var afgaaet, maatte begraves om Aftenen eller paa hvilken Tid af Dagen, vedkommende maatte finde for godt, og at Ligbegængelsen iøvrigt maatte ske med saadanne Ceremonier, som Forordningen tillod dem, der var benævnedes udi den sidste Klasse udi den seneste om Rangen udgangne Forordning.⁴¹⁾

Apoteket bestyredes efter Rübners Dod af den efterfølgende Apoteker F. C. Helms.

I Aalborg Stiftsbibliotek opbevares 3 haandskrevne Lykønskingsdigte fra Rübners og Magdalene Friedenreichs Bryllup.

Et kalder sig: »Forened Kiærligheds Betragtning Skyldigst som Ærbødigst fremsat da Brudgommen Høyagtbare og Høyfornemme Monsr. Christian Leonhard Rübner Constituered Apoteker udj Aalborg med Bruden Jomfrue Jomfr. Magdalena Maria Friedenreichen Jndgick een Kiærlig Ægte Pagt veed een Gudelig Copulation i mange Høyfornemme Venners Nærværelse d. 19. November Anno 1727 af Deris Bereedvilligste Tiennere Christian Licht.«

Et andet har Titlen: »Toe Hierter, Samlede og Foreenede til Et, Ved een

fornøielig Ægte-Samling da Det unge Brude-Par, Brudgommen Den ædle og Velfornemme Sr. Christian Leonhard Rübner Vel-meriterede og Kunst-erfahrne Apoteker udj Aalborg, og Bruden Den ædle, dydziirede og Priis-Værdige Jomfrue, Jomfr. Magdalene Maria Friedenreich Ved en Høyanseelig forsamling celebrerede Deris Høytidelige Brøllups Fest d. 19. Novembris Anno 1727. Hvilcke her med ald Lycke forønskis af Brude-Parrets aller-tienstskyldigste og Beredvilligste tienere Johan Schultz.«

Det tredie fremtræder paa Tysk som »Schuldigst Ehren-Gedicht alls die Jm Himmeln Beschlossenen Eheliche Vermählung des Wohl-Edlen und Kunst-erfahrn Herrn, Hrn. Christian Leonhard Rübner, Königl. Mayests. Privi-ligirten Apoteker in Aalborg Mit der Wohl-Edlen und Tugendreichen Jung-fer, Jungf: Magdalena Maria Friedenreich durch Priesterliche Copulation vollzogen wurde Glückwünschend offeriret von der Hochwertesten Hauses verbundenen Diener C. C. Wiens. organ:«

Endvidere findes i samme Bibliotek et fjerde trykt Digt til samme An-ledning. Det fremtræder som: »Een true Raed An Den Ehren-Vasten / Hoch-Achtbahren HEEREN Hn. CHRISTIAN LEONHARD RÜBNER Könickl: pri-ilegerten Apothecker in Aalborg / un nock darto wolversöchten PRACTICO in de Chymie un de Physica Do Hee den 19. November Ao. 1727 Des Avends darup / woe de Gäste nich so lange bliven sick / Van De Eersame un smucke Apotheickers-Dochter MAGDALENA MARIA FRIEDENREICH schulle cureren laten / Upgemeert van Synen olden Christlichen Gönner.« (De 2 kursiverede Bogstaver C og G har været Begyndelsesbogstaverne til Forfatterens Navn).

FREDERIK CHRISTIAN HELMS.

Født i Haderslev Januar 1706, S. a. Apoteker Heinrich Helms og Anna Catharina Albinus, død i Aalborg 14. Oktober 1745.

Gift i Aalborg 18. September 1743 med Formandens Enke.

Helms havde 2 Gange, saavel udenlands som ved Fakultetet i Kø-benhavn, erhvervet sig Eksamen, og baade i Hof-Apoteket i Hannover, hvor han var i 4 Aar, og i Kristiania i andre 4 Aar med Berømmelse habiliteret sig, da han blev Provisor i Aalborg og 9. August 1743 fik Bevilling som Apoteker smst.⁵²⁾ Efter Ansøgning af 16. Marts 1744 fik han 10. April s. A. Bevilling til ligesom Forgængereren at sortere under gejstlig Jurisdiktion.⁵³⁾

Ved Helms' og Magdalena Marie sal. Rübners kærlige Ægtefor-ening havde Poeten Christian Frederik Wadskiær produceret et langt Bryllupsdigt »Den færdige Apoteker«, der fremkom i det velparrede Brudepars lydigste og ærbødigste Sønners Navn. (Sønnerne Christian Rübner, senere Borgmester i Aalborg, og Henrik Rübner, fra 1778 Apoteker i samme By, var henholdsvis 14 og 11 Aar). Digtet giver flere Smaabilleder af Virksomheden paa Samtidens Apoteker.

Wadskiær spørger, hvad vel et Apotek er værd med alle sine Krukker, saa længe som det for en Apoteker sukker; hvem skal dirigere, gøre Indkøb, have Tilsyn med Destillation:

»Hvo give Vomitif, hvo skaffe Folk Purgat:-?

Og hvo skal Docterne beliene og tractere
Med Sal volatile paa deres Visitalt?

Thi derpaa er det just, man prøve skal og kjende,
Hvor meget eller lidt et Apothec formaar:

Staar samme dennem an, har Visitaltzen Ende,
De uden Omsvøb strax til Hoved-Sagen gaar.

Naar de en halv Snees Glas har salvolatileret
i Anders Hegelunds den allerbedste Viin,

Skiont intet andet Glas Revuen har passeret,
Saa hedder det: *Ihr habt ein schönes Officin!*«

Naturligvis mangler det heller ikke paa gode Ønsker for den nye Apoteker og det gamle Apotek; alle fortrøster sig til:

»At Rübner lever op i Rübners Eftermand;
At han med samme Priis, som den han kommer efter,
Vil Huset forestaae og i sin Formands Spoer
Bemøye sig derhen af alle sine Kræfter,

At Aalborg Apothec kand staae i Agt og Floer,
At som en Friedenreich i Rübner lod sig faane,
Saaledes det i Helms en Rübner atter faaer.

Mama tør ey sin Mand, vi ey vor Fader savne,
Den heele Forskiæl her i Navnene bestaaer.«

Helms døde imidlertid saa tidligt, at hans Virksomhed ikke fik nogen stor Betydning for Apoteket. 2 Dage før sin Død testamenterede han sine 4 Stedbørn sin Part af Fællesboet, hvilken de dog først skulde nyde, naar deres Moder døde eller skiftede i Tilfælde af nyt Ægteskab.⁵⁴⁾

Enken fortsatte Apotekets Drift med efterfølgende Apoteker *Georg Poppe*, hendes tredie Ægtemand, som Provisor.

GEORG NICOLAUS POPPE.

Født i Itzehoe 10. November 1712, S. a. Raadmand Henrik Jørgen Poppe og Mette Cecilie Hasse, død i Aalborg 24. Marts 1765.

Gift 23. November 1746 i Aalborg med Formandens Enke.

Han eksamineredes i Kobenhavn 22. December 1745 og blev derefter Provisor paa Apoteket, indtil han 7. Oktober 1746 fik Privilegium exclusivum.⁵⁶⁾ 28. Oktober s. A. fik han Bevilling til at sortere under gejstlig Jurisdiktion.⁵⁶⁾

Poppes eneste Barn dode 1757; ved Testamente af 28. Februar 1763 indsatte han sin Hustru som Universalarving, idet hun dog skulde betale 20 Rdl. aarligt til hans afdøde Søsters Son Henrik August Suhl, der tjente som Svend paa Apoteket; ved sin Dod skulde hun efterlade Suhl 800 Rdl. og desuden 100 Rdl. til hvert af Mandens Broder Godske Ewald Poppes 2 Born.⁵⁷⁾ Poppe dode 2 Aar efter saaledes at have beskikket sit Hus, og M a g d a l e n e F r i e d e n r e i c h, der nu sad Enke for tredje Gang, overtog atter Driften af Apoteket. Bevillingen fornyedes for hende 4. April 1766 (efter Tronskiftet)⁵⁸⁾; s. D. tillodes det hende ogsaa at sortere under gejstlig Jurisdiktion.⁵⁹⁾ Til Provisor valgte hun Sonnen H e n r i k R ü b n e r, der var teologisk Kandidat, men som i en Del Aar havde forestaaet Stedfaderens Apotek. I 1778 overlod hun ham Apoteket.

HENRIK RÜBNER.

Fodt i Aalborg 24. Februar 1732, S. a. Apoteker Christian Leonhard Rübner og Marie Magdalene Friedenreich, død i Aalborg 10. December 1798. Ugift.

Blev dimitteret fra Aalborg Katedralskole 3. Juli 1750,⁶⁰⁾ immatrikuleret ved Københavns Universitet 30. Juli s. A. og tog teologisk Attestats 1753. Han vendte derefter tilbage til Aalborg, hvor han lagde sig efter Farmacien, og da Moderen i 1765 for tredje Gang blev Enke, valgte hun ham til Provisor. Han rejste da til København for at lade sig eksaminere af det medicinske Fakultet, og Moderen indsendte samtidigt til Kongen en Ansøgning, hvori hun siger, at det skal være vedtaget, at den, som skal eksamineres for at forestaa et Apotek, i Forvejen maa fremlægge et Lærebrev; et saadant har hendes Son ikke, og hun formener, at han heller ikke behøver det; hun beder nu om, at det maa tillades ham at forestaa Apoteket og beholde det efter hendes Dod, samt saafremt Lærebrevs Fremviselse anses befalet i Forordningen, han da derfor maa vorde dispenseret.

Landfysikus Bertel Wichmand attesterede, at Rübner med megen Akkuratesse havde forestaaet sin afdode Stedfaders Apotek. Stiftamtmand, Baron Iver Holck skønnede ikke, at Forordningen af 1672 kunde forstaas paa anden Maade, end at Apotekersvende, som traadte

af en Apotekers Tjeneste i en andens, burde fremvise Testimonium om deres forrige Opførsel; der kunde derfor ikke kræves mere til at forestaa et Apotek forsvarligt end at lade sig eksaminere af Fakultetet; han indstillede Supplikantens Ansøgning til Bonhorelse, da han var en meget skikkelig og fornuftig Karl og som Medarving til sine Forældres Apotek derved kunde finde Levebrod. Collegium medicum syntes ikke, at Medicinalforordningen forbød det ansøgte, men tværtimod herudi favoriserede Apotekernes Familier; Kollegiet indstillede derfor, at Ansøgningen bevilgedes, men henstillede dog samtidigt, om ikke det medicinske Fakultet maatte anbefales at foretage en mere *rigorosum* Eksamen end ellers sædvanligt var, og at dernæst Supplikanten maatte tilholdes for at overbevise Publikum om, at han ogsaa *practice et in laboribus pharmaceuticus* var verseret, at udføre en eller anden Operation eller Processum pharmaceuticum i Overværelse af et af Kollegiets Medlemmer og en eller to af Stadens Apotekere; Proven burde afholdes i det kgl. Laboratorio chymico paa Charlottenborg, hvori Professor Peder Ascanius ved det derværende naturhistoriske Amfiteater havde samtykket; dette Sted fandt Kollegiet præferabelt fremfor et af Apotekernes Laboratorier, da disse i deres Betænkning havde været Supplikanten imod (!). — Ved Reskript til det medicinske Fakultet blev det 3. December 1765 tilladt, at Rübner paa sædvanlig Maade ligesom andre Apotekersvende maatte indstille sig til Examen pharmaceuticum, skønt han ikke havde Lærebrev som Dreng og Svend.

H e n r i k R ü b n e r bestyrede derefter i 13 Aar Apoteket for sin Moder, indtil hun i 1778 endelig overdrog ham det; Dagen for hendes Død underskrev hun og Sønnen en Ansøgning til Kongen om Privilegium exclusivum. Stiftsbefalingsmanden, Grev Adolf Sigfred von der Osten anbefalede 2. Marts 1778 Ansøgningen; men i en Erklæring af 7. Marts siger han, at han vel har støttet Andragendet, men maa give Kancelliet til Kende, at han anser det for nyttigt, at dette Privilegium saaledes blev restringeret, at det blev aleneste exclusivum for Aalborg By og 6 Mil der omkring; ingen burde forhindres i at nedsætte sig som Apoteker i en af de andre af Aalborg Stifts Købstæder, da ingen af dem var nærmere Aalborg end 7 Mil, nogle endda 10—14 Mil derfra; det samme foresloges af Collegium medicum, men den Bevilling, som derefter udstedtes 6. Maj 1778, var ikke eksklusiv.

15 Dage senere indgav Rübner da en ny Ansøgning om Privilegium exclusivum; han var bunden, skriver han, til at udbetale en an-

selig Kapital til sine Medarvinger, hvilken han ikke kunde udrede uden at sætte sig i Gæld; hidtil havde der ikke kunnet leve mere end een Apoteker i Aalborg, for Fremtiden vilde det blive meget mindre muligt, da nu Lægemaaden var simplere, Hjælpemidlerne af ringe Bekostninger, Medicinen solgtes lettere, altsaa var der ved mindre Indtægter flere Udgifter og Byrder end forhen. Da Apotekets Istand-sættelse og Vedligeholdelse havde kostet mange Aars Flid og store Bekostninger, saa vilde det være saare bittert, om man ved alt sligt snarere skulde befrygte sin Undergang end finde sit Udkomme, hvilket første vilde blive hans Lod, om han skulde opfylde sin Kontrakt og ved det forhaabende Privilegium ikke kunde nyde Sikkerhed mod en andens Indtrængen udi Levebrødet. Denne Gang havde Rübner bedre Held med sig; 24. Juni 1778 opnaaede han den attraaede Bevilling, som gav ham Eneret paa at være Apoteker i Aalborg.⁰¹⁾

I 20 Aar endnu sad Rübner i Aalborg som en flittig, dygtig og kundskabsrig Apoteker, saaledes lød Vidnesbyrdene om ham ved hans Dod. Ved Testamente af 19. November 1798 indsatte han sin Broderson Christian Leonhard Rübner til sin Universalarving, der straks efter Arveladerens Død skulde tiltræde og benytte alle hans Efterladenskaber, det være sig Penge, rørlige og urørlige Ejendomme, Gaard, Apotek, Lejevaaninger, Haver, Møbler og Effekter samt udestaaende Fordringer paa visse Betingelser. Til Slægtninge skulde udbetales 20,000 Rdl.; Apotekersvenden Hieronimus Jensen, der havde tjent Rübner i mange Aar, skulde have 500 Rdl., Magnus Ackermann 400 Rdl. og Jomfru Anna Erica Friedenreich, som havde bestyret hans Hus, 200 Rdl. om Aaret. Endvidere stiftede han et Legat paa 4000 Rdl., hvis Renter skulde benyttes til Understøttelse for fattige Born og trængende Jomfruer i Aalborg. Af dette Legat skulde foran omtalte Henrik August Suhl, der fra sin Barndom havde været i Huset og været en tro Medhjælper, have 100 Rdl. aarligt, ligesom denne skulde have udbetalt de 800 Rdl., som var tillagt ham ved Poppes Testamente.⁰²⁾

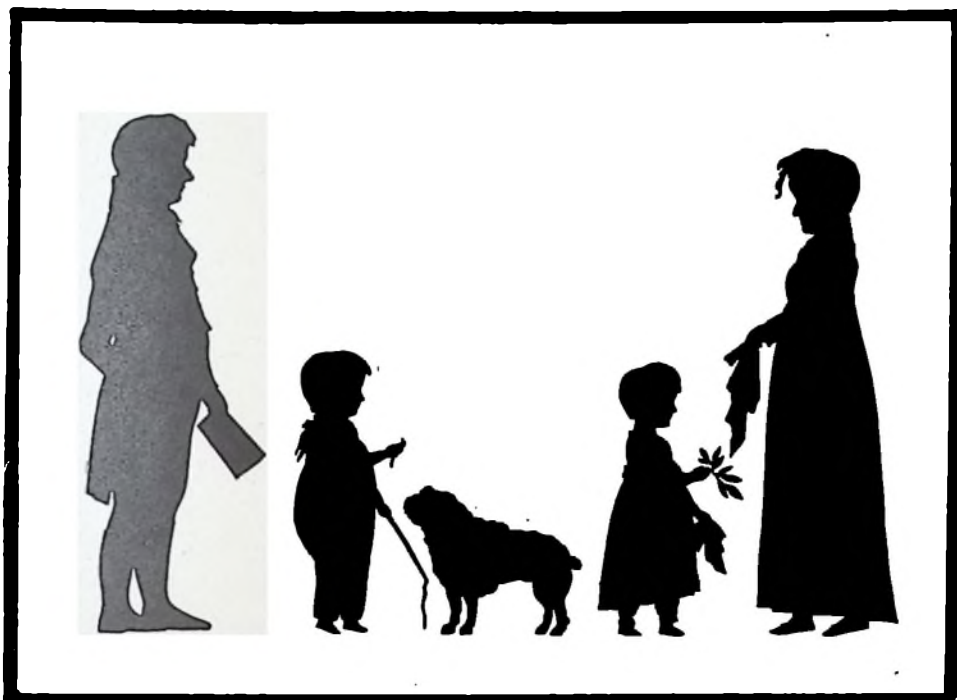
CHRISTIAN LEONHARD RÜBNER.

Født i Flensborg 14. Januar 1765, S. a. Apoteker Martin Rübner og Margrethe Nummensen, død i Aalborg 23. November 1808.

Gift i Gentofte 25. April 1800 med Lucie Wissing, født i København 1781, D. a. Raadmand, Brygger og Vinhandler Thomas Wis-

sing og Georgiane Sørensen, død i Aalborg 1. September 1825; gift 2. og 3. Gang med de 2 efterfølgende Apotekere J. A. C. von Berger og Sigurd Johnsen.

Efter at være undervist i Skolevidenskaberne, særlig Græsk, Latin

Apoteker C. L. Rübner med Hustru Lucie f. Wissing og Born.
(Originalen tilhører Sparekassedirektor, Overretsaagfører Siboni, Skive).

og de levende Sprog, blev han 1780 Discipel hos Faderen paa Løve-Apoteket i Flensborg; da Faderen døde Aaret efter, fortsattes Disciplinen fra 1782 til 1787 hos Onklen i Aalborg; efter Læretidens Udløb konditionerede han fremdeles her og underkastede sig 22. September 1798 Eksamen, som han bestod med Udmærkelse.

Allerede 3 Dage efter Henrik Rübners Død meddelte Stiftamtmand Ditlev Pentz det danske Kancelli, at Rübner havde indsat sin Brodersøn til Universalarving, og at denne snart vilde indkomme med Ansøgning om Bevilling; Stiftamtmanden anmodede om at faa denne til Erklæring i Betragtning af, at den afdøde Apoteker havde haft en meget udstrakt Bevilling, som nu ved Forandringen behøvede og taalte en Indskrænkning. Rübner daterede sin Ansøgning 15. December og kæmpede naturligtvis bravt i den for at opnaa det tidligere

bevilgede Privilegium exclusivum. Til Stotte derfor anførte han bl. a. Medicinalforordningens 12. Artikel (»naar nogen Apoteker ved Døden afgaar, skal hans efterlatte Encke oc Børn blifve ved Apotecket oc nyde samme Friheder oc Benaadninger som tilforne«), 2 Kancelliskrivelser af 27. Januar 1734 og 12. Februar 1743⁸³⁾ samt von der Ostens Anbefaling, da Henrik Rübner ansøgte om Privilegium. Stiftamtmanden fik Ansøgningen til Erklæring og anbefalede 17. December, at Rübner som en udmærket Mand i Apotekervidenskab fik Privilegium, men da der i Stiftet udenfor Aalborg kun var Apoteker i Tisted og Hjorring, og det maaske kunde blive nødvendigt, at der blev nogle i de andre Kobstæder, indstillede han, at Bevillingen kom til at indeholde en Bestemmelse om, at Rübner i den Henseende maatte rette sig efter, hvad herom senere i Tiden maatte befales. Kom der Apoteker i Stiftets øvrige Byer, var han fuldkommen af den Formening, at ikkun een Apoteker kunde have Levebrød i Aalborg. I Rübners Bevilling af 4. Januar 1799 var Amtmandens Indstilling tagen til Følge; den gav Rübner Ret til at være Apoteker i Aalborg »dog ey alleene.«⁸⁴⁾ Bevillingen stadfæstedes af Frederik VI. 2. September 1808.⁸⁵⁾

Rübner samlede et anseligt Bibliotek og en betydelig Samling af antike og moderne Monter, der efter hans Død bortsolgtes ved Auktion. Samlingen omfattede 402 romerske og 1507 andre Sølvmonter, 10 romerske og 240 andre Guldmonter, 287 romerske og 148 andre Kobbermonter. Den 250 Sider store Fortegnelse over Samlingen blev forfattet af Kapellan ved Budolfi Kirke Knud Henneberg. Samlingen vurderedes i Samfrændeskiftet efter Rübner til 5000 Rdl. og solgtes ved Auktion paa Apoteket 1. Maj 1810 for 12,000 Rdl. til Møller Lars Springborg i Aalborg.⁸⁶⁾ I Boet udlagdes til Arv 95127 Rdl. 4 Mk. 10 Sk.

Kort Tid efter Rübners Død lod Enken i Aalborg Stiftstidende for 9. December 1808 bekendtgøre en Advarsel mod at betro nogen noget paa hendes Navn, medmindre hendes skriftlige og af hende selv underskrevne Forlangende medfulgte, da hun ej betalte hvad anden Gæld, der gjordes i hendes Navn.

Lucie Wissing lod Apoteket bestyre af Frederik Daniel Wilhelm Sadewasser, der siden 1799 havde været Svend paa Apoteket, 1809 gik op til farm. Eksamen, men erklæredes »immaturus« og først bestod 10. April 1811. Ved en imellem dem 7. Oktober 1809 indgaaet Ægtepagt (med Tilføjelser af 23. Oktober og 20. December s. A.) be-

stemtes, at Rübners Enke efter sit Giftermaal med Sadewasser skulde beholde som sin Ejendom Apoteket, Haven ved Urbans Port med paa-staaende Bygninger samt 2 Lejesteder i Slottergaden. Ægtepagten blev stadfæstet af Kongen,⁹⁷⁾ men Ægteskabet kom ikke i Stand. I Begyndelsen af 1810 havde Lucie Wissing ansøgt om at faa Lov til at drive Apoteket ved en duelig Provisor, uanset at hun giftede sig med den ueksaminerede Apotekersvend Sadewasser; dette blev afslaaet som stridende saavel mod al god Orden som mod Medicinalforordningens § 12, der kun tilstod en Apotekers Enke denne Benaadning, saa længe hun forblev ugift.⁹⁸⁾ Provisor var da Julius von Berger, med hvem Enken giftede sig senere paa Aaret; Ægtepagten mellem hende og Sadewasser kasseredes ved Kancelliskrivelse af 23. Februar 1811.⁹⁹⁾

JULIUS AUGUST CHRISTIAN von BERGER.

Født i Ludwigslust i Mecklenburg-Schwerin 3. April 1779, S. a. Underofficer ved Husarerne Joachim Wilhelm von Berger og Louise von der Øhe, død i Aalborg 6. Oktober 1817.

Gift 25. December 1810 med Formandens Enke.

Var Discipel hos Apoteker Hauffstengel i Neustadt i Holsten fra 1791—1800 og konditionerede derefter i Hamborg, i Ottendorf i Hannover, paa Løve-Apoteket i Svendborg og Vajsenhus-Apoteket i København; tog farm. Eksamen i København 11. September 1806 (enst. Laud.) og blev 1809 Provisor i Aalborg.

31. December 1810 bekendtgjorde han i »Berlingske Tidende« og et Par Dage før i »Jyske Efterretninger« sit Ægteskab med Rübners Enke og anbefalede sig samtidigt til Publikums Agtelse og Tillid. 20. September 1811 fik han Bevilling til Apoteket.

I næsten hele den Tid von Berger var Apoteker, var han svagelig og formaaede ikke at drive Apoteket tilfredsstillende; hans Død indtraf efter næsten et Aars uafbrudt Sygeleje. I 1817 søgte han Kancelliets Tilladelse til, at Apoteker Georg Severinus Kayerød paa Løve-Apoteket forpagtede Svane-Apoteket og holdt en Provisor her; Kancelliet svarede 23. August, at det kunde tillades von Berger paa Grund af den langvarige Sygdom at bortforpagte Apoteket paa Livstid til en kvalificeret Farmaceut, men at det ikke var passende, at Bortforpagtningen skete til Ejeren af Byens andet Apotek, da der ved den ved Løve-Apotekets Oprettelse tilsigtede gavnlige Konkurrence vilde ophøre, ligesom iovrigt en saadan Forpagtning vilde være

stridende mod Forordningen af 23. April 1817 § 16, hvorefter ingen Detailhandler maatte have Udsalg paa mere end eet Sted. Faa Timer for sin Død bortforpagtede von Berger Apoteket paa 12 Aar til cand. pharm. Andreas Lang Hasle*) for en aarlig Afgift af 2400 Rdl. Da denne ikke kunde bestaa med den vedtagne Afgift, løste von Bergers Enke ham i 1822 fra Kontrakten, og Sigurd Johnsen blev da Provisor samt kort efter Lucie Wissings tredje Ægtemand.

Sigurd Johnsen.
(Original-Maleriet tilhører Apoteker V. Strøyberg, Aalborg).

SIGURD JOHNSEN.

Født i Reykjavik 14. Juli 1789, S. a. Jordbruger John Johnsen og Christine Sigurdsen, død i Aalborg 10. December 1828.

Gift 1) 1. Marts 1822 med Formandens Enke; 2) 19. December 1827 med Else Johanne Kjellerup, født i Aalborg 11. August 1797, D. a. Justitsraad, Forligelses-Kommissær, Købmand Jacob Kjellerup og anden Hustru Riise Winde, død i Aalborg 19. Oktober 1860; gift 2) med efterfølgende Apoteker C. Strøyberg.

*) Andreas Lang Hasle. Født paa Nørre-Vinkel ved Lemvig 2. April 1787, S. a. Kancelliraad Søren Hasle og Karen Lang (gift 2) med Apoteker i Køge Jørgen Discher). Tog Artium 1804, derefter Filosofikum og begyndte at studere Teologi; men blev efter Stedfaderens Død Discipel paa Moderens Apotek 1813—16; tog farm. Eksamen 18. September 1816 (enst. Laud.) og var derefter Provisor paa Aalborg Svane-Apotek 1817—22. Rejste senere til Norge; død i Kristiania 1857.

Johnsens Fader døde tidligt, hvorfor Sønnen i sit sjette Aar blev sendt til København og opdraget der hos en Købmand Bergmann; var derefter Discipel paa Svane-Apoteket i København 1801—07, konditionerede smst. $\frac{1}{2}$ Aar, paa Helms' Apotek i Horsens fra Paaske 1808 til November 1809 og dernæst paa Løve-Apoteket i Aarhus til April 1810; men da han fandt, at han der ej kunde erholde saa mange praktiske Kundskaber, som han attraaede, fik han straks efter Plads paa Helsingør Apotek indtil Maj 1812, da han kom til Gammel Torvs Apotek i København; 17. November 1813 tog han farm. Eksamen (Laud.). Bevilling til Svane-Apoteket i Aalborg fik han 7. Juni 1822, efter at han siden Aarets Begyndelse havde været Apotekets Provisor. Magistraten i Aalborg anbefalede hans Ansøgning om Bevilling, da denne ikke indeholdt noget, der kunde være til Præjudice for det siden Udstedelsen af von Bergers Bevilling oprettede Løve-Apotek.⁷⁰⁾

Efter Johnsens Død lod Enken Apoteket bestyre indtil 30. April 1829 af exam. pharm. Jens Frederik Bloch Winther (senere Apoteker i Mariager) og derefter af efterfølgende Apoteker Christopher Strøyberg, hendes anden Ægtemand.

(Johnsen kaldes i flere Dokumenter Johnson; som hans Fornavn anføres foruden Sigurd baade Sivert, Sivart og Severin).

CHRISTOPHER STRØYBERG.

Født i Sønder Broby 11. August 1795, S. a. Sognepræst Jørgen Strøyberg og Birgitte Nicoline Breckling, død i Aalborg 23. Januar 1847.

Gift 21. Maj 1830 med Formandens Enke.

Discipel paa Løve-Apoteket i Odense 1810—14; Medhjælpereksamen 28. September 1814; konditionerede smst. til 1. November 1816, paa Løve-Apoteket i København fra 1. November 1816 til 30. April 1819 og igen paa Løve-Apoteket i Odense fra 1. Maj 1819 til 18. April 1829. Under Ansættelsen i København indstillede han sig 3. Juni 1818 til farm. Eksamen, som han bestod med Laud. 1. Maj 1829 blev han Provisor paa Svane-Apoteket i Aalborg; Bevilling som Apoteker smst. fik han 18. Juni 1830,⁷¹⁾ stadfæstet 28. Marts 1843.

C. Strøyberg var Medlem af Bestyrelsen for »Danmarks Apotekerforening« fra 4. September 1844 til sin Død og i nogle Aar (ca. 1846—50) Provinsialkasserer i »Det pharm. Understøttelsesselskab«; fra 1839 til sin Død var han Meddirektor for »Aalborg Bys og Omegns

Sparekasse«. Han interesserede sig stærkt for Kunst og Videnskab, især Oldtidskendskab, og gav til sammes Fremme en efter den Tids Forhold betydelig Sum Penge. Ved hans Død pristest hans »velvillige Sind og hans Redebonhed til at støtte Foreninger i nyttige og milde

Christopher Strøyberg. *)

Øjemed med rigelige Bidrag«; »hans gode Hjerte lod ham ved privat Goddædighed virke til mangan stille Armod's Lindring«. 1. Februar 1847 begravedes han fra Aalborg Budolfi Kirke, ledsaget af en talrig Skare og under forskellige offentlige Bevidnelser.⁷²⁾ 11. Maj 1832 udnævntes han til Kancelliraad, 18. September 1846 til Ridder af Dannebrog.

Strøyberg's Bevilling stadfæstedes for hans Enke 14. September 1849.⁷³⁾ Apoteket bestyredes af cand. pharm.

Frederik Krag⁷⁴⁾) fra Februar 1847 til 1855, derefter af den senere Apoteker paa Gammel Torvs Apotek i København Anders Michael Lauritzen Svanholm indtil Maj 1858, og derefter af Sønnen Jørgen Strøyberg indtil denne det følgende Aars 1. Maj overtog Apoteket som Ejer.

JØRGEN JACOB KJELLERUP STRØYBERG.

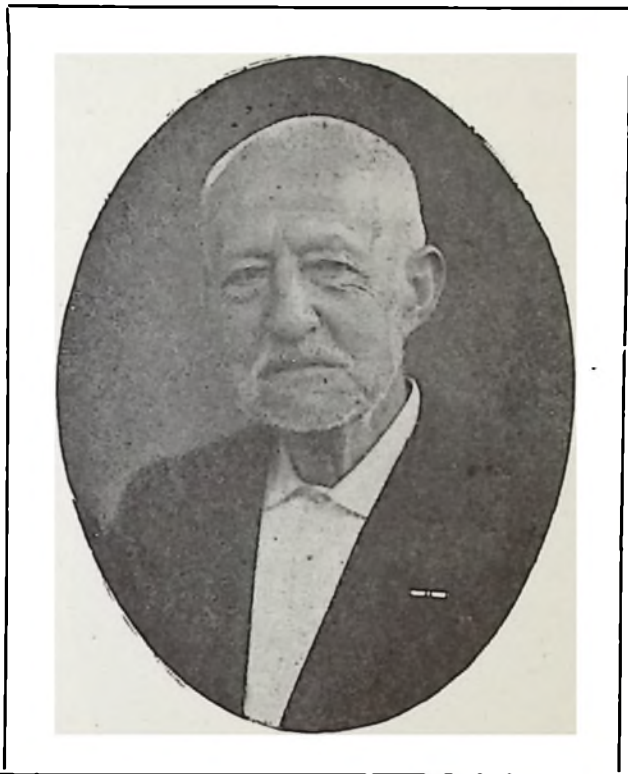
Født i Aalborg 20. Juni 1833, S. a. foregaaende Apoteker, død i Aalborg 18. November 1921.

*) Til dette og følgende med * forsynede Billeder i Afsnittet: »Svane-Apoteket i Aalborg« er benyttet Clicheer fra Bogen »Familien Strøyberg 1662—1920« (se Note 77), velvilligst stillede til Raadighed af Apoteker V. Strøyberg.

***) Frederik Krag. Født i Mariager 1821, farm. Eksamen 1842 I (Laud.); Bestyrer af Svane-Apoteket i Aalborg 1847-55, derefter Saltraffinadør i Aalborg; død 7. Februar 1885.

Gift i Assens 28. Maj 1859 med Susanne Severine Strøyberg, født i Assens 28. September 1836, D. a. Apoteker Jacob Lacoppidan Strøyberg og Mette Cathrine Hannibal, død i Aalborg 3. September 1899.

Discipel paa Love-Apoteket i Aarhus fra November 1849—53 og tog farm. Kandidat-eksamen 1856 II (h. ill.); var derefter Medhjælper paa Kong Salomons Apotek i København til 1. Februar 1858 og blev fra 1. Maj d. A. Bestyrer af Svane-Apoteket i Aalborg. Overtog dette som Ejer 1. Maj 1859 for en Købesum af 75.000 Rdl. incl. Gaardens Tilliggende (Kobekontrakt dat. 1. Juli 1858) og fik Bevilling 6. September 1859. Fra 1. Januar 1909 overdrog han Apoteket til sin næstældste Søn Valdemar Strøyberg.

* Jørgen J. K. Strøyberg

J. J. K. Strøyberg var Indehaver af adskillige borgerlige og kommunale Hverv. I omtrent 60 Aar, fra 1. December 1861 til sin Død, var han Meddirektør for »Aalborg Bys og Omegns Sparekasse« og tillige en Del Aar Medlem af Bestyrelsen for »Foreningen af Danmarks store Sparekasser«; i godt 50 Aar, fra 1870 til sin Død, var han Medlem af Bestyrelsen (Kasserer) for Aalborg tekniske Skole. Var Medlem af Aalborg Byraad fra Januar 1864 til Januar 1882 og paany fra Maj 1886 til Januar 1891; var her Medlem af forskellige Udvalg, bl. a. Mark- og Vejudvalget, Udvalget for Vandvæsenet, i Inspektionen for Budolfi Kirke, for Almenkirkegaarden og i Laanebestyrelsen for Aalborg Amtsraadskreds ved Udlaan af Umyndiges Midler. Endvidere Medlem af Bestyrelsen for »Aalborg med Nibe og Omegns Planteavl-

forening«; fratraadte her i Februar 1920 efter 25 Aars Formandsvirksomhed; udnævntes s. A. til Æresmedlem af »Aalborg Amts Landboforening.«

I 1886 var J. Strøyberg Medindbyder til Oprettelsen af farmaceutisk-historisk Samling og skænkede i de følgende Aar hertil adskillige Sager (Træbøsser, Glas, Krukker o. l.).

8. Juli 1879 udnævntes han til Ridder af Danebrog og 18. November 1911 til Danebrogsmænd.

* Valdemar Strøyberg.

VALDEMAR STRØYBERG.

Født i Aalborg 5. December 1866, S. a. foregaaende Apoteker.

Gift i København 6. Oktober 1899 med Louise Bolette Tobiesen, født paa Høvængegaard ved Nysted 6. Oktober 1878, D. a. Forpagter, senere Rejseinspektør for Forsikringssselskabet »Danmark«, Carl Frederik Samuel Tobiesen og Sofie Amalie Friederichsen.

Discipel paa Svane-Apoteket i Aalborg 1. Marts til 1. September 1848 og paa Assens Apotek 1. September 1884 til 1. Juni 1887; farm.

Medhjælpereksamen Juni 1887 (g.) og farm. Kandidateksamen Januar 1889 (g.) Medhjælper paa Helms' Apotek i Horsens 1. Februar 1890—1. Juni 1891, studerede paa polyt. Lærestalts Laboratorium Efteraaret 1891, Medhjælper paa Christianshavns Apotek 1. September 1892—1. Februar 1894, derefter paa Løve-Apoteket i København og samtidigt studerende paa farm. Lærestalts Laboratorium; fra 1. April 1896 Medhjælper paa Svane-Apoteket i Aalborg, indtil han fra

1. Januar 1909 overtog det som Ejer. Skodet udstedtes 15. December 1908, Bevillingen 24. Februar 1909.

V. Strøyberg udgav 1920 Slægtebogen »Familien Strøyberg 1662—1920« (udarbejdet af P. C. Knudsen). Nedenfor skal omtales den i de senere Aar udførte store Restaurering af den gamle Apoteksgaard.

JENS BANGS STENHUS.

Johannes Friedenreich flyttede Apoteket til det prægtige Stenhus, hvori det endnu findes. Denne Ejendom var opført 1623 og 24 af den store Aalborgkøbmand Jens Bang; dens Historie, indtil den overgik i Friedenreichs Eje, er udførligt beskrevet af Overlærer Wulff i hans Bog om Jens Bang⁷⁵) og skal for det Tidsrums Vedkommende derfor her kun meddeles i korte Træk.

Grundens Historie kan føres tilbage til 1520, ja, maaske endnu 65 Aar længere tilbage. I 1520 blev den af Mikkell Sørensen, Borger i Varbjerg, solgt med paastaaende Bygninger til Jens Tøgersen, Borger i Aalborg; 30 Aar senere stod der paa Grunden et Stenhus og en Bod; det beboedes af (Borgmester?) Niels Jensen, men skænkedes 1550 til Knud Alsen (Alsing). I 1621, da Jens Bang ønskede at faa Grunden tilkøbs, oplystes det i en Skrivelse fra Magistraten af 24. Marts s. A., at den paa det Tidspunkt, da Knud Alsing skulde være død i København, tilhørte dennes Enke og Børn. 13. Juni 1623 gav Kongen derefter Tilladelse til, at Jens Bang maatte købe Gaarden af disse; og straks efter Købet lod Bang den nedrive og lod paabegynde Opførelsen af den endnu eksisterende Ejendom. Da hans Hustru i 1639 var død, vurderedes den til 7000 Rdl. med de sønderste, vesterste og norderste 3 Huse, alt, hvad der fandtes nagelfast deri samt Paneler, Bænke, Skamler og andet. Efter Bangs Død i 1644 stod det store Hus udsat for al Slags Overlast. Mogens Kaas til Restrup og Arvingerne efter Niels Friis til Krastrup fik sig tilvurderet en Del af det. Ved en Synsforretning i Februar 1648 oplyses det, at en Del af den nordre Ende af Huset var pantsat af Peder Nielsen i Ørslev til Hans Sehus for 600 Sldl. Ved denne Lejlighed blev yderligere givet Udlæg til Henrik Lichthart i den nordre Ende ovenfor Sehus' Part, d. v. s. i de næste 2 Bindinger med Loftsrums. Adskillige andre havde Panterettigheder i det store Hus; endog Kongen havde faaet Indførsel deri for 30 Kanoner, Jens Bang havde laant paa Tøjhuset; da nu Byens Toldbod var bleven nedbrudt under Svenskernes Besættelse af Byen

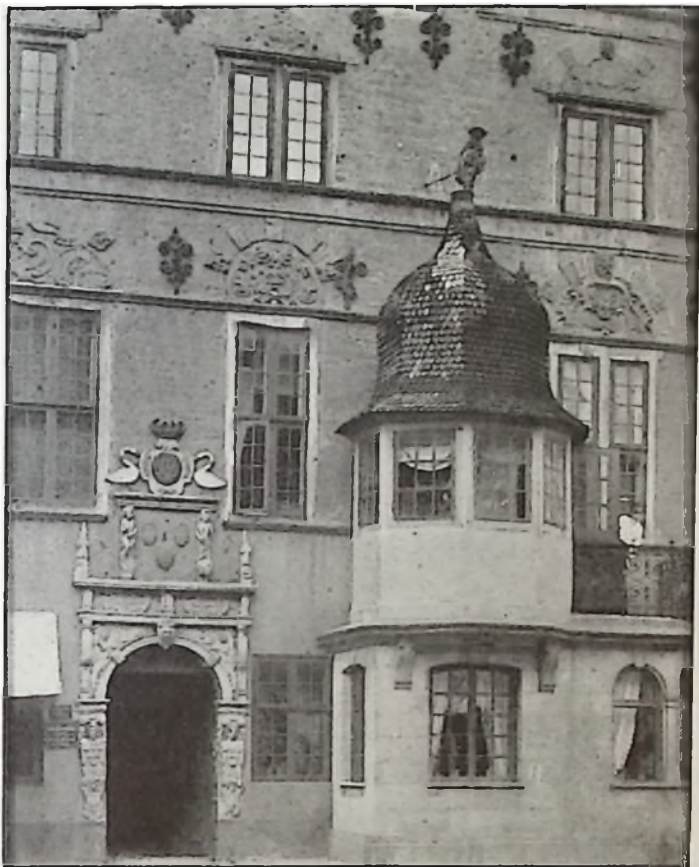
i 1644, bevilgede Frederik III 1651, at Toldboden maatte være i Kronens Part af Huset, og at Borgmestre og Raad maatte have Byens Vejerhus under samme Toldbod, mod at de holdt Huset vedlige uden Udgifter for Kongen; men allerede 11. December s. A. gav Kongen Skode paa Kronens Huspart til Borgmester Christen von Ginchel.

Borgmesterens Efterfølger som Ejer af Gaarden blev Apoteker Johannes Friedenreich. 7. August 1671 stod von Ginchel frem paa Bytinget, tog Friedenreich i Haanden og dermed skodede og aldeles afhændede fra sig og sine Arvinger til Apotekeren sit stenmurede Hus med tilhørende Gaardsrum, Bryggerhus, Bagerstue, Staldhus med Overbygning, item Halvtag, Port og Portrum, liggende i St. Bodils Sogn ved Østeraa, tilforn tilhørende sal. Jens Bang.

Salget skete i Henhold til Kobebrev af 20. Maj 1671, og af dette fremgaar, at det ikke var hele det nuværende Hus, som Friedenreich blev Ejer af. Der fragik først den nordre Ende, antageligt den Del, som afsluttes af den nordligste Kvist og var udlagt til sal. Hans Sehus paa hans egne og nogle Hamborgeres Vegne; hertil horte en særlig afskildret Gaardsplads; dernæst var i Kobet ikke medregnet Boden under Stenhusets Dagligstue paa første Sal, »nord for den Vandgang, som gik fra Gaden ved Østeraa ind i Gaarden paa Nordsiden af den trinde Trappe, som stod i Gaden til Østeraa og gik op til Stenhusets Gang«; Boden laa saaledes i den midterste Del af Husets Stueetage og benyttedes af Sejer Jensen. Stødende op til Husets Vestside laa i Adelgade Claus Markvordsens Ejendom, som altsaa var udenfor Salget; derpaa fulgte Stenhusets Halvtagsport, som naturligvis gik over i Friedenreichs Eje; fra den og om ad Kortesyde strakte sig Christen von Ginchels Boder; dem beholdt Sælgeren. Salget omfattede endnu det Bryggerhus, den Bagerstue og den Stald, som stod paa Nordsiden af Gaarden vesten og sønden til den sal. Nabo Tøger Christensens Huse, og det Halvtag med Værelser i Gaardens Sydside næst til Claus Markvordsens Huse.

Friedenreich havde hidtil boet til Leje i Gaarden. Han erhvervede senere den Del af den, som ikke nævnes i Kontrakten med Ginchel og desuden Markvordsens Gaard og Ginchels Boder. Paa Skiftet efter Johannes Friedenreich betegnes den salig Mands Hovedejendom som strækkende sig om ad Kortesyde til Oluf Jensen Munkgaards Ejendom, den samme som Tøger Christensens; den vurderedes nu til 3000 Rdl. Hvor meget, Friedenreich oprindelig gav for sin Ejendom, ses ikke af Kobebrevet; men 1. Juni 1671 havde han pantsat den til

Ginchel for 1800 Rdl. (à 4 Mk.), som han erkendte at være denne skyldig. Denne Gæld maa antages at hidrøre fra Ejendoms købet; Pengene skulde være betalte til Paaske 1673, men kunde ogsaa blive staaende i Huset mod en Rente af 6 pCt.⁷⁰). I 1720 paa Skiftet efter Christian Friederichs Hustru hedder det, at Hovedgaarden strækker sig fra Munkgaards Ejendom ved Østeraa til hans Port i Kortesyde; den ansattes nu til en Værdi af 3300 Rdl.; i 1809 vurderedes Apoteket med Ejendommen og Lejehusene i Kortesyde til 45000 Rdl., og 1859 overtog Jørgen Strøyberg det for 75000 Rdl. Senere kom ogsaa Tøger Christensens gamle Gaard til at høre med til Apoteket, idet J. Strøyberg købte den 1884, nedrev den og opførte en ny Gaard.

Indgangsportal (før Restaureringen 1919) og Karnap paa Jens Bangs Stenhus.

Gennem Tiderne er det store Komplex, som nu udgør Aalborg Svane-Apotek, undergaaet mange Ombygninger og Forandringer; men den Del af det, som giver det sin enestaaende Karakter, det store Stenhus, knejser endnu som et pragtfuldt Mindesmærke over Renæssansens rige Sind og store Tanker. Byens Interesse for det gav sig Udslag bl. a. i 1908 i Planer om at erhverve det og omdanne det til Stads Raadhus. Denne og andre Planer kommer vel næppe nu nogen sinde til Udførelse, idet Bygningen, som det senere skal omtales, siden 1919 er fredet.

Over Porten ud til Adelgade er bevaret det gamle Lovehoved fra Claus Markvordsens Gaard; her er anbragt Bogstaverne J. J. S. (Jørgen Jacob Strøyberg) og S. S. (Susanne Strøyberg); i Muren er indsat 2 Skjolde med Chr. Leonhard Rübners og Marie Magdalene Friederichs Forbogstaver i Spejlmonogram; Karnappen bærer Ombygningsaarstallet 1890. Paa Husets Nordgavl læses 1624, det tilsvarende Anno staar paa Sydgvallen. Indgangsportalen afsluttes foroven af et kronet Skjold med Christian IV.s Monogram, Skjoldet stottes af 2 Svaner med Kroner paa Halsen og staar paa et Fremspring, som bæres af 2 Sandstensgenier; mellem disse fandtes, indtil Portalen i 1919 fik sit oprindelige Udseende tilbage, 3 mindre Skjolde med C. L. Rübners og Marie Friederichs samt Christopher Strøybergs og Else Johanne Kjellerups Monogrammer.

Med Hensyn til det Indre er ligeledes mange Forandringer at berette om. I Johannes Friederichs Tid indrettedes Apoteket til højre for Gadedøren, hvor Karnappen er. Apoteket var meget rigeligt udstyret med malede og forgyldte Beholdere af Glas, Træ og Metal; en Del af disse er bevarede til vore Dage.*) Dets Forsyning med Medikamenter, og hvad der ellers hørte til Datidens Apoteksdrift, var overordentlig stor og fuldstændig. Beskrivelsen af den tidligere omtalte Vurderingsforretning efter Johannes Friederichs Død har til Overskrift:

I. N. J.

Officina Pharmaceutica

qvam adornavit et nunc hæredibus reliquit

p. m. Johannes Friederich

Pharmacopola qvondam Alburgensium

laudatissimus

hac est.

De vurderende Læger har benyttet Apotekertaksten af 1672 som Grundlag for deres Arbejde, idet de efter dens alfabetiske Ordning har gennemgaaet Apotekets Indhold; kun ganske enkelte af Takstens Droger eller Medikamenter manglede, til Gengæld fandtes adskilligt andet. Apoteket var saaledes rigeligt forsynet med Datidens Animalia: blandt Pragtstykkerne i denne Afdeling har været 4 Stk. Hoveder af henrettede Mennesker, de 2 af Tyrker. Alle Apotekervarerne ansat-

*) Jvf. T. P. Elkjer: »Lidt om gammelt Træinventar« (Farm. Tidende 1916), hvori Omtale og farvelagte Afbildninger af gammelt Træinventar fra Svane-Apoteket i Aalborg paa Friederichs Tid.

* Indgangsportalen paa Jens Bangs Stenhus efter Restaureringen i 1919.

tes til en Værdi af 4762 Rdl. 1 Mk. 11 Sk.; dertil kom bl. a. 29 Kister smaa Kirkeoblater, 78 Pd. gul Rulletobak à 1 Mk. og 126 Pd. tysk Tobak af samme Slags à 1½ Mk., 5 Gros fine Porcellæns-piber à 6 Mk., 14 Gros gemene Porcellæns-piber à 2 Mk. og en Tønde af samme Slags til 2 Rdl. og 200 Stk. smaa Fæteriaktonder à 1 Sk.; med Tillæg af de 133 Rdl., som stod i alle de Glas og Krukker, som fandtes paa det store og lille Glas- og Krukkekammer, løb hele Varebeholdningen op til en Værdi af 5187 Rdl. 7 Sk. Apotekets Lager af Vin, Brændevin og Vineddike havde en Værdi af 2505 Rdl.; deriblandt var over 27 Oksehoveder fransk Vin af forskellig Godhed og 7 Oksehoveder fransk Brændevin.

I Skiftet efter Christian Friedenreichs første Hustru er ligeledes en ret stor Vareforsyning, men dens Værdi naar dog ikke højere end til 2878 Rdl. 4 Sk. Det omtales ved denne Lejlighed, at Apotekeren havde sit eget Laboratorium ved »Svalen paa femte Loft«.

Efter den sidste Rübners Død og især i von Bergers og Provisor Hasles Tid tabte Apoteket ej alene sin tidligere Berømmelse, men der blev ogsaa gjort adskillige saadanne Forandringer i selve Apoteket, at det med Hensyn til Symmetrien aldeles tabte sit forrige gode Udseende. Bygningen svækkedes ved, at der i Officinet blev udhugget en Del af Grundmuren; de derved fremkomne Aabninger beklædtes med Fjæle, der ligesom Recepturerne, Reolerne, Skufferne og Skranken blev overstrøgne med en mørkebrun Farve, hvilken sammen med det mørkeblaa Loft gav Apoteket et meget trist Udseende.³⁷⁾

Johnsen fik dog Publikums Tillid til det gamle Apotek tilbage igen. Han omordnede Lagerrummene og indrettede et sort- og hvidmalet Giftkammer; over dets Dor anbragtes Indskriften:

Herinde Produkter man finder,
som Livet og Døden kan fremme,
derfor jeg med Føje paaminder,
at Virkningen Ingen bør glemme.
Aalborg 1824. S. Johnsen.
Conclave venenum servans!

Da Christopher Strøyberg i 1830 overtog Apoteket, havde Officinet endnu sit ovenfor antydende uheldige Udseende; Gadedøren var Indgang til det; Kunderne maatte staa i Gangen, der ved en Række Vinduer, som kunde skydes frem og tilbage, var skilt fra Apoteket. I 1837 bestilte Strøyberg nye Reoler og Skabe, 2 Recepturer og en Skranke,

desuden fra Drejer Segeberg i København 160 Stk. Træbøsser samt Standflasker og Porcellænskrukker fra Chr. Schierholz & Söhne i Altona. I det følgende Aar blev Vinduerne i det nye Lokale til venstre for Gangen forandrede, og i Stedet for det andet Vindue fra Hjørnet indsattes en ny Dør til Officinet (den blev fjernet i 1878 og Indgangsdøren til Officinet er nu igen i Gangen); efter at Rummet var blevet helt færdigt, indflyttedes det nye Inventar, og det nyindrettede Officin aabnedes for Publikum 11. August 1838 paa Strøybergs og Hustrus fælles Fødselsdag. I et Hjørne af en af de store Reoler var under Arbejdet nedlagt en forseglede Flaske med en Del Efterretninger for Efterkommerne. Til Minde om Dagen opstilledes en Morter med Dato og Ægteparrets Navnetræk.³⁷⁾ Tegningen til den var udført af Arkitekt Gustav Frederik Hetsch, der endvidere havde tegnet en Del Æskulapstave, som var anbragte paa Skranken med Balancer og Vægtskaale. Arbejdet blev ledet af Apoteker Strøybergs Privatsekretær, fhv. Købmand Gottfried von Preysz fra Randers, som tegnede Inventaret. Signaturerne paa Flaskerne var malede af en af Apotekets Medhjælpere, cand. pharm. Søren Christian Gregersen.

Under Preysz' Ledelse og efter hans Tegninger blev i 1841 Laboratoriet forändret. Lokalet blev gjort højere, en Digererovn nedreves, Lysforholdene forbedredes, Vand blev indlagt og Stødekammer indrettet. Over Indgangen indsattes en Sten med Chr. L. Rübners og Magdalene Friedenreichs Monogram. Under Komfurindretningen til Dampkedlen nedlagdes et Manuskript med Efterretning om Apotekets tidligere Ejere, under en anden Komfurindretning en Beretning om den Strøybergske Familie i Danmark samt en Unze Pebermyntekager; paa en vedlagt Seddel findes en versificeret Opfordring fra Preysz til den, der en Gang finder Manuskriptet om Strøybergerne, om at sende det til et Medlem af Familien; en anden Seddel indeholder et Vers om Pebermyntekagerne, underskrevet af Apotekets 3 Medhjælpere, Gregersen, Jens Peter Bøggild og Gravers Vilhelm Baadsgaard. Foran paa Laboratoriets Kuppel blev der opført en Frontespice med et Ur og 2 Jerntavler, den ene til Minde om Apotekets tidligere Ejere og om Strøyberg, den anden om Laboratoriets Fornylse.³⁷⁾

I Løbet af 1870erne og senere er der igen foretaget forskellige Omannelser; men den største Restaurering, den gamle Ejendom nogen Sinde har været Genstand for, er foretaget under den nuværende Ejer, Valdemar Strøyberg, da i Aarene 1917—18—19 Ejendommens Fundament blev fornyet, og Portalen ombygget til dens oprindelige Udse-

Jens Bangs Stenhus i Aalborg. Fot. 1924.

ende. Det er Meningen, at yderligere Gavlen mod Adélgade samt Karpappen senere skal ombygges og ligeledes gives den oprindelige Skikkelse. Da Bekostningerne ved den sidste gennemgribende Restauration langt oversteg, hvad V. Strøyberg selv kunde ofre derpaa, an-

søgte han Staten om at træde hjælpende til. Ved Lov af 9. Maj 1919 blev der da tillagt ham et Statstilskud paa 100.000 Kr. som Bidrag til Dækning af Udgifterne ved en sagkyndig Istandsættelse af »Jens Bangs Stenhus«, mod at han underskrev en Deklaration, hvorved Bygningen blev henlagt under Nationalmusæet som fredet Mindesmærke.

I Aalborg Svane-Apoteks Besiddelse er 4 Malmmortere, der bevarer Mindet om ligesaa mange tidligere Ejere og deres Hustruer. De bærer Indskrifterne:

1. JOHANNES FRIEDENREICH. MAGDALENA CALLO. 1693.
2. CHRISTIAN FRIEDENREICH. CATHARINA WERKMEISTER.
Ao. 1718.
3. CHRISTIAN LEONHARD RÜBNER. MAGDALENE MARIE
FRIEDENREICH. 1739.
4. CHRISTOPHER STRØYBERG. ELSE JOHANNE KJELLERUP.
DEN ELLEVTE AUGUST 1838.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet udelukkende paa Grundlag af Manuskript og Optegnelser i E. Dams efterladte Samlinger.

- ¹⁾ Thegne Bog paa Alborige Raadhus 1633—35.
- ²⁾ Jyske Registre 1613—23.
- ³⁾ Olborig Raadhuss Thegnebog 1622—33.
- ⁴⁾ Jyske Registre VIII, 1624—34, Fol. 338; Jyske Tegnelser VIII, 1626—33, Fol. 344, 386.
- ⁵⁾ Olborig Raadhuss Thegnebog 1622—33, 25. Okt. 1622.
- ⁶⁾ Sjæll. Tegnelser.
- ⁷⁾ Omslagskriver S. Rasmussens Regnskab for H. M. Penge af tilstaaende Gæld 1. Maj 1625—1. Januar 1639. Restancer af Kongens tilstaaende Gæld 1630 og 1641.
- ⁸⁾ Jyske Registre.
- ⁹⁾ Jyske Tegnelser.
- ¹⁰⁾ Jyske Registre.
- ¹¹⁾ Den originale Konfirmation med Kongens Underskrift og Mærke af Segl er bevaret i Rigsarkivet som Indlæg til Jyske aabne Breve Nr. 116, 14. November 1661.
- ¹²⁾ Aalborg Tingbog 1660, Fol. 63.
- ¹³⁾ Ny kgl. Samling 747 b. 4°; Aalborg Bytingsbog 1669, Fol. 117.
- ¹⁴⁾ Extract over de Vaaninger i Aalborg, som af Lejende beboes osv.
- ¹⁵⁾ Tingbog 1660, Fol. 25.
- ¹⁶⁾ Skødebog Anno 1664. Sign. L. 10. (Rigsarkivet).
- ¹⁷⁾ Jyske Registre. Nr. 28, 18. April 1667.

- 11) Landsarkivet i Viborg.
- 12) Ny kgl. Samling 413. b. Fol.
- 13) Jyske Registre Nr. 66, 22. Maj 1669.
- 14) » » Nr. 37, 5. Juli 1665.
- 15) » » Nr. 38, 6. Juli 1665.
- 16) » » Nr. 105, 16. September 1673. Den som Indlæg til Konfirmationen bevarede Koncept har Paategningen: Efter Hr. Geheime Raad Hr. *Griffenfjelds ordre*.
- 17) Paategninger paa Originaldokumentet i Apotekets Besiddelse.
- 18) Tingbog Fol. 24.
- 19) Jyske Tegnelser. Nr. 94, 13. Oktober 1683.
- 20) Raadstuebog.
- 21) Raadstue- og Bytingsbog.
- 22) Jyske Registre. Nr. 13, 15. Februar 1666.
- 23) Ny kgl. Samling 413 b. Fol.
- 24) Kancellikollegiets Betænkninger over indkomne Suppliker 1690. Nr. 15. Pakke 1. Juni Anno 1690. Jyske Registre, Nr. 68, 17. Juni 1690.
- 25) Skiftedokumenter.
- 26) Supplikprotokol 1700.
- 27) Raadstuebog 17. August 1694.
- 28) Landsarkivet i Viborg.
- 29) Jyske Registre. Nr. 16 og 17, 5. Februar 1701; Nr. 45, 29. Marts 1701.
- 30) Efterretninger om samtlige Ejere af Svaneapotheket i Aalborg fra 1670—1841. Udarbejdet til Ære for Hr. Kancelliraad, Apotheker Christopher Strøyberg og Fru Kancelliraadinde, Else Johanne-Strøyberg født Kjellerup af Gottfr. Preysz og prydet med sex Tegninger af Hr. cand. pharm. Søren Christian Gregersen. (Manuskript i Apotekets Eje.)
- 31) Ny kgl. Samling 747 b. 4°.
- 32) Jyske Registre. Nr. 137, 9. September 1720.
- 33) Supplikprotokol 1705, 1. Kvartal. 83.
- 34) Se ogsaa: Histoire naturelle des animaux, des plantes et des mineraux, qui entrent dans la composition de la Theriaque d'Andromachus. Dispensee et achevee publiquement á Paris par Moyse Charas, l'un des Apoticaire de Monseigneur le Duc d'Orleans Frère unique du Roy. Paris 1668. 12°.
- 35) Skifteprotokol 1719—26. Fol. 241 o. f. Ny kgl. Samling 747 b. 4°.
- 36) Jyske Registre. Nr. 205, 22. Oktober 1725.
- 37) Oprindelig var i Testamente af 30. Marts 1722 (konfirmeret 31. Juli s. A.) mellem Friedenreich og hans anden Hustru kun bestemt 100 Sldl. til gudeligt Brug. Originaldokumentet i Apotekets Eje har Paategningen: De her i ommelte 100 D. bleff strax til de fattige betalt og J Siælegift Bogen inført.
- 38) Tinklade fra C. L. Rübners Kiste, fundet og af Apoteker J. J. K. Strøyberg skænket til Farmaceutisk Lærestalt i København.
- 39) Jyske Registre. Nr. 159, 8. September 1727.*)
- 40) Supplikprotokol 1729. I. 386.

- ⁴⁶⁾ Supplikprotokol 1732. I. 548.
⁴⁷⁾ » » 1734. II. 310.
⁴⁸⁾ Jyske Registre. Nr. 97, 21. April 1742.
⁴⁹⁾ » » » 501, 11. Maj 1742.
⁵⁰⁾ » » » 219, 9. August 1743. *)
⁵¹⁾ » » » 84, 10. April 1744.
⁵²⁾ » » » 259, 1745.
⁵³⁾ » » » 47, 7. Oktober 1746. *)
⁵⁴⁾ » » » 59, 28. Oktober 1746. *)
⁵⁵⁾ Gejstlig Skifteprotokol for Aalborg Provsti 1746—76, Fol. 396.
⁵⁶⁾ Den originale Konfirmation i Apotekets Eje.
⁵⁷⁾ Den originale Bevilling i Apotekets Eje.
⁵⁸⁾ Kbhvns. Universitets Matrikel, udgivet af S. Birket-Smith. III, 1740—1828, S. 91.
⁵⁹⁾ Jyske Registre. Nr. 190, 24. Juni 1778.
⁶⁰⁾ Aalborg Skifteprotokol. 1782—1800, Fol. 849.
⁶¹⁾ = 48). (Se ogsaa under »Løve-Apoteket i Aalborg«).
⁶²⁾ Jyske Registre. Nr. 5, 4. Januar 1799. *)
⁶³⁾ Originale Dokumenter i Apotekets Eje.
⁶⁴⁾ Aalborg Skifteprotokol 1807—21, Fol. 256.
 » Auktionsprotokol 1805—17, Fol. 137.
⁶⁵⁾ 5. Depart. Registrant. Nr. 107, 16. Februar 1810.
⁶⁶⁾ 5. Depart. Registrant. Nr. 107, 16. Februar 1810.
⁶⁷⁾ 5. Depart. Brevbog. Nr. 455, 23. Februar 1811. Aalborg Justitsprotokol 1809—15, Fol. 168.
⁶⁸⁾ 3. Depart. Registrant. Nr. 595, 7. Juni 1822. *)
⁶⁹⁾ » » » Nr. 1592, 18. Juni 1830.
⁷⁰⁾ Aalborg Stiftstidende 25. Januar og 2. Februar 1847.
⁷¹⁾ Original-Dokument i Apotekets Eje.
⁷²⁾ Patriciske Slægter III, S. 290.
⁷³⁾ D. H. Wulf: Jens Bang, Kjøbmand i Aalborg 1605—1644. Aalborg 1885—86.
⁷⁴⁾ Bytingsprotokol 1671—72. Fol. 119, 124.
⁷⁵⁾ Familien Strøyberg 1662—1920. Udgivet af Valdemar Strøyberg, Apoteker i Aalborg. Udarbejdet af P. C. Knudsen. Aalborg 1920.

*) Original-Bevilling i Apotekets Eje.

NYBORG APOTEK

Saa langt tilbage som i Christian III.s Regeringstid omtales en Apoteker i Nyborg, idet der under denne Konges Ophold i Byen i 1558 af hans Køgemester blev hentet hos Jørgen Apoteker 2 Pd. Kanariesukker á 20 Sk. Pundet og 10 Pd. Rosiner til 4 Sk. Pundet. Der er dog næppe Tvivl om, at denne Apoteker efter vore Dages Begreber vilde blive henregnet blandt Urtekræmmerne, og Bevilling for ham kendes da heller ikke. Den første Bevilling til Apotek i Nyborg udstedtes først i Aaret 1631.

KNUD JOHANSEN WULFF.

Født i Husum 24. Marts 1603, S. a. Johan Wulff og Ellen Knud Tellingdatter; Dødsaar ukendt.

Gift i Odense (paa Bispegaarden) 12. Maj 1630 med Tyre Raffn, født i Haderslev 1602, D. a. Mads Sorensen Raffn og Tyre Ovesdatter, død i Nyborg 1669.¹⁾

1622—30 var han Medhjælper paa Løve-Apoteket i Odense og fik 18. August 1631 Bevilling som Apoteker i Nyborg med samtidig Tilladelse til at holde Vinkælder med fransk og hed Vin samt fremmed Øl, »dog andre Vintappere deres Næring dermed uformeent«; i Apoteket skulde han altid holde en dygtig Apotekersvend.²⁾ 18. Maj 1653 blev Wulff skattefri, saa længe han holdt aabent Herberg og Værts-hus. Han var endvidere Raadmand i Nyborg (fra før 1659 indtil 4. November 1674, da han fungerede sidste Gang);³⁾ 30. Oktober 1660 udgav han en Dagbog om sit Møde paa Rigsdagen i København, da han var med til at underskrive Suverænitetssakten paa Nyborg Borgerskabs Vegne.¹⁾

Wulff var Apoteker i Nyborg indtil 1668, da Bevillingen blev givet til Diderik J e b b e, fordi Wulffs ringe Midler ikke tillod ham at

vedligeholde Apoteket. Aaret efter døde hans Hustru, og i Skiftet efter hende, der afsluttedes 23. September s. A., viste det sig, at Wulffs Bo gav et stort Underskud.

Af faste Ejendomme fandtes hans iboende Gaard (i Mellemgade)¹⁾ med 2½ Skp. Sædeland i Byens Mark, Engbund til 2½ Læs Hø, Græsbund i Kohaven til 2 Køer og en øde Haveplads paa Øen, tilsammen vurderet til 600 Sldl; desuden ejede han en Gaard i Husum, som han havde arvet efter sin Broder. Boets Aktiver var 1764 Sldl. 2 Mk. 2 Sk., medens Passiverne udgjorde 2205 Sldl. 2 Mk. 1½ Sk.⁴⁾ Af Sølvtøj fandtes i Knud Wulffs Hus kun 3 Skeer; blandt Kobbertøjet var en Destillerkedel paa 14 Pd. á 12 Sk. med en Tinhat paa 9 Pd. á 8 Sk.; Sengeklæder, Linklæder, Bænkedyner og Hynder vurderedes til mere end 200 Sldl.; Jernvarerne til 58 Daler 12 Sk. Mellem disse fandtes Wulffs Rustning og Vaaben, der bestod af 2 Harnisker, 2 Stormhatte, 5 Musketter, 1 Fyrbøsse, 1 Kolbin, et Par gamle »umage« Pistoler og en Kaarde med Ulvsklinge. Hans Bøger, hvoriblandt flere juridiske men ingen farmaceutiske, vurderedes til 11 Daler 1 Mk. Til Apoteksinventaret maa henregnes en stor Morter med Støder paa 14 Pd., 5 Vægte og en Del Vægtstykker. I Stalden fandtes 3 Køer og en Kvie.

Af stor Interesse er den fuldstændige Fortegnelse over, hvad der fandtes i »Apotekerboden« (her gengivet efter Skifteskriverens alt andet end fejlfri Indførsel). Apoteket har kun omfattet et beskedent Udvalg af Datidens talrige Lægemidler; Wulff opgav selv dets Indhold til følgende Mængde og Værdi:

186 Balsum. huferich á 6 Sk.	16 Dr.	3 Mk.	8 Sk.
1 Glass med Wiinsteensollie 2 Lod.....	—	1 —	8 —
1 Glass med Campherollie 2 Lod	—	1 —	8 —
1 Glass med Saldt som Kand bruges Imod Stehn 32 loed	2	—	—
therpentin ollie 1 pfd	—	1 —	8 —
3 Blaa stehn Krucker á 2 Sk. Er	—	—	6 —
5 Smaa glass for.....	—	—	1 —
Raspende hiorte thacke 5½ lod	—	—	11 —
1 Blaa Krucke eller Kruess for	—	—	4 —
8 store Sierup Krucker á 1 Mk. Er	1	— 2	—
2 store Blaa Mallende (malede) Stehne Krucker á 24 Sk. Er	—	3 —	—
15 Blaa Mallende Stehn Krucker eller Bæsser á 4 Sk.	—	3 —	12 —

1 Stehn Krucker á 3 Sk. Er	—	1	—	10	—
28 store træ Bøesser á 6 Sk. Er	2	—	2	—	—
30 smaa thræ Bøesser á 3 Sk.	2	—	3	—	4
En Nye Venedische Wrt sigte for	2	—	1	—	—
Noch En Vrtesigte for	1	—	2	—	—
En Anden Ditto for	1	—	1	—	—
1 mindre Ditto for	—	—	2	—	—
12 stycker Martijanforme store och Smaa á 8 Sk. Er	1	—	2	—	—
1 stor Ditto for	—	—	1	—	—
1 Glass med MalVrtter Saldt 4 Lod á 1 Mk. Er	1	—	—	—	—
Saldt aff thiussing Gylden Vrtter 3½ Loed	1	—	1	—	—
Saldt aff Brenges Vrtter 8 Lod	3	—	—	—	—
Saldt aff thiussing Knuder Vrtter 6 Lod	2	—	—	—	—
Saldt aff Canell Blomster 3 lod for	1	—	—	—	—
Sahl aff Korstoste Vrtter 3 lod for	1	—	—	—	—
Saldt aff Caput Mort Vietriolj 4 Lod	1	—	2	—	—
Saldt aff Krage thræ 3 lod for	1	—	—	—	8
Noged som ehr giortt aff Vin- stehn, Vietrill ollie 3 Lod for	1	—	2	—	—
Brende Mennische Pande 16 Lod Er	1	—	—	—	—
Gum. Amoniac. 3 Lod for	—	—	1	—	2
Gum. Assodulis	—	—	1	—	—
Aloepatica 1 Lod for	—	—	—	—	10
Gumj Galbanum 6 Lod for	—	—	3	—	1
Gumj opoponachs 13 Lod huer Loed 12 Sk. Er	2	—	1	—	12
Agarico ½ Loed for	—	—	—	—	8
Abrend Kaaber 6 Lod for	—	—	1	—	2
Gumj Ladan 8 Lod for	—	—	1	—	8
Gum: Hypofitidis 5 lod	—	—	1	—	14
Gum: Elemj 9 lod for	1	—	1	—	—
Gum: Biturnen 2 lod for	—	—	—	—	10
Gum: Sarapinum 2½ lod for	—	—	—	—	12
Gumi sarcocol. 6 lod for	—	—	1	—	8
Rad. chini 15 lod for	—	—	2	—	8
Rad. cohlae amara 3 lod for	—	—	—	—	6
320 Smaa øyen Glass a 2 for 1 Sk.	2	—	2	—	—
Summa Wdj Apoticher Boeden Penge	62	—	3	—	11

Efter at have opgivet sit Apotek, blev Knud Wulff boende i Nyborg. 17. Februar 1669 blev han Accisemester med 10 Rdl. aarlig Løn; 12. Marts s. A. blev der overdraget ham Udsalget af stemplet Papir.¹⁾ Den 30. Oktober 1674 ansøgte han Magistraten om Tilladelse til at rejse til Laaland en Maanedstid for at besøge en Datter, og om at hans Udsalg af stemplet Papir imedens maatte blive passet af en anden, hvilket tillodes.²⁾ Fra denne Rejse synes han ikke at være vendt tilbage.

Man har aabenbart savnet et Apotek i Nyborg, da Knud Wulff ikke længere holdt sin Forretning vedlige. 22. Januar 1668 spurgte Borgmester Laurids Jørgensen ham for Raadstueretten, om han selv paany vilde oprette et fuldkomment og forsvarligt Apotek eller i modsat Fald være tilfreds, om en anden gjorde det. Hertil svarede Wulff, at han ikke kunde oprette et nyt Apotek, da han ikke havde et Tusinde Daler eller to at sætte deri, men vilde være tilfreds, om en anden gjorde det, »hvorudi han ikke var hinderlig, ej heller saadant ved Nogen havde ladet forebygge«. Denne Erklæring var nødvendig, da Wulffs Bevilling gav ham Eneret som Apoteker i Nyborg.³⁾ Den samme Rettighed kom ogsaa til at gælde for hans Efterfølger.

DIDERIK JEBBE.

Gift med Magdalena Sybilla Schadendorph, D. a. Købmand i Nykøbing p. F. Herman Schadendorph og Margrethe Bergeshagen.⁷⁾

17. Juni 1668 fik Jebbe Bevilling til Apoteket i Nyborg, ligeledes med Ret til Vinhandel. I Koncepten til hans Bevilling stod desuden, at han skulde være fri og forskaonet for Skat, Hold og al anden borgerlig Paalæg og Besværing; denne Bestemmelse blev imidlertid strøgen.⁸⁾ Han ansøgte 4. August s. A. Magistraten i Nyborg om at anvise ham Plads til Oprettelse af Apoteket under Raadstuen. Hans Ansøgning behandledes i et Magistratsmøde 10 Dage senere og resulterede i, at det ansøgte blev bevilget.⁹⁾ Han synes dog ikke at have haft til Huse her; i Skattelisterne forekommer han flere Gange i 1669 som boende i Søndre Mellemkvartal og sættes i Skat for Ejendom. Hans Virksomhed i Nyborg blev imidlertid ikke langvarig; allerede i 1669 forlod han Byen, fuldstændig ruineret.

Diderik Jebbe kom til Nyborg fra Nykøbing paa Falster, hvor han i Juli 1660 var bleven ansat som Svend hos Apoteker Christopher Heerfordt, og da denne i September s. A. blev Apoteker i København

(det nuv. Svane-Apotek), bestyrede Jebbe Apoteket et Aars Tid, indtil det overtoges af Christopher Hartmann. Derefter levede han som Urtekræmmer i Nykøbing, og hertil vendte han atter tilbage efter den mislykkede Ekspedition til Nyborg.⁹⁾

ABRAHAM RÜDIGER.

Død i Nyborg 1691, begr. 27. April »paa Vor Frue Kirkegaard ved Skolen«.

Gift 1) med en D. a. Borger i København Hans Husom.

2) (før 1678) med Anna Elisabeth Bang, D. a. Konrektor i Ribe, senere Rektor i Odense Mads Clausen Bang og Anna Pouch (en D. a. Apoteker i Ribe Johan Pouch).

I Diderik Jebbes Sted fik han 20. Maj 1670 Bevilling som Apoteker i Nyborg; 8. Juni s. A. lod han den tinglæse.¹⁰⁾ I sin Ansøgning om denne Bevilling skriver han, at han i 1½ Aar har serveret som Svend hos Hofapoteker Christopher Heerfordt, og iøvrigt anser sig saa erfareren i sin Profession, at han kan lade sig eksaminere ved Fakultetet.¹¹⁾ Om hans Herkomst og øvrige Virken vides intet.

Rüdiger havde til at begynde med Apotek og Beboelse under Raadstuen; men da han var bleven gift med Hans Husoms Datter, købte han ved Kontrakt af 21. Oktober 1671 af Peter Cloumand dennes Gaard, liggende paa Hjørnet imod Torvet med den østre Side til Korsgade og den nordre Side med 2 tilliggende Boder ud mod Torvet; endvidere hørte til Gaarden 2 Køers Græs i Nyborg Kohave. Skødet udstedtes 6. November s. A. og samme Dag pantsatte Rüdiger Gaarden til Cloumand for 350 Rdl. »udi god, gangbar, grov, haard Mønt«.¹²⁾ Under denne Gaard findes endnu en muret, hvælvet Kælder fra den senere Middelalder.

Byens slette Tilstand efter Svenskekrigen havde ikke tilladt Jebbe at skaffe sig Livets Ophold, og det har sikkert ogsaa knebet for Rüdiger at klare den. 4. Februar 1679 ansøgte han Kongen om Moratorium, da han ikke »i Hast« formaaede at tilfredsstille sine Kreditorer; dette bevilgedes ham ogsaa 22. Marts s. A. for et Tidsrum af 3 Aar overfor hans inden- og udenlandske Kreditorer; han har imidlertid ikke indløst Bevillingen og maaske da opnaaet en anden Ordning.¹³⁾

I Forordningen om Medicis og Apotekere af 4. December 1672 var det paalagt bl. a. Byernes Borgmestre og Raad at paase, at Forordnin-

gen overholdtes. At i det mindste Nyborg Magistrat tog dette Paalæg til Følge, ses af følgende Brev, som 2. April 1674 sendtes til Dr. med. Christopher Balslev (?) i Odense:

»Høyærede H: *Docter*,

Efftersom hanss Kongl: Maytts. allernaadigste Befalling er ankommen att schall haffuis Indsende, att dend udgangne och Vdj tryckt forfattede forordning, om *Medicis* och Apotechere, saauit os wedkommende, vorder holded och epterkommid, Dha Paa ded same allerhøyst bemeldte Kongl: Befalling, Vdj største vnderdanighed Kand Effterlefuus, wille wj gierne med Hr: *Docter* omb des vedkommende *conferere* och derfore af hannem Paa ded thienstuelligste Begiere, hand vilde Paatage sig dend Wmage att Reisse hid till Byen, att vj med hann: omb. *Apetechers* Beschaffenhed, herpaa Steded, kunde talle, huor med hand Beuiser os en Sær Thieniste, som vj stedsse wille Beflitte os paa att Erkiende, och omb ded H: *Docter* Saaledis Behager wille wj hannem tilschiche Heste og Vogn, Paa ded hand iche med omKostning i saamaade schulle Besuærges, huorom Eruarttis hanss goede Suar, till huad tid hanss leylighed i saamaader Kand tillade, og Nest anbefallende herrens tryge Beschiermelsse lefuur vj stedtze«¹⁴⁾

Magistratens Nidkærhed bevirkede ydermere en Skrivelse af 23. Maj 1679 til Rüdiger, som i den foreholdtes, at saafremt han agtede fremdeles at nyde sit Privilegium, maatte han holde et fuldkommen forsvarligt Apotek, hvad han hidtil havde forsømt; hertil svarede Apotekeren, at en Del Kræmmere og Købmænd faldt ham i hans Næring, hvorfor Overkøbmanden 13. Juni s. A. fik Befaling til at forhindre saadant.¹⁵⁾

CLAUS OLDENBURG.

Født i Hamborg?); død i Nyborg 27. December 1732, begr. i Nyborg Kirkes nordlige Sideskib.

Gift 4. December 1695 med Catharina Becker, født i Odense 25. Februar 1677, D. a. Apoteker Jacob Gottfried Becker og anden Hustru

*) Den senere Apoteker i Nykøbing p. F. Claus Seidelin skriver i sine Optegnelser om sit Levned (Memoirer og Breve XXII, Kbhvn. 1915, S. 176), at han 1727 traf sin tidligere Meddiscipel Oldenburg i Hamborg; hans Søster »var dend i Hamborg og Kiøbenhafn saa vel bekiendte Madame *Kayserin*. Deres Fader hafde været Oberalter i Hamborg, og de vare af Hoffapotecker *Bechers* Forvandtskab.«

Christina Ram, død i Nyborg 1731, begr. 9. August i Nyborg Kirkes nordlige Sideskib.

Han var Discipel paa Hof-Apoteket i København og rejste derefter i Udlandet. I 1691 overtog han Apoteket i Nyborg i Henhold til følgende Dokument, som Abraham Rüdiger udstedte 10. Januar d. A.:

»Jeg vnderschrefne Abraham Rüdiger kongl: Mayst: *privilegerede Apoteker* her udi *Nyborg* kiendes oc hermed Vitterligt gjør, At Jeg i hensehende til Svaghed, oc Schlätte Närings til Stænd, haffuer af Standen, so som Jeg oc her med afstaaer fra mig oc mine Arfuinger, bemd. mit Apotheck oc til hørende *privilegier* til velfornehme vnge Mand *Claus Oldenburg* Apoteker Sven oc hans Arfuinger, so at hand sig samme saa nöttig maa gjøre, Som hand bæst ved oc kan, dette bekräftes med Egen hand oc Zignet«.

27. April s. A., paa Rüdigers Begravelsesdag, indsendte Oldenburg sin Ansøgning til Kongen om Bevilling til Apoteket. Han forestiller heri, hvorledes hans Formand paa Grund af den store Indpas og Afbræk i hans Næring, der til Stadighed blev foraarsaget af Byens Kobmænd, var geraadet i en meget slet Tilstand og derved blevet nodt til at afstaa sit Apotek; han bad derfor om, at der samtidigt med Bevillingen maa blive givet Magistraten i Nyborg Tilhold om at haandhæve ham ved hans Privilegier. Magistraten fik Ansøgningen til Erklæring, og den kunde ikke tilraade, at Oldenburgs Ønske om særlige Privilegier opfyldtes, hvilket vilde være til stor Skade for Byens øvrige skatteydende Borgere; og den støttedes forsaavidt af Rüdigers Enke, der erklærede, at hun ikke var i Stand til at nævne nogen, der særligt havde gjort hendes Mand Indpas. Da Oldenburg erfarede om Magistratens Erklæring, indsendte han 7. Juli en ny, ganske kort Ansøgning, hvori han blot bad om Privilegium som andre Apotekere her i Riget; denne Ansøgning bevilgedes, og Bevillingen udstedtes 4. August 1691 (stadf. af Frederik IV 17. Februar 1700).¹⁰⁾

I den første Del af sin Apotekertid boede Oldenburg til Leje, men 29. December 1705 fik han af Claus Rasch's Enke Anna Margrethe Lorentzen Skøde paa hendes Gaard paa Hjørnet af Kongegade og Adelgade; her indrettede han sit Apotek, og paa denne Plads har Apoteket siden da været til Huse. Denne Gaard var i 1458 af Christian I skænket til Borgeren Jens Ivarsen »for ærlig og tro Tjeneste«. En senere Ejer, Anders Draghe, efter hvem Ejendommen kaldtes Dragegaarden, solgte den 1483 til Kong Hans' Dronning Christine. — 28. April 1730 købte Oldenburg et Hus paa Sydsiden af Mellemgade af Drejer Søren Pedersen.

Kort før sit Bryllup havde Oldenburg faaet Bevilling som Apoteker i Odense. Apoteker Jacob Becker havde 29. Juni 1695 ansøgt om at maatte overdrage sit Apotek til sin tilkommende Svigersøn, idet hans Søn, Christopher Becker, saa til Gengæld skulde have Nyborg Apotek. 20. August s. A. fik Oldenburg Bevilling til Apoteket i Odense, hvor han dog sikkert kun har været en Slags Tilsynshavende; i al Fald blev han boende i Nyborg, hvor han drev Apoteket til 1731; og Becker vedblev at være Apoteker i Odense (se iovrigt under »Love-Apoteket i Odense«).¹⁷⁾

Claus Oldenburg tilbragte iovrigt en stor Del af sin Apotekertid med at ligge i Strid med Magistraten i Nyborg, som han mente satte ham i Skat uden Berettigelse. 18. Juni 1703 klagede han til Borgmester og Raad over, at han nu i flere Aar var blevet afkrævet Skat af Avling og afkrævet Indkvarteringsskat; samtidigt klagede han over Byens Kræmmere, der solgte adskillige Slags Apotekervarer; han indsendte sin stadfæstede Bevilling og anmodede om at faa den læst og paaskrevet. Da han syntes, at det varede for længe med Magistratens Svar, tilskrev han 16. August Byens Borgmester og anmodede ham om Sagens hurtige Fremme, »paa (det) ieg iche schall verre Aarsaget mig videre der om at Bemøye«. Han hørte imidlertid stadig intet fra de velvise Mænd, og 29. August indsendte han da en Ansøgning til Kongen, hvori han bad om, at Magistraten maatte faa Tilhold om at maintainere ham ved hans Privilegier, ligesom han beklagede sig til Kongen over Magistratens Optræden i Skattespørgsmaalet.*)

Svaret paa denne Ansøgning var en kgl. Befaling af 19. Oktober 1703 til Stiftsbefalingsmand Diderik Schult om at hjælpe Oldenburg i hans Privilegiers Hævdelse. Efter at Schult var død, og Joachim Pritzbuer bleven hans Efterfølger, fornyede Oldenburg sin tidligere Klage, og Pritzbuer fik 19. Oktober 1706 et Kongebrev af lignende Indhold som det, der var udstedt 3 Aar tidligere.

De stridende Parter sluttede dog derfor ikke Fred. 18. September 1715 indsendte Magistraten til Kongen en Ansøgning om en Resolution, hvorefter saavel Apotekerens resterende som herefter paafaldende almindelige Afgifter ved Eksekution maa betales. Ansøgningen giver en vidtløftig Fremstilling af hele Sagens Gang, ligesom Magistraten højlig beklager sig over Oldenburgs Optræden. I den Tid han boede til Leje, skriver Magistraten, betalte han redeligt alle sine Afgifter, men efter at han i 1705 var blevet Ejer af Byens største Gaard, der ogsaa var ansat til den højeste Grundtakst der i Byen, »Er hiid indtil inted *Passerit*, der har forvoldet os saa megen fortræd og u-Leilighed, som det os er mødt og endnu daglig møder, fra *Claus Oldenburg Apoteker*«. (Gaarden anførtes i Grundtaksten til 1100 Rdl.; hans

*) Allerede 23. December 1696 var der udgaaet Kongebrev til Amtmand Diderik Schult om at haandhæve Apotekerne i Nyborg og Odense ved deres Privilegier.

Mark var paa 5½ Tdr. Sædeland). Magistraten beretter, hvorledes den forgæves søgte Støtte hos Stiftamtmanden i 1708, hvorefter den lod Sagen hvile til 1710, da den atter klagede til Amtmanden, som blot henviste til Kongebrevet fra 1706. Efter at Frederik Gjedde var blevet Stiftamtmand, begyndte Magistraten igen baade mundtligt og skriftligt at forestille ham Sagen. Gjedde kom noget i Møde, idet han foreslog, at Apotekerens siden efter skulde svare 5 Sletdaler aarlig af sin Jord og Ejendom. Dette synes Magistraten dog var for lidt, da Restancerne for 1706—15 udgjorde 82 Rdl. 15 Sk.

8. Oktober 1715 omstødte Kongen Amtmandens Afgørelse og henviste Sagen til Retten. Sagen gik først til en særlig Kommission og derfra til Højesteret, hvis Dom af 25. Oktober 1718 gik Oldenburg imod. Striden endte dog ikke endnu, idet Oldenburg vægrede sig ved at betale og forlangte Oplysninger om, hvorledes hans Skattebeløb skulde anvendes. Dette gav Anledning til nye Kommissioner, nye Ansøgninger og nye Resolutioner; først i December 1723 lykkedes det Parterne at komme til Enighed, sandsynligvis saaledes, at Oldenburg for Fremtiden skulde betale Byen 4 Sletdaler aarligt.¹⁾

BERNT HOLMSTED.

Født i Aarhus Domsogn, død i Nyborg 24. November 1739 (begr. i Nyborg Kirkes østlige Ende i en Grav, han havde købt 2. Juni 1735).

Gift i Aarhus 4. Juni 1711 med Dorthea Marie Kryssing, født i Aarhus Domsogn, død i Nyborg 18. November 1761.

Om hans Uddannelse og faglige Virksomhed, inden han blev Apoteker, vides intet udover, at han i nogle Aar havde været Provisor hos Jacob Gesius i Aarhus, da han i 1710 ansøgte om at faa Bevilling til at oprette et 2det Apotek i denne By. 20. Juni 1710 fik han Bevilling til at være Apoteker i Aarhus sammen med Gesius, og efter dennes Død i det følgende Aar, ansøgte han om og fik 20. Februar 1712 Bevilling som Eneapoteker der i Byen med Forpligtelse til at afkøbe Gesius' Arvinger det dem tilhørende Apotek med Varelager; først i 1715 lykkedes det ham imidlertid at komme til Enighed med Arvingerne om Købet. 1711 havde Holmsted købt den Ejendom paa Stortorvets søndre Side, hvori Løve-Apoteket endnu findes. 1727 solgte han Apoteket i Aarhus til Jacob Helms. (Se herom iøvrigt under »Løve-Apoteket i Aarhus«, S. 170—173).

Efter Salget af Apoteket blev Holmsted, der ved Bevilling af 19. Juni 1722 tillige var Raadmand i Aarhus, boende i denne By, men flyttede derefter til København for at tilse en Klædefabrik, som han sammen med en Broder, Frederik Holmsted, havde oprettet der. Inden sin Afrejse havde han dog været saa forsigtig at ansøge Kongen dels om, at hans Raadmandsembede i 2—3 Aar maatte staa ham

nabent, og dels om Lofte paa at blive Viceborgmester i Aarhus ved første indtrædende Vakance. Hans Ansøgning herom er dateret 20. Juli 1728 og bevilgedes 9. August s. A.¹⁹⁾ I en Ansøgning, som Holmsted i 1738 indsendte til Kongen om at blive tillagt Kancelliraads Rang, og hvori han beklager sig over sine smaa Indkomster i Nyborg (hvorom senere), fortæller han om, hvorledes det gik med hans og Broderens Fabriksvirksomhed. Efter Københavns Brand i 1728, da Fabriken var bleven ødelagt, havde det været svært at faa Virksomheden i Gang igen, da det hele maatte indrettes paa ny, ligesom en Del fremmede Folk med stor Bekostning maatte indforskrives; desuden havde Kræmmerne i Hovedstaden oprettet en lignende Fabrik som Brødrene Holmsteds for at have en Undskyldning for ikke at kobe disses Varer. Med General-Krigs-Commissariatet havde de haft Kontrakt om at levere Plyds til Opslag paa Regimenternes Mondur, men da samme Opslag blev forandrede til ganske smaa, maatte deres »Uldne Manufactur«, som de »udj patriotisk henseende« havde indladt sig paa at indrette, ophæves, og alle de anvendte Bekostninger lades i Stikken; Tabet for Bernt Holmsted var, skriver han, saa meget mindre udholdeligt, som hans Brød og Indkomst havde været »saa saare Slet«.

Holmsted maatte da se sig om efter en anden og sikrere Næringsvej, og da Borgmester Hans Pedersen Holmer i Nyborg i 1730 afgik ved Døden, ansogte han da 12. Juni d. A. Kongen om at bevilge ham dette Embede i Stedet for Raadmandstjenesten og det lovede Viceborgmesterembede i Aarhus; 20. Juni s. A. gav Kongen ham denne Bestalling.²⁰⁾

Aaret efter blev Bernt Holmsted Apoteker i Næstved, idet han paa Auktionen over Apoteker Ernst Sivers Dødsbo købte Ejendom og Apotek og 3. August 1731 fik Bevilling til at lade det bestyre ved Provisor, indtil hans Søn, Christian Holmsted, »der applicerer sig til Apotekerkunsten« kunde antage og forestaa det. 15. November 1732 fik han Skøde paa sine Ejendomme i Næstved, og 2 Dage senere udstedte han Skøde paa dem til Hieronymus Gerchen, til hvem han havde overdraget sit Bud og straks overleveret Apoteket »til Brug og Possession«.²¹⁾

Medens Holmsted saaledes opgav at se sin Søn forsørgt som Apoteker i Næstved, opnaede han allerede samme Aar foruden sin Borgmesterstilling tillige at blive Apoteker i Nyborg og fik i sin Bevilling ogsaa her sikret sin Søns Fremtid; det blev dog heller ikke i Nyborg, at Sønnen kom til at virke i sit Fag; nogle Aar senere, i 1738, blev

han ved Faderens Hjælp Apoteker i Svendborg (se »Løve-Apoteket i Svendborg«). 17. November 1731 skrev Holmsted til Kongen i en Ansøgning om Apotekerbevilling, at han havde været forarsaget at tilforhandle sig Apoteket i Nyborg af Claus Oldenburg, som formedelst Alderdom og Svaghed ikke længere kunde forestaa det. Han havde købt Apoteket baade for at faa en Bopæl der paa Stedet, hvor hans Embede krævede hans Nærværelse, og for at kunne have bedre Tilsyn med Apoteket, eftersom hans Søn ikke var kommen til den Erfarenhed, at han selv kunde forestaa det; han bad nu om Bevilling til alene at maatte holde Apotek i Nyborg og til, at hans Hustru, om hun overlevede ham, kunde holde en Provisor, indtil Sonnen blev gammel og erfaren nok til at antage og forestaa det. Oldenburg støttede Holmsteds Ansøgning ved en Supplik af 8. November, og 14. December 1731 udstedtes Bevillingen (stadf. 29. September 1747),²²⁾ der forpligtede Holmsted til at holde en dygtig og af det medicinske Fakultet eksamineret Provisor.

Havde Bernt Holmsted under sit Ophold i Aarhus været en driftig Mand, nidkær i sin Tjeneste og ivrig for at forbedre sine Indkomster, var han det ikke mindre i de 8 Aar, han levede i Nyborg. I 1732 skrev han i sin Egenskab af Borgmester til Kongen, at han havde fundet »adskillig Uorden og Konfusion i Byens Væsen og Sager« stammende fra hans Forgængers Tid og bad om, at Stiftamtmanden maatte faa Ordre til at undersøge Sagen og indberette, hvorledes samme bedst kunde ordnes; hvorledes end det hele blev ordnet, bad han om i al Fald at faa »Frihedsbrev for disse og andre hans Formænds Forretninger at være og blive uden Ansvar og Tiltale«. Frihedsbrevet bevilgedes ham 29. August 1732; i dette paalagdes det ham selv at indberette om de forskellige Urigtigheder og uafgjorte Sager samt fremsætte Forslag til disses Berigtigelse.²³⁾

21. August 1736 holdtes i Nyborg Auktion over Akcise- og Portpengene; Holmsted blev højstbydende for begge og fik disse Indkomster tilslaaet mod en aarlig Afgift af 32 Rdl. for Akcisepengene og en aarlig Afgift af 122 Rdl. af Portpengene for Tidsrummet 1. Januar 1737 til Udgangen af 1739.²⁴⁾ Holmsteds Forpagtning af Portpengene synes ikke at have været Byens Born til større Glæde; de fandt sig endog foranledigede til at klage til Kongen over ham. De skriver i deres Klage, at siden Holmsted havde overtaget Forpagtningen, havde Byens Folk ikke haft Frihed til at passere ud og ind af Portene med deres Kvæg til og fra Byens Marker, ikke heller deres Folk, som

skulde have Opsyn med det og malke Køerne, alle maatte de op med Skillingerne. Paa lignende Maade forholdt det sig med dem, der havde Avling i Marken eller skulde køre gennem Portene med Korn og andre Varer til Udskibning. Stiftamtmanden, der fik Sagen til Erklæring, maatte give Holmsted Medhold i, at han i Følge en kgl. Resolution af 1696 om Akcise- og Portpenge i Nyborg havde Ret til at opkræve, som han gjorde, men søgte dog at hjælpe Byens Folk, der hidtil havde været mere lemfældigt behandlede i saa Henseende, ved at foreslaa, at der for Resten af Holmsteds Forpagtningstid fastsattes en mindre Afgift for hver af Byens Indbyggere — hvilken Stiftamtmanden beregnede til ca. en Trediedel mindre, end de hidtil havde svaret — og dette Forslag tiltraadtes af Kancelliet.

I 1738 indsendte Holmsted sin foran omtalte Ansøgning (dat. 25. Maj) om at faa tillagt Rang som Kancelliraad; han beklagede sig heri stærkt over sit Borgmesterembedes mange Besværligheder og de smaa Indtægter, han havde deraf; Indtægten af Akcise- og Portpenge var ligeledes blevet ham en Skuffelse; med Fabriken i København var det, som nævnt, gaaet rent galt; han bad derfor tillige om, til *soulagement* udi Alderdommen, at faa Ekspektancebrev paa Toldertjenesten i Nyborg, naar dette Embedes Indehaver døde. 14. Juli 1738 udnævnte Kongen ham til Kancelliraad, medens han intet Resultat opnaaede af sin øvrige Henvendelse.²⁵) Samme Aar bekostede han sig en lukket Stol i Nyborg Kirke. Aaret efter døde han.

Hans Enke drev nu Apoteket ved forskellige Provisorer, indtil hun i 1761 solgte det til Johan Balthasar Rieffesthal. Denne overtog Apoteket til Paaske 1761; Skødet blev udstedt 13. Juni s. A., og Enkefru Holmsted betingede sig heri Ret til at bo i en af de 2 Lejevaaninger, der hørte til Gaarden, for Livstid uden Betaling eller Leje. Allerede et halvt Aar efter døde hun.

Efter sin Mands Død havde Dorthea Kryssing hensiddet i uskiftet Bo; nu efter hendes Død blev der afholdt Skifte i Boet. Skifteretten indfandt sig allerede paa Dødsdagen Kl. 9 slet om Aftenen, straks da Dødsfaldet var blevet meldt, og forseglede, hvad der fandtes, undtagen hvad der var i Gaarden og i Stalden, »hvorhen Skifteforvalteren og hans Folk for Farligheds Skyld med Lyset ikke i Nat nu Klokkeren er et slet turde begive sig«. Under Boets senere fortsatte Behandling fandtes en Del Medikamenter; saaledes 1 Flaske med 2 Lispund Oleum philosophicum, 3 Flasker Hoffmanns balsamiske Mavedraaber, en Fjerding med 1 Lispund Hjortetak; desuden mangfoldige Flasker,

en Mængde Papir, 2 Kurve med Destillerhatte og et Urteskab med 14 Skuffer paa Fod.

Blandt Skyldnerne var Apoteker Tobias Franck i Assens, som 17. August 1761 havde faaet 1 Pd. Mercurius dulcis, 4 Pd. Mel

Parti fra Haven bag Nyborg Apotek

album og en Krukke dertil, alt for 8 Rdl. 4 Mk. 8 Sk.; Licentiat og Apoteker Anders Jørgensen i Rudkøbing skyldte 153 Rdl. 4 Sk., fhv. Apoteker Jørgen Frederik Werligh i Slagelse skyldte siden 24. Maj 1746 10 Rdl. 2 Mk. 14 Sk., Licentiat og Apoteker Johan Mincke i Korsør var 80 Rdl. skyldig; 21. Februar 1762 skriver han paa Tysk fra Korsør, at det Apotek, han har faaet Privilegium paa der i Byen, koster ham mange Penge at indrette, saa at han ikke før det følgende Aar kan betale sin Gæld.

Blandt Fordringshaverne var Købmænd

i Altona, Eckernforde, Hamborg, Lybæk og Slesvig samt Kancelliraad, Apoteker C. H. Mangor i København. Kirurgen Thomas Nicolai Holm forlangte 80 Rdl. for 20 Aars Opvartning i Kancelliraadindens og Husets paakommende Svaghed samt 100 Rdl. for Barbering af Provisoren og Svenden i samme Tidsrum. Personalet bestod paa den Tid af Provisoren Knud Barfoed og Drengene Niels og Hans; Barfoed tjente for en aarlig Løn af 60 Rdl. (Se om ham S. 369).

Da Skiftet endelig sluttedes, viste det sig, at Boet balancerede med

9644 Rdl. 3 Mk. 12 Sk.; dets Passiver udgjorde 8600 Rdl. 4 Mk. 14 Sk.; til Deling mellem Arvingerne blev saaledes 1043 Rdl. 4 Mk. 14 Sk. Arvinger var Sønnen, Apoteker Christian Holmsted i Svendborg, og Dattersønnen, Professor, Apoteker i Odense Peter von Westen; denne sidste, der altid var i Pengevanskeligheder, skyldte Boet 243 Rdl. 2 Mk. 17½ Sk. mere, end hans Arvepart udgjorde.

JOHAN BALTHASAR RIEFFESTHAL.

Født 1725 i Rade ved Bremen, død i Nyborg 10. Maj 1789.

Gift i Odense 12. Maj 1758 med Jfr. Karen Braadt, død i Nyborg 23. Maj 1796.

Han disciplinerede i 6 Aar i Stadt og konditionerede derefter som Svend i 17 Aar paa forskellige Apoteker; i 1758 var han Provisor paa Løve-Apoteket i Odense, da han i Apoteker von Westens Hus blev gift med Karen Braadt. Samme Aar forsøgte han at skaffe sig en selvstændig Stilling ved at aabne »en liden Handel« i Odense; herimod protesterede Købmandslavet, da han ikke havde opfyldt Lavsartiklerne. Han ansøgte da Kongen om Tilladelse til at anlægge denne liden Handel, uagtet han ikke som en virkelig Købmandskarl havde efterkommet det, som Købmændenes Lavsartikler foreskrev og befalede. Magistraten i Odense gav ham ved denne Lejlighed det Vidnesbyrd, at han var en god Borger, yndet af alle; han fik da ogsaa den ønskede Tilladelse.

Da han havde købt Apoteket i Nyborg, ønskede han at lade sig eksaminere; Eksamen blev med særlig Tilladelse afholdt i Odense af Provinsialmedikus Eichel og Apoteker von Westen og derefter godkendt af det medicinske Fakultet. Det af Fakultetet udstedte, ret enestaaende Eksamensbevis²⁰⁾ var af følgende Ordlyd:

Decanus et Membra Facultatis Medicæ Hauniensis gjøre hermed vitterligt: At *Pharmacisë Candidatus Johann Balthasar Rieffesthal* Barnefødt i *Rahde* udi *Stift Bremen* har anmodet os under tegnede om tilladelse /: for at spare Reyse-Bekostningerne med videre, hvilke hans maadelige Omstændigheder ey vel kunde tillade :/ at Lade sig *examinere* af *Provincial Physico* i *Fyen Hr. Doctor Eichel*, saa som han agtede at tilforhandle sig et *Apotheque*, hvor hans Nærværelse tillige Behøvedes, hvilken tilladelse vi undertegnede formedelst ovenmeldte os Bekjendte Aarsager fandt os Beføede til at forunde ham med efterfølgende *Conditioner* uden *consequence* for andre

os mindre Bekiendte. For det første, at *Notarius* skulle være nærværende ved *Examen* og i Pennen forfatte saa vel Spørsmåle som Svarene med sin ægenhændige underskrift, saavelsom *Examinatorium*, neml. Hr. *Doctor Eichel*, Hr. *Agent* og *Apothecker* von Westen

Nyborg Apoteks Officin. Fot. 1924.

samt hans Søn Hr. *Professor* og *Doctor* von Westens. For det andet, at dette *Notarialiter* forfattede *Examen in Pharmaceutico-Chemicis* os til nærmere *approbation* maatte tilstilles.

Da vi nu af dette os tilsendte *Notarial-Document* have faaet tilbørlig oplysning om *Candidati* Vittighed og *Capacitet* og tillige ere forvissede om hans rettsindige, flittige, saavelsom anstændige Opførsel ey alleeneste udi 6 Lære-Aaringer i Stadt, mens endog siden udi adskillige *conditioner* nu paa 17de Aar, saa finde vi os Beføede til at ansee, som vi og hermed erklære ham for en God og udi *Pharmacien* vel grundet *Apothecker*, hvilket vi med vores egenhændige Underskrift og hostrykte *Signeter* vedstaae og *Attestere*.

Kiøbenhavn d. 3die Martij 1761.

J. v. Buchwald D.
Colleg: et Facult: Med: Decan:
(L. S.)

C. Lodberg Friis.
Pr. Med. O.
(L. S.)

G. Kratzenstein
Prof. Med. et Phys.
(L. S.)

»Formedelst Alderdommens Tiltagelse« solgte Holmstedts Enke, som foran nævnt, i Juni Termin 1761 Apoteket i Nyborg til Rieffesthal; hendes Søn, hvem Apoteket ved hendes Død ellers skulde tilfalde, erklærede sig enig i Salget. Rieffesthal skulde for Privilegium, Apotek, Inventar og Ejendom med de tilhørende Naboejendomme betale 6000 Rdl. i Juni Termin 1761 og 1000 Rdl. i December Termin. For Varelageret skulde han i Følge Kontrakten betale den Sum, hvortil det blev vurderet af tvende uinteresserede Apotekere i Holsten og desuden »10 pCt. Forbedring paa Varernes Bekostning i Henseende til den af Fru Holmsted derpaa havende Bekostning ved Varernes Hidbringelse«. Købekontrakten er dateret 8. September 1760, og Skødet udstedtes 13. Juni 1761. Overtagelsen fandt Sted til Paaske 1761, og Bevillingen for ham blev udstedt 24. Juli 1761; i sin Ansøgning om denne havde han bedt om, at hans Hustru efter hans Død maatte beholde Apoteket og lade det forestaa af en dygtig Provisor; hvilket ogsaa bevilgedes.²⁷⁾ Ved Kontrakt af 9. Maj 1789, underskrevet Dagen for hans Død, overdrog han paa egne og Hustrus Vegne Apoteket til Sønnen Johan Peter Rieffesthal.

16. Februar 1769 fik Rieffesthal af Magistraten Skøde paa et Gravsted i Nyborg Kirke (i St. Gertruds Kapel). (Ved en Reparation af Kirken i 1870 blev Kapellet nedbrudt; Rieffesthals Kiste, der var aldeles forfalden, nedsattes paa Kirkegaarden; hans Hustrus Kiste blev sat i Gravhvelvingen under Kirkens sydlige Kapel). Under Skiftebehandling blev det 16. Februar 1797 meddelt, at det Epitafium, som var bestilt hos Stenhugger Weidenhaup i København, snart var færdigt; det skulde koste 200 Rdl. foruden Inskriptionen og Opsættelsen i Kirken. Gravmindet blev opsat i St. Gertruds Kapel, hvorfra det i 1870 flyttedes til Kirkens sydlige Sideskib. — Boet viste et Overskud paa 14449 Rdl. 62 Sk.²⁸⁾

Rieffesthal blev Stamfader til adskillige Farmaceuter. En af hans Sønner blev Apoteker i Nyborg, en anden i Assens. En Sønneson blev Apoteker i Eckernførde, en Broder til denne var cand. pharm. og Toldassistent i Plöen; en tredie Sønneson tog ogsaa farmaceutisk Eksamen og døde som Biblioteksassistent i Odense. 2 Dattersønner, Johan Balthasar Stehr og Niels Stehr, blev begge cand. pharm., men forlod begge Faget. Af hans Efterslægt er ogsaa cand. pharm., Godsejer H. B. Rieffesthal og Apoteker i Argentina, exam. pharm. J. P. M. B. Rieffesthal.

JOHAN PETER RIEFFESTHAL.

Født (i Odense?) 21. Oktober 1759, S. a. foregaaende Apoteker, død i Nyborg 2. Februar 1831.

Gift med Anna Maria Gregoria Arensbach, født i Tanderup 26. Februar 1776, D. a. Sognepræst Peter Mathias Henriksen Arensbach og Gertrud Henriksdatter Godske, død i Nyborg 29. August 1798.

15 Aar gammel kom han i Lære hos Apoteker Christian Frederik Neblung i Altona; efter 4 Aars Forløb tog han til København og hørte Professor Kratzensteins Forelæsninger over Eksperimentalfysik og Professor Todes over Materia medica; fra 1780 tjente han som Svend paa Vajsenhus-Apoteket; 28. Marts 1783 bestod han farmaceutisk Eksamen (haud. ill.). Derefter var han ansat hjemme hos Faderen, der navnlig under sin sidste langvarige Sygdom trængte til en trofast Provisor. Ved Kontrakt af 9. Maj 1789 overdrog Forældrene ham som nævnt Ejendommen og Apoteket, idet de dog for Livstid forbeholdt sig fri Bolig i en Del af Gaarden. Overtagelsen skulde ske 11. Juni s. A., og for Ejendom og Apotek med Varer samt tilhørende bortlejede Huse skulde han betale 11000 Rdl. Bevilling fik han 17. Juli 1789.

Af de eligerede Mænd og Takserborgerne blev han ansat til Næringskat, fordi han som Apoteker handlede med de ved Forordningen af 4. December 1672 tilladte Varer. Han ansøgte derfor Kongen om Fritagelse for Skat eller borgerlig Tyngde af denne Handel; 27. Juli 1791 bevilgedes det, naar han iøvrigt af sin Grund betalte Grundskat og Indkvarteringsskat m. v.

I 1797 brændte en Del af Apotekets Bygninger i den store Brand, som lagde Halvdelen af Byen øde. 20. September s. A. nedsattes en »økonomisk Kommission«, der skulde undersøge, hvor stor Skaden var og forestaa dens Afhjælp. Rieffesthal angav sit Tab i Ejendommen Nr. 191 og 192 til 4283 Rdl. 1 Mk. paa Hus og 8716 Rdl. 5 Mk. paa Møbler. Denne Beregning vilde Kommissionen ikke gaa med til, og det første, den gjorde, var at dele den sidste Post i 2 Dele: til Nødvendighed 4716 Rdl. 80 Sk., til »Velleynet« 4000 Rdl. Apotekeren fik ved Fordelingen af de indsamlede Midler da ogsaa langt fra, hvad han forlangte; for Møbeltab fik han af Kollekten 1427 Rdl. 10 Sk. og af Kongens Kasse 16 Rdl., altsaa ikke en Sjettedel af det fordrede, og til Brandhjælp paa Hus blev han ansat til 3110 Rdl.²⁰⁾

Rieffesthal tog straks fat paa Genopførelsen af sin Ejendom og opnaaede hertil yderligere et Laan paa 4000 Rdl. af offentlige Midler. Ved Reskript af 3. November 1797 havde Kongen befalet, at By-

ens Gader til Sikkerhed i paakommende Ildebrande skulde gøres 16 Alen brede; i den Anledning maatte Rieffesthal afstaa noget af sin Grund baade mod Kongegade og Adelgade. I Februar 1799 stod den nye Apotekergaard færdig; den havde nu Mtr. Nr. 190—191—192 og

Nyborg Apotek. Façade

bestod af et grundmuret Hus til Gaden paa 13 Fag og 2 Etager samt et Bindingsværks Hus i Gaarden; en Plads til Gaden, 37 Alen lang og i Dybden ned til Graven, var ikke bebygget. Ved Skiftet efter Hustruens Død i 1798 havde Rieffesthal ansat Apotekets Værdi »formedelst Tidernes Forandring og den af ny opførte kostbare Bygning« til 28848 Rdl.; sine 10 Tdr. Land Jord i Byens Marker anslog han til 3000 Rdl., sine Heste og Koer til 1200 Rdl. og øvrige Effekter til 2000 Rdl.; hele Formuen var saaledes 35048 Rdl., hvorimod Gælden beløb sig til 31048 Rdl.³⁰⁾

Rieffesthal var Indehaver af Apoteket til sin Død. Hans eneste efterladte Datter Karen Gertrudine Charlotte Rieffesthal solgte det til C. L. Stützer. Hun stiftede et Legat paa 400 Rdl. til Nyborg Kirke, mod at denne overtog Tilsynet med Faderens Gravsted paa Vor Frue Kirkegaard.

CHRISTIAN LUDOLPH STÜTZER.

Født i Odense 20. Februar 1797, S. a. Distriktskirurg Johan Henrik Stützer og Maren Helene Nissen, død i Nyborg 22. November 1844.
 Gift med Nielsine True, født 3. August 1814 paa Klingstrup, Svend-

Nyborg Apoteks Laboratorium. Fot. 1924

borg Amt, D. a .Proprietær Kristen True og Dorthea Hunderup, død i København 7. April 1902.

Han gik i Skole i Odense og var senere i Huset hos Pastor Lassen i Kværndrup, hvor han lærte Latin. Fra 1811—15 disciplinerede han paa Svane-Apoteket i Odense; fra November 1815 til Marts 1816 opholdt han sig i København, hørte kemiske Forelæsninger og fik privat Undervisning i teoretisk Farmaci hos Professor J. H. Smith; 27. Marts 1816 bestod han pharmaceutisk Eksamen (Laud.).³¹⁾ Han konditionerede derefter bl. a. paa Holbæk Apotek.

Apoteket i Nyborg købte han af Rieffesthals Datter ved Kontrakt af 22. Marts 1831; Skødet blev udstedt 30. December s. A. I dette Skøde gives følgende Oplysninger om Ejendommen: Gaarden er beliggende paa Hjørnet af Kongegade og Adelgade og støder paa den ene Side til Vognmand Rasmus Nielsens Grund, paa den anden til Graven. Den

bestod af Forhus til Kongegade, 51 Fag, 2 Etager og Grundmur til alle 4 Sider med Kælder og Port; et Sidehus i Gaarden, 12 Fag, 1 Etage, hvoraf de 6 er Grundmur og indrettet til Laboratorium; 2 Halvtags-huse paa 6 Fag; et Sidehus paa 4 Fag; et Baghus, 37 Fag, 2 Etager af Bindingsværk samt Gaardsrum og Haveplads tillige med 3 Pumper med Vand fra Byens Render. I Købet var desuden 11 Tdr. Land udenfor Strandporten, et Tørveskær paa 14000 Kvadratalen ved Ullerslev, og en Fjerdedel af en Barak paa 7 Fag, 1 Etage med Kvist og Haveplads i Nyenstad (Østergade?). Købesummen var 50000 Rdl.; Bevillingen udstedtes 2. August 1831.²²) Kort forinden sin Død, ved Kontrakt af 11. Oktober 1844, havde han solgt Apoteket.

EMIL HOLM.

Født i København 2. November 1819, S. a. Grosserer Jacob Holm og Christiane Schifter, død i København 31. Maj 1917.

Gift 15. Maj 1846 i Nyborg med Marie Fritze Julie Bierfreund, født i Holbæk 12. Oktober 1820, D. a. Byfoged, Justitsraad Frederik Ludvig Bierfreund og Georgine Vilhelmine Eisen, død i København 3. Marts 1887.

1. Maj 1834 blev han Discipel hos sin Fætter, Apoteker Christian Schifter Holm, paa Frederiks Hospitals Apotek i København; Læretiden varede i 4 Aar, hvorefter han i et Aar konditionerede smst.; 1840 II tog han farmaceutisk Kandidatsamen (Laud.). I de nærmeste Aar derefter drev han en Stearinlysfabrik. Ved Kontrakt af 11. Oktober 1844 købte han Nyborg Apotek og overtog det Dagen efter; Købesummen var 40000 Rdl. (i Købet var ikke indbefattet de forskellige Mark- og Landejendomme), og Skodet udstedtes af Stützers Enke 31. Juli 1845. Bevillingen er dateret 7. November 1844. Han ombyggede Hjørnejendommen og indrettede nyt Laboratorium og Materialkammer. 1854 afstod han Apoteket til J. P. W. K r o m a y e r.

3 Maaneder efter at have solgt Apoteket overtog han Hovedgaarden Lerchenfeldt i Kalundborg Landdistrikt, som han havde købt for 187.000 Rdl., og derefter var Ejer af i 60 Aar til 1914. Han arbejdede Gaarden op til et bekendt, fremragende, intensivt drevet Avlsbrug, og indlagde sig Fortjeneste bl. a. ved Udtorringen og Opdyrkningen af Siddinge Vig.

I Aarenes Lob blev der overdraget Emil Holm en lang Række Tilidshverv. 2. April 1873 valgtes han til Landvæsenskommissær for

Holbæk Amtsraadsdistrikt og fungerede som saadan til 1882; 1869 blev han Formand for 7. Distriktskommission i Holbæk Amts økonomiske Selskab, fra 1880 tillige Vicepræsident. 1878—84 var han Repræsentant-Suppleant for Holbæk Amt i det gensidige Brand- og Livsforsikringselskab Danmark; for 1879—83 valgtes han af Landboforeningen for Holbæk Amt til Medlem af Bestyrelsesraadet for det kgl. Landhusholdningsselskab. Fra 1. Januar 1883 til 1911 var han Tilsynsmand ved Landbohøjskolen; 1. Januar 1885 blev han Over- synskommissær i København; fra Marts 1887 til Marts 1893 var han Borgerrepræsentant i København. Var desuden Revisor i Landhusholdningsselskabet, Revisor i Understøttelsesforeningen for trængende, forhenværende Landmænd i Sjællands Stift og Medlem af Bestyrelsesraadet for Københavns Handelsbank.

I 1888 udgav han »Stamtavle over Familien Holm«; 1889 »Et Eftermæle for Grosserer Jacob Holm«. 16. November 1881 udnævntes han til Ridder af Danebrog, 12. November 1892 til Etatsraad.

JOHAN PETER WILHELM KROMAYER.

Født i København 22. December 1825, S. a. Konditor Johan Carl Kromayer og Marie Christine Hansen, død 27. December 1903 under et Besøg hos sin Søn i Drejø Præstegaard.

Gift 24. Maj 1856 i Nyborg med Flora Corinna Sofie Charlotte Holst, født i Nyborg 16. Juli 1834, D. a. Læge Niels Edvard Holst og Kirsten Marie Hansen, død i København 4. Januar 1910.

Var Discipel paa Frederiks Hospitals Apotek i København fra 1. November 1843 til 1. Maj 1847; konditionerede derefter smst. til 1. November 1849, tog farmaceutisk Kandidatsamen 1850 II (haud. ill.) og var derefter igen fra 1. November d. A. paa Frederiks Hospitals Apotek, indtil han 1. Februar 1854 overtog Apoteket i Nyborg. Dette købte han (med Naboejendom) ved Kontrakt af 4. November 1853 for 53000 Rdl.; Skødet udstedtes 18. Juni 1855; Bevilling fik han 10. Maj 1854. Apoteket solgte han 1886 til den nuværende Indehaver, P. H a n s e n, og flyttede derefter til Frederiksberg, hvor han levede som Rentier til sin Død.

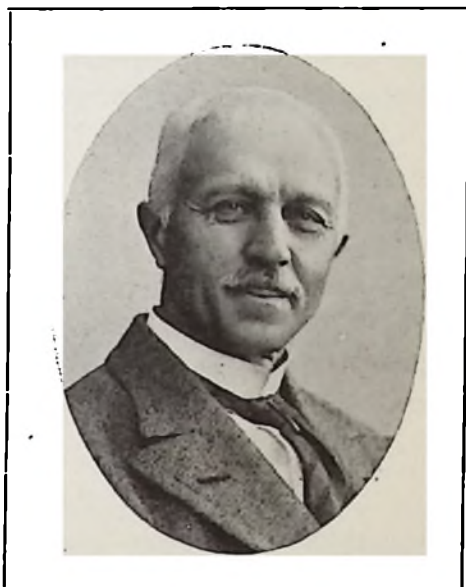
Fra 1871 til 1886 var han Medlem af Direktionen for Nyborg og Omegns Sparekasse og af Bestyrelsen for Nyborg Børnehjem og Asyl.

Paa deres Solvbryllupsdag stiftede Kromayer og Hustru et Legat paa 2000 Kr., hvis Renter hvert Aars 24. Maj skal uddeles til træn-

gende, ugifte Piger af Borgerstanden i Nyborg; efter Fru Kromayers Død blev det ved Testamente forøget til 6000 Kr. (Fundats af 24. Maj 1881, kgl. Konfirmation 25. Juni s. A., for »Apoteker J. P. W. Kromayers og Hustru Flora C. S. C. Kromayer født Holst's Sølvbryllupslegat«). — Ved Testamente efter Fru Kromayers Død skænkedes til Asylet i Nyborg 4000 Kr. og 10½ Tdr. Land Jord (14. Oktober 1910 kgl. Konfirmation paa Fundats for »Apoteker J. P. W. Kromayers og Hustru Flora C. S. C. Kromayer født Holsts Legat til Fordel for Nyborg Børnehjem« og paa Fundats for sammes Legat til Fordel for Asylet i Nyborg).

J. P. W. Kromayer.

P. C. V. Hansen.

PETER CHRISTIAN VILHELM HANSEN.

Født i Gjelting i Angel 19. December 1858, S. a. Sognepræst Jacob Hansen og Madsine Sofie Levinsen.

Gift i Randers 27. September 1887 med Augusta Sofie Eilersen, født i Randers 17. August 1861, D. a. Sagfører, exam. juris. Hans Peter Ingerslev Eilersen og Methea Sørine Madsine Ammitzbøll.

Var Discipel paa Løve-Apoteket i Randers fra 1. August 1874 til 1. August 1878, tog Medhjælpereksamen 1878 ved Aarhus—Randers Fysikat (I Kar.) og Kandidateksamen 1879 II (Laud.) og var derefter Medhjælper paa Skive Apotek fra 1. Februar 1880 til 1. Februar 1886.

Købte da Apoteket i Nyborg for 175.000 Kr. til Overtagelse 1. April 1886; Skødet udstedtes s. D. paa Ejendommen = Mtr. Nr. 371 (tidl. Nr. 115 B og C) beliggende paa Hjørnet af Kongegade og Adelgade; Bevillingen blev udstedt 18. Februar 1886.

P. Hansen har i Aarenes Løb været Indehaver af en lang Række Tillidshverv. Fra 1. Januar 1897 til 1. April 1909 Forretningsfører i Nyborg for »Det danske Hedeselskab«; Medstifter af Nyborg Grundejerforening (Formand 14. November 1898 til 24. Februar 1904); Ligningskommissær 18. August 1899 til 1. Februar 1902 og siden da Overligningskommissær; Medlem af Nyborg Byraad (valgt første Gang 6. Januar 1903) og her Formand for det tekniske Udvalg og for Alderdomsunderstøttelsen; Medlem af Bestyrelsen (Repræsentant) for »Spårekassen for Nyborg og Omegn« fra 1. Februar 1908 og siden 1916 Medlem af Sparekassens Direktion samt Medlem af Repræsentantskabet (og Kontroludvalget) i Akts. Nyborg Bank for By og Omegn. 29. Oktober 1908 valgtes han til Formand for Danmarks Apotekerforenings Fyns Kreds og i 1915 til Suppleant i den farmaceutiske Voldgiftsret (valgt af Danmarks Apotekerforening).

Fra 1890 til 1914 var han Indehaver af Mineralvandsfabriken »Cito« i Nyborg; 1897 oprettede han en Belønningsforening for Tyende i Nyborg. Blev 28. August 1908 udnævnt til Ridder af Dannebrog.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet udelukkende paa Grundlag af Manuskript og Optegnelser i E. Dams efterladte Samlinger.

¹⁾ C. E. A. Schøller: Familieoptegnelser af Byskriver Johannes Wulff. (Pers. histor. Tidsskrift 4 R., II B., S. 176—77).

²⁾ Fynske Registre 1596—1633, Fol. 483.

³⁾ Nyborg Raadstuebog.

⁴⁾ Nyborg Skiftesager. 1669. Ltr. G.

⁵⁾ Nyborg Bys Propositions-, Voterings- og Konklusions-Protokol 1672—79, Fol. 86.

⁶⁾ Koncepter og Indlæg til Fynske og smaalandske aabne Breve 1668, Nr. 35 og 36.

⁷⁾ Nykøbing p. F. Bytingsprotokol ²/₇; 1669.

⁸⁾ Nyborg Bys Propositions-, Voterings- og Konklusions-Protokol 1666—69, Fol. 117.

⁹⁾ Nykøbing p. F. Bytingsprotokol 1670—75, Fol. 94.

¹⁰⁾ Fynske og smaalandske Registre Nr. 9 1670—80, Fol. 24—25; Nyborg Bys Propositions-, Voterings- og Konklusions-Protokol 1669—72, Fol. 32.

- ¹¹⁾ Indlæg til Fynske aabne Breve Nr. 29 ²⁰/₁₀₀, 1670.
- ¹²⁾ Nyborg Tingbog 1671—73, Fol. 66—67.
- ¹³⁾ Fynske og smaalandske Registre 1670—80, Fol. 752—53 med Indlæg.
- ¹⁴⁾ Nyborg Bys Kopibog over Supplikationer, Missiver og andet, som paa Stadens Vegne blev forfærdiget. 1665—88, Fol. 49.
- ¹⁵⁾ F. E. Crone: Samlinger til Nyborg Købstad, Fæstnings, Slots og Lens Historie.
- ¹⁶⁾ Indlæg til Fynske aabne Breve Nr. 49. ¹/₁₀₀, 1691.
- ¹⁷⁾ » » » » » Nr. 50. ²⁰/₁₀₀, 1695.
- ¹⁸⁾ Fynske og smaalandske Tegnelser 1687—99, Fol. 299; 1699—1707, Fol. 230 (med Indlæg), 419; 1708—15, Fol. 71 (med Indlæg); 1716—23, Fol. 26, 455 (med Indlæg).
- ¹⁹⁾ Jyske aabne Breve. Nr. 158. ⁹/₁₀₀, 1728; Jyske Tegnelser 1724—30, Fol. 573.
- ²⁰⁾ Fynske og smaalandske aabne Breve 1724—30, Fol. 658.
- ²¹⁾ Næstved Panteprotokol 1728—49, Fol. 189—94.
- ²²⁾ Supplikprotokol 1731, II Halvaar, 762; Fynske og smaalandske aabne Breve 1730—36, Fol. 182.
- ²³⁾ Fynske og smaal. aabne Breve 1730—36.
- ²⁴⁾ Nyborg Auktionsprotokol 1730—57, Fol. 130.
- ²⁵⁾ Fynske aabne Breve. Nr. 69 ¹⁴/₁₀₀, 1738. med Indlæg.
- ²⁶⁾ Indlæg til Fynske aabne Breve 1761. Nr. 85.
- ²⁷⁾ Supplik Protokol 1761. II Halvaar. 5 X. 1223; Fynske og smaal. aabne Breve 1759—66, Fol. 263.
- ²⁸⁾ Nyborg Skifteprotokol 1789—1823, Fol. 124.
- ²⁹⁾ Nyborg Byraads Aflevering til Odense Arkiv. Nr. 250.
- ³⁰⁾ Nyborg Skifteprotokol 1789—1823, Fol. 336.
- ³¹⁾ Det medic. Fakultets Eksamensprotokol.
- ³²⁾ D. Kanc. 3. Depart. Reg. 1831, Nr. 402.
- ³³⁾ K n u d B a r f o e d. Født i Fravde ved Odense 3. April 1706, S. a. Sognepræst Christian Clausen Barfoed og Karen Pedersdatter Winding, død ugift i Nyborg 23. Oktober 1761. Discipel paa Løve-Apoteket i Odense i 7 Aar og derefter Svend smst. i 3 Aar til September 1731; fra Paaske 1732 til Paaske 1733 Medhjælper paa Apoteket i Nykøbing p. F. og derefter i Udlandet, hvor han konditionerede i Tilse i Preussen, paa de kejserlige Apoteker i Petrograd og Moskwa og igen i Tyskland i Ultzen i Hannover og i Brunsvig. Fra Paaske 1741 blev han Provisor paa Apoteket i Nyborg, hvor han forblev til sin Død. (Se om ham iøvrigt: E. Dam: En berejst dansk Farmaceut. Farm. Lommehaandbog 1909).

LØVE-APOTEKET I RANDERS

JOHAN JØRGENSEN ODENDAHL.

Død 1659, begr. i Juni Md. i Randers St. Mortens Kirke.

Gift 1) med Sofie Jensdatter.

2) med Anne Jacobsdatter.

17. September 1634 fik Odendahl Bevilling til alene at anrette og holde et Apotek i Randers. Allerede før den Tid var han dog bosiddende der i Byen, hvor han drev Købmandshandel og uprivilegeret Apotekernæring. I 1615 nævnes i Randers Bysbog en »Johan Abuthecker«, der 1618 og 19 forekommer blandt Byens 24 Mænd eller Oldinge; i Skattebøger opføres han 1623 og 25. Det første af disse Aar betalte han 6 Rigsmark af den Jord udi Wildemark (Voldummark?) sal. Jfr. Andersen havde; det sidste Aar 5½ Sk. af Rørhovedhaven, købt af Byriel Kormsen. 2. September 1624 holdtes der Skifte hos »Apoteker« Johan Jørgensen mellem ham og hans Søn Jørgen Johansen om den Arv, dem var tilfalden ved hans salig Hustru Sofie Jensdatters Død; der nævnes i Boet Købmandsvarer og en Have udenfor Nørreport; til Arv blev der 1320 Sldl.¹⁾ 10. Oktober 1626 holdtes Registrering efter Johan Jørgensens Hustru Anne Jacobsdatter; der var da et Overskud paa lidt over 1400 Sldl., og ved Skiftet brev af 18. Oktober fastsattes, at han skulde give deres Søn i Arv 500 Sldl. og en »opgjort« Seng saa god som 40 Sldl.¹⁾

Fra 1645 boede han i Byens femte Rode i Gaarden Nr. 29 paa Torvet; af denne Gaards Grund, som tilforn havde hørt til den nedbrudte St. Petri Kirke, betalte han Skolen en aarlig Jordskyld.²⁾ 1646 betalte han en aarlig Afgift paa 5 Mk. af det Stykke Jordsmon, han købte af Randers By, udenfor Nørreport liggende paa St. Laurids Bakke nord-

vest ligefrem ved Adelvejen (= Laurentiigade fra Adelgade); hans Staldhus stod der, og en Kornhave laa hos.³⁾ Samme Aar udtales, at den Gyde, han har indelukket, skal han igen udlægge, naar Borgmester og Raad det begærer og paabyder.³⁾ Det følgende Aar betalte han 8 Sk. i Huspenge af en Ager i Østervang til den liden Gaard paa Torvet, købt af Mads Poulsen.³⁾ 1657 takseredes hans Ejendomme til 1965 Rdl., hvoraf Skatten udgjorde 24 Rdl. 3 Mk. 6 Sk.³⁾

I 1630 nævnes Odendahl som Overformynder. Han maa i 1646 have afstaaet sit Apotek til Christian Lemman (hans Svigersøn?), da denne i dette Aar fik Bevilling til Randers Apotek.

CHRISTIAN LEMMAN.

Død 1656. Gift med Anne Johansdatter, formentlig en Datter af Apoteker Johan Odendahl, død 1675; gift 2) med efterfølgende Apoteker Johannes Chur.

Han fik 23. April 1646 Bevilling til at være Apoteker i Randers og nyde de Privilegier, som andre Apotekere i Jylland havde; han fik desuden Lov til at holde Vinkælder med fransk og hvid Vin og forpligtedes til at holde en dygtig Svend.⁴⁾

Hans Enke fik 13. Marts 1656 Kongens Brev paa indtil videre naadig Anordning at maatte holde Apoteket; hendes Provisor var efterfølgende Apoteker Johannes Chur, der 4 Aar senere blev hendes anden Ægtemand.

JOHANNES CHUR.

Død i Randers 13. Juli 1679.

Gift med Anne Jacobsdatter, Enke efter foregaaende Apoteker.

Der er fra Johannes Chur bevaret et Brev, han fra København d. 9. Juli 1660 skrev til »Dero Königlichen Majestät zu Dennemarck Norwegen *Secretario* Herren, Herren Erich Kraggen« (Øverste Sekretær i Danske Kancelli Erik Krag), hvori han beder denne hjælpe sig med at faa Hustruens Bevilling overført paa sig.

Chur skriver deri, at han har lidt megen Skade af Fjenden; Oberst Peter von Kisel af de Svenske har paa en Gang med Magt taget Medikamenter for 2 Hundrede Rigsdaler ud af hans Hus; den kejserlige Armé har desuden ført en stor Mængde Medikamenter med sig uden at betale dem; han har deltaget i Kontribution og Indkvartering, uagtet Apotekerne plejer at være ganske forskaandede for disse Byrder

paa Grund af den Opvartning, de Dag og Nat, i Krigs- og Fredstid maa præstere. Da den kære Fred nu er bleven Befolkningen gengivet, ansøger og beder han Kongen om ved Hjælp af Deres Ekscellences (Krag's) Relation ikke alene at lade overføre paa hans Navn de Privilegier, som forhen er opnaaede og stadfæstede paa hans Hustrus Navn, men ogsaa at lade indføre i den nye Bevilling, at han for Fremtiden blev befriet for alle borgerlige Paalæg af de ovenfor antydede Grunde, og at den ham paalagte uudholdelige Kontribution og Indkvartering maatte blive afskaffet. Til Gengæld lover han at holde et udadleligt Apotek med gode Materialier til en billig og ham af Kongen selv forordnet Takst, ligesom han allerede i 4 Aar uden at rose sig selv havde holdt det; han forpligtede sig ligeledes til i Pestens Tider, dem Gud naadig afvende, ikke at tage bort fra Randers, saalænge Gud selv vilde unde og af Naade lade ham beholde Livet. (Paa Brevet findes Spor af et rødt Laksegl, i hvis Skjold findes en Hammer, over Hjelmen staar en Mand med Fjerbaret og i højre Haand en Plante). 12. Juli 1660 fik Chur Bevilling til at være Apoteker i Randers i Lemmans Sted.⁵⁾

8 Aar senere, 4. Marts 1668, fik han Frihed for Skat, Kontribution samt al anden borgerlig Paalæg, Bestilling og Besværing mod aarlig at erlægge 30 Sldl., hvilken Sum var mere, end han efter Matriklen kunde komme til at betale, dog under Forudsætning af, at den Sum, som hele Byen sattes for i Skat og Kontribution ikke formindskedes; Told og Aksice havde han stedse at betale af de Varer, han handlede med.⁶⁾

Chur flyttede Apoteket til Gaarden Nr. 416 i Kirkegade; han drev det, til han i 1679, som Skiftet efter ham udviser, døde som en meget velstaaende Mand. Som Svend og Provisor tjente hos ham i hans senere Leveaar Johan Reimer (= næstfølgende Apoteker), som i Boet fordrede ialt 200 Rdl. for 5 Aars resterende Løn, hvilke ogsaa blev ham betalt.

Kæmnerregnskabet for 1675 oplyser, at Chur 23. November d. A. betalte 3 Sldl. 8 Sk. for alle Klokkerne, der blev ringet med over hans Hustrus Lig. Om hans egen Begravelse foreligger i Skiftet mere udførlige Oplysninger; den kostede ialt 328 Sldl. 15 Sk. Den Afdøde blev klædt i en Mantel af fint hvidt Kattun, og 16 Alen Flors Baand gik med til at bindes alle Vegne, som Halsklud, for Hænder og Fødder; Snedker Peder Tommesen forfærdigede 2 Ligkister, der iberegnet Svendenes Drikkepenge betaltes med 11 Daler 2 Mk.; da Chur blev lagt i Kiste fik de, der havde Ulejligheden hermed, 3 Kander Vin at drikke; fra Jens Smed i Rosensgaard fik man Beslag

til Kisten for 27 Daler 2 Mk., hvortil medgik 500 Søm; der indkøbtes 2 Blik-tavler til Vaaben, som tillige med Beslaget maledes af Søren Maler. Nu købtes hos Borgmester Christian Zoëga 8 Bøger Papir til Breve, der blev tilskaarne og gjort sorte paa Kanten for 2 Mk.; for de af dem, som gik til Aarhus, Viborg og Aalborg, fik Posten 2 Mk. 4 Sk.; paa Begravelsesdagen eller Dagen før gik en Dreng omkring i Byen for at opspørge hvilke Frømede, der var ankomne, Kirkens Klokker ringede, og dens Lys brændte, men desuden havde de Efterladte selv sørget for flere Lys endnu, thi Christen Koldskaal og 6 andre Personer fik 1 Rdl. 8 Sk. for at bære saadanne til Kirken og hjem igen. Sognepræsten til Graabrødre eller Slotskirken Hans Olufsen fik 30 Daler for sin Ligprædiken og hans Kapellan Mikkel Madsen 3 Daler. Efter Begravelsen var der om Aftenen anrettet et Maaltid for den beskedne Sum af 15 Daler. Da Slotskirken, som hørte til Dronningborg, det gamle Graabrødrekloster, og laa langs Slotsgade, blev nedbrudt i 1698, har Johannes Chur ikke længe haft Fred i sin Grav.

Chur efterlod sig 7 Døtre: Anne Margrethe, gift med Rektor ved Randers Latinskole Laurids Morslet; Lisbeth i 17de, Sofie i 16de, Anne i 14de, Anne Cathrine i 12te, Engel Kristine i 10de og Anne i 9de Aar; den næstsidste af dem døde under Skiftebehandlingen; om Lisbeth havde den følgende Apoteker M o g e n s S k o u gjort sig Forhaabninger, der dog ikke holdt Stik, idet hun blev gift med Handelsmand Hendrik Johansen Kop og døde 1670; dette Ægtepars Børn og Børnebørn antog Navnet Kuur.

Registreringen af den afdøde Apotekers rige Efterladenskaber paa-begyndtes 11. August; Apoteker i Aarhus J a c o b G e s i u s takserede Apoteket, der vurderedes til 867 Rdl. 1 Mk. 8 Sk.

Vurderingsforretningen nævner den afdøde Apotekers faste Ejendomme, nemlig Hovedgaarden paa Torvet i Slotssognet næst op til Hr. Jacob Nielsens Gaard med 4 Agre (1200 Rdl.), en Gaard ved Sønderbro med 5 Boder og Agre i Byens Mark (1300 Rdl.), en Staldgaard udenfor Nørreport med Have ved St. Laurids Bakke (400 Rdl.) — den samme, som Apoteker Odendahl havde ejet —, en Bod i Bays Gyde (60 Rdl.), et øde Havested vesten udenfor Nørre port (16 Rdl.) foruden nogle til Apotekeren pantsatte Agre (112 Rdl. 3 Mk. 4 Sk.).

Blandt Løsøret træffes flere Minder om de tidligere Apotekere, saaledes et Par prentede Stager af Messing med Johan Odendahls Navn paa, sammes Contrafej, Portrætter af Christian Lemman og Hustru, der igen er afbildet som Johannes Churs Hustru; ogsaa et Contrafej af Chur selv fandtes.

Af Guld, Perler, Diamanter o. desl. var der i Boet for 894 Rdl. 2 Mk. 8 Sk.; deriblandt en Guldkæde med emailleret Laas om Kristi Fødsel paa 15½, Lod (vurderet til 124 Rdl.) og et »Contrafejhuss« med 8 Diamanter; Guldmønter for 1034 Rdl. 4 Sk., forgyldt og andet Sølv for næsten 700 Rdl., i rede Penge 525 Rdl. 4 Mk. 4 Sk.; Sengeklæderne repræsenterede en Værdi af 310 Rdl.

2 Mk. 4 Sk. Ejendommelig er en Samling bestaaende af adskilligt Kristentøj, Silketøj og andre Børneklæder, der sagtens har gjort Tjeneste for alle de 7 Døtre. Samlingen bestod af en rød, stakket Flosses Barnepose med brede Guldkniplinger foran og forneden samt Ringe op ad Siden og foroven; en Svøbelselist af blegrødt Fløjls med 2 Rækker Guldgalloner om, 3½ Alen lang, et Haandklæde af blommet Gyldenstykke med brede, aabne Guldkniplinger og underdraget med rødt pletteret Flos, en Barnelist af Sølvtohin, en rød, prentet Fløjlslist med Galloner om og endnu en liden bunden Barnenattrøje med Guldknipling foran og for Hænderne.

Af Hustruens Klæder var bevaret for 420 Rdl.; deriblandt Pragtstykker som en Silke grovgrøn Kaabe foret med Taft med Knipling rundt om og bred Fløjlskant forneden paa hver Side (24 Rdl.), et Silke Skørt af 6 Bredder (12 Rdl.), et Silke grovgrønt Skørt med sort tacheret Knipling, foret med grønt Rask (12 Rdl.), en bunden Nattrøje af Guld og Silke, underdraget med ostindisk rødt Taft med bred Guldknipling om Halsen og forneden og 2 Rækker aabne brede Guldkniplinger om Armen og for Haanden (24 Rdl.). Dertil 5 Muffer, af hvilke de 2 dyreste havde en Værdi af 40 Rdl. Stykket, nemlig en stor Zobeluffe med 6 Par Gulddupper og Gyldenstykketsbund i og en Zobelrabat underdraget med rødt pletteret Flos; en tredje Muffe af Gyldenstykke med 2 Rækker Guldkniplinger om og en Række midt over, underdraget med langt, rødt Flos vurderedes kun til 6 Rdl.; endnu kan nævnes en Hue af ophævet Guldblomme og bred Guldknipling med 6 Duske samt et Favørbaand at bruge over Hovedet af 6 Roser og en Rose midt paa bundet af adskillige Slags smalle Silke- og Guldtraade.

Saa var Mandens egne Klæder mere tarvelige og kaldes for en stor Del »gamlek»; de vurderedes ialt til 52 Rdl. 1 Mk. 8 Sk. Han havde til sin Raadighed haft bl. a. en sort Klædeskjortel med Graaværk under, en gammelagtig Klædesklædning, Trøje og Bukser, underdraget med Olmerdug, en gammel Kattuns Slofmantel, en gammel Brystdug af graat Sirs underdraget med Kattefoer, 3 Dusin Guldtraadsknapper, en Hat med sort Flor paa, en Rejsehue med Rævefoer om, en stoppet Nathue af rødt Taft, en sort Hue med en Kalot til, 2 Par Strømper, et Par Renslæders Sko og do. Tøfler; dertil et livfarvet Taftsskærf med tacherede brede Sølv- og Guldkniplinger og et Korduansgehæng underdraget med gammelt Fløjls og sorte Silkefrynser om. I Gehængen hang en Degen i gul Skede; Apotekeren kunde ogsaa møde bevæbnet med en liden riflet Bøsse og et Spanskrør med Sølv paa.

Da Boet blev opgjort, viste det sig, at Løsøret havde en Værdi af 8191 Sldl. 1 Mk. 11 Sk., og i Følge Obligationer havde Boet tilgode 1611 Sldl. 2 Mk. — Tilgodehavendet for Medikamenter, som var blevet registeret, medens Johannes Chur laa syg og straks efter hans Død, beløb sig i Følge Recepter og Apotekersvenden Johan Reimers Fortegnelse til 1171 Sldl. 1 Mk. 3 Sk.

Skiftet sluttedes 7. Juni 1680, da der til Skifte og Deling blev 13087 Sldl. 2 Mk. 4 Sk., der deltes i 6 lige store Dele mellem de 6 Søstre.

MOGENS MOGENSEN SKOU.

Født i Randers 31. Januar 1647 (?), død smst. 13. September 1688 efter lang Tids Sygdom.?) (Han var af en gammel Randersslægt; hans Farfader, Mogens Skou, var Raadmand i Randers fra 1578 og døde 1602; hans Fader var Borger smst. og gift med en Datter af Raadmand Niels Ibsen i Aarhus).*)

Gaardparti fra den tidligere, nu ombyggede. Apoteksgaard i Torvegade.

Gift 1685**) med Magdalene Sibylla Gesius, født i Aarhus 1663, D. a. Apoteker Jacob Gesius og dennes første Hustru Karen Brodersdatter Risbrigh, død i Randers 1743, begr. 11. April. Hun var gift 4 Gange; første Gang med Mogens Skou og derefter med de 3 efterfølgende Apotekere: Johan Reimer, Henrik Tegder og Peter Høppener.

Skou overtog Apoteket 1680; han flyttede det til Gaarden Mtr. Nr. 619

*) Det anførte Fødselsaar er ikke rigtigt; 1627 eller 1637 er mere sandsynligt; i al Fald er han født før 1639, da hans Fader i dette Aar skiftede med sine Børn (efter Moderens Død?) og heri lovede at holde Sønnen til Klæder og Kost, til han fyldte 18 Aar, deri beregnet 2 Aars Ophold udenlands. I rede Penge arvede Sønnen 800 Rdl., 3 Rosenobler og 80 Lod Sølv.

**) I »Archiv for Pharmaci og Chemi« 1863, S. 553 anføres som Bryllupsdag 5. Maj 1682.

paa Torvegade. Hans Enke fik 7. Oktober 1689 Bevilling til at maatte forestaa Apoteket med fornævnte Johan Reimer som Provisor, og han at nyde Apoteket, naar hun vilde afstaa det, idet hun fik Tilladelse til at overdrage det til ham fremfor nogen anden.^{o)}

JOHAN REIMER sen.

Født i Haderslev, død i Randers 1704.

Gift med Enken efter foregaaende Apoteker. I Ægteskabet var 3 Børn, hvoraf Sønnen Johan Reimer jun. senere blev Indehaver af Apoteket.

Om Reimer vides, som det fremgaar af det foregaaende, at han havde været ansat paa Randers Apotek fra i det mindste 5 Aar førend Johannes Churs Død; nogen Bevilling for ham som Apoteker kendes ikke.

20. December 1704 fik Magdalene Sibylla Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo efter sin anden Mand, efter at hun i sin Ansøgning derom havde lovet, at hun med en Provisor og hendes Lavværge vilde forsyne Apoteket til hendes og hendes smaa Børns Bedste.^{o)} Hun holdt dog Skifte efter Reimer fra 2. Marts 1706 til 3. August 1711.

Apoteket betegnes nu som liggende med sit tilhørende Havested tvært overfor Gadekilde med 5 i Gaarden inkorporerede Boder liggende ud til Løgborggade; tillige med 8 Helagre i Byens 4 Vange vurderedes Ejendommen til 1200 Sldl. Da »Gadekilde« laa paa Pladsen foran Hjørnstedet af Torve- og Vestergade, og Løgborggade eller -gyde er det nuværende Apotekerstræde, er Løve-Apotekets Plads paa denne Tid altsaa den samme som Svane-Apotekets nu.

Enken ejede foruden Apoteksgaarden en Bod næst ved den latinske Skole (40 Sldl.), en Have udenfor Vesterport (60 Sldl.) og 9 Agre til 315 Sldl. Efter sin Moder havde hun nok den store Sølvkande paa 110 Lod med drevet Laag og Vaaben med Initialerne J: G: R: Br: (Jacob Gesius, Reinmuth Brasen); Biblioteket vurderedes kun til 9 Sldl. 1 Mk. 10 Sk.; det bestod næsten kun af religiøse Skrifter; maaske skal den faglige Literatur søges mellem de «12 Stykker gamle, ubrugelige Boger», der dog vurderedes til 1 Sldl. og 8 Sk.

Apoteket vurderedes i Overværelse af Jacob Gesius' Søn, Johan Gotfred. I Officinet fandtes en Del af de mange Fedtsorter, Tiden brugte, men i smaa Portioner, saaledes 4 Drakmer Axungia Hominis;

desuden 12 Unzer Theriaca Andromachi, 10 Unzer Mithridatum Danicum, 1 Drakme Album graecum pulv., 1 Unze Cranium Humani, 6 Unzer Mumie, 1 Stykke Unicornu verum. Paa Materialkamret var 2 Menneskekranier (1 Sldl. Stykket) og 11 Teriakkrucker; Urtekamret indeholdt en Del Laboratorieinventar, Kolber, Hjelme, Retorter, Forlag og Digler, desuden Uringlas, Krukker og Flasker; et særligt Rum var Akvavitkamret, medens Kælderen under Apoteket indeholdt Tobak, 2 Enhjørningehorn og 1 Unze 1½ Drakme Magisterium Cranii Humani.

Apoteket ansattes til en Værdi af 422 Rdl. 1 Mk. 2 Sk. Magdalene Sibyllas og Skous Søn, Mogens, havde efter sin Fader arvet 422 Sldl. 1 Mk. 2 Sk. Overskuddet i Reimers Bo var 5122 Sldl. 1 Mk. 14 Sk.

HENRIK TEGDER.

Født i Königsberg, død i Randers 1717.

Gift 23. Marts 1706 med Enken efter foregaaende Apoteker.

Efter Reimers Død ansøgte han om Bevilling til Apoteket i Randers, en Ordning, som Enken vilde være tilfreds med. 2. Marts 1706 fik han Bevillingen. Sin Ansøgning vedlagde han en Attest fra Apoteker Johan Gottfried Becker i København om, at han 13. Juni 1700 var bleven eksamineret og befunden dygtig, da han d. A. blev beskikket som Provisor paa Svane-Apoteket i Aalborg for Arvingerne efter Johannes Frederik Friedenreich og Magdalene Calow.¹⁰⁾

Enken overtog derefter igen Driften af Apoteket, denne Gang med Peter Høppener, den efterfølgende Apoteker, hendes tilkommende fjerde Ægtemand, som Provisor.

PETER HØPPENER.

Født i Nakskov 1684, døbt 20. November, S. a. Borgmester Nicolaj Høppener og Maren Pedersdatter, død i Randers 1721, begr. 14. Marts.

Gift 10. August 1718 med Enken efter foregaaende Apoteker.

Han lærte Farmacien paa Løve-Apoteket i København og tjente derefter som Svend paa Apoteker i Berlin, Elbingen, Thorn og andre Steder i Tyskland, hvorefter han i 4 Aar med Flid og Berømmelse »serverede« paa Hof-Apoteket i København, hvor han forestod det kongelige Feltapotek. Efter Tegders Død blev han Provisor paa Randers Apotek, og 29. April 1718 ansøgte dennes Enke Kongen om, at det hende og hendes salig Mand forhen forundte Privilegium maatte

blive konfirmeret for den kunsterfarne Person Peter Hoppener, der var hendes Provisor, saasom hun efter Guds Forsyn agtede at indgaa og forene sig i et kærligt Ægteskab med ham. Konseillet indstillede, at det ansøgte bevilgedes, naar Hoppener først ved Eksamen var befunden dygtig; Provvisoren maatte da underkaste sig Eksamen, og Beviset for at den var bestaaet, udstedtes 24. Maj 1718. 13. Juni s. A. fik han sin Bevilling.¹¹⁾

Efter hans Dod maatte Magdalene Sibylla Gesius for fjerde Gang overtage Apoteket; hendes Provisor blev Jeremias Rücker, efter dennes Død i 1725 Johan Fischer, efter hvem fulgte Christian Nafvendorf. I en Ansøgning til Kongen udtaler Magdalene Gesius i 1723, at hun i 38 Aar har været ved Randers Apotek og i sin Enkestand holdt det forsvarligt vedlige; hun beder nu om, at hendes eneste Son, Johan Reimer jun., som i 3 Aar havde været Student, maatte beskikkes til at være Apoteker, for at han efter hendes Dod kunde tiltræde Apoteket; han vilde forpligte sig til at forsyne det med en dygtig, eksamineret og edsvoren Provisor, indtil han selv kunde blive eksamineret; han havde nemlig nu i nogen Tid lagt sig efter Apotekerkunsten. Stiftamtmanden erklærede hertil 25. August, at Apoteket ikke mere befandt sig i den gode Tilstand som tilforn, saa at dertil vilde behøves en dygtig og i Kunsten kyndig Mand, som for billig Betaling vilde skaffe gode og sunde Medikamenter; han kunde derfor ikke anbefale Ansøgningen, som derefter ikke blev bevilget.¹²⁾

JOHAN REIMER jun.

Født i Randers 1701, døbt 12. Oktober, S. a. Apoteker Johan Reimer og Magdalene Sibylla Gesius, død smst. 4. Marts 1749. Ugift?

Student 1720. 6 Aar efter, at hans Moder forgæves havde ansøgt om Bevilling for ham, søgte Johan Reimer om, at han efter sin Moders Dod maatte tiltræde Apoteket og besidde det med de sædvanlige Friheder, naar han »fornojede« sine Medarvinger; han lovede at holde en dygtig og eksamineret Provisor.¹³⁾ Dette bevilgedes 20. Juni 1729.

Efter Frederik IV.s Dod søgte han i 1731 om Konfirmation paa sin Bevilling, og omtrent samtidigt bad Moderen om, at Høppeners Bevilling af 13. Juni 1718 maatte blive konfirmeret paa hende. Stiftamtmanden udtaler herom, at hun for nogle Aar siden havde afstaaet

Apoteket til sin Søn og nu befrygtede at blive stødt derfra, om hun overlevede Sønnen. I Kancellikollegiet henstillede man, at hendes Ansøgning bevilgedes saaledes, at hun maatte blive ved Apoteket, i Fald hun overlevede Sønnen, mod at holde en eksamineret Provisor;

Randers Løve-Apoteks Ejendom i Torvegade før Ombygningen.

men Konseillet besluttede 15. August at udsætte Sagen indtil videre, medens det samme Dag bevilgede Konfirmation paa Reimers Bevil-
ling. Det af Moderen forudsatte Tilfælde kom ikke til at indtræffe; hun døde 6 Aar før sin Søn.

Et halvt Aars Tid før sin Død havde Johan Reimer, »da hans Kræfter ved en tilslagen Svaghed dagligen aftog«, under 19. November 1748 gjort sit Testamente og deri tillagt sin Søsterdatter Augusta Christiane Tegder, som siden hans Moders Dod havde forestaaet hans Hus med stor Troskab og Flittighed, sin iboende Gaard med Apotek og Effekter, mod at der derfor afdroges 4000 Rdl. i hendes øvrige Arv efter ham. Testamentet stadfæstedes af Kongen 13. December s. A., og 11. April 1749 fik hun Bevilling til Apoteket paa Betingelse af, at hun holdt en Provisor, og hvis hun indlod sig i

Ægteskab, at det da skete med en udi Apotekerkunsten erfaren og eksamineret Person.¹⁴⁾ Et Fjerdingaar efter opfyldte hun den sidstnævnte Betingelse ved at ægte efterfølgende Apoteker J ø r g e n T h o m a s S c h a a r u p.

Ved samme Testamente tillagde Johan Reimer St. Mortens Kirke 2000 Rdl., hvis Renter skulde have været anvendte til Kirkens Reparation; men Kapitalen medgik ganske i 1750 og 51 til Anskaffelsen af et nyt Orgel og til de derunder da indrettede nye Stole tillige med flere andre gavnlige Indretninger, som i de Aar iværksattes til Kirkens Pryd og Forbedring.¹⁵⁾

JØRGEN THOMAS SCHAARUP.

Født i Aarhus 17. Maj 1722, S. a. Vejermester Kristen Jørgensen Schaarup og Maren Pedersdatter Lasson, død i Randers 8. Januar 1801.

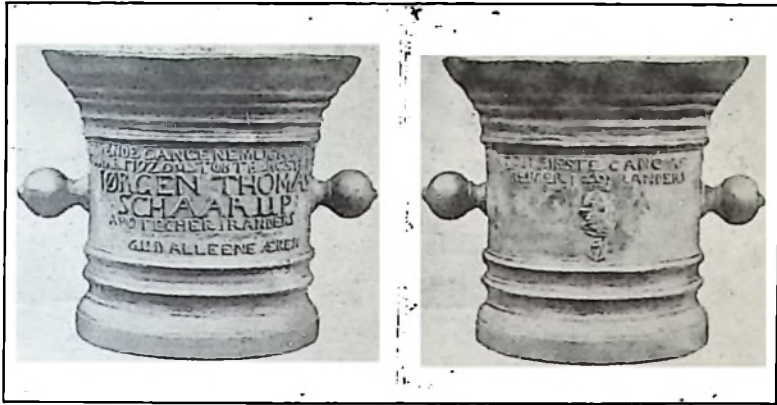
Gift 1) 22. Juli 1749 med Augusta Christiane Tegder, født i Randers 1722, døbt 24. April, D. a. Købmand Botger Tegder (Apoteker Tegders Broder) og Karen Reimer, død i Randers 1753, begr. 2. November.

2) i Aarhus 28. Maj 1754 med Maren Mørch, født 1722, døbt 3. Juli, D. a. Købmand i Aarhus Marcus Pedersen Mørch og Kirsten Pedersdatter Læssoe, død i Randers 29. Januar 1783.

Han disciplinerede paa Svane-Apoteket i København fra 1737 og forblev efter Læretiden smst. indtil 1749. 21. April 1749 blev han eksamineret ved Fakultetet i Kobenhavn, hvilket fremgaar af hans Eksamensbevis, udstedt 28. April d. A. af Professorerne Buchwald og Lodberg Friis samt Apotekerne Gottfried Becker og Christopher Heerfordt Mangor. Det hedder heri, at han har fattet den Beslutning at begive sig til Randers for der at forestaa Apoteket som Ejer og Besidder efter besluttede Raad med Jomfru Tegder. Han har anmodet om Eksamination for desto bedre at kunne vise for Publikum den vedborlige Oplysning og sømmelige Kapacitet, han besad udi sin Videnskab. Ved Eksamen blev det befundet, at endskønt Candidatus intet andet Sted var oplært og havde udstaaet baade sine Læreaar og staaet som Svend paa Svane-Apoteket, gav han Eksaminatorerne ved sine grundige og fornuftige Svar paa de ham saavel *in Chemicis* som *in Pharmaceuticis* forelagte Spørgsmaal fuldkomment Bevis paa sin vedborlige Oplysning og gode Kapacitet til at forestaa et Apotek udi Kongens Riger og Lande, da de ingenlunde tvivlede paa, at han frem-

deles som hidtil vilde lægge Vind paa sand Guds frygt, Flittighed og Kærlighed imod Gud og sin Næste; i saa Maade blev han erklæret for en god og bekvem Apoteker.

Ankommen til Randers søgte Schaarup nu Kongen om Apoteker-

Gammel Morter fra Løve-Apoteket i Randers.

bevilling. Han bad i sin Ansøgning om, at der maatte forundes ham Privilegium som Eneapoteker der i Byen, samt om Forbud mod, at nogen anden der handlede med Apotekervarer; hvis det blev en anden tilladt at sælge saadanne, vilde han geraade udi Armod, da han havde sat sine Midler i Apoteket, og Randers var kun liden imod Aalborg, Aarhus, Viborg eller andre Steder i Danmark eller Norge, hvor der ikke var eller havde »voren« mere end een Apoteker. Stiftamtmanden erklærede (dat. Aarhus 5. September 1749), at Ansøgningen sigtede derhen, at det Schaarups Hustru 11. April forundte Privilegium maatte blive ekstenderet saaledes, at i Fald hun forinden han ved Døden skulde afgaa, ham da tillige Privilegium derpaa maatte forundes. 19. September 1749 fik Schaarup sin Bevilling.¹⁶⁾

I 1751 ansøgte Schaarup om med Hustru, Born og Tjenestefolk at maatte sortere under gejstlig Jurisdiktion ligesom Apoteker Poppe i Aalborg. Stiftamtmanden erklærede hertil 9. Marts, at Supplikanten havde adskillige Ejendomme og Grunde, saa at hans Ansøgning, om samme nød Bifald, vilde foraarsage en Blanding af Værneting. I Stiftets Hovedstæder fandtes gejstlig Overret men ikke i Randers; det vilde derfor koste meget mere til samme end til den verdslige Overret, som havdes i Byen; desuden vilde Magistraten lide Afgang i dens Indkomster, hvad den allerede havde meddelt i en Erklæring, som

Amtmanden maatte billige; han indstillede, at Ansøgningen ikke bevilgedes, da Supplikanten kun sigtede til at faa sin Skattefrihed endnu taaleligere eller aldeles at slippe for ekstraordinære Skatters Paa-læg til Skade for Byens andre Indbyggere. Konseillet besluttede da 27. Marts 1751, at Ansøgningen blev afslaaet.¹⁷⁾ I 1759 ansogte Schaarup igen om det samme. Biskoppen over Aarhus Stift blev hørt i Sagen, og han erklærede 16. Januar 1760, at Apotekeren ikke kunde regnes blandt lærde Folk, men snarere blandt kunst-erfarne, som kunde have Privilegier til Befrielse for Byens *Onera*; han mente derfor, da ogsaa Schaarups tidligere Ansøgning var afslaaet, at denne burde være fornøjet med den verdslige Jurisdiktion, som hidtil havde behandlet ham upaaklageligt; Konseillet bestemte da 24. Januar 1760, at Ansøgningen ikke kunde bevilges.¹⁷⁾

Gammelt Skilt fra Randers Løve-Apotek.

I Aaret 1800 besluttede han paa Grund af Alderdom og Svaghed at sælge Apoteket ved en eneste Auktion 1. September; han siger i de Annoncer, han udstedte herom, at Byen og dens folkerige Omegn er saa bekendt, at herom saavel som om Godheden og Mængden af Materialier intet behøver at anføres. Auktionen blev afholdt, og Apoteket købtes af Christopher Faith, men inden Skødet blev udstedt, døde Apoteker Schaarup efter 5 Dages Sygdom. En Gravskrift¹⁸⁾ skilddrer ham saaledes:

Ved Forstand og Vittighed,
 Ved Cultur og Iagttagelses-Aand
 Var han den duelige Mand i sit Fag,
 Den kierlige Fader, den lærerig
 Underholdende Ven. Under heldig
 Virksomhed henflød hans Liv.
 Blid og stille var hans Bortgang.

Ved Gavebrev af 25. Juli 1803 skænkede hans Arvinger et Legat paa 200 Rdl. til St. Mortens Kirke, for hvis Renter hans Begravelsessted i Kirken bestandig skulde vedligeholdes; hvis dette ikke blev efterkommet, skulde Kapitalen tilfalde Randers Fattigkasse.

En endnu bevaret og her afbildet Trætavle har siddet over Døren paa Apoteket i Middelgade; Tavlen viser en udskaaren Elefant med Taarn paa Ryggen; paa et fra Taarnet nedhængende Klæde er anbragt Kong Christian VII.s forgyldte Navnetræk; paa et Baand foroven læses: *Pharmacopola Randrusiensis*, og under Elefanten staar: *Herbis non Verbis Corde virescit Homo*.

CHRISTOPHER FAITH.

Født paa Borreby 30. Juni 1778, S. a. Godsejer, Justitsraad Hans Georg Faith og Cathrine Marie Fabritius, død i Randers 20. April 1853.

Gift i Aarhus Domkirke 21. Oktober 1801 med Marie Elisabeth Stockmann, født i Aarhus, D. a. Kammerraad, Told- og Konsumptionsinspektør Hans Andreas Stockmann og Inger Møller, død 18. Juli 1862.

16 Aar gammel blev han Discipel paa Hof-Apoteket i København i 4 $\frac{1}{4}$ Aar og anvendte derefter sin Flid paa de kemiske og botaniske Videnskaber; 8. Marts 1800 underkastede han sig Eksamen (enst. Laud.)¹⁰⁾ Ved foran nævnte Auktion 1. September 1800, hvor Randers Apoteks Privilegium med Vasa, Materialier, Simplicia, Composita samt Redskaber af Metal, Træ, Sten eller Glas i Apotek, Laboratorium, Materialkamre, Kældere og Krukeloft blev optraabt for 10000 Rdl., blev dette tilslaaet ham (ved hans Kommissionær Landfysikus Dr. Koefoed i Viborg) for 14200 Rdl. dansk Cour.; 20. Juni 1801 fik han Auktionsskøde paa det købte.²⁰⁾

Faith var nu Ejer af Apotekets Inventar og Varelager, og 17. Oktober 1800 fik han sin Bevilling (stadf. af Frederik VI 28. December 1810); han manglede da endnu en Ejendom til at indrette sit nye Apotek i; denne erhvervede han sig kort efter paa Torvegade, hvor Apoteket endnu er beliggende. Ved Købekontrakt af 28. Februar 1801 købte han for 4150 Rdl. af Ritmester og Eskadronchef, Baron Werner von Rosenkrantz Gaardene Nr. 612 og 613 paa Torvegade; Nr. 612 skulde overtages og indrettes til Apotek 1. Maj 1801, hvorimod Nr. 613 først kunde tages i Brug til den følgende Michaelis rette Flyttetid, da Lejeren, Løjtnant von Coucheron, der betalte 40 Rdl. i aarlig Leje,

maatte opsiges med et halvt Aars Varsel.²⁰) Skødet paa disse Ejendomme udstedtes 22. Juni 1802 af Købmand Hans Christian Hansen. Begge Ejendomme udgjorde 17 Fag i 2 Etager mod Gaden og et Sidehus paa hver Side; Sælgeren forbeholdt sig Ret til, at Vandet fra hans

Hovedportal fra den tidligere, nu ombyggede, Apoteksgaard i Torvegade.

Tømmergaard maatte løbe i en Rende gennem Køberens Bryggerhus og gennem den lille Gaard i Nr. 613; i Skødet er Købesummen kun ansat til 4000 Rdl.²⁰) Den gamle Gaard, hvori Apoteket nu flyttede ind, var et smukt aneligt 2 Etages Bindingsværkshus, rigt prydet med udskaarne Bjælkehoveder, Konsoller og Portbjælker; den var opført i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede, sikkert af Borgmester Niels Jacobsen, hvis Bomærke sad over Porten. Ejendommens smukt udskaarne Hovedportal er endnu bevaret, indmuret paa Ejendommens Gaardside. Paa Auktion, afholdt 18. Oktober 1809, købte Faith for 5500 Rdl. Agent Hansens = ovennævnte Købmand H. C. Hansens Pakhus Nr. 426 i Øster Kirkestræde bag Apoteket, bestaaende af 16 Fag Hus i 2 Etager mod Gaden, et Sidehus og 2 Tværhuse; i Købet

medfulgte 2 betydelige jernbundne Saltkar; Auktionsskødet udstedtes 28. Juni 1810.²⁰⁾

Christopher Faith gav sit Apotek Navnet »Love-Apoteket«; 1835 solgte han det til Jens Valentin Arntzen. I November 1810 indgav han til General-, Land-, Økonomi- og Kommercekollegiet uden Stedsangivelse en udateret Ansøgning, i hvilken han siger, at han har bestemt sig til i Randers at anlægge en Vokslysfabrik, da en saadan ikke findes der i Provinsen, hvor der frembringes en stor Del Voks, som for største Delen udføres af Riget og atter indføres forment som Lys; da han ikke vidste, om dertil fordredes Kongens eller Kollegiets Bevilling, tillader han sig at spørge herom og tilføjer den underdanige Bøn, at Kollegiet vil hjælpe ham til at erholde den fornødne kongelige Bevilling, samt at denne maatte meddeles ham gratis, da hans Hensigt med Fabrikens Anlæg mere var at fremme Industri end egen Fordel. Randers Magistrat erklærede 29. Marts 1811, at Faith var den bekendt som en ung og virksom Mand, der tillige ejede nogen Formue; den mente at burde opmuntre ham i hans Forehavende, fordi den ansaa et saadant Anlæg, naar det kom til Modenhed, som gavnligt og fordelagtigt for Byen og Omegnen. Efter at Amtmanden ligeledes havde anbefalet Sagen, udstedtes 20. April Bevilling for Faith til at anlægge og drive en Vokslysfabrik i Randers med Frihed til at antage og holde alle behøvende Arbejdere og Tilladelse til at holde Udsalg af Fabrikens Varer til alle og Enhver i store og smaa Partier.²¹⁾

4. Juli 1816 valgtes Faith til Kasserer i Randers Amtshusholdningsselskab.²²⁾ I 1901 modtog det pharmaceutiske Understøttelsesselskab et Legat paa 7000 Kr. under Navnet »Apoteker Faith og Hustrus Mindelegat, stiftet af deres Datter«. Legatet er stiftet af Læge Sophus Martin Hilmar Arntz, hvis Moder Gunhilde Theodora Arntz var en Datter af Apoteker Faith. Renten af Legatet skal anvendes til Fordel for værdige, trængende farmaceutiske Kandidater eller saadannes Enker, naar 2 testamentarisk bestemte Legatarer er døde.

JENS VALENTIN ARNTZEN.

Født i København 16. Januar 1801, død smst. (?) 23. Maj 1862.

Gift med Kirstine Marie Stengel, død 3. September 1880.

Efter at have mistet sine Forældre i sin tidlige Barndom, blev han anlagt som Søn og opdraget af Reservekirurg, senere Distriktslæge

i København, Claus Peter Melchior, indtil sit 14. Aar. Blev derefter Discipel paa Svane-Apoteket i København, tog Medhjælpereksamen 1820 ved Københavns Stadsfysikat og konditionerede derefter smst., indtil han 9. Marts 1822 indstillede sig til farm. Eksamen, som han

Det nuværende Officin i Randers Løve-Apotek.

bestod med enst. Laud.; »at have hørt botaniske og kemiske Forelæsninger har han ikke godtgjort ved Attester, men at være manuduceret af Provisor Viborg«. ¹⁰⁾

17. Juni 1825 fik Arntzen Skøde paa Mariager Apotek, som han købte af Christian Frederik Baadsgaard; først 14. Marts 1828 fik han Bevilling til dette Apotek, som han ved Kontrakt af 24. Januar s. A. (!) havde solgt til Anton August Bagger. Inden han fik sin Bevilling til Mariager Apotek, havde Arntzen ved Kontrakt af 2. Februar 1828 købt Apoteket i Sæby til Overtagelse 1. Maj s. A.; Købesummen herfor (incl. Inventår og Jorder) var 3500 Rdl. Sedler + 20 Specier, og Skøde paa det købte fik han 3. Maj; han overtog imidlertid ikke dette Apotek, men solgte det ved Kontrakt af 10. April

1828 til Lassen Prøvesteen Gad for 4600 Rdl. til Overtagelse 1. Maj s. A. og gav denne Skøde derpaa 29. Maj.²³⁾ Derefter købte han Apoteket i Skive, som han overtog i Løbet af samme Aar, thi 10. December 1828 fik han Tilladelse til at maatte svare 5 pCt. af et Laan paa 4800 Rdl., som han agtede at optage paa 2. Prioritet i den under Mtr. Nr. 75 paa Skive Bys Slotsgade beliggende Gaard med deri indrettede Apotek.²⁴⁾ I det følgende Aar solgte han Skive Apotek (= det nuværende Løve-Apotek) til Heinrich Sørensen Lund, men købte det tilbage i 1831 og fik 29. Juli d. A. Bevilling til at drive det. Indtil 1835 var Arntzen nu Apoteker i Skive, da han solgte det til Christian Albrecht Jørgensen og selv ved Kontrakt af 14. Juni s. A. købte Løve-Apoteket i Randers.

Købet omfattede Ejendommene Mtr. Nr. 612 og 613 i Torvegade og Mtr. Nr. 426 paa Kirketorvet »med Bygninger, Grund og Herlighed« samt Apotek med Privilegium, Inventar og Varelager; Overtagelsen skete straks, og Købesummen var 40000 Rdl. Faith havde for Livstid forbeholdt sig fri Bolig i den Del af Gaarden, som da beboedes af Læge Hans Bech. I Købekontrakten var endvidere fastsat, at Arntzen skulde antage Apotekets Medhjælper og Discipel paa de af Faith indgaaede Vilkaar og betale Medhjælperen Løn fra 1. Maj at regne. Skødet udstedtes 21. December 1835 (tinglæst 7. Januar 1836)²⁵⁾ og s. D. udstedte Arntzen en Panteobligation til Faith paa 20000 Rdl., som denne lod blive staaende i Ejendommen.²⁶⁾ Først 26. September 1840 (efter Ansøgning af 6. Juli s. A.) fik Arntzen Bevilling til Apoteket;²⁶⁾ det er i det hele taget karakteristisk for ham, at han først søger om Bevilling flere Aar efter, at han havde købt de forskellige Apoteker. 1841 solgte han Løve-Apoteket og dermed endte hans ret ejendommelige Apotekervirksomhed.

Han vendte derefter tilbage til Mariager, hvor han 31. Marts 1842 fik Bevilling til at drive Urtekramhandel og derpaa vinde Borgerskab, uagtet han ikke havde tjent ved Handelen i 3 Aar som Svend. 19. August s. A. fik han Bevilling til at anlægge og drive et Brændevinsbrænderi i sin Gaard Mtr. Nr. 108 i Kirkestræde i Mariager.²⁷⁾

PREBEN SCHACK NELLEMANN.

Født 1811 i Løjstrup Nymølle ved Randers, S. a. Møller Rasmus Nullemann og Elisabeth Cathrine Worsøe, død i København 29. Juli 1869.

Gift med Caroline Lohmann, død i København 30. Januar 1887.

Discipel paa Løve-Apoteket i Randers 1826—30, Medhjælpereksamen ved Aarhus—Randers Fysikat 1830, farm. Kandidateksamen 1832 I (h. ill.). Ved Kontrakt af 26. Oktober 1841 købte han Løve-Apoteket i Randers for 41.000 Rdl.; Betingelserne var de samme som de mellem Arntzen og Faith indgaaede, bl. a. ogsaa at denne sidste vedvarende skulde have fri Bolig i Ejendommen. Skødet udstedtes 16. December 1842 (tinglæst 9. Januar 1843),²⁰⁾ og Bevillingen udstedtes 6. Januar 1842.²⁷⁾

1853 solgte Nellesmann Apoteket til F. T h. M u n c k og levede derefter som Rentier i København til sin Død.

FREDERIK THEODOR MUNCK.

Frederik Theodor Munck.

Født 23. Juni 1821 paa Ende-lave, S. a. Sognepræst Frederik Ludvig Christian Munck og Ane Kirstine Stjernholm, død i København 28. December 1907.

Gift i Randers 29. April 1856 med Andrea Severine Wellerop, født i Grenaa 25. August 1831, D. a. Distriktslæge Andreas Severin Wellerop og Ane Elisabeth Schmidt, død i København 8. Maj 1913.

Var Discipel paa Løve-Apoteket i Odense fra 10. Oktober 1835 til 10. Oktober 1839, tog Medhjælpereksamen ved Fyns Stiftsfysikat Oktober 1839, og farm. Kandidateksamen 1840 II (h. ill.); konditionerede derefter paa Frederiks Hospitals Apotek i København fra 1. Maj 1841, indtil han 1. April 1853 overtog Løve-Apoteket i Randers, som han havde købt af Nellesmann for 35000 Rdl. Købet omfattede det samme Kompleks af Ejendomme, som omtales i de foregaaende Kontrakter, nu forenede til et Mtr. Nr. 635; Skødet udstedtes 16. Oktober 1853 (tinglæst 24. s. M.);²⁰⁾ Bevillingen udstedtes 26. Marts 1853. I 1874 opførte han en ny Sidebygning, hvori indrettedes Laboratorium med

Randers Løve-Apoteks Ejendom i Torvegade efter Ombygningen.

Dampapparat. 1883 solgte han Apoteket og levede derefter som Rentier i København til sin Død. Blev 1. Maj 1878 udnævnt til Kancelliraad, 15. November 1888 til Ridder af Danebroge.

Efter hans Enkes Død traadte forskellige testamentariske Bestemmelser i Kraft, i Følge hvilke der oprettedes flere store Legater. »Fonden til det pharmaceutiske Studiums Fremme« modtog som Gave 50.000 Kr.; til et Legat, hvis Renter kommer Indvaanere af Randers By og forskellige derværende Institutioner til Gode, var fastsat 100.000 Kr. og Diakonissestiftelsen paa Frederiksberg modtog som Gave 20.000 Kr.

HANS JACOB NICOLAI DAUGAARD

købte ved Kontrakt af 2. Januar 1883 Løve-Apoteket i Randers af Munck for 270.000 Kr., overtog det 24. April og fik Bevilling 30. Marts s. A. Solgte Apoteket 1889 til J. C. H. Strø y b e r g, var derefter Indehaver af Løve-Apoteket i Vejle fra 1890 til 1907 og overtog paany, fra 1. Juli 1908, Løve-Apoteket i Randers. (Biografi se nedenfor).

JENS CHRISTOPHER HANNIBAL STRØYBERG

købte ved Kontrakt af 10. August 1889 Løve-Apoteket i Randers af H. Daugaard for 355.000 Kr., overtog det 11. September og fik Bevilling 26. Oktober s. A. Strø y b e r g ombyggede fuldstændigt den gamle Apotekergaards Forhus og 2 Sidehuse; i Maj 1908 solgte han Apoteket til H. J. N. D a u g a a r d og købte derefter Apoteket i Lyngby, af hvilket han endnu er Indehaver; Bevilling hertil udstedtes 14. Januar 1909. (Biografi se Lyngby Apotek).

HANS JACOB NICOLAI DAUGAARD.

Født i Randers 20. April 1855, S. a. Kapellan, senere Sognepræst i Gimming, John Daugaard og Mette Kristine f. Hald.

Gift i Randers 30. Maj 1883 med Charlotte Hansine Mattat, født i Randers 11. August 1856, D. a. Fabrikant Charles Mattat og Hansine f. Nielsen, død i Randers 10. Juni 1921.

Discipel paa Løve-Apoteket i Randers fra 24. August 1871 til 26. Juli 1875, Medhjælpereksamen 1875 (I. Kar.); konditionerede smst. fra 26. Juli 1875 til 1. August 1876 og tog farm. Kandidateksamen 1877 II (Laud.); konditionerede derefter igen paa Love-Apoteket i Randers fra 1. August 1877 til 1. August 1878, paa Helms' Apotek i Horsens fra 1. August 1878 til 1. Maj 1879 og paa Frederiksbjerg Apotek i Aarhus fra 10. Juni 1879 til 1. April 1882. Fra April til Oktober 1882 var Daugaard i London, hvor han sammen med en Landsmand anlagde

en Gærfabrik, der imidlertid ikke svarede til Forventningerne, hvorfor han vendte hjem og igen tog Plads paa Frederiksbjerg Apotek i Aarhus fra 1. November 1882 til 1. April 1883. 2. Januar 1883 købte han, som foran nævnt, Løve-Apoteket i Randers og drev det til 11. September 1889. Han købte derefter Løve-Apoteket i Vejle til Overtagelse 1. Januar 1890 og fik Bevilling hertil 27. Januar 1890; solgte dette Apotek September 1907 til James Foersom (se »Løve-Apoteket i Vejle«.) Købte derefter igen Løve-Apoteket i Randers af J. C. H.

H J. N. Daugaard.

Strøyberg for 549.000 Kr. til Overtagelse 1. Juli 1908 og fik Bevilling hertil 4. Juli s. A., af hvilket han nu var Ejer indtil 1923, da det solgtes til cand. pharm. P. M. C. Nielsen, der siden 1. Oktober 1921 havde været autoriseret Bestyrer af Apoteket.

H. Daugaard var fra 1897 til 1908 Medlem af Byraadet i Vejle og beklæder f. T. Hvervene som Formand for Repræsentantskabet i »Randers Disconto- og Laanebank«, som Formand for Bestyrelsen i

»Akts. Arbo-Bähr & Co.«, som Medlem af Kontrollkomitéen for »Jydsk Hypotekforening« og som Medlem af Bestyrelsen for »Jydsk Telefon-Aktieselskab«. Blev 25. Februar 1908 udnævnt til Ridder af Danebroge.

P. M. C. Nielsen.

PEDER MARIUS CLAUDIUS NIELSEN.

Født i Faaborg 24. August 1889, S. a. Restaurator N. J. Nielsen og Hustru, f. Clausen.

Gift i Randers 27. Oktober 1916 med Gunhild O. P. K. Jensen, født

i Randers 24. Januar 1891, D. a. Entreprenør P. C. Jensen og Hustru Gunhild Jensen.

Discipel paa Nyborg Apotek fra Oktober 1905 til Februar 1909, Medhjælpereksamen April 1909 (I Kar.) og Kandidateksamen Oktober 1910 (II Kar.) Konditionerede fra 1. November 1910 til 1. Maj 1912 paa Faaborg Apotek og, efter aftjent Værnepligt, paa Ejby Apotek fra 1. Januar til 1. August 1913 og derefter paa Løve-Apoteket i Randers, af hvilket han fra 1. Oktober 1921 blev autoriseret Bestyrer. Ved Kontrakt af 17. April 1923 (tinglæst 8. Maj s. A.) købte han dette Apotek af H. Daugaard til Overtagelse 1. Juli s. A. Bevillingen udstedtes 18. Juni 1923 og Skødet 1. Juli s. A. (tinglæst 6. s. M.).

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet udelukkende paa Grundlag af Manuskript og Óptegnelser i E. Dams Samlinger.

- ¹⁾ Skiftedokumenter (Randers) 1605—25.
- ²⁾ S. A. Stadfeldt: Beskrivelse over Randers Købstad. Kbhvn. 1804, S. 354.
- ³⁾ Randers Skattebog 1646, 1647; Mandtal 1657.
- ⁴⁾ Jyske Registre 1640—48, Fol. 385—86.
- ⁵⁾ Danske Kanc. indk. Sager; Jyske Registre 1660, Nr. 32.
- ⁶⁾ Jyske Registre 4. Marts 1668, Nr. 39.
- ⁷⁾ Archiv for Pharmaci og Chemi 1863, S. 553.
- ⁸⁾ Jyske Registre. 7. Oktober 1689, Nr. 113.
- ⁹⁾ Supplik Protokol 1704, 4. Kvartal, 457; jyske Registre ²⁰/₁₂ 1704, Nr. 145.
- ¹⁰⁾ Supplik Protokol 1706, 1. Kvartal, 217.
- ¹¹⁾ » » 1718, I Halvaar, 407; Jyske aabne Breve Nr. 63, ¹²/₁₀ 1718.
- ¹²⁾ » » 1723, II Halvaar, 71.
- ¹³⁾ » » 1729, I Halvaar, 1056.
- ¹⁴⁾ Jyske Registre. Nr. 294, ²¹/₁₂ 1748; Nr. 694, ³/₄ 1749.
- ¹⁵⁾ S. A. Stadfeldt, l. c., S. 167.
- ¹⁶⁾ Jyske aabne Breve. Nr. 256, ²²/₁₀ 1749.
- ¹⁷⁾ Supplik Protokol 1751, I Halvaar 5 C, 265; 1759, II Halvaar, 932.
- ¹⁸⁾ Aarhus Stiftstidende Nr. 6, ²³/₁ 1801.
- ¹⁹⁾ Det medicinske Fakultets Eksamenprotokol.
- ²⁰⁾ De originale Dokumenter i Apoteker H. Daugaards Besiddelse.
- ²¹⁾ Kommercekollegiets Ekspeditionsprotokol 1806—13, S. 245. Nr. 38 og Fabrikjournalssag P. 431.
- ²²⁾ Aarhus Stiftstidende Nr. 24, ²⁴/₁ 1816.
- ²³⁾ Vendsyssel Folk og Land VII, 1916, S. 58.
- ²⁴⁾ 3. Depart. Registr. 1828, Nr. 644.
- ²⁵⁾ » » » 1840, Nr. 541.
- ²⁶⁾ » » » 1842, Nr. 1624 og Nr. 1926.
- ²⁷⁾ » » » 1842, Nr. 1442, q 3033, Fol. 15—16.

LØVE-APOTEKET I NÆSTVED

CHRISTOPHER MUTH.

Den 7. Juni 1640 fik Christopher Muth Bevilling til at være Eneapoteker i Næstved og der fælholde »Medicamenter och Andet som gemenlig hør till Apoteket«; han maatte tillige nyde alle de Privilegier og Friheder, som Apotekerne udi andre omliggende Købstæder nød, »saa vel som den, der tilforn har haft samme Apotek«. ¹⁾ Hvem denne foregaaende Apoteker er, vides ikke, nogen tidligere Bevilling til Apotek i Næstved er ikke fundet; af »andre omliggende« Købstadsapoteker fandtes paa den Tid kun Apoteket i Sorø, foruden hvilket der paa Sjælland iøvrigt kun fandtes Apoteker i Helsingør og København.

Allerede 5 Maaneder efter det første fik Muth et nyt kgl. Brev, dat. 1. November 1640, i hvilket Christian IV bevilger ham at være fritaget for al kongelig, borgerlig og Byens Tyngde og Besværing samt at maatte holde Vinkælder, ligesom det forbødes Folk i Byen at sælge det, som Apoteket alene tilhørte, samt Kræmmerne at sælge Sukker og andre Specerier, eftersom de har deres gode Næring af Korn og andre Varer, og det er billigt, at enhver nærer sig af sit Haandværk og Brug. ²⁾ 12. November s. A. var de Handlende i Næstved opkaldte paa Raadstuen for at høre dette Brev oplæse; de spurgte da Muth, om han allerede havde oprettet det Apotek, han havde faaet Privilegium paa, eller til hvilken Tid det vilde ske, paa det at Hans Majestæts fattige Skatteborgere kunde vide sig derefter at rette, men da gik Apotekeren fra Retten ud af Raadstuen og vilde intet svare. ³⁾ (Det følgende Aar nævnes Muth igen i Raadstuebogen, da han afgav en paa Tysk affattet skriftlig Vidneerklæring om, at en Borger ved sit Bryl-

lup havde beværtet Gæsterne med 20 Retter Mad, 5 Fade Konfekt, 5 Fade Æbler, Rosiner, Mandler osv. samt $\frac{1}{2}$ Ame Rhinskvin og en Tønde Rostockerøl, der blev drukket af Glas.)⁴⁾

Fra 1638—41 boede Christoffer Muth i Byens Nørrefjerding; 1640 svarede han her i Skat 12 Daler 2 Mk. 8 Sk. Derefter boede han til Leje i en Gaard paa Købmagergade, der i 1641 tilhørte Herluf Eriksen til Fuglebjerg. 28. August 1648 stævnedes Gaardens Ejer, der nu var Erik Pedersen Bagger, som havde arvet den efter sin Morfader, Herluf Eriksen og sin Mormoder Johanne Andersdatter, Apoteker Muth til Betaling af 7 Aars Husleje à 20 Rdl.; Bytinget anerkendte dog ikke Fordringen, da det ikke var oplyst, hvor meget Muth havde ofret paa Gaarden; Bagger gik da til Landstinget, som 19. September 1649 dømte i Overensstemmelse med Bytinget, og en fornyet Stævning for Næstved Byting gav samme Resultat.⁵⁾ Det er sagtens gaaet Muth ilde tilsidst, da de sidste Spor af ham er et Par Indkaldelser for Bytinget i Gældssager henholdsvis 13. Maj og 8. Juli 1650.⁶⁾ Inden dette Tidspunkt har det været Muths Hensigt at forlade Næstved; 4. Januar 1650 fik Amtmand Henrik Reetz kgl. Brev om at undersøge, hvorledes det forholdt sig; 18. Februar svarede denne, at Apotekeren vilde flytte fra Byen, hvor han havde sat næsten hele sin Formue overstyr, da der i Næstved slet ikke var nogen Fortjeneste, hvoraf han kunde ernære sig; han agtede dog at blive der nogen Tid endnu, indtil han havde faaet opsøgt sig et andet og bedre Opholdssted.⁷⁾

Christopher Muths senere Livsskæbne er ukendt.

TIMOTHEUS ZIMMERMANN.

Død i Næstved 1677? Gift med Margrethe Hinrichsdatter.

Timotheus Zimmermann er formodentlig identisk med den Apoteker »Trinotius«, der i Schmidts Taschenbuch omtales som boende i Norrefjerding. Han fik 24. September 1669 Privilegium paa at være Apoteker i Næstved (fornyset 15. August 1674); ingen af Bevillingerne er dog indløst, og de bærer derfor begge i Kancelliets Registranter Paategningen: kasseret.⁸⁾

17. Marts 1679 fremlagde Hofapoteker Johan Gottfried Becker paa Næstved Byting en Obligation, dat. Kbhvn. 2. August 1674 fra Zimmermann til Becker paa 158 Rdl. 4 Mk. 12 Sk. for leverede Medicamenter, for hvilke Apotekeren havde pantsat sit ganske Officin og Apotek; Boet dømtes til at betale.⁹⁾

Zimmermann døde maaske i Marts 1677; i denne Maaned indstævnedes adskillige af Byens Borgere for Restancer paa Saltskatten, deriblandt ikke Zimmermann, hvorimod der, da en Del Skatteydere 2. April s: A. indkaldtes, ved Timotheus Apoteker er vedføjet: død; endnu et Par Gange kræver Byen Skat af den døde Mand, endda der ved en senere Indkaldelse tilføjes, at han er død i Armod.¹⁰⁾ Hermed stemmer det ogsaa, naar Efterfølgeren i sin Ansøgning om Bevilling siger, at Timotheus »wed hans liffs tid intet døgtigt Apotek haffver holdet, Saa hans efterlatte Encke ey saa *sufficient* er lenger der ved at bliffue«.

Enken Margrethe Hinrichsdatter fremstillede 14. Marts 1678 paa Næstved Raadstue 2 af Byens Borgere, Nicolai Lyder og Gregers Nielsen, der gav hende det Skudsmaal, at hun baade medens Apotekeren levede og efter hans Død havde skikket sig som en ærlig Kvinde.¹¹⁾

Timotheus Zimmermann havde 3. September 1672 faaet udstedt under Stadens Segl en Attest, der udsagde, at han paa Byens Raadstue havde aflagt sin borgerlige Ed og paa nogle Aars Tid været bosteddende i Byen, hvor han efter sin Kondition havde baaret kongelig og Byens Tynge i Skat og Skyld, saavel som forholdt sig i sit Apotek og med dets Beskaffenhed, saa ingen over ham har haft at klage med hvad ringe Apotekeri, han til sin Næring har haft under Hænder. Mod Udstedelsen af denne Attest protesterede 8 Dage senere Borgmester Jørgen Eggers og udtalte en anden Mening om Zimmermanns Duelighed, idet han skrev, at denne nu maaske vil søge kgl. Konfirmation paa alene at være Apoteker i Næstved, endda han hidtil Dags ikke har holdt Apoteket saa forsynet, som han burde, eller som det er paa andre Steder, hvad baade Doctores og andre har berettet, hvilket nok skal blive forebragt paa de tilbørlige Steder, om fornødent gøres.¹²⁾ Bevillingen fik Zimmermann dog som nævnt alligevel.

SAMUEL ANTHONISEN SCHIRENBECK.

I Følge hans Eksamensbevis, udstedt 20. December 1677 paa Latin af Thomas Bartholin som det medicinske Fakultets Dekan, var han født i Amsterdam, men opdraget i København. Han kom i Lære paa Løve-Apoteket i Odense og tjente siden paa Apoteket i Jever i Østfriesland. Juleaften 1677 skrev han sin Ansøgning til Kongen om at nyde Privilegium som Apoteker i Næstved ligesom Zimmermann; 2. Januar 1678 fik han sin Bevilling. Magistraten i Næstved og Apoteker

Becker havde opfordret ham til at oprette et fuldkomment og vel konstitueret Apotek der i Byen, hvorfor han søgte og af Magistraten fik 2 Aars Frihed for Indkvartering, kgl. Skatter, borgerlig og Byens Tyngte.¹³⁾

Schirenbeck overtog Zimmermanns efterladte Varelager til Beløb 173 Sldl. 1 Mk.; 10. Marts 1679 maatte Borgmester og Raad indstævne ham til Betaling af denne Sum, for at Skiftet efter Zimmermann kunde afsluttes; 14 Dage senere dømtes Apotekeren til at betale 144 Daler.¹⁴⁾ Schirenbeck boede til Leje i sal. Raadmand Rasmus Andersens Gaard fra Paaske 1677 for en aarlig Betaling af 50 Sldl., men maatte indstævnes til Betaling af det første Halvaars Leje. Han henviste da til, at hans Stedfader, norsk Postmester i København, Anders Jørgensen, havde afsluttet Lejemaalet, hvorfor denne ogsaa burde betale. Apotekeren dømtes dog 23. December 1678 til at betale, dog at det stod Sagsøgeren, Hans Rasmussen, Raadmandens Søn, frit for at »blive hos« Postmesteren. I August det følgende Aar søgtes Schirenbeck paany for samme Husleje, og nu tilbød Svigerfaderen at betale.¹⁵⁾

Schirenbeck undlod at aflægge Borgered, og 8. December 1679 dømte Bytinget, at da Apotekerne skulde gøre deres Ed for Kongen, kunde han ikke tilfindes at aflægge Ed for Borgmester og Raad.¹⁶⁾

Apotekersvenden, Didrik Hansen Sicius, havde i 1680 maattet fra-træde sin Tjeneste paa Apoteket, fordi han hver Dag forlod dette, saa hans Husbond maatte sende Bud efter ham, hvorved »somme Tider Apoteket blev forsømt«. Apotekerens Pige, Ane Josephsdatter, vidnede, at Svenden gik ud i Byen, ogsaa naar hans Mester ikke var hjemme, og lukkede da Apoteket i efter sig; naar da nogen kom og vilde købe, løb en lille Pige efter Didrik, som da straks indfandt sig og flyede Godtfolk, hvad de begærede. I Marts 1680 sagsøgte Sicius Apotekeren til Betaling af skyldig Løn, 45 Rdl. og Rejsegodtgørelse 27. Rdl., og 29. Marts dømtes Schirenbeck til at betale den første Post.¹⁷⁾

Ligesaa uheldig var han i en Sag, han havde anlagt mod Henrik Urtegaardsmand paa Saltø, der skulde levere ham en Del Lavendler til 3 Mk. pr. Lispund; han havde ikke faaet dem, som Urtegaardsmanden plejede at levere Lavendler til Apotekerne, men »med de lange Stængler paa«, og Henrik fordrede 4 Mk. for Lispundet, hvis han skulde skære Stilkene af; Apotekeren vilde have sin Modpart til at tage Brændevin og Tobak i Betaling, men 7. Oktober 1678 dømtes han til at betale Lavendlerne med 63 Daler, 1 Mk. 13 Sk.¹⁸⁾

Schirenbeck blev kun faa Aar i Næstved. 13. Januar 1683 fik han Bevilling som Apoteker i Bergen, hvor han dog efter nogle Aars Forløb fandt Fortjenesten for liden og afstod Apoteket til Johan de Besche 26. Februar 1691. (de Besche havde tidligere købt et andet Apotek i Bergen og forenede nu disse 2 til det nuværende Svane-Apotek.¹⁹⁾

ABRAHAM CHRISTIAN SCHWERMANN.

Født i Tønder 1656, døbt 19. November, S. a. Apoteker Johann Schwermann og dennes første Hustru Geske.

10. Januar 1682 fik han Bevilling som Apoteker i Næstved.²⁰⁾ En halv Snes Maaneder efter tiltalte Magistraten i Næstved ham, fordi han ikke havde vundet Borgerskab og svoret Kongen Huldskab og Troskab. Apotekeren fremlagde da sin Bevilling og erklærede, at før dette Kongebrev var blevet ham udleveret, havde han maattet gøre sin Ed baade skriftligt og mundligt, og han fremlagde yderligere en Kopi af sin Ed, dat. 10. Januar 1682. Borgmester og Raad dilaterede ham da til Paaske 1784, til hvilken Tid Schwermann forpligtede sig til at fremskaffe et dygtigt Apotek, som af Doctoribus kunde approberes, og lovede endog paa sin egen Bekostning til samme Tid at skaffe tvende Doctores, som kunde visitere Apoteket og erklære det i Orden; Øvrigheden vilde da tage ham i Forsvar, som det sig burde.²¹⁾

Schwermann boede i Møllefjerding i Christian Bartskaers Børns Gaard, for hvilken han betalte 50 Sldl. i aarlig Leje.²²⁾

Ret længe kom Schwermann ikke til at glæde sig ved Besiddelsen af Næstved Apotek. Af Professor Poul Winding havde han for at komme i Vej, laant 400 Rdl. (à 64 Sk.) og faaet Næstved-Købmanden Hans Hornemanns Svigerson, Rektor i Næstved, senere Sognepræst smst., Claus Hansen Mule, til at kavere for sig. Inden Juni Termin 1685 skulde han imidlertid have skaffet en anden Kautionist, hvad han dog ikke gjorde, hvorfor Mule søgte hans Gods og Person arresteret. Schwermann udstedte da for at faa Frihed til at søge sine Veners Assistance en Panteobligation til Mule paa alle sine Mobilier, sit Løsøre og »alt sit ganske Apotek med dets Tilhørende intet undtagen, inden eller uden, item med Frihed og dets Rettighed, saa og alle Medikamenter, Materialier, Glas og Krukker samt Instrumenter og Bøger, item alt det, som til Apoteket kunde navnhaves«; Obligationen dat. 17. Juni 1685.²³⁾ Det skulde imidlertid gaa ham værre endnu. Hans Hornemann erhvervede 1686 Dom og kgl. Befaling over

hans Apotek for 188 Rdl.; Hornemann forseglede da Apoteket, medens Schwermann af Sognepræsten Poul Munkgaard til Herlufsholm laante den nævnte Sum, for hvilken han 3. Marts 1686 afstod og solgte Apoteket til sin nye Kreditor, som fik fri Magt og Myndighed til at afhænde Apoteket, til hvem ham lystede.²⁴⁾ 29. Marts 1686 stod Underfoged Hans Clausen frem i Retten og gav med Haandslag paa Schwermanns Vegne Magister Munkgaard Skode paa Apoteket.²⁵⁾

Schwermann var gift, thi 22. Februar 1686 havde Hans Hornemann ladet en Stævning forkynde for hans Hustru paa det Sted, hvor han sidst boede, og hvor hun endnu var tilhuse. Schwermann havde da paa det Tidspunkt aabenbart absenteret sig fra Byen. Om hans senere Livsskæbne haves kun sporadiske Oplysninger. I en Del Aar synes han at have opholdt sig i Fredericia; i Skiftet 1698 efter Samuel Lobedans af denne By nævnes han som Debitor for 1 Rdl., han 1. Marts 1687 havde laant paa et Par broderede Toffelblade af 3 Marks Værdi; 4 Aar efter, da Borgmester Jacob Ross' Bo er under Behandling, nævnes han igen som Skyldner, denne Gang for 150 Sldl. efter Obligation af 10. September 1683 for Kaution overfor Hofapoteker Becker i København.²⁶⁾ I 1711 angives, at han da optraadte som Kvaksalver i Rendsborg; han havde da været i Krigstjeneste og var bleven aftakket.

Under sit forholdsvis kortvarige Ophold i Næstved var Schwermann indviklet i en Del forskellige Stridigheder. Med Kirurgen Mester Jacob Cortnum laa han i Strid; de greb ind i hinandens Næring, Apotekeren kaldte Cortnum en Brødtiv, hvilket en Gang kostede ham 2 Rdl. i Bøde til Kvæsthuset.²⁷⁾ I April 1684 tiltalte Schwermann Kirurgen, hvem han ved en Karl havde faaet til at sælge for 4 Sk. Violsaft, for 2 Sk. Althæasalve og for 2 Sk. Poppelsalve og derved handlet mod Schwermanns Privilegium og Apotekerloven; 13. April frifandtes Cortnum, idet det dog tilkendegaves ham at holde kgl. Majestæts Forordninger, medens Apotekeren formanedes til at indrette sit Apotek saaledes, at det kunde være foruden Klage over Mangel af de her ordinerede Medikamenter.²⁸⁾ Schwermann vilde dog aabenbart have Ram paa den ulovlige Medicinalhandel, som Bartskeereren drev, og 3. Juni 1684 tiltalte han ham igen; han havde nu skaffet sig en af Cortnum udstedt og kvitteret Regining paa Laxerdrik og purgerende Piller, samt som Vidne en Korporal, der havde købt forskellige Ting hos ham; i Retsmødet 17. Juni mødte Schwermanns Svend yderligere med en Attest, udstedt 14. Juni i København af det medicinske Fakultets Sekretær Caspar Bartholin, der udtalte, at hverken de anførte Piller eller Laxerdrikken tilkom det en Chirurgo at præskribere. Cortnum dømtes da til at betale Apotekeren 16 Rdl. i Bøde og truedes i Gentagelsestilfælde med højere Straf.²⁹⁾

6 Uger før Jul 1682 havde et Par Bønderfolk fra Aaderup, Maren Rasmusdatter og hendes Mand Rasmus Pedersen, været i Næstved og vilde have Schwermann til at kurere Manden, som led af Vattersot. Apotekeren begærede imidlertid for meget for sin Umage, saa de blev ikke »forligt«. Men nogen Tid efter skikkede Folkene Bud efter ham med Hest og Vogn, han tog ud til dem, og de blev nu »forenede« med ham om 8 Sldl. for hans Arbejde; der blev ordineret Medicin, som ikke hjalp. Juleaften var Schwermann igen hos sin Patient og smurte da Manden under Fødderne og paa Panden med Flæsk og Brød; Manden døde dog alligevel. Schwermann mente sig imod Cortnums Indsigelse berettiget til at foretage en saadan Kur, eftersom han var privilegeret at være alene Apoteker i Næstved.²⁹⁾

1685 indstævnes han gentagne Gange for Overgreb mod Næsten. 11. Maj vedtog han at give de Fattige 2 Rdl., efterdi det Skældereri og Tvistighed, han havde haft med Hans Poulsen var passeret »paa Vinkælderens udi Ølsmaal«. I Juli Maaned forligtes han med Johan Badskær, der havde stævnet ham for Vold og Overlast øvet mod ham paa Apoteket. I Oktober er han selv Klageren og den Anklagede er Mariche Sl. Gert Fins, der har brugt ærerørige Skældsord imod ham; hun havde nemlig sagt, at han var en Skælm og Bedrager, fordi han i Anledning af en Rejse til Vordingborg havde lejet hendes Hest og beholdt den længere end de 6 Dage, de var bleven enige om; Enken frifandtes dog, da de brugte Udtryk ikke var Apotekerens Ære i nogen Maade angaaende. Men samme Dag stod han i Retten anklaget for at have slaact samme Enke i Gulvet, da hun Torsdag før Mikkelsdag var i Kristian Kohls Hus for at købe Malt; det kostede Apotekeren 10 Mk. dansk, og da de endnu ikke halvfjerde Maaned efter var betalt, fik han en ny Dom paa 36 Lod Sølv, hvoraf de 10 Mk. og 2 Sldl. 4 Sk. i Sagsomkostninger.³⁰⁾

GERHARD WOLF PROM.

Født i Sørbymagle 26. Februar 1660, S. a. Sognepræst Mads Jensen Prom og Anna Albertsdatter Schrøder; Dødsaar ukendt.

Gift 31. Maj 1687 i København (Frue Kirke) med Maren Nielsdatter.

Ved Kontrakt af 9. April 1686 solgte Magister Munkgaard ham Apoteket i Næstved for 97 Daler i Henhold til Schwermanns Overdragelse;³⁰⁾ 30. Marts 1686 fik Prom sin Bevilling. Skønt han havde faaet Apoteket billigt, fandt Prom dog ikke sit Udkomme herved; allerede 1695 maatte han gaa fra det. Han boede med sit Apotek til Leje i Christian Peitersen Bartskaers Gaard i Følge Kontrakt af 30. Marts 1686; han skulde betale 20 Sldl. om Aaret i Leje, men 12. Januar 1691 dømtes han til at betale 4½ Aars Leje for Tiden indtil Mikkelsdag 1690, dog med Undtagelse af 37 Daler 1 Mk. 11 Sk., som han havde anvendt til Reparationer paa Gaarden; han boede der endnu i 1693, men i 1696, efter at han havde afstaaet Apoteket, boede han

i Sognepræst til Førsløv og Snesløv Peder Clausen Neldes Gaard næst op til Sognepræstens Residens i Næstved.³²⁾

I det hele taget kneb det for Prom at tilfredsstille sine Kreditorer, han indkaldes jævnlig for Retten til Betaling af Jordskyld, Skatter og Varegæld; ogsaa forskellige andre foreliggende Meddelelser vidner om hans daarlige økonomiske Forhold. 5. Juni 1704 holdtes tredie Auktion over sal. Niels Nielsens Gaard paa Østergade ved Byens Brønd, beboet af Prom; den købtes af Skarpretter Ernst Reeberg.³³⁾ 9. Maj 1707 ansøgte han for anden Gang i dette Aar Kongen om Tilladelse til at lade sætte Bækken for Kirkedørene eller lade ombære en Kollektbog, da han formedelst Svaghed og andre tilslagne Skadelidelser og Vanlykke var kommen i stor Armod; Ansøgningen afsloges.³⁴⁾ At han dog ikke helt havde tabt Modet, fremgaar af, at han det følgende Aar ansøgte Kongen om Bevilling til at anlægge et Apotek i Ringsted; i sin Ansøgning skriver han, at han formedelst Svaghed og Tyvehaand var bleven ruineret men nu havde faaet Løfte om Assistance til at indrette et nyt Apotek; Resultatet blev dog ogsaa i dette Tilfælde negativt.³⁵⁾ I et Register over Kopskatten 31. Januar 1699—15. Februar 1700 findes under Nørrefjerdings anden Part følgende tilsyneladende egenhændige Bemærkning om Proms Forhold: Gerhard Prom og hans Hustru er slet forarmede formedelst Gæld, Sygdom og anden Viderværdighed, hvilken Magistraten her i Næstved aldeles vitterlig er.

GERHARD TØLNER.

Død i Næstved 1715, begr. 6. Februar i St. Peders Kirke.

Gift 12. Maj med Vaskerpige hos Kongen, Ester Müller, D. a. Esaias Müller og Petronelle Brich, død i Næstved 1720, begr. 1. Maj; gift 2) med efterfølgende Apoteker Ernst Sivers.

22. Juni 1695 fik han Bevilling som Apoteker i Næstved og købte derefter af Byen sal. Byfoged Peder Nielsens Gaard og fik Skøde derpaa 4. Marts 1696. Gaarden laa ved Torvet imellem Nicolai Lüders Gaard paa den søndre og Kirsten sal. Eskild Malers iboende Bolig paa den nordre Side, og er = den nuværende Apoteksejendom. Gaarden tilhørte 1682 Stiftamtmand Otto Krabbe, der 2. Januar d. A. skænkede 100 Rdl. til St. Peders Kirke, fordi hans Hustrus Lig var nedsat der 1680; desuden gav han 100 Rdl. til Byens Fattige; disse Penge, tillige med 200 Rdl., som han 1698 skænkede Navigationskolen paa Møen, indestod i Gaarden, af hvilken der yderligere aarligt svaredes

en Afgift paa 1 Daler 21 Sk. D. C. til Københavns Hospital (Vartov). Gaarden var i Følge Grundtaksten 30 Alen i Længden og 42 Alen i Bredden og havde en Have paa 45 Gange 18 Alen. For at Tølner desbedre kunde subsistere ved Gaarden, ordinerede Magistraten paa den høje Øvrigheds gunstige Behag den til et Værtshus, hvorfor Tølner skulde nyde den Frihed, som den kgl. Forordning om Værtshuse i Købstæderne ommeldte, mod at han forpligtede sig til snarest muligt, og saasnart Logementer med videre kunde vorde indrettede, »at tage imod den Rejsende enhver efter sin Stand og Kondition at akkomodere efter Billighed i alle Maader«; og ydermere lovedes ham, at dersom den over Borgerskabet indrettede Konsumptionsligning blev konfirmeret af Kongen, maatte han for sig og sit Hus indeværende Aar være fri for al Afgift. Det tillodes Tølner straks at overtage og tilflytte Gaarden, forsaavidt de store Værelser angik, og til førstkommende Paaskedag de smaa Værelser næst op til Nicolai Lüders Gaard, hvilke da beboedes af Løjtnant Brochmann; og skulde Tølner mod Forventning ikke kunne subsistere i Gaarden, maatte han, saafremt han havde holdt den tilbørlig vedlige, sælge den igen mod overfor Magistraten at kvittere den indestaaende ovennævnte Kapital, ialt 400 Rdl.³⁶⁾

I Aaret 1700 ansøgte Tølner om kgl. Konfirmation paa sin Bevilling med Paabud til Magistraten mod at paalægge ham Indkvartering, Grundskat og andre Byens Tynger efter Apotekertakstens Formelding og mod hans Privilegiums Ordlyd; endvidere vilde han have andre i Byen forbudt at sælge Vin eller Brændevin i smaa Maal; Konfirmationen blev ham bevilget.³⁷⁾ Hermed var han imidlertid ikke tilfreds, men ansøgte straks efter Dronningen om at udvirke ham Kongebrev paa at være skattefri, hvorom han intet havde fundet i den nye Bevilling, saa lidt som den skred ind imod »dend indpas, som skete ham af adskillige med Salg af Oliteter og Akvaviter«.

Tølner var iøvrigt meget virksom for at faa sine Privilegier respekterede. Allerede i Januar 1697 klagede han for Borgmester og Raad over hans »Nærings Betagelse«, og Magistraten gav ham Ret, den skulde jo efter Bevillingens Ordlyd haandhæve ham i hans Rettigheder; men 16. Oktober 1704 maatte han igen henvende sig til Byens Øvrighed, og denne svarede ligesom sidst imødekommende; Svaret blev læst paa Tinge og Enhver lovlig forkyndt. Ikke desto mindre maatte han 9. Juli 1707 klage til Stiftsbefalingsmanden Otto Krabbe, der i sin Resolution af 30. s. M. bl. a. udtalte, at »der søges at ruinere

en Apoteker efter en anden med at gøre dennem Indpas i deres Næring tværtimod kgl. Forordning og Apotekernes Privilegier«; han befalede nu Magistraten »at gøre den Anstalt, at saadan Misbrug vorder alvorligen afskaffet«; ogsaa denne Befaling forkyndtes Borgerskabet, men forgæves; selv en af Byens Raadmænd, der først og fremmest skulde vaage over Privilegiets Ukrænkelighed, gik Apotekeren i Næringen. Saa skred Tølner til Sagsanlæg mod Købmændene Henrik Lafrentzen (Raadmand), Hans Hornemann og Benjamin Hincheldei »for holdende og sælgende Oliteter og Apotekerverer«. Det blev bevist, at Lafrentzen og Hornemann havde solgt Terpentiniolie (3 Mk. for en Pot) og Hincheldei desuden Enebærolie, Ormefrø og Kviksolv. Tølner fordrede de hos Købmændene værende Beholdninger af Apotekerverer konfiskerede, at hver af dem skulde idømmes en Bøde paa 100 Rdl. efter Forordningen af 4. December 1672 § 30 samt sig selv tilkendt en Erstatning paa 32 Rdl. 1 Mk. 2 Sk., som udgjorde hans Bekostning ved Skriverier osv. i de 11—12 Aar, han havde lidt under Krænkelsen af sine Rettigheder. De anklagede erklærede, at det alle Steder var brugeligt, at en saa »gemen Olie« som Terpentiniolie henhørte til dem, der holdt Urtebod, og fremlagde Forordningen af 19. November 1687 angaaende Ordningen af de københavnske Apotekeres og Urtekræmmeres Handelsret, der frigav Terpentiniolie; endvidere protesterede de mod Bøden, idet den citerede Paragraf ikkun strakte sig til Broksnidere, Kvaksalvere og deslige Omløbere. Dommen kendte, at »saadanne Apotekerverer af Oliteter og andet mere i alt, som til et Apotek henhører, hos Købmændene efter Bogstaven nu burde være afskaffet og forbrudt, og Handel dermed afskaffet«; de 3 anklagede frifandtes efter deres Paastand for Bøden men tilpligtedes at betale for Tølners tidligere Udgifter og hans Omkostninger ved den nu afsluttede Proces ialt 17 Rdl. 1 Mk. 6 Sk.³⁸)

Det gik kun smaat med Værtshusbedriften, hvorfor Tølner bad Magistraten om Fritagelse for den Velgerning, den i sin Tid havde haft til Hensigt at yde ham ved at tillægge ham Gæstgiverbestallingen; dette vilde Magistraten ikke gaa med til, og Tølner bad da 1707 Kongen om Privilegium paa Værtshuset, ligesom det fandtes i andre Købstæder, og om at ingen i Næstved undtagen han maatte sælge fremmed Drik eller Akvaviter, hvad Navn de end kunde have; Ansøgningen blev ikke bevilget, saasom det holdtes betænkeligt at give

ham Privilegium, da ogsaa andre levede og ernærede sig af den nævnte Handel.³⁹⁾

Sin Skattefrihed fik han ikke respekteret. 1711 klagede han over, at Magistraten ved Eksekution havde tvunget ham til at betale 18 Rdl. i Baadsmændsskat af sin Grund; Stiftamtmanden havde intervenseret til Gunst for ham men uden Resultat; nu var han sat i Paryk- og Fontangeskat for 11 Rdl., hvilket han vil kvitte i den aftvungne Baadsmændsskat efter Stiftamtmandens Billigelse.⁴⁰⁾

Endnu i sin allersidste Levetid maatte han 1715 ansøge om Kongens Tilladelse til, at hans Lig maatte ned sættes i et Gravsted, han havde købt i St. Peders Kirke bag Altret, da Præsten satte sig derimod, fordi han var reformert; Bevillingen blev givet 8. Februar, men allerede den 6. s. M. om Aftenen blev han stedt til Hvile i Kirken, men uden Jordpaakastelse.⁴¹⁾

I 1712 ansøgte Tølner og hans Hustru Kongen om Bevilling til, at den længstlevende maatte sidde i uskiftet Bo, og naar Skifte behøvedes, da at maatte skifte med Samfrænder; det bevilgedes 2. April s. A.⁴²⁾ Efter Tølners Død afholdtes dog Skifte i Bøet; Gaarden vurderedes ved denne Lejlighed til 600 Rdl. og Apoteket til 1300 Rdl.; Boets Overskud var 1300 Rdl.

Apoteket bestyredes efter Tølners Død for Enken af efterfølgende Apoteker Ernst Sivers, der Aaret efter overtog det ved sit Ægteskab med hende.

Fra Tølners Tid opbevares endnu paa Apoteket en Malmmorter 32 cm. høj og 42 cm. i Diameter. Den er paa Siderne forsynet med Indskriften: *Gerhard Tolner — Ester Tolners*, og foroven hele Kanten rundt staar: *Laurentius Straelborn me fudit Lubecæ Anno 1715.*

I Næstved Tingbøger findes fra Tølners Tid adskillige Bidrag til Belysning af de Ubehageligheder, Apotekernes Gæstgiveri og Herbergeri kunde forvolde dem. 21. Januar 1708 var Konsumptionsforpagter Erik Hansen, der havde Ærinde til en af Apotekerens Logerende Kaptajnløjtnant Rosenpalm, kommet ind paa Apoteket sammen med Wilken Hornemann; de satte sig ved et Bord i Apotekerens Stue ved Døren og forlangte hver en Pægl Vin; imens de sad der, kom en Jøde, hvis Navn de ikke kendte, og foreslog dem en Contra-Labelt eller et andet Spil, hvilket de afslog; han kom da til at spille med Kaptajnløjtnanten og en anden Officer, der boede hos Apotekerens. De 2 Borgere rejste sig omsider og gav til at se paa de Spillende, og Rosenpalm fortalte, hvorledes han den foregaaende Aften havde spillet med en Student, som han havde givet et Par Orellgen og siden spyttet i Øjnene; Studenten gav sig til at græde, hvorfor Rosenpalm tilbagegav ham en Veksel

paa 20 Rdl., som han havde udstedt til Officeren for Spillegæld. Formodentlig har Erik Hansen følt sig irriteret over Officerens Skryden, og da Rosenpalm gav sig til at skælde ud over Vognmandslavet i Byen, forsvarede Konsumptionsforpagteren sine Bysbørn; det ene Ord tog det andet, de 2 Officerer prøvede forgæves paa at sætte Erik Hansen ud, de fik ham kun ned paa Bænken ved Stuedøren, hvor Kaptajnløjtnanten drev sin Modstander »et godt Øreslag«, saa Parykken faldt af ham og trak ham siden i Haaret; da nu de andre Gæster i Stuen vilde komme til Hjælp, slog Rosenpalm ham med hans egen Stok paa hans Pande, »saa Blodet løb hannem meget stærkt baade paa Klud og Klæder«. Den Saarede kom nu afsted til Byfogden og fik taget Syn paa Skaden og sit Saar forbundet. Klokken var under alt dette bleven henad 10, og ude i Apoteket gik Apotekerens Svend David Knauer og hans Dreng Peder Lauridsøn Rørup og passede deres Forretninger. —

I Anledning af Freden i Travendal var Borgerskabet samlet paa Torvet og holdt sig lystige Dagen efter, at Budskabet var blevet bekendtgjort paa Raadhuset 26. August 1700. Paa samme Tid sad Byfoged Niels Krabbe og Byskriveren Frederik Christian Winther, der efter deres Udtalelser at dømme ikke brød sig om at være sammen med den gemene Hob, paa Apoteket og drak Øl; de drak 3 Gange Kongens Skaal og ledsagede den hver Gang med 3 Salver af deres Bøsser til største Ubehag for de paa Torvet forsamlede. Efter at disse et Par Gange uden Resultat havde sendt Bud ind paa Apoteket for at bede de gode Mænd om at holde inde med Skydningen, begav 2 af Byens største Borgere Sr. Wilken Hornemann og Albert Gudenrath sig derind fulgt af en Del andre Mænd og fratog dem deres Bøsser. Under den Tumult, der herved opstod, fik Gudenrath Held til at slaa en »Urtelkrukke« itu, der stod under en Bænk i Apotekerens Stue; Tølner tiltalte ham og forlangte 1 Mk. i Erstatning for Krukken; efter et Retsmøde i denne Sag, kom Parterne paa selve Raadhuset i Haarene paa hinanden; Apotekerens Paryk blev slaaet af, og hans Muffe trillede fra ham; det blev Sr. Gudenrath en dyr Spas, thi ikke alene dømtes han til at betale Krukken og 3 Mk. 12 Sk., han skyldte for leverede Drikkevarer, men han fik for Slagsmaalet en Bøde paa 3 Gange 6 Lod Sølv. Sagen gik til Landstinget, der 1. Juni 1701 stadfæstede Bytingets Dom; men endnu i 1706 maatte Tølner erhverve en ny Bytingsdom over Gudenrath til Betaling af Bøden m. v. foruden 14 Rdl. 4 Mk. 12 Sk. i Omkostninger for Retten. —

Ridefoged paa Gavnø Peder Hansen havde 7. Maj 1698 moret sig med at ride omkring paa Torvet og skyde med Pistol; han havde holdt udenfor Apoteket og nydt nogle Drikkevarer og bagefter sendt en Kugle ind gennem Apotekerens Vindue, saa at den satte sig fast i Panelet. —

I Aaret 1705 stod Tølner for Retten anklaget af Borgerskabet for paa St. Hansdag at have sagt til Niels Nielsen og Kristian Kohl, at Næstved Borgere ikke undte ham en Skilling, først naar de trængte haardt til ham, kom de for at købe; han havde kaldt dem Skorpioner, Hundsvotter, Løver og Drager! Der forlangtes nu af Tølner en Bøde paa 50 Rdl. til de Fattige, foruden at han efter Lovens Artikel 6 skulde være det samme, som han udskældte Borgerne for. Sagen forligtes 24. August s. A.; Tølner benægtede,

at han havde talt noget uhøfligt Ord om det ærlige Borgerskab *in genere* end mindre nogen Tid tænkt eller vidst Nogen noget ondt at sige paa, »men heller ønsker, at han med dem og de med ham i god Velstand, Fred og Enighed maa bo, han skal sig mod dem i al Høflighed komparere, det samme de og mod ham skal bevise«. —

8. Januar 1706 havde nogle Officerer Gilde i Apotekerens Dagligstue, som de havde betinget sig »alene i Rolighed at have«, Stadsmusikanten og hans Svende underholdt Gæsterne ved Bordet; da nogle Folk fra Byen tillod sig at gaa ind i Dagligstuen, endda efter at Gæsterne var taget bort, kom det til et af de hyppige Slagsmaal. —

Samme Dag, denne Affære behandlede for Bytinget, lod Tølner læse en Klage over, at Natten tilforn »nogle ugudelige, forbandede, ukristelige Gemytter« havde nedbrudt et Stakitværk og ødelagt hans Vinduesskodder, ja nogle Nætter tidligere ogsaa slaaet Ruder ind hos ham, saa at han ikke vidste »i hvad Henseende, det er sket, enten det har været tyvagtigt Pak, der vilde indbryde at stjæle, eller andre liderlige Gemytter, der har villet gøre mig en Tort.« »Hvis herefter nogen skulde befindes i slig grov Gerning«, siger Tølner, »og de vorder ertappet eller bliver der i deres ugudelige Gerninger, da haver de sig selv at tilregne deres Ondskab«; endelig lover han den, der kan give ham Oplysning om Forbryderne, »en god Recompense«. —

En Uven havde Apotekeren nok i den Niels Nielsen, der 10. August 1705 havde drukket en Pægl Vin og en Snaps Akvavit paa Apoteket, var bleven meget fuld, drog sin Kaarde, huggede Tølners Hund i Snuden med den og udtalte sin Lyst til at behandle Apotekerens Næse paa samme Vis; Apotekersvenden og Gaardskarlen maatte følge den ubehagelige Gæst hjem. — I en anden Sag om en Værthusskærinydsel faar vi at vide, at et Selskab hvoriblandt Hører Jens Blytækker ved Latinskolen og den fordums Ridefoged paa Førslevgaard Anders Pedersen efter at have drukket Vin og Akvavit gik op paa Havestuen til Apotekeren og begærede Øl, Tobak og Piber. —

Ved Bytingsdom af 3. Juli 1714 dømtes Hans Hornemann som Præces for Byens 10 Mand og hele Borgerskabet til at betale Tølner 162 Rdl. 5 Mk. 12 Sk. som Rest paa hans Tilgodehavende for Traktament af Kommissarier, der Aaret før nogle Gange havde været der i Byen angaaende Overdrevet.“)

Af Tølners Personale kendes en Del takket være hans talrige Rets-sager. Evert Felmand, der senere blev Apoteker i Holbæk, var hos ham 6. Juni 1698 og endnu 1. Oktober 1703 som Svend. En anden Svend var Christian Hynitzschen, der 1699 blev dømt ved Bytinget for Overfald paa en af Apotekets Gæster. 26. August 1700 var Jacob Rosenberg hans Svend. Peiter Larsen Rørup var Apotekerdreng 25. Januar 1706; han var Medhjælper, da han 26. Februar 1710 begravedes 22 Aar gl. Henrik Christophersen Krøyer blev ogsaa udlært hos Tølner; han var paa Apoteket 26. August 1700, nævnes sidste Gang som Svend i Juli 1705. 1708 hed en af Svendene David Knauer. Lorentz Harboe

forekommer i Sommeren 1706 som Svend; han nedsatte sig siden i Næstved, blev 4. April 1712 Maaler og Vrager og døde der 1757. Den senere Apoteker i Køge Erik Christian Hervig skriver sig 19. November 1713 »forrige Apotekersvend i Næstved«. Og 27. Juni 1712 forekommer Ernst Sivers, der senere skulde følge Tølner efter i Ægteskab og Apotek. —

2. November 1711 lod Tølner paa Bytinget efterlyse sin Apotekerdreng Johan Skrækengast, som ungefær mellem 4 og 5 samme Mor-

Gårdpartl fra Næstved Løve-Apotek.

gen var udgaaet af Gadeporten og havde efterladt denne staaende aaben; Tølner vil det gerne til Billighed fornøje, om nogen kan skaffe ham Oplysninger om den bortløbne, ligesom han vil have sin Regres til dem, der muligvis huser og hæler hans forbrudne Tjener, samt Drengen forbeholden saavidt Lov og Ret samt kgl. Forordninger om utro Tjenere medfører. — Ogsaa Tølners Enke maatte i Retten i Anledning af en bortløben Dreng; hun indstævnedes 29. Juli 1715 Niels Normand, Felbereder i Næstved, som Medvider i Herman Rader Apotekerdrengs Undvigelse; blandt Vidnerne var hans Meddiscipel Jacob Vollhart.⁴⁵⁾ —

ERNST SIVERS.

Død i Næstved 13. November 1730.

Gift 1) 17. Januar 1716 med Enken efter foregaaende Apoteker;
2) 1722 med Sille Marie Lehn, død i Næstved 11. Maj 1733.

Han er formentlig identisk med den Ernst Sivers, der under Pesten i 1711 fik Bevilling til at anlægge et Apotek i Skive men ikke gjorde Brug af Tilladelsen. (Se under »Løve-Apoteket i Skive«). I 1712 nævnes han, som foran omtalt, som Medhjælper hos Tølner; det siges om ham ved denne Lejlighed, at han var en tysk Person, der ikke var det danske Sprog fuldt mægtig.⁴⁵⁾

11. December 1715 fik han Bevilling som Apoteker i Næstved med samtidig Tilladelse til at holde Værtshus med Salg af Vin og Brændevin samt andet Gæstgiveri. Apotekergaarden betegnes paa hans Tid som liggende paa Torvet mellem Edvard Westermann Musikanters iboende Gaard paa den ene og Eskild Guldsmeds Bolig paa den anden Side. Han udvidede Ejendommen ved Køb af Nabogaarde. Ved Auktion 5. Marts 1720 købte han for 80 Sldl. sal. Givert Harder Guldsmeds Ejendom paa Hjultorvet mellem Niels Mathiesen Kleinsmeds iboende Hus og Eskild Guldsmeds Bolig (Skøde 9. September 1721) og ved Skøde af 19. Januar 1725 overdrog Eskild Olsen Guldsmed ham sit Hus, som han selv havde erhvervet ved ovennævnte Auktion i 1720 i Givert Harders Dødsbo.⁴⁶⁾

Natten mellem den 27. og 28. August 1722 brændte Apoteket, hvorved ødelagdes Overdelen af Forhuset, 23 Fag Baghus og 6 Fag Sidehus, en Del af hans Apotekerverar, hans indkøbte Hø til Gæstgiveriet, Kornvarer og Viktualier foruden 82 Læs kongelig Furage, som var oplagt hos ham. Ilden vedvarede endnu 29. August og gjorde Skade paa flere andre Ejendomme dels paa Torvet og dels i Helligtrefoldighedsgade. De Skadelidte fik nogen Erstatning ved Kongebrev af 21. December 1722 i Form af Konsumptionsfrihed, deraf Sivers i 5 Aar for 122 Rdl. 22 Sk.

Sivers synes ellers ved denne Tid at have siddet i ret gode Formuesomstændigheder; i det mindste beklagede Magistraten sig d. A. over, at han ikke vilde tage Borgerskab, skont han foruden »Apoteket og Værtshusholdning brugte en fuldkommen Gewürtz- og Vinhandling med mere borgerlig Næring, hans Apotek uvedkommende«, hvorfor den formodede, at han burde svare noget aarligt til Byen og allægge sin Borgered.⁴⁷⁾ Derefter gik det imidlertid, vel paa Grund af Bran-

den, tilbage for Sivers; han maatte udstede den ene Forskrivning efter den anden og fik endelig 5. August 1724 Moratorium mod sine Kreditorer paa 3 Aar, fornyet 28. Juli 1727 for samme Tidsrum.⁴⁸⁾

I Oktober 1716 indstævnedes Sivers Anders Pedersen Ridefoged paa Gunderslevholm, Otto Pedersen Ladefoged paa Bavelse, Peder Snedker i Tokkerup og Markus Skytte paa Ravnstrup angaaende den »voldsom Gærning«, de afvigte 30. September havde øvet i Apotekerens Hus med Overfald paa ham selv; de havde yderligere »slaaet og ilde trakteret, skældet og utilbørlig talet« imod hans Folk og Gæster og hugget med dragen Kaarde i hans Boskab.⁴⁹⁾ — Aaret efter søgte han Postmester Jørgen Pop ved Retten, fordi denne tilbageholdt hans Breve og Aviser. Apotekeren havde med Officererne indgaaet Akkord om 30 Rdl. aarlig for at holde Aviserne, og da disse nu udeblev, hævede Officererne Akkorden, hvorfor Sivers krævede, at Postmesteren skulde erstatte ham de 30 Rdl. Sivers skyldte 2 Mk. i Postpenge, og Postmesteren fritoges for at betale det fordrede Beløb men idømtes 2 Rdl. i Sagsomkostninger samt formanedes til ikke herefter at forholde Godtfolk Breve efter eget Behag.⁵⁰⁾

Ernst Sivers andet Bryllup stod paa Tybjerggaard, hvor Oberst Galchouskys Regimentstrompeter og Pauker var til Opvartning med Musik ligesom til hans Velkomst i Næstved. Herover følte imidlertid Byens privilegerede Musikant, Apotekerens Nabo, Edvard Westermann sig fornærmet i sine Rettigheder; hans Bestilling var det at opvarte med Musikken i Næstved og Vordingborg Kirker, hvortil han stedse maatte holde 3 Musikgeseller og 5 Drengene med Kost og Løn; efter Westermanns Privilegium skulde enhver, der lod sig bruge til at gore Indpas i hans Distrikt, bøde 3 Rdl. Westermann begærede af Kongen sit Privilegiums Straffebestemmelser udførte. Amtmand Scholler kom nu Sivers til Hjælp med en Erklæring om, at der intet Spil var bestilt til Brylluppet, saasom Bruden ikke havde Humør til at danse, hvorfor Oberst Leppel, der ejede Tybjerggaard og boede i Apotekerens Hus, havde ladet Regimentsmusikken musicere, hvilket ikke kunde lægges Sivers til Last, og Klagen blev da afvist.⁵¹⁾

Samme Aar som Sivers fejrede dette sit andet Bryllup, udlovede han 100 Rdl. udi kurant klingende Mønt til den, som kunde oplyse ham om Forfatteren til nogle »Skrifter«, der i Nætterne mellem 6. og 7. og 7. og 8. Juli var opslaaet paa Jens Bagers Port paa Hjultorvet og ved St. Petri østre Kirkerist paa Østergade, hvilke Skrifter havde »Bemærkelse ligesom en Paskilant og ublu Æreskænder, der ved sin løgnagtige Natur vilde paaføre mig undertegnede Ernst Sivers Apoteker her ibidem en Tort og Blame«. Han synes ikke at have faaet den ønskede Oplysning.⁵²⁾

Ved Gavebrev af 29. Juli 1719 havde Sivers skænket St. Peders Kirke en Veksel paa 300 Rdl. kurant, som Chr. Fr. de Boiset 7. Juni s. A. havde udstedt til Kommerceraad Voigt paa Nysø; der opstod en Retssag om Kirkens Ret til Pengene, da Voigt ikke ved sin Paategning havde tilladt, at den blev bortgivet; men Sjællandsfars Landsting dømte 23. April 1721 Boiset til at betale de 300 Rdl. til Næstved Magistrat som Kirkens Forsvar.⁵³⁾

I 1724 dømtes Sivers til i flere forskellige Søgmaal at betale ialt 1283 Rdl. og 840 Mk. 14 Sk. lybsk, ligesom der 2 Gange blev gjort Indførsel hos ham.

Ved Sivers Død var Apotekersvenden Augustus Swager Medhjælper hos ham; han blev straks afskediget af Boet og fik af dette udbetalt 3 Fjerdingaars tilgodehavende Løn med 21 Rdl. Som Provisor ansattes Nicolai Werge med 50 Rdl. aarlig Løn. Desuden var der en Lærling Otto Christian Bølk, hvis Læretid udløb under Skiftebehandlingen, hvorfor der udbetaltes ham 18 Rdl. 4 Mk. 4 Sk. til hans Overklædnings Udredning.

Det var ikke nogen let Forretning, Skifteretten gik ind til i Boet; den assisteredes for Apotekets Vedkommende af foran omtalte Lorentz Harboe, den forhenværende Apotekersvend, og af Johan Edvard Kirurg. Gaarden vurderedes til 1400 Rdl. og 2 Vaaninger, der laa lige overfor Hovedgaarden og med Have, Keglebane og Lysthus strakte fra Sr. Johan Frichs Gaard til Ramsherred og til Byens Brønd til den anden Side af Torvet ansattes til 200 Rdl.; Løsøre, Bohave og nogle Køer vurderedes til ialt 485 Rdl. 5 Mk. 9 Sk. Tilstanden i Boet var saaledes, at Enken 22. Februar 1731 erklærede, at alt maatte sættes til Auktion, og 2. Juni fragik hun Arv og Gæld. Naar Boet tiltrods for de slette Udsigter i Skiftets Begyndelse alligevel sluttede med et ikke saa ringe Overskud, skyldtes dette tildels de høje Priser, der opnaaedes paa Auktionen. Ved denne købte Borgmester og Apoteker i Nyborg *Bernst Holmsted* Apoteket og Gaarden, der samlede opraabtes til 2067 Rdl. 2 Mk. 2 Sk., for 2702 Rdl. og de 2 Vaaninger for 302 Rdl. Hovedgaarden bestod nu af et Hus paa 27 Fag, 2 Loft højt, og et paa 13 Fag, 1 Loft højt, samt Sidehus og flere andre Bygninger i Gaarden. Løsøret, af hvilket Holmsted ogsaa købte en Del, indbragte næsten 800 Rdl. Men ogsaa paa anden Maade havde Sivers Efterladte Held med sig. Sivers skyldte *Didrick Christian Hornemann*, der var gift med Sivers første Hustrus Datter af første Ægteskab *Charlotte Amalie Tølner*, 1080 Rdl., som var hendes fædrene Arv; Hornemann havde transporteret sin Fordring til fornævnte Oberst *Leppel*, der boede paa Apoteket, og denne testamenterede Fordringen til Sivers Børn sammen med en anden paa 2000 Rdl., som Sivers havde laant af *Obersten*. Boet sluttede 20. November 1732 med et Overskud paa 2565 Rdl. 2 Mk. $9\frac{5}{6}$ Sk.⁵³)

BERNT HOLMSTED.

Ved foran omtalte Auktion blev han Ejer af Næstved Apotek og overtog det straks efter. 3. August 1731 fik han Bevilling med Tilladelse til at lade det bestyre ved Provisor, indtil hans Søn Christian Holmsted, »der applicerer sig til Apotekerkunsten«, kunde antage og forestaa det. Holmsted opgav imidlertid at drive dette Apotek og overdrog det til Hieronymus Gercken; 15. November 1732 fik han Skøde paa sine Ejendomme i Næstved; 2 Dage senere udstedte han Skøde paa dem til Gercken.⁵⁴⁾

Holmsted var forinden Apoteker i Aarhus (Løve-Apoteket), senere i Nyborg (Biografi se Nyborg Apotek).

HIERONYMUS GERCKEN.

Født i Lybæk 1689, død i Næstved 1767, begr. 24. August i St. Peders Kirke. Ugift.

Han havde lært Farmacien hos Hofapoteker Victor Stein i Kiel; var derefter 1 Aar hos Raadsapoteker Zibeth i Rostock, 6 Aar som Primus og Receptarius perpetuus paa Løve-Apoteket i Leipzig hos Henrik Linck, 1½ Aar som Provisor hos »Madam« Boye paa Hofapoteket i Eutin og ligesaa længe hos Andreas Zimmermann, Raadmand i Narva og Anlægger af et nyt Apotek der; rejste derfra til Riga, hvor han opholdt sig 1 Aar og var derefter 1 Aar Provisor hos »Madam« Hedinger i Danzig. 31. December 1731 eksamineredes han ved Universitetet i København til Eksaminatorernes Fornøjelse.⁵⁵⁾ 18. Januar 1732 fik han Bevilling som Apoteker i Næstved.

24. Februar 1759 oprettede Gercken en Forskrivning, i hvilken han siger, at han paa Grund af sin høje Alder nu ønsker sig Rolighed for at rive sig løs fra Verden og dens Bekymringer. Han havde for nogle Aar siden taget sin Broderdatter Ursula Magdalene Gercken fra Lybæk til sig for at forestaa hans Hus, hvilket hun havde gjort saaledes til Gavn og Fornøjelse, at den gamle Apoteker havde tiltænkt hende alt, hvad han ejede og efterlod sig ved hans Død, da han ikke havde været gift og iøvrigt ingen Livsarvinger havde. Broderdatteren var nu gift med Apoteker Jacob Buus i København, og han skulde da straks »tiltræde, bruge, beholde og guvernere« Næstved Apotek med alt dets Tilbehør og alt, hvad Gercken ellers ejede, mod at svare Renterne af de indestaaende Prioriteter og betale Gerckens inden- og

udenlandske Gæld, dog ikke udover 1400 Rdl. Gercken vilde dog »som en Fader« beholde de Værelser i Gaarden, som han fandt »bekvemmeligst for sin Commoditet« og tillige erholde »sin convenable og anstændige Ophold og Klædedragt«, saaledes som han hidtil havde haft for egen Regning. Hvis han skulde blive misfornøjet med Opholdet

Parti af Torvet i Næstved. Bygningen længst tilvenstre er Apoteksejendommen.

paa Apoteket og vilde flytte til Fremmede, forbeholdt han sig 200 Rdl. kurant om Aaret. Det skulde endvidere paahvile Buus at besørge hans standsmæssige Jordefærd. 10. April 1759 oprettede han Testamente, hvori han efterlod sin Broderdatter og Buus alt sit Efterladenskab ved sin Død.⁵⁶⁾ Samtidigt hermed ansøgte Buus Kongen om Privilegium i Henhold til hans »Svigerfaders« første Disposition; Bevillingen næg-

tedes dog udstedt for Gerckens Død; og at denne fremdeles har været Apoteker, ses af en Ansøgning fra 1760, hvori han beklager sig over, at Vinhandler Niels Lyngge i Næstved søger at skille ham ved et ham 17. Marts 1747 meddelt Privilegium paa Vinhandel.⁵⁷⁾

JACOB BUUS.

Død i Næstved 1784, begr. 11. Maj; S. a. Jokum Fr. Buus og Hustru Dorte Sofie.

Gift 23. Februar 1759 med Ursula Magdalene Gercken, født i Lybæk 1734, død i Næstved 14. April 1797.

Han havde i sin Ungdom rejst meget i Udlandet og bl. a. konditioneret et Par Aar i London. Paa en Auktion afholdt 5. Oktober 1753 over Forpagtningsafgiften af Vajsenhus-Apoteket i København blev han Højstbydende og overtog 18. Juli det følgende Aar Driften af Apoteket. I 1753 tog han Eksamen ved det medicinske Fakultet i København; Testimoniet dat. 23. Februar 1753. Det viste sig dog umuligt for ham at klare Driften af Vajsenhusets Apotek, den af ham tilbudte Forpagtningsafgift (2101 Rdl. aarligt og fri Medicin til Stiftelsen) var altfor høj; baade i 1756 og 1757 ansøgte han Kancelliet om Afslag i Afgiften til 1200 Rdl. men fik begge Gange Afslag, henholdsvis 5. August og 2. April d. A.⁵⁸⁾ Hans økonomiske Vanskeligheder havde allerede i 1755 bevirket, at hans Broder Jokum Buus, der havde laant ham Penge til at komme i Vej for, anmodede om Arrest og Eksekution, og da hans Forhold blev stadig daarligere, saa at han ikke var i Stand til at svare sine Afgifter, opsagde Vajsenhusets Direktion Kontrakten og 1. Januar 1758 maatte han fratræde Apoteket (Se iøvrigt under »Vajsenhus-Apoteket i København«).

Det følgende Aar aabnede der sig, som foran omtalt, Udsigt for ham gennem hans Ægteskab med Ursula Gercken til at blive Apoteker i Næstved, hvilket jo imidlertid forhindredes ved Kancelliets Betænkning. Først efter Gerckens Død i 1767 kunde han overtage Apoteket, men maatte allerede et Aarstid efter sælge det, endnu daarligere økonomisk stillet end tidligere. Apoteket i Næstved blev, medens Buus ejede det, belastet med 4 Prioriteter paa ialt 4300 Rdl. og desuden havde han en Del Varegæld, som Kreditorerne idelig søgte ham for; saaledes dømtes han paa een Dag (30. Januar 1769) til at betale Joachim Marcus Kloth i Lybæk 519 Rdl. 5 Mk. 2 Sk. D. C., Apoteker.

Weyer i Køge 45 Rdl. og Studiosus Peder Hincheldey 350 Rdl. Forinden dette skete, havde han solgt Apoteket til Hans Henrik Fabritius og gav denne Skøde 4. Februar 1769.⁶⁰⁾

Efter at have solgt Apoteket blev Buus boende i Næstved som Værtshusholder; hans økonomiske Forhold var stadigt elendige og hans Levevis alt andet end mønsterværdig. 14. August 1769 dømtes han ved Næstved Byting og betegnes da som »en stridig og uordentlig Indvaaner«; ved samme Lejlighed udstedte Byskriver Lyngge en Attest om hans Fattigdom. I 1771, da han ansøgte Kancelliet om Beneficium paupertatis, siges der om ham, at han havde holdt »Nattesæde med spillende og drikkende Gæster til Klokken henad et, affyret Kanoner i sin Stue og brugt uanstændige og nærgaaende Talemaader imod Borgmester og Kaptain Bagge; han har været arresteret«. I 1773 ansøgte han igen om Benefic. paup. i en anden Sag; han havde da igen været indviklet i Slagsmaal.⁶⁰⁾ — Hans Enke siges 1792 at være et af Byens Almisselemmer.⁶¹⁾

HANS HENRIK FABRITIUS.

Født 1735, døbt 18. Marts, S. a. Købmand Jacob Fabritius og Mette Sophie Griken, død i Næstved 14. August 1783.

Gift 3. September 1773 med Ane Sophie Petrea Giørring, født 1728, D. a. Kaptain Ulrik Christian Giørring (Ejer af Sortebrødregård), død i København 3. Maj 1810.

Han maa være kommen i Lære ved 10 Aars Alderen, thi 1761, da han ansøgte Kongen om at maatte nedsætte sig i København og handle med Urtekram af aaben Bod efter de Urtekræmmerne forundte Lavsartikler, siger han, at han har anvendt 16 Aar ved Apotekerkunsten men ikke ser sig i Stand til at blive Ejer af et Apotek; Apoteker Smith i Slagelse attesterede hans skikkelige Opførsel. Tilladelsen blev ikke given, da Magistraten erklærede: »Vel har Apotekerne Lov til at sælge Species, men ej deres Svende, saadant vilde ruinere Urtekræmmerne«. ⁶²⁾

Fabritius var Medhjælper paa Christianshavns Apotek, da han ved Kontrakt af 7. December 1768 købte Apoteket i Næstved af Jacob Buus; Købesummen var 7000 Rdl. for Apotek og Ejendom samt Huset lige overfor, og Overtagelsen skete den Dag, da Skødet blev underskrevet, 4. Februar 1769, og han udbetalte samtidigt 1998 Rdl. 1 Mk. 4 Sk. til

Buus' Kreditorer og 572 Rdl. 2 Mk. 12 Sk. til Buus selv.⁶³) 3. Februar 1769 fik han Bevilling med samme Ret som Forgængerne til Gæstgiveri og Vinhandel, hvorimod der paalagdes ham Indkvartering og alle borgerlige Afgifter saavel af hans Næring som iboende Gaard og Apotekets Grund lige med Byens andre Borgere. — Han havde i Begyndelsen af sin Apotekertid »Aborreholmen« til Leje af Byen. Han var Kollektør for Talloetteriet; til at bestride denne Forretning holdt han en Fuldmægtig Christian Bladt, en gammel Enkemand fra Korsør, der døde 2. Januar 1776 og for sin Tjeneste fra December 1772 oppebar 40 Rdl. og frit Hus.⁶⁴)

Enken fortsatte Driften af Apoteket efter Fabritius' Død med efterfølgende Apoteker Lauritz Hansted som Provisor. Ved Kontrakt af 8. Juli 1788 bortforpagtede hun Apoteket til denne paa 10 Aar for en aarlig Afgift af 360 Rdl.; Forpagtningen skulde tiltrædes 11. Juni 1789;⁶⁵) allerede halvtredie Aar efter solgte hun Apoteket til ham. — Ved Kontrakt af 27. December 1784 (Skøde 11. Juni 1785) solgte hun Gaarden Nr. 127 ved den nordre Ende af Apoteket til Skomager Jacob Salomon for 320 Rdl.⁶⁶)

LAURITZ HANSTED.

Født i København 1740, S. a. Brændevinsbrænder Hansted og Hustru Kristine Petersen, død i Hillerød 22. April 1809.

Gift med Karen Sax, født 1761 (gift 2) 30. Juli 1815 med Jørgen Frederik Wickmann, Lenegaard, Næsby Sogn ved Ringsted).

1753 kom han i Lære hos Apoteker Stærs Enke i Roskilde i 6½ Aar, tjente smst. som Svend til Enkens Død i 1760, var et Par Maaneder hos Efterfølgeren, men tog derfra til Apoteker Wolmer i Skien, hvor han blev i 2 Aar, derfra til Apoteker Dynner i Bergen i 2 Aar, til Christianshavns Apotek i 9 Aar og derfra til Fabritius i Næstved, hvor han havde været i 8 Aar, da han 31. Januar 1784 indstillede sig til farm. Eksamen, som han bestod med haud. ill.⁶⁷) Han var derefter som nævnt først Provisor, senere Forpagter af Næstved Apotek, indtil han 11. December 1791 overtog det som Ejer for en Købesum af 9000 Rdl. (Skødet udstedtes af Enkefru Fabritius 21. Februar 1792). 13. April 1792 fik han Bevilling, i Følge hvilken han tillige maatte holde Værtshus med Vins og Brændevins Udtapning saa og anden Gæstgiveri; Bevillingen fritog ham for de hans Formand paalagte Skatter og Byrder undtagen Indkvarteringen.

13. August 1806 holdt Hansted Auktion over Apoteket, men ingen Købere meldte sig.⁶⁸) Det følgende Aar solgte han det til C. W. L a n g - s t e d.

CONRAD WILHELM LANGSTED.

Født i Assens 18. November 1773, S. a. Transportforvalter Christian Langsted, død 13. Februar 1852.

Gift med Valborg Caroline Dorthea Lange, født 16. November 1777, D. a. Kancelliraad, Godsejer til Ørbæklunde Lars Rasmussen Lange og Mette Kirstine Knudsen, død 6. Juli 1842.

Fra 1788 til 1795 var han Discipel paa Løve-Apoteket i Svendborg

Conrad Wilh. Langsted.

Frantz J. Langsted.

og blev efter endt Læretid Medhjælper hos Apoteker Blau paa Vajsenhus-Apoteket i København, hvor han endnu var, da han 23. Maj 1800 bestod farm. Eksamen (Laud.).⁶⁷) Han konditionerede derefter vedblivende i København, indtil han i 1807 købte Næstved Apotek for 19000 Rdl. (Skøde 1. Juli 1807 fra Hansted, tinglæst 6. s. M.). Bevillingen udstedtes 19. Juni 1807 (stadf. af Frederik VI 20. September 1810, af Christian VIII 24. Juni 1841 og af Frederik VII 10. November 1848.⁶⁹) I Bevillingen tillodes det Langsted ligesom Forgængeren at holde Værtshus, Vin og Brændevins Udtapning samt Gæstgiveri. Fra Nytaar 1851 overdrog han Apoteket med Ejendomme til sin Søn, idet han forbeholdt sig Ret til en Lejlighed i Forhuset af Nr. 128.

FRANTZ JOACHIM LANGSTED.

Født i Næstved 16. Juni 1810, S. a. foregaaende Apoteker, død paa Troelsebygaard paa Laaland 20. September 1901.

Gift 6. December 1850 i Fakse med Hansine Ulrikke Lovise Grum, født i Fakse 9. Marts 1830, D. a. Købmand og Gæstgiver Hans Otto Grum og Sophie Amalie Gøtzsche, død 7. December 1870.

Var Discipel paa Løve-Apoteket i Næstved 1826—1830, tog Medhjælpereksamen 1830 og Kandidateksamen 1831 II (hand. ill.) og igen det følgende Aar med samme Karakter. Han konditionerede derefter nogle Aar paa Faderens Apotek, lærte siden Landvæsen og købte Liselund paa Falster, som han afstod i 1850 for at overtage Næstved Apotek. Han overtog dette med tilhørende Ejendomme (Matr. Nr. 128 og 129) 1. Januar 1851; Købesummen var 40000 Rdl., Skødet udstedtes 26. August 1850 (tinglæst 2. September s. A.).⁶⁹) Bevillingen udstedtes 11. Marts 1851. 1853 ombyggede han Ejendommen; 10 Aar senere solgte han Apoteket til Apoteker i Haderslev G. O. H. H a n s e n.

Efter Salget af Apoteket boede Langsted dels i København, dels i en lang Aarrække paa sin Ejendom Troelsebygaard paa Laaland, hvor han døde. Udnævntes 17. Maj 1865 til Justitsraad.

GOTTLIEB OTTO HEINRICH HANSEN.

Født i Haderslev 19. Januar 1830, S. a. Apoteker Hans Heinrich Hansen og Johanne Bruhn, død i Næstved 6. Juli 1876.

Gift 12. November 1858 i Haderslev med Anna Christine Nissen, født i Haderslev 26. Juni 1837, D. a. Købmand Nis Laurenz Nissen og Anna Kristine Kjeldrup, død i Silkeborg 27. Juli 1894.

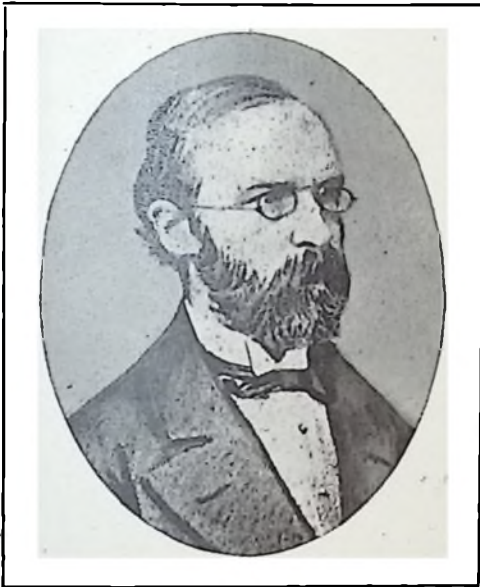
Han tog 1853 farmaceutisk Eksamen ved Universitetet i Kiel og blev derefter Forpagter af Faderens Apotek = Løve-Apoteket i Haderslev (se der); 1858 overtog han det som Ejer og drev det som saadan i 5 Aar, indtil han 1863 afstod det til sin Broder Hans Heinrich Hansen og selv købte Løve-Apoteket i Næstved for 90000 Rdl. til Overtagelse 1. November 1863. Købekontrakten⁶⁹) mellem ham og Langsted er dateret Næstved 7. Juni og Haderslev 12. Juni 1863 (tinglæst 22. Juni s. A.), og Købet omfattede fast Ejendom (Mtr. Nr. 128 a) med Jorder (ca. 48 Tdr. Land) = 40000 Rdl., Apoteksprivilegium = 40000 Rdl. samt Varer, Inventar og Besætning = 10000 Rdl. Skødet udstedtes 15. December 1864 (tinglæst 19. s. M.); Bevillingen er da-

teret 21. December 1863 (Rekognition 400 Rdl.). I 1866 indrettede han Iskælder. Efter hans Død solgte Enken Apoteket til J. S. Baagøe.

G. Hansen var Medlem af Næstved Byraad og Indehaver af enkelte andre kommunale Hverv.

JOHANNES SCHØNBERG BAAGØE.

Født 5. December 1838 paa Petersminde ved Kalundborg, S. a. Proprietær Poul Adolf Baagøe og Mathilde Mathiane Herschend, død 13. December 1905.

G. O. H. Hansen.

Johs. Schonberg Baagøe.

Gift 26. Oktober 1882 i København med Louise Marie Hedemann, født i København 26. December 1853, D. a. Ingeniøroberst, sen. Generalmajor Johan Christoffer Georg Hedemann og Marie Julie Frederikke Marcher.

Var Discipel paa Christianshavns Apotek fra 1. Maj 1855 til 1. Maj 1859, Medhjælpereksamen d. A. ved Kbhvns. Stadsfysikat (I Kar.); konditionerede derefter til 1. Januar 1861 paa Ronne Apotek og tog farm. Kandidateksamen 1862 I (Laud.). Var derefter fra 1. September 1862 til 1. November 1863 Provisor paa Ronne Apotek, fra 1. November 1863 til 1. Maj 1865 »botanisk Konsulent« hos Alfred Renzon og bestyrede herefter Apoteket i Silkeborg fra 1. Maj 1865, indtil han

1. November 1876 overtog Løve-Apoteket i Næstved. Købekontrakten⁶⁰) mellem G. Hansens Enke og Baagø er dateret Silkeborg 19. August og Næstved 23. August 1876, Købesummen var 225.000 Kr., hvoraf for Ejendom (gl. Mtr. Nr. 128 a, nyt Nr. 222) 90000 Kr., for Privilegium etc. 135.000 Kr. Skødet udstedtes 1. November 1876 (tinglæst 6. s. M.); Bevillingen er dateret 23. September 1876 (Rekognition 1000 Kr.).

I Baagøes Tid foretoges en Del Forandringer og Udvidelser af Apoteket, hvorefter Visitatsprotokollen beretter følgende: »¹⁴/₁₂ 1877. Ved Apoteket er der foretaget flere betydelige Forbedringer, saaledes er Kælderen monteret fra Nyt af, og giver nu Plads for alle flydende Droguer, den er drainet, belagt med Beton; Glaskamret er fuldstændig omordnet.« — »⁵/₁₂ 1878. Arbejderne ved Apotekets Omordning er fortsatte; saaledes er Materialkammeret og Urtekammeret fuldstændigt omordnet; Giftskabet fra nyt monteret, en ny Presse anskaffet.« — »²³/₀ 1880. Selve Officinet er underkastet en fuldstændig Restaurering, saaledes at der er skaffet bedre Plads for Kunderne, og hele Ordningen saaledes udført, at man faar et særdeles tiltalende og behageligt Indtryk. Officinet mangler nu kun nogen Forandring med Hensyn til enkelte Beholdere, for at være bragt i en saa udmærket smuk Stand, som man bør kunne ønske det.« — 1890 solgte Baagø Apoteket til James Henry Foersom. I 1882 havde han anlagt Mineralvandsfabriken »Fortuna« i Næstved og fortsatte Driften af denne, efter Apotekets Salg, til sin Død. — 11. September 1897 udnævntes han til Ridder af Dannebrog.

Ved Siden af Farmacien nærde Baagø stor Interesse for Botanik og Ornitologi. Under sine Ophold paa Bornholm og i Silkeborg foretog han en Mængde floristiske Undersøgelser og ydede gennem Fund af mange sjældne Plantearter en Række værdifulde Bidrag til Kendskabet til den danske Flora; i de senere Aar kastede han sig specielt over Studiet af Slægten *Potamogeton* (Vandaks) og udførte paa dette Omraade en Række Undersøgelser af blivende Værd; hans store Samling herhenhørende opbevares nu i Botanisk Musæum.⁷⁰) I en Aarrække var han Kasserer i Botanisk Forening. Foruden sit store Herbarium efterlod Baagø sig en fortrinlig Samling af udstoppede Fugle, hvorblandt mange Sjældenheder; denne Samling var testamenteret til Universitetets zoologiske Musæum. Ogsaa i Havebrug var han meget interesseret og var saaledes Formand for Præstø Amts Frugtavlerfor-

ening, ligesom han var Medlem af Bestyrelsen for Fjerkræavlerfor-
eningen.

JAMES HENRY FOERSOM

købte Løve-Apoteket i Næstved af J. S. Baagøe ved Kontrakt dat. Kø-
benhavn 15. Februar og Næstved 16. Februar 1890 for 340.000 Kr.,

Officinet i Næstved Løve-Apotek.

Personerne er fra venstre til højre: Apoteker C. Christens, J. G. Bärenholdt (Apoteker i Viborg),
Carl F. Schmidt, Defektrice Fru Jørgensen og A. L. Barfoed Møller (død som Apoteker i Balling).

hvoraf 90000 Kr. for Ejendom (Mtr. Nr. 222) og 250.000 Kr. for Privile-
gium etc. Overtagelsen fandt Sted 1. Maj 1890; Bevillingen udstedtes
5. April 1890. Under 19. September 1890 beretter Visitatsprotokollen,
at »Laboratoriet er fornyet fra Top til Taa og forsynet med et nyt
Dampapparat og alle nødvendige Utensilier.« 1906 solgte Foersom
Apoteket til dets nuværende Indehaver C. Christens.

J. H. Foersom var desuden Apoteker i Slagelse, Helsingør, Hørs-
holm, Viborg og Vejle (Biografi se »Løve-Apoteket i Vejle«).

CARL CHRISTENS.

Født i Hjørring 29. Marts 1867, S. a. Apoteker Henning Christens og Ida f. Dalgas.

Gift 21. Maj 1896 i Kolding med Emma Adele Sievers, født i Lybæk 13. Februar 1876, D. a. Grosserer, Indehaver af Firmaet H. H. Kahl & Sohn i Lybæk, Wilhelm Sievers og Laura f. Wiggers.

Disciplinerede paa Blaagaards Apotek i København fra 1. Oktober 1882 til 1. Juli 1886, tog Medhjælpereksamen 30. Juni 1886 ved Køben-

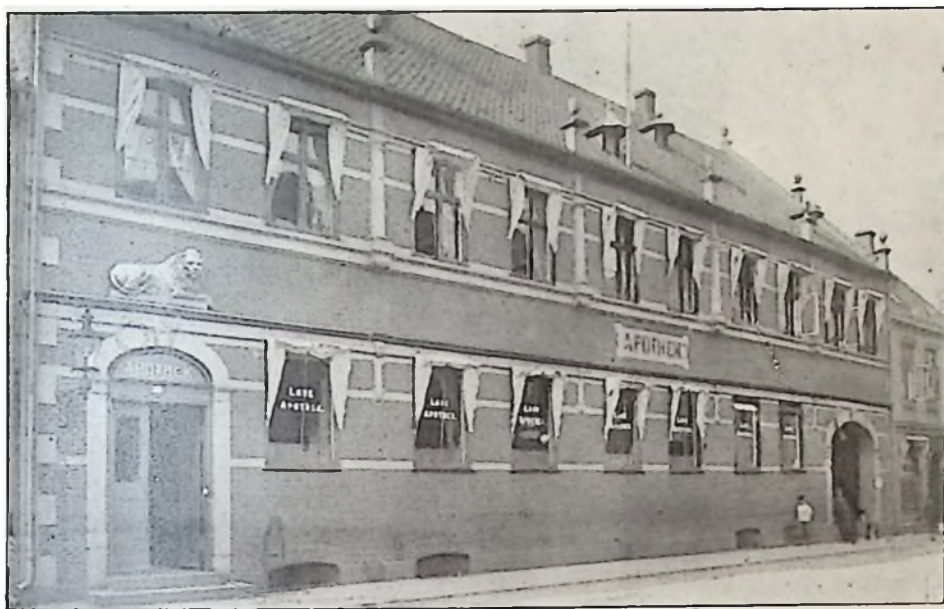
havns Stadsfysikat (mg.) og farm. Kandidateksamen Januar 1888 (mg.). Konditionerede derefter paa Svane-Apoteket i København fra 1. Februar 1888 til 1. Oktober 1890 og derpaa, efter aftjent Værnepligt, paa Mariager Apotek fra 1. Februar 1892 til 1. Februar 1894 og paa Løve-Apoteket i Kolding fra 1. Februar 1894 til 1. April 1895. Overtog derefter Sæby Apotek (i Jylland) 1. Maj 1895 for en Købesum af 120.000 Kr., fik Bevilling dertil 11. Juni 1895 og solgte det 1905 (se Sæby Apotek). Ved Kontrakt af 14. December 1905 (tinglæst 29. s. M.) købte C. Christens derefter Løve-Apoteket

Carl Christens.

i Næstved for 440.000 Kr. til Overtagelse 11. Januar 1906; Bevillingen udstedtes 24. April 1906 og Skødet 5. Juni s. A. (tinglæst 7. s. M.). Apoteksejendommen = Nr. 12 paa Axeltorvet (Mtr. Nr. 222 af Næstved Bygrunde) bestaar af et Forhus, 40 Alen langt, som foran omtalt bygget i 1853 af Apoteker F. J. Langsted ved Arkitekt Bindsbøll sen. (om hvilket en over Porten anbragt Marmorplade minder), samt af Sidebygninger og et Baghus, 79 Alen langt, i gammelt Bindingsværk. Til Gaarden hørte tillige en Bondegård med 40 Tdr. Land, 2 Kilometer fra Byen, og et Gartnerhus med 3 Tdr. Land, hvilke blev bortsolgt i 1918. — Apoteker Christens er Medlem af Bestyrelsen (Sekretær) i Danmarks Apotekerforenings søndre sjæll. Kreds.

Til Apoteket er knyttet distribuerende Læger i Menstrup (hvert 3. Aar) og i Everdrup (hvert 4. Aar).

Løve-Apoteket i Næstved.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet udelukkende paa Grundlag af Manuskript og Optegnelser i E. Dams efterladte Samlinger.

- 1) Sjæll. Registre 1638—40, Fol. 231—32.
- 2) » » » , Fol. 319—21.
- 3) Næstved Raadstuebog 1640—44, Fol. 65—66.
- 4) » » » , Fol. 132 ff.
- 5) Næstved Tingbog 1648—49, Fol. 4, 41, 45, 87.
- 6) » » 1650—51, Fol. 11, 41.
- 7) Sjæll. Tegnelser 1648—50, Fol. 170; D. Kanc. indk. Sager $\frac{3}{2}$ 1650.
- 8) Sjæll. Registre 1668—70, Fol. 522; 1673—75, Fol. 389.
- 9) Næstved Tingbog 1677—84, Fol. 83, 87.
- 10) » » 1672—77, Fol. 306, 311, 319.
- 11) Næstved Raadstuebog 1673—98, Fol. 89.
- 12) » » 1662--73, Fol. 187.
- 13) Sjæll. Registre XXX, Fol. 510; Indlæg til sjæll. aabne Breve $\frac{2}{1}$ 1678.
- 14) Næstved Tingbog 1677—84, Fol. 83, 85.
- 15) » » » , Fol. 72, 76, 97, 102.
- 16) » » » , Fol. 112.

- 17) Næstved Tingbog 1677—84, Fol. 120, 122, 128.
- 18) » » » , Fol. 69.
- 19) J. W. Flood: Norges Apotekere. Kristiania 1908, S. 21.
- 20) Sjæll. Registre XXXII, Fol. 405.
- 21) Næstved Tingbog 1677—84, Fol. 332.
- 22) Næstved Kæmnerregnskab 1685.
- 23) Næstved Pantebog 1662—87, Fol. 113—15.
- 24) » » » , Fol. 121.
- 25) Næstved Tingbog 1684—91, Fol. 147.
- 26) Fredericia Skifteprotokol 1696—1703, Fol. 63, 396.
- 27) Næstved Tingbog 1677—84, Fol. 360, 368, 371.
- 28) Næstved Raadstuebog 1673—98, Fol. 164, Fol. 162, 168.
- 29) Næstved Tingbog 1677—84, Fol. 376; 1684—90, Fol. 78, 91, 93, 107, 109, 113, 137.
- 30) Næstved Pantebog 1662—87, Fol. 124.
- 31) Sjæll. Registre XXXIV, Nr. 89, Fol. 493.
- 32) Næstved Tingbog 1690—97, Fol. 12, 22, 155, 404.
- 33) Næstved Auktionsprotokol 1690—1709.
- 34) Supplik Protokol 1707, I Halvaar, 366.
- 35) » » 1708, II » , 272.
- 36) Næstved Pantebog 1687—1713, Fol. 109—11.
- 37) Supplik Protokol 1700, 102.
- 38) Næstved Tingbog 1705—10, Fol. 281, ³⁰/₄ 1708.
- 39) Supplik Protokol 1707, I Halvaar, 133.
- 40) » » 1711, I » , 618.
- 41) » » 1715, I » , 127; Sjæll. Registre 1715—16. Fol. 30.
- 42) Supplik Protokol 1712, I Halvaar, 177.
- 43) Næstved Tingbog 1705—10, Fol. 247, ³⁰/₁ 1708; 1697—1705, Fol. 220, 226, 238; 1705—10, Fol. 72; 1697—1705, Fol. 81; 1705—10, Fol. 29, 41, 62, 68, 76, 404; 1710—15, Fol. 390.
- 44) Næstved Tingbog 1697—1705, Fol. 130, 140; 1710—15, Fol. 344, 119, 461.
- 45) Næstved Tingbog 1710—15, Fol. 175.
- 46) » Pantebog 1718—28, Fol. 77, 165.
- 47) » Raadstuebog 1698—1742, Fol. 190—195.
- 48) » Pantebog 1718—28, Fol. 154, 282.
- 49) » Tingbog 1715—22, Fol. 111, 195, 196, 198, 225.
- 50) Supplik Protokol 1722, II Halvaar, 123.
- 51) Næstved Pantebog 1718—28, Fol. 101.
- 52) » Bytings Domme og Tingsvidner 1708—49; Sjællandsfars Landstingsprotokol 1721—34, Fol. 5.
- 53) Næstved Skifteprotokol.
- 54) » Panteprotokol 1728—49, Fol. 189—94.
- 55) Eksamensbevis af ³¹/₁₂ 1731; Indlæg til sjæll. aabne Breve Nr. 16, ¹⁸/₁ 1732.
- 56) Sjæll. Registre 1757—59, Fol. 782, 859.
- 57) Supplik Protokol 1759. 5 T. 460; 1760, I Halvaar 5 V. 238.
- 58) » » 1756 og 1757.

- 00) Næstved Tingbog 1748—69, S. 1372, 1403.
- 00) Sjæll. og fynske Suppliker 1771, 1 A. 455; Supplik Protokol 1773, 6 S. 1600.
- 01) Næstved Tingbog 1778—93, 18/0 1792.
- 02) Supplik Protokol 1761, I Halvaar 5 X. 449.
- 03) Næstved Pante- og Skødeprotokol 1768—86, S. 116.
- 04) Næstved Skifteprotokol 1774—85, Fol. 206.
- 05) » Pante- og Skødeprotokol 1786—1805, Fol. 61.
- 06) » » » 1768—86, S. 1246.
- 07) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
- 08) Næstved Auktionsprotokol 1796—1810.
- 09) Originale Dokumenter i E. Dams efterladte Samlinger.
- 70) Se herom iøvrigt J. Lind: Botaniserende Farmacevter (Farm. Tidende 1917).

DET GAMLE APOTEK I NAKSKOV

Den første Bevilling til Apotek i Nakskov udstedtes 27. September 1645 for Christian Sverus. Som for de fleste andre større Provinsbyer foreligger ogsaa for Nakskovs Vedkommende Beretninger om upriviligerede Apotekere, inden en enkelt Mand med Støtte af kongelig Bevilling erhvervede sig Eneret paa Apotekernæringen der i Byen. Om et Par af dem findes ret udførlige Oplysninger.

Jørgen Pedersen Apoteker begravedes 30. December 1638 paa Nakskov Kirkegaard; 10. Oktober 1639 holdtes Skifte efter ham. Hans Gaard laa i Tillegade mellem Hr. Anders Andersen Krag (der 1616 en kort Tid havde været Sognepræst her, men straks var bleven afskediget paa Grund af Skørlevned) og Marcus Andersen deres Huse og Gaarde; den var vurderet til 1500 Sldl., en Have udenfor Byen til 60 Dd.; hele Boets Formue udgjorde 4298 Dd. 2 Sk., Overskudet var 1851 Dd. Hans Apotekeri har vist nærmest været en Biting for ham; han holdt en Krambod mest indeholdende Tøjvarer og Urtekram, men der fandtes tillige »adskillig Apotekeri, som Citzel (hans Hustru) selv havde lavet«; det vurderedes til 20 Daler; et Par farmaceutiske Bøger (Herbarium Loniceri og Artzneybuch Würtemberg) samt en liden Destillerpande vurderedes til 11 Mk. 4 Sk.

Jørgen Pedersen var gift med Citzel Knudsdatter, der begravedes paa Kirkegaarden 12. Marts 1657. I Ægteskabet var 2 Sønner, 3 Døtre.

Ditlev Mikkelsen Apoteker begravedes 14. November 1641 paa Nakskov Kirkegaard. Han synes at have boet til Leje, da Skiftet efter ham ikke nævner nogen Ejendomsgaard, men derimod anfører, at han skyldte Præsten Frederik Justesen i Hillested ved Maribo 29 Dd. 1 Mk. 13 Sk. i Husleje.

Han var gift 2 Gange. Hans første Hustru hed Annicke, efter hvem Skifte afholdtes 9. Maj 1639; de havde 2 Børn. Apotekерiet baade i Boden og Kælderen med tilhørende Destillerpander samt Vin, Brændevin og Pryssing vur-

deredes til 600 Sldl.; Arven efter hende var 644 Dl. 6 Sk. 19. Maj 1639 blev han gift i Nakskov (hjemme i Husel) med Sindal Pedersdatter, Enke efter Henrik Kragh.

Af Skiftet efter ham fremgaar, at hans Apotek var vel forsynet med Redskaber og Medikamenter. I Stegerset fandtes saaledes Konfektkedel, Destillerpande og Morter, i Boden Krukker og Glas, de sidste med og uden Skrue, paa Loftet Retorter og Hjelme. I »det andet Kammer paa Kælderstuen« var der foruden 3 Dusin Tobakspiber, 1 Dusin Hattebaand og 1 Bandoler til en Musket, en Mængde Apotekervarer, bl. a. 1 Lod Bukkeblod, vurderet til 3 Mk., Cranium furis for 1 Mk., 4 Stinci marini á 2 Mk., 4 Lod Antimon 1½ Daler, 1½ Pd. Enebærolie á 6 Mk. I Kramboden var de fleste Varer fordelt i 14 blaa og hvide Krukker, et Skab med 40 Rum, 100 Træbøsser og 36 Flasker, hvilke sidste indeholdt destillerede Vande; ellers fandtes af mere mærkelige Ting 3 Lod Mumie (12 Sk.), 6 Lod Terra sigillata (1½ Sk.), 4 Lod Axungia vulpis 1 Mk., 14½ Lod Bævergejl 15 Mk. 12 Sk., 12 Lod Teriak 1½ Daler 4 Sk., 10 Lod Rævelunge Latværg 1 Mk. 8 Sk., 6 Lod Rævelunge 12 Sk., 8 Lod Pestilenslys 1 Mk., Elsdyrklove 12 Sk., Nürnbergkager og en Del Confectiones. Som Skilte maa formodentlig »en Apotekergesell« til 3 Mk. og »en Morian« til 2 Mk. have fungeret. Kramkammeret indeholdt 20 Dusin Tobakspiber, Glas, Digler og Krukker. De dyrebareste Medikamenter fandtes »udi det lidet Cantoer«, hvor en Æske rummede 1¼ Lod fin Margerit (4 Daler), 80 Ossa de Corde Cervi 2 Mk., ¼ Lod flos Æris 8 Sk. Desuden fandtes i Boden en Del Skomagersøm, Plækker, Skobaand, Kamme, Børster o. l.

Boet var i daarlig Stand; Apoteker- og Kramvarer vurderedes til 569 Rdl. 2 Mk. ½ Sk., hele hans Ejendom til 1059 Rdl. 1 Mk. 12 Sk. Kreditorerne fik kun 2 Mk. for Sletdaleren; Pigens tilgodehavende Løn, stor 4 Daler, udlagdes i Konfekt, Nürnbergerkager, Kubeber og 6 Sk. kontant.

CHRISTIAN SVERUS.

. Død i Nakskov 1649, begr. paa Kirkegaarden 21. September. Gift 24. Maj 1645 i Nakskov med Kirsten Hansdatter, D. a. Raadmand Hans Jørgensen Birch (hun gift 2) 12. Oktober 1651 med Raadmand i Nakskov Thomas Kruckow).

27. September 1645 fik han Bevilling som Apoteker i Nakskov, »eftersom udi Vort Land Lolland formedelst udi Købstæderne samme Steds ingen Apoteker haver været eller er stor Trang og Brøst ofte lides for Medikamenter til Syges Kurering«; han var for nogen Tid siden kommen til Nakskov »i den Mening Sligt at ville for enhver, det behøve kunde, til Købs holde«; da han nu tilbød at ville anrette og holde et »fuldkomment og ulasteligt« Apotek og sælge sine Varer for en billig Pris, om han maatte erholde naadigst Privilegium, opfyldtes dette hans Ønske; han skulde holde en dygtig og from Apotekersvend

og fik Lov til at sælge fransk og hed Vin samt Krydderiurter og Gewürz, uden at Kongen dog vilde forbyde andre Vintappere og Købmænd at søge deres Næring dermed. (Bevillingen stadfæstedes af Frederik III 1. April 1649).¹⁾ Ansøgningen om Privilegium for Sverus som Apoteker i Nakskov var skrevet af Jost Friedrich von Papenheim, der i en Skrivelse dat. Aalholm Slot 4. September 1645 bad Kongens Sekretær Otto Krag om, at denne vilde udvirke Bevillingens Udstedelse. Ansøgningen var vedlagt en Skrivelse fra Johann Christoff Hieschheuser (?) (Apotekersvend) til Kongens Livlæge Dr. Helwigck Dietrich, der anmodedes om ogsaa at virke for samme Sag.²⁾

Christian Sverus stammede fra Tyskland, hvor hans Forældre synes at have levet ved hans Død, eftersom der i Skiftet efter ham udtales et Forbehold om, at dersom nogen Arv i dette Land efter hans Forældre kunde arves, det da maatte komme Moderen og Datteren Karen Christiansdatter til Bedste. Hans Enke lovede i Boet at ville lade lægge en smuk Ligsten over hans Grav. Sverus ejede 5 Bøder i Kattesundet vurderede til 380 Daler samt en Have ved Rebslagerbanen for 300 Daler, hvilke var hans Hustru udlagt i Arv efter hendes Moder; Boets Overskud var 3081 Daler 1 Mk. 13 Sk.

Kirsten sal. Sverus ansøgte 27. September 1749 Kongen om, at hendes Mands Slægtning, Jeremias Gleisberg fra Greiffenberg i Schlesien, der var en erfaren Apotekersvend, maatte nyde Apoteket i Nakskov med dets Privilegier, for at hun kunde »komme til noget Vøderlag for den paa Apoteket anvendte Bekostning«; al hendes og hendes smaa Børns Velfærd stod udi Apoteket, og for det, hendes sal. Mand havde »sat og indkøbt« i Apoteket, var hun i Gæld og Tynge udenlands.³⁾ Ansøgningen blev bevilget.

JEREMIAS GLEISBERG.

Død i Nakskov 1665, begr. 21. Marts.

Gift 1) i Nakskov 12. Maj 1650 med Cathrine Simonsen (med hvem han var trolovet i Flensborg), død i Nakskov 1654, begr. 7. Februar paa Kirkegaarden.

2) 2. November 1656 med Pernille, sal. Peder Berthelsens, død i Nakskov 1680, begr. 2. December paa Kirkegaarden. (Gleisberg var hendes tredie Ægtemand; hun var gift 1) med Otto Lauridsøn, død 1653, 2) med Orgelmester i Nakskov Peder Berthelsen, død 1655).

I Henhold til ovennævnte bevilgede Ansøgning fra Sverus Enke købte han Apoteket i Nakskov — i Boet fandtes et Haandskrift fra Gleisberg desangaaende med Apoteker i Nykøbing F. Christopher Heerfordt som Kautionist for 463½ Daler 6 Sk. — og 19. Oktober 1649 fik han Bevilling af samme Ordlyd og Indhold som Sverus.⁴⁾ 1657 afstod han Apoteket til Christopher Heerfordt.

Af en Notits fra 27. Januar 1651 i Nakskov Raadstuebog, hvori er optegnet de Folk, der gav sig af med Bryggeri, Brændevinsbrænderi, Høkeri og Udtapning af fremmed Drik efter kgl. Forordning, fremgaar, at Sidsel Apoteker (forannævnte Jørgen Pedersens Enke) bryggede og brændte Brændevin, medens Kirsten sal. Christian Sverus Apotekers og Jeremias Gleisberg udtappede fremmed Drik.

CHRISTOPHER HEERFORDT.

Gleisberg havde i Borgmester og Raads Nærværelse »godvillig« afstaaet Privilegiet til Nakskov Apotek til »Vores Hofapoteker ved Vort Slot Nykøbing Christopher Herfurt«, der nu tilbød at holde et godt og ustraffeligt Apotek der i Byen, om han kunde faa Privilegium som Forgængeren. Dette skete ogsaa med enkelte Ændringer. 1. Maj 1657 udstedtes Bevillingen, der bl. a. indeholdt den Bestemmelse, at Composita skulde fremstilles i Nærværelse af den i Nakskov residerende Doctor medicinæ; der advaredes i Bevillingen alvorligt mod, at Krudtkræmmerne eller andre solgte Mineralier, Conditeter, Oliteter, purgerende, aromatiske, animalske Varer, Safter, Kager, Teriak og andet, som Apoteket alene vedkom; endvidere blev Heerfordt fritaget for Skat og anden borgerlig Besværing.⁵⁾ I 1660 afstod han Apoteket til sin Svigersøn P e t e r S c h ø n.

Christopher Heerfordt var forinden (og samtidigt) Apoteker i Nykøbing F. og blev 1660 Apoteker i København. (Biografi under »Svane-Apoteket i København«).

PETER SCHØN.

Død i Nakskov 1675, begr. 26. Marts i Kirken.

Gift 1) med Maria Heerfordt, D. a. Apoteker i Nykøbing Christopher

Heerfordt og dennes første Hustru Dorthea Dobsin, død i Nakskov 1667, begr. 28. Maj i Kirken.*)

2) 2. Juli 1668°) med Anna Schielderup, Enke efter Apoteker i Sorø Esaias Burser (se S. 195). Hun var gift 4 Gange; 1) med Burser, 2) med Schön, 3) 1676 med efterfølgende Apoteker Johan Lorentz Fedder og 4) 3. Februar 1687 i Nakskov med Justus von Sonsbeck.

Han overtog Apoteket i Nakskov i 1660, da hans Svigerfader blev Apoteker i København. Han ejede og boede i den Gaard paa Torvet, hvori Apoteket nu er. Den vurderedes i 1668 til 1000 Rdl.; i 1675 angives den som liggende mellem Ib Pedersens og Anders Hattemagers Gaarde. Kort før sin Død bortsolgte han af sin Ejendom til Jørgen Jørgensen »den øverste Part fra Portstolpen ud til Torvet og nedadtil 57 Alen i Længden«. Til Gaarden hørte 2 bortlejede Boder, der i Skiftet efter ham vurderedes til 400 Rdl.; Hovedgaarden med tilhørende Jorder i Byens Marker, »det gamle Strandhus og andet« vurderedes til 1500 Rdl. — Schön var desuden i Nakskov Ejer af en Have med Fiske-damme udenfor Vejlegades Port. Paa Fyn ejede han en Del Jordegods bestaaende af Bøndergaarde i Højby, Norby og Skamby Sogne, som Abigael Anchersdatter, sal. Apoteker Johannes Bursers i Sorø, havde tilskødet ham. Schön var i det hele taget en velstaaende Mand, hvis Hus var meget vel forsynet, som det fremgaar af Behandlingen af hans efterladte Bo. Ved Købebrev af 4. Oktober 1665 havde han erhvervet sig et Gravsted i Nakskov Kirke under Koret; her blev han og hans første Hustru begravede; hans Begravelse kostede 250 Rdl.

Boets Aktiver udgjorde 8556 Sldl. 11 Sk.; dets Overskud var 3337 Dal. 13 Sk. I »Gadestuen« fandtes bl. a. en Bænkekiste med 2 Rum og 2 Laase for, et stort Stenbord, 6 Dantziger Læder-Bagstole, 10 Stk. Kontrafejer »om Passionen« hver til 3 Daler og et Kontrafej »Susanne Sibylle« (vel »Susanne i Badet«). I Sengekamret var et Skab med Solvtoj og Smykker, i Storstuen malede Portrætter af Frederik III og hans Dronning og af Christian IV foruden malede »Frugtstykker«; paa »Salen« hang ligeledes Malerier af Frederik III og Sophie Amalie, hvorimod Peter Schön havde hængt Portrættet af sin første Hustru

*) Hun efterlod sin »kiere hossbonde, Erlig Achtbare wiss och welfornehme, kunstrige og wel Erfahrne Mand« 3 Børn, af hvilke det ældste, Datteren Dorthea (født 1660), blev gift med Købmand Gallas Clausen i Nakskov, og hvis Datter Eva Maria Gallasdatter blev gift med Apoteker i Helsingør Frantz Peckel.

og hendes Barn ind paa Svendens Kammer; denne kunde tillige glæde sig over 1 Frugtstykke, 3 Papirskobberstykker samt »1 Stykke med nøgne Billeder paa«; i Kontoret hang igen Frederik III og Gemalinde. I Stalden stod et Par brune stjernede Heste til 48 Daler og 4 Køer til 7 og 6 Daler; i Gaarden stod 4 Vogne til ialt 54 Daler. Schøns Bibliotek omfattede 68 kemiske, medicinske og farmaceutiske Skrifter foruden 51 historiske, filosofiske og religiøse Værker, alt vurderet til 64 Daler 2 Mk. 8 Sk. Apoteket vurderedes 21. Maj af den afdødes Svoger, Apoteker Christopher Hartmann i Nykøbing, og ansattes alt i alt, med Undtagelse af de Simplicia af Rødder, Blomster og Urter, der voksede her i Landet, til en Værdi af 1590 Daler 2 Mk. 11 Sk. — Apotekersvenden Anders Loumann havde i Boet 45 Sldl. tilgode for 1 $\frac{1}{4}$ Aars Tjeneste.

Peter Schøn fik 12. April 1667 Bestalling som Raadmand; han mødte første Gang 22. Maj s. A.; den 23. Juli 1673 lod han Borgmester og Raad meddele det ham af Kongen 30. April s. A. givne Fritagelsesbrev for Bestillingen »formedelst den Opvartning, Apoteket ideligen og i Særdeleshed efter de seneste derom udgangne Forordninger udkræver«; samtidigt fik han Lov til fremdeles at nyde samme Rang i Sæde og Gang i alle Forsamlinger, som han havde nydt i sin Egen- skab af Raadmand.⁷⁾

At Peter Schøn foruden sin Apotekergerning ogsaa gav sig af med Lægevirksomhed fremgaar af, at Rigskansler Christopher Urne under sin sidste Sygdom — han døde paa Aasmark paa Laaland 27. September 1663 — lod sende Bud efter »Velvis, Act oc Velfornemme Mand Peter Schøn, velforordnet Apotecker udi Naxskov«.⁸⁾

JOHAN LORENTZ FEDDER.

Død i Nakskov 1680, begr. i Kirken 12. November. Gift 26. Oktober 1676 med Enken efter foregaaende Apoteker.

Om denne Apoteker vides iøvrigt intet. Efter hans Død solgte Enken Apoteket.

JØRGEN JENSEN.

Født i Nakskov; hans Moder Magdalene Jørgensdatter var en D. a. foran nævnte upriviligerede Apoteker Jørgen Pedersen; død i Nakskov 1720, begr. 22 April i Kirken.

Gift 1) med Sophie Magdalene Schwermann, født i Tønder 1655, døbt 2. September, D. a. Apoteker Johann Schwermann og første Hustru Geske, død i Nakskov 18. August 1690, begr. 21 s. M. i Kirkens øverste Tværgang.

2) 6. Juli 1692 med Kirstine Trøner, født 15. Oktober 1672, D. a. Raadmand og Direktør ved Arresthuset samt Christianshavns Kirkes Bygning Hans Trøner og Sophie Kirstine Bruun, død i Nakskov 10. Juli 1735, begr. i Kirkens midterste Gang ved Koret.

Han gjorde først Tjeneste ved Apoteket i Nakskov, hvilket fremgaar af en Anbefaling, udstedt 1680 af Nakskov Magistrat, hvori siges, at han »tilforn baade en lang Tid haver serveret her *in officina* og staden bæst er bekiendt«. Han drog derefter til Tønder, hvor han efter sin Svigerfaders Død i 1672 drev uprivilegeret Apotekernæring, indtil det ved en Skrivelse fra Hertugen paa Gottorp blev ham forbudt i 1680. (Herom og om de stadige Stridigheder mellem Jørgen Jensen som Repræsentant for Schwermanns Arvinger og den privilegerede Apoteker i Tønder Peter Langheim er gjort Rede under »Apotekerne i Tønder«, se S. 278—282). Han købte nu Apoteket i Nakskov af Fedders Enke Anna Schielderup og ansøgte 5. December Kongen om Bevilling, da »jeg som paa stæden er barnefod, vile gierne quitere det stæd, jeg boer paa, och tiene mit fædrene Land«; 21. December 1680 udstedtes Bevillingen.

Paa Skiftet efter Jørgen Jensens første Hustru vurderedes Apoteket til 400 Rdl., Gaarden til 600 Rdl. og en ham tilhørende Have paa Rebslagerbanen til 40 Rdl. 1688 klagede han til Kongen over, at en Del Borgere solgte Akvavitter og forskellige andre Varer, hvorved der gjordes Indgreb i hans Privilegier; Klagen bevirkede et kgl. Reskript af 20. Marts s. A. til Magistraten i Nakskov, der fik Ordre til at maintainere de ham forundte Privilegier og desuden sørge for, at han blev fri for Skatter, Indkvartering, Vagthold og alle andre Paa-læg. Jørgen Jensen havde i Lære en Peter Eisenberg, S. a. Byfoged i København Frederik Eisenberg; han døde 1693, begr. 1. September i Kirkens store Gang op imod Koret.

Efter hans Død fortsatte Enken Apotekets Drift med Sønnen H a n s T r ø n e r som Provisor. Denne var født 1693, døbt 23. April, gjorde fra 1718—20 Tjeneste i Faderens Apotek og var derefter Bestyrer af det for Moderen, indtil han døde 2. April 1728. Hans Bo giver et Indblik i en ung velhavende Apotekersøns Garderobe; han efterlod

sig bl. a. en Muffering af Sølvfiligran, 1 Sølv-Hirschfænger med stort Spænde til 10 Daler, en Paryk til 3 Daler, en hvid Charings Kjortel med Sølvtraadsknapper til 8 Daler og en Kallemantes Slobrok. Han har sikkert ligget syg hele Vinteren; det hedder nemlig, at den salig Karl for de 2 Aars Tjeneste hos sin Fader indtil Boets Slutning 28. September 1720 havde 60 Daler til Gode, og derefter havde han endnu 7 Aars Løn til Gode, indtil hans dødelige Svaghed begyndte, hvilken udgjorde 210 Daler; i det hele udgjorde hans Aktiver 923 Daler, 1 Mk. 15 Sk.; hans Moder indgav herimod en Regning paa, hvad han Tid efter anden siden Faderens Død havde faaet af hende i Penge, ialt 540 Daler 4 Mk. 14 Sk.; desuden havde Begravelsen kostet 155 Daler 3 Mk. 12 Sk.⁹⁾

Efter Sønnens Død ansøgte Kirstine Jensen Kongen om, at hendes Datter Sophie Magdalene Jørgensdatter efter hendes Død maatte beholde Apoteket mod at holde en eksamineret Provisor, og dette bevilgedes 9. Januar 1729. Efter Moderens Død i 1735 overtog Sophie Jørgensdatter da Apoteket. Hun var født i Nakskov 1695, døbt 1. Maj, og blev 8. December 1721 i sin Moders Hus gift med Simon Jessen, som 14. Oktober s. A. af Nakskov Magistrat var udnævnt til Kornmaaler og Vejermester, et Embede han dog ikke overtog før 1730. (Simon Jessen havde fra 1696—1700 været paa Borgmesterkontoret i Nykøbing F., dernæst til 1705 i Rentekammerets københavnske Kontor, Godsforvalter paa Pederstrup i Vesterborg Sogn 1705—19 og 1719—20 paa Amtskontoret i Nykøbing F. 30. Juni 1723 blev han Godsforvalter paa Brattingsborg, hvilken Stilling han indehavde, indtil han 7. Juli 1730 rejste til Nakskov). Simon Jessen døde 1738, begr. 21. April i Kirken »i Gangen under Lecleret«. 6. Juni s. A. fik hans Enke kgl. Bevilling til at sidde i uskiftet Bo, og 7. August 1747 fik hun kgl. Stadfæstelse paa sin Bevilling til Apoteket. Hun døde i Nakskov 24. Juni 1753, begr. 29. s. M. »i Kirkens Tværgang for Brudens Stol«. ¹⁰⁾ Fra 1751 til hendes Død bestyrede Apoteket af hendes Søn Georg Simon Jessen, som derefter selv overtog det.

GEORG SIMON JESSEN.

Født paa Samsø 1. Maj 1725, S. a. ovennævnte Simon Jessen og Sophie Magdalene Jørgensdatter, død i Nakskov 1788, begr. 10. Juli.

Gift 1) 15. Oktober 1755 med Maren Sophie Seidelin, født 1. Juni

1735, D. a. Apoteker i Nykøbing F. Claus Seidelin, død 30. Marts 1764, begr. 6. April i Nakskov Kirke.

2) 20. April 1768 med Anne Cathrine Hincheldey, født 23. April 1736, D. a. Raadmand og Købmand i Nykøbing F. Edvard Hincheldey og Karen Høy, død paa Kathrineholm 21. August 1821 (gift 1) med kgl. Entreprenør Jens Trap).

Efter 5 Aars Undervisning i Nakskov Latinskole kom han i Lære paa Hof-Apoteket i København, hvor han var 6½ Aar indtil Juni 1746; derefter konditionerede han i 2 Aar paa Nakskov Apotek, i et Aar hos Apoteker Franck i Hamborg, et Aar paa Hofraad Stahls Apotek i Berlin, hvor han tillige studerede Kemi, Botanik, Medicin og Anatomi. Herfra vendte han, efter en Rejse over Dresden og Leipzig, paa sin Moders Begæring tilbage til Nakskov ved Mikkelsdagstid 1751. Ved Moderens Død arvede han Apoteket og fik 1. Februar 1754 Bevilning til at drive det. I 1777 byggede han et nyt Forhus til Apoteket, og over Porten lod han sætte en Sten med dette Aarstal og Bogstaverne G. J. Naar undtages Ændringen af Frontespicen — som det kan ses af de vedføjede Billeder — har Apoteksejendommen endnu i det væsentligste samme Udseende, som den fik ved denne Ombygning. I 1796, da hans Søn var Apotekets Indehaver, omtales den som »den smukkeste Bygning« i Byen, ligesom Apotekets gode Bestyrelse ved »denne sær delige og af Byen fortjente Mands Flid« gør Apoteket »til et af de bedste, om ikke det bedste Apotek, man i Provinserne udenfor København kunde opvise«. ¹²⁾ Gaardens Sidelænge, som den endnu er bevaret, er betydeligt ældre end Facadebygningen, og stammer vel i al Fald fra Peter Schøns Tid, der som nævnt var den første Apoteker, der havde sit Apotek i denne Ejendom. Apoteksejendommen er i Henhold til Lov af 12. Marts 1918 om Bygningsfredning optagen i Klasse B (Bygninger m. m., der er underkastede begrænset Fredning).

I 1777 saa Georg Jessen sig nødsaget til at klage til Kongen over Købmændenes Indgreb i hans Næring, og 17. Maj s. A. fik Stiftamtmanden desaaarsag kgl. Befaling til at paalægge Nakskov Magistrat at haandhæve Apotekeren ved hans Privilegier. ¹¹⁾ Ved Siden af Apoteket drev han en betydelig Handel med medicinske Urter, som han lod indsamle paa Laaland. Han roses som en delig Læge og god Botanikus. 6. Oktober 1779 fik han Bestalling som Postmester i Nakskov.

Efter hans Død overtoges Apoteket af Sønnen.

CLAUS SEIDELIN JESSEN.

Født i Nakskov 3. Maj 1759, S. a. foregaaende Apoteker og dennes første Hustru, død (paa Kathrineholm?) 28. April 1837.

Gift 30. Juli 1787 med Karen Hincheldey, født i Nykøbing F. 13. Februar 1769, D. a. Hofagent Hans Bergishagen Hincheldey til Egense og Karen Staal, død 1. Januar 1823.

Efter at være undervist hjemme indtil sit 16. Aar kom han 1765 til

Det gamle Apotek i Nakskov. 1860.

Lybæk i en Pension for at lære Tysk; efter et Aars Forløb kom han i Lære paa Frederiks Hospitals Apotek i København; 1781 var hans Læretid forbi, og han var derefter et halvt Aar hjemme i Faderens Apotek, indtil han fra Paaske 1782 modtog Kondition i Rostock hos Apoteker Qvistrup, som han dog maatte forlade allerede til Mikkelsdag s. A. og rejse hjem, da Faderen var syg. 1783 rejste han til Berlin og frekventerede kemiske Kollegier hos Professor Reiss, fysiske hos Acard og botaniske hos Gleditsch; 1½ Aar efter tog han til Apoteker Wiegleb i Langensalza, hvor han var i 2 Aar og igen, efter et 5 Maaneders Ophold i Paris, i et halvt Aar. Ved hans Hjemkomst blev der tilbudt ham et Lektorat ved kirurgisk Akademi, men han maatte afslaa Tilbudet, da hans Fader just nu var død, og han derfor maatte

overtage Apoteket i Nakskov. 4. Juli 1788 indstillede han sig til Examen chemico-pharmaceuticum i København og bestod med enst. Laud.¹³⁾ Efter derom indgiven Ansøgning¹⁴⁾ fik han 25. Juni 1790 Bevilling til Apoteket, som han allerede 6 Aar efter solgte til *Andreas Bagge*. Han ansøgte tillige om at maatte overtage Postmestertjenesten efter sin Fader, og anførte til Støtte herfor bl. a. i et Brev til Geheimeraad Holmskiold, dat. Nakskov 14. Juli 1788, hvem han bad støtte Ansøgningen, at i den af hans Fader »ny opbygte grundmurede Gaard findes alle mulige Bekvemmeligheder for Postvæsenet.«¹⁵⁾

1796 solgte han Apoteket og købte da Adserstrup Hovedgaard i Sandby Sogn, Laalands Nørre Herred, efter at den foregaaende Ejer, hans Svoger, Etatsraad S. A. Dons, havde afhændet Bøndergodset fra den. Nogle Aar senere ombyttede han denne med Gaarden Kathrineholm i Krummerup Sogn, Øster Flakkebjerg Herred, da denne som en Parcel af Gyldenholm udskiltes; han opførte her en Hovedbygning og opkaldte Gaarden efter sin Stedmoder Cathrine Hincheldey. — I Kancelliets Indstilling til Kongen om at tildele ham Titel som virkelig Kancelliraad — 21. April 1812 fik han Udnævnelsen — siges, at han har udmærket sig som en driftig Landmand; han var den første paa Laaland, som begyndte at drive en stor Hovedgaard uden Hoveri og opførte i den Anledning 8 nye Huse og etablerede derudi ligesaa mange Familier ved Godset; med stor Bekostning har han ladet udføre Udgravning af 250 Tdr. Land Mose; derhos har han gjort sig fortjent ved, at han til Indretning af Gymnastikøvelser ved Herlufsholm Skole har skænket 3000 Rdl. til Anskaffelse af de nødvendige Apparater. Han har skrevet forskellige Bidrag til landøkonomiske Tidender.

ANDREAS BAGGE.

Født i Kalundborg 1765, døbt 24. November, S. a. Toldforpagter, Raadmand Peder Bagge og Maria Gottlieb (en D. a. Apoteker i Kalundborg Nicolaj Frederik Gottlieb), død 4. Januar 1830.

Gift 1) 17. November 1796 med Elise Hej, født 1776, død 1809, begr. 28. Marts.

2) 21. Maj 1811 med Sophie Hedewig Schwensen, født i Nakskov 4. Marts 1793, D. a. Herredsfoged, Kancelliraad Frederik Schwensen og Elisabeth Marie Kohlenberg, død 3. September 1823.

Han stod i Lære hos Apoteker Mouritz Biering i Aarhus (Løve-

Apoteket), hos hvem han forblev 1 Aar efter Læretidens Udløb, konditionerede siden i 5 Aar hos Eftermanden Ole Severin Bøggild og tilsidst 2½ Aar paa Apoteket i Kalundborg, hvor han var, da han 30. Oktober 1792 underkastede sig Examen pharmaceuticum, som han bestod med enst. Laud.¹⁸⁾ 1796 købte han Nakskov Apotek, hvortil han fik Bevilling 18. November s. A. 1828 overdrog han det til sin Søn.

Han var Forligskommissær, og 22. Maj 1826 fik han Titel som Assessor pharmaciae (7. Rangkl. Nr. 1). Et morsomt Bidrag til Kendskabet til hin Tids Livsførelse haves i et Svar, som Kancelliet gav paa en Ansøgning, som Apoteker Bagge i 1806 indsendte om at maatte afholde et *Bal en Masque*; Begæringen blev afslaaet, »da denne Forlystelse kan have en skadelig Indflydelse paa de mindre Købstæder ved at udbrede en forhen ubekendt Luxus«. ¹⁸⁾

CHRISTIAN JOSEPHSEN STEEN BAGGE.

Født i Nakskov 4. September 1802, S. a. foregaaende Apoteker og dennes første Hustru, død i Nakskov 3. December 1829.

Gift 23. Marts 1827 med Charlotte Amalie Dorph, født i Nakskov 28. Oktober 1804, D. a. Købmand Hans Trap Dorph og Margarethe Reimer. (gift 2) med Prokurator i Nakskov Bonne Bonnezen).

Efter i 5 Aar at have gaaet i Nakskov lærde Skole, blev han i 4 Aar Discipel paa Faderens Apotek. Attest desangaaende udstedtes 10. Juli 1823. Efter endt Læretid opholdt han sig i København, hvor han hørte Forelæsninger, inden han 25. Juli 1823 indstillede sig til Eksamen, som han bestod med *haud. illaud.*¹⁹⁾ Det følgende Aar overdrog Faderen ham Apoteket, hvortil han fik Bevilling 31. Juli 1829.¹⁷⁾ Knapt et halvt Aar efter døde han, en Maaned før Faderen.

Apoteket blev derefter drevet af Boet efter Assessor pharm. A. Bagge, indtil det solgtes 1832 ved Auktion til Lauritz Schmidt.

LAURITZ SCHMIDT.

Født i Holsten 1793, død i København 17. Juni 1871. Gift i Maribo 18. Februar 1831 med Emilie Kjergaard.

Han tog farm. Eksamen ved Universitetet i Kiel og ansøgte derefter det slesvig-holstenske Kancelli om Tilladelse til at anlægge et Apotek i Wesselburn, en lille Flække, beliggende en Mils Vej fra Heide i Hol-

sten, men fik Afslag paa Grund af den ringe Afstand fra denne By, der havde 2 Apoteker. 1817 gav Frederik VI ham alligevel den ønskede Tilladelse; samme Aar indrettede han Apoteket, der havde god Fremgang; nogle Aar senere lod han ved Siden af Kirken opføre en ny Ejendom, der var til stor Pryd for Byen, hvortil han flyttede sit Apotek. 1830 solgte han begge Dele til cand. pharm. Georg A. Mellin for 25000 Rdl. kurant.¹⁸⁾ I 1832 købte han ved Auktion Apoteket i Nakskov for 1000 Rdl. Sølv og 25000 Rdl. i Papirer. Auktionskødet udstedtes 16. September og Bevillingen 2. Oktober 1832.¹⁹⁾ I 10 Aar var han Indehaver af Nakskov Apotek, hvorefter han solgte det til Vibedø Hoffmann og flyttede til København. Her blev han, der dengang var en velstaaende Mand, Ejer af en Del Ejendomme. Han døde imidlertid i yderst trange Kaar.

(I Juni 1836 lod Konferensraad Donner ved Prokurator Bonnezen i Nakskov Schmidts Bo rekvirere taget under Behandling som fallit for en Fordring stor 1066 Rdl. r. S. 23. Oktober 1837 dømte Overretten, og 21. Februar 1839 stadfæstede Højesteret dennes Dom, at Fallitbehandlingen var uefterrettelig og tilkendte Schmidt en Erstatning, der af uvillige Mænd ansattes til 9000 Rdl. r. S., nedsat ved Hof- og Stadsretsdom i 1840 til 6000 Rdl., hvilken Sum Donner ved Indstævning til Højesteret søgte yderligere nedsat.)²⁰⁾

Efter Berl. Tidende 18. Juli 1868 refererer »Archiv for Pharmaci og Chemi« i 1868 følgende:

Retssag. Forhenværende Apoth. Lauritz Schmidt er ved Københavns Amts søndre Birks Politiret dømt til en Bøde af 10 Rdl. til Amtets Fattigkasse for Overtrædelse af Bestemmelserne i Plakat 1ste December 1779 og Næringsloven 29de December 1857 § 32 idet han i Berlingske Tidende af 6te Mai underretter dem, der have benyttet det af ham opfundne og med saa meget Held anvendte Helbredelsesmiddel for Gigt, Podagra, Lamhed og rheumatiske Smerter samt for Lunge- og Brystsygdomme og til Opnaaelsen af høi Alder, om at han var flyttet, og at han fra Kl. 3 om Eftermiddagen var at træffe hos Materialist Bruun, med Tilføiende, at Brugsanviisninger og en nøiagtig Beskrivelse meddeltes gratis enten af Bruun eller af Schmidt selv. Dommen er endvidere motiveret derved, at Schmidt allerede i 1861 af Københavns Politi er bleven advaret mod at anmelde sit Middel i Bladene, og at hans Erklæring, at han nu kun har villet underrette om sin Flyt-

ning, ikke kunde komme i Betragtning ligeoverfor den ham givne Advarsel.

VIBEDOR HOFFMANN.

Født i Rønne 23. Oktober 1815, S. a. Kommandant paa Bornholm, Oberst Poul Magnus v. Hoffmann og Anne Kathrine Steenbeck, død paa Blombacka i Vestergötland, Sverige, 23. Februar 1889.

Gaardparti fra »Det gamle Apotek« i Nakskov.

Gift i Stockholm 3. Juni 1852 med Charlotte Fredrika Norling, født i Stockholm 11. Juli 1826, D. a. Overdirektør ved Veterinærinrættningerne i Sverige Sven Adolph Norling og Fredrika Eleonora Lagerheim.

Tog 1835 Examen artium, 1836 Examen philosophicum, studerede derpaa Kemi ved den polytekniske Lærestalt og erhvervede sig dernæst Øvelse i de praktiske farmaceutiske Arbejder hos Apoteker E. C. Barfoed i Stege; efter i 1839 at have bestaaet Medhjælpereksamen, studerede han et halvt Aar ved polyteknisk Lærestalt og bestod 1840 I farm. Kandidateksamen med haud. illaud. 2 Aar efter købte han Nakskov Apotek for 55000 Rdl. og fik Bevilling dertil 9. September

1842.²¹) I 1846 solgte han Apoteket til F. A. V. Pontoppidan og købte s. A. Godset Blombacka i Vestergötland, hvor han boede til sin Død.

FREDERIK ANDREAS VALDEMAR PONTOPPIDAN.

Født i Nakskov 11. Januar 1813, S. a. Borgmester, senere Birkedommer paa Falster, Etatsraad Erik Peter Pontoppidan og Charlotte Wilhelmine Elisabeth Wettergreen, død paa Frederiksberg 9. April 1891.

Gift med Petrea Louise Cathrine Reiersen, død paa Frederiksberg 3. Marts 1888.

Han disciplinerede hos Apoteker J. B. Rieffesthal i Eckernførde og tog 1835 I farm. Kandidateksamen med Laud. 19. November 1846 fik han Bevilling til Nakskov Apotek, som han s. A. havde købt for 47.500 Rdl. I 1868 solgte han Apoteket og levede derefter som Rentier paa Frederiksberg.

PETER FREDERIK BAGGE.

Født i Nakskov 31. Marts 1813, S. a. Apoteker Andreas Bagge og dennes anden Hustru, død i København 17. December 1887.

Gift med Charlotte Lucie Theisen, født 1. Januar 1806, død 30. August 1890.

Tog 1833 Examen artium, det følgende Aar Examen philosophicum, disciplinerede paa Svane-Apoteket i København og tog 1836 II farm. Kandidateksamen med haud. ill. 1838 blev han Apoteker i Nysted (Bevilling 28. April s. A.) og drev dette Apotek til 1834, i hvilket Aar han købte Apoteket i Maribo med det dertil knyttede Filialapotek i Rødby; 10. November 1855 fik han Tilladelse til at sælge Rødby Apotek, som blev selvstændigt fra 1858. I 1868 købte han Apoteket i Nakskov med tilliggende Ejendomme og Jorder for 62000 Rdl. og ansøgte om Bevilling til dette, uanset at han endnu ogsaa var i Besiddelse af Maribo Apotek; ved Skrivelse af 5. November 1868 meddelte Justitsministeriet Amtmanden over Maribo Amt, at Ansøgeren ikke fik meddelt nogen Bevilling, førend han havde godtgjort at have afhændet Maribo Apotek, hvorimod han fik Tilladelse til for et Tidsrum af et Aar at lade Nakskov Apotek bestyre for sin Regning af en af Sundhedskollegiet approberet Provisor. 1869 solgte han Apoteket i Maribo

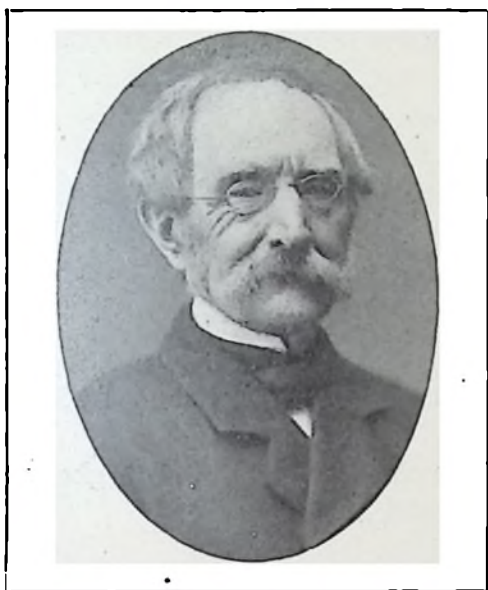
til Th. A. V. Ruge og overdrog n. A. Apoteket i Nakskov til sin Søn A. A. Bagge. Han levede derefter som Rentier i København til sin Død.

P. F. Bagge var i en Del Aar Provinsialkasserer i det pharm. Understøttelsesselskab.

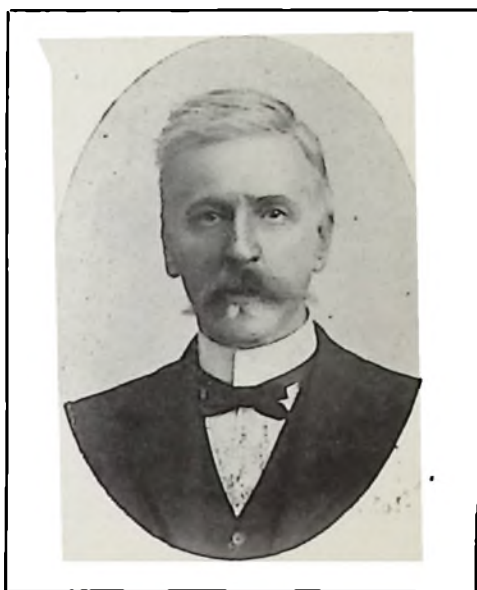
AXEL ANDREAS BAGGE.

Født i Nysted 9. Februar 1843, S. a. foregaaende Apoteker.

Gift i Thoreby, Laaland, 23. April 1869 med Kirstine Juliane Ras-

Peter Frederik Bagge

Axel Andreas Bagge

mussen, født i Stubbekøbing 7. April 1847, D. a. Forpagter af Sundby Færgegaard Carl Magnus Rasmussen og Mine Andersen.

Tog 1863 Examen artium, 1864 Examen philosophicum, discipline-rede paa Maribo Apotek, tog farm. Medhjælpereksamen ved Laaland-Falsters Fysikat August 1865 (II Kar.) og farm. Kandidateksamen 1867 I (n. c.) og 1867 II (haud. ill.). Konditionerede derefter et halvt Aar paa Hjorte-Apoteket i København, et halvt Aar paa Saksjøbing Apotek og var derefter paa Faderens Apotek i Maribo, indtil han 1. Maj 1870 overtog Apoteket i Nakskov for en Købesum af 62000 Rdl. Bevilning hertil fik han 27. Juni 1870 men solgte allerede det følgende Aar Apoteket til C. P. C. Fischer. Fra 1871 til 1880 var han Indehaver af »Falkonergaardens Sæbe Fabriker« og derefter fra 1880 til 1908

Medindehaver af Firmaet »Buchs Farvefabrik« i København. Siden da Rentier paa Frederiksberg.

CARL PETER CHRISTIAN FISCHER.

Født i København 15. Marts 1840, død i København 5. Februar 1905. Gift 4. Oktober 1873 med Sophie Helene Jessen, født 21. September 1847, D. a. Skibs- og Varemægler i Nakskov Claudius Otto Jessen og Julie Henriette Andresen.

Var Discipel paa Gammel Torvs Apotek i København fra 1855, tog Medhjælpereksamen ved Københavns Stadsfysikat 12. Oktober 1859 (II Kar. ved praktisk, I Kar. ved teoretisk Prøve) og farm. Kandidat-eksamen 1861 II (Laud). I Juli 1871 købte han Apoteket i Nakskov for en samlet Købesum af 75000 Rdl. til Overtagelse med det samme og fik Bevilling dertil 6. September 1871. I 1887 solgte han Apoteket til J. C. M o n b e r g og boede derefter som Partikulier paa Frederiksberg til sin Død.

JOHAN CHRISTIAN MONBERG

købte Apoteket i Nakskov i Slutningen af 1886 til Overtagelse 1. Januar 1887 for 260.000 Kr.; Bevillingen udstedtes 21. April 1887. I 1894 solgte han det til F. E. B r i x.

J. C. Monberg var tidligere Apoteker i Stege, senere i Vordingborg og Skelskør. (Biografi under Skelskør Apotek).

FREDERIK ELLERHUSEN BRIX.

Født i Aalborg 20. December 1856, S. a. Direktør i Aalborg Sparekasse, Borgerrepræsentant, Overformynder Peder Brix og anden Hustru Martha Marie Torckelson, død i København 18. Februar 1921.

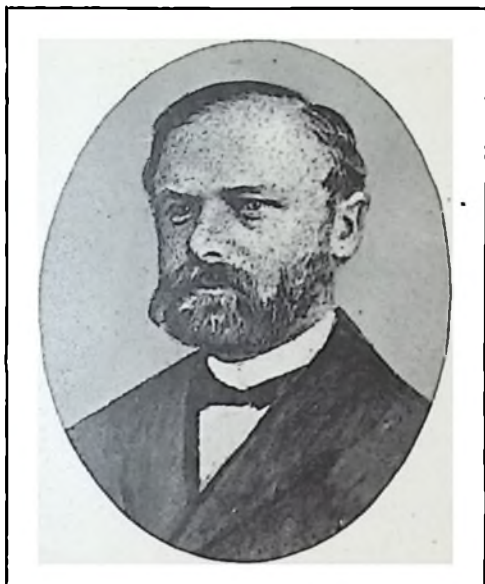
Gift i København 21. Februar 1903 med Eva Agnete Dons, født 29. Marts 1879 paa Seestgaard ved Kolding, D. a. Proprietær Niels Dons og Katrine Sofie f. Bøttern.

Discipel paa Løve-Apoteket i Hjørring fra September 1873 til Juni 1876, farm. Candidateksamen 1879 I (Laud.). Var senere ansat paa Saltraffinaderiet i Aalborg og derefter Teglværksejer ved Thisted, indtil han i 1894 købte Nakskov Apotek til Overtagelse 1. April d. A.; Købesummen var 275.000 Kr. og Bevillingen udstedtes 3. September 1894. 2 Aar senere solgte han Apoteket til A. M. L u n d h og var derefter igen Teglværksejer og Fabrikant, dels i Brønshøj, dels i Vanløse; han

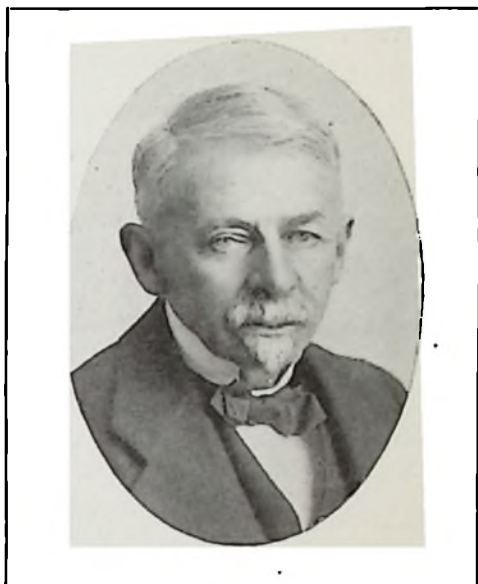
var til sin Død Medlem af Delegationen i »Aktieselskabet Teglværkernes Centralkontor« i København.

ANDREAS MOLBECH LUNDH

købte Apoteket i Nakskov i Juni 1896 til Overtagelse 1. September s. A.; Købesummen var 275.000 Kr.; Bevillingen udstedtes 2. Oktober 1896. I 1908 solgte han Apoteket til O. V. Poulsen og Th. Pedersen.

C. P. C. Fischer

F. E. Brix.

A. M. Lundh blev senere Apoteker i Randers (Svane-Apotek) og Vordingborg med det dertil hørende Hjelpeapotek i Lundby (Biografi under Vordingborg Apotek).

OLUF VOLMER POULSEN

købte 13. Oktober 1908 sammen med Thorvald Pedersen Apoteket i Nakskov til Overtagelse 1. November s. A.; Købesummen var 355.000 Kr. (incl. Ejendom) og Bevillingen for begge Indehavere udstedtes 5. Januar 1909. I 1912 solgte de Apoteket til den nuværende Indehaver M. L. Lund.

O. V. Poulsen blev senere Apoteker i Charlotte Amalie paa St. Thomas, D. V. I., og i Vejle (Biografi under »St. Thomas Apotek i Vejle«).

THORVALD PEDERSEN.

Født i Korsør 18. Marts 1883, S. a. Fabrikejer Thorvald Pedersen og Caroline f. Christensen.

Gift i Fredericia 14. September 1921 med Edith Kirstine Elisabeth Matthiessen, født i Fredericia 12. September 1892, D. a. Telegrafbestyrer Hugo Matthiessen og Mary f. Hansen.

Discipel paa Vordingborg Apotek fra 1. August 1898 til 1. September 1901, tog farm. Medhjælpereksamen Oktober 1901 (I Kar.) og farm. Kandidateksamen April 1903 (I Kar.). Konditionerede derefter paa Vestervig Apotek, Kommunehospitalets Apotek i København, Kultortovets Apotek i København, Ny Apotek i Næstved og, efter et Ophold i New Zealand fra September 1905 til Februar 1908, paa Borup Apotek og Samsø Apotek. Var fra November 1908 til September 1912 Indehaver af Nakskov Apotek sammen med O. V. Poulsen (se ovenfor). Bor nu i Korsør. (Om Køb af Apotekerne i St. Thomas, tidl. D. V. I., og i Sønderborg se under disse Apoteker).

MICHAEL LARS LUND.

Født i Frederikshavn 10. Juni 1873, S. a. Købmand Michael Frederik Lund og Engel Cathrine f. Kjelder.

Michael Lund.

Gift i Hobro 26. Juli 1899 med Emilie Marie Magdalene Hansen, født i Hobro 3. November 1876, D. a. Apoteker, Justitsraad Hans Henrik Hansen og Anna Catharina f. Hansen.

Discipel paa Frederikshavn Apotek fra August 1888 til Juni 1892, tog Medhjælpereksamen i København Juni 1892 (I Kar.) og farm. Kandidateksamen i Juni 1896 (I Kar. m. Udm.). Konditionerede som exam. pharm. paa Frederikshavn Apotek 1892—1894 og efter Kandidateksamen paa Hobro Apotek 1896—1897 og paa Love-Apoteket i Aarhus 1897—

1898; var derefter i sidste Halvdel af 1898 og første Halvdel af 1899 beskæftiget med Gæringsfysiologi og Arbejde ved Spritfabrikation. Ved Kontrakt af 7. Juli 1899 købte han Apoteket i Reykjavik til Overtagelse 8. August s. A. for en Købesum af 120.000 Kr. og drev dette til 1911 (se Reykjavik Apotek). Købte derefter Apoteket i Nakskov ved Kontrakt af 16. August 1912 (tinglæst 13. Januar 1913)

„Det gamle Apotek“ i Nakskov.

for en Købesum af 365.000 Kr. til Overtagelse 31. August s. A.; Bevilningen hertil udstedtes 29. August 1912 og Skødet udstedtes 4. Januar 1913 (tinglæst 13. s. M.).

Apoteker M. L. Lund blev 4. Juli 1911 udnævnt til Ridder af Danebrog og er siden April 1921 Medlem af Nakskov Byraad; fra 1916 til 1921 var han Formand for Danmarks Apotekerforenings Laaland—Falster Kreds.

Det gamle Apotek i Nakskov havde tidligere, skiftende med Rødby Apotek, Leverance til den distribuerende Læge i Gloslunde; denne overgik fra 8. August 1913 helt til Nakskov Nyt Apotek.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet hovedsageligt paa Grundlag af Manuskript og Optegnelser i E. Dams efterladte Samlinger.

- 1) Smaalandenens Registre Nr. 5. 1596—1648, Fol. 239—240; 1648—1660, Fol. 11—13.
- 2) Indk. Breve til Danske Kancelli 1645 (Orig.).
- 3) » » » » » 1649.
- 4) Smaalandenens Registre Nr. 7, Fol. 15—16.
- 5) » » » » , Fol. 107.
- 6) Vielsesbrev dat. 13. Juni 1668. (Smaal. Reg. Nr. 8. Fol. 190).
- 7) Smaal. Registre Nr. 8, Fol. 154; Nr. 9, Fol. 409.
- 8) Niels Bang: Ligprædiken over Christopher Urne. Kbhvn. 1665. S. 45.
- 9) Nakskov Skifteprotokol.
- 10) Supplik Protokol 1753. H. 1131.
- 11) D. Kanc. Brevbog 1777. 765.
- 12) G. L. Baden: Nakskovs nuværende Forfatning. Kbhvn. 1796.
- 13) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
- 14) Supplik Protokol 1790, I Halvaar, 7 Æ. B. 2246.
- 15) Dokumenter fra Geheimeraad Holmskiolds Stervbo 1772—96.
- 16) 5. Dep. Brevbog 317. 1/2 1806. 1 G. 203.
- 17) 3. Dep. Registr. 1828—30, Fol. 258, Nr. 1075.
- 18) Schmidt: Taschenbuch über die Entstehung der Apotheken ... Flensburg 1835. III, S. 146.
- 19) 3. Dep. Registr. 1832. Nr. 1251.
- 20) Allerunderdanigst Indlæg i Sagen mellem Apoteker Lauritz Schmidt og Konferensraad Donner R. af Db. Af Lauritz Schmidt, Apoteker i Nakskov. Kbhvn. 1841.
- 21) 3. Dep. Registr. 1842, Fol. 441, Nr. 1978.

KØGE APOTEK

JØRGEN BERENDTSEN.

Dod i Køge 1682, begr. i Kirken 7. Februar. (Hvem hans Forældre var, vides ikke; hans Moder begravedes i Køge 15. Oktober 1654).

Gift i Køge 1. November 1663 med Cathrine Jacobsdatter, døbt i Køge 8. August 1645, D. a. Handelsmand Jacob Sørensen Overberg og Sara Hansdatter, død paa Vognserup 15. November 1718, begr. i Køge Kirke 26. s. M. (Gift 2) 17. Juli 1683 med Peder Lauridsen af Krænkerup; 3) med Assessor i Admiralitetskollegiet Jens Hellegaard til Vognserup).

Han fik 30. August 1646 efter Borgmestres og Raads Anbefaling Bevilling til at oprette et Apotek i Køge. (Bevillingen stadfæstedes 20. April 1661, 28. April 1669 og 6. Juli 1670).¹⁾ Det blev ved denne Bevilling tilladt Jørgen Berendtsen at være alene Apoteker i Køge, at sælge og afhænde «hvis *Medicamenta composita* och *simplicia*, samt *Aqvæ vitæ* og andre destillerede Vande (dog andre der i Byen boende ej hermed forment at sælge Køkken *Speceri*, Brændevin, som ej til anden Slags Drik er destilleret, eller andet, som Apoteket ej særdeles kan vedkomme)«. Han fritoges for at svare Skatter, Indkvarteringer og Andet, dog Told, Akcise og Konsumption undtaget, men ses dog at have svaret 24 Daler aarlig til Byens Kæmnerkasse. Ved Stadfæstelsen af 28. April 1669 blev han »entlediget og forskaanet« for Værgemaal og Formynderskab for afdøde Raadmand Jens Hansen Ribers Born, som ham af Borgmester og Raad »imod vores forrige udgivne Brev paalagt var«; Kongen havde rigtignok under 2. Januar 1668 beordret Apotekeren til sammen med 3 andre Borgere i Køge at overtage Værgemaal, men nu hed det, at »hvis Proces og Rettergang derom

imod ham været haver skal være ophævet og afskaffet.²⁾ Medens Svenskerne 1658—60 huserede paa Sjælland, hjemsøgte de ogsaa Køge, som maatte udrede store Skatter; Jørgen Berendtsen maatte saaledes i 1658 fra 11. August til 9. Oktober levere Medikamenter til de svenske Tropper for et Beløb af 333 Rdl.³⁾

Berendtsen indrettede sit Apotek i sin Ejendom paa Brogades vestre Side, rimeligvis det nuværende Nr. 6. Denne Gaard solgte han ved Købebrev, tinglæst 5. April 1665, til Borgmester og Raad samt Latinskolens Forstander Peder Hansen; den betegnes da som liggende i Brostræde vesten Gaden, strækkende sig fra Algaden og neder udi vesten til Aastrædet, som løber fra Torvet og ned til Aaen. Samme Dag fik Apotekeren af Skolens Forstander Købebrev paa den nuværende Apoteksgrund.⁴⁾ Den Gaard, som tidligere havde staaet her, tilhørte i sin Tid Borgmester Søren Knudsen, derefter Borgmester Hans Christensen Humble og senere Søren Knudsens Broder Lauritz; alle 3 havde været gift med Karen Hansdatter, hvorfor Gaarden ogsaa almindeligt kaldtes »Karen Hansdatters Gaard«; i Svenskekrigens Tid ejedes Gaarden af Birgitte Dysters og blev da ødelagt. Dens Levninger takseredes 1662 til 360 Rdl.⁵⁾, og Pladsen solgtes d. A. ved kgl. Resolution af 7. Juni til Jørgen Berendtsen for 466 Rdl. 4 Mk., hvorved Skolen tabte 533 Rdl. 2 Mk. af de 1500 Kurantdalere, der indestod i den af Søren Knudsens Legat til Præsten og Skolen (Fundats af 4. August 1631).

28. Januar 1682 bevilgede Kongen Berendtsens Hustru og Arvinger, at hans Lig maatte »opstaa« over den ordinære Tid;⁶⁾ hans Ægteskab var barnløst. I Køge findes endnu som Minder om dette Ægtepar et Legat for de Fattige (oprindelig 40 Specier), endvidere i Kirkens Kor et Par Malmbalustre med deres Navne og Aarstallet 1682, samt paa Apotekets Hovedbygning mod Gaarden Initialerne J. B, C. J. D.

JØRGEN HERVIG.

Død i Køge 1708, begr. 12. Marts i Kirkens nordre Kapel i et Begravelsessted, han havde købt 26. April 1692.

Gift 1) i Køge 19. Juli 1683 med Vibeke Eriksdatter, døbt i Køge 12. August 1649, D. a. Raadmand Erik Christensen Bagger og Cathrine Hansdatter, død i Køge 22. Januar 1687, begr. i Kirkens Kor 28. s. M.

2) med Dorothea Becker, født Maj 1668, D. a. Apoteker i Odense

Jacob Gottfried Becker og første Hustru Catharina Heerfordt, død i København 1739 (gift 2) med efterfølgende Apoteker).

Jørgen Hervig, »den ærlige, agtbare og velforstandige unge Mand«, fik Bevilling til Køge Apotek 15. Maj 1683⁷⁾ og fik Skøde paa Gaard, Grund med Have og Apotek af Jens Hellegaard og Cathrine Jacobsdatter 13. Juni 1689.

I Skiftet efter Hervig første Hustru betegnes Apotekergaarden som

Parti af Køge Apoteks Kældere.

beliggende mellem Søkortdirektør Jens Sørensens Gaard paa den nordre og Oluf Nielsens paa den søndre Side; den vurderedes til 1200 Rdl. Det »gamle Apotek« med alt Tilbehør vurderedes til 1400 Rdl., Løsøre og andet Husgeraad til 400 Rdl.; i Kælderen fandtes Vin og Brændevin for 200 Rdl.; i udestaaende Fordringer var der 200 Rdl., ialt Aktiver for 3445 Rdl. Herimod stod Passiver til Beløb 2650 Rdl., deriblandt en Panteobligation til Cathrine Jacobsdatter, sal. Peder Lauridsens af 11. Juni 1685. Boets Overskud var 795 Rdl.⁸⁾

I Skiftet efter Jørgen Hervig selv betegnes Gaarden som liggende mellem Jens Sørensens og Henning Joensen Baggers Ejendomme; den takseredes nu kun til 900 Rdl. Apotekets Varer og Materialier vurde-

redes af Provisoren i Stege Peter Terkelsen og Sønnen Erik Christian Hervig til 2000 Rdl.; paa Gaarden holdtes 2 Køer og 7 Faar. Boets Aktiver udgjorde 6151 Daler 1 Mk. 4 Sk., dets Passiver 1351 Daler 1 Mk. 4 Sk.; Overskudet var saaledes 4800 Sldl.^o)

Efter Jørgen Hervigs Død blev Enken siddende med Apoteket, indtil hun i 1713 ægtede efterfølgende Apoteker.

ANDREAS WINTHER.

20. Maj 1713 fik denne Bevilling til Apoteket i Køge og ægtede kort efter, 31. Maj s. A., Jørgen Hervigs Enke. 2 Aar efter købte han imidlertid Løve-Apoteket i København af Gregorius Fleischers Arvinger og flyttede da til København. I Efteraaret ansøgte ovennævnte Peter Terkelsen, som i 6 Aar havde været Provisor i Stege, om Bevilling som Apoteker i Køge i Winthers Sted. Winther protesterede imidlertid 16. November herimod, med mindre Terkelsen efter billig Pris vilde afkøbe ham Apotek og Gaard, og henstillede, at hans egen Stedsøn eller Steddatter langt hellere maatte overtage Apoteket. Der blev da indstillet til Kongen, at saafremt Terkelsen ikke kunde blive enig med Winther om Købet, burde denne tillades en vis Tid af 2 Aar at sælge Køge Apotek.^o) Winther er aabenbart gaaet af med Sejren, for 4. August 1719 udstedte han Skøde paa Apotek og Gaard til sin Stedsøn.

(Biografi under »Løve-Apoteket i København«).

ERIK CHRISTIAN HERVIG.

Født i Køge 1685, døbt 28. Oktober, S. a. Apoteker Jørgen Hervig og første Hustru Vibeke Eriksdatter, død i København (før 17. Maj 1752).

Gift 1) i København Helligaands Sogn 3. Januar 1719 med Catharine Brennicke, født i Nakskov 24. Maj 1691, D. a. Købmand Antoni Brennicke og Ane Jørgensdatter, begr. i Køge Kirke 21. December 1725.

2) i København Helligaands Sogn med Edle Marie Hørning, døbt i Bregninge ved Kallundborg 11. September 1709, D. a. Sognepræst Hans Jørgensen Hørning og Else Jacobsdatter Gram, begr. i Køge Kirke 21. September 1731.

Erik Hervig blev som nævnt i 1719 Ejer af Køge Apotek og har formentlig indtil da bestyret det for sin Stedfader; nogen Bevilling for ham kendes ikke. I 1730 solgte han Apoteket til Adolf Drøge og har, som det fremgaar af dennes Ansøgning om Bevilling, haft van-

skeligt ved at klare sig. Dette fremgaar ogsaa af Skifterne efter hans Hustruer; Boet viste paa Skiftet efter hans første Hustru et Overskud paa 383 Rdl. 2 Mk. 12 Sk., medens Skiftet i 1731 efter den anden Hustru viste et Underskud paa 6 Rdl. 3 Mk. 13¹/₂ Sk.¹⁰)

Hans første Bryllup stod hos Brudens Broder, Vinhandler Jens Brennicke, boende i »Capo de bonne Esperance« paa Hj. af Købmagergade og Løvstræde i København; det andet Bryllup fejredes hos Kammerraad Anders Jørgensen i Kompagnistræde.

ADOLF DRØGE.

Født i Rinteln (?)*), død i Køge 1757, begr. i Kirken 9. Maj. Ugift.

Ved fjerde Auktion 14. Marts 1730 købte han Apoteket i Køge for 1600 Rdl.; Skødet udstedtes først 26. Marts 1734. Bevillingen udstedtes 20. December 1730; 3. August s. A. var han bleven eksamineret af det medicinske Fakultet i København, der fandt ham veløvet i Apoteker-kunsten. I sin Ansøgning om Bevilling siger han, efter at have anført at have været Medhjælper hos Hofapoteker Gottfried Becker i København, at han alt kendeligt havde forbedret Apoteket, og beder om, at Kongen vilde tilholde Magistraten at haandhæve ham i hans Rettigheder, da Barberen der paa Stedet falholdt adskillige Medikamenter, ligesom der i Kramboderne solgtes Ting, som alene burde søges paa Apotekerne; hvis dette ikke forhindredes, frygter han for at blive ruineret ligesom sin Forgænger.¹¹) 1748 solgte han Apoteket til F. H. F u n c k.

Drøge ejede foruden Apoteket flere Jordstykker i Byen. 19. Juni 1735 købte han af Jørgen Poulsen Copmand et Vænge østen Køge, strækkende sig til Byens Aa og til Byens Agevej, som løber mellem Vænget og Brogades Gaardes Haver. 10. Juli 1736 købte han af Elisabeth sal. Evert Jensen Heilskovs et Stykke Jord liggende »paa Volden« og fordum brugt til Kaalhave.¹²) — Sit Begravelsessted paa søndre Side af Kirkens Kor havde han 3. August 1735 købt af Sognepræst Jørgen Hervigs Enke.¹²) (En Søn af foran nævnte Apoteker Jørgen Hervig og Vibeke Eriksdatter).

*) Han var Søn af Anton Heinrich Drøge, der i 1697 fik en Datter døbt i St. Nicolai Kirke i Rinteln (tidl. Hovedstad i det kurhessiske Grevskab Schaumburg) og stammer da sandsynligvis selv fra denne By.

FREDERIK HANSEN FUNCK.

Født i Køge 1716, døbt 6. August, S. a. Felbereder Hans Pedersen Funck og Øllegaard Nielsdatter, død i Køge 1764, begr. i Kirken 30. Marts.

Gift 1) i Køge 12. September 1749 med Anna Marie Silkou.

2) med Helvig Marie Lorentzen, født i Karlslunde 19. August 1719, D. a. Sognepræst, Magister Lorentz Nikolajsen Lorentzen og Elisabeth Dorothea Mikkelsdatter Højelse, død i Køge 7. Maj 1766.

Efter i nogle Aar at have været Medhjælper hos Drøge, købte han Apoteket ved Kontrakt af 13. Maj 1748; ved sin Eksamen befandtes han nogenlunde dygtig, og han fik Bevilling 2. August 1748. I 1752 ansøgte han Kongen om tillige at maatte være Barber, hvilket ikke blev bevilget, og i det følgende Aar solgte han Apoteket til Herkules Weyer. Han levede derefter som Vinhandler i Køge; ved Auktion fik han sig 7. September 1756 tilslaaet nogle af Raadhusets Værelser, som han tillige med Kælderen havde til 1. April 1763. Boet efter ham viste det betydelige Overskud af 10856¹/₄ Rdl.¹³)

HERKULES WEYER.

Født i Gjerpens Præstegæld ved Skien i Norge 1721, døbt 11. Marts, S. a. Niels Herculesen Weyer og Birgitte Gjertsdatter Lange, død i København 14. Maj 1800.

Gift 20. September 1754 paa Gl. Køgegaard med Hedvig Margrethe Keutel, født 1724, død 18. Juli 1789, begr. 24. s. M. i Køge Kirkes »brede Gang«.

12. December 1753 fik han Skøde paa Køge Apotek med tilhørende Ejendom; Gaarden vurderedes da til 1580 Rdl.; sin Bevilling fik han 21. December 1753 (stadfæstet 24. April 1767). Apoteket drev han til 1790, da han afstod det til N. N. Blumensadt, hvorefter han flyttede til København; her døde han 10 Aar senere som en velstaaende Mand.

Weyer var en meget driftig Mand, der paa forskellig Maade søgte at udvide Omraadet for sin Virksomhed, ligesom han træffes blandt Medlemmerne af det københavnske Selskab for Borgerdyd. 5. Januar 1755 søgte han Kongen om Privilegium paa at falholde Vin og Brændevin i store og smaa Partier; denne hans Plan strandede dog paa Magistratens Erklæring af 6. Februar s. A., at saadant ikke kunde tillades.

Køge Apotek ca. 1860.

da dens Iværksættelse vilde berøve Magistratens Medlemmer deres hele Løn af Raadhuset, som allerede havde Privilegium paa den nævnte Handel.¹⁴⁾ Da denne Plan til større Fortjeneste saaledes ikke lykkedes, forsøgte Weyer — og med bedre Held — paa at blive Postmester, idet han 1757 ansøgte Kongen om Succedance paa Postmestertjenesten i Koge efter den daværende Postmester, Organisten Wentzel Jørgensen Lund; dette bevilgedes ham 4. Februar 1757, dog uden at svare nogen aarlig Rekognition, hvorimod han straks skulde paatage sig at være Vært smst. for den laalandske agende Post og blive ved samme Forretning, saa længe de agende Postmestre forlangte det, uden at prætere nogen større Løn derfor.¹⁵⁾ Organist Lund døde 28. Juni 1757, og Weyer tiltraadte da Tjenesten; hans Løn herfor ses i 1758 at have været 150 Rdl., i 1780 140 Rdl. I 1768 søgte han om Privilegium paa, at hans Gaard maatte være en Postgaard, men Konseillet resolverede 16. Juni: Herved er intet at gjøre.

Weyer var Oplagskommissionær for Rog- og Snustobak fra Tobaksmagasinet, oprettet 1761 i København, da Tobakshandelen monopoliseredes for Staten. Der havde da allerede længe været dyrket Tobak paa Køge Bys Marker, og Weyer havde taget livlig Del deri, ja, endog opfundet en ny »Maskine« til Tobakkens Tørring. 1778 ophævedes Tobaksmonopolet, hvilket bevirkede en betydelig Fremgang i Dyrkningen; Københavns Omegn opfyldtes af Tobaksplantager. Fra samme Aar haves en Erklæring fra Køge om, at der af 100³/₄ Tønder Land vil blive beplantet 34³/₈ Tdr. med Tobak af 24 Borgere, blandt dem »Hr. Apoteker og Postmester Weyer, en fornuftig, flittig og vel-tænkende Mand, som uagtet de svære Renter, han af et dyrt købt Apotek aarligen maa betale, dog hidindtil ved sin Vindskibelighed anstændigen har soutineret sig. Hans Ejendoms Jorder har han angivet til 25 Tdr., hvoraf han agter at beplante 10«. Weyer havde desuden Præsternes Jord i Leje, ialt 6 Tdr. Land. 1780 avledes i Køge 39.400 Pd. Tobak, af hvilke Weyer havde frembragt de 8000; 1781 havde han beplantet 12 Tdr. Land med Tobak. At hans Virksomhed som Tobaksdyrker vandt Anerkendelse ses af, at han i 1777 fik det kgl. Landhus-holdnings-Selskabs mindre Guldmedaille for en ny Opfindelse her i Landet paa at tørre Tobaksblade i Solen og den frie Luft; ligesom samme Selskab i 1799 tildelte ham den af Kongen udsatte Præmie paa 50 Rdl. for Tobaksavl i Danmark.¹⁶⁾ — Weyer drev endvidere Forretning med norsk Glas.

NICOLAI NIELSEN BLUMENSAADT

købte Apoteket i Køge 3. Marts 1790 for 8000 Rdl.; Bevilling til at drive det fik han 23. April 1790. 9 Aar senere købte han ved Auktion 6. August 1799 Løve-Apoteket i Odense sammen med den tidligere Apoteker i Aarhus Christian Peter Kold for 15.300 Rdl. til Overtagelse med det samme. Ved Skrivelse af 6. December s. A. overdrog Kold sin Part til Blumensaadt, der derved blev Eneejer af Apoteket i Odense, medens Kold samtidig overtog Apoteket i Køge.

(Biografi under »Løve-Apoteket i Odense«).

CHRISTIAN PETER KOLD.

Død paa »Kysten Guinea« 30 Maj 1804.

Ved tredie Auktion 26. Maj 1795 købte han Løve-Apoteket i Aarhus og fik Bevilling hertil 7. August s. A.; allerede i 1797 solgte han dette Apotek til C. H. N. Reddelien og købte 2 Aar senere, som ovenfor nævnt, Løve-Apoteket i Odense sammen med N. N. Blumensaadt, hvilket han overlod til denne og selv overtog Apoteket i Køge; Bevilling til dette Apotek fik han 13. Juni 1800.¹⁷⁾ Allerede det følgende Aar maatte han sælge Apoteket ved Auktion og forlod i 1802 denne By, efterladende sit Bo i en meget daarlig Forfatning.

14. April 1800 havde han faaet Kongens Tilladelse til at nedbryde et Pakhus, der stod paa en Eng, han havde tilkøbt sig; Pakhuset var i Grundtaksten anført under Nr. 252 og laa afsides fra Byen; han skulde dog fremdeles erlægge de sædvanlige Skatter efter Grundtaksten.¹⁸⁾ 16. Januar 1801 fik Kold som »forhenværende Apoteker i Køge« Bevilling til at anlægge et Apotek i Præstø, hvilket der imidlertid ikke blev noget ud af (se Præstø Apotek).

PETER JESPER HERSLEB FRICH.

Født i Roskilde 21. December 1766, S. a. Apoteker Frederik Christian Frich og Jacobine Rosenberg, død i Køge 18. April 1802. Ugift.

Efter at have gaaet 4 Aar i Roskilde Latinskole, kom han til Paaske 1780 i Lære hos sin Fader; 6 Aar senere blev han gjort til Svend og konditionerede derefter i 2 Aar endnu i Roskilde, indtil han fra Paaske 1788 blev Medhjælper paa Christianshavns Apotek, hvor han forblev til Paaske 1795. Han læste derefter til Eksamen, som han bestod 16.

Juli 1796 med Laud.¹⁹) Da Kold i 1801 stillede sit Apotek til Auktion, købte Frich det og fik Skøde derpaa 22. December s. A.; Bevillingen udstedtes 25. December 1801. Allerede et halvt Aar efter døde Frich af Nervefeber, og hans Fader lod derefter Apoteket sælge ved Auktion:

»Mandagen den 21. Juni 1802 Kl. 3 om Eftermiddagen opbydes ved Auction Apotheket i Kiøge; skeer antageligt Bud, bortsælges det ved samme Auction, hvis ikke udsættes det til 3die og sidste Auction den 28. s. M. Kl. 3 om Eftm. Conditionerne, hvorefter det bortsælges, ere til Eftersyn hos Hr. Borgmester Crell og Hr. Inspecteur Bartholus i Kiøge, der tillige anviser Stedet og dets Beskaffenhed paa mine Vegne.
Roskilde den 15. Juni 1802.

Fr. Chr. Frich«. ²⁰)

Apoteket blev ved 3die Auktion solgt til C h r i s t e n M a d s e n, der da var Medhjælper paa Apoteket.

CHRISTEN MADSEN.

Født i Odense 1775, døbt 1. Februar, S. a. Vægter Mads Christensen og Dorothea Andersen, død i Vallø 27. Januar 1835.

Paa Grund af Forældrenes Fattigdom og Faderens tidlige Død kom han i Huset hos Kammerherre Christian Benzon i Odense, hvor han forblev i 2 Aar; derefter tog Amtsforvalter, Justitsraad Jacob Bang ham til sig og opdrog ham, til han kom i Lære hos Apoteker Frich i Roskilde. Her blev han ialt i 10¹/₂ Aar og konditionerede derefter paa Svane-Apoteket i Kristiania, Løve-Apoteket i Odense (ca. 1799—1800) og sidst paa Køge Apotek hos Apotekerne Kold og Frich. 4 Maaneder efter at have købt Apoteket paa Auktionen efter Frich for en Købesum af 9500 Rdl., indstillede han sig til farm. Eksamen, som han bestod 30. Oktober 1802 med Laud.²¹)

Hans Apotekertid blev kun kortvarig — allerede i Marts 1803 solgte han Apoteket til J. H. D i s c h e r — og der er end ikke udstedt nogen Bevilling for ham. Hans senere Beskæftigelse er ukendt; han døde i Vallø Skovridergaard, hvor han ved sin Død i 18 Maaneder havde haft Ophold hos Skovrider Bartholdy.

JØRGEN HENRIK DISCHER.

Født i Birkerød 20. August 1768, S. a. Sognepræst Peder Discher og Birgitte Klitgaard, død i Køge 30. Maj 1813.

Gift med Karen Lang (D. a. Forvalter Lang paa Rysenstein?), død i København 29. August 1836. (Hun var gift 1) 19. April 1785 med Kancelliraad Søren Hasle til Nørre-Vinkel ved Lemvig, der døde 3.

Køge Apotek 1924.

April 1804. En S. a. dette Ægteskab var cand. pharm. Andreas Lang Hasle; jvf. S. 330, Note).

Han disciplinerede paa Hof-Apoteket i København fra 1784 til 1789, hvorefter han konditionerede paa Svane-Apoteket i København, indtil han 21. April 1798 indstillede sig til farm. Eksamen, som han bestod med Laud.²¹⁾ I 1803 købte han Apoteket i Køge; Skødet udstedtes 31. Marts og Bevillingen 13. Maj 1803;²²⁾ han drev Apoteket til sin Død.

Over hans Grav paa Kirkegaarden i Vestergade ligger endnu en mægtig Ligsten, hvis Indskrift dog næsten er udslettet.

Hans Enke fortsatte Driften af Apoteket i 19 Aar, indtil hun solgte det ved Auktion 11. April 1832. I de første Aar var *Georg Alexander Hjerm* Bestyrer af Apoteket; han blev 1817 Apoteker i Holbæk (se »Elefant-Apoteket i Holbæk«) og efterfulgtes da af *Niels Frederik Petersen*,*) der bestyrede Apoteket til 1832.

ADOLPH CHRISTIAN WINDERSLEFF SCHWINGS.

Født i Kalundborg 11. November 1801, S. a. Apoteker *Andreas Lorentzen Schwings* og *Andrea Caroline Bruun*, død i Køge 11. Juli 1865.

Gift 25. Maj 1832 med *Frederikke Adolphine Caroline Windersleff*, født 7. April 1805, D. a. *Kammerraad*, Apoteker, senere Ejer af Ny Bakkehus paa *Frederiksberg* *Adolph Christian Windersleff* og dennes anden Hustru *Frederikke Christiane Schwings*, død 9. September 1888.

Han var Discipel paa *Nakskov* Apotek fra 1. Maj 1818 til 1. Maj 1823 og blev som Medhjælper smst. til Februar 1824; han tog nu til København for at læse til Eksamen, som han bestod 22. Juli 1824 (enst. Laud.) og vendte atter tilbage til *Nakskov*, hvor han nu blev, til han i 1832 overtog Apoteket i Køge. Dette købte han paa den Auktion, der efter *Enkefru Dischers* Begæring blev afholdt paa Køge Raadstue 11. April 1832; Opraabssummen var 30000 Rdl., og *Schwings* blev højstbydende med 33150 Rdl. rede Sølvs, hvorpaa Apoteket blev ham tilslaaet til øjeblikkelig Overtagelse; de øvrige Lysthavende var *Hans Jørgen Wengel* (senere Apoteker i Ringsted) og *Frederik Wilhelm Theodor Grundtvig* (senere Apoteker i Saksøbing). Bevilling fik han 22. Juni 1832; Skødet udstedtes 16. Februar 1833. Fra Nytaar 1861 overdrog han Apoteket til sin Svigersøn *Lauritz Alfred Andresen*.

Schwings var Medlem af Direktionen for »Kjøge og Omegns Sparrekasse« fra 17. November 1843 til sin Død.

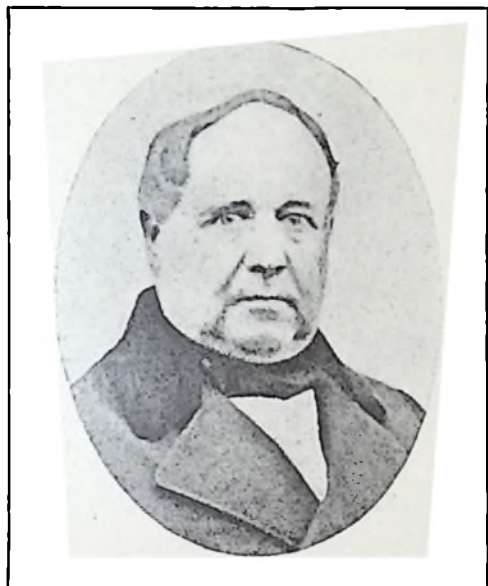
*) *Niels Frederik Petersen*. Født i Kolding 30. Oktober 1780, S. a. Præst *Parmo Carl Petersen* og *Inger Nielsdatter Madsen*, død i Køge 31. Oktober 1848. Discipel paa *Hjorte-Apoteket* i *Haderslev* 1796—1803, Medhjælper paa *Frederiks Hospitals Apotek* i København 1804—1807, farm. Eksamen 6. August 1807 (Laud.). Derefter Medhjælper paa *Vesterbro-, Løve- og Hjorte-Apotekerne* i København og fra 1814 paa Køge Apotek; Bestyrer af dette 1817—1832; derefter Rentier i Køge til sin Død. Gift i Køge 26 Juni 1818 med *Mette Cathrine Vibeke Høyer*, født 1784, D. a. Sognepræst *Jens Høyer* og *Margrethe Kristine Schmidt*, død 30. Marts 1859. (E. Dam: Køge Apotek 1646—1896).

LAURITZ ALFRED ANDRESEN.

Født i Nakskov 7. November 1833, S. a. Skibskaptajn Andreas Christian Andresen og Ane Sophie Ørsted, død i Køge 28. November 1906.

Gift 18. Juli 1861 med Augusta Louise Charlotte Schwings, født i Køge 25. August 1841, D. a. foregaaende Apoteker.

Han var Discipel paa Nakskov Apotek fra Foraaret 1848 til Medhjælpereksamen 28. Oktober 1851 (I Kar.); derefter Medhjælper i Nakskov og Vordingborg; tog farm. Kandidateksamen 1858 (Laud.) og

A. C. W. Schwings.

L. A. Andresen.

konditionerede derpaa i Køge, indtil han fra 1. Januar 1861 overtog Apoteket som Ejer; Bevillingen udstedtes 13. Maj 1861. Fra 1. Juli 1895 overdrog han Apoteket til sin Svigersøn Christian Ove Bendixsen, der havde haft det i Forpagtning siden 1. Oktober 1886.

L. A. Andresen var Eksaminator ved farm. Medhjælpereksamen (Fysikateksamen) fra 24. Juli 1876 til 1886, da den nye Eksamensordning indførtes. 1882—92 var han Medlem af Repræsentantskabet i det pharm. Understøttelsesselskab. Fra 1884 var han Havnekasserer i Køge og fra 1890 til 1902 tillige Medlem af Byraadet. Fra 1. Oktober 1889 var han Direktør for »Sparekassen for Kjøge og Omegn« og var tillige Medlem af Bestyrelsen for »Disconto- og Laanbanken for Kjøge og Omegn«; begge Steder afløstes han i 1906 af C. O. Bendixsen.

20. Februar 1903 stiftede fhv. Apoteker Andresen og Hustru et Legat paa 6000 Kr. til Fordel for Beboerne i Byens borgerlige Velgørehedsselskabs Stiftelse. »Byens Velgørehed havde en sikker Støtte hos Apotekeren, der ogsaa bidrog til Udsmykningen af Køge interessante, mægtige Kirke under dens nyligt tilendebagte Istandsættelse«.23)

Apoteksbygningen, der i Aarenes Løb var bleven meget medtagen, blev en Del omforandret i denne Apotekers Tid. Som det vil ses paa vedføjede Billede (S. 451), var det tidligere en smuk og anselig Bygning med Sandstenskarm om de smaarudede Vinduer og med et mægtigt Tag bærende en kraftig Kvist ud mod Byens store Torv. Ved Ombygningen nu forsvandt bl. a. den store Kvist, der kun indeholdt Loftskamre, af Weyer anvendt til at tørre Tobak i, og Taget blev gjort lavere; i 1875 blev Officin og Laboratorium fuldstændigt ombygget, og samtidig indsattes større Vinduer i Stueetagen. Væsentlig uforandrede blev, og er endnu, de hvælvede Kældere, der er langt ældre end Jørgen Berendtsens Hus. I 1895 indrettedes Damplaboratorium.

CHRISTIAN OVE BENDIXSEN.

Født i Vejle 20. August 1851, S. a. fhv. Apoteker i Kjettrup, senere Landmand Wilhelm Edvard Bendixsen og Elisabeth Hansine Ovesen, død i Køge 30. September 1910.

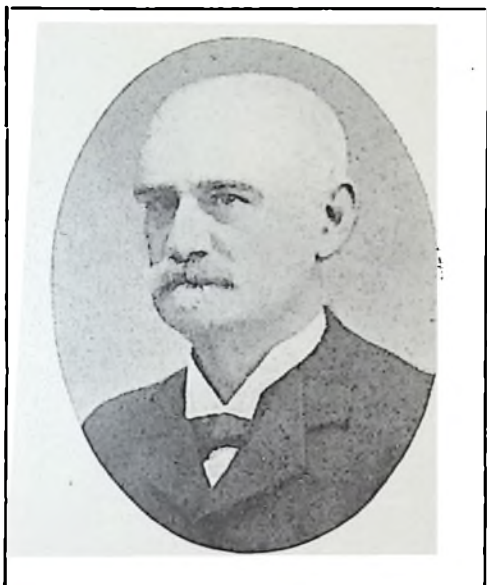
Gift i Køge 10. Oktober 1889 med Johanne Caroline Mathilde Andresen, født i Køge 26. Maj 1866, D. a. foregaaende Apoteker.

Var Discipel paa Ebeltoft Apotek fra 1. Maj 1865 til 1. Maj 1869, Medhjælpereksamen 1869 (I Kar.). Derefter Medhjælper paa Kong Salomons Apotek i København fra 1. Februar 1870 til 1. November 1871, paa Holbæk Apotek fra 1. Februar til 1. August 1872 og paa Køge Apotek fra 1. August 1872 til 1. August 1874. Tog i Januar 1875 farm. Kandidateksamen (Laud.) og kom fra 1. Februar s. A. atter tilbage til Køge Apotek, hvor han siden da forblev. Fra 1. Oktober 1886 blev han Forpagter af Apoteket, indtil han fra 1. Juli 1895 overtog det som Ejer for en Købesum af 263.000 Kr.; Bevilling dertil fik han 12. September 1895. I 1910 solgte han Apoteket til Apoteker i Nysted N. A a b l i n g T h o m s e n.

C. O. Bendixsen afløste som nævnt i 1906 sin Svigerfader som Bestyrelsesmedlem i »Sparekassen for Kjøge og Omegn« og i »Disconto- og Laanbanken for Kjøge og Omegn«. Han var tillige i flere Aar Medlem af Byraadet samt i mange Aar Formand for Danmarks Apo-

tekerforenings søndre sjæll. Kreds, fra hvilken Post han trak sig tilbage, da han havde solgt Apoteket; som Tak blev han da udnævnt til Æresmedlem af Kredsföreningen. Fra 1902 til sin Død var han Formand for »Det borgerlige Velgørenhedsselskab« i Køge.

I 1903 lod han Apotekets Facade til Gaden istandsætte; paa Siderne af Indgangsdøren anbragtes 2 gamle Medailloner, nu opforgyldte og malede, saavidt det kunde skønnes, med de oprindelige Farver.

Chr. O. Bendixsen.

N. Aabling Thomsen.

NIELS AABLING THOMSEN.

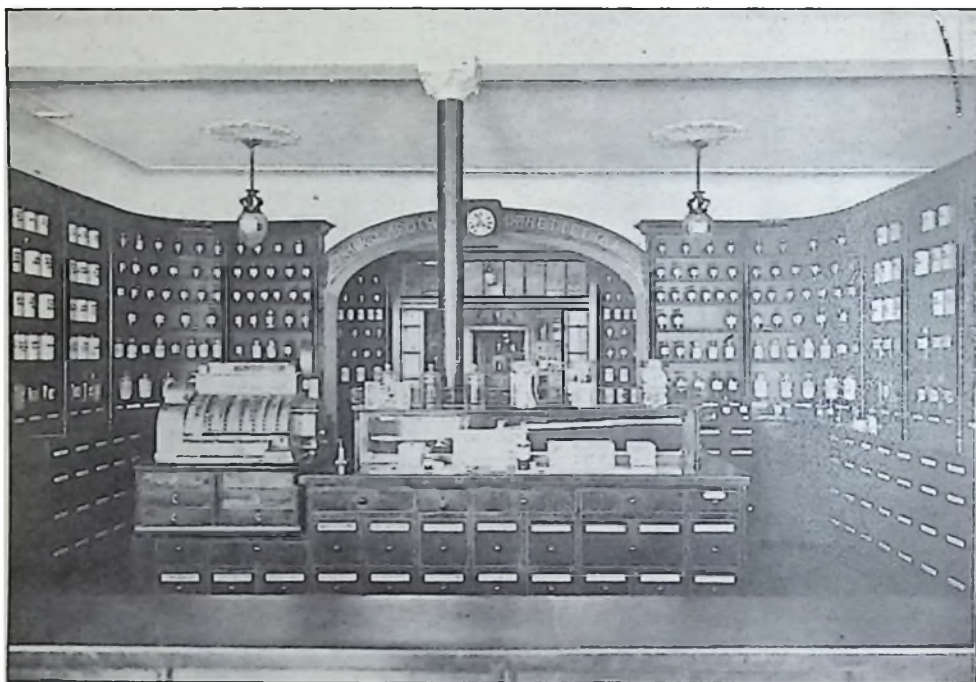
Født i Nørre Vollum i Sønderjylland 13. Juli 1867, S. a. Gaardejer Jakob Hansen Thomsen og Anna Marie f. Aabling.

Gift i Ribe 30. Marts 1893 med Marie Frederikke Obbekjær, født i Ribe 20. Juli 1870, D. a. Jernstøber Marius Obbekjær og Hustru Sofie.

Discipel paa Ribe Apotek fra 1. August 1884 til 1. August 1888; tog Medhjælpereksamen i København Juni 1888 (I Kar.) og Kandidateksamen smst. Juli 1889 (I Kar.). Konditionerede derefter paa Ribe Apotek fra August 1889 til Maj 1890 og, efter Militærtjeneste, paa Løve-Apoteket i Kolding fra Februar 1891 til 1. April 1893. Fra 1. April 1893 til 1. November 1910 var han Apoteker i Nysted; Bevilling hertil 15. Marts 1893 (se Nysted Apotek). Ved Købekontrakt af 11. Maj 1910

(tinglæst 31. s. M.) købte han Apoteket i Køge til Overtagelse 1. November s. A.; Skødet udstedtes 1. November og Bevillingen 23. August 1910.

Apoteker N. Aabling Thomsen er Indehaver af forskellige faglige og borgerlige Hverv. Fra 1910 Formand for Danmarks Apotekerforenings søndre sjæll. Kreds; i en Aarrække Censor ved farm. Medhjælpereksamen. Fra 1921—1924 Formand for Tilsynsraadet og fra August

Køge Apoteks nuværende Officin.

1924 Direktør i »Sparekassen for Kjøge og Omegn«; Medlem af Bestyrelsen for »Discontobanken for Kjøge og Omegn«; Formand for Sønderjysk Forening for Kjøge og Omegn; Medlem af Menighedsraadet for Køge Kirke og Medlem af Bestyrelsen for »Det borgerlige Velgørenhedsselskab« i Køge.

I 1920 blev Apoteket underkastet en ret stor Omforandring, hvorved Officinet blev større, og Materialkamrene kom til at ligge i direkte Fortsættelse af dette; ligesom der samtidigt opnaaedes en bedre Forbindelse med Kælderen. Ejendommen, Brogade Nr. 1, Mtr. Nr. 228, er tredet i Henhold til Lov af 12. Marts 1918. I Officinets ene Væg er ind-

sat et gammel Sandstensrelief forestillende Troen; det er 48 × 115 cm. og stammer fra ca. 1625.

Apoteket har Leverance til Stiftslægen i Vallø og havde tidligere Haandkøbsudsalg i Kildebrønde, nu intet.

NOTER OG HENVISNINGER

Til Udarbejdelsen er væsentligst benyttet: E. Dam: Kjøge Apotek 1646—1896, trykt i »Nordisk farm. Tidsskrift« III, 1896, S. 237. ofl.

¹⁾ Sjæll. Registre XXI, 1641—48, Fol. 545; XXV, ²/₁₀ 1660—1664, Fol. 98; XXVII, Fol. 120; XXVIII, ¹/₂ 1670—72, Fol. 116.

²⁾ Se derom A. Petersen: Kjøge Bys Historie. Kbhvn. 1888. A. S. 121—22.

³⁾ A. Petersen, l. c., S. 117.

⁴⁾ Køge Tingbog.

⁵⁾ A. Petersen, l. c., S. 99.

⁶⁾ Sjæll. Registre XXXII, Fol. 145.

⁷⁾ » » XXXIII, Fol. 195.

⁸⁾ Køge Skifteprotokol.

⁹⁾ Supplik Protokol 1715, II Halvaar, 198.

¹⁰⁾ Køge Skifteprotokol.

¹¹⁾ Supplik Protokol 1730, II Halvaar, 419.

¹²⁾ Køge Pantebøger.

¹³⁾ Køge Skifteprotokol.

¹⁴⁾ Supplik Protokol 1755.

¹⁵⁾ Sjæll. Registre 1757—59, Fol. 25.

¹⁶⁾ Kgl. Landhusholdnings Selskabs Skrifter IV, 1794 og V, 1797 (Fortale).

¹⁷⁾ 2. Depart. Registr. 1800, Fol. 403.

¹⁸⁾ » » » , Fol. 487.

¹⁹⁾ Det medic. Fakultets Eksamensprotokol.

²⁰⁾ Adresseavisen 1802, ¹⁷/₄, Nr. 240.

²¹⁾ Det medic. Fakultets Eksamensprotokol.

²²⁾ 2. Depart. Registr. 1803, Fol. 135, Nr. 550.

²³⁾ Nekrolog i Farm. Tidende Dchr. 1906.

DOM-APOTEKET I ROSKILDE

ESAIAS FLEISCHER.

22. Juli 1650 fik Apoteker i København Esaias Fleischer Bevilling til *tillige* at holde Apotek i Roskilde; dette Apotek, det nuværende Dom-Apotek, var saaledes til en Begyndelse et Filialapotek af Love-Apoteket i København. Bevillingen gav ham Ret til at holde og anrette et Apotek i Roskilde paa sin egen Bekostning, saaledes som han havde tilbudt det; han forpligtedes til at holde en god og forfaren Provisor, og det bestemtes, at Fleischer, for at Apoteket bedre kunde holdes ved Magt, skulde fritages for al kongelig og Byens Tyngde og Besværing, ligesom han fik Tilladelse til at handle med Speceri og Vine; det forbødes udtrykkelig andre at holde Apotek og at handle med medicinske Urter og andre Apotekerverer.¹⁾

Fleischer havde allerede forinden købt den østlige Del af den Gaard, i hvilken Apoteket var, indtil det i vor Tid efterhaanden ombyggedes. I Apoteker Augsburgs Besiddelse findes endnu det originale Pergamentskode, der bærer Paaskriften: »Skiøde fra Anders Lauritzen Skonning til Esaias Fleischer paa det grund mured huus nest ved sneversti. 1650. d. 11. Julij.« Gaarden angives heri »liggendes her i Roeschilde Westen op til Snessuerstj Sønden fra Algaden Østen for Maria Magdalene Residentz och streckes wd Till Leyerstedett med ald dens Rette Tilleggelse«. Den tilskødedes Esaias Fleischer, hans Hustru og deres Arvinger til evindelig Eje, mod at de svarede den derpaa hvilende aarlige Jordskyld af halvanden Rigsdaler til Erasmi Vikarie.

Der vides forøvrigt næsten intet om Apotekets Virksomhed; at det fandtes i 1651, er vist, eftersom det i Bartholins *Cista medica* fortæles, at der ved en Fejltagelse paa Apoteket var kommet Kviksølvsublimat i Stedet for Kviksølv i en Mikstur for Orm, som Dr. Henrik

Preuzmann havde foreskrevet for Borgmester Steensens Søn, der døde efter at have taget Miksturen. Under den paafølgende Sag løb Apotekersvenden Baltasar sin Vej, og Apoteket er maaske da med det samme blevet lukket. I den Bevilling, som 1658 udstedtes for Johannes Berthesius, fik denne Lov til at *anrette* og holde et Apotek i Roskilde, og ved Esaias Fleischers Død i 1663 nævnes intet om hans Ejendomsforhold til Roskilde Apotek.

Biografi af Esaias Fleischer findes under »Løve-Apoteket i København« (S. 241—245).

JOHANNES BERTHESIUS.

Død 1680. Gift med Catharina Wust, død 1668, begr. 7. April i Roskilde Domkirkes søndre Portal.

Berthesius fik Bevilling til at være Apoteker i Roskilde 11. Maj 1658 og drev Apoteket til sin Død; om ham og hans Virksomhed vides iøvrigt intet. I Følge Løfflers »Gravstenene i Roskilde Købstad« findes Gravstenen over Catharina Wust i Koromgangens søndre Halvdel under den første Hvælving. Den bærer følgende Indskrift:

Novissimum Desideramus Judicem
 Qvi
 Saxeam Hanc Molem Sua Tandem Voce
 Late Aperiet
 Beatæ Matronæ Catharinæ Wüst,
 Qvæ
 Suo Aeqvo Illibatæ Virginis, Pudicissi-
 Ma Conjugis Ac Dispensatricis Non Minus
 Providæ Qvam Sedulæ
 Exemplum,
 Omnibus Sui Sexus Cum Facem Ad Omnem Pietatem
 Honestatem Candorem Et Patientiam Prætulerat
 Anno 1668 Mense Aprilis
 Animam Cælo Corpus Humo Restituit
 Relictis Deo Ac Mundo Unica Filia
 Et Carissimo Marito
 Johanne Berthesio
 Pharmacopola Experientissimo, Cive Spectato
 Qvi

Indskriften er af cand. jur. Richard Poulsen gengivet saaledes: Med Længsel venter vi den sidste Dommer, som endelig ved sin Røst skal vidt oplukke Gravstenen, der tynger over den salig Husfrue Catharina Wust, som — i en ung Kvindes blomstrende Aar, et Mønster paa den dydigste Ægtefælle og paa en ikke mindre kyndig end flittig Medhjælperke, efter at hun havde vist Vejen for alle af sit Køn til al Guds frygt, Hæderlighed, brændende Iver og Taalmodighed —, i April Maaned 1668 gav Himlen tilbage sin Sjæl og Jorden sit Legeme, efterladende Gud og denne Verden sin eneste Datter og sin dyrebare Ægtefælle, den erfarne Apoteker og ansete Borger Johannes Berthesius, som. . . .

Stenens Indskrift har aldrig været fuldført.

JACOB BARTHOLOMÆUS sen.

Død 1693, begr. 7. November i Domkirken østen Koret.

Gift 1) med Anna Margrethe Berthesii, D. a. foregaaende Apoteker, død 1683, begr. 16. Februar i Domkirken.

2) med Anna Munch, død i Roskilde 1724, begr. 29. Maj i Domkirken; gift 2) med efterfølgende Apoteker.

Bartholomæus er vistnok bleven Apoteker i Roskilde kort efter Berthesius' Død; han fik 16. Maj 1685 Bevilling til fremdeles at maatte være Apoteker der i Byen.²⁾ 7. Juli 1688 fik han efter Ansøgning Tilladelse til at holde Herberg og Gæsteri saavel for Posten som for andre Rejsende, hvilke hans Hus i saa Maade besøge vilde; Bevillingen indeholder en Formaning om, at han har at bruge sig dermed tilbørligen og skikke og forholde sig dermed retmæssigen og uden Klage.³⁾

Hans første Hustru begravedes i Domkirken bag Koret ved hendes Faders Grav; 27. August 1683 holdtes Skifte efter hende; til Deling mellem hendes Arvinger, blandt hvilke var Assessor Abraham Wust i København, blev 76 Sldl. 2 Mk.⁴⁾ Skiftet efter Bartholomæus begyndte 19. Marts 1694; han efterlod sig Enke og 3 Børn; Arven udgjorde 2413 Sldl. 2 Mk. 5 $\frac{1}{2}$ Sk.⁴⁾

MARTINUS RAHN.

Født i Stargard i Pommern 1660; død i Roskilde 1718, begr. 4. April Kl. 6 om Aftenen i Domkirkens søndre Vaabenhus i sort betrukken Fyrrekiste.

Gift med Anna Munch, Enke efter foregaaende Apoteker.

Han ansøgte 1695 Kongen om Konfirmation paa Bartholomæi Enkes Privilegier paa Apoteket, saasom han var kommen i Ægteskab med hende; han siger i Ansøgningen, at han har tjent sit Brød ved Professionen fra sin Ungdom saavel udenlands som i Kongens Riger. Der foreligger 2 Eksamensbeviser for Rahn. I det ene, udstedt 22. Februar 1694, siges, at Holger Jacobæus og Hans Mule paa det medicinske Fakultets Vegne og sammen med Hofapoteker Johan Gottfried Becker har eksamineret 3 Apotekersvende i København, nemlig Martinus Rahn, Michael Georg Scharffenberg (senere Apoteker i København, Kong Salomons Apotek) og Peter von Westen (senere Apoteker i Odense, Løve-Apotek), og fundet dem alle 3 meget dygtige og forfarne i alt, hvad der henhører til Apotekerkunsten, undtagen at Hr. Rahn i nogle faa Spørgsmaal *in chymicis* ikke i alle Maader gjorde Eksaminatorerne den Fornøjelse som de andre 2; i det andet Bevis, udstedt 30. August 1695 af de samme Professorer og den samme Apoteker, siges kun, at han udi alt det, som henhører til Apotekerkunsten, er befunden meget dygtig og kapabel; denne Erklæring er bilagt hans Ansøgning.⁵⁾ Bevillingen fik han 23. November 1695 (stadfæstet 28. Januar 1704).

Efter Christian V.s Død søgte han om Konfirmation paa Bevillingen, men fik den ikke, da Suppliken blev forkommet. 1700 og 1701 søgte han atter om Konfirmation, men denne blev da udsat, indtil Værtshusene blev indrettede.⁶⁾ 1704 indgav han da paany Ansøgning og klagede over, at der skete ham stort Indpas i hans Næring imod Apotekertaksten, hvorved Apoteket maatte ruineres og blive øde; han bad om, at det maatte blive forbudt andre at falholde Medikamenter, Oliteter, Akvaviter, destillerede Vande eller noget, som hører til Lægedom, ej heller Konfekturner, Sukkerbrød eller Makroner. Stiftamtmanden anbefalede Ansøgningen og bekræftede, at han led Skade i den liden Profit, han kunde have ved sin Destillerpande og ved Sukkerbrøds Bagning etc. I Konfirmationen af 28. Januar 1704 hedder det da ogsaa, at han faar Eneret paa Handelen med de nævnte Sager, eftersom adskillige af Borgerskabet, som dog haver anden Næring, daglig gør ham Indpas i hans Privilegier, en Del med allehaande destillerede Vande og Akvaviter i deres Huse at brænde og falholde, en Del med alle Slags Konfekter, Sukkerbrød, Makroner, Oliteter, indsyltede Varer, Siruper med andre, og nogle som selv lader Medika-

menter andet Steds fra forskrive, ikke til deres egen Nytte, men dem til andre overlader, ja offentlig dermed paa Gaderne omløber.?)

Martinus Rahn ejede Apotekervænget med Apotekerkilden, nu Klosterkilden, der i lange Tider benyttedes meget til Drikke- og Kogevand; Stern siger i sin Beskrivelse af Roskilde 1834, at Kilden hvert Minut afgav 83 Potter Vand; Pladsen om den var beplantet med Træer og var om Sommeren et herligt, køligt Hvilested. I Vænget laa et Hus ud til Olsgade, og en aftakket Rytter Conrad Schierling boede i det. Den 17. Februar stævnedes Rahn Studiosus Lyder Detlefsen og hans Broder Jakob, begge boende hos deres Fader Detlef Remmesnider i Roskilde, samt Mads Sudes Søn Jakob Madsen for Vold og Overlast de en 14 Dage tidligere ved Nattetide havde øvet og begaaet paa Citantens Hus og Ejendom, hvis Ruder de havde slaaet ind med Snebolde.

JACOB BARTHOLOMÆUS jun.,

der var Søn af den tidligere Apoteker i Roskilde af samme Navn, havde 1712 faaet Bevilling til Christianshavns Apotek, men overtog ved Stedfaderens Død Apoteket i Roskilde i Følge Bevilling af 23. Maj 1718 (tinglæst 31. August s. A.). Et Forsøg, han i 1721 gjorde paa at faa Lov til at holde Herberg og Gæsteri som sine Forgængere, strandede paa Stiftamtmandens Erklæring om, at der ikke gjordes flere Værtshuse nødvendig i Byen, da tvende Borgere allerede i omtrent 10 Aar havde været anordnede af Magistraten til at tage imod Fremmede, og de havde kun ringe Næring; naar en af dem enten døde eller paa anden Maade kom bort, henstillede han til Kongen at lade Apotekeren træde til.

Da i Aaret 1721 Tobias Wirth søgte om Tilladelse til at anlægge et Apotek paa Christianshavn, søgte Bartholomæus om at maatte sælge Apoteket i Roskilde og beholde sit tidligere Privilegium paa Christianshavn; Oversekretæren skrev da til Magistraten i Roskilde om at tilholde ham at nedsætte sig paa Christianshavn saa betimeligt, at hans Apotek der kunde være »forsynet og i fuldkommen Etablisement inden næste Paaske«, hvis han ikke vilde have sit Privilegium forbrudt. Bartholomæus solgte da Apoteket til J o r g e n S t æ r og forlod Roskilde.

5 Maj 1722 lod han tinglyse, at ej nogen maatte overstige udi hans

Vænge i Olsgade eller derover gaa at tvætte Klæder, saafremt de ikke vilde have Skade for Hjemgæld.⁸⁾

(Biografi under »Christianshavns Apotek«).

Roskilde Apotek 1868.

JØRGEN STÆR.

Født 1691; død i Roskilde 1753, begr. 7. November i Domkirken (i den søndre Gang oppe ved Koret).

Gift med Lykke Maria Eilschou, født 9. Januar 1700; D. a. Købmand

i Odense Anders Lauridsen og Alhed Marie Friis, død i Roskilde 1760, begr. 4. September.

I sin Ungdom havde han rejst en Del i Udlandet; bl. a. havde han sammen med en dansk Farmaceut Søren Svendsen Læssøe (senere Apoteker i Elsass-Zabern) vandret tilfods fra Strassburg gennem Elsass-Zabern etc. til Paris og derfra gennem Brabant og Holland til Danmark.^o) Ved Kontrakt af 5. Januar 1724 købte han Apoteket i Roskilde af Bartholomæus jun. for 2500 Rdl. og 20 Dukater in Specie; Bevillingen udstedtes 31. December 1723.

Om den Apoteket i Roskilde Byes Brand i 1731 og 1735 overgaaede Skade haves følgende egenhændige Oplysninger af Jørgen Stær:

Den mig paakomne Skade udj den store Ildebrand som overgik Roskilde By d. 4. Okt. 1735 bestaar udi efterskrevne:

Deels at Plankeværket paa alle 4 Sider befindes at være forbrudt som og for 16 Fag Pindeværk med Stolper og Ræk saa og 7 Fag Stakiter som kan regnes igen at redressere til	80 Rdl.
Det ene Sidehus paa 18 Fag i Længde og 5 Fag i Bredde og 4 Fag i Højden, Bindingsværk, muret med brændte Mursten og dels raa Stene, Huset belagt med Teglsten overalt og med Brædder belagt overalt Loftet undtagen Loen, og var afdelt en Haue Stue udi Enden, dernæst en Lo, en Stald paa 12 Spiltov, udi samme Hus befandtes Bord og Stole og Vinduer af Værdi	10 Rdl.
300 norske Bord af Værdi	36 Rdl.
Fyrrestolper og Rafter til Plankeværk udi.....	25 Rdl.
15 Læs Hø	12 Rdl.
40 Læs Brædder	18 Rdl.
samme Hus var med Egefodstykker item Stolper og Løsholter paa alle 4 Sider forsynet og forset, saa det kan anses af Værdi for	800 Rdl.
Det andet Sidehus paa 23 Fag ligeledes Bindingsværk med Sten belagt og muret med brændte Sten, velforset med Egefodstykker, Stolper og Løsholter, 4 Fag udi Bredden og 2 Fag i Højden paa Siderne, som var afdelt udi Stuer og Kamre med 3 Skorstene, Spisekammer, Bryggers, Rullestue, en Kvist paa 3 Fag til Gaarden, Lofter, overalt med Brædder belagt, en muret Kulle, derudi befandtes, som kom til Skade, en Rulle, Bord og Bænke af Værdi	12 Rdl.

200 10 Fods Brædder og Birkebrænde samt Urter og tomme Fustager af Værdi	30 Rdl.
Egeplanker, smaa og store af Værdi	11 Rdl.
Huset kan regnes af Værdi	900 Rdl.
Materialier og Kasser, som var flyttet i Haven, blev dels afforbrændt, som kan regnes for	20 Rdl.
men hvad som er slaget itu og i overflødiget blandet og forspilt, som blev ført over Gaden til Vænget, det er saare stor og kan vel agtes for	400 Rdl.
Udi i forrige Ildebrand, som var den 13. April 1731 derudi tog ved Skade paa Tag og dels Møbler, som blev borte og dels nogle Materialier ituslaget og forspildt, som jeg ikke har regnet eller den Tid angivet kunde, vil anses for	200 Rdl.

saa jeg overalt forsikrer, at jeg ikke ser min Skadelidelse udi begge Ildebrande at redressere eller sætte i Stand igen under 2500 Rdl., og det af egne Kræfter eller Formue er umuligt, formedelst Stedets slette Næring men Gud være æret Tusind Fold for sin naadige Miskundhed i at spare mit Gadehus, hvor udi jeg haver Husly og daglig Næring til Føde og Underholdning for mig og mine til Nødtørft.

Oven anførte er ganske vist, hvad som jeg kan erindre og snarere mere end mindre, og Prisen paa Husene synes nok noget meget, men disses lige Godhed af Tømmer findes ikke nu om Stunder at faa til nye Huse, som bliver bygt i Sær Egetømmer. Jeg derfor efter Forlangende indsender denne min Specification paa min lidte Skade, hvilken jeg altid desværre kan i Sandhed vidne at være sket hos

Jørgen Stær.¹⁰⁾

I 1728 havde Stær søgt Kongen om Tilladelse til at sælge Vin og fransk Brændevin, siden faa Medikamenter toges hos ham, og den Fordel, Apotekerne i de smaa Købstæder var forundt med at holde Værtsskab, blev ham derved betagen, at saa mange i Byen holdt de nævnte Varer til Salg. Da Stiftamtmanden imidlertid udtalte sig imod, at et saadant Privilegium blev akkorderet, afsloges Ansøgningen.

Med den privilegerede Vært i »Hamborger Herberg« laa Stær i Proces i 1741, idet Apotekeren havde modtaget Rejsende for Betaling; Stær paaberaabte sig Bartholomæi Bevilling, ligesom det forklarede under Forhørene, at det fra gammel Tid havde været Skik at modtage Rejsende paa Apoteket. Bech havde tidligere ladet saa-

dant forbyde og fordrede nu 200 Rdl. i Skadeserstatning, medens Stær paastod sig frikendt, da han ikke havde logeret andre, end han havde Ret til efter sin Bestalling.

Paa samme Tid klagede Stær til Kongen over, at endskønt han nu paa 13. Aar udisputeret har antaget fornemme Rejsende og bekendte Personer til Logement, ligesom ved alle andre Apoteker er brugeligt, al den Stund han ikke har præjudiceret Værtshusene ved enten at modtage den agende Post eller fremmede Rejsende, saa er han dog nu paa nogen Tid af den i Roskilde værende Værtshusmand Bech desaaarsag bleven molesteret med Klager, Bestikkelser og tilsidst med Stævnemaal, uagtet han har vist fremmede Rejsende fra sig til Værtshuset, ja endog andre, som altid har frit logeret sig ind hos ham. Da de fleste af hans Bekendte ej kom til Byen, dersom ikke Apoteket var, saa beder han at maatte herefter som tilforn frit og upaaanket modtage saadanne bekendte Rejsende og ikke derfor molesteres enten af Værtshusmanden eller Magistraten, den Stund han sig ej befatter med Posten eller fremmede Rejsende. Stiftamtmanden erklærede, at dersom Kongen vilde akkordere Supplikanten at maatte efter hans Ansøgning logere bekendte Rejsende nu som før, og saalænge han der levede og boede, vilde de øvrige 2 private Værtshuse ikke kunne lide saa stor Afgang i deres Næring, da Supplikanten var en gammel Mand og kun en liden Tid kunde ernære sig deraf. Stær fik da den ønskede Tilladelse.¹¹⁾

Det omtalte Stævnemaal fandt Sted i Begyndelsen af 1741; under Sagen forklarede flere Vognmænd, at de havde kørt fremmede Rejsende til Apoteket, ligesom de havde befordret Gæster derfra paa videre Rejse. Et af Vidnerne, Apotekerdrengen Hans Hansen, der ikke kunde møde i Retten 16. Marts paa selve Retsdagen, fordi han var »saa slet af Tandpine«, forklarede senere, at følgende Personer i Tidens Løb havde logeret paa Apoteket: Konferensraad Bjerregaard og hans Søn Justitsraad Bjerregaard, Konferensraadinde Branth, Kancelliraadinde Brandt, Etatsraad Løvenskjold, Landsdommer Luxdorph m. fl., som han ikke kendte; endvidere Hertugen af Plöen med sine Domestikker og Major Arentholt. Han havde hørt, at denne sidste og Amtsforvalter Bruun fra Antvorskov var bleven afviste af Apotekeren med den Erklæring, at han ikke havde Lov til at tage imod dem; men de havde dog tilsidst faaet Logi paa Apoteket som Bekendte. Flere Rejsende havde erklæret, at de vilde bo paa Apoteket og ikke paa de

almindelige Værtshuse. Saa vidt Hans Hansen havde hørt, var det fra gammel Tid Skik at modtage Rejsende paa Apoteket. Sr. Bech gjorde Fordring paa, at Stær skulde betale ham 200 Rdl. i Skadeserstatning, men Dommeren frikendte denne.

Kornerup, som refererer denne Sag i sin Bog om Roskilde i gamle

Skive, givet til Roskilde Fugleskydningsselskab, af Chr. Albr. Jørgensen 12. Juli 1833.

Dage, har andet Sted anført en Designation paa de kgl. Ministre, Hofkavalere, Officerer samt andre Hof- og Staldbetjente, som fulgte med Dronning Louises Lig til Roskilde 2. April 1721 og skulde indkvarteres der i Byen; af denne Liste fremgaar, at Apoteket ved denne Lejlighed husede Geheimeraad Sehested, Oberst Michael Numsen og Oberst C. F. Haxthausen.

Stær ejede en Ejendom ved Bondetinget, som han 1741 solgte til Byskriver i Roskilde, Herredsfoged i Ramsø-Tune Herreder Morten Hartmann for 90 Rdl. kurant.

Hans Enke fortsatte efter sin Mands Død Driften af Apoteket, i de sidste Aar med Sønnen **A n d r e a s P e t e r S t æ r** som Provisor. Denne var født 1735, døbt 12. Marts, og døde kort efter Moderen i 1760, begr. 10. Oktober.

CHRISTIAN FREDERIK FRICH.

Født i Svendborg 29. September 1729,¹²⁾ S. a. Præst Hans Hansen Frich og Petronelle Henriette Hansdatter Hjorth, død i Roskilde 22. September 1807.

Gift i Køge 4. September 1761 med Jacobine Rosenberg, døbt 12. Februar 1738, D. a. Raadmand Thøger Rosenberg og Bodil Kirstine Einsperg, død 12. Januar 1817.

Han var i Apotekerlære i Aalborg i 7 Aar, konditionerede der og i København i 7½ Aar og tog farm. Eksamen 1761; samtidigt blev han af det medicinske Fakultet prøvet *in praxi medica*, hvori han befandtes saaledes kvalificeret, at han meget vel kunde tillades at antage og kurere Syge, som maatte søge hans Hjælp, hvor ingen *promotus medicus* var ved Haanden; dog maatte han i vanskelige Tilfælde ej forsømme at konsulere en erfaren Medicus.¹²⁾ Han købte s. A. Apoteket i Roskilde paa Auktion efter Stærs Arvinger og fik Bevilling dertil 21. Marts 1761. I 1788 vurderedes Apotekergaarden til 760 Rdl.; et halvt Aar før sin Død solgte han Apoteket til **M a g n u s L e n t z**.

Fra 1773 til 1777 ejede han et Hus paa Torvets søndre Side. Han var Kollektor for Tallotteriet.

MAGNUS LENTZ.

Født i Aarhus 1779, døbt 23. Marts, S. a. Kammerraad, Tolder Hans Lentz og Christiane Blache, død 1841.

1788 blev han sat i Aarhus Latinskole, men da Faderen 4 Aar senere blev forflyttet til København, fulgte Sønnen med og sattes 1793 i Lære paa Kong Salomons Apotek; efter at være udlært blev han smst. som Medhjælper, indtil han 3 Maj 1803 indstillede sig til farm.

Eksamen, som han bestod med Laud.¹³⁾ Ved Kontrakt af 11. Marts 1807 købte han Roskilde Apotek af Frich, hvis Enke gav ham Skøde derpaa 28. Januar 1808; Bevillingen udstødtes 31. December 1807; Købesummen var 14000 Rdl. D. C. I 1812 solgte han Apoteket til C. F. A r e n d s.

CHRISTIAN FERDINAND ARENDS.

Født i København 1782, S. a. kgl. Skuespiller Jacob Arends og første Hustru Birgitte Margrethe Courteau, død i Roskilde 27. Oktober 1821.

Gift 1809 med Cathrine Rindom.

Af Faderen, der var Teolog (studiosus), bestemtes han til samme Studium, hvilket imidlertid ikke behagede ham, hvorfor han i sit 15. Aar blev Discipel paa Apoteket i Holbæk, hvor han dog mente kun at have lært lidt. Saa meget bedre gik det ham, da han dernæst som Svend kom paa Hjorte-Apoteket i København, hvor han i Begyndelsen nød Overbærenhed med hans Uerfarenhed og god Øvelse ved det daglige Arbejde. Vinteren 1804—05 hørte han Professor, Apoteker Beckers Forelæsninger over Kemi og tog 22. Maj 1805 farm. Eksamen med Laud.¹³⁾ Han var senere i nogle Aar Urtekræmmer i København, førend han 1812 købte Roskilde Apotek til Overtagelse 1. Maj s. A.; Bevilling hertil fik han 6. Marts 1812.

Ved en Visitats afholdt 4. Maj d. A. paa Begæring af Arends konstateredes det, at Lentz, siden han solgte Apoteket, havde ladet dette paa den ulovligste Maade forfalde og ladet være at anskaffe nye Varer. (Ved en Visitats i September 1811 var Apoteket i god Stand). I en Skrivelse af 15. Maj 1812 meddelte Arends Fysikus Bugge, at han Dagen forud havde været i Forligskommissionen med Lentz, der for ikke at blive ulykkelig eller ganske prostitueret havde forpligtet sig til at lade rekvirere alt, hvad der manglede i Apoteket, at betale alt, hvad han havde fjernet fra Gaarden, og at godtgøre Arends 1000 Rdl. for den Miskredit, hvori han havde skaffet Apoteket. Arends havde derfor lovet at bede Bugge, om Lentz maatte slippe for at blive anklaget for Sundhedskollegiet; i det mindste bad Arends om Udsættelse, indtil det viste sig, om Lentz opfyldte Forliget. 21. Maj besluttede Kollegiet, at Sagen maatte udsættes til 1813, og der høres siden ikke mere dertil; Lentz har da formentlig opfyldt sine Forpligtelser.¹⁴⁾

Efter Arends Død fortsatte Enken Driften af Apoteket. Hun bort-

forpagtede det ved Kontrakt af 28. December 1821 paa 10 Aar til cand. pharm. **Lars Conrad Møller** for en aarlig Afgift af 1400 Rdl. Sølv. Apoteket havde hidtil været bestyret af den unge Kandidat **Steffen Øllgaard Baggese**n*). I Kontrakten bestemtes, at Baggese skulde vedblive at fungere paa Apoteket fra Nytaar, da Forpagtningen traadte i Kraft, til 1. Maj for en Løn for disse 4 Maaneder af 53 Rdl. 2 Mk. Sødler og Tegn. **Andreas Mygdahl****), der lige havde udlært, skulde ligeledes blive paa Apoteket, uden at der dog bestemtes nogen Løn for ham. Disciplen **Chr. Wilh. Petersen*****) beholdtes i Lære til 1. Januar 1825.

L. C. Møller blev fra 1. Januar 1835 løst fra Kontrakten; han blev senere Forpagter af Kong Salomons Apotek og døde som Apoteker i Nørre-Sundby (Biografi under »Nørre-Sundby Apotek«). Hans Afløser som Forpagter var **Christian Albrecht Jørgensen**, der i Følge Kontrakt af 18. Januar 1830, gældende for 6 Aar, skulde betale en aarlig Afgift af 1600 Rdl. Sølv. Han fungerede, indtil Apoteket i 1835 overtoges af Sønnen **N. J. Arends**, og blev senere Apoteker i Skive og i Kjettrup (Biografi under »Fjerritslev Apotek«).

NICOLAI JACOB ARENDS.

Født i København 8. Marts 1811, S. a. foregaaende Apoteker, død i Roskilde 4. Februar 1845.

Gift 3. Februar 1836 med **Karen Kirstine Koefoed**, død 11. Marts 1842, 32 Aar gl.

Han var Discipel paa Gl. Torvs Apotek i København og tog farm. Eksamen 1832 (Laud.). Han konditionerede nu paa Vordingborg Apotek og købte derefter Apoteket i Roskilde af Moderen for 25,000 Rdl., en aarlig Afgift af 150 Rdl. og fri Bolig til hende; Skøde fik han 30. Januar 1835. Bevillingen udstedtes 11. September 1835, og det gøres heri Arends til en Pligt, og ikke blot Ret, at modtage alle Rejsende,

*) **Steffen Øllgaard Baggese**n. Født 1797 i Oure paa Fyen, discipl. Svendborg Løve-Apotek 1812—1817, farm. Eksamen $\frac{29}{100}$, 1820 (Laud.); kirurg. Eksamen 1832, død 1846 som Underlæge ved 3. Dragon-Regiment i Aarhus.

***) **Andreas Mygdahl**. Født $\frac{9}{10}$, 1801 i København, discipl. Roskilde Dom-Apotek 1816—1821, farm. Eksamen $\frac{9}{10}$, 1822 (Laud.); død 1831 i København.

***) **Chr. Wilh. Petersen**. Født $\frac{29}{100}$, 1803 paa Fyn, discipl. Roskilde Dom-Apotek 1819—1824, farm. Eksamen $\frac{27}{111}$, 1827; senere Sproglærer i Hamborg; død i Dresden 1845.

saalænge hans Huslejlighed tillader det.¹⁵⁾ Efter hans Død solgtes Apoteket ved Auktion til V. E. Gottlieb.

N. J. Arends var i adskillige Aar Fattigforstander og Borgerrepræsentant i Roskilde. Fra Oprettelsen af Danmarks Apotekerforening

Skive, malet af Mørstrand 184 for Agent Søren Borch til Roskilde Fugleskydnings-selskab. Paa venstre Side af Manden med Geværret staar Apoteker N. J. Arends.

4. September 1844 til sin Død var han Medlem af dennes Bestyrelse (Direktion).

VINCENS ERNST GOTTLIEB.

Født i Finderup ved Slagelse 6. Marts 1818, S. a. Sognepræst Albert Ludvig Gottlieb og Thalia Frederikke Arends (Søster til Apoteker C. F. Arends), død paa Frederiksberg 4. December 1907.

Gift 1) 21. November 1845 med Camilla Petrine Eegholm, født i København 27. Maj 1817, D. a. Urtekræmmer Eegholm, død 6. April 1862.

2) 4. December 1863 med Cecilie Marie Margrethe Wisløff, født i København 1. Juli 1828, D. a. Forvalter Wisløff paa Vennerslund, død paa Frederiksberg 1. August 1918.

Han var Discipel paa Nykøbing Sj. Apotek fra 1. Maj 1832 til 1.

V. E. Gottlieb.

Maj 1837, konditionerede paa Store Hedinge Apotek fra 1. Maj 1837 til 1. November 1839 og tog farm. Kandidateksamen 1840 (h. ill.). Var derefter Medhjælper paa Gl. Torvs Apotek i København fra 1. Maj 1840, indtil han 1. Maj 1845 overtog Apoteket i Roskilde, som han havde købt ved Auktion 16. April s. A. for 40500 Rdl. Bevillingen udstedtes 5. Juni 1845, og den indeholder samme Bestemmelse om Pligt til at modtage Rejsende, som fandtes i Arends Bevilling.¹⁶⁾ I 1867—68 ombyggede han Apoteket; i Sundhedskollegiets Aarsberetning (for 1867) meddeles herom, at »Apoteket i Roskilde, der er opført fra Grunden af, har faaet et meget rummeligt og smukt Officin, hvorunder

findes en fortrinlig Kælder alene til Apotekets Brug.« I 1878 solgte han Apoteket til Henrik Augsburg.

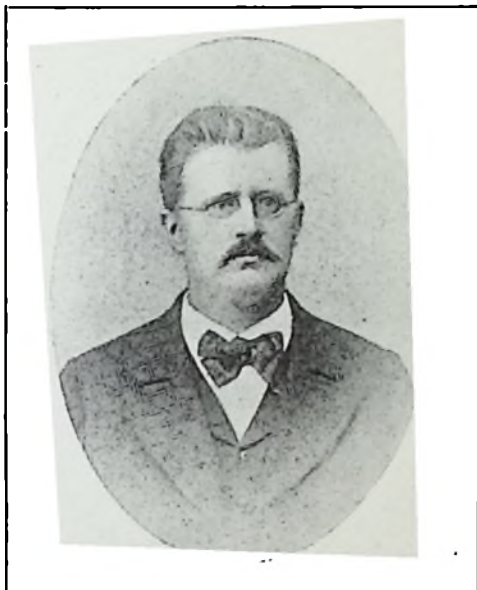
Gottlieb var i adskillige Aar Medlem af Bestyrelsen for Roskilde Sparekasse. Sine senere Aar levede han som Rentier paa Frederiksberg.

HENRIK AUGSBURG.

Født i Middelfart 7. Juli 1825, S. a. Købmand Augsburg og Caroline Berendt, død i Roskilde 27. August 1888, begr. paa Tønder Kirkegaard.

Gift 1. Oktober 1859 med Ingeborg Beier, født i Barsbøl i Sønderjylland 9. September 1835, D. a. Gaardejer Jens Jannichsen Beier og Botilde Knudsen, død i Tønder 1869.

Han var Discipel paa Middelfart Apotek, tog farm. Kandidateksamen 1848 (haud. ill.) og konditionerede derefter paa Nakskov Apotek og hos Apoteker Mecklenburg i Flensborg. Ved Bevilling af 20. Februar 1858 anlagde han et Apotek i Keitum paa Øen Sild, som han drev indtil 1863, da han købte »Store Apotek« i Tønder; hertil fik han Bevilling 4. Maj 1864; i 1877 solgte han dette Apotek, fordi Adoptivsonnen J. J. J. Augsburg af de præsiske Myndigheder udvistes som Optant (se under »Apotekerne i Tønder«). 7. Februar 1878 købte han Apoteket i Roskilde for 230.000 Kr. til Overtagelse 1. Maj s. A.; Bevillingen udstedtes 26. April 1878; dette Apotek drev han til sin Død. I 1880 opførte han et Ishus og forsynede Apoteket med nyt Inventar; 1881 byggede han en ny Sidelænge, hvori indrettedes Damplaboratorium.

J. Augsburg sen.

JENS JANNIK JENSEN AUGSBURG sen.

Født i Ballum i Sønderjylland 13. Oktober 1854, S. a. Gaardejer Jens Lassen Jensen og Hanne Beier; 13. Januar 1863 adopteret af Onklen, Apoteker Henrik Augsburg.

Gift i Roskilde 25. Maj 1884 med Emilie Henriette Erichsen Hansen, født 2. Februar 1865, D. a. Fysikus paa Bornholm Peter Vilhelm Erichsen Hansen og Juliane Valentine Hansen.

Var Discipel fra August 1871 til September 1873 dels paa Vajsenhus-Apoteket i København og dels paa Store Apotek i Tønder, tog Medhjælpereksamen ved Københavns Stadsfysikat 14. December 1873 (II Kar.) og farm. Kandidateksamen 1875 II (h. ill.). Det følgende Aar gennemgik han et analytisk Kursus hos Proff. Meyer og Staedel i Tübingen. 1884 købte han Apoteket i Hørsholm, overtog det 12. Marts og

fik Bevilling 12. Maj s. A., men solgte det allerede det følgende Aar. Var derefter Medhjælper paa Roskilde Apotek, som han selv overtog som Ejer 28. August 1888 efter Adoptivfaderens Død; Bevillingen her-

Dom Apoteket i Roskilde 1900.

til udstedtes 30. November 1888; i 1919 overdrog han Apoteket til sin Søn.

1889 ombyggedes den vestlige Del af Ejendommen og nye Materialkamre indrettedes, 1891 toges der fat paa den østlige Del og 2 Aar

senere opførtes en ny Sidelænge, hvorved Apoteket under Arkitekt Mørck Hansens Ledelse fik sit nuværende Udseende. I 1898, da Byens andet Apotek (Svane-Apoteket) oprettedes, fik dette Navn af Dom-Apoteket.

20. Juli 1900 udnævntes J. Augsborg til Justitsraad. I en lang Aar-række var han Medlem af Bestyrelsen (Næstformand) i Danmarks Apotekerforenings nordre sjæll. Kreds. Ved Apotekets 250 Aars Jubilæum i 1900 udgav han »Roskilde Domapotek 1650—1900«, forfattet af E. Dam.

JENS JANNIK JENSEN AUGSBURG jun.

Født i Roskilde 11. Juni 1886, S. a. foregaaende Apoteker.

Gift med Thyra Antoinette Malling, D. a. Grosserer William Malling og Dora Margaret f. Hedley.

Discipel paa Dom-Apoteket i Roskilde August 1903—August 1904, derefter et Aar paa Nørrebro Apotek i København og derefter igen paa Dom-Apoteket til Marts 1907; tog farm. Medhjælpereksamen April 1907 (I Kar.) og farm. Kandidateksamen April 1909 (I Kar.). Studerede 1909—10 ved »University of London«, konditionerede derefter 1910—11 paa Krone-Apoteket i Esbjerg og siden da paa Dom-Apoteket i Roskilde, indtil han overtog det som Ejer 1. August 1919; Købekontrakten er dat. 13. Maj 1919 (tinglæst 26. s. M.); Bevillingen udstedtes 30. Juli 1919.

J. Augsborg jun.

Siden 1919 er Ejendommen udvidet med et nyt Sidehus, hvori er installeret Salvemaskine, Tabletmaskine og Drageekedel, der drives ved elektrisk Kraft; samme Steds er ogsaa indrettet nyt Skylleanlæg. Desuden er i Apoteket sket den Ændring, at Recepturen er flyttet udenfor Officinet.

— — Til Apoteket var tidligere knyttet Leverance til distribuerende Læger i Borup, Herringløse, Tune og Havdrup.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet væsentligst paa Grundlag af Jubilæumsskriftet: »E. Dam: Roskilde Domapotek 1650—1900. Udgivet til Minde om 250 Aars Virksomhed af Apoteker J. Augsburg. Roskilde 1900«.

- 1) Sjæll. Registre $\frac{6}{7}$, 1643—1650, Fol. 435.
- 2) » » 1685—86, Fol. 171.
- 3) » » 1687—88, Fol. 557.
- 4) Roskilde Købstads Overformynderiprotokol 1683—1722.
- 5) Indlæg til sjæll. aabne Breve Nr. 41, $\frac{24}{2}$ 1694 og Nr. 173, $\frac{23}{11}$ 1695.
- 6) Supplik Protokol 1701, I Kvartal, 474.
- 7) » » 1704, 6; Sjæll. Registre 1703—05, Fol. 181.
- 8) Roskilde Justitsprotokol 1716—22.
- 9) Apotheker Claus Seidelins Optegnelser om sit Levned 1702—1782 (Memoirer og Breve XXII), S. 86.
- 10) Roskilde Raadstuearkiv: En Pakke Sager betræffende nogle Roskilde By i 1731 og 1735 overgaaede Ildebrande. Nr. 2.
- 11) Supplik Protokol 1741. 4 K. 443.
- 12) K. Carøe: Den danske Lægestand. Doktorer og Licentiater 1479—1788.
- 13) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
- 14) Sundhedskollegiet indk. Sager. 1812. 206.
- 15) 2. Depart. Registr. 1835. Nr. 619, Fol. 267.
- 16) » » » 1845. Nr. 334, Fol. 146.

LØVE-APOTEKET I NYKØBING PAA FALSTER

Den første kendte kgl. Bevilling til at holde Apotek i Nykøbing paa Falster udstedtes 30. Oktober 1656 til Christopher Heerfordt, som fra 1634 havde været Hofapoteker paa Nykøbing Slot. Heerfordt har dog i al Fald fra 1654 drevet Apotekernæring i Byen, thi i dette Aar fik han overladt den Hoffet tilhørende Gaard, hvori han hidtil havde boet, med Forpligtelse til deri at indrette et Apotek, »som aldrig maatte forrykkes«. Om han selv før den Tid eller om hans Forgængere som Hofapotekere har drevet almindelig Apotekernæring ved Siden af deres Hoftjeneste, vides ikke.

Kong Frederik II.'s Enke, Dronning Sophie, boede paa Nykøbing Slot fra 1594 til 1631. Fra dette Tidsrum kendes de 3 Hofapotekere: Binus, Kneytel og Schuchmann.¹⁾

Martinus Binus fik Bestalling som Hofapoteker 15. September 1595 (gældende fra 29. August); hans Løn var 50 Rdl. aarligt. Senere fik han tillige fri Kost for sig og en Dreng samt 6 Rdl. aarligt til en Klædning til denne, og da han ophørte med at faa fri Kost — muligvis da han giftede sig — fik han 12 Rdl. om Maaneden som Kostpenge for sig og Drengen samt 12 Rdl. aarligt til dennes Klædning. Af en eller anden ukendt Grund maa Binus i 1609 være frattraadt sin Apotekerstilling, men er enten bleven boende i Nykøbing eller atter vendt tilbage dertil, thi 14. Juli 1617 fik han og hans Hustru ny Bestalling som Funktionærer ved Hoffet som »Conditor und Dienerin«; han skulde tilberede Condit, Salter, Confecter, Species og andre Sager, og en aarlig Løn af 100 Rdl. »wollen wir Ihn beyden. . . . geben«.

Martinus Binus maa have hørt til de ansete Borgere i Nykøbing, hvor han

tilbragte Resten af sit Liv, thi han var 18. Marts 1632 en af Stifterne af Borger- eller Købmandslavet i denne By, hvor han blev begravet 20. Februar 1648; der betales 10 Mk. for Sang ved hans Ligfærd. Hans Hustru hed Cathrine; hun begravedes i Nykøbing 14. Marts 1650.

Valentin Henrik Kneytel blev i 1609 Binus' Efterfølger som Hofapoteker. Hans Bestalling er dateret 20. Oktober 1609; Lønnen var 250 Rdl. aarligt og fri Bolig, saalænge han var ugift, men uden Lys og Brændsel. Bestallingen blev fornyet 26. Maj 1613, men der er denne Gang udtrykkeligt tilføjet, at han ikke i sit Hus eller udenfor Apoteket maa præparere, destillere eller falholde Medikamenter, Oliteter og Vande men ganske og aldeles afholde sig herfra, ligesom ogsaa fra privat Kureren, samt at han skal holde en kvalificeret Svend; han fik som tidligere 250 Rdl. men nu tillige maanedlige Kostpenge for sig og sin Svend. Bestallingen fornyedes atter, i lidt ændret Form, 30. November 1626; i denne Bestalling er, som i de tidligere, udførligt gjort Rede for hans Pligter i Retning af at holde »vort Hofapotek« i fuldstændig Orden og til den Ende selv *præpariren, extrahiren und destilliren* de forskellige Medikamenter eller eventuelt indkøbe dem andet Steds fra; over Varer og Inventar, Indkøb osv. skulde han føre nøjagtigt Regnskab. Om Kneytel er fratraadt som Hofapoteker eller død i denne Stilling, vides ikke, men i 1630 blev i al Fald Caspar Schuchmann Dronningens Apoteker.

I 1629 lod Rektoren i Vordingborg, Søren Poulsen Judichær, hente venedisk Teriak hos ham til at give Skolebørnene under den herskende Epidemi; han skriver herom i Latinskolens Regnskabsbog: den 20. August 1629 givet for 8 Lod Finedisch Theriach hos Valentin Apoteker i Nykøbing, hvilket er efterhaanden meddelt Børnene, som er bleven syge, og det begæret have, hvert Lod 2 Mk. (Under en lignende Farsot havde en tidligere Rektor i 1625 ladet hente »Aquavitæ pestilentialis« hos Apoteker Hans Stein i København til Hjælp for syge Skolepeblinger).²⁾

Kneytel blev 17. Juni 1627 gift med Lisbeth Mortensdatter, en Datter af Martinus Binus; hun havde tidligere været gift med Hans Rostorph og blev begravet i Nykøbing 15. September 1639 (der betales 10 Mk. for Sang ved hendes Ligfærd).

Caspar Schuchmanns Bestalling er ikke funden, derimod et af ham 29. September 1630 udstedt Genbrev, hvori han som sine Forgængere under Haand og Segl lover at holde sine Forpligtelser, og han er da altsaa tiltraadt sin Stilling. (Paa Reversen underskrev han sig Schuemann). Ved Dronningens Død Aaret efter fik han udbetalt et Aars Besoldning, 250 Rdl., samt desuden »af Naade« andre 250 Rdl., hvilket ellers ikke var Tilfældet og kunde tyde paa, at han ved Overtagelsen af Apoteket har maattet sætte sig i større Udgifter.

I 1634 blev Nykøbing Slot Sæde for et nyt Hof, Tronfølgeren Prins Christian og hans Hustru Magdalene Sibylle, som boede der, han til sin Død 1647, hun til sit ny Ægteskab i 1652. I hele denne Periode var Christopher Heerfordt Hoffets Apoteker.

CHRISTOPHER HEERFORDT.

Den første Meddelelse om denne Apotekers Virksomhed her i Landet er fra 1634, i hvilket Aar han af Hoffet fik en Gaard i Nykøbing F. overladt til Beboelse. Han er da øjensynlig bleven ansat som Hofapoteker hos Prins Christian, der i dette Aar som omtalt fik Nykøbing Slot overladt til Beboelse. Det er ikke lykkedes at finde den første Bestalling for ham; derimod kendes en Fornyelse af denne, dat. 18. Marts 1637, af hvilken det fremgaar, at han i 1635 har overtaget Apoteket med dets Inventar og Varer. Der er i denne Bestalling, i Modsætning til de for hans Forgængere udstedte, ikke fastsat nogen egentlig Gage, men som »Recompens« fik han foruden Apoteksbygningen, som Prinsen skulde vedligeholde, Kul og Brænde, samt fra Slottets Haver de Urter, Blomster m. m., som kunde bruges i Apoteket.¹⁾ De Medicamenter, Konfekter og alle øvrige Varer, som blev forlangt af Hoffet, »vore Officerer og Tjenere eller andre, hvem disse end maa være«, skulde han sælge efter den i 1619 for de københavnske Apotekere udgivne Takst.

Heerfordt har haft en ikke ubetydelig Leverance til Hoffet paa Nykøbing Slot, men det har øjensynlig knebet for ham at faa sin Betaling. Efter Hoffets Opløsning udstedte Frederik III en Forskrivning, dat. 10. Marts 1651, hvori han vedgaar, at »Vi og Kronen« er blevet Heerfordt skyldig en Sum af ialt 11220 Rdl. 19 Sk. 2 Penning (iberegnet Renter) for Varer, leverede til Prinsens Hof i Tidsrummet 31. Marts 1643 til 7. April 1651; »hvilken forn. Sum Vi for Os og Vores Efterkommere Konger udi Danmark og Kronen love igen det først muligt er at erlægge og betale til forn. Christopher Heerfordt eller hans Arvinger, og det til den Tid Betalingen sker, skal ham eller hans Arvinger af forn. Summa beregnet fra dette Vort Brevs Dato af Os og Kronen gives aarlig og sædvanlig Rente«. ²⁾ 22. Juni 1657 fik han et Afdrag paa 400 Rdl. paa denne Fordring.⁴⁾ Men inden dette Tidspunkt havde han paa anden Maade faaet »Recompens« i Form af forskellige Bevillinger.

Kort efter Udstedelsen af ovennævnte Forskrivning fik Heerfordt Skøde (dat. 28. April 1651) paa den Gaard, han hidtil havde benyttet til Apotek og Bolig. Skødet er udstedt paa »vor og Kronens Gaard og Grund, som han sammesteds nu iboer, hvilket Hus og Vaaninger udi Højden er 5 sjæll. Alen og et Loft højt Hus, samme strækker sig udi Sønder og Nord i Længden fra hendes Kgl. Højhed Vor Søster Princessindens nyopbygte Kornhus og til Johan Schiøttes Gaard ud til

Adelgaden 60 Alen ringere $\frac{1}{2}$ Kvarter, udi Breden fra Gaden og til Gaarden ved den Søndre og nordre Ende befindes samme Hus 11 Sjæll. Alen, Længden udi Gaarden fra Kornhuset til Schiottes Gaard er 57 sjæll. Alen og $1\frac{1}{2}$ Kvarter langt. Gaardsrummet til samme Hus og Vaaning strækker sig i Længden i Syd og Nord 56 Alen, i Breden $12\frac{1}{2}$ Al.; befindes og ved samme Gaard et lidet Stykke Jord, som Princessen har forundt og bevilget til Apoteket efter Prinsens Død.« Heerfordt skulde have bemeldte Ejendom til evindeligt Eje; dog skulde han og hans Arvinger være forpligtet til altid at lade Apoteket blive i denne Gaard og stedse holde dette forsvarlig vedlige. Blev de nødt til at sælge Ejendommen, maatte de kun sælge den til en Apoteker, som ogsaa skulde drive Apotek deri.³⁾ Denne Pligt til »evindeligt« at lade Gaarden forblive Apotekergaard blev kun opfyldt i en kort Aarrække. Heerfordts Efterfølger, Svigersønnen Christopher Hartmann, købte i 1666 den Gaard, hvori Apoteket endnu findes, og som uden Tvivl er den samme, hvori Binus havde sit Apotek.¹⁾

I 1656 beklagede Heerfordt sig til Kongen over, at der skete ham Indgreb i Næringen af forskellige af Byens Urtekræmmere, og 30. Oktober s. A. udstedtes da det foran omtalte kgl. Brev, der gav Heerfordt en privilegeret Apotekers Rettigheder. Ingen Urtekræmmer eller andre maatte herefter i Nykøbing sælge eller falholde Mineralier, Conditør, Oliearter, purgerende, gummatiske, animalske Sager, Teriak og andet, som til et velbestilt Apotek alene henhører; han blev fri for al borgerlig og Bys Tynge, og han og hans Efterkommere eller Arvinger i Apoteket skulde aarlig have udvist 70 Læs Ved af Lensmanden samt en Læst Kul og 50 Bønderlæs Tørv — den sidste Bestemmelse var en Stadfæstelse af den hidtil ydede »Recompens«, fordi han var forpligtet til at holde et godt og ustraffeligt Apotek »til Vores og Vores Hofstats Fornødenhed.«⁵⁾ 25. August 1660 blev denne Bevilling stadfæstet, dog med den Tilføjelse, at Heerfordt maatte holde Vinkælder med fransk og hed Vin, »naar Karen afg. Knud Bendtzens er ved Døden afgangen, eller hun sin Frihed i saa Maade selv vil afstaa.«⁶⁾

Inden den sidste Bevilling udstedtes, havde Heerfordt 1. Maj 1657 faaet Bevilling til tillige at drive Apoteket i Nakskov, som han havde købt af Jeremias Gleisberg. (Se »Det gamle Apotek i Nakskov«, S. 427). Og endelig fik han 6. September 1660 Bevilling til at drive Apotek i København, det nuværende Svane-Apotek. Han afstod da Apoteket i Nykøbing til sin Svigersøn Christopher Hartmann og Apoteket i Nakskov til sin anden Svigersøn Peter Schön.

(Biografi se »Svane-Apoteket i København«).

CHRISTOPHER HARTMANN.

Død i Nykøbing F. 1683, begr. 14. Juni.

Gift med Magdalene Sibylle Heerfordt, D. a. Hofapoteker Christopher Heerfordt og første Hustru Dorothea Dobsin; gift 1) med Provinsialmedikus Michael Lyser, 2) med Hartmann, 3) med efterfølgende Apoteker Johan Justus Böhme.

Han overtog som ovenfor nævnt Apoteket i Nykøbing, da hans Svigerfader var rejst til København; nogen Bevilling for ham kendes ikke. I 1666 købte han som omtalt den Gaard, hvori Apoteket nu findes. Da Frederik III's Enke, Dronning Sophie Amalie, i 1670 tog Nykøbing Slot i Brug, blev Hartmann ved Bestalling af 28. Oktober 1670 udnævnt til hendes Hofapoteker. Bestallingen forpligtede ham til at genoprette det tidligere Hofapotek paa dets forrige Plads; Medikamenter etc. skulde han levere efter den gældende Apotekertaksts Priser; han skulde tillige indrette et lille Rejseapotek samt holde en god og erfaren Svend, der, naar det ønskedes, tillige kunde gøre Tjeneste som Rejseapoteker; til Gengæld fik han den for Svigerfaderen gældende »Recompens« i Form af 70 Læs Brænde, 1 Læst Kul og 50 Læs Tørv aarligt.?) Den af Hartmann udstedte Revers har følgende Ordlyd:

»Ich Christopher Hartman Bekenne hiemit, dass ich vor allerhöchstermelter Jhr Königl. Mayt: Meiner Allergnädigsten Königin *original* Bestallungsbriefff mit der hie negst vorhergesetzten Copey wörtlich in allen eines lautend, heute habe empfangen und allerunterthänigst angenommen, Gelobe und verpflichte mich auch anstaat dis würcklichen abgelegten eydes hiedurch, nach dem einhalt solcher bestallung mich in allem zu verhalten und zu bezeigen *S o w a h r m i r* Gott helffe und sein Heiliges Wort, Uhrkundlich unter meiner eigenhändigen unterschrifft und meinem dabey gedruckten pittschafft, so geschehen

Nieköping d. 1 *Novembr. anno 1670*«.

Ved Bestalling dat. »Sophien Amalienborg udi Kiobenhavn« 29. Juli 1671 tilforordnede Dronningen Hartmann til Raadmand i Nykøbing; 8. August s. A. aflagde han sin Raadmandsed.?)

Efter hans Død fortsatte Enken Apotekets Drift med Henrik Rogge som Provisor, indtil hun ægtede efterfølgende Apoteker. Skiftet efter ham behandledes af Frederik Suhr, Amtsskriver over Aalholm

Amt, og Hans Ravn, Amtsskriver over Nykøbing Amt; de fik 29. September 1685 Ordre til at afslutte Skiftet.⁸⁾ I Ægteskabet var 4 Børn: Paulus, Polycarpus, Johannes og Frederik Christian Hartmann.

Som omtalt under Nyborg Apotek (S. 349—50) havde Apoteker i denne By, Diderik Jebbe, fra Juli 1660 været Medhjælper hos Christopher Heerfordt og, da denne rejste til København for at indrette sit nye Apotek, i et Aars Tid bestyret Apoteket i Nykøbing, indtil Hartmann overtog det. Efter sin kortvarige, uheldige Apotekertid i Nyborg (1668—69) vendte Jebbe tilbage til Nykøbing, hvor han til sin Død boede som Urtekræmmer. I denne Periode havde han forskellige Sammenstød med Apoteker Hartmann, der bl. a. i 1666 klagede til Kongen over, at »forrige Provisor« Diderik Jebbe gjorde ham Indgreb i Næringen.⁹⁾ Rimeligvis for at styrke sin Stilling overfor sin privilegerede Modpart, erhvervede han sig følgende interessante Tingsvidne 7. August 1671.

42 af Byens Borgere vidnede om ham, »at han kom til Nykøbing i 1660 i Juli Maaned og blev Apotekersvend hos den ærlige, agtbare og kunstrige Mand Christopher Heerfordt, den Gang Apoteker i Nykøbing, paa 3 Fjerdingaars Tid, og da Hr. Heerfordt rejste til København, blev Jebbe her paa Apoteket hans Provisor og betjente han det paa et Aars Tid. Imidlertid sendte Vorherre en stor Svaghed her i Byen, saa her var mange Patienter og her var ingen Doktor eller anden Apoteker den Gang end Diderik Jebbe som Provisor, og han besøgte dem flittig og gav dem gode Raad saa vel som og Medikamenter, saa vor Herre gav sin Velsignelse dertil, at de kom vel til Rette, saa at der døde ikke mange deraf. Siden han blev en Medborger her hos os Andre, har han ernæret sig af sin ringe Handel nemlig en Urtekram og deraf givet Hans Majestæt efter sin Formue godvillig sin Skat lige med os andre. For nogle faa Aar siden blev han rekkommenderet til Nyborg i Fyn at skulle der være Apoteker, rejste ogsaa derhen, var der paa 1½ Aars Tid; samme Rejse var hans yderste Ruin; han kom her til Nykøbing igen Anno 1669 og haver imidlertid boet hos os igen som en ærlig Skatteborger og imidlertid meddelt mange Fattige gode Raad og Middel af det Gud haver givet ham Forstand til, saa vi underskrevne intet Skudsmaal kan give ham end som før er meldt, at han haver forholdet sig som en ærlig Skatteborger egner og vel anstaar, og vi vil ønske alle, at Vorherre vil lade ham leve længe og lide vel hos os.«¹⁰⁾

JOHAN JUSTUS BØHME.

Født i Osterode i Hannover 7. September 1660, S. a. Apoteker Just Bøhme, død i København 14. Juli 1709.

Gift 1) ca. 1685 med Magdalene Sibylle Heerfordt, Enke efter foregaaende Apoteker.

2) med Gjørvel Cathrine Portuan, født 1660, begravet 19. November 1740, D. a. Købmand i Nakskov Hans Portuan.

Han blev 1678 Student fra Gymnasiet i Braunschweig, studerede Medicin i Leipzig og Jena, praktiserede i Braunschweig og derefter i Nykøbing paa Falster, vistnok inden han 18. Juni 1684 blev Dr. med. i København (De mensium defectu). Vistnok allerede fra 1. Januar 1685 blev han Medikus for Laaland-Falster med Bolig i Nykøbing samt Livmedikus hos Enkedronningen; Bestallingen er dog først udstedt 18. Maj 1685 efter Dronningens Død; 21. September s. A. lod han den tinglæse i Nykøbing.¹¹⁾ I Bestallingen stod bl. a., at han skulde have Inspektion med de laaland-falsterske Apoteker, at de al Tid holdt gode, friske og ustraffelige Varer tilfals.

Ved sit Ægteskab med Hartmanns Enke kom han tillige i Besiddelse af Apoteket, hvortil han fik Bevilling 31. Oktober 1685¹²⁾ (tinglæst 16. November s. A.).¹¹⁾ I 1687 blev han fritaget for Skat og Indkvartering. 28. Maj 1698 fik han Titel og Rang med Livmedici, og kort Tid efter er han rimeligvis flyttet til København, thi i 1699 afstod han Apoteket til Frederik Seidelin. 6. Januar 1700 blev han udnævnt til Livmedikus hos Frederik IV og Enkedronning Charlotte Amalie.

6. November 1697 fik Bøhme og hans første Hustru Tilladelse til, at den længstlevende maatte hensidde i uskiftet Bo; i Ægteskabet var ingen Børn.¹³⁾

FREDERIK SEIDELIN.

Født 1667, S. a. Sognepræst ved Holmens Kirke i København, Provst Hans Hansen Seidelin og Sofie Davidsdatter,^{*)} død i Nykøbing F. 29. April 1729, begr. 4. Maj i Kirkens Kor.

Gift 1) med Karen Clausdatter Ravn, D. a. Raadmand i København Claus Iversen Ravn og dennes første Hustru, død i Nykøbing F. 18. Oktober 1712, begr. 25. s. M.

2) 1714 med Maren Jensdatter Hov, født 1683, D. a. Provst i Lyngø og Uggerløse Jens Nielsen Hov og Christine Leth, død 9. Maj 1738.

Om hans Uddannelse og Medhjælperaar vides intet udover, at han efter Tidens Skik har konditioneret i Udlandet, bl. a. i Nürnberg. I 1699 købte han Apoteket i Nykøbing F. af Bøhme og

^{*)} Sofie Davidsdatter Christensen var gift 2) med Raadmand Claus Iversen Ravn og var saaledes baade Stedmoder og Svigermoder til sin Søns Hustru Karen Clausdatter Ravn.

fik Bevilling dertil 9. Maj 1699. Aaret efter ansøgte han Kongen om at faa Frihed for Indkvarteringssskat indført i sin Bevilling, hvilket bevilgedes ham; men da Magistraten kun vilde fritage ham derfor af selve Apotekernæringen, men ikke af hans Ejendom og øvrige Indkomster, ansøgte han 1701 om, at Friheden for denne Afgift maatte gælde baade for Næring og Ejendom, da hans Formænd i Embedet havde været ganske fritaget derfor; 23. September fik han kgl. Bevilling til at nyde samme Frihed som sine Forgængere.¹⁴⁾

Frederik Seidelin havde som Forgængerne Forpligtelse til at levere Medicin etc. til Hoffet, naar det opholdt sig paa Nykøbing Slot, og modtog som Vederlag herfor en aarlig Udvisning af 10 Læs Brænde. Han leverede en Del til Enkedronning Charlotte Amalie, der i nogle Aar benyttede Slottet som Sommerresidens.

Seidelin fik 28. Oktober 1712 Tilladelse til at sidde i uskiftet Bo efter sin første Hustru og siden skifte med Samfrænder.¹⁵⁾ Om hans Forberedelser til sit nye Ægteskab fortæller Sønnen, Claus Seidelin, følgende i sine Livserindringer (se nedenfor): »Min Sl: Fader maatte for hans uopførte Børns Skyld anno 1714 tænke paa at opsøge sig en Egtfelle igien, hvortil Madame Sl: Apoteker *Scharfenbergs* i Kiøbenhafn (se »Kong Salomons Apotek«) blev ham af hands k: Broder*) foreslagen, ligesom hands Broder og ved andet Giftermaal hafde ægtet Hoff Apoteker *Johan Gottfried Beckers* Enke. Det var og kommet saa vidt med dend Sag, at min Sl: Fader reyste til Kiøbenhafn for at holde Ja-Ord med hende. Deres første Samling herom var og meget kiærlig, men siden maae der dog være kommet noget imellem, saa der intet blev af. Ventelig har Betragtningen af at see dend Samling af saa mange Born paa begge Sider gjort Hindring herudi. Hvorfor hand og strax opsøgte sig en anden, som var en Jomfru paa 30 Aar, ved Navn *Maren Hov*, . . . og da hands Begiering om hende blev af hende og hendes Forældre med ald Kiærlighed imodtagen, stod min Sl: Faders andet Bryllup med hende atter udi hands Kiære Moders Huus i Kiøbenhafn«.

*) Broderen Hans Seidelin (1665—1740) var dengang Kancelliraad og Overkrigskommissær. Han beklædte senere mange Embeder, Amtmand over Københavns Amt 1724, Generalpostdirektør 1730 osv. S. A. købte han Hagedstedgaard, blev 1731 optaget i Adelsstanden og 1732 Konferensraad. Han blev 1692 gift med sin Stedfaders Datter Drude Margrethe Clausdatter (død 1711), og 1713 med Helene Margrethe Munk (død 1725), der 1711 var bleven Enke efter Hofapoteker Johan Gottfried Becker (se »Hof-Apoteket i København«).

Apoteker Fr. Seidelin var Ejer af et Hus i Farvergade i København; Skødet tinglæst 22. Januar 1724. Hans Enke, Maren Hov, fik 7. Oktober 1737 Auktionsskøde tinglæst paa Hans Muhle Tømmerhandlers forrige Gaard, jordfri Grund og Ejendom i Rosenborggade i København.¹⁰⁾

Frederik Seidelin og Maren Hov testamenterede 12. Juni 1726 »til en Taksigelses- udviisning mod Gud, andre Christelige og gudfrygtige Mennesker til Opmuntring« 160 Rdl. til Nykøbing latinske Skole, hvoraf Renten af Rektor skulde tildeles en gudfrygtig, fattig, flittig og forfremmelig Discipel af de nederste Lektier, som ellers intet andet Beneficium nød, at han deraf kunde have tvende Dages Kost om Ugen. Maren Hov testamenterede før sin Død yderligere 200 Rdl. til Skolen til samme Formaal, samt desuden 200 Rdl. til Nykøbing Kirke og til fattige Enker 600 Rdl. Apoteker Claus Seidelin var Eksekutor i Boet og skriver i sine Erindringer yderligere herom: »hernæst og til sine Søstre og Søsters Børn 1000 Rdl., til sin Søster-Datter *Sara Margretha Holm*, som hun selv hafde opdraget, i Besynderlighed 1000 Rdl. foruden Linnet, Senge og Sengeklæder, Guld, Solv, Gangklæder og andet af ligesaa høj Værdie; fremdeles til min K: Broder Hr. *Hans Seidelin* (Præst) 1000 Rdl., til min K: Broder Hr: *David Seidelin* (Præst) 1000 Rdl., og endelig til mig og mine Børn efter min Død det ovrigte, der beløb sig til 4,300 Rdl.... Hun hafde selv haft med min Sl: Fader 2de Sønner og 1 Datter, men de vare forhen alle døde af Smaae-Kopper.«

CLAUS SEIDELIN.

Født i Nykøbing F. 26. Januar 1702, S. a. foregaaende Apoteker og dennes første Hustru, død i Nykøbing F. 16. Maj 1782.

Gift i Nykøbing F. 18. Juli 1730 med Elisabeth Catharina Wichmand, født 1713, D. a. Kobmand i Nykøbing, Ejer af Engestofte Gods Bertel Wichmand og Bodil Catharina From, død 1800, begr. 14. Maj.

Allerede 13 Aar gammel blev han af Faderen sat i foreløbig Lære i dennes Apotek og blev derefter fra Paaske 1717 til Paaske 1721 sat i Lære paa Hof-Apoteket i København. Et Aar forblev han smst. som Svend og drog derefter ud paa en 6-aarig Udenlandsrejse, hvorom han udførligt og interessant har berettet i sine Erindringer. Han konditionerede først hos Raadsapoteker Döring i Nordhausen i Thüringen, derefter fra Nytaar 1723 hos Apoteker Köhler i Berlin; i 1724 horte

han Forelæsninger af forskellig Art i Berlin og blev saa fra Paaske 1725 Medhjælper i Strassborg, derefter fra Paaske 1726 til Paaske 1727 Medhjælper hos Stads- og Hospitalsapoteker Gabriel Knecht i Bern. De to sidstnævnte Steder opholdt sig samtidigt den senere Apoteker i Odense, Johan Christopher von Westen, og de to unge Kolleger drog nu sammen til Paris; her hørte Seidelin forskellige Forelæsninger, tog derfra en Tur til London, hvorfra han over Holland tog til Hamborg og derfra hjem; 8. Januar 1728 var han atter i god Behold hjemme i Nykøbing:

»Min Føde-Bye kom mig ved min Hiemkomst noget ringe for, saa ieg hafde ickun liden Lyst til at blive der, men ønskede mig, om Gud saa behagede, et bedre Stæd til min Etablissement, og heldst i Kiøbenhafn, om Leylighed dertil kunde falde«.

»Imidlertid indløb Brev til min Sl: Fader og mig fra afg: Cancellie Raad og Hoff Medici D: *Heerfordts* Encke-Fruer med Tilbud, om jeg icke vilde handle med hende om det privilegerede Apotecke i Helsingør, som hende efter forrige Apoteker *Peckel* formedelst Gield var bleven tilhørende, hvorfor ieg med min Sl: Faders Consens reyste til Helsingør for at beseer samme; men endskiønt Byen nock befaldt mig, saa befaldt mig Apotecket dog icke, eftersom det ved dend forrige Mands Negligence gandske var kommet i Decadence, og desuden var Kiøbenhafn saa nær, at ventelig de meeste vilde forsyne sig med Medicamenter derfra, som de nu vare komne i Vane med, hvorfor ieg i Guds Navn resolverede at abandonnere dette Forslag og at reyse med uforrettet Sag hiem igien.«

Fra Oktober 1728 til April 1729 var Claus Seidelin ansat hos Hofapoteker Becker i København, hvis Apotek nedbrændte ved Københavns Brand i 1728, og som paa dette Tidspunkt var travlt beskæftiget med at indrette et foreløbigt Apotek paa Amagertorv. Herfra blev Seidelin kaldt hjem til Nykøbing, hvor Faderen laa for Døden, og et Par Dage før denne indtraf, overdrog Faderen ham »sit Hus og Apotek med alle Nøgler og Tilhørende for 2200 Rdl.« Claus Seidelin tog nu til København for at lade sig eksaminere og ansøgte derefter om Bevilling til at være alene Apoteker i Nykøbing med de samme Rettigheder som Faderen; Bevillingen udstedtes 6. Maj 1729. Af Eksaminationen giver Seidelin følgende karakteristiske Skildring: »Efter at min Sl: Faders Liigfærd hæderlig var besørget, reyste ieg til Kiøbenhafn igien for at lade mig efter Kongl: Forordning examinere, som skeedte af Decano Facultatis Medicæ, Dr: *Georgio Frederico Franco*

de Franckenau, Etats-Raad, Dr: og Professore Medicinæ Johannes de Buchwaldt, og Kongl: Privilegeret Apoteker Andreas Winther (Løve-Apoteket i København), af hvilcke ieg erholdt et berømmeligt Testimonium..... Mine Examinatores viiste sig meget artig imod mig, thi da begge Professorerne hafde endet deres Qvæstioner, bærede Decanus mig med et temmelig langt og herlig Elogio, og da Hr: Apoteker Winther endnu icke hafde expederet mig, og ieg derover sagde til ham: »Hr: Winther, Touren er nu til Dem, og ieg venter, at De og bærer mig med nogle Qvæstioner,« svarede hand: »Ey min k: Seidelin, vi kiender hinanden vel. Gid vi hafde mange saadanne Apotekere i Dannemarc som Del Jeg har intet mere at spørge«. Dagen derefter bærede begge Professorerne mig med en Gratulationsvisite i min k: Farbroders Hus, hvilcket ieg icke hafde ventet, siden ieg ved Examen icke hafde tracteret med Confect og Rinskviin efter indførte Sædvane, og ieg offererede hver af dem ey meere end en Rosenobel.«

Claus Seidelin drev Apoteket i Nykøbing til 1764, da han »formedelst sin tiltrædende Alderdom« overdrog det til Sønnen Hans Seidelin. Han havde som sin Fader haft Forpligtelse til at være Leverandør til Hoffet paa Nykøbing Slot og modtog som denne de 10 aarlige Læs Brænde indtil 1740, da denne Begunstigelse blev inddragen. Han foretog en Del Reparationer af Apoteksejendommen. »Anno 1731 maatte ieg foretage nogen nødvendig Reparation paa min Gaard, som icke længere kunde opsættes, hvorudi ieg consulerede Sl: Fritzger. Jeg lod da Taget nedbryde af 8 Fag Tværhuus i Gaarden, som var ickun Halv-Tag og var forfalden, og 4 Fag Huus, som stod derhos; dog længer ind i Baggaarden lod ieg reent nedbryde og af nyt igien opføre i Linie med det andet og lod det alt forsyne med heelt Tag. Iligemaade lod ieg alt det gamle Tømmer i dend Syndre Gauls nederste Etage i det høye Huus; Fodstycker og alt udtage og med nye Fodstycker og andet Eegetømmer igien forsyne, lagde og nye Fodstycker i Bryggerset og Gangen og over alt inden i Gaarden; lod og en Fløy med Stang paa hver af de høye Gaule opsætte, efter at de vare reparerede og med nye Fløye, hvori mit og min Kones Navne vare udhugne, bleven forsynede, thi de vare nogle Aar tilforn i min Sl: Faders Tiid nedfaldne. Jeg lod og det høye Huus paa adskillige Steder med stærke Jern-Baand belegge, med mere, hvilcken Reparation kostede mig vist 700 Rdl. Siden har ieg Tiid efter anden foruden de ordinaires gjort adskillige extraordinaires Reparationer paa Huuset,

skønt det icke meget kunde forslaae, som da ieg lod indrette det lidet Cammer ved Senge-Cammeret til mine Døttre, hvorved Springvandet maatte flyttes, og en nye Skorsteen samt 2de nye Bager-Ovne maatte opføres; hernæst da ieg maatte lade Qvisten til Gaden nedbryde og af nyt igien opføre, item da ieg lod heele Huusets Udvegge til Gaden og Torvet udspecke og med Olie-Farve bemale og dend nederste Etage til Gaden overalt med nye Vindever forsyne, ligesom der og tilforn var sadt nye Vindever paa dend store Sal, dog med smaae Ruder, item da ieg lod dend nederste store Stue betrecke, med mere, som ieg nu icke erindrer....«

I 1757 klagede Claus Seidelin til Kongen over at være sat i for høj Grundskat af 1) et lidet Vænge ved Østervold, hvoraf han avlede 3 Borgerlæs Hø, 2) en Have ved Østerpørt, som altid havde hørt til Apoteket, og 3) en øde Plads med Have ved; han opnaaede nogen Lettelse.¹⁷⁾

Efter at have overdraget Apoteket med Ejendom til sin Søn blev Claus Seidelin boende i Nykøbing. Han købte »først Mr. *Kleinholdts* Gaard paa Torvet tæt ved Apoteket for 430 Rdl. og 20 Rdl. i Douceurs, og deroptil bygte ieg inden i Gaarden 9 smaae Fag Huus til 2de Kåmre for mig og Si: *Karen* (den ældste Datter, død ugift 1770), item til Bryggers, Saltkiælder, Klæde- og Karlekammer. Dernæst kiøbte ieg af Hr. *Bircke-Dommer Kierulff* de 3 Boder ud til Torvet tæt op til *Kleinholdts* Gaard, som bestaaer af 16 Fag Huus, tillige med 7 Fag inden i Gaarden til Stalderum og Foer-Loe, samt 34 Skillings Jord i alle 3 Byens Marcker for 568 Rdl. Iligemaade kiøbte ieg af Mr. *Hauendorph* de 2de Boder ud til Østergaden for 112 Rdl.; og endelig som afg. *Barberer Lassens* Gaard var for Gield blevet mig tilhørende, tog ieg dend liden Hauge derfra og lagde dend til mit Stæd. Hernæst rev ieg et faldefærdigt Baghuus ned og opbygte paa Pladsen et bredt og høyt Huus paa 12 Fag til Loe og Lade, Vognskur og Brende-Huus, som ieg og føyede til mit Sted, og derved fik et got beqvemt Sted med got Gaards-Rum for mig og min K: Hustrue at boe udi, efter at ieg hafde forsynet *Kleinholdts* Gaard med nye Vindever af got Glas ud til Torvet, samt faaet dend store Stue betreckt med Voxdug og Værelserne malede, item dend gandske Gaard broelagt, med hvad videre Reparation udfordredes, som kostede mig en Haaben.« I denne aabenbart rummelige og vel indrettede Gaard blev Claus Seidelin nu boende til sin Død.

1. Oktober 1751 fik Seidelin og Hustru Tilladelse til, at han efter

hendes Død maatte sidde i uskiftet Bo og siden skifte med Samfrænder, hvorimod hun efter hans Død straks skulde skifte med Samfrænder. Det sidste Tilfælde kom til at foreligge, og Skiftebehandlingen efter ham sluttedes 16. Juli 1783. Ved Gavebrev af 15. Juli 1779 havde de af samme Bevæggrunde som hans Fader og Stedmoder og til samme Formaal skænket Nykøbing Skole 200 Rdl. Han havde endvidere legeret 100 Rdl. til Nykøbing Kirke, 100 Rdl. til Nykøbing Hospital samt 600 Rdl. »til det af min K: Hustrues Salige Forældre opbygte Encke-Huus«.

Det sidste Leveaar benyttede Claus Seidelin til at nedskrive sit Levnedsløb. Denne i dansk Literatur enestaaende farmaceutiske Selvbiografi blev i 1915 udgivet i Serien »Memoirer og Breve, udgivne af Julius Clausen og P. Fr. Rist« under Titlen »Apotheker Claus Seidelins Optegnelser om sit Levned 1702—1782«. Af Udgivernes Indledning skal her anføres følgende om Bogen og dens Indhold:

»Manuskriptet til Apotheker *Claus Seidelins* egenhændige Levnedsbeskrivelse er en Bog i lille Oktav-Format, bestaaende af 5 upaginerede og 286 paginerede Sider. Det sidste Blad mangler. Haandskriftet er for faa Aar siden skænket det Kongelige Bibliothek af dets Forfatters Efterkommere, Fru Monica Neubert og Frøken Hanne Schougaard, og er indlemmet i Bibliothekets Samlinger under Signaturen: Ny Kgl. Saml. 8° Nr. 497.... Optegnelserne falder i to Afsnit. Det første og største omfatter Ungdomstiden til han vender hjem fra sin femaarige Rejse. Det er let at se, at denne Del af Memoirerne, hvis Forfatter føler og bolttrer sig som en ung Fole, der fra Stalden er sluppen ud paa de aabne Græsgange, maa være Afskrifter af Rejsedagbøger, han har haft liggende fra sine unge Dage; thi det er ingen gammel Mand, der fortæller saa friskt og husker saa godt. Som en Skildring af en velstillet og fornuftig ung Borgersøns Rejse ud i den store Verden paa Holbergs Tid for at uddanne sig til en habil Mand i sit Fag, er disse *Claus Seidelins* Dagbøger ganske enestaaende i vor Memoire-Literatur. Optegnelsernes anden Del er væsenlig refererende, undertiden næsten analistisk i Formen, idet han mest dvæler ved Begivenhederne i Tidens og især i Familiens Historie. Den er ligesaa adstadig og rolig, som den første er frisk og ungdommelig. Men den indeholder fortrinlige Oplysninger om en Provinsborgermands Liv og Forhold i den anden Halvdel af det 18de Aarhundrede, og giver mange Bidrag til Tidens Historie, Sæder og Familiekrøniker.«

HANS SEIDELIN.

Født 9. Januar 1738, S. a. foregaaende Apoteker, dod 12. September 1815.

Gift 24. Oktober 1764 med Marie Christine Hincheldey, født 1736,

døbt 27. Juli, D. a. Købmand Hans Henrik Hincheldey og Dorothea Eleonora Fridscher, død i Nykøbing 2. Marts 1821.

Fra 1753 til 1758 var han Discipel paa Kong Salomons Apotek i København og drog derefter, som sin Fader, ud paa en fleraarig Udenlandsrejse. Fra Paaske 1758 til 1759 var han Medhjælper i Brunsvig paa et af Byens Apoteker, fra Paaske 1759 til 1760 var han paa det fyrstl. Wolffebüttelske Hofapotek smst., og fra Paaske 1760 til 1761 var han Medhjælper hos Apoteker Becker i Potsdam; det følgende Aar hørte han Forelæsninger i Berlin og drog derfra gennem Rhinlandene over Holland til Hamborg og hjem; i 1763 blev han eksamineret ved det medicinske Fakultet i København. Det følgende Aar ansøgte hans Fader om at maatte overdrage ham Apoteket og beder om Bevilling for Sønnen, der baade uden- og indenlands har gjort sig habil i sit Fag; Ansøgningen bevilgedes, og Bevillingen for Hans Seidelin udstedtes 19. Maj 1764 (stadfæstet 5. Januar 1767).¹⁸⁾ Han overtog Apoteket i Juli s. A. og drev det til 1801 (?), da hans Søn overtog det (se under efterfølgende Apoteker).

Ved Skrivelse af 8. November 1806 til Stiftamtmand Morgenstjerne blev fhv. Apoteker Hans Seidelin, der nylig var valgt til Overformynder i Nykøbing, efter Ansøgning fritaget for dette Hverv, da han var henimod 70 Aar gammel og desuden ikke længere aktiv Borger.¹⁹⁾

CLAUS SEIDELIN.

Født i Nykøbing 1769, S. a. foregaaende Apoteker, død i København 5. Juli 1842. Ugift?

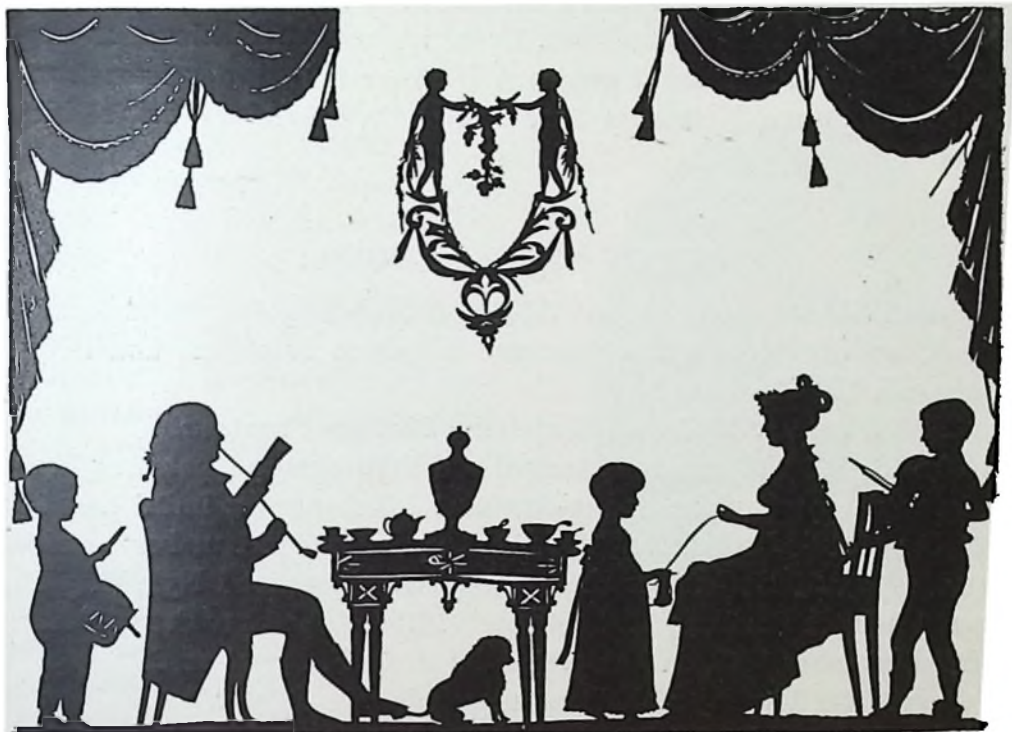
Om hans Uddannelse fortæller hans Eksamensbevis, at han efter Undervisning i Kristendom og det latinske Sprog i 1784 kom i Lære paa Svane-Apoteket i København i 5 Aar og derefter fungerede som Svend smst. i 2 Aar; 1791 drog han til Berlin og konditionerede der i 2 Aar hos Apoteker Werneberg og derfra tilbage til København, hvor han 18. September 1793 indstillede sig til Eksamen, som han bestod med enst. Laud.; Eksamensbeviset udstedtes s. D.²⁰⁾

22. April 1801 ansøgte hans Fader om, at Sønnen maatte faa Bevilling til at overtage Apoteket efter Faderens Død eller hvis denne forinden blev tilsinds at overdrage ham det; Sønnen havde siden sin Eksamen i 7 Aar gaaet Faderen til Haande »med Flid og Paapasselighed« og bestyret Apoteket. 22. Maj 1801 udstedtes Bevilling for cand. pharm. Claus Seidelin af det forønskede Indhold.²⁰⁾ Der fore-

ligger intet om, hvorvidt Claus Seidelin nu overtog Apoteket, men i al Fald har han da kun drevet det i faa Aar, thi 1805 solgtes Apoteket til efterfølgende Apoteker.

HENRIK NICOLAI HOFFMANN.

Født i Maribo 8. April 1769, S. a. Apoteker Johan Christopher Hoffmann, død i Nykøbing 3. Marts 1813.

Apoteker Henrik Nicolai Hoffmann med Hustru og Børn.

Gift med Sophie Erreboe, (D. a. Farver i Maribo Hans Christian Erreboe?), død 8. April 1853, 74 Aar gl.

Fra 1782 til 1789 var han Discipel paa Kong Salomons Apotek i København og derefter Svend smst. til 1791; derefter konditionerede han et Aar i Stavanger og et halvt Aar i Næstved, hvorfra han rejste til København for at tage Eksamen, som han bestod 17. August 1793 (haud. ill.).²¹⁾ 2 Aar senere købte han Apoteket i Maribo af sin Fader og fik Bevilling dertil 22. Maj s. A.²²⁾ 1805 solgte han det og købte Apoteket i Nykøbing, hvortil han fik Bevilling 13. September 1805.²³⁾ Dette Apotek drev han til sin Død.

12. Januar 1813 skrev Kancelliet til Sundhedskollegiet, at det havde erfaret, at Hoffmann paa Grund af Svagelighed var uduelig til at forestaa sit Apotek og efter Foregivende ikke i Stand til at skaffe en Provisor, hvorfor Kollegiet forespørges, om dette kunde skaffe en saadan og da paa hvilke Vilkaar, eller om Stiftsfysikus Bræstrup efter sit Forslag kunde eksaminere en af de paa Apoteket værende »Subjecter« og, hvis denne da fandtes duelig, overlade ham Apotekets Bestyrelse. 16. Marts meddelte Kancelliet til Amtmanden, at Kollegiet havde meddelt, at cand. pharm. H e n r i k G e r n e r H e l m (senere Apoteker i Hobro) var villig til at bestyre Apoteket. Dette var imidlertid blevet averteret til Salgs i Løbet af 6 Uger, men Hoffmanns Død, der iøvrigt var indtruffen, førend Kollegiets Svar forelaa, bevirkede, at Salget blev udsat.²⁴⁾

LUDVIG EMANUEL MOHR.

Født i København 6. August 1787, S. a. Brandkaptajn, Handelsgartner Johan Frederik Mohr og Gertrud Elisabeth Printzlau, død i Nykøbing F. 17. Maj 1868.

Gift 24. Januar 1814 med Christiane Dorthea Frantzen.

Fra 1802 til 1807 var han Discipel paa Vordingborg Apotek og konditionerede derefter paa Svane-Apoteket i København, indtil han 13. Oktober 1808 indstillede sig til farm. Eksamen, som han bestod med haud. ill.²⁴⁾ Af Hoffmanns Enke købte han Apoteket i Nykøbing F., hvortil han fik Bevilling 10. September 1813;²⁵⁾ han drev det i 29 Aar, indtil December 1842, da han afstod det til O. F. D y r l u n d.

Senere var han Ejer af Christiansminde paa Falster.

OLE FERDINAND DYRLUND.

Født i Køge 16. April 1817, hvor Faderen var Købmand og Brændevinsbrænder, død i Næstved 19. April 1902.

Gift med Ida Charlotte Christiane Sparre, død i Næstved 2. Februar 1901.

Var fra 1832 til 1836 Discipel paa Køge Apotek og tog farm. Eksamen 1837 II (haud. ill.); konditionerede derefter som Medhjælper i Aabenraa, Lützenburg, Güstrow og Maribo, indtil han i December 1842 købte og overtog Apoteket i Nykøbing F.; Købesummen var 43.000 Rdl.; Bevillingen udstedtes 27. April 1843.

I 1855 solgte han Apoteket til F. S. L a s s e n og købte derefter Borupgaard i Rønnebæk Sogn ved Næstved, som han drev til 1879. Levede derefter som Partikulier i Næstved til sin Død.

FREDERIK STOUDE LASSEN.

Født i København 1821, død paa Frederiksberg 18. December 1891. Gift med Maria Dorthea Købke, død 21. Maj 1895.

Han kom til Farmacien 1835, tog farm. Eksamen 1842 I (Laud.) og konditionerede derefter bl. a. i Vejle. I 1855 købte han Apoteket i Nykøbing F. for 60.000 Rdl. og fik Bevilling hertil 3. Januar 1856; i 1882 solgte han Apoteket til L. V. E. B o r c h og boede derefter som Partikulier paa Frederiksberg til sin Død.

Kort efter Overtagelsen af Apoteket udgav han: »Pharmaceutisk Stat. Kbhvn. 1856.«

LUDVIG

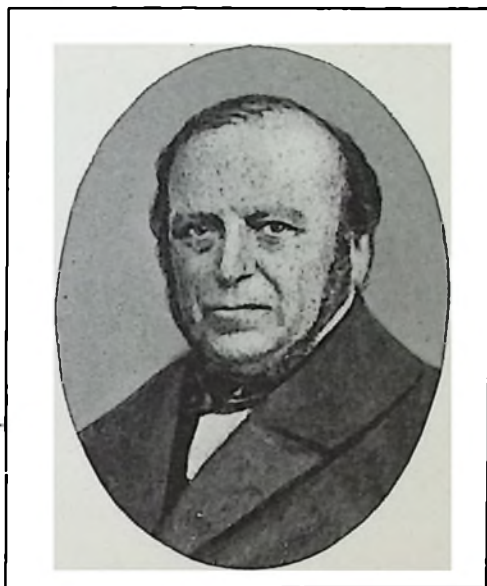
VILHELM EMIL BORCH.

Født i Odense 1856, hvor Faderen var Mægler.

Discipel paa Løve-Apoteket i Kolding fra August 1873 til Juli 1876, tog Medhjælpereksamen ved Vejle-Skanderborg Fysikat (I Kar.), konditionerede derefter 1½ Aar og tog farm. Kandidateksamen 1881 I (haud. ill.). 21. Marts 1882 købte han Apoteket i Nykøbing F. for 260.000 Kr. til Overtagelse 1. April s. A.; Bevillingen udstedtes 15. Juni 1882. 3 Aar senere solgte han det til C. F. E. B e c k.

Om hans senere Livsførelse foreligger ingen nøjagtige Oplysninger. »Farm. Stat« 1890 og 1898 opfører ham som »Jernbaneassistent i København«; »Farm. Stat 1910« opfører ham som »Apoteksbestyrer i Chicago«.

I denne Apotekers Tid oprettedes ved kgl. Resolution af 25. November 1882 det andet Apotek i Nykøbing paa Falster (»Nyt Apotek«)

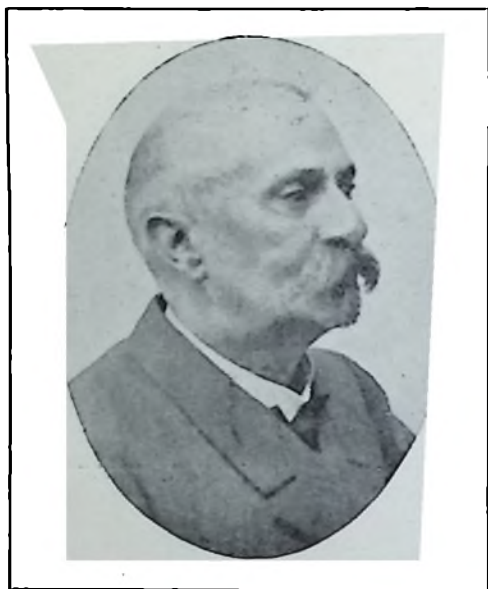
Fr. S. Lassen.

CHRISTIAN FREDERIK EMIL BECK.

Født i Løgstør 17. April 1844, S. a. senere Distriktslæge, Justitsraad Ove Frederik Beck og Nancy Darre, død i København 23. August 1921.

Gift i Fredericia 17. Juli 1874 med Elisabeth Petrine Vilhelmine Riemenschneider, født i Fredericia 15. December 1852, D. a. Købmand Mathias Johann Riemenschneider og Ida Petersen.

Var Discipel paa Løve-Apoteket i Aalborg 1860—64, tog Medhjælpereksamen ved Aalborg-Hjørring Fysikat (I. Kar.), konditionerede derefter 1½ Aar og tog farm. Kandidateksamen 1867 I (haud. ill.). Var derefter Medhjælper paa Svane-Apoteket i København og senere Fabrikant i Aalborg, indtil han i 1874 købte Apoteket i Sæby J. (Bevilling 24. Juni s. A.), som han drev til 1885, da han sammen med cand. pharm. Wilhelm Øhlenschläger (af Hjørring) købte Løve-Apoteket i Nykøbing F. for 260.000 Kr. til Overtagelse 1. Maj 1885. Købet ændredes imidlertid derhen, at Øhlenschläger 11. Juni s. A. overtog Apoteket i Sæby, medens Beck blev Eneejer af Apoteket i Nykøbing. Bevillingen for Beck udstedtes 22. December 1885. 10 Aar senere solgte han Apoteket og levede derefter i København, en Tid som Vinhandler, til sin Død.

Chr. Fred. Emil Beck.

C. F. E. Beck solgte Apoteket til de 2 Fætre, cand. pharm. Valdemar Boysen og cand. pharm. Thorvald Knudsen for 305.000 Kr. til Overtagelse 1. Juli 1895; Bevillingen for begge udstedtes 11. November s. A.

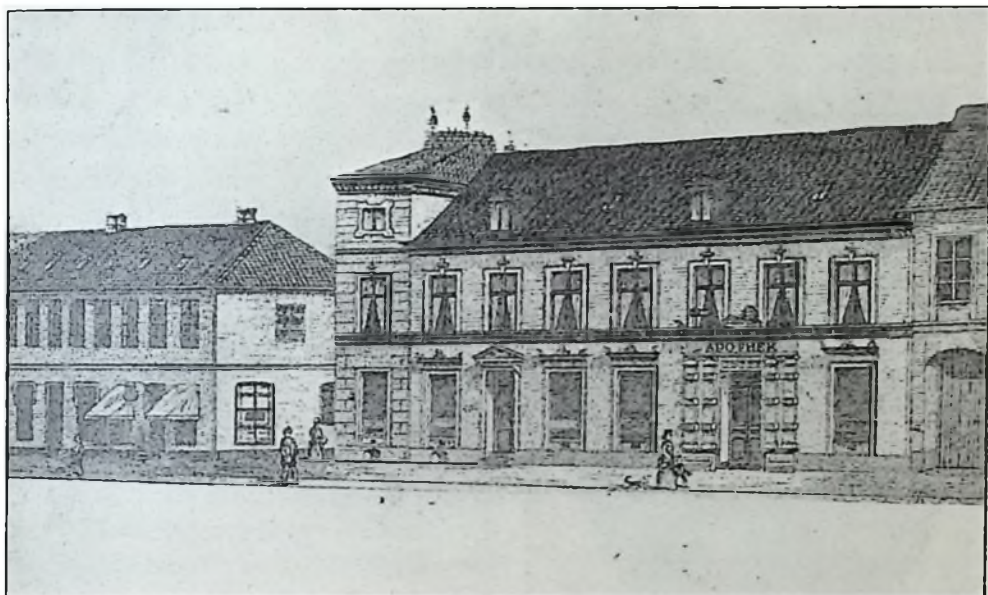
I Januar 1899 udtraadte Th. Knudsen af Firmaet og købte s. A. Løve-Apoteket i Fredericia, hvorefter Vald. Boysen overtog Nykøbing Apoteket som Eneejer for 310.000 Kr. og drev det til sin Død.

(Biografi af Th. Knudsen se »Løve-Apoteket i Fredericia«).

VALDEMAR BOYSEN.

Født i Torning Mølle ved Haderslev 14. August 1866; S. a. Mølle-ejer N. P. Boysen og Caroline Amalie Knudsen, død i Nykøbing F. 3. November 1900. Ugift.

Var Discipel paa Løve-Apoteket i Næstved fra September 1884 til Januar 1888, tog Medhjælpereksamen Januar 1888 (mg.) og Kandidat-

Løve-Apoteket i Nykøbing p. F. (Fotografi af Receptkonvolut fra C. F. E. Becks Tid).

eksamen 1891 I (mg.). Konditionerede derefter paa Svane-Apoteket i Kolding og i Korsør, indtil han blev Apoteker i Nykøbing F. (se ovenfor). Kun 34 Aar gl. døde han af Gigtfeber og Lungebetændelse. »Farm. Tidende« skriver om ham ved hans Død: »Den afdøde unge Apoteker havde ikke deltaget i sin Bys offentlige Liv, men han var meget afholdt af dens Beboere..... Fra sin Barndom havde den afdøde opholdt sig i Kongeriget, hvor han ogsaa aftjente sin Værnepligt; kun efter særlig og sjelden Tilladelse kunde han besøge sit Hjem i Sønderjylland, til en af hvis mest ansete Slægter han hørte. Nu førtes hans Liv i en blomstersmykket Jernbanevogn over Grænsen for at jordfæstes paa hans Fødesogn Hammelevs Kirkegaard.«

V. Boysens Fader ansøgte 6. November 1900 paa egne og Hustrus Vegne om Tilladelse til at drive Apoteket i 1 Aar med ansvarshavende Bestyrer. Ansøgningen anbefaledes af Fysikus og Sundhedskollegium,

og 4. Januar 1901 approberedes cand. pharm. E. S. A. Landt J o n s s o n (senere Apoteker i Lundby) som Bestyrer. Apoteket var dog allerede kort forinden solgt til efterfølgende Apoteker.

JENS CHRISTIAN NIELSEN.

Født i Hjørring 1865, S. a. Tømmerhandler Jens Nielsen og Cathrine Marie f. Stolpe.

Var Discipel paa Nibe Apotek fra Maj 1881 til November 1884, konditionerede 10 Mdr. som exam. pharm. og tog farm. Kandidatksamen 1887 I (g.). Var senere bl. a. Assistent paa Alfr. Jørgensens Laboratorium (paa Frederiksberg) inden han 21. December 1900 købte Løve-Apoteket i Nykøbing F. af V. Boysens Arvinger for 315.000 Kr.; Bevillingen udstedtes 1. Maj 1901. 1906 solgte han Apoteket til C. A b i l d g a a r d. Senere bosat paa Frederiksberg, bl. a. som Kemiker ved Frederiksberg Gasværk.

Valdemar Boysen.

CARL PEDER LUDVIG AUGUST LARSEN ABILDGAARD.

Født i København 7. Juli 1865, S. a. Kaptajn Jens Lange von Larsen og Sophie Marie Caroline f. Abildgaard.

Gift i København 9. Juni 1897 med Johanne Marie Madsen, født 18. Juli 1877 paa Skovrødgaard, D. a. Proprietær Christian Peter Madsen og Anna Kirstine f. Jensen.

Var Discipel paa Gl. Torvs Apotek i København fra 1. September 1880 til 1. Marts 1884, tog sidstn. Dag Medhjælpereksamen ved Københavns Stadsfysikat (I Kar.) og konditionerede derefter paa Svane-Apoteket i Randers fra 1. Marts til 1. September 1884 og paa Varde Apotek 1. Juni til 1. August 1885; tog farm. Kandidateksamen 1886 I (n. c.) og konditionerede derefter paa Kjellerup Apotek fra 1. Marts 1886 til 1. September 1889; tog farm. Kandidateksamen 1890 I (g.) og var derefter igen paa Kjellerup Apotek til 1. Februar 1891, da han

blev Medhjælper paa Blaagaards Apotek i København, indtil han i Maj 1906 overtog Løve-Apoteket i Nykøbing F., købt 26. April s. A. for 360.000 Kr. Bevilling udstedtes 10. August 1906.

NOTER OG HENVISNINGER

I E. Dams Samlinger fandtes vedrørende dette Apotek kun spredte Optegnelser og intet færdigt bearbejdet Materiale.

- 1) De forskellige Bestallinger etc. herhen hørende findes i Frederik II's Dronning Sophies Arkiv: a. Kopier af Bestallinger for forskellige Funktionærer i Dronningens Tjeneste 1589—1626; b. Reverser af enkelte Funktionærer i Dronningens Tjeneste 1591—1630; c. Overslag over hvad der skal betales den afdøde Dronning Sophies Hofpersonale. — De senere for Christopher Heerfordt findes i »Prins Christian (V)s Arkiv«.
- Se iøvrigt K. Carøe: De medicinske hofstater på Nykøbing slot. 1594—1685. (Studier til dansk Medicinalhistorie. Kbhvn. 1912. S. 48 ofl.).
- 2) H. Rørdam: Apotekervæsenets Oprindelse og Udvikling. Kbhvn. 1899. S. 100.
- 3) Smaal. Registre Nr. 7, 1648—66, Fol. 26, 31.
- 4) Rentemester-Regnskaber $\frac{1}{8}$ 1657— $\frac{1}{8}$ 1658.
- 5) Smaal. Registre Nr. 7, 1648—66, Fol. 102.
- 6) » » » » , Fol. 138.
- 7) Dronning Sophie Amalies Arkiv. Bestallinger.
- 8) Fynske Tegnelser 1670—1686.
- 9) Fynske og smaal. Registre $\frac{4}{10}$ 1666.
- 10) Nykøbing F. Tingbog.
- 11) Nykøbing F. Bytingsprotokol 1681—86, Fol. 352.
- 12) Fynske og smaal. Registre 1685, Nr. 51.
- 13) Fynske og smaal. aabne Breve Nr. 11, 1630—99, Fol. 364, Nr. 50.
- 14) Supplik Protokol 1700, Nvbr.—Dcbr., 153; 1701, I Kvartal, 311.
- 15) Fynske Registre. Nr. 64. $\frac{28}{10}$ 1712.
- 16) Kbhvns. Bytingsprotokol Nr. 1, Fol. 410; do. $\frac{16}{10}$ 1736— $\frac{30}{6}$ 1738, Fol. 291.
- 17) Supplik Protokol 1757, I Halvaar, 529.
- 18) Fynske og smaal. aabne Breve 1759—66, Fol. 510, Nr. 68.
- 19) 5. Depart. Brevbog 1806, 2169.
- 20) 5. Depart. Registr. $\frac{22}{8}$ 1801, Nr. 308 med Indlæg.
- 21) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
- 22) Fynske og smaal. Registre 1792—95, Fol. 596, Nr. 150.
- 23) 5. Depart. Registr. 1805, 6, 7, Fol. 107, Nr. 638.
- 24) Berl. Tidende $\frac{28}{5}$ 1813.
- 25) 5. Depart. Regist. 1811—13, Fol. 326, Nr. 700.

Paa Grund af at gentagne forskellige skriftlige Henvendelser ikke er blevet besvarede, er Oplysningerne om flere af de foran omtalte Apotekere ret mangelfulde og Billedstoffet kun sparsomt.

LØVE-APOTEKET I FREDERICIA

LORENTZ LANGHORST.

4. December 1656 fik han efter underdanig Anmodning og Begæring Privilegium paa indtil videre alene at holde Apotek i Frederiksodde (Fredericia) og sælge Materialia, Medicamenta eller præparerede Oliteter; Bevillingen bestemmer, at han der i Byen lige med andre Borgere der samme Steds efter Byens Privilegier maatte søge sin Næring, som han bedst kunde.

Aaret i Forvejen havde Langhorst faaet Bevilling som Apoteker i Kolding, og det er vist meget tvivlsomt, om han har faaet noget Apotek i Stand i Fredericia; i Aarene 1657—59 var denne By besat af svenske Tropper, og i Juli sidstnævnte Aar døde Langhorst i Kolding (se »Løve-Apoteket i Kolding«).

BENDIX CAMPEN.

14. Maj 1664 fik han Privilegium paa alene at holde paa sin egen Bekostning et velbestilt Apotek i Fæstningen og Stapelstaden Fredericia; han maatte alene sælge og afhænde de Medicamenta, Composita og Simplicia samt Aqvæ vitæ og andre destillerede Vande item Konfekt og Speceri med alt, hvad paa et vel bestilt Apotek og deslige bør at have; dog andre der i Staden boende ej hermed forment at maatte sælge Køkkenspeceri og Brændevin eller andet, som Apoteket ej særdeles vedkommer. Campen fik endvidere Lov til tillige med de andre der i Staden at holde og skænke Vin, men desuden Frihed for alle kongelige og Byens Tynger og Besværinger, foruden at han i alle Maader skulde nyde de Fredericia givne Privilegier.¹⁾

Om Campens Levnedsløb, inden han blev Apoteker i Fredericia, vides, at han i 1645 var Medhjælper paa Løve-Apoteket i København.²⁾ 3. Januar 1661 fik han Bestalling som kgl. Rejseapoteker med en Løn af 100 Rdl. om Aaret og 6 Rdl. i Kostpenge om Maaneden;³⁾ denne Stilling varetog han, til han fik Apotekerbevilling.

Bendix Campen var Apoteker i Fredericia i 3 Aar. I 1676 nævnes han som Feltskær ved Kirurgstationen paa Bornholm under den skaanske Krig og kaldes tillige Apoteker.⁴⁾ Hans senere Skæbne er ukendt.

JØRGEN HENNING BEYER.

Død i Fredericia 1692 (?).

Gift med Cecilie Schwermann, født 1641, D. a. Købmand Abraham Schwermann; gift 2) med efterfølgende Apoteker.

28. August 1667 fik han Bevilling som Apoteker i Fredericia (stadfæstet 13. September 1670). Ved Kongebrev af 2. September 1674 blev han udnævnt til Raadmand og varetog denne Stilling til 18. August 1687;⁵⁾ nogle Aar var han tillige Raadstuekæmner.

Jørgen Beyer var indviklet i adskillige Retssager. 14. Marts 1670 stævnedes han Peder Sønnichsen til Betaling af Medikamenter for 4 Rdl. 1 Mk. 4 Sk.; denne havde ovenikøbet, da han blev krævet, udtalt, at Apotekeren var en Mads Fos og en Hundsvot, og at han skulde faa en Djævel paa sit Hovede, naar de mødtes, fordi han havde skrevet for høj en Regning. — 30. Januar 1671 stævnedes Beyer tidl. Bartskeerer der i Byen, Mester Herman Nicolaj Gram, der da var flyttet til Horsens, til Betaling af 21 Rdl. for Medikamenter og Husleje; Beyer vilde have ham belagt med Arrest, fordi han var rejst fra Byen uden at betale. Bartskeereren respekterede ikke den afsagte Arrest, og Apotekeren paastod ham da idømt en Bøde paa 40 Rdl. for Arrestens Undvigelse saavel som for Foragt for Øvrigheden og Retten. Dommen, der faldt 20. Februar, lød som af Beyer ønsket. — 20. November 1675 stævnedes han Raadmand Gerhard Loumann til Betaling af 118 Rdl. 10 Sk. lybsk for leverede Medikamenter; Raadmanden dømtes til at betale. — 21. Oktober 1678 stævnedes han Major Vogt til at betale Leje for hans Lejehus, beliggende Norden til i Danmarks-gade, hvilket Majoren havde lejet paa et halvt Aars Tid men ikke var flyttet ind i, hvorfor Huset stod øde, Apotekeren til ikke ringe Skade og Nachdel. — I 1681 havde Beyer en Sag hidrørende fra sin Brænde-vinshandel. Han indklagede Løjtnant Arendz Vall, der 3. Juledags

Nat havde slaaet en Del Ruder ind i hans Hus, fordi der var nægtet Officeren Brændevin mellem 10 og 11 om Aftenen.⁶⁾

Ogsaa mod Indgreb i Næringen maatte Beyer værgе sig ved Søgemaal. 16. November 1668 havde han indstævnet Vinhandler Christian Tausen til at høre hans Privilegium læse paa Raadstuen.⁷⁾ Kontroverser havde han med en uprivilegeret Konkurrent Rudolphus Hinrich von Winshheim, der senere skal omtales nærmere, og ogsaa med en af Byens Læger laa han i Strid.

3. September 1677 tiltalte Beyer Dr. med. Johannes Unsenius*) for Overtrædelse af Forordningen ved at sælge og præparere Medikamenter; Lægen erklærede, at han »aleneste har solgt et besynderligt Medikament, som han sig selv har forbeholdt« men ikke havde holdt noget offentligt Apotek. De stridende Parter havde under Sagen efter den Tids Skik tituleret hinanden med adskillige Ukvemsord; herom sluttede de Forlig og mortificerede de faldne Udtalelser, hvorefter Retten 12. November s. A. kendte, at da Parterne havde forligt sig om Injurierne, maatte de nu, hvis de ikke yderligere kunde blive enige, stævne paany i Hovedsagerne, hvilken Opfordring prompte blev fulgt, idet Jørgen Beyer ved en Skrivelse af 25. November, fremlagt i Retten 3. December, forlangte en Erstatning paa 100 Rdl. af Unsenius; 4. Februar 1678 frifandtes denne.

Samtidigt med at Beyer udtog ovenomtalte Stævning mod Unsenius, lod denne Apotekeren tiltale som værende ham 150 Rdl. skyldig, hvilken Sag giver et interessant Indblik i hin Tids Medicinalforhold. Unsenius havde hidtil praktiseret i Horsens men blev ved et Brev af 1. Maj 1677 fra Beyer opfordret til at tage Bolig i Fredericia, idet Apotekeren tillige meddelte, at han sammen med forskellige af Byens Borgere havde tegnet en Garantium paa 150 Rdl., som i saa Fald skulde tilfalde Lægen; det var imidlertid ikke lykkedes Beyer at faa inddrevet alle de tegnede Bidrag paa det Tidspunkt, Unsenius bosatte sig i Byen, og denne lagde da Sag an mod Apotekeren. 4. Februar 1678 frifandtes Beyer, men 3 Uger senere rejste Lægen Sagen igen, og denne Gang synes den at være afsluttet med en Raadstuedom af 22. August s. A., ved hvilken Beyer var bleven kendt pligtig at betale Unsenius de 150 Rdl.; dette gjorde Beyer dog ikke og blev da allerede

*) Johannes Unsenius. Dr. med. i Udlandet; prakt. i Horsens og Fredericia, i Odense i 1688 og vistnok tidligere; Medikus ved Flaaden og Søkvæsthuset 11. Maj 1689—7. November 1693, prakt. i Kbhvn. endnu i 1694; død 1695. (K. Carøe: Den danske Lægestand I).

Maanedsdagen efter stævnet igen. Apotekeren hævder nu, at Doktoren straks ved sin Ankomst til Fredericia har faaet 70 Rdl. udbetalt, hvilket synes at være rigtigt, for 11. Oktober slutter de 2 Parter Forlig »i meget fornemme Godtfolks Nærværelse«, i Følge hvilket Beyer forpligter sig til inden 3 Uger at betale de manglende 80 Rdl., som Byens Præsident vil hjælpe ham med at inddrive hos Kontrahenterne. Nu viser det sig imidlertid — paastaar Beyer — at Unsenius allerede for længe siden havde faaet Pengene betalte direkte undtagen et mindre Beløb, som Magistraten havde i Forvaring. Sagen kom nu for Højesteret, idet Beyer indstævnedes Præsidenten, Borgmester og Raad for at faa omstødt den ovenfor nævnte Raadstuedom af 22. August; Højesteretsdommen faldt 5. August 1679 og bestemte, at Beyer i rede Penge havde at betale Unsenius efter den oprettede Kontrakt og »venlige Forening« 80 Rdl., hvorimod enhver, der havde tegnet sig for Bidrag, skulde betale Apotekeren det udlovede Beløb.⁹⁾ Beyer maatte derefter ad Rettens Vej inddrive sine Medkontrahenters Bidrag.

Af Sagens Indlæg fremgaar iøvrigt bl. a., at Beyer havde lovet Unsenius 2 Sk. af hver Recept, men i 2 Aar havde han kun haft 9 Recepter fra ham; han skyldte ham altsaa herpaa kun 18 Sk. At Forholdet mellem de 2 Parter har været ret spændt, synes ogsaa at fremgaa af saavel Lægens som Apotekerens Opførsel paa en Visitats, der efter Beyers Begæring blev afholdt 14. Februar 1678. Tilstede var Præsidenten, Borgmester Jacob Pedersen, Dr. Unsenius og Provsten, Magister Peder Jørgensen Dorschæus. »Unsenius gjorde da Udsættelse paa 7 Flasker, smaa og store, hvorover Beyer blev noget fortørnet og sagde, at Doktoren forstod det ikke, hvorpaa Unsenius ham igen skældte og sagde, han skulde være en Skælm, indtil han ham det overbeviste, hvilke Ord ikke en Gang, men nogle Gange paa begge Sider blev repeterede. Jørgen Beyer sagde endvidere, at 2 Apotekere bedre forstod at visitere et Apotek end 2 Doktores. Unsenius begærede nogle andre Species at se, hvilket Apotekeren ham forment sigende, at han ej var værdig at se en Krukke mere, hvorfor de Tilstedeværende nødtes til at skilles«. 24. April havde Beyer derefter stævnet et Par af Raadmændene, Byens Bartskeerere og Garnisonsfeltskærereren; Raadmand Claus Detmer vidnede, »at han den 21. Februar efter Anmodning sammen med de øvrige var kommen i Beyers Hus; der havde deset de 7 af Unsenius forseglede Flasker, og Seglet var aldeles urørt; med en Knappenaal blev der stukket Hul i Propperne og lidet udtaget af hvert Glas i et lidet Glas, som lagdes i en Æske og forsegledes«.

Bartskærerne erklærede, at de havde undersøgt Medikamenterne og fundet dem gode, ligesom de havde brugt af dem i deres Praksis. Nu afviste Bytinget de stridende Parter 6. Maj 1678 med den Bemærkning, at eftersom deres Tvistigheder i Hovedsagen angik Medikamenter og deraf dependerende Tilfælde, hvorom Byfogden ej kunde dømme, saa henvistes Sagen til behørige Steder.

I Lorentz Langhorsts, formodentlig ogsaa i Bendix Campens og navnlig i Beyers Tid fandtes i Fredericia én anden Apoteker (uden Bevilling), som i det mindste var Beyer en slem Konkurrent. Manden hed Rudolphus Hinrich von Winsheim (eller Weinsheim) og kaldes Borger og Indvaaner i Fredericia, da han ved Købebrev af 9. August 1664 købte Kurt Hellmis' Hus og Plads liggende i Kongensgade; Pladsens Bredde var 24 sjæll. Alen; Brevet blev tinglæst i Fredericia 12. September s. A., efter at Køber og Sælger havde taget hinanden i Haand og bekræftet Kontraktens Indhold; Køberen forpligtede sig til at jævne, opfylde, brolægge og bebygge samme Plads med en god Købstadbygning og tegltække efter Byens Privilegier og kgl. Forordning.

I Byens Tingbøger er mange Vidnesbyrd om Rudolph Apotekers Virksomhed. 19. Marts 1666 indstævnedes han Mester Tillemand Prindtz Bartskær til Betaling for leverede Medikamenter, paa hvilke han lover inden 8 Dage at indgive Fortegnelse. — 1. Marts 1669 indstævnedes han Peder Michelsen for at faa ham til at betale 13 Mk. 12 Sk. for Medikamenter og Kur, anvendt paa en Dreng, som Michelsen havde kastet i Stranden. — 3. Maj s. A. indstævnedes Apotekeren Toldbetjent Morten Laursen til at betale for Kur og Medikamenter 22 Sldl. 4 Sk., og Konstabel Henrik Gode, der skal slippe med 15 Mk. 2 Sk. for Medikamenter. — 23. August s. A. har han Mester Herman Nicolaj Gram Bartskær for Retten og kræver af ham 15 Mk. 7 Sk. for Medikamenter og Species. — 14. Februar 1670 nævnes han »aff Horsens« og tiltaler da Morten Laursen Visiterer for resterende Gæld 2 Rdl. samt den tidligere nævnte Konstabel for 14 Mk. — Endelig indkalder han 3. April 1671 Ingeborg sal. Rasmus Andersen Flensborgs for Medikamenter til et Beløb af 9 Sldl. 3 Mk., brugte i hendes Mands dødelige Sygdom.⁹⁾

Ikke længe efter er Winsheim død; hans Enke, Magdalene, stævner 16. September 1672 forskellige til Betaling af Smaabeløb for Medikamenter. 20 Aar senere sælger hun til Handskemager Jørgen Pedersen sit Hus sønden til Danmarksgade næst op til Claus Clausens Hus.¹⁰⁾ Apoteker Winsheim fungerede flere Gange som Tingmand.

22. Oktober 1666 var Rudolph Apoteker selv stævnet af Borger og Handelsmand Reimer Arends til Betaling af 95 Mk. 15 Sk. 6 Ort lybsk for Speceri og forskellige Apotekervarer, som Arends havde leveret. Winsheim protesterede og sagde, at Priserne var for høje, og at han desuden ikke havde faaet nogle af de opregnede Varer. Der udnævntes da 4 Dannemænd, for hvem Sagen indlodes.¹¹⁾

Winsheims Virksomhed gik ikke upaatakt hen fra Apoteker Beyers Side. 11. December 1671 begærer Jørgen Beyer Dom over ham optaget til 6 Ugers-

dagen derefter. Winsheims Død har gjort en Ende paa Krigen imellem dem, men Beyer fortsatte den mod Enken, hvem han 17. Juni 1672 indstævnedes, fordi hun ikke havde efterkommet Kongens Befaling og hendes salig Mands egen Revers med Apotekeri ej at holde.¹²⁾

I 1670 var nemlig mellem Beyer og Winsheim oprettet en Kontrakt, hvorefter Winsheim maatte bo i Fredericia, men ikke være Beyer forhinderlig i hans Privilegium eller forhandle eller lade sælge Medicamenta composita eller simplicia; denne Kontrakt lod Beyer tinglæse 10. Oktober s. A. Hertil refererer sig oven anførte Stævning, som ikke har ført til det forønskede Resultat; thi 9. September 1672 stævner Beyer igen Magdalene og hendes nye Fæstemand Johan Gottfred Schrøder og begærer Erstatning for den Skade, hun har tilføjet ham ved at holde Apotekeri; 2 Vidner erklærer, at de 2. November 1671 havde været hos Rudolphus og modtaget hans Løfte om ikke at holde Apotekeri eller Medikamenter fal. Endelig 14. Oktober 1672 er Schrøder igen i Retten, hvor han erklærer »at sidde paa Flyttende og med føreste i Morgen den Dag« vilde begynde at flytte fra Byen og ej vil holde Apotekeri i Fredericia, men rette sig efter Kongens Brev og Befaling, hvilket Øvrigheden da strengelig paabød ham at udføre.¹³⁾

I 1676 nævnes Johan Schrøder som Apoteker i Middelfart.¹⁴⁾

JOHANNES HINTZE.

Død i Fredericia 31. Januar 1736.

Gift 1) med Enken efter foregaaende Apoteker, Cecilie Schwermann, død 1720, begr. 5. August, 82 Aar 7 Mdr. gl.

2) i Fredericia 19. Januar 1725 med Jfr. Johanne Marie Falch; gift 2) 1736 med næstfølgende Apoteker Niclas Rademacher.

Ved Ægteskab med Beyers Enke kom han i Besiddelse af Fredericia Apotek, hvortil han fik Bevilling 18. November 1693. Allerede Aaret efter klagede han over, at en Del af Indbyggerne falholdt allehaande destillerede Vande i deres Huse og indførte de Medikamenter, de brugte, fra andre Steder; de brændte alle Slags Akvaviter og solgte dem offentligt foruden alle Slags Konfekt og Sukkerbrød, som Jøderne i Fredericia gjorde og forhandlede; der udgik da 2. Oktober 1694 kgl. Befaling til Magistraten om at beskytte og haandhæve Apotekeren ved hans Privilegium, saa at han ikke skulde have billig Aarsag sig videre derom for Kongen at besvære.¹⁵⁾ Da Magistraten ikke viste sig tilstrækkelig nidkær i Sagen, udstedtes 12. Maj 1696 et nyt Kongebrev til Befalingsmanden over Ribe Stift om at paalægge Magistraten det fornødne, og hvis Hintzes gentagne Klage var rigtig, da at sætte Præsident, Borgmester og Raad behørig til Rette og have Indseende med, at de gjorde deres Skyldighed.¹⁶⁾ Heller ikke dette hjalp, og Resultatet blev, at Kongen 28. Februar 1699 befalede Stiftsbefalingsmanden over

Ribe Stift, at han skulde forfatte til allernaadigst Ratifikation en Anordning, der kunde stifte Enighed mellem Magistraten, Apotekeren og Borgerskabet. 26. Maj 1699 havde Amtmanden Anordningen i Stand og indsendte den til Kongens Stadfæstelse, hvilken den fik 28. November s. A.

I Anordningen stod, at da den kgl. udgivne Apotekertakst specificerede de destillerede Vande, som paa Apotekerne skulde falholdes, saa maatte det bestemmes, at ingen af Stadens Indbyggere skulde have Lov til at destillere noget Slags Vand til at falholde og sælge, men alene til at bruge til deres eget Husets Fornødenhed; hvis nogen skulde overbevises noget deraf at sælge og til andre overlade, da bør de, saa ofte Forseelsen sker, bøde 5 Rdl. Borgerne maatte klare og afdrage deres Kornbrændevin i rette Brændevinskedler med Anis, dansk Kommen, Enebær, Kalmus og Angelika, som vokser her i Landet, aldeles uden Farvers Paasættelse eller med Sukkersyrup at sødgøre; Bøden for Overtrædelse heraf var 5 Rdl. Hvis nogen af Borgerskabet, hvem det end kunde være, skulde bage Sukkerbrød, Marcipan, Makroner og deraf sælge til nogen inden eller uden Byen, eller om nogen handlede med Konfekt, da kostede ogsaa det 5 Rdl. Bøde.

Kun Apotekerne alene maatte handle med nogen af de Syruper og indsyltede Varer, som var indførte i Apotekertaksten, undtagen saadanne af Ribs og Kirsebær samt Hyldeblomst, som de selv maa sylte og koge til deres egen Fornødenhed men ikke sælge af under 5 Rdl. Bøde.

Ingen maa understaa hemmeligen eller aabenbare at sælge eller falholde nogen Slags af de Oliteter, Moskus eller andet deslige, som er specificeret i Taksten, lige saa lidt som Feltskærere og Bartskærere havde Lov til at hjemforskrive Medikamenter fra fremmede Steder; de havde at købe saadant paa Apoteket efter Taksten, hvis de ikke vilde bøde 10 Rdl. og have Varerne forbrudte; hvis de paa Apoteket ikke kunde bekomme saa dygtige og forsvarelige Medikamenter, som Apotekerne var pligtig at holde, da maatte det tilkendegives for Stadens Magistrat.

Det forbydes Okulister, Broksnidere, Kvaksalvere og deslige Folk, som til Byen kunde ankomme, hverken hemmeligen eller aabenbare at sælge Oliteter, Teriak eller noget andet, som til Apoteket henhører, med mindre de havde Kongens Tilladelse og samme først fremviste for Magistraten, alt under Varernes Fortabelse; til den Ende skulde Værterne, hvor slige Folk indlögere, være forpligtede til at give Magistraten tilkende, saasnart saadanne ankom i deres Hus.

Da der gennem Fredericia kun var en ganske ringe Passage af fremmede, ved hvilke Apotekeren kunde have noget Aftræk, skulde han aldeles være fri og forskaanet for alle ordinære Paabud, Indkvarteringer og andre Byens Tynger af »det Hus og Gaard«, han iboer.

Naar nogen forser sig imod de nævnte Poster og ifalder de ansatte Bøder, saa kan samme Bøder, som Byfogden har af de skyldiges Bo uden nogen Rettergang eller Dom ved tvende Mænd at lade udtage, deles i 3 Dele, den ene til Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn, den anden til Angiveren og

den tredie til Byfogden, formedelst han her over Bog skal holde og rigtigt Regnskab gøre samt og under 20 Rdl.s Bøde være tilholden at gøre Inkvisition, hvor der kunde have Mistanke at blive handlet med de Varer, som kunde være Apoteket til Præjudice og Afgang, og det straks til hvad Tid, det af Apotekeren kunde vorde begæret.¹⁷⁾

Samme Aar, denne omfangsrige og for Apotekeren saa gunstige Anordning udstedtes, havde Hintze 22. April faaet udvirket, at han i alle Samkvem skulde nyde og have sin Rang udi Sæde og Gang næst efter Borgmesteren og ovenfor Raadmændene. (Bevillingen blev læst paa Raadstuen 15. Juni 1699).¹⁸⁾

I 1718 ansøgte Hintze om Bevilling til at afstaa Apoteket, saasom han derved paa sin høje Alderdom kunde faa sin Gæld afbetalt og noget til Ophold for sig og hans ældgamle Hustru; Bevillingen fik han og afstod s. A. Apoteket til Nicola j Ebbesen. I 1724 maatte Hintze imidlertid igen overtage Apoteket, da Ebbesen ikke kunde klare sine Forpligtelser overfor ham, hvorefter han ansøgte Kongen, om hans gamle Privilegier maatte staa ved Magt, og han samme nyde, indtil en anden vil afkøbe ham Apoteket og Gaarden. Konseillet bestemte 12. April 1724: Beror indtil Supplikanten noget Indpas sker i hans havende Privilegio.¹⁹⁾ 3 Aar senere søgte han om kgl. Befaling til, at hans Kreditorer maatte have Taalmodighed med ham saa længe, indtil han kunde træffe en Køber til, hvad han havde at afhænde; Ansøgningen blev ikke bevilget.²⁰⁾

I 1723 havde han ansøgt Kongen om at maatte lade sig bruge som Medicus practicus, da han fra Ungdommen af ex professo havde dyrket Medicinen og derudi erhvervet sig en fuldkommen Erfarenhed; han agtede tillige at have Indseende med, at Apoteket altid holdtes i forsvarlig Stand. Alt, hvad han begærede derfor, var ikkun Frihed for borgerlig og Byens Bestilling, Indkvartering og deslige samt at nyde samme Privilegier og Friheder som Land- og Stadsfysici samt Apotekerne paa andre Steder. Andragendet afsloges, fordi der var en Provsialmedikus i Stiftet.

Johannes Hintze drev Fredericia Apotek til sin Død i 1736, hvorefter Enken solgte det til Nicola s Rademacher, som i nogle Aar under Hintzes Svagelighed havde forestaaet Apoteket.

Apoteksejendommen var ved Hintzes Død beliggende paa den nordre Side af Danmarksgade paa Hjørnet af Prinsessegades vestre Side = Apotekets nuværende Beliggenhed. Der var 6 Fag Stuehus til Danmarksgade foruden Porten og 8 Fag dobbelt Etage til Prinsessegade

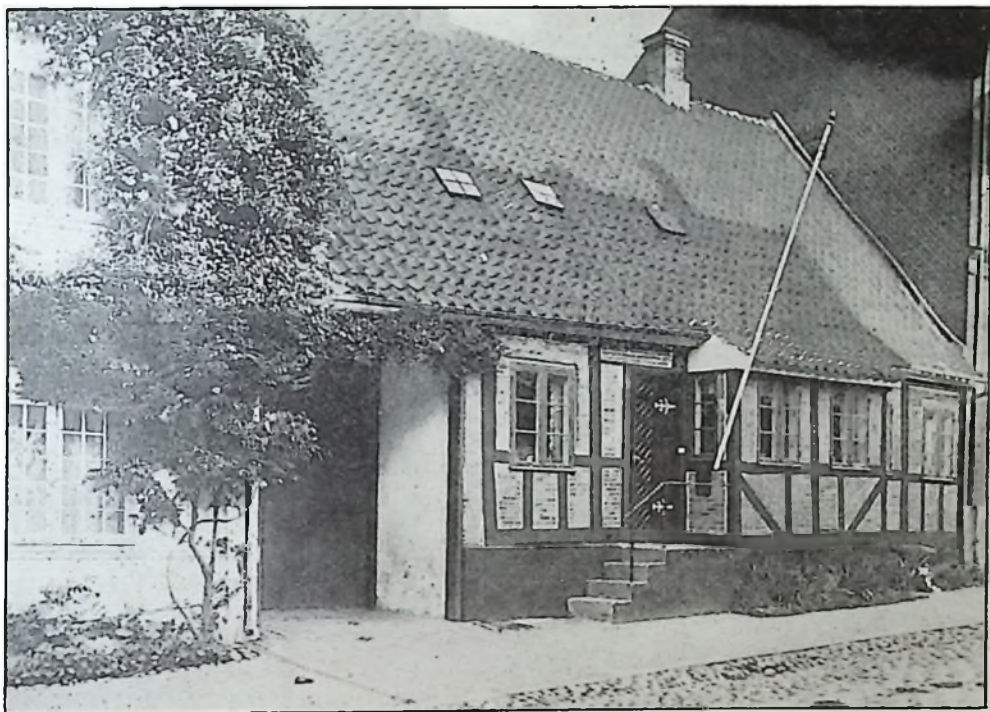
item 7 Fag til samme Gade; Gaarden vurderedes til 500 Rdl. Apotekets Varelager vurderedes af Apoteker Tobias Franck i Assens og Provisor Rademacher til 824 Rdl. Dødsboets samlede Aktiver udgjorde 1604 Rdl. 4 Mk. 10 Sk.; heraf blev til Skifte og Deling 37 Rdl. 2 Sk.

Den foran omtalte for Hintze saa gunstige Anordning af 28. November 1699 fik ikke den forønskede Virkning; han maatte vedvarende ligge i Krig med sine Bysbørn. I Efteraaret 1700 og i Begyndelsen af 1701 klager han til Kongen over Indgreb i Næringen bl. a. ved andres Salg af Akvavitter og fransk Brændevin; han beder om Tilladelse til at »inkvirere« i Kældere og Kamre og om at maatte konfiskere de forbudte Varer, han eventuelt finder. Svaret blev, at Sagen maatte have sit Forblivende ved Apotekerforordningen. Senere paa Aaret (i 1701) beder han Kongen om streng Befaling til Byfogden om at vogte over hans Privilegium og til Toldkontrolløren om at tage i Agt, hvilke Species der indførtes til Byen; dette bevilgedes. — I 1702 og 1705 klager han paany til Kongen og siger bl. a., at Magistraten efter hans Mening snarere modarbejder end hjælper ham; han kunde dog i 1705 vedlægge Attest fra Sognepræsten og Magistraten for, at han holdt sit Apotek forsvarligt vedlige og betjente enhver med Medikamenter til stor Fornøjelse; i begge Tilfælde henvises han til at henholde sig til sit Privilegium og til Apotekerforordningen.²¹⁾

1706 er Hintze i fuld Fejde igen. Han beklager sig 16. November over, at Magistraten undtagen Præsidenten ej alene ikke vil maintainere ham ved hans Privilegier, men endog er ham i alting imod til hans og Apotekets Ruin; fordi han nylig har inkvireret hos en Jøde Abraham Jacobsen, som i mange Aar havde handlet med Apotekervarer, og endelig nu attraperet en Del deraf hos ham, har de muligt indgivet et og andet imod ham, som han lettelig kan gendrive; han indskyder sig derimod under Kongens Protection. Hintzes Antagelse, at »de« muligt havde indgivet noget imod ham, var rigtig nok. Fredericia Indvaanere klagede ved samme Tid meget haardt over ham; de siger, at han aldeles vil ødelægge den hele By navnlig ved, i Henhold til et Punkt han har faaet indført i sine Privilegier, at fastholde, at ingen uden han maa ekstrahere Kornbrændevin med Sukker, hvilket den algemene Apotekertakst ikke forbød paa noget andet Sted eller By; dette forhindrer, mener de, Byens Opkomst og det for en Mands Skyld alene, som desuden sidder fri for al Byens Tyngde og i god Næring og kan holde sit Apotek, som ham lyster, saasom det aldrig bliver visiteret. Borgerne beder Kongen om, at han vil gøre Forandring herudi, saa at Borgerskabet i Fredericia saavel som paa alle andre Steder maatte destillere Kornbrændevin og gøre det sødt med Sukker; deres Andragende anbefales af Magistraten undtagen Præsidenten, »saasom Byen ellers snart bliver øde«. Konseillet formente, at Sagen ikke var af stor Importance; da nu imidlertid Hintze havde faaet sit Privilegium udvidet fremfor alle Apotekere i begge Riger, indstilledes, om Kongen vilde forandre Privilegiet i Overensstemmelse med den generelle Apotekertakst efter Borgernes Ønske; 12. Februar 1707 udstedtes en kgl. Résolution af saadant Indhold med samtidig Paabud til Præ-

sident, Borgmester og Raad i Fredericia om straks at lade Kongebrevet om Hintzes Nederlag læse og forkynde paa behørige Steder til alle vedkommendes Efterretning.²²⁾

Allerede det følgende Aar kom Hintze igen med en Klage over, at Magistraten nægtede ham den Assistance, den burde yde ham til hans Privilegiers Maintenering, hvorom han anfører Eksempel angaaende en Person Hans Pinshage, som skal have gjort ham Indpas med at sælge Apotekervarer; Byfogden har efter Apotekerens Begæring frataget Manden hans Varer,

Den ældste Del af Fredericia Løve-Apoteks Ejendom

Heste og Vogn. Pinshage androg at have tjent længe under Militien og forment at maatte ernære sig efter kgl. Majestæts Forordning (af 23. April 1698), publiceret ved Trompeters Lyd og Trommeslag, som han bedst kunde og vidste; saasom han i Fredericia vilde ernære sig med nogle ringe Medicamenter, havde Apotekeren nu frataget ham alt det, han havde; han bad, at hans fratagne Gods igen maatte leveres og ham bevilges sig efter Forordningen redeligt at ernære i Kongens Riger og Lande. Der bestemtes, at der i Sagen mod Pinshage maatte forholdes efter Lands Lov og Ret; da Hintze samtidigt havde gjort Forsøg paa at faa opretholdt sit Destillationsprivilegium af 1699 med Hensyn til det sødede Brændevin, resolveredes, at herved maatte forblive ved den kgl. Resolution af 12. Februar 1707.²³⁾

NICOLAI EBBESEN.

Han overtog i 1718 Apoteket i Fredericia for en Købesum af 2400 Rdl.; Bevilling for ham udstedtes 24. Oktober s. A., efter at Hintze havde andraget, hvorledes han havde maattet sælge sit Apotek formødelst Svaghed, hans Hustrus høje Alderdom samt Tidernes Vanskelighed.²¹⁾ I Kontrakten mellem Køber og Sælger var fastsat, at Hintze skulde forplejes af Ebbesen og ikke lide Nød; i Begyndelsen søgte han Ebbesens Bord, men fik siden sin Mad fra ham.

Da Ebbesen ikke udredede Købesummen som aftalt eller overholdt sine Forpligtelser iøvrigt, anlagde Hintze Sag imod ham. Ved Raadstuedom af 18. Februar 1723 blev Ebbesen dømt til at betale Hintze de efter Kontrakten resterende 1245 Rdl. samt de aparte søgte 14 Rdl. med Omkostning af 2 Rdl. for Bytinget og 6 Rdl. for Raadstueretten. Da Ebbesen ikke i Mindelighed havde villet rette for sig, var der nu sket Appel til Højesteret, hvor Hintze forlangte Dommen stadfæstet og skærpet ved Tillæg af skadesløs Omkostning, hvilket bifaldtes enstemmigt ved Voteringen 20. Juli 1723.²²⁾ Ebbesen havde ligeledes indbragt Sagen for Højesteret, hvor den foretoges samme Dag, men mødte ikke selv eller ved Fuldmægtig, hvorfor Dommen lød paa, at Ebbesen skulde betale 40 Rdl. til Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn, førend det kunde tillades ham at gaa i Rette med denne Sag. Hvis han ikke mødte, inden Aarets tiloversblevne Sager var til Ende, burde han have tabt Sagen og ikke have Lov til videre derpaa at tale; endvidere skulde han betale til Hintze, som lød møde ved Kancelliraad Scavenius, 20 Rdl. i Kost og Tæring.²³⁾

Efter at Højesteretsdommen var falden, søgte Hintze forgæves at faa de ham tildømte Penge i Kontanter; for at faa Udlæg i Gaarden og Apoteket søgte han at faa sagkyndige Mænd fra de omliggende Byer til at registrere og taksere Apoteket, men ingen var at overtale dertil; han bad derfor Kongen om at befale Fysikus Fischer og Apoteker Neumann i Ribe, som tidligere havde vurderet Apoteket, til at gøre dette Arbejde igen, da Apoteket skulde være blevet meget forringet. 8. Oktober 1723 befalede Kongen da Stiftamtmanden i Ribe at ordinere 2 Apotekere til paany at vurdere Fredericia Apotek; og da Amtmanden derefter meddelte, at Apotekeren i Ribe i lang Tid skal have været fraværende og ingen vidste, hvor han fandtes, eller naar han kom hjem, beordrede Kongen 12. November v. Westen i Odense tillige med Apotekeren i Kolding at foretage Vurderingen, dog for billig Betaling.²⁴⁾

I 1724 ansøgte Ebbesen Kongen om, at en Sag mellem ham og Hintze, indstævnet for Højesteret, angaaende fri Spise- og Underholdning, som Hintze fordrede af ham, maatte blive paakendt snarest, om at Apotekets Privilegier ikke maatte overføres paa Hintze eller nogen anden, før Dom var falden, samt endvidere om Beneficium paupertatis; kun den første Del af Ansøgningen bevilgedes. Den for Højesteret indankede Sag var en Raadstuedom af 12. Februar 1724, hvorved Ebbesen var bleven dømt til, saalænge Hintze levede, at skaffe denne frit Ophold eller i Stedet betale ham 4 Mk. om Ugen. Ebbesen paa-
staar; at Hintze ved Handelen om Apoteket har forfordelt ham over 100 Rdl. For Højesteret paastod han 9. Juni 1725 Magistratens Dom tilsidesat samt sig tillagt Processens Omkostninger; Højesterets Dom gik ham imod i begge Punkter.²⁷⁾

Inden dette Tidspunkt havde Hintze, som foran omtalt, igen overtaget Apoteket, som han drev til sin Død, hvorefter Enken solgte det til efterfølgende Apoteker.

Da Ebbesens Virksomhed i Fredericia nu var afsluttet, ansøgte han Kongen om Tilladelse til at nedsætte sig som Apoteker i København » i den næst omliggende Gade ved Deres Majestæts nye Boder eller og at maatte levere til Flaaden og Søfolket enten i Krigstider eller naar forlanges gode og forsvarligt laborerede Medikamenter af alle Sorter i Kvantitet af smaat en Del for en Trediedel og en Del for Halvdelen mindre Pris end efter Apotekertaksten«. Dette blev dog ikke bevilget.²⁸⁾

Hans senere Skæbne er ukendt.

NICLAS RADEMACHER.

Død i Fredericia 14. Januar 1738.

Gift 20. September 1736 med Enken efter Apoteker Johannes Hintze, Johanne Marie Falch.

Ved Ansøgning, dat. København 14. Maj 1736, androg han Kongen om, at faa Apotekerembedet i Fredericia overdraget og støttedes af et Andragende fra Hintzes Enke af 1. Maj; hun siger deri, at hendes salig Mand ikke har efterladt sig andet end 2 smaa umyndige Børn, til hvilke hun er Moder, og at det derfor kunde vare mange Aar, inden der kunde have Haab om, at de kunde vorde tilladt samme Apotek at tiltræde i Følge Forordningen af 1672; derfor bad hun Kongen om, at Rademacher, som nogle Aar udi hendes salig Mands lange Svaghed upaaklageligt havde forestaaet Apoteket, maatte blive bestilt til Apo-

teker, hvorved da hun og hendes fattige, smaa Børn kunde blive konserverede; Stiftamtmand Gabel anbefalede Ansøgningen og erklærede, at Rademacher fik et godt Skudsmaal saavel i Henseende til hans Tjeneste som hans skikkelige Levned og Opførsel; 21. Juli 1736 fik Rademacher Bevillingen.²⁰⁾

Allerede 1½ Aar efter døde han og efterlod Enken endnu et Barn, født 14 Dage før Faderens Død. Apoteksgaarden blev nu vurderet til 600 Rdl.; Apoteker Franck fra Ribe og Apotekersvenden Monsieur Lembcke vurderede Apoteket, der var forbedret, til 924 Rdl. Boet var i meget slet Forfatning; Apoteker Günther paa Vajsenhus-Apoteket i København krævede 90 Rdl. 4 Mk. for Varer, Svenden sin Løn med 43 Rdl. 4 Mk., Provisor Folkmar Holm begærede sine Rejseomkostninger m. m. erstattede med 30 Rdl.; i Oktober omvurderedes Apoteket af Apotekerne v. Hardt i Kolding og v. Westen i Odense; der fandtes en Mængde gamle, ubrugelige Ting, og Apoteket ansattes nu til kun 310 Rdl. 1 Sk. Enken fragik Arv og Gæld; Boets Udgift, 1509 Rdl. 5 Mk. 12 Sk., slugte hele Indtægten.²⁰⁾

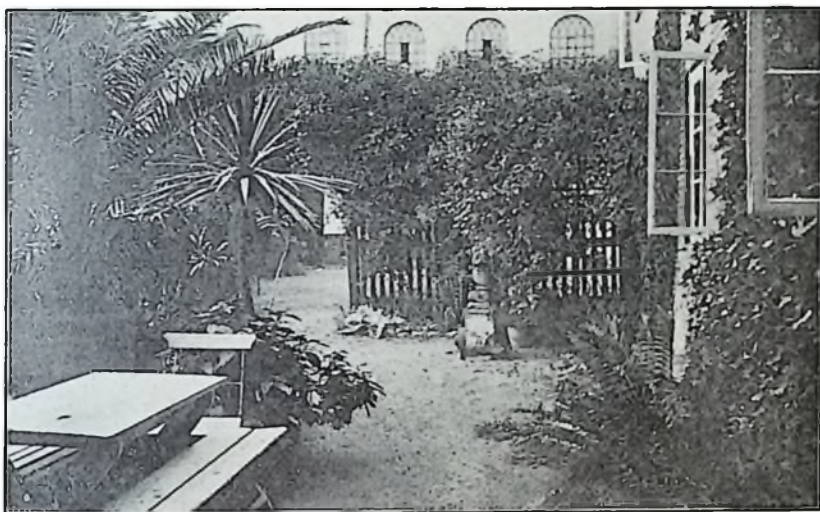
I Foraaret 1738 angav Enken for Kongen, at hun frygtede, at Nogen ved vrang Foregivende tragtede efter at tilvende sig Privilegiet, saa hun og hendes 3 Børn blev ruinerede og brødløse; hun bad om at blive haandhævet i Bevillingen, da Apoteket var i saa god Stand, at ingen havde billig Aarsag at klage. Konseillet indstillede 8. Maj, at Sagen kunde henlægges.²¹⁾ Kort Tid efter ansøgte hun om, at Bevillingen maatte blive overdraget hendes Provisor F o l k m a r H o l m, hvilket bevilgedes (se nedenfor).

FOLKMAR JACOBSEN HOLM.

I Sommeren 1738 ansøgte Rademachers Enke som ovenfor omtalt om Privilegium for sin Provisor Folkmar Holm, til hvem hun havde overdraget Apoteket, da det faldt hende besværligt at drive det. I Konseillet vedtoges det 21. August at bevilge det ansøgte og Bevillingen for Holm udstedtes 29. August 1738.²²⁾ Noget senere androg Magistraten for Kongen, at Enken 3. September havde fragaaet Arv og Gæld men forbeholdt sig Apotekets Privilegier, som hun vilde afstaa til hvem, hun lystede. Magistraten bad om, at Apoteket med Privilegium maatte blive solgt ved Auktion, og intet Privilegium derpaa forundt, førend Apoteket var solgt til Gældens Betaling. Stiftamtmanden indstillede, om det ikke var betænkeligt, hvis det tillodes at afhænde

et eller andet Privilegium, der var givet af Kongen, blot fordi det var behæftet med Gæld; han mente, at Magistratens Ansøgning maatte anses ubeføjet og uden Præjudice for Enken eller den nuværende Apoteker (Holm). Konseillet vedtog 9. Oktober, at det skulde forblive ved Amtmandens Erklæring.³³⁾

Der blev imidlertid alligevel afholdt Auktioner; men ved tredie Auktion 19. November 1738 tilsloges Apoteket Holm for 1200 Rdl. 3 Mk. Apoteker Jacob Schmidt i Horsens havde kort forinden skrevet til Kongen, at da Rademachers Gaard og Apotekerverer den 1. Oktober blev opbudt til Auktion, og man erfarede, at Privilegiet var skilt fra

Gammelt Interiør fra Gaarden til Fredericia Løve-Aptek.

Apoteket og overladt Holm, saa var det enhver utjenligt at indlade sig paa noget Bud, naar den købende ikke tillige maatte holde Apotek der i Byen. Schmidt vilde give 1600 Rdl., om han maatte faa Privilegium paa at være Eneapoteker i Fredericia og ansøger nu derom eller om, at Apoteket maa komme til ny Auktion med saadanne Vilkaar, at den højstbydende kan nyde Privilegiet. I Konseillet vedtoges 22. Oktober, at det maatte have sit Forblivende ved det Holm meddelte Privilegium.³⁴⁾

I 1759 androg Holm for Kongen, at han i 3 Aar havde maattet stille Værelser til Raadighed for en over Byen anordnet Inkvisitionskommission uden at have faaet nogen Betaling derfor; han bad om Befaling til Stiftamtmanden om at tilholde Magistraten at faa denne Sag afgjort. Amtmanden meddelte Kongen, at Magistraten ikke saa anden

Udvej, end at denne Udgift blev afholdt af Kongens Kasse eller fordeltes paa hele Stiftet; dette Forslag kunde Amtmanden ikke anbefale, men da Holm havde ladet sig forstaa med, at han vilde eftergive sin Fordring, hvis han kunde faa Karakter af Vice-Raadmand med Ret til Stilling som virkelig Raadmand efter de nuværende, foreslog Amtmanden denne Ordning, selv om de 3 daværende Vice-Raadmænd derved blev forbigaaede. 3. Marts 1760 skrev Kancelliet til Stiftamtmanden, at Holm nok kunde blive Vice-Raadmand dog ikke med Ret til Oprykning forud for de allerede yærende. Apotekeren erklærede sig tilfreds hermed, og 30. Maj 1760 fik han da sin Bestalling.³⁶⁾

I en ældre Beskrivelse af Fredericia (1767) siges, at for Fremmede var Herberg hos en Urmager, som havde Privilegium derpaa, men ellers var paa Vinhuset og Apoteket ogsaa Anstalt i paakommende Tilfælde.³⁶⁾

1767 androg Holm for Kongen, at han havde tilsat sin Velfærd paa Apoteket; hvis det blev tilladt flere Apotekere at nedsætte sig paa Stedet, vilde han blive ruineret, da Byen ikkun var liden, og Vejle og Kolding laa den saa nær; han bad derfor om, at han og hans Arvinger maatte forundes Privilegium paa alene at holde Apotek der i Staden; det blev ikke bevilget.³⁷⁾

Holm var Apoteker i Fredericia i 32 Aar. 1770 solgte han det til Casimir Martin Ingwersen og købte selv 4 Aar senere Løve-Apoteket i Odense, som han drev til sin Død i 1783. Salget af Fredericia Apotek gav Anledning til en omfattende Retssag, hvorom under efterfølgende Apoteker.

(Biografi se »Løve-Apoteket i Odense«).

CASIMIR MARTIN INGWERSEN.

S. a. Dr. med., Stadsfysikus i Fredericia Henrik Martin Ingwersen og Marie Cathrine Numsen, død i Fredericia 14. November 1810.

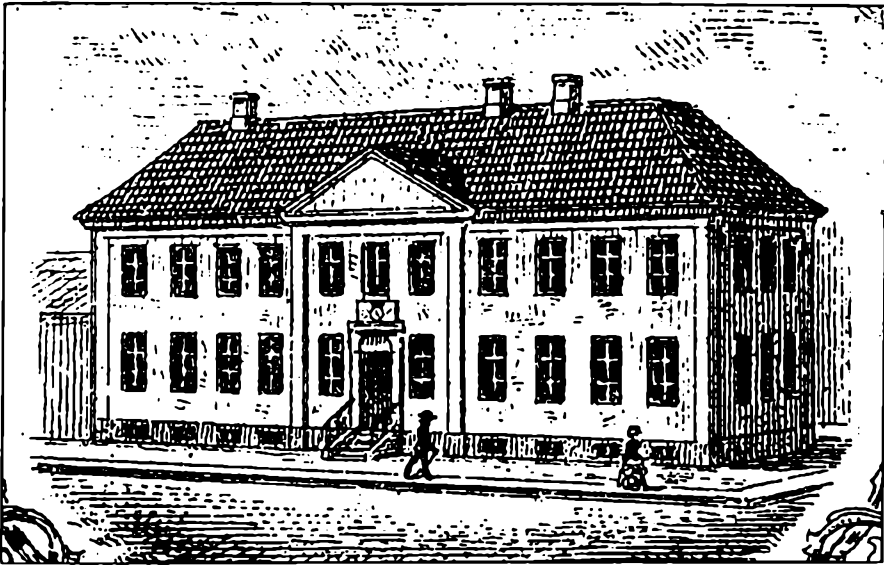
Gift 1) i Fredericia 2. Oktober 1771 med Gyde Marie Pagh, døbt 20. August 1745, D. a. Stadshauptmand og Købmand i Fredericia Mads Nielsen Pagh og anden Hustru Anne Christine Pedersdatter, død 19. Juni 1791.

2) med Johanne Thomsen, født i Fredericia 1762, døbt 1. September, D. a. Borgmester og Raadmand Thomas Thomsen og Cathrine Dorthea Fenger, død i Fredericia 28. Maj 1799.

Ved Kontrakt af 3. November 1770 købte Ingwersen Fredericia

Apotek, hvorefter Holm ansøgte om, at bemeldte Ingwersen, »som ved udstanden medicinsk Examen er kendt dygtig til at være Apoteker«, maa faa Bevilling dertil, ligesom han selv har haft det.

Stiftamtmandens Erklæring i Sagen var ikke særlig anbefalende for Holm, idet der deri siges, at i de sidste Aaringer, da Holm har ejet Apoteket i Fredericia, har adskillige klaget over, at dette ikke holdtes i ganske forsvarlig Stand, og at dets Varer tildels skal have været forældede; men det formenes, at samme herefter vil blive bedre admini-

Fredericia Apotek før Ombygningen i 1870'erne.

streret af Ingwersen.³⁶⁾ Bevillingen for denne blev udstedt 28. December 1770; Skødet er dateret 20. Juli 1771.

Om Købet af Apoteket kom det til Proces mellem Holm og Ingwersen. Denne skulde give 4100 Rdl. for Apotek og Gaard og skulde have lovet at give Holms Kone en Dusør paa 50 danske Dukater eller 100 Rdl., hvilke Ingwersen ikke vilde betale men derimod paastod, at Holm havde rykket og bortført af Gaardens Pertinentier. I Købekontrakten havde Holm forbeholdt sig at blive frit boende i Gaarden til Paaske 1771; desuden at han skulde borttage et i Gaarden staaende Hus og i dets Sted opsætte et forsvarligt Plankeværk; samt at Haven skulde afdeles i 2 lige store Parter; en Brændevins- og Bryggerkedel, som stod indmurede i Bryggerhuset, skulde kun blive staaende til Paaske, da Holm fra den Tid kunde bortflytte den. Flyttedagen kom,

og Holm flyttede væk paa Sagerne, men det paa en saadan Maade, at Ingwersen af Byfogden rekvirerede en Besigtigelse over den Skade, han havde tilføjet Ejendommen. 20. April blev Besigtigelsen foretaget, og Ingwersen forlangte 50 Rdl. i Erstatning, hvortil Holm svarede, at han udbad sig skriftligt de paagældende Ankeposter, hvorefter han gik bort, og Forretningen blev ophævet, uden at der skete nogen Taksation. Ingwersen sendte ingen Regning paa Ødelæggelsen, men stævnedede Holm for Bytinget, medens denne lod udtage Kontrastævning, dels til Frifindelse for Søgsmålet og dels for at faa Ingwersen dømt til at betale de 50 Dukater. Ingwersen fik nu bevilget Kommissærer i Sagen, og de dømte 27. Februar 1773 Holm til i Erstatning og Sagsomkostninger at betale 200 Rdl. til Ingwersen, 2 Rdl. til de Fattige, 2 Rdl. til Justitskassen og 8 Rdl. = Halvdelen af Købekontraktens Stempel. Med Hensyn til de 50 Dukater dømtes, at naar Ingwersen aflagde Ed paa ej at have lovet Holm mere end de 100 Rdl., som var indførte i Kontrakten, burde han være fri for at betale; vilde han ikke aflægge Ed, burde Holm gøre Sigtelsesed paa, at de 50 Dukater var lovede, og Ingwersen skulde da betale. Nu var Sagen kommen til at dreje sig om saa meget, at det kunde lade sig gøre at faa den for Højesteret, hvor Holm 12. Oktober 1773 lod nedlægge Paastand paa, at Kommissærernes Dom blev underkendt, og Ingwersen tilpligtedes at betale de 50 Dukater og Sagens Omkostninger, foruden at hans mod Holm brugte uforskyldte, fornærmelige Udtalelser mortificeredes. Ingwersen havde udtaget Kontrastævning og forlangte Dommen stadfæstet og Frifindelse i Spørgsmålet om de 50 Dukater; hvis Højesteret vilde paalægge ham at aflægge Ed, var han villig dertil. Efter Voteringen at dømme, er Udfaldet for Højesteret blevet, at Holm fritoges for at betale nogen Erstatning, medens Kommissærernes Dom iøvrigt stadfæstedes.³⁹⁾

Ingwersen klagede 8. Maj 1782 til det danske Kancelli over Regimentfeltkær Ursin og underordnede Kompagnikirurger. Et Par Maaneder forud havde han beklaget sig til Magistraten i Fredericia over, at de solgte og selv tilberedte Medikamenter udenfor Garnisonen til Byens og Omegnens Folk, og anmodet denne om at faa udvirket, at Kirurgerne tog den Medicin, de brugte til Byens Folk, paa Apoteket; deres Forbrug til Regimentet maatte de for ham tage, hvor de vilde. Ursin svarede hertil, at han straks ved sin Ankomst til Fredericia havde sendt Apotekeren en Fortegnelse over de Lægemidler, han brugte, og anmodet om at faa opgivet den Pris, han kunde faa dem

leveret for. Ingwersen svarede hertil, at den Betaling, Ursin vilde give for de omhandlede Lægemedler, kun beløb sig til en Fjerdedel af Apotekertakstens Priser, til hvilken han ikke kunde levere dem uden Tab. Collegium medicum erklærede 30. August, at Apotekeren ikke var forpligtet til at sælge under den officielle Takst, og mente, at den bedste Maade at støtte ham paa var, at Stadens Øvrighed idømte alle uberettigede Medikamenthandlere Bøder, første Gang paa 10 Rdl., anden Gang paa 20 Rdl. Efter at det militære Kollegiums Samtykke til dette Forslag var erholdt — hvilket var nødvendigt, da Kirurgerne iøvrigt kun sorterede under militær Jurisdiktion — tilstillede Kan-

Fotografi af en Sandstenstavle indmuret i Apoteksbygningens østre Gavl. Dens Oprindelse er det ikke lykkedes at faa opklaret.

celliet 1. Marts 1783 Amtmanden over Ribe Stift en Skrivelse i Overensstemmelse med Collegium medicums Forslag.⁴⁰⁾

Et Par Aar senere søgte Ingwersen at blive fri for at betale Næringssskat. 18. November 1785 anmodede han Magistraten om at faa sin Indkvarteringsskat reguleret efter sin Grundtakst og om at blive fritaget for Næringssskatten. 5 Dage senere erklærede Takserborgerne, at Apotekeren ikke alene handlede med medicinske Varer, men tillige med alle Slags Urtekramvarer og Specerier samt alle Slags Akvavitter, Snustobak og Vin foruden, at han drev Avling. 1. December svarede Magistraten, at den i Henhold til Takserborgernes Erklæring, og da han i 8—10 Aar havde svaret Næringssskat, ikke kunde befri ham derfor, medmindre han dertil erhvervede en højere Ordre. 2 Dage efter havde Ingwersen sin Ansøgning til Kancelliet desangaaende færdig. Stiftamtmanden støttede Magistraten, medens Collegium medicum gav Apotekeren Medhold; men 8. April 1786 meddelte Kancelliet, at Ansøgningen ikke kunde komme i nogen videre Betragtning.⁴¹⁾

En Søn, Martin Henrik Ingwersen, blev 1801 (Bevilling 8. April) Apoteker i Kongsberg, men gik fallit 1809, hvorfor Faderen

købte Apoteket for 9720 Rdl. og fik Bevilling dertil 8. September 1809; det blev bestyret af cand. pharm. William Peter Barvig, som selv overtog det som Ejer i 1812.⁴²⁾

Ved sin Død var C. M. Ingwersen Ejer af Apoteksgaarden i Fredericia, vurderet til 5000 Rdl., Apoteket (13000 Rdl.), Lejehuset Nr. 264 i Prinsensgade (800 Rdl.) samt Kongsberg Apotek (10000 Rdl.) med et særskilt Hus og Ejendom, kaldet Dyregrab (4000 Rdl.). Apoteket i Fredericia bestyredes af cand. pharm. Carl Struve*), indtil det i 1811 solgtes ved Auktion til efterfølgende Apoteker Pierre Honoré. Ingwersen havde tillige i et Par Aar (1781—84) været Medejer af Gedsergaard og Gods samt 5 Bøndergaarde i Geddesby tillige med Skalby og Geddesby Konge- og Kirketiender, paa hvilke Herligheder han ved Auktion 24. Juli 1781 var Højstbydende sammen med 3 andre Arvinger efter Konsistorialraad, Sognepræst Niels Ansager til Skalby og Geddesby Sogne.⁴³⁾

PIERRE HONORÉ.

Født i Fredericia 16. December 1785, S. a. Lærer Mathieu Honoré og Judithe Devantier, død 1. Marts 1849.

Gift i Fredericia (Michaelis Kirke) 21. August 1811 med Christine Caroline Bendtsen.

Efter at være undervist i Skolefagene af sin Fader til sit 14. Aar, var han i 2 Aar sin Faders Medhjælper i Embedet (som Lærer ved den reformerte Menighed i Fredericia), fordi denne ønskede en Gang at se ham som sin Efterfølger; men efter Stadsfysikus Bøtchers Opmuntring kom Honoré fra 1. November 1801 til 1. November 1806 i Lære paa Fredericia Apotek, konditionerede derefter smst. som Svend til 1. Maj 1807 og tog farmaceutisk Eksamen 24. Oktober 1807 med Laud.⁴⁴⁾ (Eksamensbevis dat. 8. December 1807). — Han opholdt sig i København for at benytte sig af de Lejligheder, som der gaves til Studeringer i hans Fag, da han ved Auktion 26. Marts 1811 købte Apo-

*) Carl Struve. Født 1785 i Oldenburg, discipl. i Aabenraa og konditioneret bl. a. i Eckernførde, Vejle og København. Han er sikkert identisk med den Carl Friedr. Gotth. Struve, der 1814 blev Apoteker i Marne i Holsten og som af Schmidt (Taschenbuch III, 149) betegnes som tidligere »Provisor i Kolding«; i denne By har i al Fald ingen Provisor været af dette Navn.

teket i Fredericia for 33.610 Rdl. Hans Ansøgning (dat. Fredericia 1. April 1811) om Bevilling anbefaledes af Byens Magistrat (19. April), af Vejle Amtmand (23. April) og af Sundhedskollegiet (11. Juni); Bevillingen udstedtes 23. Juli 1811.⁴⁵⁾

Ved Skrivelse af 1. Februar 1817 meddelte General-Commissariats-Collegiet til det fynske Infanteri-Regiment og Artillerikorpsset; at Apoteker Pierre Honoré havde indberettet, at han var villig til, saalænge

Parti af Officinet i Fredericia Løve-Apotek.

han var Apoteker i Fredericia, at udlevere alle de Medikamenter, som i Fremtiden maatte forbruges til de deryærende militære Syge, enten i Quantitet eller efter Recept for hver enkelt Syg, uden mindste Betaling eller Godtgørelse.⁴⁶⁾

I Ribe Stifts Adresse Avis (Nr. 78, 27/9 1805) findes fra Fredericia Apotek en Annonce om, at der paa Apoteket sælges: gl. St. Croix Rom á 2 Mk. 4 Sk. Potten, fransk Brændevin á 2 Mk. á 2 Mk. 4 Sk., dito Vineddike á 1 Mk. 4 Sk., dito rød Medocvin 20 Sk. Flasken, krydret Mjød 20 Sk. Potten, blaa Kaffebønner 3 Mk. 12 Sk. Pundet, Rosiner 18 Sk. Pd., Muskatblommer 2 Mk. 4 Sk. Loddet tilligemed andre fine Specerier og Farvevarer.

P. Honoré blev 19. Maj 1822 udnævnt til Stadshauptmand i Fredericia; han var tillige Dannebrogsmænd. En Broder, cand. pharm. I s a k Honoré (født i Fredericia 1794, død smst. 1875) var Discipel og i mange Aar Medhjælper hos ham.

Efter hans Død fortsatte Enken Apotekets Drift med følgende Provisorer, indtil Sønnen M. V. Honoré i 1868 overtog Apoteket:

Gustav Adolph Ferdinand Ponton indtil 1858 (Født i Odense 1819, farm. Eksamen 1840 II, senere Bogtrykker i Flensborg).

Carl Cilius Nyholm fra 1858 til 1861 (Født i Valløby 1830, farm. Eksamen 1853 I, senere Apoteker i Skanderborg, død 1908).

Jørgen Christian Hansen fra 1861 til 1864 (Født 1838 i Frederikshavn, farm. Eksamen 1860 II, død i Vejle 1867).

Frederik Christian Starup fra 1864 til 1866 (Født i Odense 1828, farm. Eksamen 1850 I, senere Materialist i Odense, død 1902).

Mathias Vilhelm Honoré fra 1866 til 1868, da han selv overtog Apoteket som Ejer.

MATHIAS VILHELM HONORÉ.

Født i Fredericia 1836, S. a. foregaaende Apoteker, død i Udlandet?

Tog Artium 1856, var Discipel paa Fredericia Apotek 1861—63 (Medhjælpereksamen ved Vejle-Skanderborg Fysikat), konditionerede derefter i 3 Maaneder og tog farm. Eksamen 1865 II (haud. ill.). Som ovenfor nævnt bestyrede han i 2 Aar Apoteket for sin Moder, indtil han overtog det ved Bevilling af 30. Juni 1868. Allerede det følgende Aar bortforpagtede han Apoteket til cand. pharm. J. M. P. I b s e n, efterfølgende Apoteker, og tog selv Ophold i Udlandet. 1872 solgte han Apoteket til Ibsen og nedsatte sig som Fabrikant i Dresden.

M. V. Honoré var Reserveløjtnant i Infanteriet (udn. til Sekondløjtnant 1862); 5. Maj 1864 udnævntes han til Ridder af Dannebrog.

JOHAN MARTIN PETER IBSEN

købte Apoteket 1872 for 56000 Rdl. (Udbetaling 15000 Rdl.) efter først i 3 Aar at have været Forpagter af det; Bevillingen udstedtes 2. September 1872.

I Aarenes Løb lod Ibsen foretage flere Ombygninger, tilkøbte en Naboejendom og lod til Slut hele Forhuset bygge om. 1880 solgte han

Apoteket til J. A. A. Jørgensen og købte Aaret efter Hof-Apoteket i København, som han drev til sin Død i 1888.

(Biografi se »Hof-Apoteket i København«).

Fredericia Løve-Apoteks Ejendom før Ombygningen i 1870erne.

JENS ALFRED ALEXIUS JØRGENSEN.

Født i København 21. December 1839, S. a. senere Borgmester i Fredericia Julius Christian Jørgensen og Louise Svane, død i København 24. Marts 1910.

Gift i København 3. Oktober 1870 med Harriet Elisabeth Riise, født paa St. Thomas 21. November 1844, D. a. Apoteker Albert Heinrich Riise og Marie Henriette Worm, død i Fredericia 31. Oktober 1883.

Discipel paa Løve-Apoteket i Odense fra 1. August 1855 til 30. April 1859, Medhjælpereksamen ved Fyns Stiftsfysikat 27. April 1859 (I Kar.), Medhjælper paa Løve-Apoteket i København 1. August 1859 til 1. August 1860, farm. Kandidateksamen 1862 I (Laud.); Eksamensbevis dat. 16. Januar 1862. Konditionerede derefter paa Hjorte-Apoteket i Haderslev fra 1. Februar 1862 til 1. Februar 1863 og paa St. Thomas Apotek fra 1. Maj 1863 til April 1879, de sidste 11 Aar som Provisor paa Apoteket. Boede derefter i København, til han i 1880 købte Fredericia Apotek for 270.000 Kr.

1. November 1910 overtog han Apoteket i Ringkøbing. (Bevilling 5. December 1910) for en Købesum af 290.000 Kr. og drev dette til 1918 (se »Ringkøbing Apotek«). Ved Kontrakt af 8. April 1918 købte han Løve-Apoteket i Fredericia for 480.000 Kr. til Overtagelse 4. Juni s. A.; Bevillingen udstedtes 27. Maj 1918.

I Ringkøbing var H. Hallas-Møller Medlem af Oversundhedskommissionen for Ringkøbing Amt (1911), Formand for Prisreguleringskommissionen for Ringkøbing Kommune (1914) og Medlem af Bestyrelsen for Musæumsforeningen for Ringkøbing By og Omegn (1915); er nu Medlem af Fredericia Privatbanks Repræsentantskab og Medlem af Bestyrelsen for Danmarks Apotekerforenings Horsens—Vejle Kreds.

— — —
Fredericia Løve-Apoteks Ejendom er nu = Mtr. Nr. 282 a og b og 283 a af Fredericia Købstads Bygrunde; til Ejendommen hører et af Fredericias ældste Bindingsværkshuse (se Billedet S. 511).

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet væsentligst paa Grundlag af Manuskript og Optegnelser i E. Dams efterladte Samlinger.

- 1) Jyske Registre 1660—1670. Fol. 282, Nr. 41.
- 2) Mandtal over Hovedskatten i København 1645. (Kbhvns. Diplomatarium VI, S. 245).
- 3) Afregningsbog over forskellige kgl. Betjentes Besoldning m. m. B. 1647—1676, Fol. 36.
- 4) Velvillig Meddelelse af Dr. med. K. Carøe.
- 5) Fredericia Tingbog.
- 6) » » 1669—71, Fol. 55, 63, 100, 104; 1674—77, Fol. 172, 182; 1677—81, Fol. 53, 180.
- 7) Fredericia Tingbog 1667—69, Fol. 111.
- 8) Højesterets Protokol 1679, Litr. A. Fol. 103, 134.
Højesterets Dombog 1679 II, Fol. 78—84.
- 9) Fredericia Tingbog 1662—67, Fol. 266; 1667—69, Fol. 130; 1669—71, Fol. 3, 25, 49, 114.
- 10) Fredericia Tingbog 1671—74, Fol. 71; 1691—93, Fol. 142, ¹⁵/₈ 1692.
- 11) » » 1662—67, Fol. 317, 321.
- 12) » » 1669—71, Fol. 17; 1671—74, Fol. 66.
- 13) » » 1669—71, Fol. 86; 1671—74, Fol. 70, 76.
- 14) » » 1674—77, Fol. 136, 19. Juni.
- 15) Jyske Tegnelser Nr. 41, 2. Oktober 1694.
- 16) » » Nr. 23, 12. Maj 1696.

- 17) Jyske Registre ²⁰/₈ 1699—1702, Fol. 41, Nr. 118.
 - 18) » » 1695—99, Fol. 389, Nr. 39.
 - 19) Supplik Protokol 1724. I Halvaar. 486.
 - 20) » » 1727. II Halvaar. 82.
 - 21) » » 1700, Sptbr.—Oktbr., 40; 1701, I Kvartal, 165, III Kvartal, 29; 1702, II Kvartal, 663; 1705, IV Kvartal, 74.
 - 22) Supplik Protokol 1706, IV Kvartal, 22, 223. Jyske Registre 1707—10, Fol. 12, Nr. 15 med Indlæg.
 - 23) Supplik Protokol 1708, II Halvaar, 108.
 - 24) Jyske Registre Nr. 133. ²⁴/₁₀ 1718.
 - 25) Højesterets Protokol 1723, Litra A, Fol. 190; Ltr. B, Fol. 191.
 - 26) Jyske Tegnelser 99, ⁸/₁₀ 1723; Fynske Tegnelser 1716—26, Fol. 447, Nr. 51.
 - 27) Højesterets Protokol 1725. Litr. A. Fol. 119—20.
 - 28) Supplik Protokol 1724. I Halvaar, 286.
 - 29) Jyske Registre Nr. 103, ²¹/₇ 1736.
 - 30) Skifteprotokol 1725—42, Fol. 529 f.
 - 31) Supplik Protokol 1738, I Halvaar 4 D, 742.
 - 32) » » 1738, II Halvaar 4 E, 311. Original-Bevillingen i Apotekets Eje.
 - 33) Supplik Protokol 1738, II Halvaar 4 E, 450.
 - 34) » » » » » , 691.
 - 35) » » 1759, II Halvaar 5 U, 122.
 - 36) J. N. Wilse: Fuldstændig Beskrivelse af Stapel-Staden Fredericia. Kbhvn. 1767, S. 46.
 - 37) Supplik Protokol 1767, II Halvaar 6 J.
 - 38) » » 1770, II Halvaar 6 P.
 - 39) Højesterets Protokol 1773, Litr. A, S. 437—444, Nr. 206.
 - 40) Oversekretærens Brevbog 1783, Nr. 323 og Indlæg.
 - 41) » » 1786, Nr. 573 og Indlæg.
 - 42) J. W. Flood: Norges Apotekere. Kristiania 1908, S. 111.
 - 43) Falster Sønder Herreds gejstlige Skifteprotokol 1729—1794, Fol. 551 ofl.
 - 44) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
 - 45) 5. Depart. Registr. 1811, 12, 13. Nr. 569, Fol. 87.
 - 46) Petersen: Den danske Medicinallovgivning II, 1. S. 225.
 - 47) Originalen i Apotekets Eje.
-

KONG SALOMONS APOTEK I KØBENHAVN

JOHANNES KIRCHHOFF.

Død i København, begr. 11. Januar 1693 i St. Petri Kirke.

Gift 1) med Anna Scharffenberg, død i København 1677, bisat 10. September i Andres Kellinghusens Begravelse i St. Petri Kirke.

2) 1679 med Mette Harder, død ved Amalienborgs (Operahusets) Brand 19. April 1689 (gift 1) med fhv. kgl. Vinskænk Christian Fischer, død 1677 som Ejer af Silkeborg Slot og Ladegaard).

3) 9. Juli 1690 med Anne Kirstine West, D. a. Borgmester i Odense, siden 1688 Raadmand i København Kristen Westesen og Anne Borch, død i København 22. Februar 1719 (gift 2) med Kommitteret i Rentekamret, senere Etatsraad Niels Leth, Ejer af Eskemosegaard i Birkerød Sogn).

Om Kirchhoffs Oprindelse, hvor og naar han var født, hvor hans Ungdom var tilbragt, vides intet. 11. Maj 1658 fik han Bevilling som Apoteker i København med samtidig Tilladelse til at sælge Urtekramvarer og Vin.¹⁾ Bevillingen gav ham, sammen med Byens 2 (3?) andre privilegerede Apotekere (Esaias Fleischer paa Amagertorv og Samuel Meier i Højbrostræde samt muligvis Johannes Woldenberg i Skindergade),²⁾ Eneret til at handle med Medikamenter og fritog ham for forskellige borgerlige Bestillinger og Besværinger saasom at være »Tingmand, Rodemester, Synsmand, Vurderingsmand, Kæmner, Kirkevæрге, de Fattiges Forstander, Nævnsmænd, at kræve Tyrepenge eller andet saadant, paa det at Apoteket ikke derover formedelst hans Fra-

værelse udi andre Bestillinger skulde forsømmes«; andre Byens Tyn-ger, Skat, Hold og Vagt skulde han efter sin Formue svare lige med Byens andre Borgere.

Hvornaar Kirchhoff har aabnet sit Apotek vides ikke. Rodemester-listerne over Byens Forsvarere under Københavns Belejring 1658—60 nævner intet hverken om ham selv eller hans Apotek; maaske har han været i Udlandet for at skaffe sig Varer; han forekommer første Gang som bosiddende Apoteker i København i Grundtaksten af 1661 og havde da sit Apotek i Skindergade (Nr. 12, nu = den østlige Del af Nr. 32), og hans Ejendom blev da takseret til 600 Rdl.^a) I Grundtaksten af 1668 opføres han som bosiddende paa Østergades nordlige Side, ikke i den nuværende Apoteksejendom, men i den vestlige Naboejendom (nuv. Nr. 60); Gaarden stod for en Grundtakst af 400 Rdl.^a) Denne Gaard havde tidligere tilhørt Niels Aagesen, som 1647 havde solgt den til Borger og Handelsmand Albert Itzen, som atter solgte den til Kirchhoff. Itzen var tillige Ejer af nuv. Nr. 58 (den Gang udstykket i 2 Ejendomme), hvilken Gaard var den vestlige Halvdel af det tidligere Værtshus og Herberg »Oxekopen« (det kan her have Interesse at minde om, at Apoteker Samuel Meier fra ca. 1645 til 1655 havde sit Apotek i den østlige Halvdel af »Oxekopen«; jfr. S. 25). Kirchhoff blev en halv Snes Aar senere Ejer af den nuværende Apoteksejendom. Albert Itzen solgte ved Købekontrakt af 21. Juni 1677 den vestlige af sine Gaarde til ærlig, agtbar, velfornemme og velerfarne Mand Johannes Kirchhoff, Kongelig Majestæts privilegerede Apoteker i København. Skødet udstedtes først 15. December 1679 efter Itzens Død af Vinskænk Johan Adolf Clerqve og hans Kæreste (Hustru) Magdalene von Itzen samt Helvig von Itzen; som Fuldmægtige ved Skødets Udstedelse optræder Købmand Henrik Schupp, som ejede »Efterslægten«s Gaard og havde været Formynder for Clerqvets Hustru, samt Assessor Henrik Høyer paa sin Plejedatter Helvigs Vegne. Skødet omfattede Gaarden med Gaardsrum, Pumpevand samt hvad mur- og nagelfast var item tvende Jernkakkellovne, den ene nede i Stuen bag Kramboden, den anden oven paa Stuen bag Salen; den grundmurede Gavl skulde dog forblive salig Albert Itzens egen iboende Gaards vestre Endes Husgavl, medens de Logementer, som var indrettede op til samme Mur i Kirchhoffs Ejendom forbliver, som de forefandtes, uden Murs Opdragelse derimod. Den Ulempe, som kunde opstaa af disse Værelsens Plads i begge Ejendomme, ophævedes, da Kirchhoff ved Kontrakt af 13. September 1679 købte ogsaa Nabogaarden, som Itzen havde beboet. Den

tilskødedes Apotekeren af de samme, der havde udstedt det lige anførte Skøde, og paa samme Dag. Gaarden betegnes som liggende mellem Kirchhoffs egen Gaard paa den vestlige og salig Johan Madsens Gaard (nu Nr. 56) paa den østlige Side. Den tilskødedes Kirchhoff med Huse, Bygning, Gaardsrum, Bryggeredskab, Pumpevand og alt hvad mur- og nagelfast var, item 5 Jernvindovne med Tilbehør, den ene nede i Storstuen, den anden paa Lillestuen, den tredje paa det gule Kammer, den fjerde paa det grønne Kammer næst ved og den femte paa det øverste Kontor i Gaarden; desligeste medfulgte 16 Skilderier, smaa og store, i Storstuen, 6 i Sovekamret, 9 i Forstuen samt de paa Salen under Loftet, som var nagelfaste.⁵⁾ — Samme Dag, Kirchhoff fik Skøde paa sine Gaarde, udstedte han 2 Panteobligationer paa dem, den ene paa 1000 Rdl. til Henrik Høyer og den anden paa 2000 Rdl. til Johan Adolf Clerqve.⁶⁾ Den tidligere Apotekergaard, nuv. Nr. 60, solgtes til Peter Ludvig.

En Følge af den Udstykning, der i Tidernes Løb havde fundet Sted med Oxekopens Grund, var, at et indviklet System af Vandrender paa Apotekets Grund førte det ferske Pumpevand fra Hovedledningen i Østergade ind til Kirchhoffs 2 Naboer mod Øst samt ind i en tilstødende Gaard paa Købmagergade. Fra 1684 til sin Død laa Kirchhoff i stadig Strid med sine Naboer om Vedligeholdelsen af disse Vandrender. Striden endte først under hans Efterfølger M. G. Scharffenberg, da Naboerne i 1697 gik ind paa at bekoste direkte Ledninger til deres Gaarde. (Disse Stridigheder er udførligt refererede i: E. Dam: Kong Salomons Apotek 1658—1908, S. 16—22).

Kirchhoff maatte sammen med sine københavnske Kolleger udkæmpe en haard Kamp med Byens Urtekræmmere, Destillerere og Sukkerbagere, idet disse paa alle Maader søgte at gaa Apotekerne i Næringen. Striden, der begyndte i 1684, fik et interessant Udfald, idet den resulterede i en kgl. Forordning af 19. November 1687, der bragte den første københavnske specificerede Fortegnelse over de Varer, der var forbeholdt Apotekerne, og de Varer, som det nu blev de nævnte Handlende tilladt at præparere og sælge.⁷⁾

Om Johannes Kirchhoffs eventuelle Virksomhed udenfor Apoteket foreligger intet; han nævnes heller ikke som de fleste af hans københavnske Kolleger som Indehaver af offentlige Hverv; men at han indtog en fremragende social Stilling, viser hans 3 Ægteskaber, der alle var barnløse; hans Slægt uddøde med ham. Med sin første Hustru Anna Scharffenberg oprettede han Testamente 24. August 1677 (kgl.

konfirm. 18. September s. A.);⁹⁾ 10. September s. A. blev hun bisat i Andres Kellinghusens Begravelse i St. Petri Kirke. Paa Begravelsesdagen udstedte Kirchhoff følgende Dokument:

Kiendes Jeg underskrefne Johannes Kirchhoff Borger og *Appotecher* her udj Kiøbenhafn, at effter som Gud allermegtigste ved sin Guddommelige willie haver bortkaldet min Kiere Hustrue *Anna Kirchhoffs* ved dend timmelig Død, Da hafuer den Sl: Qvinde paa hendis Sygeseng, saavel og ieg Ilige maade Self wenligen begiered af woris Kiere medborger, Erlig og welagt Mand Andres Kellinghusen at hand ville forunde os, om saa skeede, ded min Hustrue wed Døden blef bort kaldet, at hendis liig maatte worde nedersatt udj sin Begravelse sted udj dend tydske Kirche, Hvilchen frihed Erm. Kellinghusen mig nu ogsaa Bewilged halver og det paa den *Condition*, at min Sl: Hustrues Liig maa staa derudj effter Dato aar og Dag; for hvilcken Frihed Jeg nu ogsaa strax hafuer gifven en *Recompans* og Description; Meen dersom forbemelte liig Blifver lengere der Bestaaende end Aar og Dag, da wil ieg eller mine Arfvinger fuldkomeligen Betalle og fornøye erm. Kellinghusen derfor Eller ogsaa at were forpligted, at tage Liiged da strax ud igien af forne hans Begravelsested, Efftersom ieg er nu til sindz, Sielf at Kiøbe mig it Begravelse udj samme tydske Kirche, Mens dersom ieg ingen Begravelsessted Kiøber, schall ieg da were forpligted, naar Aared er om, at *Resoluere* mig til eller fra, saa og om den Sl. Qvindis Arfvinger, Imidler tiid maatte komme her ibyen, da Samtlige at *Accordere* med Andres Kellinghusen eller hans Arfvinger, at liiged maa blifve Bestaaende; saa, at offterm. Kellinghusen og hans Arfvinger, af mig og mine arfvinger en for alle, og alle for en, schal worde herudj Schadisløs holden udj alle maader, til des bekrestelse, saa haver ieg dette med egen haand unterschrefven, og mit Zignete foretrøgt.

Datum Kiøbenhafn d. 10. September Ao. 1677.

Johannes Kirchhoff
m. m.
(Segl)¹⁰⁾

Anna Scharffenbergs Lig henstod i Kellinghusens Begravelse fra 10. September 1677 indtil 1690, da det udtoges og formodentligt ned-sattes i Kirchhoffs eget Begravelsessted.¹⁰⁾

2 Aar efter sin første Hustrus Død fik Kirchhoff 19. September 1679 kgl. Bevilling til at lade sig »vie i Huset« til den rige Enke Mette Harder.¹¹⁾ Hendes første Mand Christian Fischer, tidligere kongelig Vinskænk, var død 1677 som Ejer af Silkeborg Slot og Ladegaard; han havde under Københavns Belejring forstrakt Kongen med Penge; som fuldkommen Betaling fik han ved Kongens Skøde af 19. August 1664 Silkeborg med tilliggende Enemærker, Ager, Eng og Skov, Bøndergods, Tiende m. m. ialt over 628 Tønder Hartkorn til 50 Rdl. Tønden,

hvilket gav 31407 Rdl. 1 Ort; Fischers Fordring var imidlertid 1034 Rdl. 46 Sk. større, hvilken Sum skulde gaa lige op imod Slottets og Ladegaardens Bygninger, Bygningsmaterialier, Færgehuset og Slottets Inventar. Fischer tiltraadte sin Herlighed 1. Maj 1664.¹²⁾ I Sporup Kirke mellem Silkeborg og Skanderborg bærer Altertavlen og Prædikestolen endnu Mette Harders og hendes første Ægtefælles Navnetræk.¹³⁾ — Kirchhoff og hans anden Hustru oprettede 2. April 1681 gensidigt Testamente, hvorefter den overlevende Ægtefælle skulde arve al efterladt Formue; i Tilfælde af nyt Ægteskab skulde der i Stedet for alle Arveprætentioner udredes 600 Rdl. til den afdødes Arvinger som en venlig Kendelse og Ihukommelse; det originale Testamente er endnu bevaret; det bærer begge Parternes Segl; i Kirchhoffs ses i et Skjold en Plante med 5 Blomster, over Hjælmen 2 Vinger om en Rose; Mette Harders har et Skjold med en halv Løve og en bøjet Gren, over Skjoldet de samme Mærker.¹⁴⁾ 8 Aar efter blev Testamentet virksomt, da Kirchhoffs Hustru omkom ved Operahusets Brand paa Amalienborg 19. April 1689.

Det følgende Aar giftede Kirchhoff sig for tredje Gang; 5. Juli 1690 fik han kgl. Bevilling til at maatte lade sig vie i Huset til Anne Kirstine West af sin Sjælesørger, Dr. theol., øverste Diakon ved St. Petri Kirke Johann Johannesen Lassenius.¹⁵⁾ I Aalborg Stiftsbibliotek opbevares et til denne Lejlighed trykt Bryllupsdigt, der bærer følgende Titel:

Der spielende Cupido
wurde bey dem fröhlichen
Hochzeit-Feste
des
Edlen, ehren-vesten und kunst-
erfahrnen
Hr. *Johan Kirchhoffs*
königl. Mayt. zu Dennemarck und Nor-
wegen privelegirten Apotecker in dero
Residentzstadt Copenhagen
und der
viel- ehr- und tugend-begabten
Jfr. Anna Christina
geb. Westens/
ausz obliegender Pflicht/ und glückwünschender

Freuden-Bezeugung zum belieblichen überlegen

Den 9. Julii 1690. Gehorsamst dargestellt

von dero

Dienst-verbundenen Anverwandten

Christophoro Heerfort

jun.

Bryllupsdigtet er trykt »bey ihr. königl. Mayst. und Universit. Buchdr. Johann Philipp Bockenhoffer« og er forsynet med Caspar Bartholins »Imprimatur«. ¹⁶⁾ 11. Juni 1692 fik Kirchhoff og hans tredje Hustru kgl. Bevilling til at gøre Testamente. Ved et saadant af 30. December 1692 skænkede han 500 Rdl. til St. Petri Fattigskole. 1000 Rdl. af hans Formue stod i en Gaard i Vimmelskaftet, der tilhørte Felbereder Thue Wolffkraft Christiansen. ¹⁷⁾ Hans Enkes anden Mand, Etatsraad Niels Leth, døde 18. December 1713; hun opholdt sig derefter meget paa Eskemosegaard i Birkerød Sogn, hvilken Niels Leth havde opført. Hun døde dog i København i Politimester Ernsts Gaard paa Købmagergade. Hendes Efterladenskaber beløb sig til 17690 Rdl. 4 Mk.; Boet maatte efter Højesteretsdom af 13. Juni 1719 betale 322 Rdl., som udgjorde den Sum, hvortil et Legat, som Christian Fischer og Mette Harder i 1678 havde skænket til Skanderborg Bys Fattige og Husarme, var vokset. ¹⁸⁾

MICHAEL GEORG SCHARFFENBERG.

Død i København 22. Oktober 1711, bisat 23. s. M. i St. Petri Kirkes Kapel.

Gift med Botilde Lindberg, død 1731, bisat 17. April i St. Petri Kirkes Kapel.

Om Scharffenbergs Herkomst og Uddannelse vides intet; formentlig var han en Slægtning af Kirchhoffs første Hustru Anna Scharffenberg. (I den københavnske Mandtalsliste af 1645 nævnes blandt Svendene paa Løve-Apoteket en Nicolaus Scharffenberg). I 1694 blev han eksamineret i København sammen med Martinus Rahn (senere Apoteker i Roskilde) og Peter von Westen (senere Apoteker i Odense); han befandtes meget dygtig og forfaren i alt, hvad der henhører til Apoteker-kunsten; Testimoniet udstedtes 22. Februar. ¹⁹⁾ 24. Februar 1694 fik han Bevilling som Apoteker i København i Henhold til Forordningen af 1672. ²⁰⁾ 4. April s. A. fik han af Niels Leth Skøde paa Apotekets 2

Gaarde, liggende mellem Købmand Robert Maccullochs og Peter Ludvigs Gaarde; han tiltraadte dem straks med Huse og Bygninger, med Jernkakkelovne og Skilderier foruden 2 Ferskvandspumpeopstandere og Portioner; samme Dag udstedte han til Kirchhoffs Arvinger en Panteobligation paa 9000 Rdl.²¹⁾ (Scharffenberg var tillige Ejer af en Grund ved Sortedamssøen, som han erhvervede ved Købebrev af 28. November 1702 af Madame Anne Ludvig, Enke efter den store Købmand og Skibsreder Gysbert Wigand Michelbecker; Grunden, der var 100 sjæll. Alen bred, har ligget mellem Blegdamsvej og Sortedams Dossering tæt ved Østerbros Triangel.)²²⁾

Scharffenberg fik 3. December 1710 kgl. Befaling til sammen med Kommitteret ved Politi- og Kommercekollegiet, Etatsraad Georg Grund og Viceborgmester og Stadsfysikus i København, Johan Eichel, at begive sig til Helsingør for med største Flid at undersøge Tilstanden der og tillige med Stadens Sundhedskommission »at tage Prækaution, enten med Byens ganske Tilspærrelse, om der befindes saadan Sygdom, som kan være af farlig Konsekvens, eller paa andre Maader at gøre forsigtig Anstalt.« Det Rygte havde nemlig fundet Vej til Hovedstaden, at Helsingør var befængt med Pest; Kommissionen skulde undersøge, om Rygtet var sandfærdigt og i modsat Fald tage Tingsvidne derom. Synderligt indgribende Foranstaltninger blev ikke tagne, Sygdommen var endnu ikke kommen til Udbrud for Alvor. Scharffenberg var allerede da Medlem af en Kommission, der skulde vaage over, at Pesten ikke fra Søen førtes ind i Hovedstaden.²³⁾

I 1708 havde Scharffenberg leveret Medicin til Kongens Rejseapotek for 12 Rdl. 2 Mk. 12 Sk.; i 1709 leverede han Medicin til Kongen for 8 Rdl. 1 Mk. 4 Sk. og i 1710 ligeledes til Kronprinsen for henved 20 Rdl. Til de kongelige Sommerrejser leverede han for 105 Rdl. 1 Mk. 12 Sk. Medicin efter Rekvisition af Livmedikus Hofsteter. Efter Johan Gottfried Beckers Død (15. Maj 1711) blev Scharffenberg 17. Juni 1711 udnævnt til kgl. Hofapoteker og fik ved kgl. Resolution af 29. Juni s. A. tillige Leverancen til Rejseapoteket.²⁴⁾ Der var tillagt ham en aarlig Løn af 200 Rdl. Imidlertid fik han ikke længe Glæde af sin nye Stilling; medens den Pest, han var med at bekæmpe, befandt sig i sidste Stadium, afgik han ved Døden 22. Oktober s. A. Dagen efter bisattes han i St. Petri Kirkes Kapel, efter at der var opnaaet kgl. Tilladelse til, at Sangklokkerne ved Begravelsen maatte lade sig høre en halv Time, dog inden Kl. 8 om Aftenen, og til at Kisten maatte betrækkes med sort Baj.²⁵⁾

Omtrent halvandet Aar efter Scharffenbergs Død fik hans Enke Botilde Lindberg anvist den ham som Hofapoteker tilkommende Gage med 71 Rdl. 22 Sk.; heraf fragik for stemplet Papir og prompte Betaling $1\frac{1}{2}$ pCt., til de fattige efter Forordningen og expresse ordres af 24. September 1708 1 pCt. og desuden til Krigsstyr efter kgl. Befaling af 11. Maj 1711 20 pCt. eller ialt 14 Rdl. 23 Sk. De 55 Rdl. 32 Sk., som saaledes blev til Rest, udbetaltes med 19 Rdl. 32 Sk. i Kurant og 36 Rdl. i autoriserede (skrevne) Sedler, hvilket sidste Betalingsmiddel den Gang var ganske nyt her i Landet, idet det indførtes ved Forordning af 8. April 1713.²⁶⁾ Botilde Scharffenberg fik i 1713 anvist 836 Rdl. 18 Sk. som Betaling for Medikamenter, leverede til Kongen og Hofetatens Fornødenhed i 1711.²⁷⁾

Scharffenbergs Enke fik 31. Oktober 1711 Bevilling til at sidde i uskiftet Bo med sine 5 umyndige Børn; hun lod Apoteket bestyre ved Provisor til sin Død. 10. Juli 1716 opnaede hun Leverance af Lægemidler til Landetatens Hospital paa Ladegaarden af Hensyn til hendes Kredits og Børns Konservation; hun havde tilbudt at levere Medikamenterne for en meget billig Pris og af saadan Godhed, at intet derpaa skulde falde at sige.²⁸⁾ Det drejede sig her om betydelige Summer. Allerede før 1716 havde hun sammen med Hof-Apoteket og Svane-Apoteket leveret Medikamenter til dette Hospital; hendes Regning for de 3 sidste Maaneder af 1711 og for hele 1712 beløb sig til 1648 Rdl., for 1713 til 783 Rdl. 4 Mk. 6 Sk., for 1714 til 754 Rdl. 2 Mk. 8 Sk., for 1715 til 416 Rdl. 2 Mk. 6 Sk.²⁹⁾

Botilde Scharffenbergs døde 1731 og bisattes 17. April i St. Petri Kirkes Kapel; 4 Dage forinden havde Kongen tilladt, at hendes Lig maatte begraves om Aftenen, Kisten overtrækkes med sort Baj og en liden Plade sættes paa Laaget.³⁰⁾ 10. Juli s. A. fik Arvingerne Ekstension og Konfirmation paa det deres Moder forundte Apoteksprivilegium mod at holde en eksamineret Provisor og Apoteket i behørig og forsvarlig Stand.³¹⁾ Københavns Magistrat havde 2. Maj 1731 anbefalet deres Ansøgning herom med Bemærkning om, at den Afdøde efter sin Mands Død havde holdt Apoteket godt og forsvarligt under en habil Provisors Opsyn og Direktion.³²⁾ Hendes Husstand bestod i 1728 foruden hende selv af de 4 Sønner, 7 Karle og Drenges samt 3 Piger.³³⁾

Efterfølgende Apoteker, Bernhard Hagen, der fra 1719 var ansat paa hendes Apotek, var i de senere Aar hendes Provisor, ligesom

han ogsaa bestyrede det for Arvingerne, indtil han selv fra 1732 overtog det som Ejer.

Efter Botilde Scharffenbergs Død blev der rejst Spørgsmaal om hendes Betaling af Ekstraskatten for 1716 med 100 Rdl., som ansaas for uberigtiget; der blev i 1734 skrevet derom til Hofmedikus, Dr. med. Hieronymus Laub (gift med Datteren Johanne Justina Scharffenberg), men han nægtede i 1735 Restancen, efterdi hans Svigermoder havde betalt Skatterne baade for 1716 samt for de foregaaende og efterfølgende Aar.³⁴) I 1720 var der blevet gjort Eksekution hos hende for resterende Krigsstyr og Kopskat i 1718—19, tilsammen 697 Rdl.; men Eksekutionen hævedes i Følge Skrivelse fra Rentekammeret til Københavns Magistrat af 1. Februar 1720.³⁵)

Botilde Lindberg sal. Scharffenbergs Død affødte en Strid mellem Magistraten og Hofauktionsdirektøren. Denne sidste, Otto Lerche, havde nemlig tilegnet sig og 13. August 1731 forrettet Auktionen over den afdøde Enkes Møbler og andet Løsøre paa det Grundlag, at Scharffenberg i 1711 havde faaet kgl. Bestalling som Hofapoteker, hvorfor Auktionen maatte være Staden uvedkommende. Magistraten søger i en Ansøgning til Kongen af 15. August 1731 at værge sin Ret til at afholde Skiftet; den meddeler i sin Ansøgning de urigtige Oplysninger, at den salig Scharffenberg ikke levede uden faa Uger efter sin Bestallings Erholdelse og derfor bevislig ikke nød Gage; den minder derfor om, at da Apoteker Gregorius Fleischer i 1715 ved Døden afgik, blev Skiftet efter ham forrettet ved Stadens Jurisdiktion, uagtet han havde Karakter af Hofretsassessor, eftersom den Næring og Haandtering, Apotekerne haver og bruger, stedse haver været *considereret* og holdet for borgerlig Næring, hvorfor de og udi paabudne *Contributioner* saaledes er blevne ansete saa og haver betalt, hvad de har været paalagt. Foruden disse Bevisligheder fører Magistraten imidlertid ogsaa i Marken det Medhold, den mener at have i den om Apotekerne udgangne kgl. Forordning (af 1672), i hvilken det med klare Ord meldes og befales Magistraten at søge Apotekerne haandhævede ved de dem meddelte Privilegier; men allermest føler Magistraten sig dog støttet af, hvad der »meget u-trøckelig« er befalet i det kgl. Reskript af 24. Oktober 1728, at omendskønt en eller anden med nogen Karakter er benaadet, skal saadanne dog alligevel henhøre og svare under Stadens Jurisdiktion, naar de bruger borgerlig Næring. Og nu kommer Kærnepunktet i den allerunderdanigste Supplik saaledes udtrykt: »altsaa *implores* allerunderdanigst, Deres Kongelige Maytts. allernaadigste *despensation* og Befahling til Hoff *auctions Directeuren*, at Hand icke maatte oppebærge *auctions Sallariumet* for den *Scharffenbergske auctions* forrettelse, som Hand imod *Protest* u-skiællig haver andtaget Sig, Saa og, at Hand herefter bør entholde Sig fra at indtrænge Sig udi de Forrætninger, som hører til Stadens *jurisdiction*, Paa det u-nøttige *disputer* kand forekommes, og Deres Kongl. Maytt. icke dermed blive bemøyed«.

At Sagen har ligget Magistraten alvorligt paa Hjerte, kan ogsaa ses deraf, at den 14 Dage efter Supplikens Affattelse tilskrev Geheimeekspeditionssekretær, Etatsraad Peter Neve og bad ham ved muligste Lejlighed at se ovenstaaende Skrivelse refereret til Kongens Resolution.

Kongen tilkendegav 28. December 1731 Magistraten, at den ej maatte oppebære det prætenderede Salarium i Henseende, at Scharffenberg havde haft Bestalling som Hofapoteker og havde modtaget Løn efter Reglementet.³⁰⁾

BERNHARD HAGEN.

Født i Tønning 1696, døbt 14. November, S. a. Købmand og deputeret Borger Mathias Hagen og Hustru f. Schøler, død i København, 1747, bisat 4. December i St. Petri Kirke.

Gift 18. Juni 1732 med Anna Margrete Cøllner, født 1714, D. a. Købmand i København Johan Arnold Cøllner og Anna Margrete Schack, død i København 1748, bisat 3. Juli i St. Petri Kirke.

(I Ægteskabet var 10 Børn; den ældste Søn, Mathias Hagen, blev Faderens Efterfølger; den yngste Søn, Bernhard Hagen, der fødtes efter Faderens Død, var 1774—1785 Apoteker i Holbæk).

13 Aar gammel kom Bernhard Hagen i Lære paa Apoteket i Tønning og var der indtil 1. Januar 1714, paa hvilken Dag hans Principal, Apoteker Michael Wassenberg, meddelte ham følgende Testimonium:

Ich Michael Wassenberg, Deputirter Bürger und privelegirter Apoteker der Stadt Tønningen Thue Kund und jeder männiglich, denen daran gelegen hiemit zu wissen, Wie dass der Ehrbare und Kunsterfahrne Berend Hagen, des Weyland Herrn Matthias Hagen gewesenen geDeputirten Bürgers, auch vornehmen Kauff und Handelsmann alhie nachgelassener Eheleiblicher Sohn bey mir in meiner officin fünf Jahre, als ein Discipul sich aufgehalten, und der (!) loblichen (!) Apothecker-Kunst, und was dem (!) anhänget gelernet, und in solcher Zeit, sich getreu willig und Fleissig, wie einen Ehrlichen Discipul gebühret verhalten, und erzeuget hat, dass Ich ein sattsahmes Genügen daran gehabt, und seines Wollverhaltens wegen, demselben gerne Leiden und vertragen mögen (!). Wann er aber nach verflossenen Lehrjahren sein Fortun weiter zusuchen (!), und der Apothecker Kunst ferner zu exerciren gesonnen ist. Und dännenhero um Zeugnis seines guten Verhaltens halber gebethen. Als habe solchen (!) billigen Gesuch statt zu geben kein Bedencken getragen. Gestalt Ich dann hiemit nochmahlen attestire und bezeuge, dass obgedachter Berend Hagen in wärender Zeit seiner Lehrjahren, nicht nur in der Apoteker Kunst fleissig angelassen und geübet sondern auch sich allezeit Gottsfürchtig Treu und aufrichtig verhalten. Gelanget derowegen an Alle und Jede, was Standes und Würden dieselbe sindt, absonderlich an Diejenige, so der Medicinischen Facultät, und dieser Profession zugethan sind. Mein Respective Dienstfreundliches Bitten: Sie geruhen

mehrgemelten *Berend Hagen* alle mögliche Beförderungen und geneigten Willen zu erweisen, und demselben, wegen seiner redlichen Dienste, und guten Wollyerhaltens Dieser meiner *Recommendation* Fruchtbarlich genießen zu lassen. Welches Er dann nicht nur selbst, mit gehorsahmer Treu, und fleissigen Diensten allemahl um einen jeden zuverdienen (!) sich eyfrigst bemühen wird, sondern Ich werde auch meines Theils nicht *manqviren*, die auch mir hierunter erwiesene *faveur* mit gehorsahmen, und schuldigsten Danck allemahl zu erkennen. Uhrkundtl: habe Ich dieses *Testimonium*, mit eigenhändiger Unterschrift und bey gedruckten Pittschafft wie gewöhnlich bestattiget. So geschehen

Tonning, d. 1. januar: Anno 1714.

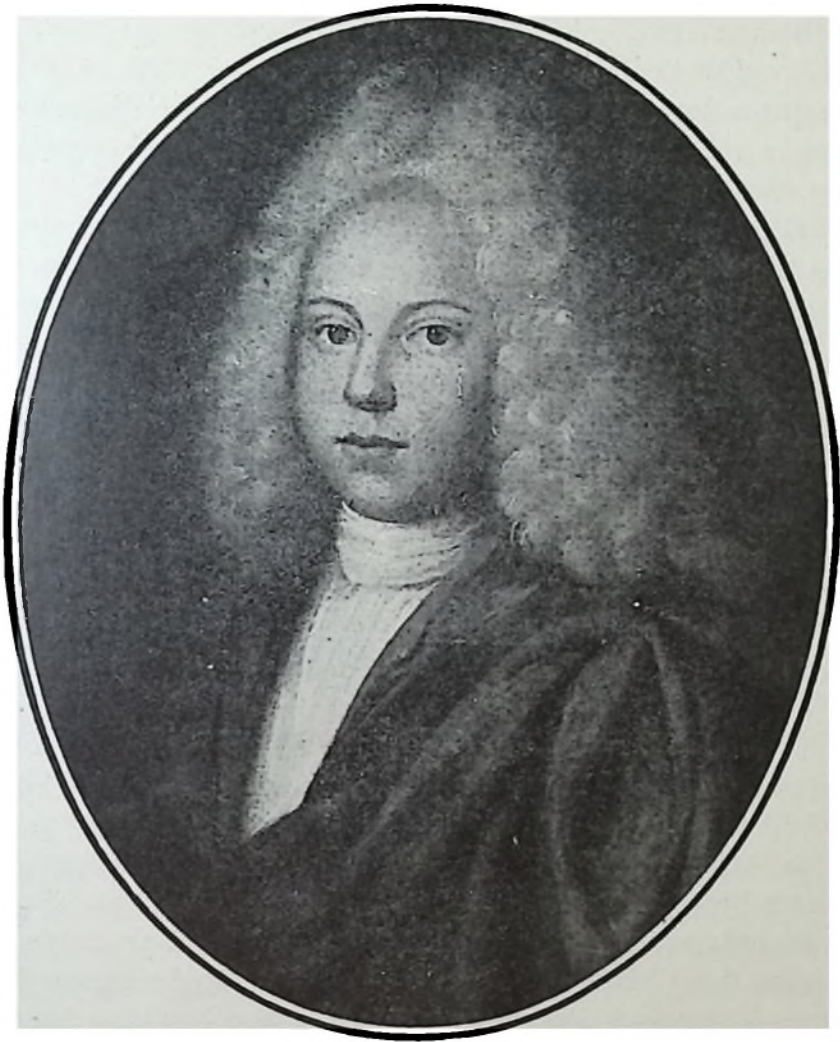
M. Wassenberg. (Segl)³⁷⁾

Det er sandsynligt, at *Hagen* snart efter har holdt sit Indtog i København, hvor han 1719 fik Plads paa Kong Salomons Apotek, som han i de sidste Aar indtil 1732 forestod som Provisor »med ald Troeskab, Fliid og Nidkierhed«, saaledes »at ey alleene vor sal: Moder, mens og alle, som sig af samme *Officin* have betient, med hans *direction* og Omgang haver været vel fornøyet«.

Disse Udtryk findes i en Ansøgning til Kongen af 15. December 1731, hvori *Scharffenbergs* Børn og *Svigerson* skildrer, hvorledes deres Omstændigheder er saaledes beskafne, at de for at komme til nogen Rigtighed i *Delingen* af den dem efter deres sal. Forældre tilfaldne Arv, hvis allerstørste, ja snart »eeniste *Summa* i Huuset og den *privilegerede Apotheck* bestaaer, og paa det enhver af Os i sær kunde vide, hvad hands ringe *Arfve-Portion* kand blive, indtil Guds og *Eders Kongel: Majts* Naade ham bedre Lykke og Udkomst forunder, haver vi i Guds Nafn resolveret, samme vores Huus og Apotheck med dends *Pertinentier* til en *habil* og i Apoteker-Konsten erfaren Person at sælge og afstaae.«

Denne habile og erfarne Person var *Bernhard Hagen*; i Ansøgningen hedder det da videre, at *Arvingerne* »beder derfor allerunderdanigst, at *Eders Kongel: Mayt* denne vores allerydmigste *Recommendation* af samme Person allernaadigst vilde *agreere*, og det os aller-mildest forundte *Privilegium* paa bemeldte *Bernhard Hagen* at *extendere* og *confirmere*, i dend visse forhaabning, at hand næst Guds Bistand, Apothecket fremdeles skal holde i lige saa god og forsvarlig Stand, som hand samme i saa mange Aar til *Publicums* Beste og fornøyelse haver *gouverneret*.« *Hagen* bad om den samme Ekstension og Konfirmation i en ligeledes 15. December 1731 dateret allerunderdanigst Supplik, hvilken han i ivrig Underdanighed kommer til at

give den kejtede Indledning: »Eders Kongl: Maytt: vilde allernaadigst Sig udj allerdybeste *Soumission* dette lade foredrage«. Han henviser med Hensyn til sin Lødelse af Apoteket til en af det medicinske Fakultet udstedt Attest, som nu ikke findes ved Akterne, og tilføjer, at

Bernhard Hagen.

han om fornødent kunde »endnu meere Beviise af andre *Practicis* her i Staden fremlægge, hvorledes min Opførsel haver været beskaffen, og at Apothecket efter Eders Kongl. Maytt: allernaadigst forundte Apothecker-Forordning alletiidt har vorden velbestillt, og slet intet fattet, i alt hvis til een velbestillt og forsiunet Apotheck udkræves, jeg og næst *Guds Hielp* i fremtiiden efter yderste Formue stedse vil stræbe,

samme at holde i een god og forsvarlig Stand, saa at alle og een hver, som betiener sig deraf, skal være fornøyet«. 28. December 1731 fik Hagen den ønskede Bevilling.³⁸⁾

Hagen havde 18. December 1731 indgivet en Memorial til Kongen og bad i den, om det af ham ansøgte Privilegium maatte tillige paa ham og hans Arvinger i Følge af Apotekerforordningen blive ekspederet; Kancellikollegiet erklærede hertil 7. Januar 1732, at det kunde blive indtil videre ved det en Gang ekspederede Privilegium, siden Hagen ikke var gift, og Apotekerforordningen alene meldte om Apotekernes Hustruer og deres Arvinger. Herved blev det.³⁹⁾

Skødet paa Apoteket udstedtes 7. April 1732 af Hieronymus Laub og hans 4 Svogre; Skødet omfattede deres salige Forældres Apotek paa Østergade beliggende og dertil hørende Materialier, enten de maatte være Simplicia eller Composita med alt deres Tilbehør af Instrumenter, Ovne, Glas, Krukker, Vægte, store og smaa Mortere, Reoler udi Apoteket og paa Materialkammeret samt alt, hvad til Laboratoriet henhørte, saa at intet, som Apoteket og dets Væsen vedkom, hvor det og udi Huset maatte findes, derfra skulde været undtaget.⁴⁰⁾ Arvingerne havde iøvrigt en Tid været betænkelige ved at opfylde deres Moders Ønske at overdrage Apoteket til Provisor Hagen, da det lod, som om han hverken havde Raad til at betale noget derpaa eller kunde stille antagelig Kaution; de indledte derfor Forhandlinger med Apoteker Claus Seidelin i Nykøbing p. F., som saa skulde overlade Hagen sit Apotek i Stedet. Imidlertid tilbød Hagens Patron, Etatsraad, Livlæge Johan Eichel at udbetale en anselig Sum paa Apoteket og Seidelin maatte nu rejse hjem med uforrettet Sag.

Hagen døde 1747 af Slag og bisattes 4. December i Svigerfaderens Begravelse Nr. 31 i St. Petri Kirke 2 Dage efter, at det var blevet tilladt at stede ham til Hvile om Aftenen, betrække Kisten med sort Baj og sætte en liden Plade paa Laaget samt lade Sangklokkerne høre en Time over Tiden.⁴¹⁾ 8. December s. A. fik Enken Bevilling til at sidde i uskiftet Bo og siden skifte med Samfrænder.⁴²⁾

Hun fortsatte nu Driften af Apoteket, fødte i Juni 1748 Sønnen Bernhard og følte sig derefter saa svag, at hun androg for Kongen; at da hendes Tilstand tilsagde hende den visse Død, saa ønskede hun at kunne være forvissat om, at ikke Apoteket ved hendes eksisterende Dødsfald tilligemed hendes øvrige Bo skulde være Forsegling underkastet, hendes 9 faderløse Børn til største »Nachdel«, allerhelst, dersom sligt skulde ske, Apoteket ej alene vilde tabe sin Næring, men

Skaden vilde endog i Henseende til Materialierne blive ubodelig, og det følgeligt maatte befrygtes, at det, som ellers skulde være det bedste af Efterladenskabet, ej til noget synderligt vilde rendere, og hendes mange smaa Børn i saa Maade tabe det, som til deres Opdragelse og Underhold var højst fornødent. Efter hendes Ønske bevilgede Kongen da 12. Juli 1748, at Etatsraad, Generalprokurør Jens Severin Wartberg og Justitsraad, Højesterets- og Hofretsassessor Peter Fjelderup Lassen maatte være autoriserede til sammen med Børnenes fødte Værger og de in loco værende 4 Svogre som Skiftekommissærer at udfinde de bedste Raad og Midler, ved hvilke Apoteket, som allerede var forsynet med en eksamineret Provisor, den senere Apoteker paa Frederiks Hospitals Apotek, Joachim Dietrich Cappel, kunde vedligeholdes i dets Næring og Brug til de fælles umyndige Arvingers Tarv og Bedste.⁴³⁾

Denne Bevilling udstedtes først efter Madame Hagens Død; 3. Juli s. A. var hun bleven bisat ved Siden af sin Mands Lig i St. Petri Kirke med de samme ekstraordinære Hædersbevisninger, som var blevet ham til Del.⁴⁴⁾

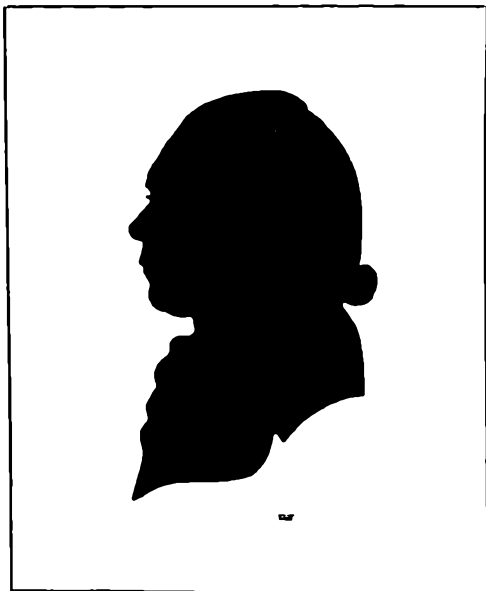
MATHIAS HAGEN.

Født i København 6. November 1738, S. a. foregaaende Apoteker, død i København 19. Juni 1802.

Gift 6. Marts 1766 med Jfr. Birgitte Katrine Søbøtke, D. a. Kammeraad Johannes Søbøtke og Else Nilssen, født 30. Januar 1749, død 25. Marts 1831.

Efter Moderens Død blev Mathias Hagen optaget i Huset hos sin Mosters Mand, Raadmand, Oldemand for Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet Johan Kristoffer Willebrandt, der lod ham undervise i Latin, Teologi, Historie og Geografi. Sin farmaceutiske Løbebane begyndte han hos Raadsapoteker Heinrich Krüger i Lyneborg som Discipel i Aarene 1752—57; efter at være bleven dimitteret som Gesel med berømmeligt Testimonium, tog han i Foraaret 1757 Tjeneste paa Garnisons-Apoteket i Rendsborg; hans næste Plads var i Karlskrona, hvor han fra Efteraaret 1758 til Foraaret 1760 med Flid lagde sig efter sin Videnskab hos den vidt berømte *Assessor Collegii medici* samt Flaadens og Stadens Apoteker Johan Henrik Ferber, der var Medarbejder ved den svenske Farmakopé af 1775. De følgende 2 Aar studerede Hagen i Upsala hos Linné og Johan Wallerius, Professor i

Kemi, Metallurgi og Farmaci. Fra Upsala vendte han tilbage til Ferber i Karlskrona og kom i Efterhøsten 1763 hjem til København, hvor han hørte offentlige og private Forelæsninger hos sin Svoger Professor Kratzenstein. 2. Juni 1764 underkastede han sig farm. Eksamen, »hvor da *Candidato* adskillige *Quæstioner* saavel i *Pharmacien* som *Chymien* bleve forelagde, hvilke alle

Mathias Hagen.

han fornuftig og grundig besvarede, saa at han derved aflagde fuldkommen Prøve paa sin Videnskab, Vindskibeligthed og Nidkierhed, med hvilke han hidindtil har lagt sig efter det *Studium*, som han *profiterer*. — Saa at Vi (Eksaminatorerne) finde hos Hannem den fornødne *Capacité* til at forestaae et *Apotheque* som Herre og Eiere deraf; Ingenlunde tvivlende derpaa, at Han jo herefter som hidindtil bliver ved at *excolere* sine *Studia*, og legger Vind paa alt det, som en brav og ærekiær *Apotheker* vel egner og anstaar.«⁴⁶)

Mathias Hagen ansøgte nu Kongen om at maatte overtage det fædrene Apotek. I Ansøgningen, dat. 12. Juli 1764, fortæller han, at Apoteket i 1748 var bleven vurderet til 14427 Rdl. 3 Mk. 10 Sk.; der var for hver af Sønerne udlagt i det som Arvepart 2061 Rdl. 8²/₇ Sk., for hver af Døtrene 1030 Rdl. 3 Mk. 4¹/₇ Sk. Endvidere siger Hagen, at hans Formynder havde ladet ham oplære i Farmacien i den Tanke, at han i sin Tid skulde komme til at eje det Apotek, som hans Fader med Omhyggelighed havde vedligeholdt. Hans 3 gifte Søstre var ogsaa villige til at overlade ham det, imod at han enten udbetalte dem den Kapital, de paa Skiftet efter Forældrene havde faaet Udlæg for eller ogsaa svarede dem simpel Rente. Den ugifte Søster (Kirstine Elisabeth, død 1769) og de 4 endnu umyndige Brødre med deres Formyndere og Værger vilde ogsaa gerne deri entrere; men da de havde haft mere end den simple, aarlige Rente af deres Kapitaler, frygtede Formynderne for til sin Tid at være udsatte for deres Myndlingers Tiltale. For at borttrydde denne Hindring havde Hagen forpligtet

sig til, naar Apoteket blev ham tilskødet, at svare de umyndige Brødre i de første 6 Aar og den ugifte Søster, til hun en Gang blev gift, 7 pCt. om Aaret i Rente og efter den Tids Forløb simpel Rente eller ogsaa udbetale dem Kapitalerne efter lovlig Opsigelse. Denne Ordning ansaa Hagen saa meget mere at være af sine Søskenes con-

Rekonstrueret Fremstilling af Kong Salomons Apoteks Facader i Slutningen af Mathias Hagens Tid. Tegning af Alfred Larsen.

venience, som de i det sidste Aar ikke saa vel havde befundet sig ved Apotekets Indkomster som i de forrige Aar, og Huset desuden behøvede en meget stærk Reparation, til hvilken en Del af deres Kapital vilde medgaa. Hvis Fællesejet en Gang i Tiden skulde hæves, maatte baade Huset og alle deri sig befindende Medikamenter ved Auktion distraheres, hvorved Ejendelene ventelig ikke vilde udbringes til mere end, hvad de paa Skiftet var anslaaet til. Hagen beder derfor

Kongen om Bevilling til, at Formynderne og Værgerne maa være sikre og frie for deres Myndlingers Tiltale i Fremtiden, naar de sammen med de myndige Medarvinger tilskødede ham Apoteket paa de nævnte Vilkaar; han bad tillige om Bestalling som Apoteker. Hans Bevilling med det ønskede Indhold udstedtes 17. August 1764.⁴⁶⁾

I 1773 paatog Mathias Hagen sig Kautionsforpligtelser til et Beløb af 5200 Rdl. i et Laan, som cand. pharm. Elovius Mangor havde optaget i en ham tilhørende Salpeterfabrik paa Christianshavn; Mangor kunde imidlertid stadig ikke klare sig, og 6. Oktober s. A. forsvandt han fra det hele. Kautionisterne skulde nu indfri deres Forpligtelser, men dette var Hagen ikke i Stand til og samme Dag, Mangor var flygtet, henvendte han sig til Skifteretten med et egenhændigt »Pro Memoria«: »Da jeg formedelst indløbne Omstændigheder af indgaaet *Caution* seer mig nødsaget at opgive min Boed og *Effecter* til mine *Creditors* Betaling; saa er herved til Kiøbenhavns Hoff- og Stads Retts Skifte Commission min ydmyge Begiæring, at velbte. Commission i Følge Forordningen af 28. *Octbr.* 1702 behageligen vilde tage samme under *Administration*«. Samtidigt har han for Kongen andraget, at han for at undgaa personlig Hæftelse af sine Kreditorer maa begive sig ud af Riget; det bevilges da 8. Oktober, at han igen maa komme til Stede og være fri for Hæftelsen indtil 6 Uger efter, at det i hans Bo udstedende Proklama var udløbet.

Skifteretten indfandt sig paa Apoteket kort efter at have modtaget Hagens Skrivelse og gik til Værks med sædvanlig Grundighed. Først eftersaa man Apotekets Kasse, hvori aldeles intet befandtes. Dernæst blev Apoteksdøren til Gaden tillukket og indvendig med Rettens Segl forsynet, en Dør fra Gangen i Porten behandlede paa samme Maade, ligesaa lukkedes Døren fra Apoteket til den bagved ud mod Gaarden liggende Stue og forseglede i Stuen. Rettens Folk vandrede nu rundt i Huset og registrerede, hvad de fandt i Værelserne. Den før nævnte Stue til Gaarden synes at have været Familiens Spisestue, da den indeholdt et Bord med 2 Fløje, 10 aabenryggede Ruslæders Stole, en Servietpresse med Skab under og i dette Dækketøj, en Kobbertymaskine med Bakke, Glas og Karafler; men desuden var der en opredt Feltseng og 60 »adskillige« Bøger. I Stuen næst ved fandtes en Mahognikommode, et Mahognikvadrillebord, et Spejl i brun Ramme med forgyldte Sirater, 6 aabenryggede Stole med Lærredsbetræk, et Egechatol med Skab, et Mahogni-Tebord, 2 Stole og 2 Fag optrukne Gardiner samt et Rullegardin; ogsaa her var en Seng, en Topseng med Sirtsesomhæng og Tæppe. Stuen til Gaden i det Hus med Porten var aabenbart Festsalen; her var 2 Kommoder, et Spejl i forgyldt Ramme med 2 Lampetter, en Kanapé og 12 Stole med Sirtsesbetræk, 2 Mahogni-Spilleborde og et Tebord. Paa Salen over Apoteket stod en Topseng med Sirtsesomhæng og 6 Stole, her var endvidere 3 store Lampetter, en Del Sølvtoj og Porcellæn. Af andre Rum nævnes endnu foruden Køkkenet, Pigernes Kammer, Jomfruens Kammer og Ammestuen. Paa Svendenes Kammer fandtes én (!) Standseng, 3 Fag nedhængende Gar-

diner og 2 »adskillige« Skabe; Drengenes Kammer var møbleret med en Slagbænk. — I Stalden befandt sig en brun Ridehoppe og en Del Ridetøj.

I Kælderen blev fundet 2 store Malmmortere og en Jernmorter, en Kurv med omtrent 150 Krukker Seltersvand samt 20 Solde og Sigter. Man forsegledede endnu Materialkamret, de 4 Glaskamre, Pakkamret, Opgangen til Urtekamret, 2 Kældere og Laboratoriet, hvori var 3 indmurede Kobberdestillerkedler og 3 støbte Jernvindovne.

De tilstedeværende (Apotekets Svende, Husjomfruen og Pigerne) lovede at være ansvarlige for det forefundne, saa at intet af det blev forkommel; baade det mandlige og kvindelige Personale blev opsagt til at kvittere Tjenesten næstkommende Nytaar.

Ugedagen efter indfandt Skifteretten sig for at udlevere Hagen 2 Tønder Rug til Husholdningen, Furage til Boets Hest samt for at tage i Forvaring og forny til forestaaende femte Trækning en Seddel Nr. 5490 i det kongelig danske Lotteri.

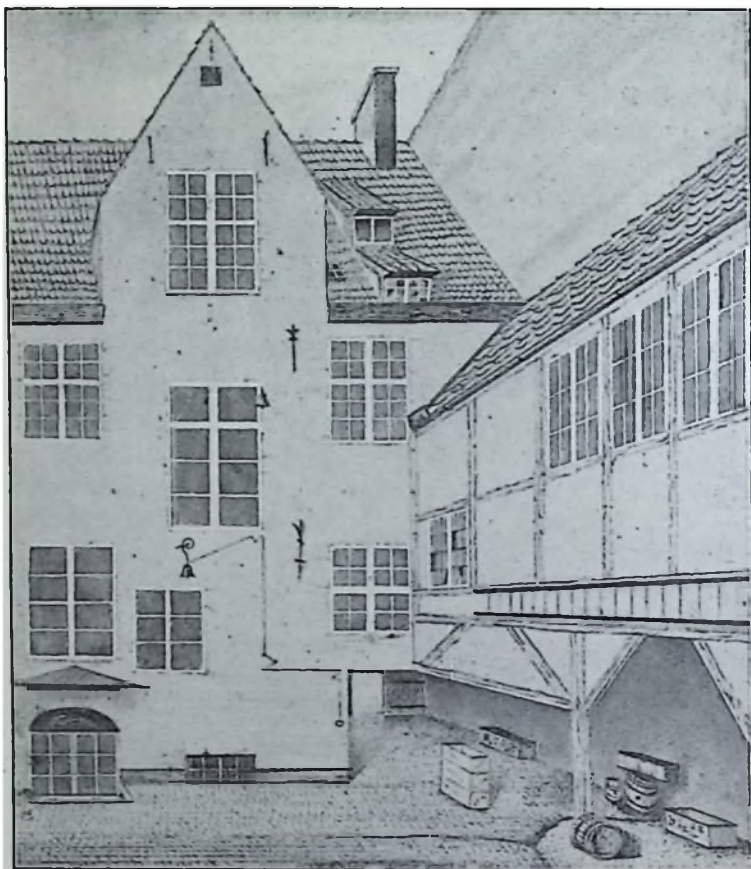
Hofapoteker Becker og Apoteker Cappel var af Skiftekommissionen udnævnte til Revisorer i Boet; de fik 22. Oktober udleveret de i Boet forefundne Bøger og Papirer, deriblandt et gammelt Inventarium paa 192 Sider, forfattet 5. Juli 1749 af Apotekerne Mangor og Günther. De 2 Apotekere forfattede straks en Oversigt over, hvad Boet havde udestaaende, til Brug ved den attraaede Akkord med Kreditorerne. Imidlertid havde Hagen ikke været ledig. Apotekets Lukning truede ham med Ruin og forbedrede ikke hans Udsigt til at tilfredsstille Kreditorerne. 15. Oktober 1773 ansøgte han Kongen om, at Apoteket igen maatte aabnes og blive administreret for Kreditorernes Regning, og til Bestyrer foreslog han Farmaceuten Hans Bartholomæus Schytte, som i mange Aar havde været paa Apoteket. Københavns Stadsfysikus, Kreditorerne, Hof- og Stadsretten og Collegium medicum anbefalede alle Ansøgningen, og 26. November s. A. udstedtes den ønskede Bevilling.

Skifteretten afholdt derefter Møde 30. November; den kgl. Resolution fremlagdes; Schytte fremstod og i Følge Lovens Maade aflagde den anordnede Ed paa at forestaa Apoteket og staa Skifteretten til Ansvar, hvorhos Hagen lovede at føre Tilsyn; derefter blev Rettens Segl for Apoteket og Materialkamrene fratagne og Nøglerne overgivne Schytte. De til Laboratoriet henhørende Ting blev saaledes specificerede: 1 stor Jernpresse, 1 Marmorplade, 1 stor Tinkedel, 1 mindre do., 2 store Kobberkedler, 2 mindre do., 6 adskillige Kasseroller, 4 Tinskaale, 1 Skippundsvismer, 1 Tolispunds do., 2 Jerngryder, 1 mindre do., 1 do. Morter, 2 Kobberplader, et 100 Pds. Lod og et 50 Pds. do., hvilke Sager ligeledes blev overleveret Schytte*) til Iornøden Afbetjening. Saaledes var Apoteket igen kommet i Virksomhed efter at have været lukket omtrent 2 Maaneder.

Allerede nogle Maaneder efter opnaaede Hagen en Ordning med sine Kreditorer og fik da igen fuld Raadighed over sit Apotek.⁴⁰⁾

*) Hans Bartholomæus Schytte gjorde Tjeneste som Medhjælper og Provisor paa Kong Salomons Apotek i ialt 53 Aar; han døde ugift 8. Marts 1817, 79 Aar gl.

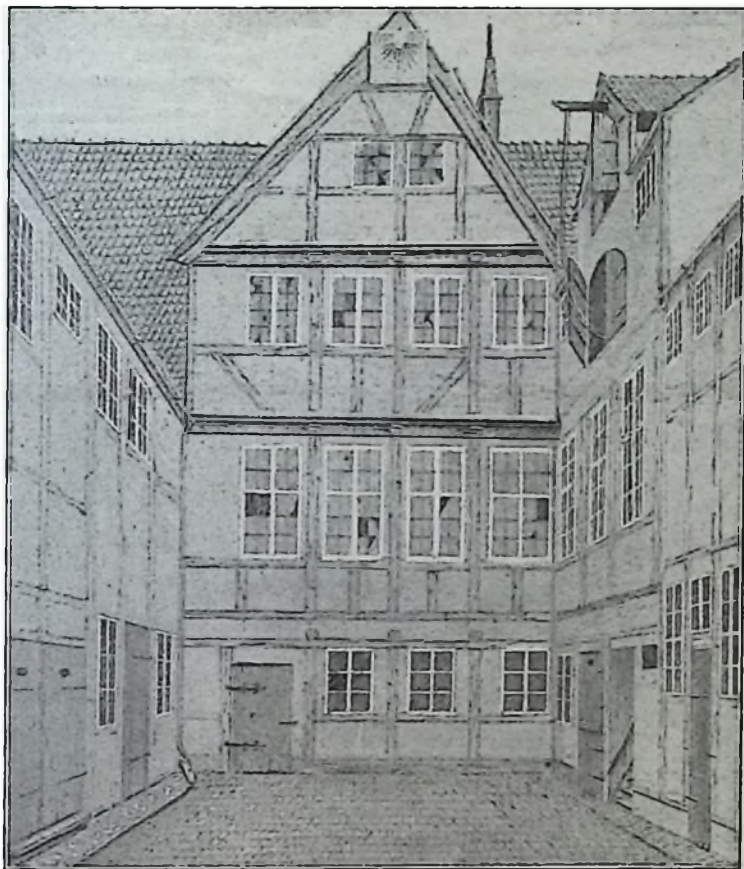
Apoteksejendommen med sine 3 Etager og 3 Fag var paa Mathias Hagens Tid grundmuret mod Gaden og i begge Gavlene samt i Bagsidens nederste Etage, Resten Mur- og Bindingsværk; den havde Frontespice og i Heltaget 2 halvrunde Vinduer. Man kom ind i Apoteket ad 2 Trappetrin, flankerede af en Portal med 2 doriske Søjler

Den store Gaard set mod Forhuset.

med Attika og Karm af bornholmsk Sandsten, Adgangen lukkedes af en dobbelt Trædør og en dobbelt Glasdør; Vinduerne kunde blændes med indvendige Skodder. I Apotekets faste Diske var 74 Skuffer; Væggene beklædtes af faste Reoler med 96 Skuffer og 2 dobbelte Skabe. Vandforsyningen besørgetes af en Kobberkumme med Malmhane, over den var anbragt en Pyramideopsats, hvori et Stueur; i en muret Nische stod en enkelt Vindovn med Tromle, senere en Fajanceovn; Loftet prydedes af en Roset med Bladkrans.

Over Apoteket fandtes en 3 Fags Sal med Flisegulv, i tredie Etage en Sal af samme Størrelse men med Murstensgulv, derover 2 Lofter. Bag Apoteket laa en lille, smal, murstensbelagt Gaard med et 7 Fags Sidehus i 3 Etager og et 2 Fags Baghus; i Hjørnet til højre nærmest Apoteket stod en mærkelig mægtig Trævindeltrappe, som førte op til

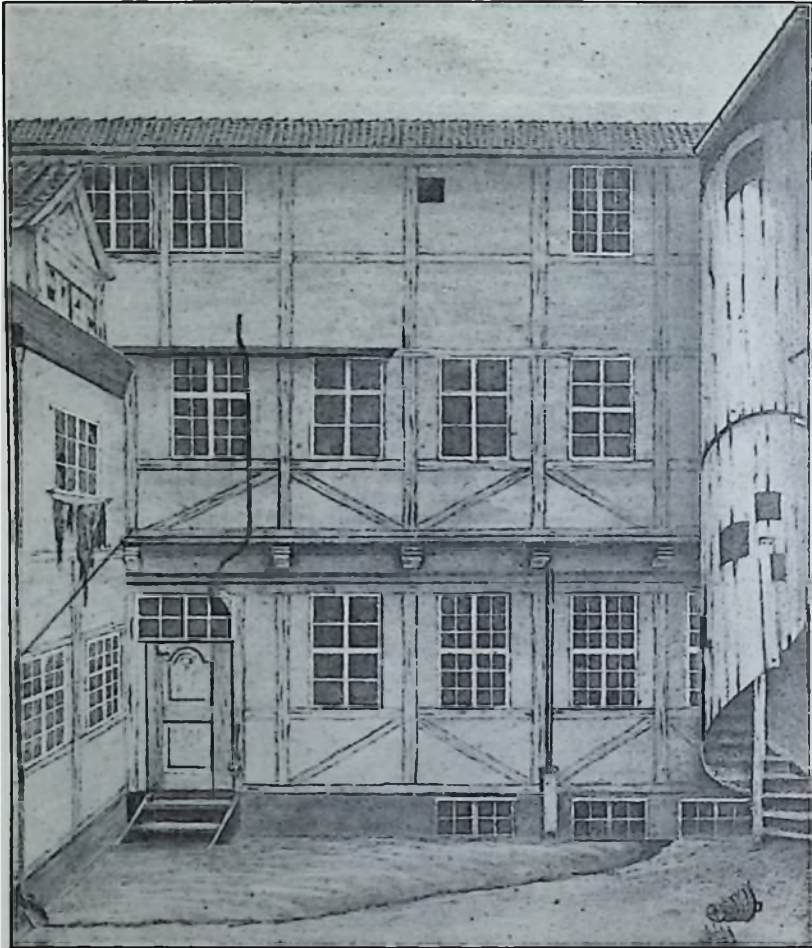
Den store Gaard set mod Baghuset.

Lofterne. Den 5 Fags Gaard ved Siden af var helt grundmuret, 2 Etager høj med Kvist over et Fag; her var Pakkælder med Nedgang fra Gaden og Gaarden; over Porten 2 Værelser, fra det ene Nedgang til Apoteket; i Porten var et lidet Kammer, ved Siden af den en Forstue, hvortil førte 2 Gange 3 Trin; herfra kom man ad en Trappe højere op i Huset.

Kom man ind ad Porten i den store Gaard, havde man paa højre Side et 5 Fags Hus i 2 Etager med en Kvist, hvori Loftsluge og Ud-

ligger. Stueetagen udgjorde et Rum, et Arbejdshus med aaben Skorsten, 3 Kapeller og en Jerndestillerkedel, en Presse med Opstander og Metalskaal samt en Træpresse med Tinplader og Jernskruer; i de øverste Etager var bl. a. Foderloft.

Den store Gaards Baghus havde 4 Fag i 3 Etagers Højde med

Den lille Gaard bag Apoteket.

Frontespice. Her var Laboratoriet i hele Stueetagen; Skorstenskappen hvilede paa en svær støbt Jernpille, Ildstederne havde murede Hvælvinger. Laboratoriet rummede 4 Kapeller og 3 Kobberdestillerkedler med Tinhætter, den ene rummede en Tønde, de andre hver et Anker; paa en Træfod stod en stor Malmmorter. Over Laboratoriet befandt sig 3 Urtekamre, som stod i Forbindelse med Sidebygningerne; de

faste Reoler paa Væggene indeholdt 173 Skuffer og Kasser; anden Sal var indrettet til Krukke- og Pulverkamre; over den et Loft.

Til venstre i Gaarden saa man et Sidehus paa 13 Fag, Mur- og Bindingsværk, 2 Etager højt. I Stueetagen var der Vedhammer i 4 Fag; de næste 4 Fag rummede en Stald til 4 Heste, senere til 3 Heste og 2 Køer. Resten udgjorde en mod Gaarden aaben Overbygning, hvorunder stod 2 store Malmmortere og en Jernmorter paa Træblokke. Paa første Sal laa 3 Materialkamre med Murstensgulv; de havde faste Reoler langs Væggene, i dem var anbragt 335 Skuffer og 3 dobbelte Skabe.

Al denne Plads anvendtes til ind i det 19. Aarhundrede udelukkende til Apotekets Arbejde og Oplag samt til Apotekerfamiliernes og Personalets Beboelse. De vedføjede Billeder, som er tegnede umiddelbart før Nedrivningen i 1873 passer i Hovedsagen til den nu givne Beskrivelse, som støtter sig til 2 Vurderingsforretninger i Raadhusarkivet; denne ene foretoges 3. December 1799 paa Mathias Hagens Begæring til Prioritetefterretning; den anden fandt Sted 7. September 1803 under Skiftebehandlingen af Hagens Dødsbo. I 1799 vurderedes Ejendommen og Apoteksprivilegiet til 34,500 Rdl. dansk Kurant; i 1803 udgjorde Vurderingssummen for Ejendommen alene 25,500 Rdl. d. C.

Apoteker Mathias Hagen udfoldede en kraftig Virksomhed for at hævede sine Standsfællers Interesser. I 1760—70erne ledede han de Bestræbelser, Københavns Apotekere gjorde sig for at modarbejde den paagaende Konkurrence, som den dygtige Farmaceut, den kgl. Porcellænsfabriks Grundlægger, Materialist og Apoteker Frantz Heinrich Müller vilde skabe dem. (Om F. H. Müller se »Christianshavns Apotek«). Men ogsaa senere var han utrættelig i at søge Apotekernes Indtægter forøgede; han affattede saaledes adskillige Indlæg og Ansøgninger til Collegium medicum om Takstforhøjelser, bl. a. i Aarene 1782, 1785 og 1792; i 1793 udarbejdede han et Udkast til en Piece, der for den store Almenhed skulde klarlægge Apotekernes Stilling; den blev dog aldrig fuldendt og udkom derfor ikke. De forskellige Bestræbelser førte dog ikke til noget; først i 1806 udkom en ny Takst som Afløser af Taksten af 1772. (En udførlig Omtale af Hagens Arbejde for denne Sag findes i E. Dam: Kong Salomons Apotek 1658—1908, S. 54—61).

Hagen var en Del Aar Eksaminator ved Examen pharmaceuticum og ansøgte bl. a. derfor 16. August 1780 Kongen om at faa tillagt

Rang med Doctores medicinæ. Kollegiet anbefalede Ansøgningen, idet det samtidigt indstillede Apoteker J. D. Cappel til denne Gunstbevisning; og 13. December 1780 forelaa Bevillinger for Hagen og Cappel til herefter udi alle Samkvemme at maatte og skulle nyde og have deres Rang udi Sæde og Gang med Doctores medicinæ, hvilke efter Reskript af 20. Juli 1742 rangerede med Kammerassessorer.⁴⁷⁾ I 1783 blev Hagen Assessor pharm. i Collegium medicum.

Han døde af Apopleksi 19. Juni 1802 og begravedes paa Assistents Kirkegaards Afdeling for Petri Kirke tæt ved det store Kapel; her ses endnu hans Gravminde, der bærer Indskriften:

MATHIAS HAGEN.

ASSESSOR, APOTHEKER.

MAND, FADER, VEN, OPLYST, RETSKAFFEN, TROFAST.

Efter Hagens Død indgav Ejeren af Love-Apoteket, Professor Ludvig Manthey, der var den ene af Skiftekommissærerne i Boet, en Ansøgning til Kancelliet om, at H. B. Schytte maatte bestyre Apoteket uden at underkaste sig Eksamen; han var nu 65 Aar gammel, og havde forestaaet Apoteket under Hagens Sygdom.

Collegium medicum anbefalede Ansøgningen, der blev bevilget 24. December 1802.⁴⁸⁾ Schyttes Provisorat varede ikke ret længe; det følgende Aar overtog Johannes Bernhard Hagen Apoteket.

JOHANNES BERNHARD HAGEN.

Født i København 26. September 1780, S. a. foregaaende Apoteker, død i København 20. Maj 1863.

Gift 5. Juni 1808 med Magdalene Amalie Hersleb, født i København 1. Februar 1782, D. a. Højesteretsadvokat Peter Hersleb og Louise Henriette Beck, død i København 18. Januar 1831.

Sin første Uddannelse fik han hos Faderen, men fra 1797 til 1802 var han Discipel hos den bekendte Hofapoteker Johann Carl Friedrich Meyer i Stettin. Efter at være udlært vendte han tilbage til København og skulde efter nogen Tids Forløb have rejst til Dresden, Erfurt og Berlin for at studere; Faderens pludselige Død afholdt ham imidlertid herfra; han blev hjemme og hørte Hofapoteker, Professor Gottfried Beckers Forelæsninger over Kemi og Lektor J. W. Hornemanns

over Botanik; 16. Juni 1803 bestod han farm. Eksamen (enst. Laud.)⁴⁰⁾ Ved Overenskomst mellem Hagen, hans Moder og Svoger, Kaptajnløjtnant, Fabrikmester ved Holmen F. K. H. Hohlenberg, blev det fædrene Apotek overdraget ham; Bevilling fik han 23. September 1803 efter først at have opnaaet Myndighedsbevilling.⁵⁰⁾

Hagen fik i 1815 Prædikat af Assessor pharmaciae. Han havde 2. Juni ansøgt Kongen om at faa denne Karakter meddelt tilligemed en passende Rang saaledes, at hans Anciennitet forbeholdtes ham efter hans Apoteks Ælde. Sundhedskollegiet anbefalede Assessor titlen, men fraraadede aldeles at meddele Hagen den ønskede Anciennitet som et Baand, der en Gang naar en ny Assessors Ud nævnelse skulde gøres fornøden, kunde genere Kollegiet i det Forslag, det paa den Tid maatte finde efter Overbevisning rigtigst. Hagens Andragende støttedes af Geheimestatsminister Frederik Kaas og bevilgedes 1. November 1815, dog uden at han opnaaede Adgang til ved Vakance at blive Assessor.⁵¹⁾

Johannes Bernhard Hagen.

Under Byens Bombardement i September 1807 led Hagens Ejendom en Skade, hvis Istandsættelse vurderedes til 550 Rdl. d. C. I denne Apotekers Tid blev der indrettet Butikker i den af hans Ejendomme, der ikke var Apotek; først en i Kælderen og senere, da han var flyttet til sin Moders, siden hans egen Ejendom paa Vesterbro Nr. 38 (ved Værnedamsvejen), 2 i Stueetagen.

I 1829 bortforpagtede Hagen Apoteket til cand. pharm. Lars Conrad Møller, som siden 1821 havde haft Roskilde Apotek i Forpagtning; Afgiften sattes til 2000 Rdl. men forhøjedes senere til 2600 Rdl.; Forpagtningen tiltraadtes 1830, fornyedes 1835 og 1841; efter sin Fratræden i 1845 blev Møller Apoteker i Norre Sundby (se dette Apo-

tek). I 1834 gjorde Magistraten Udlæg i Ejendommen for resterende Skatter for fjerde Kvartal 1833 og satte den til Auktion; der bebudedes 3 Auktioner; Apoteket blev ikke solgt, hvorimod Hagen det følgende Aar overdrog det til sin Søn Peter Ove Hagen.

Allerede 4 Aar efter døde Sønnen, og J. B. Hagen overtog nu paany Apoteket, hvortil han fik ny Bevilling 13. August 1841.⁵²⁾ I

Peter Ove Hagen.

1844 besluttede han sig til at sælge Apoteket; han bekendtgør i August, at den for Handel fordelagtigt beliggende Ejendom Nr. 50 paa Østergade, hvori foruden Kong Salomons Apotek var trende Butikker til at udleje m. v. (Lejeindtægt 13—1400 Rdl.) underhaanden er til Købs. Senere paa Aaret var den 3 Gange til Auktion, uden at noget Bud skete; fjerde Auktion, ved hvilken absolut Bortsalg skulde finde Sted, ansattes til 4. November; heller ikke denne Gang blev Apoteket solgt; Salget fandt derimod Sted kort efter paa Auktionsvilkaarene.⁵³⁾ Hagen levede derefter som Privatmand i København til sin Død.

PETER OVE HAGEN.

Født i København 24. September 1812, S. a. foregaaende Apoteker, død i Pisa 26. Februar 1839. Ugift.

Han disciplinerede hos Faderen 1827—31, blev Student 1832 og samme Aar farm. Kandidat (med enst. Laud.). Han studerede derefter ved polyteknisk Læreanstalt, blev exam. polyt. 1833 og bestod i April 1836 Eksamen i anvendt Naturvidenskab med Hovedkarakter 7,₂₀. Ved denne Tid var han altsaa Indehaver af Apoteket, til hvis Drift han havde faaet Bevilling 12. September 1835. Overtagelsessummen var 55,000 Rdl.; Skødet udstedtes 17. Juni, efter at P. O. Hagen 5. Juni havde faaet Myndighedsbevilling.⁵⁴⁾

P. O. Hagen døde i Pisa 1839 af Strubetæring; Faderen overtog derefter igen Apoteket, som ovenfor nævnt, og ejede det, med L. C.

Møller som Forpagter, indtil 1845, da det overtoges af efterfølgende Apoteker.

CARL LUDVIG ERICHSEN.

Født i København 30. Januar 1810, S. a. Premierløjtnant i Søetaten, senere Toldforvalter i Marstal, Kammerraad Bolle Villum Erichsen og Marie Elisabeth Branner, død i Veterslev ved Ringsted 26. Marts 1878.

Gift i Gentofte 8. November 1848 med Agnes Johanne Vilhelmine Fangel, født i København 10. Maj 1829, D. a. Grosserer Georg Christian Fangel og Antoinette Vilhelmine Nicoline Schrøder, død i København 14. November 1854.

Han var Discipel paa Hof-Apoteket i København fra 4. Januar 1826; indtil han 1. September 1830 bestod farm. Medhjælpereksamen ved Københavns Stadsfysikat; han gjorde derefter Tjeneste som Medhjælper paa Hof-

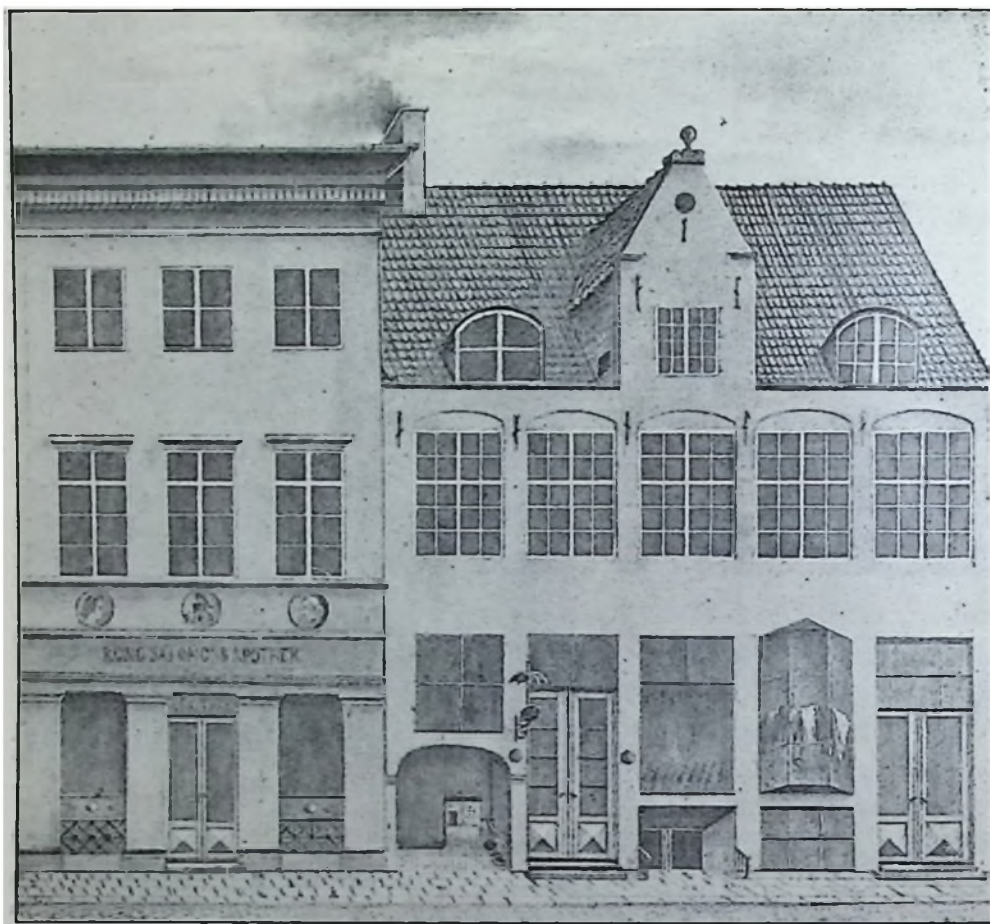

Carl Ludvig Erichsen.

Apoteket, tog farm. Kandidateksamen 1831 II (Laud.) og var derefter igen paa samme Apotek til 1840. 10. Marts d. A. udnævntes han til Medicinalrevisor ved Københavns Fattigvæsen og fungerede som saadan indtil 1846. Sundhedskollegiet overdrog ham Udarbejdelsen af Beregningen ved Medicinaltaksten af 1844, den første, som var bestemt til aarlig Revision; i denne Revision deltog Erichsen indtil 1847.

Imidlertid lykkedes det ham at erhverve sig Kong Salomons Apotek; Hofapoteker Becker laante ham 25,000 Rdl. og gik i Kaution for Resten af Købesummen, der var lige saa stor, foruden en Bankhæftelse paa 1218 Rdl. rede Sølv; Overtagelsen skulde ske 1. Maj 1845; Købekontrakten oprettedes 22. December 1844. I sin Ansøgning om at faa Bevilling til at drive Apoteket bad Erichsen tillige om Tilladelse

til at henlægge Apoteket til Nærheden af Store Strandstræde eller Begyndelsen af Store Kongensgade, hvor han kunde være i Stand til at erhverve en hensigtsmæssig Bygning; til Støtte herfor anførte han, at Materialkamrene, Laboratoriet og Kældrene i Apotekets Bygning var saa brøstfældige og i det hele saa uhensigtsmæssige, at de for at

Kong Salomons Apotek i C. L. Erichsens Tid.

svare til deres Øjemed maatte nedrives og genopbygges fra Grunden af, hvilket vilde blive Ansøgeren for bekosteligt; han mente ogsaa, at Sundhedskollegiet vilde finde det mere svarende til Publikums Interesse, at ikke 5 af Stadens Apoteker laa saa tæt ved hverandre, som det da var Tilfældet. 14. Januar 1845 fik han Bevilling med samtidig Tilladelse til at flytte Apoteket.⁶⁵) Flytningen blev ikke foretaget; derimod foretog Erichsen straks adskillige Forandringer; Apotekets

Ydre kom til at præsentere sig som paa vedføjede Afbildning, og Officinet undergik en Hovedforandring; i 1846 modtog ogsaa Materialkamrene væsentlige Forbedringer.⁵⁰)

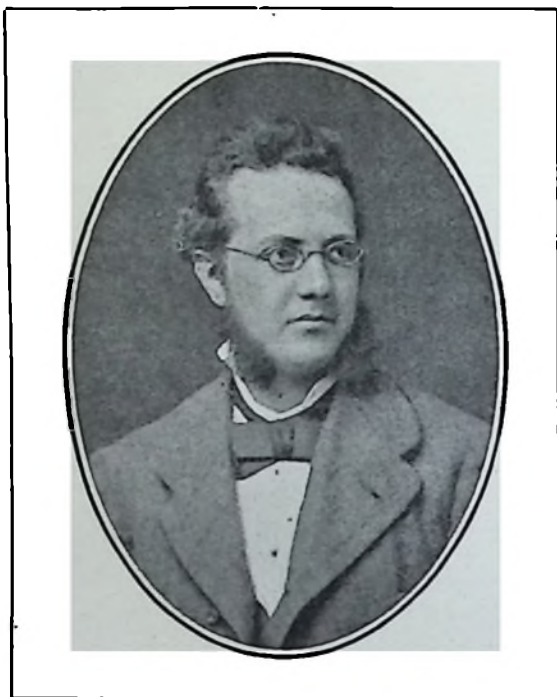
C. L. Erichsen drev selv Apoteket i 20 Aar, indtil han ved Kontrakt af 10. Oktober 1865 fra 17. s. M. bortforpagtede det til cand. pharm. Niels Bygom Krarup (senere Apoteker i Aarhus; se »Jernbane-Apoteket i Aarhus«). Forpagtningen skulde gælde i 10 Aar og omfattede Apoteket med alle til dets Drift og Brug benyttede Lokaler, en 3 Værelses Beboelseslejlighed paa første Sal, de 2 til Medhjælperpersonalet benyttede Værelser paa anden Sal samt et Par andre Rum, tillige Inventar og Varelager; den aarlige Forpagtningsafgift var 3000 Rdl.; Forpagteren fik Forkøbsret til Apoteket. Det følgende Aar gav Erichsen (22. Januar) Apoteker paa Christianshavn, Assessor pharm. J. C. Hauberg og Fabrikant A. V. Müller Fuldmagt til at bestyre sine Ejendomme, Apoteket og et Landsted i Jægersborg, hvor han havde taget Ophold. I 1871 solgte han dette Landsted og flyttede til Næstved; 1873 solgte han Apoteket til Axel Georg Müller. Sine sidste Aar tilbragte han hos Svogeren, Sognepræst H. V. S. Finsen i Veterslev ved Ringsted, hvor ogsaa hans Datter boede; her døde han 5 Aar senere og begravedes paa Landsbyens Kirkegaard.

C. L. Erichsen var meget interesseret for faglige Fremskridt og Forbedringer og udøvede i den Henseende en betydelig Virksomhed. I 1844 var han Medstifter af »Den pharmaceutiske Forening« og Medlem af dens første Bestyrelse; efter at have købt Apotek skulde han efter Vedtægterne udtræde af Foreningen, men fik af Bestyrelsen Anmodning om at vedblive at være Medlem; han udførte i de følgende Aar et stort Arbejde som Medlem af forskellige Udvalg og Komiteer og var bl. a. i 6 Aar Foreningens Revisor; 18. December 1864 udnævntes han til Foreningens første Æresmedlem. Foruden den Virksomhed, Erichsen udfoldede i den pharm. Forenings Tjeneste, toges han Kræfter ogsaa i Arbejde andet Steds. Han deltog i de skandinaviske Naturforsker møder i København 1860 og i Stockholm 1863, fungerede som Eksaminator ved Medhjælpereksamen og som Censor ved Kandidateksamen; fra 1853 til 1864 var han Formand for »det pharm. Understøttelsesselskab«, var Ephor for »Det Cappelske Pensionslegat« og var Medlem af den 13. December 1858 nedsatte Kommission til Ordning af Forholdet mellem Apotekeres og Materialisters Handelsret. 15. Marts 1849 udnævntes han til Assessor i Sund-

hedskollegiet og virkede som saadan, indtil han efter Ansøgning afskedigedes 1. Oktober 1864; s. D. blev han udnævnt til Ridder af Danebroge.

I 1843 udgav han: Pharmaceutisk Stat eller Fortegnelse over de Candidater, som fra 1770 i Kjøbenhavn og fra 1815 i Christiania have underkastet sig pharmaceutisk Examen, tilligemed en Oversigt over Apothekernes Antal i Danmark i Forhold til Folkemængden m. m.;

det første farm. Skrift af denne Art her i Landet. S. A. skrev han: Et Bidrag til at oplyse Farmaciens Tilstand i Danmark (Bibliotek for Læger, Ny Række, IX Bind).

Axel Georg Müller.

AXEL GEORG MÜLLER.

Født i København 11. Juni 1845, S. a. Grosserer, Fabrikant Adolf Vilhelm Müller og Frederikke Kattrine Berg, død i København 22. December 1879.

Gift i Odense 3. Juni 1874 med Emilie Marie Josefine Stokkebye, født i Odense 7. Januar 1848, D. a. Købmand Josef Jensen Stok-

kebye og Johanne Louise Madsen, død i København 15. November 1878.

Efter et Par Maaneders Discipeltid paa Kong Salomons Apotek blev han 15. December 1861 Discipel paa Løve-Apoteket i Svendborg; 21. Oktober 1864 bestod han farm. Medhjælpereksamen i Odense; han var som Examinatus Laborant i Svendborg indtil 1. Februar 1867; i Januar 1868 blev han farm. Kandidat (Laud.), konditionerede derefter paa Løve-Apoteket i København indtil 1869 og bestyrede Gustav Lotzes Laboratorium i Odense til Oktober 1873, da han købte Kong Salomons Apotek for 224.000 Kr. til Overtagelse 21. s. M.; Bevillingen udstedtes 6. Februar 1874 (Rekognition = 400 Rdl.).

Apoteker A. G. Müllers første Gerning var den at faa alle de Klager, som i Aartier havde lydt over de gamle, forfaldne Lokaler, den

Kong Salomons Apotek efter Ombygningen i 1874.

gammeldagsagtige og mangelfulde Indretning⁵⁷⁾ til at forstumme. Der blev kort efter Overtagelsen taget fat paa at udarbejde Tegninger og Overslag til et nyt Apotek i et nyt Hus; 9. Januar 1874 ansøgte

Müller om Tilladelse til under en forestaaende Ombygning at maatte flytte Apoteket til en anden Ejendom saa nær Østergade som muligt; 6. Februar forelaa Ministeriets Tilladelse til at indrette det midlertidigt paa Amagertorv Nr. 21; til April Flyttedag rømmedes de gamle Huse, der overtoges til Nedbrydning af den nye Ejendoms Bygmestre for 2500 Rdl.; Resten af Aaret gik med til under Arkitekt V. Ingemanns Ledelse at opføre den nuværende Apoteksejendom. I det Ydre er ethvert Spor af Ejendommens 2 tidligere Gadehuse udslettet, men som i gamle Dage findes der endnu 2 Gaardspladser, en større mod Øst, der omsluttes af Sidehuse og Baghus, samt en mindre mod Vest. Officinets Inventar udførtes efter Tegning af Arkitekt Brinkopff. Efter Nytaar 1875 toges de nye Lokaler i Brug; ved deres første Visitation i Juni Maaned anerkendtes den skete gennemgribende Forandring; den hensigtsmæssige Indretning, de gode Rum- og Lysforhold, Redskabers og Beholderes udmærkede Tilstand fremhævedes som skabende et vel indrettet Apotek.

A. G. Müller var en dygtig Farmaceut, der med Kraft og Alvor tog fat paa sin selvstændige Apotekergerning, undersøgte nye Metoder, fremstillede nye Lægemedler og erhvervede for sit Apotek et godt Navn og en stigende Omsætning. Han kom ogsaa til at virke som Censor ved farm. Kandidateksamen og fungerede som Sekretær i Københavns Apotekerforening. Allerede efter kun 5 Aars Apotekergerning døde han efter 6 Ugers Sygeleje af Addisons Sygdom.

Apotekets Drift fortsattes for de 3 efterladte Børns Regning; A. G. Müllers Broder, cand. pharm. Otto Heering Müller, der gjorde Tjeneste som Medhjælper paa Apoteket, overtog midlertidigt Bestyrelsen, indtil cand. pharm. Herlov Dalhoff Scholl (død som Apoteker i Struer; se dette Apotek) fra 15. Marts 1880 blev Provisor, hvilken Stilling han indtog til 30. Juni 1884, hvorefter O. H. Müller igen bestyrede Apoteket, indtil han i 1895 købte det.

OTTO HEERING MÜLLER.

Født i København 8. Maj 1859, S. a. Grosserer, Fabrikant Adolf Vilhelm Müller og Frederikke Katrine Berg.

Gift i København 4. Juli 1888 med Gerda Christine Lehmann, født i København 29. Marts 1866, D. a. Overretsprokurator Richard Bentley Lehmann og Eggertine Christine Egebeck.

Discipel paa Kong Salomons Apotek fra Sommeren 1874 og derefter

paa Løve-Apoteket i Aalborg fra 1. Februar 1875 til Medhjælpereksamen 28. Januar 1878 (I Kar.); fra 1. Februar til 1. August s. A. var han Medhjælper paa Kong Salomons Apotek, tog Kandidateksamen Sommeren 1879 (Laud.) og kom atter til Kong Salomons Apotek 1. August; fra 1. Juli 1884 til 15. December 1895 var han ansvarshavende Bestyrer; men fra denne Dag overtog han Apoteket som Ejer for en Købesum af 165.000 Kr. for Apotek og Privilegium og 360.000 Kr. for Ejendom; Bevillingen udstedtes 3. Marts 1896.

Apoteker O. H. Müller har fortsat sin Broders Bestræbelser for at tilvejebringe og vedligeholde Apoteket i smuk, moderne, tidsvarende Form; Laboratorieindretningen er bleven fornyet, Materialkamrene har faaet et stilfuldt Inventar med dekorativ Anvendelse af malede Lægeplanter; Kælderlokalerne under Officinet er betydeligt udvidede; til Apoteket er endvidere blevet knyttet en omfattende Engroshandel (= Firma Otto Müller).

Ved Siden af Apoteksvirksomheden har O. H. Müller varetaget forskellige Tillidshverv; fra 1897—1902 var han Sekretær og fra 1902—1924 Formand for Københavns Apotekerforening; fra 1904 Formand i den farmaceutiske Voldgiftsret; i 1905 Medlem af Kommissionen vedrørende Apotekernes, Materialisternes og Detaillisternes Handelsret; i en Aarrække Censor ved farm. Kandidateksamen. I 1908 udgav han Jubilæumsskriftet: E. Dam: Kong Salomons Apotek i København. 250 Aars Historie. 1658. 11. Maj. 1908.

I Anledning af Den farm. Læreanstalts 25 Aars Jubilæum stiftede Apoteker O. H. Müller 21. September 1917 »*Otto Müllers pharmaceutiske Studiefond*«, hvis Bestemmelse er at virke for et dobbelt Formaal: Afdeling A er tillagt en Kapital paa 50.000 Kr., og Kapital og Renter yder rentefri Laan til Studiehjælp for Studerende ved farm. Læreanstalt; Afdeling B er tillagt en Kapital paa 10.000 Kr., hvoraf Renten (eventuelt samlet sammen for flere Aar) er bestemt som Hjælp

Otto Müller.

til Studierejser i Udlandet for Lærere og Assistenten ved farm. Lærestalt. — Ved 100 Aars Mindefesten for H. C. Ørsted 4. September 1920 stiftede Apoteker O. H. Müller »H. C. Ørsteds Rejselegat for Pharmaceuter« (Fundatsen kgl. konfirm. 13. Januar 1922); Legatet, hvis Kapital er 25000 Kr., er stiftet til Erindring om, at H. C. Ørsted saavel ved sin Fødsel som Uddannelse var knyttet til den farmaceutiske Stand, og dets Formaal er at yde Hjælp til Studieophold i Udlandet for farmaceutiske Kandidater.

29. April 1908 udnævntes han til Ridder af Dannebrog, 22. Juli 1922 benaadedes han med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet væsentligst paa Grundlag af Jubilæumsskriftet: »Kong Salomons Apotek i København. 250 Aars Historie. 1658. 11te Maj. 1908. — Udgivet af Otto Müller. — Samlet og fortalt af E. Dam. København. 1908.«

- 1) Sjæll. Registre 1657—¹⁹/₁₀ 1660. Fol. 198—200, Nr. 80.
- 2) Se herom under Afsnittet »Københavnske Apotekere og Apotekergaarde indtil Aaret 1672« (S. 7—29) samt »Københavnske Apoteker paa Christian den Fjerdes Tid. Nogle nyere Undersøgelser ved Aage Schæffer, cand. pharm. København 1921«.
- 3) Københavns Diplomatarium I, 748.
- 4) » » I, 756; II, 832.
- 5) Apotekets nuværende Indehaver O. Müller ejer en sjælden Samling gamle Adkomstbreve vedrørende de her omtalte Apoteksgaarde; paa Grundlag af disse Dokumenter er disse Ejendommens Historie udførligt skildret i ovennævnte Jubilæumsskrift (S. 10—15), hvortil iøvrigt maa henvises.
- 6) Kbhvns. Pantebog 4. ⁹/₈ 1667—⁵/₇ 1680, Fol. 146.
- 7) E. Dam. l. c., S. 22—32.
- 8) Sjæll. Registre XXX, Fol. 439.
- 9) Afskrift i Dokumenter til Skiftet efter Anne Kirstine West, sl. Niels Leths. Hofretten, ordinære Boer. 1719.
- 10) Dokument i samme Skifte.
- 11) Sjæll. Registre XXXI, 1679—80, Fol. 250.
- 12) Rentekammerets Skødebog Anno 1664. Sign. L. 10.
- 13) Trap: Danmark. III Udg. 5. Bd. S. 205.
- 14) Indlæg til Sjæll. aabne Breve Nr. 132, 12. April 1681 (Konfirmationens Dato).
- 15) Sjæll. Registre 1689—90. Nr. 160.
- 16) Et Bryllupsdigt fra 1690. Meddelt af Arnold Hansen. Kolding 1921.
- 17) Alfabetisk Udskrift af Københavns Bys Pantebøger 1680—1700 II. ⁵/₆ 1687—²²/₇ 1695, ¹²/₆ 1692 (Rigsarkivet).

- 18) Hoffmanns Fundatser II, S. 290—96.
- 19) Indlæg til sjæll. aabne Breve Nr. 41, ²⁴/₂ 1694.
- 20) Kbhvns. Diplomatarium VII, 423—24.
- 21) Hofretten; ordinære Boer 1719, Anne Kirstine West, sl. Niels Leths. Alfabetisk Udskrift af Københavns Bys Pantebøger 1687—95.
- 22) Magistratens Kopibog 1701—07, S. 119. Kbhvns. Diplomatarium III, S. 811.
- 23) F. V. Mansa: Pesten i Helsingør og København 1710 og 11. Kbhvn. 1854. S. 44, 62.
- 24) Rentekammerets Bestallingsprotokol ⁹/₁ 1708—¹¹/₈ 1712, S. 393—94.
- 25) Sjæll. Registre 1711—12, Nr. 350, S. 400—01.
- 26) Hof- og Civiletatens Afregnings- og Assignationsprotokol ²⁴/₁₂ 1712 — ²³/₁₂ 1713, S. 326—27.
- 27) Ibid. S. 327, 448.
- 28) Kbhvns. Diplomatarium VIII, 394.
- 29) Landetatens Krigshospitals Regnskab 1712—18.
- 30) Sjæll. Registre 1730—32, Nr. 133, Fol. 160—61.
- 31) » » » , Nr. 242, Fol. 211.
- 32) Magistratens Kopibog 1731—33, S. 59.
- 33) Københavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728. Udgivet af Københavns Brandforsikring, Kbhvn. 1906. S. 230. Kiøbmager Qwarteer, Østergade 33.
- 34) Diverse Efterretninger og Breve vedrørende Krigsstyr og Ekstraskatten i København 1710—18.
- 35) Magistratens Kopibog 1718—22, S. 365.
- 36) Extraordinaire Relation 1731, Nr. 41, ⁹/₈. Magistratens Kopibog 1731—33, S. 145 og 162. Sjællandske Tegnelser 1730—32, Fol. 341, Nr. 508.
- 37) Originalen tilhører Postmester Hagen.
- 38) Indlæg til Sjæll. aabne Breve Nr. 414, ²⁸/₁₂ 1731.
- 39) Supplikprotokol 1731, II Halvaar, 850.
- 40) Original i Apotekets Eje.
- 41) Sjæll. Registre 1746—48, Fol. 466, Nr. 60.
- 42) » » » , » 472.
- 43) » » » , » 683, Nr. 299.
- 44) » » » , » 675, ²⁸/₈ 1748.
- 45) Indlæg til Sjæll. aabne Breve Nr. 407—08, ¹⁷/₉ 1764.
- 46) Hof- og Stadsrettens Fallit- og Opbudsprotokoller, Skifter Nr. 85 og 86; Forseglingsprotokol 1771—80; Registreringsprotokol 1771—82; Behandlingsprotokol 1771—77; Sjæll. Tegnelser 1773 ²⁸/₁₁, Nr. 666 med Indlæg.
- 47) Sjæll. aabne Breve ¹⁸/₁₂ 1780, Nr. 754.
- 48) Danske Kanc. 1. Depart. Supplikprotokol 1802. Nr. ¹⁰⁸/₁₁₀₈.
» » 2. » Registr. 1802, Fol. 228, Nr. 744.
» » 1. » Registr. 1802—04, Fol. 123, Nr. 480.
- 49) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
- 50) Danske Kanc. 2. Dep. Registr. 1803 og Indlæg ¹⁹/₈ og ²³/₈.
- 51) » » » » 1815 med Indlæg Nr. 1605. Det kgl. Sundhedskollegium 1803—1903, S. 14—15 og 55.

- 52) Danske Kanc. 2. Dep. Registr. 1841, Fol. 225, Nr. 510 og Indlæg.
53) Berl. Tidende 1844, 6/8, 12/10, 15/10, 25/10, 30/10.
54) Danske Kanc. 2. Dep. Registr. 1835, Nr. 626, 12/6 og Indlæg.
55) » » » » 1845, Fol. 12, 14/1 Nr. 27 og Indlæg.
56) Protokol for Visitation i Kong Salomons Apotek 1776—.
57) » » » » » » (2/11 1837, 20/6
1873).

Samtlige til Afsnittet »Kong Salomons Apotek i København« benyttede Clicheer er velvilligst stillede til Raadighed af Hr. Apoteker Otto Müller. Med Undtagelse af Fotografiet Side 559 har de alle tidligere været benyttede til ovennævnte Jubilæumsskrift.

SVANE-APOTEKET I KØBENHAVN

CHRISTOPHER HEERFORDT sen.

Født 1609 i Schlossdorff, S. a. Præst Johannes Heerfordt, dod i København 1679, bisat 5. Juli i St. Petri Kirkes Gravhvælving; kort Tid efter blev hans Lig ført til Nykobing p. F. og 29. August s. A. nedsat i den af ham der erhvervede Familiebegravelse.¹⁾

Gift 1) med Dorthea Dobsin (fra Cappeln i Holsten), dod ca. 1658.¹⁾

2) 26. Juni 1660 med Margarethe Bentzen, født 15. Juni 1617, dod 24. Februar 1681 (gift 1) med Geheimesekretær hos Fyrstbiskoppen af Lybæk, Kanonikus ved Domkirken smst. Daniel Friedenreich).¹⁾

Som omtalt foran (S. 481—84) stammer den første Meddelelse om Christopher Heerfordts Virksomhed her i Landet fra 1634, i hvilket Aar han af Prins Christian paa Nykobing Slot fik anvist en Gaard i Nykøbing til Beboelse, og han er formentlig da paa samme Tidspunkt blevet antaget i Prinsens Tjeneste som Hofapoteker. Han varetog denne Stilling til Nykøbing-Hoffets Oplosning i 1651, og han havde da den betydelige Sum af 11220 Rdl. 19 Sk. 2 Penning (incl. Renter) tilgode for Varer leverede til Prinsens Hofstat siden 1643. 10. Marts 1651 udstedte Frederik III en Forskrivning paa Belobet; 28. April s. A. fik Heerfordt Kongens Skøde paa den Gaard, han hidtil havde benyttet til Bolig og Apotek. 30. Oktober 1656 fik han Bevilling (stadfæstet 25. August 1660) som privilegeret Apoteker i Nykobing p. F. (Om disse Forhold se iøvrigt nærmere under »Love-Apoteket i Nykobing p. F.«). 1. Maj 1657 fik han Bevilling til desuden at drive Apoteket i Nakskov, som han havde købt af Jeremias Gleisberg (se »Det gamle

Apotek i Nakskov«, S. 427). I 1660 afstod Heerfordt Apoteket i Nykøbing til sin Svigersøn Christopher Hartmann og Apoteket i Nakskov til sin anden Svigersøn Peter Schön, da han i dette Aar fik Bevilling som Apoteker i København.

Heerfordts københavnske Bevilling udstedtes 6. September 1660, og den gav ham Tilladelse til »at anrette og udi hans Livstid at holde« et fuldkomment Apotek i Hovedstaden. Bestemmelsen om, at Bevillingen kun skulde gælde for ham personlig i hans Livstid, ophævedes ved et Kongebrev af samme Dato, hvorefter en af hans Sønner maatte overtage Apoteket efter ham, efter ved forudgaaende Eksamen af Medici i København at være erklæret dygtig i Apotekerkunsten.²⁾

Christopher Heerfordt indrettede sit Apotek i en Ejendom, beliggende paa Højbrostrædes østlige Side (Strand Kvarter Mtr. Nr. 73, i 1757 = Mtr. Nr. 75), som han købte af Kræmmer Jacob Hoe; Ejendommen havde ogsaa Facade til Store Færgestræde (se Grundplanen S. 570). *) I Grundtaksten af 1661 blev Heerfordts grundmurede Hus med en Lejekælder under ansat til 1100 Rdl.; i 1668 var Summen kun 1050 Rdl., idet Lejekældereren nu aabenbart var forsvunden; den nævnes i al Fald ikke i Grundtaksten.³⁾ 15. Maj 1671 tinglæstes i København en Panteprioritet i Apoteksgaarden paa 1500 Rdl. in Specie til Magister Vitus Bering; Aaret efter optoges en ny Prioritet i Gaarden ogsaa paa 1500 Rdl.; i 1669 pantsatte Heerfordt en ham tilhørende Gaard paa Købmagergade for 1000 Sldl.⁴⁾ Foruden disse Ejendomme ejede Heerfordt en Haveplads i nuværende Sølvgade paa den nordlige Side af Rosenborg Have; den var overdraget ham af Christian V ved Skøde af 7. Maj 1672.⁵⁾

I 1668 fik Heerfordt og de 2 andre københavnske Apotekere, Gregorius Fleischer og Johannes Kirchoff, gennem det medicinske Fakultet kgl. Befaling til at udarbejde en Apotekertakst, der ogsaa udkom 4 Aar senere. I Mellemtiden havde Hovedstaden faaet en fjerde Apoteker, Johan Gottfried Becker paa Elefant-Apo-

*) Med Hensyn til denne mere udførlige Redegørelse for Stedfæstelsen af det Heerfordtske Apotek og for Afgørelsen af dettes kronologiske Plads i den københavnske Apoteksrække maa henvises til nærværende Bogs første Afsnit »Københavnske Apotekere og Apotekergaarde indtil Aaret 1672« samt til »Københavnske Apoteker paa Christian den Fjerdes Tid«. Nogle nyere Undersøgelser ved Aage Schæffer, cand. pharm., København 1921, og til »Nogle Rettelser og Tilføjelser« til sidstnævnte Bog (Farm. tidende 1923).

teket paa Købmagergade; i et endnu opbevaret Eksemplar af Taksten fra 1672 har et af Tidens vittige Hoveder om de 4 Apotekere skrevet følgende Rim:

Und wenn man ihn *Heerfordt* einmal nach *Kirchhoff* tragen,
So wird er nimmermehr nach *Fleish-* und *Becker* fragen.

I 1671 fremstilledes der Teriak i Heerfordts Officin, hvilken Begivenhed er beskrevet af Thomas Bartholin i en »Dissertatio de Theriaca in officina Christophori Heerford Sen. Pharmacopol. Reg. 1. Februar 1671.« I 1673 overdrog han Apoteket til sin Søn Christopher Heerfordt jun. 5. Maj 1665 havde Heerfordt faaet kgl. Bevilling til at maatte indhegne et »godenwerck« med et Halvtag over ved Nykøbing Kirke over hans Begravelsessted mod at erlægge en Kendelse til Kirken. (Bevillingen tinglæst i Nykøbing F. 12. Februar 1666).^o) Tilladelsen blev stadfæstet 19. September 1670^r) og fornyedes igen 31. Marts 1674 for Christopher Heerfordt jun., dennes Hustru og Arvinger. 17. Januar 1666 fik Heerfordt sen. Bevilling til at være fri for, hvad ham i Fjendens Tid i Kontribution kunde paalægges (tinglæst i Nykøbing F. 19. Februar 1666).^o)

Ved Siden af sin egentlige Apotekergerning udfoldede Christopher Heerfordt under sit Ophold paa Falster en betydelig Virksomhed som Botaniker, hvis Resultater den Dag i Dag er synlige. Han efterlod sig bl. a. 2 Plantesamlinger; paa Botanisk Musæum i København opbevares dels hans Herbarium af laaland-falsterske Planter (i 2 Bind, hvoraf det ene indeholder 143, det andet 200 Planter, alle overordentlig godt bevarede) og dels en Samling Herbarieplanter fra Brasilien. Endvidere lod han udføre en Samling Plante-Afbildninger under Titlen »Herbarium Danicum Sempervivum«, der ligesom Herbarierne i sin Tid blev skænket af ham til Frederik III. Denne Samling opbevares paa det kgl. Bibliotek i København (»Gl. kgl. Samling 722. Fol.«) og fremtræder som en smukt indbunden stor Foliant med 130 med Vandfarve malede Planter; de første 90 er overvejende vildtvoksende Planter, malede af Bartholomæus Spitzmacher, de sidste 40 er udelukkende Haveplanter, mesterligt malede af Vincent Laurenzoon van der Vinne. En lille indlagt Seddel angiver, at første Bind af det laaland-falsterske Herbarium er overleveret Frederik III 6. Maj 1656; Plantesamlingen paa det kgl. Bibliotek bærer ligeledes Aarstallet 1656. (En udførlig Omtale og Beskrivelse af disse Herbarier findes i Bota-

nisk Tidsskrift 36 Bind, S. 1—19; J. Lind: Apoteker C. Heerfordts Herbarier). — I 1670 bekostede Christopher Heerfordt Udgivelsen af Præsten og Digteren Anders Arreboes efterladte 15 Prædikener over Jesu Lidelseshistorie (Torcular Christi), som blev udgivet af Sønnen, Præst i Nebbelunde Christen Arreboe.

Christopher Heerfordt sen. blev Stamfader til en talrig Slægt, af hvilken mange Medlemmer var knyttet til dansk Apotekervæsen. Af hans Dotre var Maria gift med Apoteker i Nakskov Peter Schön, Magdalena Sibylla gift med Apoteker i Nykøbing p. F. Christopher Hartmann, Dorothea gift med Apoteker i Helsingør Henrik Roth og Catharina gift med Apoteker i Odense Jacob Gottfried Becker; den yngste Datter Sophia var forlovet med Hofapoteker Johan Gottfried Becker, men døde kort før Brylluppet. Af Sønnerne var Johannes Heerfordt Apoteker i Kristiania, Dr. med. Marcus Heerfordt Apoteker i Helsingør og Christopher Heerfordt jun. var som nævnt Faderens Efterfølger som Apoteker i København. Dennes Efterfølger var Dattersønnen Christopher Heerfordt Mangor, og fra denne nedstammer flere Apotekere af Slægten Mangor. Alle de nævnte Børn var af Christopher Heerfordts første Ægteskab; med sin anden Hustru havde han ingen Born, men blev ved dette Ægteskab Stedfader til Apotekerne Julius Frederik og Daniel Friedenreich i Viborg og Johannes Friedenreich i Aalborg. — Heerfordts og Margarethe Bentzens Testamente blev kgl. konfirm. 14. Juli 1664.⁹⁾

CHRISTOPHER HEERFORDT jun.

Født 1642 i Nykøbing p. F., S. a. foregaaende Apoteker, død i København 1691, bisat 11. November i St. Petri Kirke; senere førtes hans Lig til Familiegravelsen i Nykøbing p. F.¹⁾

Gift med Cecilie Iversdatter, født 1657, D. a. Raadmand i Nysted, Slots- og Amtsskriver paa Aalholm Slot Iver Nielsen og Johanne Lerche, død i København 13. Maj 1721; i August s. A. førtes hendes Lig til Familiegravelsen i Nykøbing p. F. — I Ægteskabet var 10 Børn.

Han studerede i Sorø, kom derefter i Apotekertlære hos sin Fader og foretog efter udstaaet Læretid en omfattende Rejse gennem Preussen, Bøhmen, Ungarn, Italien, Frankrig, England og Holland.⁹⁾ Den hans Fader givne Tilladelse til at lade Apoteket overgaa til en af Søn-

nerne blev benyttet i 1673, da han som nævnt d. A. overdrog det til Christopher; Bevillingen for denne udstedtes 16. April 1673.

14. Marts 1681 lod Christopher Heerfordt jun. Apoteksgaarden indskrive i det s. A. oprettede københavnske Brandforsikrings-Selskab. Sin Ejendom, der kaldes »den hvide Svane«, angiver han at bestaa af et grundmuret Hus mod Højbrostræde og et grundmuret Hus mod Store Færgestræde, og igennem Gaarden findes paa begge Sider gode Bygninger.¹⁰⁾

Cecilie Iversdatter sal. Heerfordts fortsatte Driften af Apoteket efter sin Mands Død. Efter Frederik IV's Tronbestigelse fik hun 13. Februar 1700 kgl. Konfirmation paa sit Privilegium paa vedvarende at maatte drive Apoteket under en dygtig Provisors Ledelse, og samtidigt fik hun Tilladelse til at maatte overdrage Apoteket, til hvem hun vilde, enten af sine Børn eller andre, naar vedkommende Person af det medicinske Fakultet var erklæret dygtig til at forestaa et Apotek. Denne Tilladelse fik hun Aaret efter, 26. Marts 1701, udvidet, idet Kongen bevilgede hende, at saafremt den, til hvem hun agtede at overdrage Apoteket, ved hendes Død skulde opholde sig i Udlandet paa sin Profession, maatte hendes Børn og Arvinger drive Apoteket ved Provisor, til han kom hjem og kunde overtage det.¹¹⁾ Disse Rettigheder blev, som det nedenfor skal vises, fuldtud udnyttede. Cecilie Heerfordt var i Aarene 1710—16 sammen med Ejerne af Kong Salomons Apotek og Hof-Apoteket Leverandør af Medikamenter til Landetatens Hospital paa Ladegaarden; en Ansøgning af 1710 fra hende om Ene-Leverance var bleven afslaaet.¹²⁾ I 1716 overgik derimod hele Leverancen til Botilde sal. Scharffenbergs paa Kong Salomons Apotek (se S. 535).

30. November 1697 fik Cecilie Heerfordt Bevilling til at skifte mellem sig og sine Børn ved Samfrænder.¹³⁾ I foran nævnte Bevilling af 26. Marts 1701 tillod Kongen, at hendes Børn og Arvinger efter hendes Død maatte skifte indbyrdes ved Samfrænder uden Rettens Medvirken; dog skulde de forfatte et skriftligt »Instrument« derom til senere Redegørelse og Forsvar. 4 Dage efter hendes Død fik Arvingerne (17. Maj 1721) Tilladelse til, at hendes Begravelse maatte ske om Aftenen, samt at Sangklokkerne maatte lade sig høre ved Ligbegængelsen en Time over den almindeligt tilladte Tid.¹⁴⁾

Inden sin Død overdrog hun Apoteket til Christopher Heerfordt Mangor, en Søn af hendes ældste Datter Johanne. Han var paa det Tidspunkt Discipel paa sin Mormoders Apotek og kunde der-

for ikke overtage det straks; Apoteket blev da i Henhold til Bevillingen af 1701 bestyret af Provisor for Arvingernes Regning. Bestyreren var cand. pharm. Johan Georg Müller, som siden 1707 havde været Cecilie Herfordts Provisor efter først en Del Aar at have været paa Apoteket som Svend; han vedblev at forestaa det til sin Død (for 1724). Den første Provisor efter Christopher Heerfordt jun.s Død i 1691 var Peter von Westen, indtil han i Aaret 1700 overtog Løve-Apoteket i Odense. Hvem der var Bestyrer i Tidsrummet 1700—1707 vides ikke. Endnu er bevaret det Eksamensbevis, der 1707 udstedtes for Johan Georg Müller, da han skulde overtage Provisoratet paa det Heerfordtske Apotek¹⁵⁾; da det er affattet specielt med Henblik paa Müllers Stilling som tilkommende Provisor, skal det her gengives in extenso:

Saasom *Mad. Herfort* udj *Svanen* behøfver en *Provisor* til *Apoteket* udj den forrige afdødes stæd, og *Monsr. Georg Müller* sig for *Facultate medica* der til hafver angifvet, og fremwiist sine berømmelige *Testimonia*, hvor hand paa adskillige stæder hafver *Serviret* foruden de Aaringer hand sig her i Byen, udj bemelte *Apoteke Svanen*, for Svend til fornøjelse hafuer opholdet, saa hafuer wj underskrefne efter hans Kongl. *Majts.* allernaadigste Forordning hannem i den høyloflige *Apoteker* widenskab *examinerit*, og saa døglig befunden baade in *Pharmaceuticis et Chymicis*, et welskicket *Apoteke* wedkommendes, at hand meriterer at antage bemelte *Provisoris* pladtz, og kand wj ey med Billighed hafve noget der imod at sige saasom hand udj alt hafuer givet os god fornøjelse; men meere Aarsage at berømme hannem, som dend der altid hafver udwiist en stor flittighed, *Apoteker* Konsten til grunde at lære og forstaa og kand der for til gavn og nøtte samme *provisoris* forretning tilbørligen betiene, ia self et eget *Apoteke* indrette, om leiligheden Sig der til saaledis wille føye, hvilket wj med wore egne Hænder bekræfter, *Haffn:* d. 22. Aug: 1707

H. Mule
(L. S.)

O. W. Worm
(L. S.)

Johan Gotfried Becker
(L. S.)

CHRISTOPHER HEERFORDT MANGOR.

Fodt i Kobenhavn 18. Oktober 1704, S. a. Raadmand og Stadskonduktor i Kobenhavn Elovius Mangor og Johanne Heerfordt*), død i Kobenhavn 1782, begr. 30. Januar i St. Petri Kirke.

Gift 20. Maj 1733 med Anna Saur, D. a. Købmand i København

*) Elovius Mangor døde 1714, og 5 Aar senere, 28. Juni 1719, ægtede Johanne Heerfordt den københavnske Købmand Abraham Kløcker.

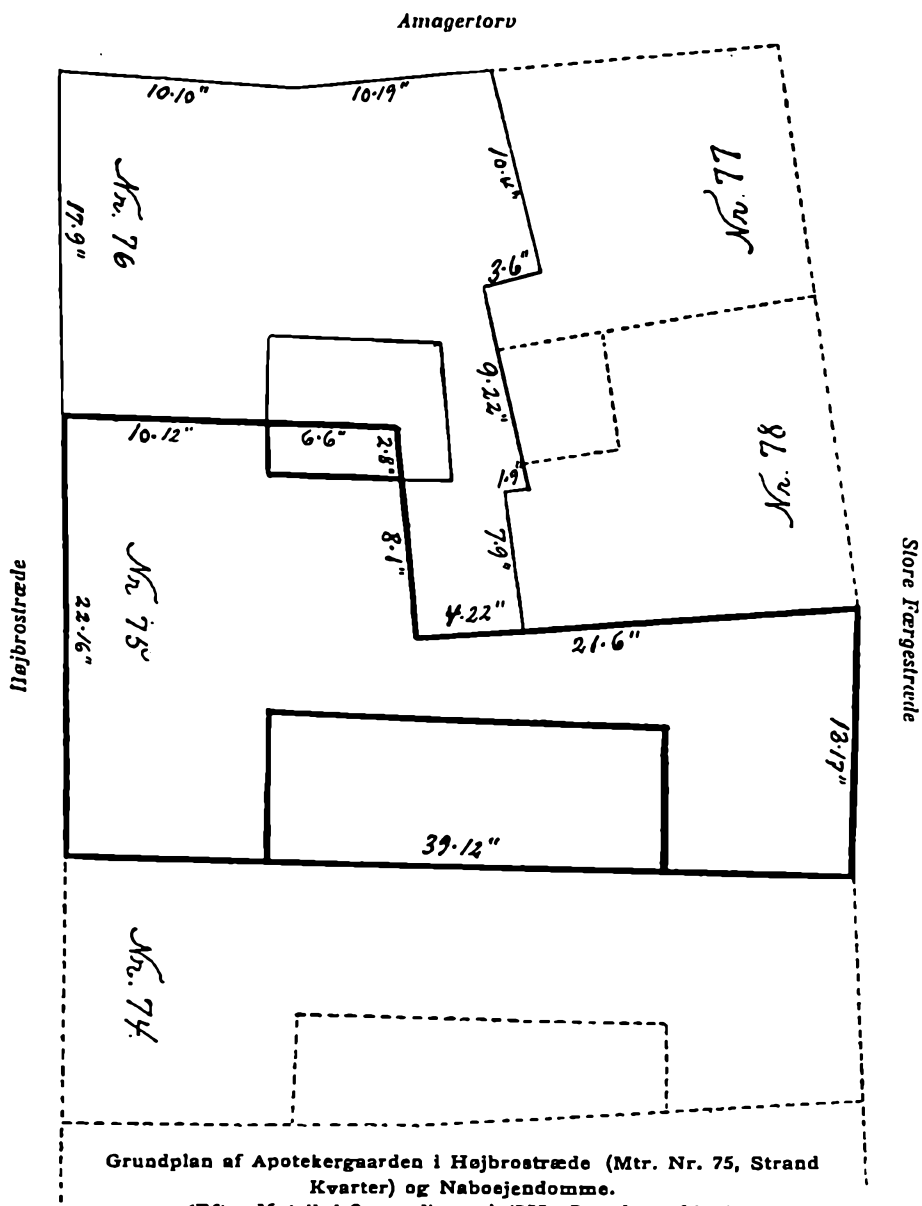
Thomas Saur, død i København 2. Marts 1783; 68 Aar gl., begr. 12. s. M. i St. Petri Kirke.

Efter at være undervist dels i »Vor Frue Skole« og dels ved Privatlærere blev han 7. April 1718 Discipel paa Svane-Apoteket i København; 28. Juli 1724 blev han gjort til Svend, og Aaret efter, 9. Marts 1725, fik han Bevilling til Svane-Apoteket, der som omtalt var overdraget ham af Mormoderen, idet han dog ikke maatte overtage det, førend han havde ladet sig eksaminere ved Fakultetet. Inden dette skete foretog han en omtrent 6aarig Udenlandsrejse, hvorfor Apoteket vedvarende blev drevet ved Provisor for Johanne Heerfordts og hendes Mands Regning. I den Fortegnelse, der blev optaget efter Københavns Brand i 1728, over Byens Huse og Beboere, kaldes Apoteket i Højbrostræde da ogsaa »Abraham Kløckers Apotek«; Gaarden beboedes af en anden af Christopher og Cecilie Heerfordts Døtre, Maria Heerfordt, der var gift med senere Godsinspektør paa Jægerspris Terkel Terkelsen. Apotekets Personale bestod paa dette Tidspunkt af en Provisor, 4 Svende og en Karl. Af Apotekets Provisorer i denne Periode kendes foruden foran omtalte Johan Georg Müller dennes Efterfølger Johan Gottfried Wissel, som 1728 købte Apoteket i Helsingør (se S. 99) af Marcus Heerfordts Enke.

C. H. Mangor rejste i Tyskland, Frankrig, Belgien og Holland; bl. a. gjorde han i 4½ Aar Tjeneste som Medhjælper hos Hofapoteker, Professor Caspar Neumann i Berlin. Kort efter sin Hjemkomst lod han sig 4. August 1730 eksaminere, og den 1. Januar 1731 overtog han Apoteket. Ved Skøde af 24. Februar 1731 (tinglæst 26. s. M.) overdrog Cecilie Heerfordts Arvinger ham Apoteksgaarden i Højbrostræde med Apotek og Inventar, Materialier, Rekvisiter og deslige Effekter i Hendhold til Opgørelse pr. 1. Januar 1731.¹⁶⁾

Mangor var nu i 51 Aar Ejer af Svane-Apoteket; i 1743 bestod hans Personale og Tyende af 3 Svende, 2 Dreng, 4 Piger og en Tjener.¹⁷⁾ Han foretog i Aarenes Løb en Del Ombygninger og Udvidelser af Apoteksejendommen, og dennes Assurancesum steg i Tidsrummet 1732—1757 fra 6000 til 11,000 Rdl. (Vurderinger foretoges 21. Februar 1732 og 27. September 1757.)¹⁸⁾ I 1761 købte han Nabogaarden mod Nord (Hjørnet af Amagertorv) = Mtr. Nr. 76 (Skøde 22. Juni 1761) og sammenbyggede de 2 Ejendomme; Assurancesummen for disse tilsammen ansattes efter Vurdering af 6. September 1769 til 18,000 Rdl.¹⁹⁾ Den vedføjede Gengivelse af Matrikelopmaalingen i 1755 er interessant ved det nøjagtige Billede, den giver af Grundenes Form og

Storrelse. Apoteksgaardens Fladeindhold opgøres her til $651^{17}/_{24}$ Kvadratalen, hvoraf $166^{10}/_{24}$ Kvadratalen Gaardsplads; Hjørnejendommen

opgøres til $435^{2}/_{24}$ Kvadratalen.¹⁰⁾ — Om den udvidede Apoteksejendoms Udseende faar vi Besked, da den efter Mangors og Hustrus Død skulde sælges ved Auktion i 1783. Beskrivelsen stammer fra en Vurde-

ringsforretning, som foretoges 15. April 1783, men som desværre ikke selv er bevaret; der kendes kun det Uddrag, som findes i »Berlingske Tidende« i den Bekendtgørelse, der indvarslede Auktionen. Ejendommen bestod i Følge denne af:

1. En Hovedbygning til Højbrostræde, grundmuret, inddelt i 12 Fag, og Gavlen til Amagertorv i 3 Fag, 3 Etager høj med gebrokket Tag og Kælder under hele Bygningen.

2. Til Amagertorv en grundmuret Sidebygning inddelt i 3 Fag, 3 Etager høj, med gebrokket Tag, ligesom Hovedbygningen med Kæl-

Amagertorv i København i Midten af det 18. Aarhundrede.
Hjørnejendommen Højbrostræde—Amagertorv ses midt i Billedet under Nikolaj Kirkes Taarn. — Efter *L. Thurot*: *Hafnia hodlerna*. Kbhvn. 1748 (Kgl. Bibliotek fot.).

der under; bag denne Bygning i Gaarden en Tilbygning af Mur- og Bindingsværk, med grundmuret Kælder, hvori Trappen er anlagt; og derved en liden Sidebygning i 2 Fag, 3 Etager høj, hvoraf den nederste Etage er Grundmur.

3. En Tværbygning, som adskiller de tvende Gaardsrum, 11 Fag Mur- og Bindingsværk, 3 Etager høj, med gebrokket Tag og Kælder under.

4. En grundmuret Bygning til Store Færgestræde, 4 Etager høj, i hvis underste Etage er Gennemfart af en Port til Gaden og Staldrum

til 3 Heste; udi Gaarden er en Portion fersk Pumpevand og en Portion Springvand, samt overalt i Værelserne 23 Jernvindovne, hvoraf en Del ere zirede med Messing Knapper og Fødder og Kobber-Plader.

Ejendommen blev i April vurderet til 15,000 Rdl. og opraabtes for denne Sum paa de 3 Auktioner, der afholdtes 2., 9. og 23. Maj 1783. Der omtales ved denne Lejlighed en Første-Prioritet i Gaarden paa 3000 Rdl., tilhørende det kgl. Vajsenhus (tinglæst 12. December 1763) og en Anden-Prioritet paa 2900 Rdl. tilhørende Kancelliraad Heinrich Chr. Stampe. Ved tredie Auktion solgtes Ejendommen til Silke- og Klædekræmmerne Peter Thomsen og Carl Wilbrand Clüver for 20,320 Rdl. — Mangor blev saaledes den sidste Apoteker i Højbrostræde. Aaret før sin Død havde han solgt Apoteket til J. A. M u h l e n s t e t h, som straks flyttede det til Østergade. Ved den store Brand i København i Juni 1795 brændte den gamle Apotekergaard; den blev aldrig genopført, idet hele Bygningskarréen mellem Højbrostræde og Store Færgestræde blev udlagt til aabent Torv, nuværende Højbroplads.

Christopher Heerfordt Mangor fik 6. Maj 1749 Rang med »virkelige« Kammerassessorer, og 13. April 1753 blev han »virkelig« Kancelliraad.²⁰⁾ Han var Assessor i Collegium medicum, og deltog her første Gang ved Mødet 5. Januar 1750. — Han og hans Hustru fik 15. Juli 1746 Bevilling til, at den længstlevende maatte hensidde i uskiftet Bo og derefter skifte med Samfrænder.²¹⁾

Af en testamentarisk Bestemmelse oprettet af C. H. Mangor og Hustru 12. Juli 1773 om, hvorledes der skulde forholdes bl. a. med Apoteket efter deres Død, fremgaar det, at Sønnen Elovius Mangor fra 1. Januar 1764 til ultimo December 1771 var Faderens Kompagnon i Apoteket.²²⁾

Elovius Mangor var født i København 16. Maj 1734, blev oplært i Farmacien og i 1760 eksamineret ved det medicinske Fakultet i København. 30. Marts 1764 fik han, efter Ansøgning derom af Faderen, Bevilling til at overtage Apoteket i »Den hvide Svane«, naar Faderen eller Moderen døde eller forinden vilde overdrage ham det, eller hvis det paa anden Maade blev ledigt.²³⁾ Han overtog dog aldrig Apoteket som Ejer men var som nævnt i 8 Aar Faderens Kompagnon. 2. August 1771 købte han ved Auktion en Salpeterfabrik paa Christianshavn (» i Prinsensgade bag Vor Frelsers Kirke«) for 5700 Rdl. og fik Skøde paa den 6. December s. A. Kort efter optog han et Laan paa 7800 Rdl. hos Københavns Brandforsikring mod første Prioritet

og mod, at hans Fader kautionerede for de 2100 Rdl., med hvilke Laanet oversteg Købesummen. Herved og vel ogsaa paa Grund af for ringe Omsætning paadrog Mangor sig større Forpligtelser, end Værket kunde bære; i Løbet af 1773 skaffede han sig Laan paa Vekselsobligationer, og Apoteker Mathias Hagen paa Kong Salomons Apotek paatog sig Kautionsforpligtelser til et Beløb af 5200 Rdl. Elovius Mangor kunde stadigt ikke klare sig, og 6. Oktober 1773 lod han da bortføre en Del af sit Gods og sine Effekter fra Fabriken og forsvandt efterladende alle Døre aabne. Efter at have ventet nogle Dage og efter forgæves at have henvendt sig om Raad og Hjælp hos Apoteker C. H. Mangor meldte Fuldmægtigen paa Fabriken, Filip Nielsen, Sagen til Skifteretten, der tog Boet under Fallitbehandling. (Om de Vanskeligheder, der herved opstod for Apoteker Hagen, se S. 544—45). 28. Januar blev den Mangors Fallitbo tilhørende Gaard og Fabrik udbudt til første Auktion.

Elovius Mangor blev senere Lektor i Fysik, Kemi og Mineralogi samt Inspektør ved Bjergseminariet i Kongsberg, fra hvilken Stilling han efter Ansøgning afskedigedes fra Juni 1799. Han levede derefter som Pensionist hos sin Søn, Apoteker Johan Peter Mangor i Rønne, hvor han døde 26. September 1817. — Han blev 16. Juli 1773 gift i København med Jfr. Marie Dahlstrøm; hun døde i Rønne 27. Juni 1822, 75 Aar gl.

JOHANNES ANDREAS MÜHLENSTETH.

Født 1746 i Vejle, S. a. Apoteker Hans Christian Mühlensteth og Marie Hansen Warmark, død 11. Januar 1819.²⁴⁾

Gift 15. Maj 1782 i København med Jfr. Maria Christina Bruun »fra Frederiksberggade«; død 5. April 1829, 75 Aar gl.²⁴⁾

Efter i 1761 at have taget Examen Artium blev han Discipel paa Hof-Apoteket i København; efter 2 Aars Forløb rejste han hjem for efter Faderens Død at bestyre Apoteket for sin Moder i 3 Aar; derefter konditionerede han paa Viborg Apotek i 5 Aar og derefter paa Hof-Apoteket i København. 31. August 1773 indstillede han sig til Eksamen og »fremlagde de bedste Testimonia saavel om hans gode Forhold som Dygtighed i Videnskaben«; han »svarede meget vel til alles Fornøjelse paa de forelagte Spørsmåle, saa at hand uden Betænkning kan tillades at forestaae et Apotheque«. Eksaminatorerne var Professorerne Kratzenstein og M. Saxtorph samt foran omtalte Apo-

teker Elovius Mangor. I 1775 ansøgte Mühlensteth om Bevilling som Apoteker i Viborg i da afdøde Apoteker C. L. Capps Sted, men Ansøgningen derom blev afslaaet 22. Februar s. A. (jfr. S. 73).

I 1781 købte han Svane-Apoteket i København af C. H. Mangor og skulde i Følge Kontrakten overtage det til Januar 1782. Forinden ansøgte han om Tilladelse til at flytte Apoteket til den af ham købte Gaard paa Østergade, »som et Sted, der er bedre skikket til et Apoteks Indretning og mere bekvem for Publikum«;²⁶⁾ efter Magistratens anbefaling (dat. 25. Juli 1781) blev hans Ansøgning bevilget. Ejendommen paa Østergade, den samme Grund hvor den nuværende Apoteks-ejendom findes, købte han af Livmedikus Urban Bruun Aaskov for 13000 Rdl. D. C.; den var ejendommelig derved, at Ejendommens Port var Indgangen til den lange smalle Gyde »Peder Madsens Gang«, der førte fra Østergade til Grønnegade. I 1661 boede Axel Sehested i Gaarden, 1689 ejedes den af Hørkræmmer Mathies Jensen. Ved Auktion 29. September 1717 købte Raadmand Rosenberg Gaarden; han tilkøbte et Hus i »Peder Madsens Gang«, rev det ned og indrettede sig Stald og Baggaard paa dets Plads; den saaledes udvidede Ejendom solgte Rosenbergs Enke Kirstine Lindegaard 20 Aar senere til Skræder Johan Nikolaj Godenius for 2600 Rdl. Croner; hans Enke Elisabeth skødede 1747 Ejendommen til Kommandørkaptajn Frederik Günthelberg; Kobesummen var nu stegen til 6757 Rdl. kurant; Günthelbergs Enke, Anna Kirstine Judicher, giftede sig med Generalkrigskommissær Alexander Ross, der 22. Juni 1776 skødede Gaarden til Livmedikus Aaskov, som 5 Aar senere solgte den til Mühlensteth; denne fik Skøde derpaa 12. December 1781.²⁷⁾ 14. November s. A. havde Mühlensteth ansøgt om Bevilling til Apoteket; denne udstedtes 2. Januar 1782. Det nye Apotek blev fuldført og taget i Brug samme Aar, hvilket fremgaar af Apotekets daværende Visitatsprotokol, hvori skrives:

1782 den 3. Oktober blev det nye Svaneapotek visiteret og befandtes alle Medicamenta, Simplicia og Composita i fuldkomneste og bedste Stand. Dat. ut supra.

Kratzenstein.

Tode.

Abildgaard.

Mühlensteth var Assessor pharm. i Collegium medicum og fortsatte som saadan, ved Beskikkelse af 13. Maj 1803, i det nyoprettede kgl. Sundhedskollegium; allerede 8 Dage senere fratraadte han som Assessor, da han overdrog Apoteket til efterfølgende Apoteker og »bo-

satte sig paa Landet.«²⁸) Ved Kancelliordre af 20. Juli 1790 var Mühlensteth og Livmedikus Guldbrand i Odense for at visitere det derværende Løve-Apotek, over hvis daarlige Forfatning under Apoteker Jacob Holms Ledselse der var klaget til Kancelliet (jvf. S. 50).

J. A. Mühlensteth købte i 1795 Ejendommene Store og Lille Tuborg paa Strandvejen ved Hellerup; Lille Tuborg udlejede han og solgte den 1799; Store Tuborg indrettede han til Lystejendom og beboede den til 1801, da han solgte den.²⁹)

Apoteker Mühlensteth var i 1783 Genstand for Offentlighedens interesserede Opmærksomhed, da han som den første her i Landet efterlignede Brødrene *Montgolfiers* Forsøg med Luftballoner. 5. Juni 1783 opsendte disse deres første Ballon (af Lærred, foret med Papir) fyldt med varm Luft; 19. September opsendte de en større fra Versailles, og i Mellemtiden havde Fysikeren *Charles*, 27. August, opsendt en kugleformet Ballon (af Silketøj) fyldt med Brint; 27. December udførte Mühlensteth sit Forsøg i København. »Berlingske Tidende« giver 5. Januar 1784 følgende Beskrivelse af denne Begivenhed:

»Endelig har man ogsaa her seet den berømte Montgolfierske Maskine. I Løverdags den 27de December anstillede Hr. Apotheker Myhlenstedt et lykkeligt Forsøg med den brændbare Lufts Kraft til at hæve Legemer i Vejret. Hans Maskine var af fernisseret Silketuft, 3 Alen lang, 2½ Cubik i Bredden, altsaa en Cylinder. Den indeholdt 23 cubiske Fod inflammabel Luft, hvormed den blev opfyldt i mindre end 10 Minuter. Da den var opfyldt, og begyndte at hæve sig i Veiret, vilde man holde den tilbage med en Strikke; men dens Kraft var saa stor, at Strikken eller Snoren brast. Den hævede sig strax høit, men den maatte vige for en temmelig stærk Vind, som i en fem Minuter førte den omtrent over Christiansborg Slot, det er 14 eller 1500 Fod fra Hr. Myhlenstedts Gaard, hvor den gik op. Den syntes da at være 100 Fod over Sløttet. Den gik derpaa stedse stigende høiere og høiere, hen imod Vesten, til man aldeles tabte den af Syne. — Det bør anmærkes til Hr. Myhlenstedts Roes, at hans Beskedenhed, uagtet dette Forsøg fulgte paa mange foregaaende retskafne Experimenter, var saa stor, at han havde skiult sit Forsæt med at anstille dette, saa nøie, at ingen vidste deraf, førend man saa den svæve hen over Staden. Ventelig har denne kyndige Chymikus dermed villet forekomme den Ubehagelighed, man har erfaret i Amsterdam og flere Stæder, ved at see en stor Mængde Mennesker samlede af den billige Nysgierrighed, at ville see noget stort, da det første betydelige Forsøg dog er underkastet saa mange tilfældige Hindringer, at deres Forventning let kunde blive uopfyldt. Dette første saavidt vi ville troe, her anstillede virkelige Forsøg, geraader altsaa Hr. Myhlenstedt til megen virkelig Ære. — I Dag er den endnu ikke fundet; uagtet Rygtet siger, at den skal være seet ved Kiøge, der, som man veed, ligger 4 Mile fra Kiøbenhavn.«

FREDERIK GERHARD VOSS.

Født i København 28. Marts 1780, S. a. Renteskriver, Kammerraad Johan Friedrich Voss og Ellen Marie Bortmann;²⁵⁾ død ?

I 1798 tog han Examen Artium og studerede derefter Kemi og Farmaci, idet han samtidigt erhvervede sig praktisk Øvelse paa Frederiks Hospitals Apotek, indtil han 21. August 1800 indstillede sig til farm. Eksamen, som han bestod med enst. Laud.²⁵⁾ Han købte Svane-Apoteket i København af Mühlensteth og fik Bevilling dertil 14. Januar 1803³⁰⁾; Købesummen angives til 40000 Rdl.; allerede Aaret efter solgte han Apoteket til N. J. Stolpe. Hans senere Skæbne er ukendt.

NICOLAI JØRGEN STOLPE.

Født i København 1775, S. a. Urtekræmmer Johan Heinrich Stolpe og Maren Sørensen, død 15. November 1816 (efter 10 Dages Sygeleje).

Gift med Marie Cathrine Worgaard, død 8. Juni 1816.

Fra Maj 1791 til Maj 1797 var han Discipel paa Helsingør Apotek, konditionerede smst. i 3½ Aar og var derefter Medhjælper paa Hof-Apoteket i København, indtil han 20. Februar 1802 indstillede sig til farm. Eksamen, som han bestod med enst. Laud.²⁵⁾ 28. April 1804 fik han Bevilling til Svane-Apoteket i København, som han havde købt af Voss for 32000 Rdl. Fra April 1812 til Juni 1813 var Stolpe Interims-Assessor i Sundhedskollegiet i Gottfried Beckers Forfald og var derefter fra 9. Juli 1813 til sin Død surnumerær (fjerde) Assessor.

1. Maj 1816 udstedtes en kgl. Resolution, hvorved tillodes, at Stolpe fik Privilegium paa at indrette et kemisk Laboratorium i sin Ejendom paa Hj. af Falkoneralleen og Gl. Kongevej for derfra at forsyne saavel sit eget som andre Apoteker; han maatte dog ikke have nogen »Destillermaskine.«³¹⁾

I 1816 optog han cand. pharm. Lauritz Terpager Hagen som Interessent i Apoteket; Kontrakten oprettedes 30. August (tinglæst 11. November s. A.). Stolpe solgte i Følge denne den halve Del af Gaarden Mtr. Nr. 71 paa Østergade og af Huset Mtr. Nr. 303 i »Peder Madsens Gang« med Apoteksprivilegium, Inventar, Varer, Materialier m. v. til Hagen for 39300 Rdl. N. V.³²⁾ Ret længe kom dette Kompagniskab ikke til at bestaa, da Stolpe døde i November s. A.

Af Skifte-Kommissionens Protokol i Stolpes Fællesbo (optagen 23. November 1816) fremgaar det, at der i Apoteket var 2 Medhjælpere:

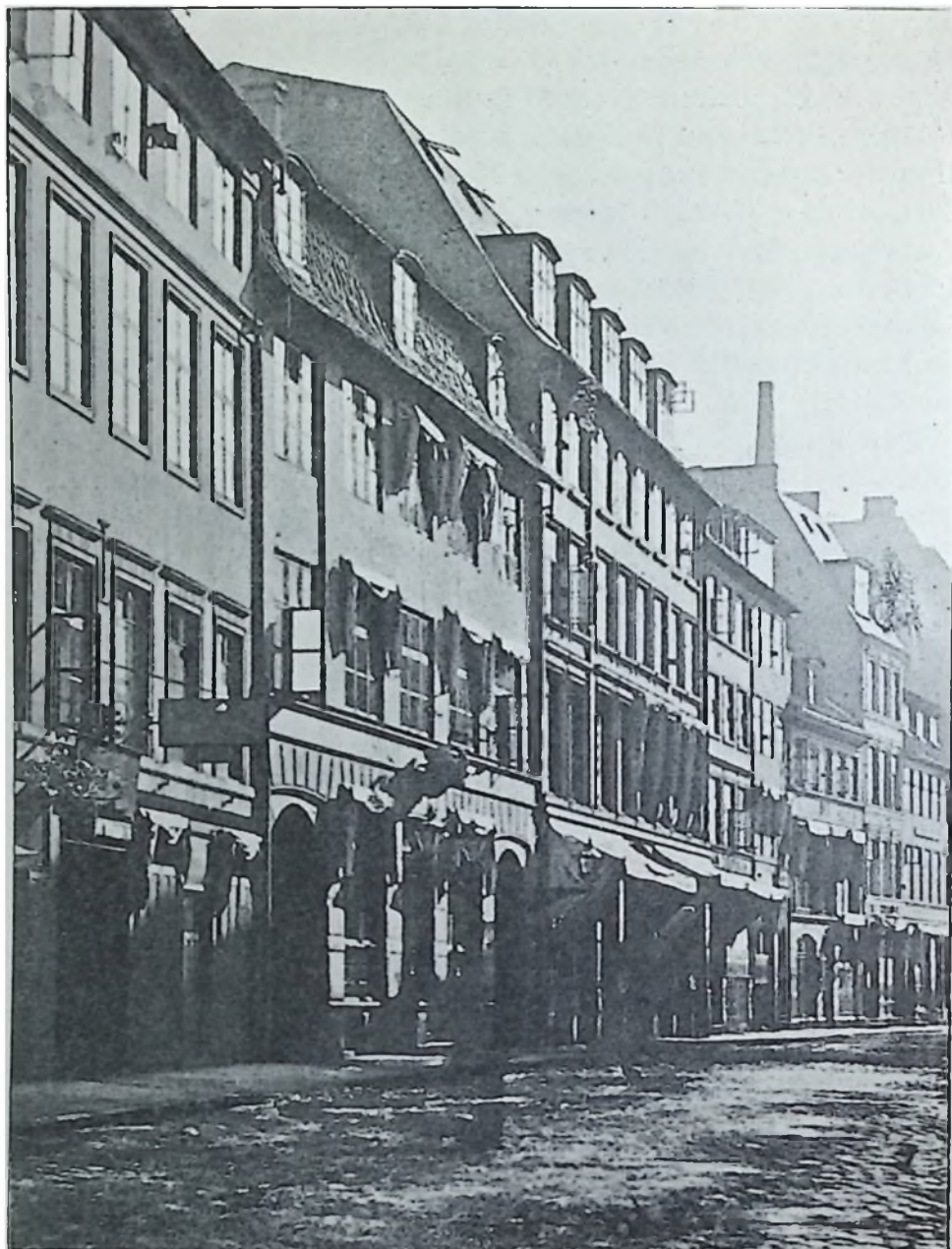
Henrik Gerner Helm (senere Apoteker i Hobro) og Christen Stillesen (senere Apoteker i Drammen), som hver fik 400 Rdl. N. V. om Aaret, 50 Rdl. N. V. i Nytaarsgratiale samt fri Kost og Logis; desuden 5 Disciple: T. J. G. S. Baagøe, »som til næste Nytaar skal dimittere« (senere Apoteker i København, Svane-Apoteket), Carl Christian Borup (senere Apoteker i Nykøbing p. Mors), Jens Valentin Arentzen (senere Apoteker i Skive, Mariager og Randers), Lassen Prøvesteen Gad (senere Apoteker i Sæby J. og Sæby Sj.) og Christen Schifter Holm (senere Apoteker i København, Frederiks Hospitals Apotek); de havde kun fri Kost og Logis samt tildels Vask.

Den Fællesboet tilhørende Halvdel af Ejendom og Apotek blev i 1818 udbudt til Salg ved Auktion (afholdt 27. Juli, 17. August, 7. September og 14. December). I Auktions-Bekendtgørelsen meddeles, at Ejendommen bestod af et 5 dobbelt Fags Forhus, Grundmur til Gaarden, dels Grundmur og dels Bindingsværk til Gaarden. Paa Loftet Materialkamre. I Sidehuset til »Peder Madsens Gang« et lidet Laboratorium og Materialkamre. I Baghuset et Laboratorium med 3 Destilleroevne, 2 Kobber-Destillerpander og en Jernkasse med Plader »til at temporere Mediciner«. Bygningen var forsikret i Stadens Brandkasse for 31000 Rdl. Sølv.²³⁾ Køberen blev ovennævnte L. T. Hagen, der siden Stolpes Død havde ledet Apoteket paa saavel egne som Boets Vegne.

LAURITZ TERPAGER HAGEN.

Født i København 17. April 1791, S. a. Vinhandler Haagen Hagen og Caroline Høyer, død i København 10. Oktober 1873.

Efter at være undervist privat i sit Hjem, blev han 15 Aar gl. sat i Lære paa Svane-Apoteket i København i 5 Aar og konditionerede derefter smst., indtil han i 1816 blev Medejjer af Apoteket; 1. Februar 1814 bestod han farm. Eksamen med enst. Laud.²⁵⁾ Da han i 1816 blev Stolpes Kompagnon, indskød han som nævnt 39300 Rdl. N. V. i Firmaet; den Stolpes Dødsbo tilhørende Halvdel af Apotek og Ejendom købte han paa Auktionen for 16690 Rdl. Sølv. 26. Marts 1819 fik han Bevilling som Apoteker. I 1825 solgte han Apoteket til T. J. G. S. Baagøe og boede derefter som Partikulier i København til sin Død. Schumacher omtaler Hagen som botanisk interesseret uden dog at give nærmere Forklaring.²⁴⁾

Østergade med Svane-Apotekets Ejendom.
Porten tilvenstre i Ejendommen var Indgangen til »Peder Madsens Gang».
(Efter Fotografi fra 1860'erne).

Salget af Apoteket bekendtgjorde Hagen i Berlingske Tidende for
12. September 1825 paa følgende Maade:

»I Anledning af Salget af Svane-Apoteket her i Byen til Hr. J. S.

Baagøe, skylder jeg at aflægge det ærede Publikum min ærbødige Tak for den Tillid, hvormed det hædrede mig i den Tid, jeg bestyrede Apoteket, og er det mig en Glæde at kunne anbefale Hr. Baagøe, som en værdig Efterfølger, der forener Evne med Villie til at holde sit Apotek i tilbørlig Stand forsynet med gode Lægemidler, da han i en Tid af 14 Aar har assisteret ved Apotekets Forretninger og i Udførelsen af disse erhvervet sig min fuldkomne Tillid og mit Venskab.

Kiøbenhavn den 10. September 1825.

L. T. Hagen.«

THERKEL JOHANNES GOTTLOB SCHØNBERG BAAGØE.

Født i Roskilde 31. Juli 1798, S. a. Præst ved Domkirken Peder Rasmussen Baagøe og Christine Schönberg, død i København 26. November 1837.

Gift 1) i Odense 31. Juli 1828 med Petrine Octavia Hein, D. a. Ritmester Knud Gerhard Hein og Sophie Magdalene Jørgensen, født 23. Oktober 1807 i Skelskør, død 20. Februar 1831.

2) i Randers 3. September 1833 med Hedevig Charlotte Andresen, født i Randers 15. Juli 1807, D. a. Konsistorialraad, Sognepræst Christoffer Otto Andresen og Christiane Holmer, død 20. Februar 1886.

Indtil sit 12. Aar undervistes han i Skolekundskaber af sin Fader og kom derefter til Svogeren Pastor Haar i Himmelov, der underviste ham i 2 Aar; da han derpaa bestemte sig til Apotekerkunsten, »hvor-til han bedre fandt sig oplagt«, kom han 1812 i Lære paa Svane-Apoteket i København.²⁵⁾ Han var Discipel i 5 Aar og konditionerede derefter som Medhjælper paa samme Apotek, indtil han i 1825 overtog det som Ejer; 1. Maj 1818 bestod han farm. Eksamen med Laud. Købesummen for Apotek og Ejendom var 48000 Rdl. Solv; Bevilling fik han 23. August 1825, og Skødet udstedtes 23. Januar 1826.

Efter Baagøes Død 12 Aar efter Overtagelsen af Apoteket fortsatte hans Enke dettes Drift indtil 1. Januar 1849, da Apoteket overtoges af efterfølgende Apoteker Alfred Nicolai Benzon. Fra 1837 til 1844 bestyredes Apoteket af cand. pharm. Frederik Ludvig Erasmus Laub (se »Ringe Apotek«) og derefter indtil 1. Januar 1849 af cand. pharm. Christian Frederik Jacobsen (se »Augustenborg Apotek«).

ALFRED NICOLAI BENZON.

Født i Stubbekøbing 4. December 1823, S. a. Købmand, Agent Lorenz Jacob Benzon og Kirstine Hansen, død i København 19. December 1884.

Gift 17. Juli 1849 med Anna Dorothea Vilhelmine Østergaard, født 20. Juli 1823, D. a. Økonomiforvalter i Aalborg Peter Larsen Østergaard og Anna Britta Holmstrøm, død i København 25. Juli 1893.

I 1838 blev han Discipel paa Hof-Apoteket i København og tog

Alfred Nicolai Benzon.

1845 I farm. Eksamen (Laud.); konditionerede efter Eksamen hos Hofapoteker Rüdell i Kiel og arbejdede derefter et Par Aar i en stor Drogeriforretning i Hamborg; herfra drog han til Bonn, hvor han ved det derværende Universitet studerede Farmakognosi. I 1848 købte han Svane-Apoteket i København af Baagøes Enke for 70,000 Rdl., overtog det 1. Januar og fik Bevilling 1. Februar 1849; Apoteket drev han til sin Død, hvorefter det overgik til Sønnerne Alfred og Otto Benzon, de nuværende Indehavere. 6. November 1882 fik han Bevilling til at oprette et Filialapotek i Thors-

havn paa Færøerne; det blev selvstændigt fra 1. Februar 1899 (se »Thorshavn Apotek«).

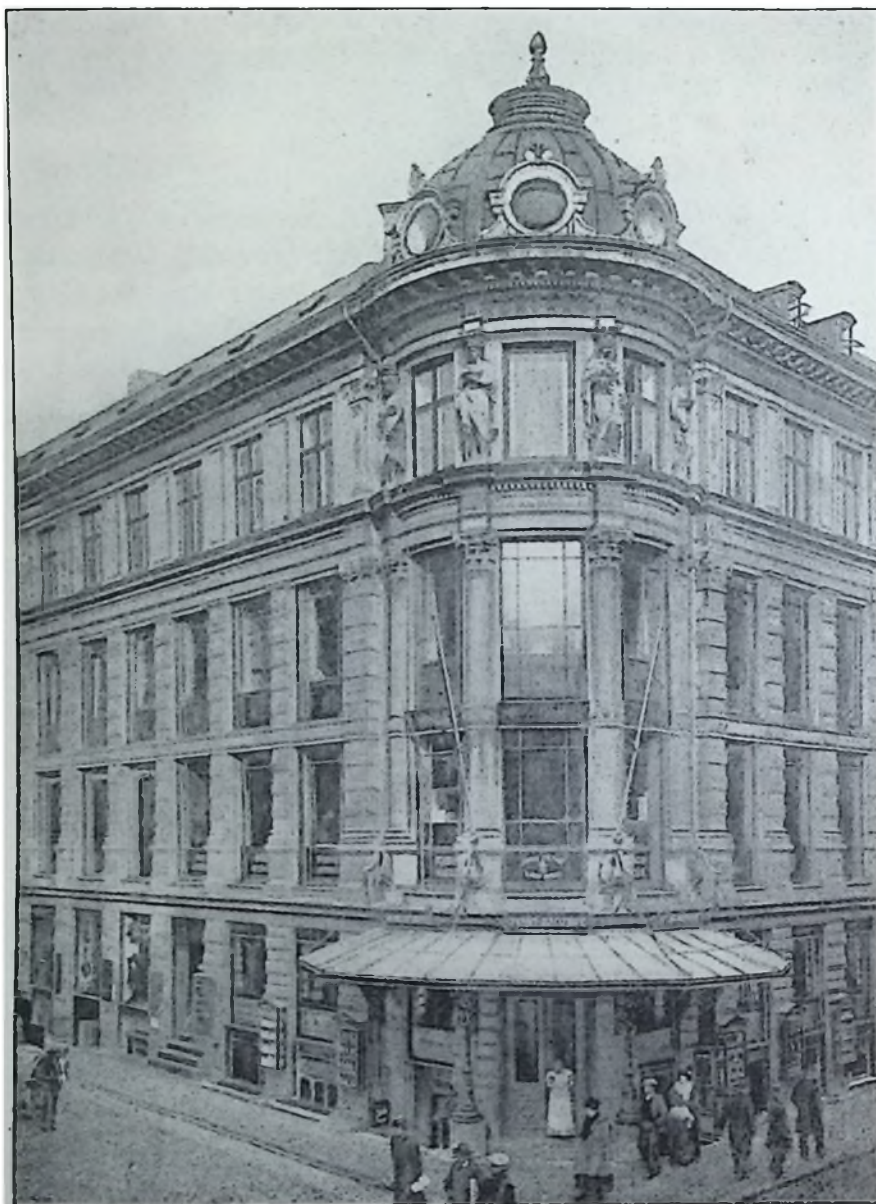
Samme Aar Alfred Benzon overtog Svane-Apoteket, begyndte han en En-gros Handel med Droger, Kemikalier og Materialvarer, der til at begynde med havde Lokaler og Lager paa 2den Sal og paa Lofterne i Apoteksejendommen. 1863 købte han en faa Aar tidligere anlagt Anilinfabrik i Ejendommen »Sophiehaab« ved Kalvebodstrand og hertil flyttedes nu En-gros Handelen samt indrettedes Fabrik for farmaceutiske, kemiske og tekniske Artikler. Paa samme Grund ligger stadig Firmaet »Alfred Benzon«s Fabrikker og Lager efter i Aarenes Løb at være meget betydeligt udvidede saavel i hans egen Levetid som navnlig under de nuværende Indehavere, specielt i Aarene 1900, 1908 og 1913. (En udførlig Redegørelse herfor findes i Brochuren: »Firmaet Al-

fred Benzon. Grundlæggeren og Virksomheden. 1849—1884—1909«. København 20. December 1909.). — 1864 etablerede han »Østergades Materialhandel« i Kælderen under Apoteket, og i 1877 (efter Ejendommens Ombygning) etableredes »Teknisk Materialhandel« i Stueetagen i Ny Østergade. 1873 indrettede han paa 3die Sal (Kvisten) i Apoteksejendommen en særlig homøopatisk Afdeling; i 1885 indrettedes »Homøopatisk Apotek« i Stueetagen i Ny Østergade.

Fraset forskellige mindre Ombygninger og Udvidelser henlaa Svane-Apotekets Ejendom i det væsentligste, som den i 1782 indrettedes af J. A. Mühlensteth, indtil 1877. Dette Aar blev »Ny Østergade« anlagt som en mere tidssvarende Afløser af »Peder Madsens Gang«, og til dette Brug eksproprieredes Ejendommen Nr. 20 paa Østergade samt den Del af Apoteksejendommen (Nr. 18). der laa over Porten. Alfred Benzon købte nu Apotekets Naboejendom i »Peder Madsens Gang« og opførte paa denne Grund den nuværende Hjørneejendom (Østergade Nr. 18, Ny Østergade Nr. 2—4). Under Ombygningen var Apoteket, Materialhandelen og Firmaets Kontor i den anden Hjørneejendom til Ny Østergade, og 11. Oktober 1877 aabnedes det nye Apotek, der efter sin Tids Fordringer var meget smukt og moderne indrettet; Laboratoriet indrettedes i Kælderen, Materialkælderen under Gaarden; Urte- og Materialkamre indrettedes i øverste Etage og stod ved Elevator i Forbindelse med Officinet.

Alfred Benzon var foruden at være en meget dygtig Forretningsmand tillige overordentlig naturvidenskabeligt interesseret og drev særlig farmakognostiske og botaniske Studier. Han efterlod sig forskellige store og kostbare Samlinger, dels af zoologisk og botanisk Art, dels Mineralier, Oldsager og Mønter. Efter hans Død udtog efter hans Ønske de forskellige Musæer af disse Samlinger, hvad de kunde benytte til Komplettering; den farmakognostiske Samling blev skænket til Universitetets botaniske Musæum og overgik herfra senere til den farm. Læreanstalt. — Han var Medarbejder ved »Pharm. Tidende«s første Aargange (1ste Aargang udkom i 1861) og skrev her bl. a. en Række Handelsberetninger samt Oversigter over Drogehandelens og over Kemiens Historie. Fra 1849—50 og 1852—54 var han Formand i »Den pharm. Forening«, fra 1865—84 Revisor i »Botanisk Forening«, var i nogle Aar (omkring 1870) Censor (i Botanik) ved farm. Eksamen og var i 1872 Medindbyder til Oprettelsen af »Fonden til det pharm. Studiums Fremme«. — Ved Siden af den faglige Virksomhed udførte Alfred Benzon et stort Arbejde som Medlem af forskellige Komiteer og

Kommissioner; han deltog i Arbejdet for Uddybning af Kalvebodstrand og i Diskussionen om Toldforholdene og var Konsulent for

Svane-Apothekets Ejendom paa Østergade efter Ombygningen 1877.

Toldbestyrelsen ved Toldtariffens Forandring; var Medlem af Bestyrelsen for Industriforeningen (1859—75) og Bestyrelsesmedlem i Ak-

tieselskaberne »Kastrup Glasværk« (1873 til sin Dod) og »Zoologisk Have«. ³⁵⁾

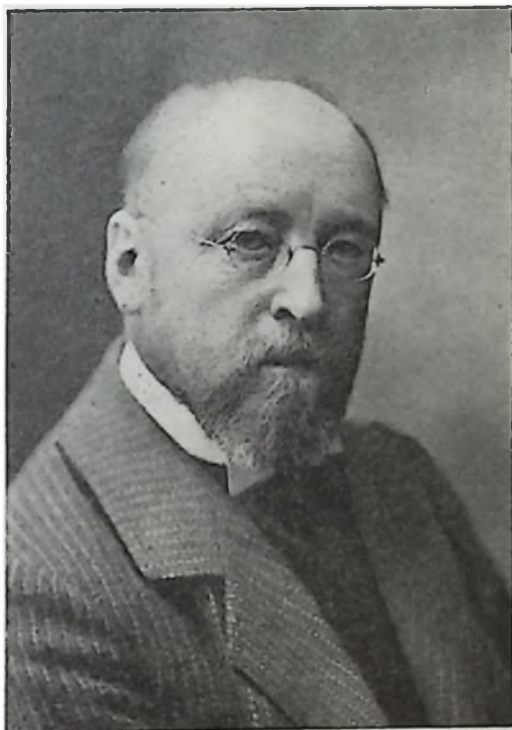
1873 udnævntes han til Ridder af østr. Franz Josephs Orden, 1. Januar 1874 til Ridder af Dannebrog. Hans Enke blev 3. Marts 1885 udnævnt til Etatsraadinde.

BØJE PETER LORENZ ALFRED BENZON.

Født i København 17. Januar 1855, S. a. Apoteker, Fabrikejær Alfred Nicolai Benzon og Anna Dorothea Vilhelmine Østergaard.

Gift 26. Maj 1888 med Johanne Bissen, født i Rom 4. Juli 1862, D. a. Billedhugger, Professor Christian Gottlieb Vilhelm Bissen og Johanne Vilhelmine Michelsen.

Blev Student 1873 (Haderslev Læreres Skole), Discipel paa Svane-Apoteket i København fra Sommeren 1873, cand. phil. 1874, tog Medhjælpereksamen ved Københavns Stads-lægeembede Juli 1875 (I Kar.); konditionerede derefter paa Løve-Apoteket i Nykøbing p. F. August—December 1875 og tog farm. Kandidateksamen 1877 I (Laud.). Efter Eksamen

B. P. L. Alfred Benzon.

kastede han sig over forskellige Studier, bl. a. af Kemi (ved polyteknisk Lærestalt) i Forbindelse med udenlandske Fabriksbesøg, af Handelsvidenskab og Kunst; han gik paa Krøyers Tegneskole, blev Maler og udstillede i flere Aar paa Charlottenborg.

Efter Faderens Død overtog han sammen med Broderen C. O. V. Benzon 20. December 1884 Svane-Apoteket i København og Firmaet »Alfred Benzon«; Bevillingen til Apoteket udstedtes for begge i Forening 31. Januar 1885; 30. Juni s. A. udstedtes Bevilling til Fial-Apoteket i Thorshavn.

Apoteker Alfred Benzon har i Aarenes Løb været Indehaver af en lang Række baade offentlige og private Hverv, saavel inden- som udenfor Farmacien. I 1892 valgtes han til Medlem af Bestyrelsen for »Danmarks Apotekerforening« og har siden 1894 været denne For- enings Formand. Han blev Medlem af Apotekerkommissionen (af 1894), af Medicinalkommissionen (af 1909), af Veterinærtakst-Kom- missionen (af 1916), af Giftlovkommissionen (af 1916) og af en 29. Ja- nuar 1917 nedsat Kommission, der skulde udarbejde Forskrifter for Opbevaring af brandfarlige Vædsker; Mæglingsmand i den farm. Vold- giftsret; Medlem af Bestyrelsen for »Fonden til det pharm. Studiums Fremme« (siden 1897). Var Jurymedlem i den kemiske Gruppe ved den nordiske Industriudstilling i København 1888 og under Krigen 1914—18 fabriks- og handelskyndig Raadgiver for Justitsministeriet og Industriraadet i kemisk-farm. Spørgsmaal.

Fra 31. Marts 1896 til s. D. 1908 var Alfr. Benzon Medlem af Kø- benhavns Borgerrepræsentation (valgt paa »Borgerlisten«, men til- hørende den liberale Opposition). — I 2 Aar, fra Valget 3. April 1901 til Valget 16. Juni 1903, var Alfr. Benzon Medlem af Folketinget som Repræsentant for Københavns II Valgkreds. 12. Marts 1903 blev han af Folketinget valgt til Medlem af Havneraadet i København; senere sta- digt genvalgt, ogsaa efter Havnebestyrelsens Omordning ved Lov af 25. April 1913, beklæder han endnu denne Stilling. — Af de talrige Hverv, der iøvrigt i Aarenes Løb er blevet varetaget af ham, skal an- føres: Formand i Akts. De forenede Bryggerier, i Akts. Skandinavisk Gummi-Compagni, Odense, i Akts. Nordisk Benzin Compagni og i Akts. Nordisk Plombefabrik; Bestyrelsesmedlem i Den kgl. Porcel- lænsfabrik, Akts. Fajancefabriken Aluminia, Akts. Em. Z. Svitzers Bjergningsentreprise, Akts. Kastrup Glasværk, Privatbanken i Køben- havn, Akts. De forenede Gummi- og Luftringe Fabriker (Schjønning & Arvé), Akts. Nordiske Kabel- og Traadfabriker, Dampskibs-Aktiesel- skaberne »Mercur«, »Vulcan« og »Øresund« samt »Dansk Skattebor- gerforening«; endvidere Repræsentantskabs-Medlem i »Københavns Brandforsikring« og i Industriforeningen.

Blandt Apoteker Alfr. Benzons mange Interesser maa som en af de største nævnes hans Interesse for Sport, navnlig Sejlsport. Han har deltaget i Kapsejladser, bl. a. ogsaa i de store udenlandske Regattaer i England og Tyskland, siden 1872 og har konstrueret adskillige Kap- sejlere, hvoraf flere har været Toppen i deres Klasse i Skandinavien; i en lang Aarrække var han Næstformand i Bestyrelsen for »Kgl.

dansk Yachtklub«. I 1906 deltog han i den internationale Sejlsport-Maalekonference i London, hvor der vedtoges internationale Maale-regler, saa godt som udelukkende baserede paa af ham i 1903 foreslaaede. — Som Paaskønnelse af hans Fortjenester af Sejlsportens Udvikling udnævnte Kejser Wilhelm II ham i 1903 til Ridder af den preuss. Kroneorden (III Kl.). — —

Han har skrevet »Om Opium«, »Om Maltekstrakt« (1886), »Om Sterilisation af Forbindstoffer, specielt af Jodoform og Jodoformgaze« (1892) samt talrige Afhandlinger om Yachtmaalesagen. — I 1920 skænkede han en H. C. Ørsted Buste til den farm. Lærestalt.

Blev 28. Juli 1894 udnævnt til Ridder af Dannebrog, 21. Maj 1913 til Dannebrogsmænd, 3. September 1919 til Kommandør (II) af Dannebrog.

— — —

I Fællesskab har Brødrene Alfred og Otto Benzon stiftet følgende Legater: 7. Januar 1895 oprettedes til Minde om Forældrene »Alfred Benzon og Hustru Etatsraadinde Vilhelmine Benzons Legat for trængende Pharmaceuter«; Legatet bestyres af det pharm. Understøttelses-selskab, og Renten uddeles i 4 aarlige Portioner à 100 Kr. — I Anledning af 50 Aarsdagen for Faderens Overtagelse af Svane-Apoteket skænkede de 10000 Kr. til »Fonden for det pharm. Studiums Fremme«; Kapitalen bestyres som et særligt Legat »Alfred og Otto Benzons Ex-omenslegat«, hvoraf Renten uddeles i Portioner à 100 Kr. til Studerende ved farm. Lærestalt. Ved samme Lejlighed skænkedes 2000 Kr. til et nylig oprettet Benzons Familielegat. — I Anledning af deres 25 Aars Jubilæum i 1909 skænkede de 20000 Kr. til en Understøttelses-fond for gamle og svagelige Arbejdere paa Fabriken. (I 1887 havde Etatsraadinde Vilhelmine Benzon oprettet et særligt Arbejderlegat).

CARL OTTO VALDEMAR BENZON.

Født i København 17. Januar 1856, S. a. Apoteker, Fabrikejer Alfred Nicolai Benzon og Anna Dorothea Vilhelmine Østergaard.

Gift 1) 25. April 1888 med Emma Eliza Hansen, født i København 2. Februar 1869, D. a. Højesteretssagfører Octavius Hansen og Ida Antoinette Wulff; Ægteskabet opløst 1898. (Hun gift 2) 1913 med Udenrigsminister Erik Scavenius).

2) 21. April 1901 med Ellen Lucinde Bramsen, født 17. Marts 1883,

D. a. Indenrigsminister, Geheimeetatsraad Ludvig Ernst Bramsen og Marie Sophie Catharine Schack.

Blev Student 1873 (Haderslev Læreres Skole), Discipel paa Svane-Apoteket i København fra Sommeren 1873, cand. phil. 1874, tog Medhjælpereksamen ved Københavns Stadslægeembede Juli 1875 (I Kar.) og farm. Kandidateksamen 1876 II (Laud.); cand. polit. 1878. 20. December 1884 overtog han sammen med Broderen Svane-Apoteket i København og Firmaet »Alfred Benzon« (se under B. P. L. A. Benzon).

C. Otto V. Benzon.

Han er ligesom Broderen ivrig Sportsmand og har som denne i Aarenes Løb varetaget adskillige Hverv. Er Medlem af Bestyrelsen for Københavns Telefon-Aktieselskab, for »The Siam Electricity Co., Ltd.« og for »The Jendarate Rubber Co., Ltd.«; er Ephor for »Det Capelske Pensionslegat«. Var tidligere Medlem af Bestyrelsen for Dampskibsselskabet »Vulcan« (1904—08), i 10 Aar Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab, Vicepræsident i Juryens kemiske Afdeling ved Udstillingen i Stockholm 1897, Medlem af Komitéen og Juryen ved Udstillingen i Paris 1900.

Formand for »Dansk Forfatterforening« (1909—12) og efter Regeringens Anmodning konst. Direktør for det kgl. Teater og Kapel i Sæsonen 1913—14.

Ved Siden heraf har Otto Benzon udfoldet en betydelig Virksomhed som dramatisk Forfatter. Han har skrevet følgende Værker, der paa en enkelt Undtagelse nær alle har været opførte paa det kgl. Teater: Surrogater (1882), En Skandale (1884), Tilfældigheder (1886), Provisorisk (1886), Sportsmænd (1891), Anna Bryde (1894), Moderate Løjer (1900), Forældre (1907), Frie Hænder (1908), Foraar og Efteraar (1913).

Paa Professor Georg Brandes' 65 Aars Fødselsdag 4. Februar 1907 skænkede Otto Benzon 25000 Kr. til et Forfatterstipendium = »Otto Benzons Forfatterlegat«. Om øvrige Legater se under B. P. L. A. Benzon.

Blev 20. Juni 1899 udnævnt til Ridder af Dannebrog, 7. November 1900 til Dannebrogsmænd, 9. April 1913 til Kommandør (II) af Dannebrog; Ridder af norsk Nordstjerne Orden (1897), fransk Æreslegions Ridderkors (1901), fransk »Officier de l'instruction publique« (1908).

NOTER OG HENVISNINGER

I E. Dams efterladte Samlinger fandtes vedrørende dette Apotek kun spredte Optegnelser.

- ¹⁾ Personalhistorisk Tidsskrift VIII R., 2. Bind (Zur Geschichte der Familie Herfurth. Von Ernst Wiedemann). Genealogisk Tidsskrift 1913, S. 73. Sveriges Apotekarhistoria, S. 64.
- ²⁾ Kbhvns. Diplomatarium III, Nr. 838, 839, S. 504—05.
- ³⁾ » » I, S. 736; II, S. 813.
- ⁴⁾ Kbhvns. Pantebog ⁹/₁₆, 1667—²/₁₆, 1680, Fol. 35, 51, 62.
- ⁵⁾ Kbhvns. Diplomatarium VI, S. 593.
- ⁶⁾ Nykøbing F. Bytingsprotokol Nr. 1, ¹¹/₁₁, 1665—²¹/₁₁, 1670, Fol. 20, 23.
- ⁷⁾ Fynske og smaal. Registre IX, 1670—80, Fol. 138.
- ⁸⁾ Sjæll. Registre XXV, Fol. 514—15.
- ⁹⁾ Archiv for Pharmaci og tekn. Chemi 1863, S. 553.
- ¹⁰⁾ Kbhvns. Diplomatarium III, S. 762.
- ¹¹⁾ Sjæll. Registre XLI, ¹⁹/₁₆, 1699—1700, Fol. 171—72.
- » » XLII, 1701—1702, Fol. 83—84, Nr. 70.
- ¹²⁾ Supplik-Protokol 1710, I Halvaar, 242.
- ¹³⁾ Sjæll. Registre XXXIX, 1696—97, Fol. 395, Nr. 200.
- ¹⁴⁾ » » 1719—21, Fol. 625—26.
- ¹⁵⁾ Indlæg i Sjæll. aabne Breve 141, ³/₁₆, 1715. J. G. Müller ansøgte ¹/₁₆, 1715 om at faa Bevilling til Løve-Apoteket i København. (Se S. 248).
- ¹⁶⁾ Skøde-Protokol 1728—32, Fol. 449—51. (Landsarkivet).
- ¹⁷⁾ Mandtaller vedrørende Kop-, Heste- og Karosseskat 1743 (Raadstuearkivet, Kbhvn.).
- ¹⁸⁾ Hoved Assurance Bog Litra A ved Københavns Brand Forsikrings Casse Contoir over Policer fra Nr. 1 til Nr. 500 incl. Fol. 405.
- ¹⁹⁾ Den Generale Opmaalings Bog med Grundtaxstens Beregning for Strand-Quarteer, fuldfærdiget Anno 1755 (Raadstuearkivet).
- ²⁰⁾ Sjæll. Registre LXIII, 1753—54.
- ²¹⁾ » » LIX, Fol. 1094—95.
- ²²⁾ Dokumenter i Skifte efter C. H. Mangor og Enke Anna Saur (Landsarkivet).

- 22) Sjæll. Registre 1764—66, Fol. 66—67, Nr. 138.
- 23) Vor Frue Kirkebog.
- 24) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
- 25) Supplik-Protokol 1781, II Halvaar, 7 H. A.
- 26) Farm. Tidende 1900, S. 10—11.
- 27) 2. Depart. Registr. 1803, Fol. 155, Nr. 662.
- 28) »Før og Nu«, VIII Aargang, 1922, S. 160—63.
- 29) 2. Depart. Registr. 1803, Fol. 12, Nr. 64.
- 30) Petersen: Den danske Medicinallovgivning. II, 1, S. 207.
- 31) Danske Statstidender 1816, 2/3, Nr. 74.
- 32) Den Viborger Samler, Nr. 77, 2/3, 1818; Nr. 11, 2/1, 1819. Aarhus Stiftstidende Nr. 7, 2/1, 1819.
- 33) J. Lind: Botaniserende Farmaceuter (Farm. Tidende 1915).
- 34) Biografier af Alfr. N. Benzon og Sønnerne Alfred Benzon og Otto Benzon findes bl. a. i »Dansk biografisk Haandleksikon« I, S. 115—117 (her andre Kildehenvisninger).

SØNDERBORG APOTEK

Den første kgl. Bevilling til at drive Apotek i Sønderborg udstedtes 4. August 1668 af Frederik III til Moritz Leuchter; denne havde inden dette Tidspunkt (siden 1653?) i en Del Aar drevet uprilegeret Apotekernæring der i Byen, og det er sandsynligt, at der ogsaa før hans Tid har været uprilegerede Apotekere bosiddende der. Schmidt anfører i sin »Taschenbuch« (se Side 594), at der i 1623 boede en Destillerer Johan Segers i Sønderborg, og at denne sandsynligvis ikke blot har destilleret Brændevin men ogsaa drevet Handel med destillerede Vande o. lign. I 1650 nedsatte den første Bartskeer, Samuel Brandt, sig i Byen, og han har sikkert været baade Læge og Apoteker. Nogle Aar i Forvejen havde den regerende Hertug Johan Christian søgt at faa et Apotek oprettet der i Byen, idet han 23. September 1647 gav Apoteker i Eckernförde Johannes Ermann Tilladelse til at oprette et Apotek i Sønderborg, men Bevillingen blev ikke benyttet.¹⁾

MORITZ LEUCHTER.

Død i Sønderborg 1677.

I sin Ansøgning (af 1668) til Kongen fortæller han, at han i mange Aar med ikke ringe Bekostning har holdt offentligt Apotek i Sønderborg og aarligt ofret meget paa dets Vedligeholdelse; da han kun havde en »slet Afgang« af Medikamenter, var han (af Hertugen?) blevet fritagen for alle borgerlige Skatter og Pligter; han bad nu Kongen om at faa disse Rettigheder stadfæstede samt om Tilladelse til at maatte sælge og udskænke Vin. Han fik sine Ønsker opfyldte, idet Bevillingen af 4. August 1668 gav ham Ret til alene at være Apoteker i Søn-

derborg med Fritagelse for borgerlige Skatter og Byrder samt Tilladelse til Handel med alle Slags »Gewürz« og Vine, rhinske, franske og deslige, mod heraf at erlægge den sædvanlige Told.²)

Schmidt fremsætter den Formodning, at Leuchter i sin Tid er bleven indkaldt som Apoteker af den sønderborgske Hertug, da Forsøget med Ermann mislykkedes, og først har søgt Kongen om Bevilling, da Slottet i 1667 kom under Kronen. I 1663 tog Leuchter Borgerskab i Sønderborg.

I sin Beskrivelse af Sønderborg Apotek (i »Taschenbuch« III, 1835) beretter Schmidt følgende om en gammel Skranke og Morter, der paa den Tid fandtes i Apoteket; ingen af Delene synes dog oprindeligt at stamme fra dette Apotek:

Es befindet sich hier freylich auf der Materialkammer ein kleiner Schrank, worauf die Jahrzahl 1645 ausgeschnitten ist, und im Laboratorio ein groszer Metall-Mörser von 1575; da aber keine Documente darüber vorhanden und Herzog *Hans* des Aeltern Name auf letzterem steht, der bekanntlich in Hadersleben residirte, so ist es wahrscheinlich, dasz derselbe dort in spätern Jahren auf einer Auction gekauft, oder auch von demselben seinem Vetter, dem Herzog *Hans* dem Jüngern, geschenkt worden, und auf diese Weise hierher gekommen ist. Ich habe wenigstens nichts weiter darüber finden können. *Curiositatis causa* führe ich die ganze Aufschrift des bemerkten Mörsers nach dem Original hier an:

HERE GOT GIF FREDEN IN DINEN LANDE.
 GELUCKE UNDE HEIEL TO ALLEN STANDE.
 GOT GAF GOT NAMM. DE NAMME DES HERN SI GEBENEDIET.
 HAN DER ELTER HARZICH ZU SCHLESWICH. ANNO M. D. LXXV.
 AUF DICH HERE TRW ICH.

HANS WILLERS.

Født 1640 i Flensborg, hvor Faderen var Købmand; død i Sønderborg 1723.

Gift med en D. a. Raadmand i Sønderborg Jacob Jensen. (I Ægteskabet var 7 Børn, hvoraf 3 døde ganske unge; den yngste Datter blev gift med efterfølgende Apoteker).

Efter at han havde faaet de fornødne Skolekundskaber, sendte Faderen ham til Hamborg, for at han der yderligere kunde øves i Regning og Skrivning, og satte ham derefter i Lære hos Raadsapoteker Christian Muth i Lybæk, hvor han afsluttede sin Læretid under Efterfølgeren Martin Ziegler. Derefter konditionerede han i Bingen a.

Rhein, Mengerringhausen, Rothenburg a. Neckar og vendte saa tilbage til Danmark, hvor han konditionerede i København, Nyborg, Nykøbing p. F. og Helsingør.

Da Leuchter døde i 1677 opholdt Willers sig i Flensborg og blev nu af Hertug Ernst Günther og Sønderborg Bys Magistrat kaldet til Apoteker i denne By. Han har sandsynligvis købt det af Leuchter efterladte Apotek med Varer etc., thi i det følgende Aar ansøgte han Kongen om at faa det Leuchter meddelte Privilegium som Eneapoteker i Sønderborg overført paa sig; dette bevilgedes og Ekstensionen udstedtes 22. Oktober 1678.²⁾ 3. Februar 1700 blev Bevillingen stadfæstet og tilføjedes samtidigt en Bestemmelse om, at en af hans Arvinger, som har lært Apotekerkunsten og er kendt dygtig, maatte blive hans Efterfølger.³⁾

1681 tog Willers Borgerskab i Sønderborg; 1682 købte han for 300 Rdl. af Hertug Ernst Günther et Hus, hvori han indrettede Apoteket; denne Ejendoms Beliggenhed er det ikke lykkedes at udfinde; heri var Apoteket indtil 1810, da det flyttedes til »Hertug Ernst Günthers Palæ« (se senere). 1685 købte han for 50 Rdl. Haven ved »der Wasserstelle« af Raadsherre Mathias Jebsen. 1691 blev han udnævnt til Kirkeværge.

I 1705 ansøgte han om, at hans Medhjælper og Svigerson Paul Paulsen maatte overtage Apoteket efter ham og nyde de samme Rettigheder, og 28. November s. A. udstedtes Bevillingen for denne. I 1712 blev der oprettet en Købe- og Overdragelseskontrakt mellem dem, i Følge hvilken Willers overlod Svigersønnen Apoteket for 600 Rdl. Cour.

PAUL PAULSEN.

Død i Sønderborg 1725.

Gift 1705 med Anna Willers, D. a. Apoteker Hans Willers; Bevilling til »Haus-Copulation« udstedtes 9. Oktober 1705.⁴⁾

Han havde konditioneret paa forskellige tyske Apoteker og derefter i 3 Aar paa Hof-Apoteket i København, inden han blev Medhjælper paa Sønderborg Apotek; han var eksamineret ved det medicinske Fakultet i København og havde faaet det Testimonium at være dygtig til at forestaa et Apotek. I 1712 overtog han som ovenfor nævnt Sønderborg Apotek, hvortil Bevillingen var given 28. November 1705.⁵⁾

Efter hans Død fortsatte Enken Apotekets Drift med Provisor. Ved Christian VI's Tronbestigelse ansøgte hun om Tilladelse til vedvarende at maatte fortsætte Apotekets Drift med en dygtig og eksamineret

Provisor, samt om Tilladelse til, at en af hendes Arvinger, Søn eller Svigersøn, som havde lært Apotekerkunsten og deri var befunden dygtig, maatte faa Apoteket overdraget efter hende; begge Dele bevilgedes 19. Marts 1731.³⁾

I 1738 overdrog hun det til Sønnen Peter Paulsen, som i de sidste Aar havde forestaaet det som Provisor.

PETER PAULSEN.

Død i Sønderborg 1786, S. a. foregaaende Apoteker.

I 1738 købte han Apoteket af Moderen for 700 Rdl. Cour. efter i nogle Aar at have forestaaet det som Provisor; kgl. Bevilling dertil fik han 19. September 1738 (konfirm. 1747 og 1766).

Han var en meget virksom og afholdt Mand; han forsynede Apoteket med nye smukke Standflasker og Glas; en Tid fungerede han med megen Tiltro som Læge, da der ikke fandtes en saadan paa Stedet.⁴⁾

Efter hans Død overgik Apoteket til en af hans Sønner.

MATHIAS PAULSEN.

Født i Sønderborg 1751, S. a. foregaaende Apoteker, død 1821. Gift ?

Han disciplinerede i 5 Aar paa sin Faders Apotek og konditionerede derefter 1½ Aar som Svend hos Apoteker Friedrich Franck i Hamborg; fra begge disse Steder fremlagde han Attestata, da han 23. April 1770 indstillede sig til Eksamen ved det medicinske Fakultet i København; ligeledes foreviste han berømmelige Testimonia fra Proff. Gerhard og Sprögel i Berlin samt en Immatrikulation fra det kgl. Collegium medic. chirurgic. smst.; Eksaminatorerne fandt ham »antagelig og saaledes, at hannem et Apotek kunde fortros.«⁵⁾

I Faderens sidste Leveaar var han Bestyrer af Apoteket og overtog det efter dennes Død i 1786 som Ejer. »Hans uordentlige Levevis gjorde imidlertid, at han kun i faa Aar blev i Besiddelse af det. Thi da Apoteket ganske blev forsømt, og Forholdet ikke bedredes hverken ved Advarsler eller ved Provisor, fik han af Øvrigheden Paabud om at sælge det.«⁴⁾ Dette skete ogsaa, da han i 1797 solgte det til Apoteker i Garding David P. H. Schmidt.

— — K. Carøe anfører i »Den danske Lægestand«, at Georg

Henrik Burchardi, der var Fysikus i Sønderborg fra 17. Februar 1786 til 23. November 1804, fik Bevilling som Apoteker der i Byen 19. Januar 1788; han døde i Sønderborg 11. Juni 1821.^{?)}

DAVID PETER HERMANN SCHMIDT.

Født 21. August 1770 i Parchim i Mecklenburg-Schwerin, død 15. April 1856.

Gift 1795 med f. Lassen (fra Hejls i Haderslev Provsti), Enke efter Apoteker i Garding (Søren Seemann Hjerm.^{*)})

Han var oprindeligt bestemt til det teologiske Studium men blev forhindret deri ved sin Faders Død. Han kom da til Farmacien, disciplinerede i Wittenberg og konditionerede derefter bl. a. i Berlin, Hamborg, Rostock og Lybæk, indtil han 1795 overtog Apoteket i Garding, som han kom i Besiddelse af ved sit Ægteskab med Hjermes Enke. 2 Aar senere solgte han dette Apotek til Julius Christian Droege for 20000 Mk. og tog til Sønderborg, hvor han St. Hans 1797 havde købt Apoteket af Mathias Paulsen

D. P. H. Schmidt.
Efter Litografi Wlh. Universitetets med.-hist.
Museum farm. Afd.

for 14000 Rdl. Cour. til Overtagelse Mikkelsdag s. A.; den kgl. Bevilling, der var af samme Indhold som Forgængernes, udstedtes 4. August 1797²⁾ (kgl. konfirm. 20. Maj 1817).

I 1810 flyttede han Apoteket til den ham tilhørende Ejendom »Herzog Ernst Günthers Palæ«, hvor der fandtes rummelige Lokaler, »som ved forbedrede Indretninger og nye Standkar blev gjort smukke og

^{*)} Hun var formentlig en Datter af Præst i Hejls Jørgen Alexander Lassen og Mariane Johanne Georgia Rasmusdatter Æreboe og saaledes en Søster til Ingeborg Lassen, der var gift med Apoteker Nicolaus Gottfried Sass (Hjorte-Apoteket i Haderslev).

S. S. Hjerm var født i Jylland, disciplinerede i Haderslev, konditionerede i København; Apoteker i Garding 1788 til sin Død 1794 (Schmidt, III, S. 66—67).

bekvemme.«¹) Apoteket førte i Schmidts Tid som Mærke »en staaende Løve, der med begge Forpoter holder et Skjold, paa hvilket den regerende Konges Navn staar.«¹)

Paaske 1828 overlod han Apotekets Drift til sin Søn Johannes David Schmidt, der 5 Aar senere fik Bevillingen dertil overdraget. — Han var Ridder af Dannebrog.

En Fortegnelse over hans skriftlige Arbejder findes i »Lübker & Schröders Schriftsteller-Lexicon«. Hertil kommer »Kritik der Pharmacopoea Slesvico—Holsatica 1832« og »Historisches Taschenbuch über die Entstehung der Apotheken sowol im allgemeinen, als insonderheit der in dem Königreich Dännemark und den Herzogthümern Schleswig—Holstein—Lauenburg. Flensburg 1835« (Zweyte ganz veränderte und sehr vermehrte Auflage). Første Udgave af denne Bog udkom 1816—1821.

Paa Titelbladet til »Taschenbuch« II Udgave anfører Schmidt selv følgende om sine faglige og videnskabelige Hverv: »Ehrenmitglied der Kaiserl. pharmaceutischen Gesellschaft in St. Petersburg, und des Apotheker-Vereins im nördlichen Deutschland; ordentlichem Mitglied der Königl. Gesellschaft f. d. nord. Alterthümer in Kopenhagen; der K. Schlesw. Holst. Lauenb. Gesellschaft für vaterländ. Geschichte, und der für die Sammlung und Erhaltung vaterl. Alterthümer; so wie der corresp. Gesellschaft der Pharmacie und ärztlichen Naturkunde; corresp. Mitglied der Schlesw. Holst. patriot. Gesellschaft und des Apotheker-Vereins in Bayern.«

JOHANNES DAVID SCHMIDT.

Født i Sønderborg 1799, S. a. foregaaende Apoteker, død i Sønderborg August 1869.

Gift med Anna Marie f. Clausen.

»I hans Forældres Hus nød han Undervisning i de til et dannet Menneskes Opdragelse nyttige Videnskaber, og da han bestemte sig især til Farmacien, begyndte han allerede tidlig at gaa tilhaande i sin Faders Apotek og erholdt Undervisning i alt tilhørende af ham. Siden har han opholdt sig i København for at studere og hørt Forelæsninger hos Etatsraad Wad og Proff. Ørsted, Hornemann, Schmidt og Reinhard. Han ønsker nu Eksamen.«²) Denne bestod han 24. Marts 1818 (Laud.). 10 Aar senere overtog han som ovenfor nævnt Driften af Apoteket i Sønderborg; det Faderen i 1797 givne Apoteksprivilegium, med

samtidig Ret til Vinhandel, blev ekstenderet ham 7. Juni 1833.³⁾ Allerede 4 Aar efter solgte han Apoteket til J. F. Paulsen og boede derefter til sin Død i Sønderborg, hvor han bl. a. en Aarrække bestred Hvervet som Byraadsmedlem.

Han stiftede »Johann David Schmidt og Hustru Anna Marie Schmidts Legat for Enker og gamle Fruentimmer«, der bestyres af Direktionen for St. Jørgens Hospital i Sønderborg. »Dette Legat er bestemt til trængende og værdige Enker og ugifte Kvinder over 30 Aar

Sønderborg Apoteksejendom og Omgivelser efter Byens Bombardement 1864.

af Legatstifterens Familie indtil 6. Led, og saafremt der ikke blandt disse er tilstrækkelige Ansøgere (hvad hidtil endnu har været Tilfældet) til Enker og Døtre over 40 Aar efter Apotekere, Farmaceuter, Læger og Embedsmænd, i første Linie i det tidligere Hertugdømme Slesvig.«⁶⁾ Apoteker Schmidt stiftede Legatet med 16000 Rdl., anbragte i 4 pCt. danske Statsobligationer eller private Obligationer i første Prioritet; efter hans Død blev Legatkapitalen 17. November 1870 af Enken ændret til 12000 preuss. Thaler Cour., og er nu efter Genforeningen intet værd, da Staten ingen Valuta har bevilget.

JOHAN FRIEDRICH PAULSEN.

Født i Lütjenburg (Holsten) 6. December 1809, død i Sønderborg 15. Januar 1882.

Gift med Auguste Postel, født i Heide (Holsten) 2. Februar 1813, død i Sønderborg 27. Februar 1902.

Han købte Apoteket i Sønderborg af J. D. Schmidt ved Købebrev af 29. Februar 1838; Bevillingen, der var en Ekstension af det Schmidt i 1833 givne Privilegium med samtidig Ret til Gewürzhandel og Vinhandel, blev udstedt 5. December 1837.³⁾ Det blev konfirm. af Christian VIII 1. Juli 1842³⁾ og af Frederik VII 24. Februar 1855³⁾; i den sidste Konfirmation indsattes den nye Bestemmelse, at Apotekeren ikke havde Krav paa nogen Erstatning, saafremt det skulde anses fornødent eller hensigtsmæssigt at oprette et nyt Apotek i Sønderborg.

J. F. Paulsen flyttede Apoteket til den nuværende Apoteksejendom, Perlegade Mtr. Nr. 114—15—16 i 1ste Kvarter, som han købte af Justitsraad Ahlmanns Arvinger (Købebrev protokoll. i Grundbogen 1. Oktober 1852). Denne Ejendom var paa den Tid den smukkeste i Byen og havde en stor og pragtfuld Have, hvoraf den nuværende Apoteker endnu besidder $\frac{3}{4}$ Td. Land. I Krigen 1848 boede Schleppegrell i Ejendommen, og i 1864 var der Generalstabskvarter deri; af alle Ejendomme i dette Kvarter af Byen, var Apoteksejendommen den, der led mindst ved Belejringen; der gik en Granat ind gennem Frontspidsen uden at tænde Ejendommen, medens alle omkringliggende Ejendomme dels blev skudt i Grus, dels skudt i Brand (se Billeder S. 595). Paulsen solgte 1880 Apoteket til efterfølgende Apoteker.

I Tidsrummet 1880—1920 ejedes Sønderborg Apotek af følgende 7 tyske Apotekere⁹⁾:

GEORG HEINRICH FRANZ HÄBERLEIN

fra Stadthagen købte Apoteket ved Kontrakt af 8. Juni 1880 for 170.000 Mk. (Ejendom 60.000, Privilegium 70.000, Varer og Inventar 40.000 Mk.); Bevilling for ham udstedtes 13. September 1880. Denne og følgende Bevillinger (undtagen den nuværende Indehavers) udstedtes af Over-Præsidenten for Slesvig-Holsten, og var en Ekstension af den 24. Februar 1855 J. F. Paulsen meddelte Konfirmation af Bevilling.

FRIDERICH WILHELM ADOLF LEBRECHT ATHENSTAEDT

købte Apoteket ved Kontrakt af 20. August 1881 for 170.000 Mk.; Bevillingen udstedtes 2. December 1881.

FRIEDRICH HERMANN ALBERS

købte Apoteket ved Kontrakt af 30. April 1888 for 190.000 Mk. (Ejendom 50.000, Privilegium 120.000, Varer og Inventar 20.000 Mk.); Bevillingen udstedtes 15. Juni 1888.

Sønderborg Apotek. Officin 1924.

JULIUS WOHLGEMUTH

fra Uetersen købte Apoteket ved Kontrakter af 25. Januar og 6. Februar 1894 for 215.000 Mk. (Ejendom 50.000, Privilegium 140.000, Varer og Inventar 25.000 Mk.); Bevillingen udstedtes 24. Marts 1894.

PETER FRIEDRICH ANDREAS KOCH

købte Apoteket ved Kontrakt af 28. Februar 1895 for 210.000 Mk. (Ejendom 50.000, Privilegium 135.000, Varer og Inventar 25.000 Mk.); Bevillingen udstedtes 9. April 1895.

Sønderborg Apotek 1924.

**Dr. phil. JULIUS CARL
STEINORTH**

købte Apoteket ved Kontrakt af 18. September 1901 til Overtagelse 1. November s. A. for 240.000 Mk.; Bevillingen udstedtes 22. Marts 1902.

MAX LUDVIG VIERTH

købte Apoteket ved Kontrakt af 12. Oktober 1904 til Overtagelse 31. Marts 1905 for 315.000 Mk. (Ejendom 95.000, Privilegium 190.000, Varer og Inventar 30.000 Mk.); Bevillingen udstedtes 6. Juni 1905. — Han solgte 1. Marts 1920 Apoteket til fhv. Apoteker i Nakskov **Th o r v a l d P e d e r s e n** for 415.000 Kr.;

Overtagelsen skulde ske 4 Uger efter Genforeningen, men Th. Pedersen solgte det allerede i Maj s. A. til Apoteker i Ringkøbing **J o h s. J u h l** for 525.000 Kr.

JOHANNES PETER JUHL.

Født i Randers 15. Februar 1887, S. af Købmand Edvard Juhl og Frederikke f. Steckhahn.

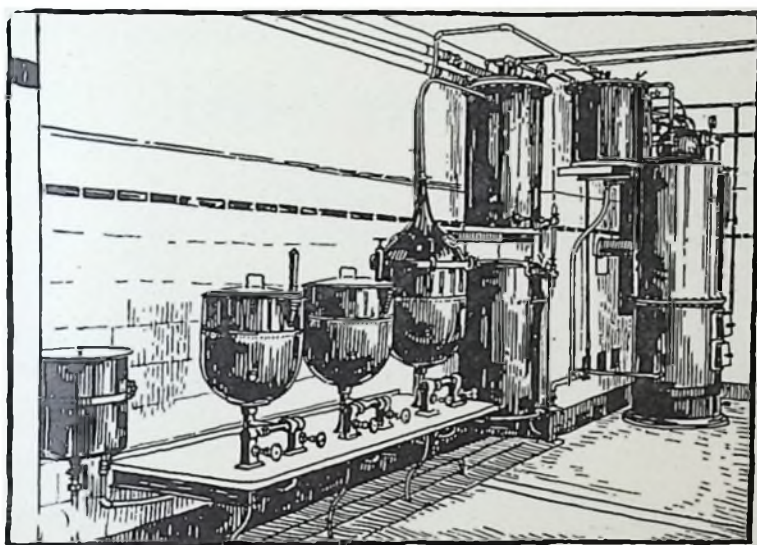
Gift 1) 6. December 1914 med Karna Tvenstrup, født i Randers 24. Juli 1893, D. a. Guldsmed Alfred Tvenstrup og Sofie f. Thorstrup, død i Ringkøbing 3. December 1918.

2) 4. September 1923 med Marie Petersen, født i Varde 7. Marts 1897, D. a. fhv. Møller Egertius Petersen og Anna Sofie f. Nielsen.

Johs. P. Juhl.

Han disciplinerede paa Krone-Apoteket i Randers fra 1. August 1903 til 1. August 1907, tog farm. Medhjælpereksamen Oktober 1907 (II Kar.) og farm. Kandidateksamen Oktober 1910 (II Kar.). Konditionerede som exam. pharm. paa Nimtofte Apotek November 1907—November 1908 og paa Ringkøbing Apotek November 1908—Maj 1909; som cand. pharm. paa Svane-Apoteket i Randers November 1910—Maj 1911, og efter Militærtjeneste igen paa samme Apotek November 1911—Maj 1912, paa Grenaa Apotek Maj 1912—November 1912 og paa

Sønderborg Apotek. Laboratorium 1924.

Løve-Apoteket i Aarhus November 1912—November 1916. Var derefter ansat paa Randers Sølvvarefabrik, indtil han 29. Maj 1918 overtog Apoteket i Ringkøbing, som han havde købt ved Kontrakt af 3. April 1918 for 400.000 Kr.; Bevillingen hertil udstedtes 24. Maj 1918 (se »Ringkøbing Apotek«). Ved Kontrakt af 31. Maj 1920 købte han Apoteket i Sønderborg af Th. Pedersen for 525.000 Kr. til Overtagelse 1. August s. A.; Bevillingen hertil udstedtes 23. September 1920. — Ved Bevilling af 1. Februar 1922 oprettedes Haandkøbsudsalg paa Halvøen Kajnæs.

Apoteket er i Aarene siden Genforeningen blevet grundigt restaureret. Der er indrettet ny Receptur og nyt Laboratorium. Alle Flasker med tysk Nomenklatur er ombyttede med nye Flasker med dansk do., saaledes at det tidligere tyske Apotek nu staar som et fuldtud moderne dansk Apotek.

Apoteker Juhl ansøgte kort efter Overtagelsen om, i Lighed med Apotekets tidligere Indehavere, at faa Eneret som Apoteker i Sønderborg; Ansøgningen afsloges 24. Januar 1921. — Han er Medlem af Bestyrelsen (Sekretær) i Danmarks Apotekerforenings Sønderjysk Kreds og Medstifter (1923) af »Sønderborg Forberedelsesskole, Akts.«.

NOTER OG HENVISNINGER

- 1) Schmidt: Historisches Taschenbuch über die Entstehung der Apotheken. Flensburg 1835.
- 2) Kopi af Original-Bevillingen i Apotekets Besiddelse.
- 3) Original i Apotekets Besiddelse.
- 4) Tyske Kanc. Patenten Registr. 1705, Fol. 340—41.
- 5) » » » » » , Fol. 398.
- 6) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
- 7) K. Carøe: Den danske Lægestand I, S. 20.
- 8) Den farm. Stat i Danmark. 1915, S. 252.
- 9) Oplysningerne om de tyske Apotekere stammer dels fra Dokumenter i Apotekets Besiddelse dels fra Indførsler i Grundbøgerne.

DET KGL. HOF-APOTEK I KØBENHAVN

JOHAN GOTTFRIED BECKER.

Født i Husum i Slesvig 7. Oktober 1639, S. a. Rektor ved Byens Latinskole, Magister Gottfried Becker og dennes første Hustru Elisabeth Ehrenreich¹⁾, død i København 17. Maj 1711, bisat i St. Petri Kirkes Kapel.

Gift 1) 11. December 1671 med Sophie Iversdatter, født i Nýsted 8. Juli 1656, D. a. Raadmand i Nysted, Slots- og Amtsskriver paa Aalholm Slot Iver Nielsen og Johanne Lerche, død i København 19. April 1689 ved Amalienborgs (Operahusets) Brand.

2) 1. Maj 1694 med Helene Margrethe Munk, D. a. islandsk Købmand i København Erik Munk og Maren Hagensen, død 1725 (gift 2) 1713 med senere Konferensraad Hans Seidelin til Hagedstedgaard, se S. 488, Fodnote).

(Medens han var i Færd med at indrette sit Apotek, forlovede J. G. Becker sig med Sophia Heerfordt, D. a. Hofapoteker Christopher Heerfordt, men hun døde i 1670, 6 Uger før den fastsatte Bryllupsdag). — I første Ægteskab var 2 Døtre, der begge omkom sammen med Moderen ved Operahusets Brand, og 2 Sønner, hvoraf den ældste døde som Barn og den yngste, Gottfried Becker, blev Faderens Efterfølger; i andet Ægteskab var 2 Sønner og en Datter, der alle døde som Børn.²⁾)

Han gik i sin Fødeby Latinskole og blev 13. Marts 1655 sat i Lære hos Apoteker Johannes Scheffer i Flensborg, hvor han var i 6 Aar. Han

foretog derefter en Uddannelsesrejse i Udlandet; i 3 Aar rejste han i Rhinegnene, Sydtyskland og Tyrol og konditionerede bl. a. i Strassburg, Memmingen, Altdorf og Nürnberg. I 1664 rejste han tilbage til Danmark og var et Aar hos Broderen, Apoteker J a c o b G o t t f r i e d B e c k e r i Odense. Han drog da atter til Udlandet; konditionerede nogen Tid i Pressburg og Wien; foretog derefter en omfattende Rejse i

Johan Gottfried Becker *)

*) Til dette og følgende med * mærkede Billeder er benyttet Clichéer fra Jubilæumsskriftet »Det kgl. Hof Apotek 1660—1910«, velvilligt stilledes til Rædighed af Hr. Apoteker H. Chr. Helweg-Mikkelsen.

Italien sammen med den senere Apoteker i Viborg og Stockholm J u l i u s F r e d e r i k F r i e d e n r e i c h (se »Svane-Apoteket i Viborg«) og vendte derfra tilbage til Wien, hvor han bl. a. i Sommeren 1667 hjalp Dr. med. Zwelffer med at udarbejde Pharmacopoea Regia.³⁾ Under det fortsatte Ophold i Wien som Medhjælper hos Apoteker Daniel Müller fik han Opfordring til at vende tilbage til Danmark for at overtage Stillingen som Hof- og Rejseapoteker hos Frederik III. Han efterkom Opfordringen og fik 1. Maj 1668 sin Udnævnelse, fra 22. Marts s. A.

at regne og med en aarlig Gage af 200 Rdl. Aaret efter, 15. Maj 1669, fik han tillige Bevilling som Apoteker i København.

Apoteket indrettede han i Ejendommen Mtr. Nr. 114 paa Store Købmagergade*), som han købte af Henrik Mathiesens Arvinger for 5700 Rdl. og fik Skøde paa 27. Juli 1669. Gaarden havde oprindeligt været Bryggergaard og var opført 1571; dens Areal var 567 Kvadratalen, dens Længde mod Gaden 21 Alen 11 Tommer, den havde 10 Fag til Gaden og 48 til Gaarden og var forsynet med Port til Indkørsel; der fandtes endvidere et Sidehus med hvælvet Kælder og et Baghus. Under Indretningen af sit Apotek fik Becker Toldfrihed for en Del Varer, han havde købt i Udlandet (kgl. Breve til Tolderen i København desangaaende af 11. og 22. November 1669).⁵⁾ 17. April 1700 fik han Tilladelse til fri Indførsel aarlig for 3 Oksehoveder fransk Brændevin, 2 do. Vin og et do. Vineddike. Denne Tilladelse blev fornyet 1732, 1747 og 1767.

Det nye, fjerde københavnske Apotek, der fik Navnet »Elefant-Apoteket«, aabnedes 21. Marts 1670, og Becker virkede nu her som Apoteker, til han i 1708 overdrog Apoteket til sin Søn i Følge Bevillinger, han havde faaet 19. Maj 1696 og 11. April 1702.⁶⁾ Til hans øvrige Stillinger føjedes senere Posten som Feltapoteker; han var i denne Egenskab bl. a. med Hæren i Skaane under Feltoget i December 1676, hvor Feltapoteket blev fuldstændig ødelagt i Slaget ved Lund. Stillingen som Feltapoteker overgik i 1709 til Sønnen Gottfried Becker; Hof- og Rejseapoteker Tjenesten beholdt han til sin Død i 1711, da den overgik til Apoteker M. G. Scharffenberg (se »Kong Salomons Apotek i København«); denne døde dog allerede samme Aar, og Gottfried Becker blev nu ogsaa her Faderens Efterfølger.

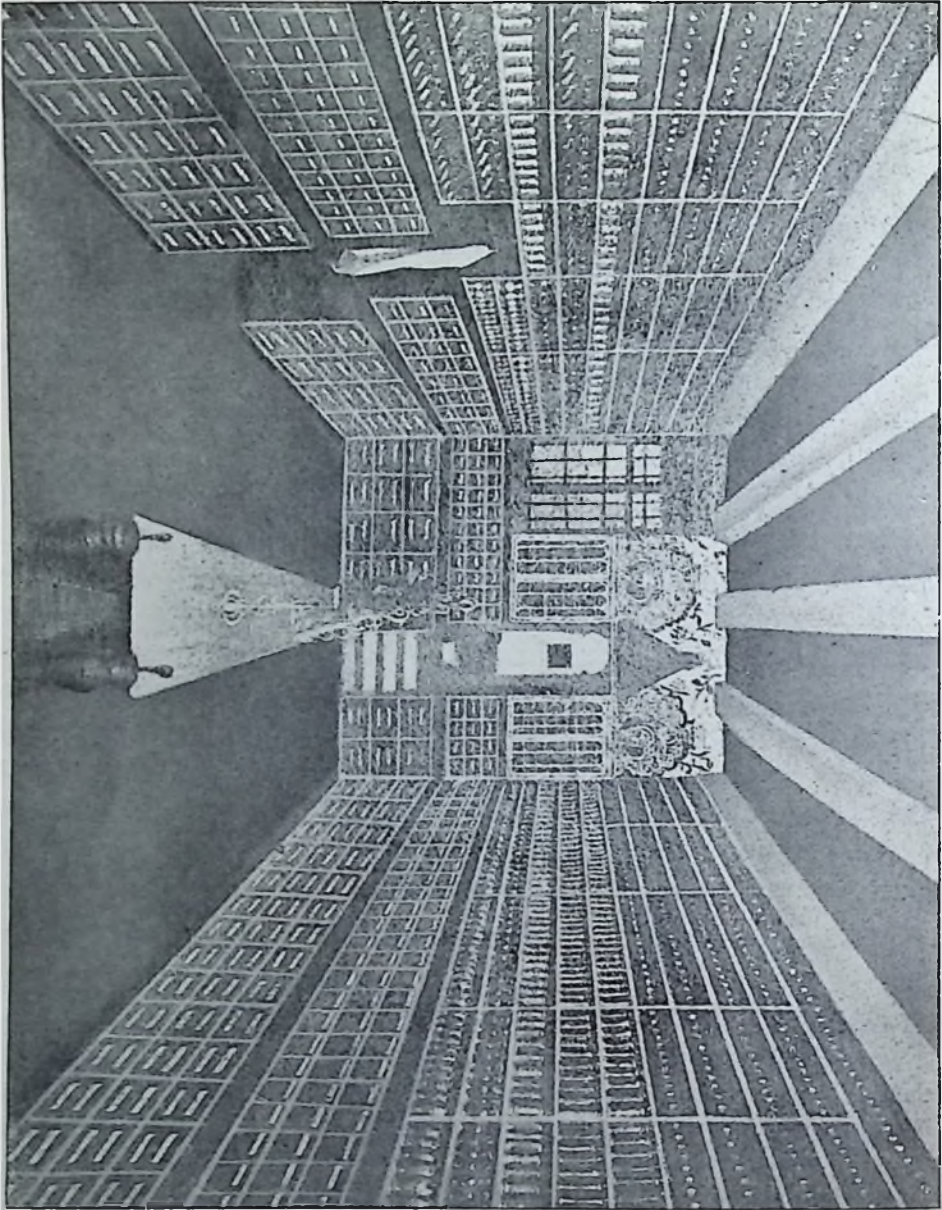
Ved Siden af sin Virksomhed som Apoteker udførte Johan Gottfried Becker et stort og dygtigt Arbejde som Kemiker, bl. a. i Samarbejde med Professor Thomas Bartholin.⁷⁾ Han har efterladt sig forskellige skriftlige Arbejder: *Mithridaticum damocrateum* Hafniæ 1671, *Descriptio Theriacae coelestis* Hafniæ 1704, *Unfug des natürlichen Zinnober*, Kopenhagen 1708, og deltog i Udarbejdelsen af *Catalogus medicamentorum officinalia cum taxa pharmaceutica*, 1672, af hvilken han i 1705 udarbejdede en Udgave til Brug for Slesvig og Holsten. — Han

*) Frimands Kvarter Mtr. Nr. 114; den sammenbyggedes efter Branden i 1728 med Mtr. Nr. 113; disse forenedes i 1756 til Mtr. Nr. 100 og i 1806 til Mtr. Nr. 67; nuv. Gade-Nr. 9.

var desuden i en lang Aarrække Medlem af Direktionen for det Vestindisk-Guineiske Handelskompagni.

Det over ham i 1715 af hans Søn rejste Epitafium, der udførtes af

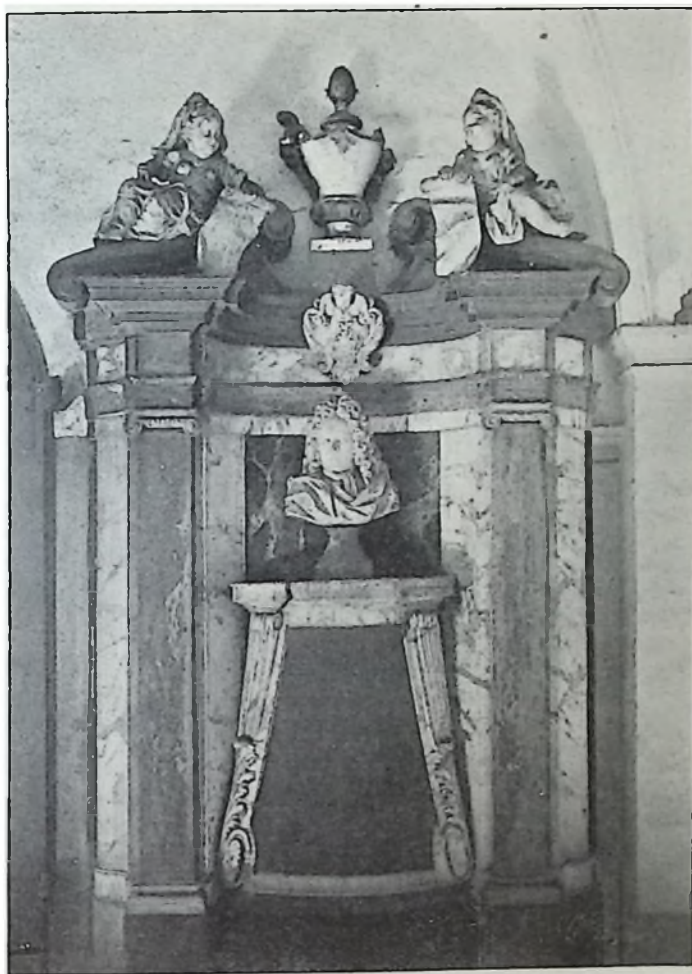
Elefant-Apotekets Office på Købmagergade 1670. Efter Maleri tilh. Universitetets medicinsk-historiske Museum, farm. Afdeling.

Billedhuggeren Anders Gercken og Gibseren Anthoni, ses endnu i St. Petri Kirkes Kapel (Gengivet med Oversættelse af Indskrift i »Det kgl. Hof Apotek 1669—1919«, S. 27—29).

GOTTFRIED BECKER.

Født i København 24. Januar 1681, S. a. foregaaende Apoteker og dennes første Hustru, død i København 19. Februar 1750, bisat 28. s. M. i St. Petri Kirkes Kapel.

Epitaflum over J. G. Becker i St. Petri Kirkes Kapel.

Gift 1) 6. Maj 1712 med Catharine Schupp, født i København 10. August 1693, D. a. Købmand Christian Schupp, Raadmand og Direktør i det ostindiske Kompagni, og Catharine Lehn, død 30. Juni 1713.

2) 14. Oktober 1714 med Johanne Heinricca Nørck, født i København 28. Oktober 1694, D. a. Købmand Johan Heinrich Nørck og Margarethe Lorenzen.

I første Ægteskab var et Barn, i andet 15 Børn; 2 Sønner blev Apotekere: Hans Heinrich Becker i Vordingborg og Johan Gottfried Becker i København som Faderens Efterfølger.

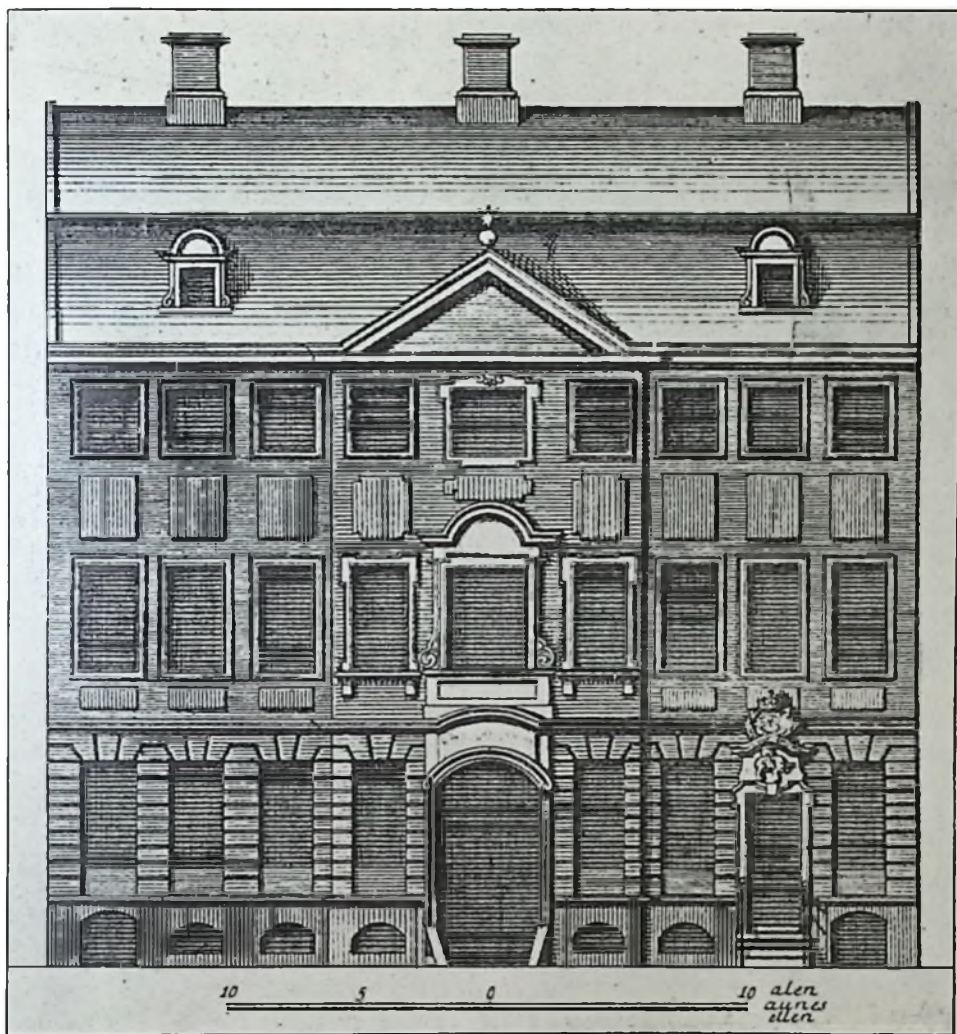
Han blev i 1698 Discipel i Faderens Apotek og tog 1702 Examen chemico-pharmaceuticum i København. Han begav sig derefter ud paa en længere Udenlandsrejse. De første Aar rejste han i det østlige Tysk-

Kgl. Hof-, Rejse- og Feltapoteker Gottfried Becker og Hustru Johanne Heinricca Nørck.
(Efter Litografi).

land og Østrig, konditionerede bl. a. i Danzig og Breslau. I Foraaret 1704 tog han til Nürnberg, hvor han blev ansat hos Apoteker Lorenz Leincke ved et Feltapotek, denne havde oprettet under den spanske Arvefølgekrig. Næste Aar rejste han videre gennem Bøhmen og Rhinprovinserne til Belgien og Holland og derfra til England, hvor han tilbragte et Par Maaneder i London og Oxford. Efter Hjemkomsten overtog han som foran omtalt i 1708 Apoteket paa Købmagergade og blev Aaret efter, i November 1709, udnævnt til Feltapoteker, da Faderen paa Grund af Alder og Svagelighed bad sig fritaget for dette Hverv og foreslog sin Son som Efterfølger. Faderen ansøgte 14. November 1709 om, at Sønnen ogsaa maatte efterfølge ham som Hof- og Rejseapoteker, men denne Ansøgning blev afslaaet af Kongen. Efter J. G. Beckers Død overgik denne Stilling som nævnt til M. G. Scharffenberg, som dog

døde allerede i Oktober s. A., og Gottfried Becker blev nu ogsaa her Faderens Efterfølger ved kgl. Udnævnelse af 26. Februar 1712. — Becker var i denne Periode Medlem af »Pestkommissionen«, der havde

Apoteksejendommen paa Købmagergade opført efter Branden i 1728.
(Efter L. Thurah: Hnfain hodierna. Kbhvn. 1748. Kgl. Bibliotek fot)

til Opgave at vaage over, at Pesten, der i 1710—11 hærgede Helsingør og København, ikke søværts fra skulde trænge ind i Hovedstaden.⁸⁾

I denne Apotekers Tid indtraf 20.—22. Oktober 1728 den store Ildebrand, der ødelagde en meget stor Del af København; Beckers Apotekergaard nedbrændte ved denne Lejlighed omtrent fuldstændigt.

Han indrettede et midlertidigt Apotek i Ejendommen Frimands Kvarter Mtr. Nr. 5 paa Amagertorv (nuv. Gade-Nr. 8); Gaarden bar Navnet »den blaa Haand«, antageligt efter en af de foregaaende Ejeres, en Farver Meisters, Skilt. Becker købte Gaarden ved Auktion 20. Maj 1729 for 2000 Rdl. og solgte den 4 Aar senere; Apoteket drev han dog i yderligere 4 Aar i Ejendommen, indtil den nye Apotekergaard paa Købmagergade var færdig.

Den nye Gaard blev bygget efter Tegninger af Hofbygmester Lauritz Thurah paa den gamle Grund, som Becker havde udvidet mod Nord ved Køb af Naboejendommen Mtr. Nr. 113, som iøvrigt i nogle Aar ogsaa havde været i Faderens Eje. Grundstenen blev nedlagt 23. Juni 1733, og det nye Apotek aabnedes 15. April 1737. Ejendommen var et for sin Tid meget storslaaet privat Bygningsarbejde, og en Afbildning deraf fandt Optagelse i Thurahs Værk over Hovedstadens fremragende Bygninger: Hafnia hodierna, hvorfra vedføjede Billede er taget. Apoteket indrettedes, som det vil ses, paa den nordre Side af Porten; herfra flyttedes det af Beckers Sønnesøn af samme Navn i 1791—92 til Ejendommens søndre Del (sml. Billede S. 616). Bygningen blev saavel indvendig som udvendig meget kostbart udstyret, og Facaden blev rigt prydet med Sandstensornamenter og Indskrifter. Over Apoteksindgangen blev anbragt en Elefant og Ordene:

Kongelige Hof-Apotheqve.

Ægros allicio, morbos proboscide pello.

Over Porten mod Gaden indmuredes en sort Tavle med følgende, forgyldte Indskrift til Minde om Branden:

Jeg maatte segne ned for Ildens graadig Lue;
 Dog kunde ingen Nød mig ganske underkue;
 Dend Haand, der fældte mig, oprejste mig igjen;
 Gud være stedse mig mit Skjold og bedste Ven.

Fidentem nescit deseruisse Deus. 1736.

Og over Porten imod Gaardsiden anbragtes ligeledes en Tavle med Indskriften:

Soli Deo Gloria.

Was von dem Feuer war verzehrt. 1728.

Hat Gott uns wiederum bescheert. 1736.

Gottfried Becker. Johanna Heinricca Nørck.

G. 1733. B. D. 23. Juni.

1571

Stenen med Aarstallet 1571 havde siddet over Porten paa den gamle Bygning. Til yderligere Minde om Ildebranden blev foruden ovennævnte Stentavle malet en lang latinsk Indskrift »paa Apoteket« (paa en af Væggene i Officinet?) (Gengivet, ogsaa i Oversættelse, i »Det kgl. Hof Apothek 1669—1919«, S. 40—42).

Ved Siden af sin Virksomhed som Apoteker drev Gottfried Becker i nogle Aar Købmandshandel en gros med Korn, Tømmer, Jern, Brændevin, Mursten, m. m., hvortil han havde købt en Lagerbygning ved Børsen; han var tillige Parthaver i flere og selv Ejer af et større Handelsskib. Han drev tillige Handel med Landejendomme. Fra 1708—16 var han Ejer af Gaarden »Ventegodt« udenfor Nørreport, fra 1713—20 af Godset Husumgaard med Tilliggende, fra 1714—17 af Godset Hjortespring ved Herløv og fra 1715—17 af en Ejendom i Merløse. Hans Forretninger har dog øjensynlig ikke haft et særlig godt Udfald; det voldte ham i al Fald en Tid lang stort Besvær at tilfredsstille sine Kreditorer. Allerede i 1718 trængte disse ham saa stærkt, at han saa sig nødsaget til at søge Kongen om at faa bevilget Moratorium, hvilket han ogsaa fik 7. Oktober; »saalænge denne Krig*) varer«, kunde Kreditorerne ikke belægge ham med Arrest. Men allerede det følgende Aar maatte han søge om yderligere Beskyttelse, da hans Kreditorer truede med at sætte hans Bo til Auktion. Kongen bevilgede ham nu, at han i 6 Aar »imod Renternes rigtige Betaling« maatte besidde sit Hus og Apotek uden nogens Tiltale; da de 6 Aar var gaaede, fornyedes Moratoriet for yderligere 6 Aar (kgl. Breve af 7. Oktober 1718, 29. April 1719, 23. December 1726).^o) Branden i 1728 forværrede yderligere Beckers Pengeforhold, og han søgte nu om at faa beskikket Kommissærer til at ordne sit Bo; hertil udnævntes 25. Juli 1729 Oversekretær Franz von Hagen og Etatsraad Peter Neve.

I 1740 købte Becker Vordingborg Apotek og fik 23. Juli 1741 Bevilling til at drive det med Provisor og til tillige at holde Gæstgiveri

*) »Den store nordiske Krig«, der endte med Fredsslutningen paa Frederiksborg 3. Juli 1720.

i Vordingborg. 3 Aar senere overdrog han det til sin Søn *Hans Heinrich Becker* (se »Vordingborg Apotek«).

Gottfried Becker var i sin Egenskab af Hofapoteker Assessor i det i 1740 oprettede Collegium medicum og fik 6. Maj 1749 Rang. »i Sæde og Gang« med virkelige Kammerassessorer (samme Rang som *Doctores medicinæ*).

Efter hans Død drev Enken i 6 Aar Apoteket tilligemed Hof- og Rejseapoteker-Tjenesten, hvortil hun fik Bevilling 17. Marts 1750 paa det Vilkaar, at Sønnen Johan Gottfried skulde være hendes Provisor.

JOHAN GOTTFRIED BECKER.

Født i København 17. Juli 1723, S. a. foregaaende Apoteker og dennes anden Hustru, død i København 20. April 1790, begr. 26. s. M. i St. Petri Kirkes Kapel.

. Gift 4. April 1759 i København med Anna Christine Torm, født 10. November 1738, D. a. Borgmester og Politimester i København, Etatsraad Erich Jensen Torm og Anna Jespersen, død 17. September 1809.

I Ægteskabet var 5 Børn, 2 Sønner og 3 Døtre; den yngste Søn blev Faderens Efterfølger som Apoteker.

Han lærte Farmacien hos sin Fader og tog 1744 farm. Eksamen (Eksamensbevis dat. 29. August og underskrevet af Livlægerne Hieronymus Laub, Mathias Wilhelm v. Aspern og Henning Georg Blumenberg). Han skulde derefter ud paa en længere Udenlandsrejse; hans Fas lyder paa Sverige, Tyskland, Frankrig, Holland og England; saa langt omkring kom han nu ikke. Turen gik først, 10. Oktober 1744, til Sverige, hvor han i et halvt Aar hørte Linnés Forelæsninger; det følgende Aar var han en Tur i Tyskland, hvor han besøgte Berlin, Leipzig, Dresden og Harzen, men derfra vendte han hjem og rejste ikke senere.

Efter Faderens Død fik hans Moder Johanne Nørck som omtalt 17. Marts 1750 Tilladelse til at drive Apoteket og Hoftjenesten med Sønnen Johan Gottfried som Provisor. Efter 6 Aars Forløb overdrog hun i December Termin 1756 Apoteksejendommen til ham for ca. 20,000 Rdl.; 22. Oktober 1756 havde han faaet Bevilling som Apoteker i København efter forudgaaende Ansøgning fra Moderen; Bestalling som Kongens Hof- og Rejseapoteker fik han allerede 30. Marts 1756.¹⁰⁾ 2 Aar efter overtog han tillige Stillingen som Feltapoteker og drog i Oktober 1758 (efter Ordre af 10. Juni) afsted til Holsten med sine 2

Medhjælpere Licht og Spalkhaver for at forsyne den danske Sikringshær med Medikamenter under »den europæiske Syvaarskrig«. I 4 Aar opholdt Becker sig med sine Folk i Itzehoe indtil December 1762; han leverede i disse Aar Medikamenter alene til Hæren for følgende Beløb: fra 10. Oktober 1758 til 29. December 1759 for 6759 Rdl.,

Johan Gottfried Becker.
(Efter Maleri af C. G. Pilo).

i Aaret 1760 for 24,465 Rdl., i 1761 for 27,808 Rdl. og i 1762 for 31,486 Rdl.; Lægemidlerne betales efter den københavnske Medicinaltakst med et Fradrag af 15 pCt.

I sin Egenskab af Hofapoteker blev J. G. Becker Assessor i Collegium medicum, og han fungerede som saadan som Eksaminator ved farm. Eksamen. 13. Februar 1767 fik han Rang »næst efter Professo-

rerne ved Københavns Universitet«; 1781 blev han optaget som Medlem af »det kgl. Landhusholdnings-Selskab«.11)

Ligesom sin Fader drev han Ejendomshandel i stor Stil. 16. December 1761 købte han af Oberstinde v. Wilchen Godset Hegnstrupgaard paa Sjælland for 3300 Rdl.; samtidigt købte han af Inger Fugl Jyllinge og Gundsømagle Kirker samt 21 Huse i Landsbyen Gundsømagle for ialt 4278 Rdl.; disse Ejendomme solgte han 1782 til Mathias Brønsthorph for 12,500 Rdl. I Juni Termin 1767 købte han af sin Svoger, Generalauditor Jens Wøderking (gift med Anna Margrethe Becker) Godset »Grevens Vænge« paa Sjælland for 30,500 Rdl.; dette solgte han 1775. Og endelig købte han i Maj 1782 Ejendommen Nærum i Landsbyen Nærum af Geheimeraad Luxdorph; denne Ejendom beholdt han til sin Død.

Apotekergaardens Hovedbygning undergik ingen Forandringer i denne Apotekers Tid; derimod skete der forskellige Ændringer ved de øvrige Bygninger. I de 6 Aar hans Moder sad som Ejer af Gaarden, lod hun opføre en nordre Sidebygning paa 2 Etager, og den Ejendom, som hun i 1756 overdrog til sin Søn, fik ved Takseringen 10. September d. A. følgende Beskrivelse:

Hele Grunden vurderet til	2500 Rdl.
Forhuset » »	9000 »
Nordre Sidehus, i hvis store Stue staar en Porcellæns- Vindovn og en Skænk i Væggen; Værelserne betrukket med malet Lærred, vurderet til	3600 »
Søndre Sidehus, af 2 Fag, vurderet til	800 »
Søndre Sidehus af 4 Fag » »	800 »
Sidehus med Laboratorium » »	1000 »
De øvrige Bygninger » »	2000 »
	19700 Rdl.

Paa det søndre Sidehus satte Becker en 2den Etage, ligesom han udvidede Stalden, saa at der nu blev Plads til 6 Heste. I Følge Brandforordningen af 8. Maj 1733 var Ejendommen bleven assureret for 9000 Rdl.; denne Sum forhøjede han i September 1757 til 18,000 Rdl. I Aarenes Løb steg Summen yderligere; i 1813 var den 40,500 Rdl. og i 1837 43,200 Rdl. Sølv.

GOTTFRIED BECKER.

Født i København 9. Februar 1767, S. a. foregaaende Apoteker, død i København 21. Juni 1845.

Gift 20. April 1794 med Nicolette Adriane Burman, født i Amsterdam 28. August 1774, D. a. Professor botanic., Dr. med. Nicolaus Lau-

* Gottfried Becker.

rentius Burman og Anna Marie Verkolje, død i København 13. Marts 1824.

Efter at have faaet en meget omhyggelig Opdragelse, først i Skole og senere ved dygtige Privatlærere, blev han Discipel i Faderens Apotek. Samtidigt hørte han »Forelæsninger hos Hr. Professor Kratzenstein i Experimental Physikken og hos Hr. Conferentz Raad Rottbøll i Botanicquen, hos Hr. Professor Brünnicke i Natur-Historien og Mineralogien, hos Hr. Apotheker Myhlensted i Chemi, tog Undervisning i Latiniteten og det græske Sprog, Historie og Mathematicquen hos

Hr. Odin Wulf, og blev i Aaret 1786 (9. Maj) efter privat Examen indskrevet som Student ved Kiøbenhavn's Universitet. « Kort Tid herefter rejste han til Tyskland, hvor han tog Kondition hos den dygtige Kemiker, Apotekerens Johan Chr. Wiegleb i Langensalza, »hvor han i hans Huus og under hans Anførsel i et Aar har lagt Vind paa Chemien, Materiam medicam, Physiquen og Mineralogien«. Derfra rejste han hjem for at underkaste sig *Examen chemico-pharmaceuticum*, hvilken fandt Sted 9. August 1787. Han eksamineredes af Professorerne C. G. Kratzenstein i *Materia medica*, C. Friis Rottbøll i *Arte colligendi* og J. C. Tode i *Arte conservandi et Arte præparandi* samt af Apotekerne Frantz Heinrich Müller i *Chemia* og Mathias Hagen i *Pharmacia*; han opnaaede Karakteren enst. Laud.¹²⁾ Efter Eksamen foretog han en 4aarig Udenlandsrejse. Han tog først tilbage til Langensalza, hvor han opholdt sig endnu et halvt Aar; derfra til Berlin, hvor han i 15 Maaneder studerede Kemi hos Apoteker M. H. Klaproth; rejste derefter i Sydtyskland, Schweiz og Tyrol og naaede i Marts 1790 til Paris; her var han i nogen Tid bl. a. Assistent hos Kemikeren Antonie Lavoisier. Fra Paris rejste han til England; her opholdt han sig dels i London og dels i Oxford, ligesom han en kort Tid studerede ved den botaniske Have i Kew. Den sidste Station paa Rejsen var Holland.

10. Maj 1791, et Aarstid efter Faderens Død, kom han hjem til København og overtog nu Driften af Apoteket. Hans Moder havde efter Mandens Død drevet dette tillige med Hof- og Rejseapoteker-Tjenesten i Følge en Bevilling, som 31. Maj 1781 var givet Johan Gottfried Becker; denne havde dengang søgt at bevare disse Stillinger for sine Efterkommere ved at ansøge om, at hans Enke og efter hende deres Søn Gottfried maatte blive hans Efterfølger; Rentekammeret vilde dog kun anbefale, at hans Enke fik denne Tilladelse, hvilket Forslag Kongen tiltraadte.¹³⁾ Gottfried Becker maatte derfor nu indsende en ny Ansøgning om at blive Faderens Efterfølger, hvilket han ogsaa blev ved Bestalling af 15. Februar 1792. Til Feltapoteker-Stillingen fik han sin Udnævnelse 11. Februar 1809 i Anledning af et paatænkt Felttog mod Sverige, som dog blev opgivet. Allerede i 1803 havde han forsøgt at erhverve denne Post, idet han den Gang tilbød at oprette et Feltapotek for de ved Rendsborg forsamlede Tropper, men hans Tilbud blev afslaaet. — Ejendommen paa Købmagergade overdroges ham med Apotek og Privilegium for 30,000 Rdl. ved Skøde af 13. Marts 1794. Allerede straks efter at han i 1791 havde overtaget Apotekets Drift, lod han Ejendommens Stueetage ombygge

og Officinet flytte til den søndre Side af Porten. Denne Ombygning lededes af Hofarkitekt Andreas Kirkerup. (Endnu er i Privateje bevaret en Del af Kirkerups Tegninger til det nye Apotek; de er gengivne i »Det kgl. Hof Apotek 1669—1919«, S. 59, 61, 63, 65, 69, 71.) Under Bombardementet af København 2.—5. September 1807 led Hofapotekets Bygning en Del Skade, Forhuset med Apoteket slap dog fri for Ødelæggelse; »over 400 Ruder og en Mængde Tagsten sønderlodes, saa at Skaden paa Bygningen alene ansloges til 1010 Rdl.«

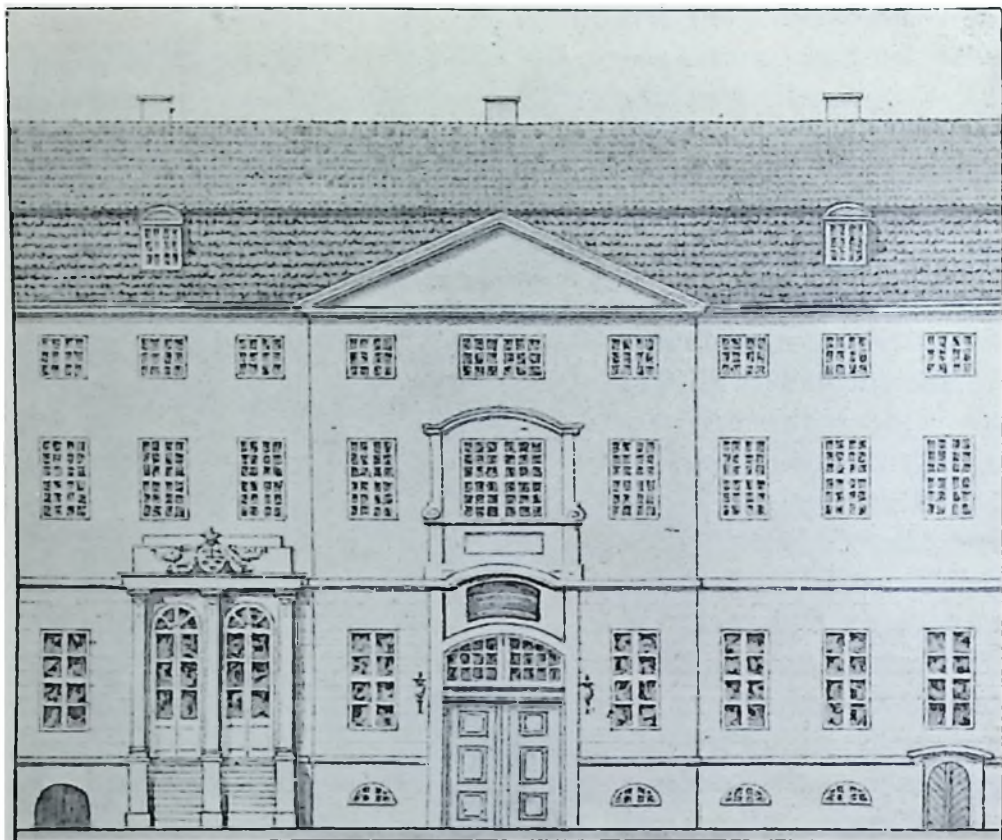
Gottfried Becker indtog en fremragende Stilling som Videnskabsmand og nød Anerkendelse som en af sin Tids dygtigste Kemikere. Allerede kort efter sin Hjemkomst i 1791 begyndte han efter Opfordring af »Det naturhistoriske Selskab« at holde Forelæsninger over Kemi; i 1795 udnævntes han til Professor extraordinarius i Kemi ved Københavns Universitet, en Stilling han varetog til 1806.

Ved Siden af disse Forelæsninger holdt Becker tillige adskillige Foredrag i videnskabelige Selskaber, ligesom han i sin Egenskab af Kemiker blev Medlem af mange Kommissioner. I 1800 blev han Medlem af »Det skandinaviske Literaturselskab« og 3 Aar senere af »Det kgl. medicinske Selskab«, ligesom han var Medlem af »Det kgl. Landhusholdningsselskab«; i 1798 blev han korresponderende Medlem af det mineralogiske Selskab i Jena, og 1. Marts 1809 blev han optaget i Videnskabernes Akademi i Livorno. Han var Medlem af Kommissionen til Forbedring af Brændevinsbrænderiet i Danmark (nedsat 1801); Aaret

Hofarkitekt Kirkerups Tegning til Indgangsdøren til Officinet ved Ombygningen af Elefant-Apoteket i 1791—92.

efter blev han Medlem af den kgl. Regerings-Kommission, der havde til Opgave at indføre den af Guiton-Morveaux opfundne Metode til Rensning af Luften i Skibe, Fængsler, Sygehuse o. lign.¹⁴⁾ Ogsaa i Botanik havde Gottfried Becker stor Indsigt; han nævnes da ogsaa af

Elefant-Apothekets Ejendom paa Købmagergade.

Efter Tegning af J. G. Burman Becker i 1844 (Ny kgl. Samling 371 c. Kgl. Bibliotek fot.).

C. F. Schumacher som en botanisk interesseret Apoteker.¹⁵⁾ Paa Blegdamsvejen ved København anlagde han en Fabrik, hvor han i Følge Burman Beckers Optegnelser med godt Udbytte fremstillede et blaat Farvestof af en norsk Mosart. Under Byens Bombardement i 1807 led Fabriken imidlertid saa stor Skade, at den maatte nedlægges, og Aaret efter solgte han Grunden til »den danske Manufakturhandel«. — Af Beckers skriftlige Arbejder kan nævnes »Beretning fra den af Oekonomie- og Commerce-Collegium nedsatte Commission til at undersøge de nye franske Filtmaskiner« (Nyt Bibliothek for Physik, VI B.); »Om en Salkilde i den kjøbenhavnske Dokke« (Naturhistor. Selskabs

Skrifter, III B.); »Om Saltværker« (smst. IV B.) samt en mineralogisk Undersøgelse »Om Bestanddelene af grønne Granater fra Norge«. I 1797 indgav han til Rentekamret en Afhandling angaaende Udfældning af Kobber ad vaad Vej, foranlediget ved et Forslag fra Bjergværksleder Heltzen i Trondhjem; fra 1806 foreligger en Analyse af 40 forskellige islandske Mineralier, indsendt til Rentekamret ledsaget af Bemærkninger om de af dem, der paa en eller anden Maade kunde faa Anvendelse som Farvestoffer. I »Efterretninger for indenlandsk Konstflid« I, 7. H. skrev han »Om Kurve til at flytte Frugter fra et Sted til et andet uden at beskadiges«. Han havde endvidere stor Andel i Udarbejdelsen af Pharmacopoea Danica 1805. — Gottfried Becker har ogsaa offentliggjort Beskrivelser af sine Rejser; i Tidsskriftet »Minerva« 1789, IV: »Breve fra en ung Rejsende i Schweiz« og smst. 1792, II: »En ung dansk Mands Beskrivelse over sin Rejse i England«.

29. Februar 1799 blev Becker udnævnt til Assessor pharm. i Collegium medicum og fortsatte i samme Stilling i det i 1803 oprettede Sundhedskollegium, indtil han 1. April 1844 trak sig tilbage. Samtidigt hermed overdrog han Apoteket til sin Søn J. G. Burman Becker. — 28. Januar 1813 udnævntes han til Ridder af Dannebrog, 1829 blev han »virkelig« Justitsraad og 15. Februar 1842, ved sit 50 Aars Jubilæum som Hofapoteker, Etatsraad.

JOHAN GOTTFRIED BURMAN BECKER.

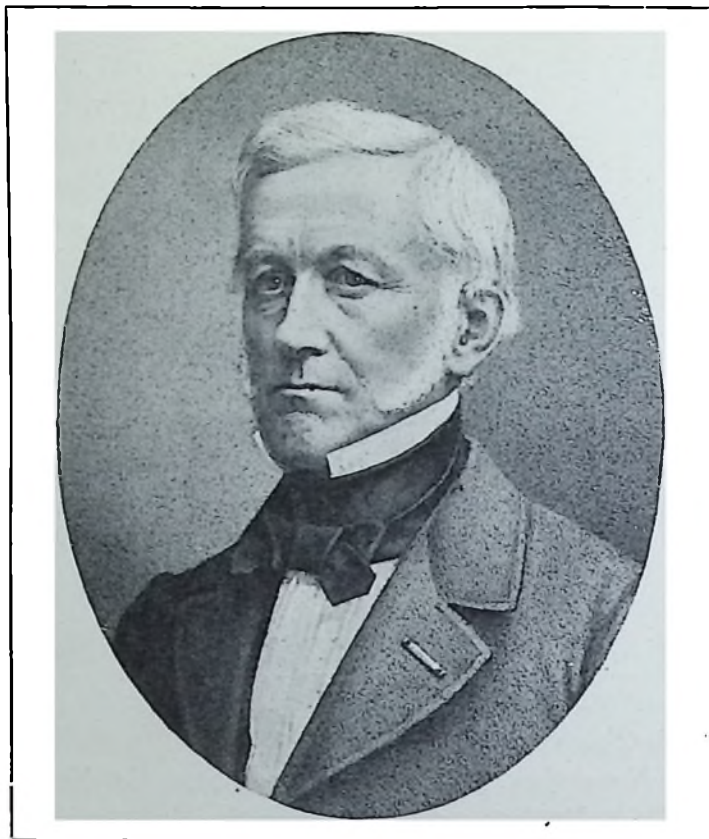
Født i København 26. April 1802, S. a. foregaaende Apoteker, død i København 6. Oktober 1880.

Gift 1) 24. November 1830 med Anna Margrethe Baden, født 28. Januar 1809, D. a. Professor ved Københavns Universitet, Dr. Torkel Baden og Pauline Sophie Olrik, død 30. December 1832.

2) 8. November 1835 med Jacobe Baden, født 29. November 1810, død 10. Marts 1874, Søster til hans første Hustru.

Han fik i sin Barndom og Ungdom en meget omfattende og omhyggelig Opdragelse og Undervisning. 19 Aar gammel dimitteredes han til Universitetet, hvor han derefter navnlig hørte filologiske og filosofiske Forelæsninger, og tog i 1822 filologisk Eksamen (10. April) og filosofisk Eksamen (30. Oktober). Nu tog han fat paa de farmaceutiske Studeringer; og samtidigt med at han arbejdede i sin Faders Officin og Laboratorium, hørte han Forelæsninger ved Universitetet: Professorerne William Zeises over Kemi, Hans Chr. Ørsteds over Kemi og

Fysik, Howitz's over Farmakologi og Hornemanns og Schouws over Botanik, og undervistes tillige af cand. pharm. G. M. Pflugmacher, en paa den Tid meget søgt Manuduktør.¹²⁾ I sine Optegnelser har han særligt fremhævet »de Repetitorier og Eksaminatorier, som Professor Howitz holdt paa Hofapotekets Materialkamre, for at de Studerende kunde faa Lejlighed til at se alle Slags Medicamina i det Store, samt

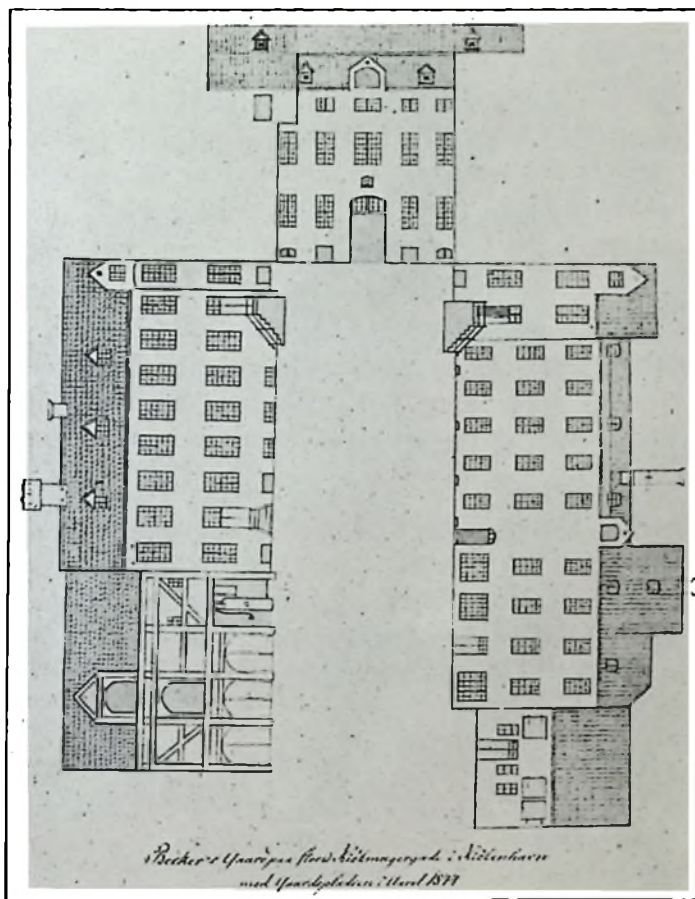
* J. G. Burman Becker.

de særdeles behagelige Ekskursioner med den fortræffelige Professor Hornemann.«¹⁰⁾ 20. Juni 1825 fremstillede han sig til farm. Eksamen og erholdt enst. Laud.¹²⁾

Kort førend han tog denne Eksamen havde han, efter sin Morbroders Ønske optaget Moderens Familienavn *Burman*, hvortil der 1. Marts 1825 blev givet kgl. Bevilling, »hvorved han dog ikke bliver fritaget for de Forpligtelser, som han under sit Navn Johan Gottfried Becker kan have paataget sig.«

Efter Slægtens Tradition skulde Burman Becker nu til Udlandet

for der at fuldende sin Uddannelse; i Maj 1826 drog han afsted og var borte i omtrent 2½ Aar. Turen gik over Berlin og Dresden, gennem Thüringen og Rhinlandene til Schweiz, og derfra videre til Frankrig, hvor han opholdt sig et halvt Aars Tid i Paris. Her hørte han Forelæsninger bl. a. af Thenard og Gay-Lussac og var tillige i nogen Tid

Elefant-Apothekets Ejendom paa Købmagergade mod Gaardsiden.
Efter Tegning af J. G. Burman Becker i 1844.
(Ny kgl. Samling 371 c. Kgl. Bibliotek fot.)

Medhjælper i »Pharmazie centrale des hopitaux civils«. Fra Paris rejste han til England, var nogen Tid i London og besøgte som sin Fader en Del industrielle Anlæg. Fra London gik Turen tilbage til Berlin, hvor han i 2 Semestre hørte Forelæsninger over Kemi, Mineralogi, Botanik m. m. Aaret efter Hjemkomsten viste Resultatet af hans Studier sig dels i en lille Bog: »Vejledning til at foretage che-

miske Analyser«, og dels i en mineralogisk-kemisk Afhandling, som han indsendte til Universitetet i Jena, og som forskaffede ham den filosofiske Doktorgrad. Efter sin Hjemkomst blev han iøvrigt Medhjælper i Faderens Apotek og i denne Stilling forblev han, til han fra 1. Januar 1844 selv overtog Apoteket. Bevilling til dette fik han 24. April 1844; nogen Tid forinden, 3. November 1843, havde han faaet Bestalling som Hof- og Rejseapoteker. Skødet paa Gaarden blev udstedt 23. November 1843. Burman Becker drev kun i 2 Aar det fædrene Apotek; 3. Oktober 1845 solgte han Apoteket og Ejendom til Lauritz Ørnstrup, der overtog det 1. Januar 1846.

Paa dette Tidspunkt var det forhen saa store og stærkt søgte Apotek gaaet meget tilbage. Et meget betydeligt Indgreb i Apotekets Omsætning skete i 1812, da Leverancen til Militæret ved den nye Ordning overgik til Vajsenhus-Apoteket; og et endnu føleligere Tab for Hof-Apoteket blev det, at Vajsenhus-Apoteket flyttedes til Købmagergade lige i dets Opland og berøvede det en stor Del af den daglige Omsætning. I 1815 mistede de københavnske Apotekere Leverancen til Byens Fattigvæsen ved Oprettelsen af Dispensations-Anstalten paa »Almindeligt Hospital«, og for Becker bragte de kommende Aar yderligere Tab ved de gentagne Omordninger af Hofholdningen; Ændringer, som hver Gang betød Indskrænkninger i Medicinleverancen. Burman Becker udarbejdede i 1846 en Række Lister over Omsætningen og Hofleverancen; nogle Uddrag heraf viser Apotekets stadige Tilbagegang. Omsætningen af Medikamenter til Publikum var

i Aaret 1819.....	14710 Rdl.	1 Mk.	10 Sk.
» 1824.....	11048 »	4 »	9 »
» 1829.....	6300 »	3 »	— »
» 1834.....	5010 »	1 »	— »
» 1839.....	3594 »	— »	— »
» 1844.....	3252 »	— »	3 »

Leverancen til Hoffet beløb sig til

i Aaret 1819.....	8421 Rdl.	1 Mk.	12 Sk.
» 1839.....	6597 »	3 »	5 »
» 1840.....	3449 »	4 »	10 »
» 1844.....	2362 »	— »	14 »

Efter at have solgt Apoteket kastede Burman Becker sig fuldstændigt over historiske Studier, særlig Kunst-, Apoteks- og Personalhistorie, og der foreligger fra hans Haand en lang Række Afhandlinger (se nedenfor). Han foretog ogsaa mange Rejser rundt om i Europa, dels alene og dels oftere ledsaget af sin Familie. I 13 Aar, fra 1847—1860, var han Ejer af Kollekollegaard ved Farum; de sidste 20 Aar af sit Liv boede han i København. — Han var i en Del Aar Medlem af Bestyrelsen for »Det pharm. Understøttelsesselskab«; i 1843 var han Medunderskriver af Opraabet om Dannelsen af »Danmarks Apothekerforening«. — 10. December 1856 blev han Ridder af Dannebrog.

Literære Arbejder:

Notitser om Apotheker og Apothekere i Danmark. (Archiv for Pharmaci og teknisk Chemi. 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1870).

Hof- og Reise-Apotheker Johan Gottfried Beckers Levned. Kbhvn. 1864.

Erindringer om Gottfried Becker, Kgl. Hof-, Reise- og Felt-Apotheker. Kbhvn. 1868.

Efterretninger om Gaarden Nr. 67 (Beckernes Gaard) paa Store Kjøbmagergade i København (Nyt histor. Tidsskrift V B., Kbhvn. 1854).

Geschlechts-Register der Familie Becker. Kopenhagen 1875.

Et Par Ord om Feltapotheket ved den danske Armee. (Herholdt og Mansas Samlinger I, 3. II.).

Et Bidrag til Underretning om Begravelsesomkostninger i København; i første Halvdel af 18de Aarhundrede. (Historisk Tidsskrift V B.).

Kong Salomons Apotheks Gaard paa Østergade i København (Archiv for Pharmaci og techn. Chemi 1865).

Nachrichten von dem Geschlechte Burman. Kopenhagen 1831.

Nachrichten von dem Geschlechte Baden. Kopenhagen 1832 (og 1875).

Nachrichten die Stammtafel der Familie Becker betreffend. Kopenhagen 1835.

Notices sur la famille Verkolje. 1869.

En Borger i Odense i det syttende Aarhundrede (Apotheker Jacob Gottfried Becker). København 1880.

Antonius Battus. (Danske Samlinger II R., 4 B.):

Uddrag af Anna Christine Beckers Dagbog. København 1870.

Efterretninger om de gamle Borge i Danmark og Hertugdømmerne. Kbhvn. 1830—1832.

Tegninger af gamle Slotte, Herregaarde og mærkelige Bygninger (Tidsskrift Orion I B.).

Nogle sjællandske Voldsteders og Ruiners nuværende Tilstand. (Orion II B.).

Gjæstgivergaarde i Kjøbenhavn i ældre Tid (Danske Samlinger 1872).

Forsøg til en Beskrivelse af og Efterretninger om vævede Tapeter og andre mærkelige Væggedecorationer i Danmark. København 1878.

LAURITZ ØRNSTRUP.

Født i Odense 27. November 1819, S. a. Købmand og Brændevinsbrænder Andreas Ørnstrup, Chef for det borgerlige ridende Korps, og Vilhelmine Augusta Rasmussen, død i København 15. December 1863.

Gift 1849 med Emilie Marie Christine Muus, født 1. September 1826, D. a. Skibskaptajn Henning Muus og Lovise Marie Toxwærd, død i København 27. Juni 1901.

* Lauritz Ørnstrup.

Han blev 1834 Discipel paa Gl. Torvs Apotek i København og tog farm. Eksamen 1840 II (Laud.). Han blev derefter Medhjælper paa Hof-Apoteket og fungerede som saadan, indtil han 1. Januar 1846 overtog Apoteket som Ejer. Bevillingen udstedtes 23. December 1845;¹⁷⁾ fra Overtagelsesdagen at regne fik han Bestalling som kgl. Hofapoteker.

Lauritz Ørnstrup var forholdsvis hurtig klar over, at Hof-Apotekets Eksistens-Muligheder ikke kunde forbedres ved at forblive paa Køb-

magergade, og 6. Januar 1849 ansøgte han derfor Ministeriet om Tilladelse til at flytte Apoteket »til den østre Deel af Staden navnlig til Store Kongensgade eller et Sted i Nærheden, hvor jeg ser mig i Stand til at forskaffe mig en hensigtsmæssig Ejendom«. Allerede tidligere havde Apoteker C. L. Erichsen (Kong Salomons Apotek) haft Opmærksomheden henvendt paa dette Kvarters Mangel paa Apotek, og han havde 14. Januar 1845 faaet Tilladelse til at flytte sit Apotek dertil. Han gav Afkald paa denne Ret til Fordel for Ørnstrup, og efter

at Sundhedskollegiet (10. Februar) og Københavns Magistrat (23. Februar) havde anbefalet Ørnstrups Ansøgning, blev denne bevilget 8. Marts 1849.

Ved Købekontrakt, tinglæst 19. November 1839, købte Ørnstrup Ejendommen Mtr. Nr. 40 B i Store Kongensgade for 48.000 Rdl. til Overtagelse April Flyttedag 1850; Skødet udstedtes 24. November 1851.¹⁸⁾ Om Ejendommens tidligere Historie skal (efter »Det kgl. Hof-Apothek 1669—1919«) anføres følgende:

Den nuværende Apoteksejendom*) er opført paa en Grund, der i Følge Grundtaksten af 1689 tilhørte Præsidenten for Hofretten Niels Simonsen; han ejede hele Strækningen paa Kongensgades vestlige Side fra Hjørneejendommen ved Gothersgade indtil Dronningens Tværgade og dertil en Række Huse i denne Gade. Hans Ejendom beskrives i Grundtaksten som bestaaende af en Hovedgaard med Byggeplads samt 8 nye Vaaninger; Resten har formentlig været Haver; den blev vurderet til 2740 Rdl., og den gamle Takst anføres til 1600 Rdl. Efter denne at dømme har Ejendommen i 1668 tilhørt Generalmajor Rüse, idet vi i Grundtaksten fra dette Aar finder Rüses Hovedgaard med en Vaaning og en »wiit begreben« Have i Kongensgade ansat til dette Beløb.¹⁹⁾

I den Fortegnelse over Ejere og Beboere, som for hele Byens Vedkommende blev udarbejdet efter Branden i 1728,²⁰⁾ finder vi under Mtr. Nr. 145 i St. Anne Vester Kvarter en lang Række Ejere, men nøjagtigt at fastslaa, hvem der boede paa netop den Del af den store Grund, hvorpaa den nuværende Apoteksbygning er opført, er næppe muligt. Ved Matrikuleringen i 1756 blev Grunden delt i 19 nye Mtr. Numre, fra Nr. 26 til Nr. 44, og fra nu af har vi fastere historisk Bund under Fødderne.

Den Del af Grunden, der har Interesse for os, fik ved denne Lejlighed Mtr. Nr. 35 (delt i A, B og C), og paa det af »Oberconducteur« Christian Gedde i 1757 udarbejdede Kort over Byens samtlige 12 Kvarterer²¹⁾ ser vi, at den i dette Aar ejedes af Johan Jacob Gabel. Den 21. December 1767 skødes Mtr. Nr. 35 B til Vognmand Jocum Larsen; den 26. Juni 1797 skødes Ejendommen til Murmester Johan Christian West og dennes Enke sælger den iflg. Skøde af 4. Maj 1818 til Vognmand Peder Pedersen Schoubye for 15000 Rdl. Ved Skøde af 29. Juni 1835 overtog Ølhandler Anders Jørgensen den for 15300 Rdl., og allerede halvandet Aar efter skifter den igen Ejer, idet Murmester, Brand-Kaptajn (senere Major) Christian Olsen Aagaard ved Skøde af 2. Januar 1837 erhverver den for en Købesum af 17000 Rdl.²²⁾

Aagaards første Gerning var at dele sin nyerhvervede Ejendom; i Følge 2 Maalebrev af 9. Maj 1837 blev den delt i Mtr. Nr. 40 A, en Grund paa 1870 Kvadratalen (i 1849 forøget til 1890 Kvadratalen) med de derpaa staaende gamle Bygninger (nuv. Store Kongensgade Nr. 23), og Mtr. Nr. 40 B, en Grund paa 1240 Kvadratalen (i 1849 formindsket til 1220 Kvadratalen), der

*) Nuv. Mtr. Nr. 40 B, St. Anne Vester Kvarter, Gade-Nr. 25; udskilt i 1837 af Mtr. Nr. 40; i 1756 = Mtr. Nr. 35 B; i 1689 en Del af Mtr. Nr. 145.

formentlig hidtil havde henligget som Have eller Gaardsplads, og hvorpaa han's. A. lader paabegynde Opførelsen af den nuværende Apoteksejendom. Da Bygningen var færdig, blev den 31. August 1841 vurderet til Brandforsikring til ialt 33700 Rdl. Sølv. Den bestod af et grundmuret Forhus, 20 Alen i Længden, paa 5 Fag, 5 Etager højt med Kælder under, og det ene Fag i Stueetagen indrettet til Port. Til højre Side i Gaarden var et grundmuret Sidehus, 27¼ Alen langt, 5 Etager højt; ved Sidehusets Endegavl en Mellembygning paa 2 Etager, hvoraf den nederste Etage var indrettet til Stald til 4

Det kgl. Hof-Apoteks Facade efter Ombygningen i 1915 (St Kongensgade 25).

Heste; denne Bygning anføres som værende gammel men vel vedligeholdt. Endelig fandtes en 3 Fags Bagbygning paa 2 Etager med Kælder under, 12 Alen lang.²³⁾

Da Hofapoteker Ørnstrup i 1850 havde overtaget Ejendommen, lod han udføre forskellige Forbedringer og Tilbygninger, og 29. Oktober 1850 takseredes Ejendommen paany og blev nu ansat til 39800 Rdl.; heraf var Laboratoriet vurderet til 2000 Rdl., Apoteket til 2250 Rdl. og Spejlglsruererne i Officinet til 300 Rdl.

Af de Forandringer han lod udføre, skal med Taksationsdokumentet som Kilde nævnes følgende. Han lod Forhusets Kælder forhøje, og

den blev »ved grundmurede Skillerum delt i 4 Dele, hvoraf en Del med Stakitter er afdelt i 2 Dele og deri Hyller (!) og Flisegulv.« I Stueetagens 3 Fag norden for Porten lod han indrette sit Apotek med Opgang fra Gaden. Officinet faar følgende Beskrivelse: »Loftet gibset og malet, Væggene overalt besatte med Reoler af Mahonitræ og derunder Skuffer og Skabe af Egetræ med Mahonidækplader, over Reolerne langs Loftet Mahonigesims, alt dekoreret med forgyldte Lister, en Butiksskranke med Balystre og for hver Ende af samme en Egetræs Disk med Mahoni Dækplade.« Ved Siden af Officinet var et lille Værelse i det sidste Fag mod Nord; herfra førte en lille Trappe op til det tilsvarende Værelse paa første Sal. I Sidehusets Stueetage blev indrettet Material- og Urtekamre; og i Mellembygningen blev i Stedet for Stalden indrettet et Laboratorium »med gibset Loft, hvide Vægge, Flisegulv og en Disk med Hylde«, samt 2 Værelser »med Hylde og en Disk med Skuffer.«

Lauritz Ørnstrup drev Apoteket til sin Død. — Han var i 5 Aar, fra 23. Januar 1848 til 16. Januar 1853, Hovedkasserer i »Det pharm. Understøttelsesselskab«; 9. Juli 1851 valgtes han til Medlem af Bestyrelsen for »Danmarks Apotekerforening«, og han var et interesseret og aktivt Medlem af »Den pharm. Forening«. Da Udgivelsen af »Pharm. Tidende« paabegyndtes i 1861, var han ogsaa blandt dem, der tilsagde Redaktionen deres Hjælp som Medarbejdere; et Lofte, som hans nu stadigt tiltagende Svagelighed dog hindrede ham i at indfri; i 2den Aargang findes dog et Bidrag fra hans Haand: en Omtale med Afbildning af et af ham konstrueret Gasapparat, der var udstillet paa den farm. Udstilling i London s. A.

Efter hans Død fortsatte Enken Apotekets Drift med følgende Bestyrere, indtil hun i 1881 overdrog det til Apoteker J. M. P. I b s e n.

J o h a n V i l h e l m H o l m b e r g var Bestyrer fra Ørnstrups Død, til han selv døde i 1870. Han var født i København 1825, blev 1842 Discipel paa Dispensationsanstalten paa »Almindeligt Hospital« i København og tog 1850 II farm. Eksamen (Laud.). Blev derefter Laborant paa Hofapoteket, indtil han blev Apotekets Bestyrer. Fra 1858—60 var han Medlem af Bestyrelsen for »den pharm. Forening«; fra 6. Oktober 1866 til sin Død var han Revisor i Foreningen. Han døde 10. Februar 1870.

P e t e r E m a n u e l K o e f o e d var Bestyrer fra Februar 1870 til 1. Maj 1873. Han er født i Aaker Sogn paa Bornholm 16. September 1843, var Discipel paa Vajsenhus-Apoteket i København 1. August

1858 til s. D. 1862 og tog 1865 I farm. Eksamen (Laud.); blev derefter Laborant paa Løve-Apoteket i Aarhus og kom derfra til Hof-Apoteket. Fra 1873 til 1917 var han Ejer af Niverød Teglværk ved Nivaa (fra 1874—1890 med cand. pharm. L. V. A. Ørnstrup som Kompagnon); lever nu som Rentier i Nivaa.

Den sidste Bestyrer var Sønnen Ludvig Vilhelm August Ørnstrup, der virkede i denne Stilling fra 1. Maj 1873 til 1. April 1881. Han var født i København 30. Oktober 1851, var Discipel paa Ribe Apotek fra 1. August 1867 til 1. Februar 1871 og tog 1873 I farm. Eksamen (Laud.). Han kom derefter paa Hof-Apoteket, først i et Par Maaneder som Medhjælper og derefter som Bestyrer. Fra 1874 til 1890 var han Medejer af Niverød Teglværk og levede derefter som Rentier i København til sin Død 14. August 1917.

JOHAN MARTIN PETER IBSEN.

Født i Thisted 25. Juni 1835, S. a. Konsul, Agent William Ibsen og Regine Sophie Weldingh, død i København 1. Marts 1888.

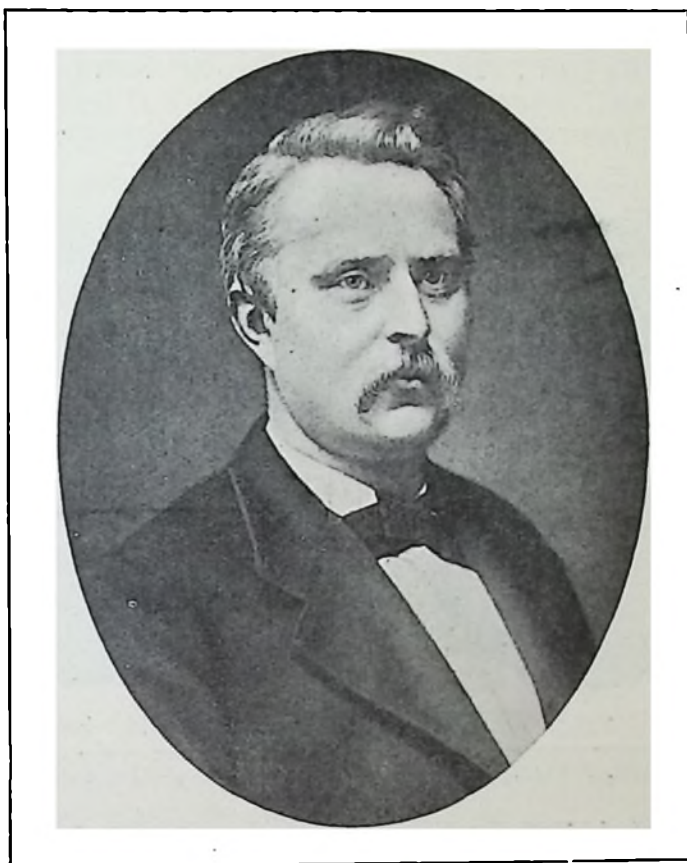
Gift 28. Juni 1859 med Inger Marie Wiedemann, født 5. Maj 1833, D. a. Pastor Ole Wiedemann og Ane Rosine Antonette Hansen, død 4. December 1912.

Han var Discipel paa Hof-Apoteket i København fra 1849 til 1853 og tog 1855 I farm. Eksamen (Laud.). Efter Eksamen konditionerede han i 4 Aar, bl. a. paa Korsør Apotek og nedsatte sig i 1859 i Sørup ved Fredensborg som Brygger. Efter 3 Aars Forløb opgav han denne Virksomhed og vendte tilbage til Farmacien som Medhjælper paa Ebeltoft Apotek, hvorfra han i 1866 kom til Løve-Apoteket i Fredericia som Bestyrer af dette for Apoteker M. V. Honoré; i 1872 købte han Apoteket for 56000 Rdl. og fik Bevilling dertil 2. September s. A.; 8 Aar senere solgte han det til J. A. A. Jørgensen for 270.000 Kr. (se »Løve-Apoteket i Fredericia«). 25. Februar 1881 købte han Hof-Apoteket af Enkefru Ørnstrup for 320.000 Kr., hvoraf Prisen for Ejendommen udgjorde 130.000 Kr., til Overtagelse 1. April s. A.; Bevillingen til Apoteket udstedtes 26. April 1881, Prædikat af kgl. Hofapoteker fik han 24. Marts s. A.; Skødet udstedtes 18. Juli s. A.

I 1887 lod Apoteker Ibsen Hof-Apotekets Lokaler undergaa en ret omfattende Forandring og Udvidelse, hvorved Apoteket fik det Udseende, som det i det væsentlige beholdt, indtil den nuværende Indehaver i 1915 lod paabegynde en stor Ombygning, hvorom senere. I

1887 udvidedes bl. a. Officinet ved, at det tidligere omtalte Kontor blev nedrevet og erstattet af en Receptur; samtidigt forsvandt ogsaa den lille Trappe op til Førstesalen.

Efter hans Død fortsatte Enken Apotekets Drift med Sønnen Christian Olaf Frederik Ibsen som Bestyrer. Han var født

* Johan Martin Peter Ibsen.

9. Maj 1860 paa Søasgaard ved Fredensborg, var Discipel fra September 1875 til Januar 1879, først paa Løve-Apoteket i Fredericia og derefter paa Løve-Apoteket i Kolding og tog 1883 I farm. Eksamen (Laud.). Efter at have afsluttet sin Bestyrervirksomhed forlod han Farmacien og levede som Grosserer først i Kristiania og senere fra Januar 1900 til Sommeren 1915 i København; død der 10. April 1916.

OLAF LAURITZ POUL TORP.

Født i København 15. Juli 1861, S. a. Justitsraad, Prokurator H. J. Torp og Laura Albertine Løffler, død i København 12. Juni 1912.

Gift 27. Februar 1892 med Bertha Elisa Jeppesen, født 4. November 1869.

I Oktober 1878 blev han Discipel paa Hof-Apoteket i København, tog Medhjælpereksamen 1882 og farm. Kandidateksamen 1885 I (Laud.). Han købte Hof-Apoteket af Enkefru Ibsen for 395.000 Kr. til Overtagelse 15. Oktober 1889; Skødet paa Ejendommen udstedtes 23. December s. A., og Købesummen for denne var 130.000 Kr.; Bevilling til Apoteket fik han 3. December 1889, og 24. Februar 1892 fik han

O. L. P. Torp.

N. C. Müller.

Prædikant af kgl. Hofapoteker. I 17 Aar var han Indehaver af Hof-Apoteket, indtil han 1. September 1906 overdrog det til Apoteker N. C. Müller fra Kolding, og levede derefter som Rentier i København til sin Død.

NICOLAI CHRISTIAN MÜLLER.

Født 23. December 1859 paa Flensborggaard ved Glumsø, S. a. Proprietær Peter Frederik Müller og Agnese Dorthea Hedde, død paa Christiansdal ved Hjørring 26. November 1919.

Gift i Kolding 6. Oktober 1885 med Andrea Petersen, født i Kolding 21. August 1860, D. a. Læge Eduard Niels Christian Petersen og Ane Johanne Christiane Schultz.

I September 1875 blev han Discipel paa Hjorte-Apoteket i København, tog Medhjælpereksamen 9. April 1879 og farm. Eksamen 1881 I (Laud.). Sin Værnepligt afsluttede han i Efteraaret 1882 som Løjtnant i Infanteriet og blev derefter Medhjælper paa Løve-Apoteket i Kolding, som han i 1885 købte af J. Rink for 300.000 Kr.; Købet indbefattede en Mineralvandsfabrik, og Overtagelsen fandt Sted 1. April s. A.; Bevillingen udstedtes 16. Juni. I 21 Aar var Müller Apoteker i Kolding, indtil han i Maj 1906 solgte Apoteket og Fabriken til fhv. Apoteker i Ebeltoft C. F. Nielsen (se »Løve-Apoteket i Kolding«). Han købte derefter Hof-Apoteket i København, som han overtog 1. September 1906 og fik Bevilling til 7. September s. A.; 24. December s. A. udstedtes Skøde paa Ejendom og Privilegium for 438.000 Kr.

Müller fortsatte det af Ibsen paabegyndte Moderniseringsarbejde af Apoteket, idet han lod en Del af de ydre Lokaler ombygge; ved denne Lejlighed forsvandt bl. a. de gamle Klappasser paa Urtekamret og erstattedes af grønne Blikdaaser. I hans Tid blev Ejendommen og Apoteket forsynet med elektrisk Lys; indtil da var der Gasbelysning i Officin og Materialkamre, i de øvrige Lokaler ingen. Selve Ejendommen undergik ogsaa i denne Periode en Del mindre Forandringer. — I 1914 solgte han Apoteket og Ejendommen til den nuværende Ejer H. Chr. Helweg-Mikkelsen og levede derefter som Rentier dels i København og dels paa sin Ejendom »Næsset« i Strandhuse ved Kolding.

HANS CHRISTIAN HELWEG-MIKKELSEN.

Født 24. Januar 1882 i Mariager, S. a. Apoteker Christen Mikkelsen og Sylvestra Ernestine Johanne Louise Helweg.

Gift i København 14. Februar 1906 med Inger Barsugli, født 3. November 1882, D. a. Kunstgibser Cæsar Dominico Barsugli og Ida Johanne Jørgensen.

1. November 1897 blev han Discipel paa Sorø Apotek, tog Medhjælpereksamen April 1901 (I Kar.) og farm. Kandidateksamen April 1903 (I Kar.). Efter en længere Udenlandsrejse i Tyskland, Østrig, Schweiz og Frankrig konditionerede han efter Hjemkomsten fra Paris i November 1904 paa forskellige Apoteker baade i Hovedstaden og i Provinsen bl. a. ogsaa paa Faderens Apotek i Odense, Svane-Apoteket, hvilket sidste han fra 1. April 1907 overtog i Forpagtning sammen med sin Broder cand. pharm. Poul Helweg Mikkelsen; dette Samarbejde varede til 1. Oktober 1912, da Broderen overtog Apoteket som

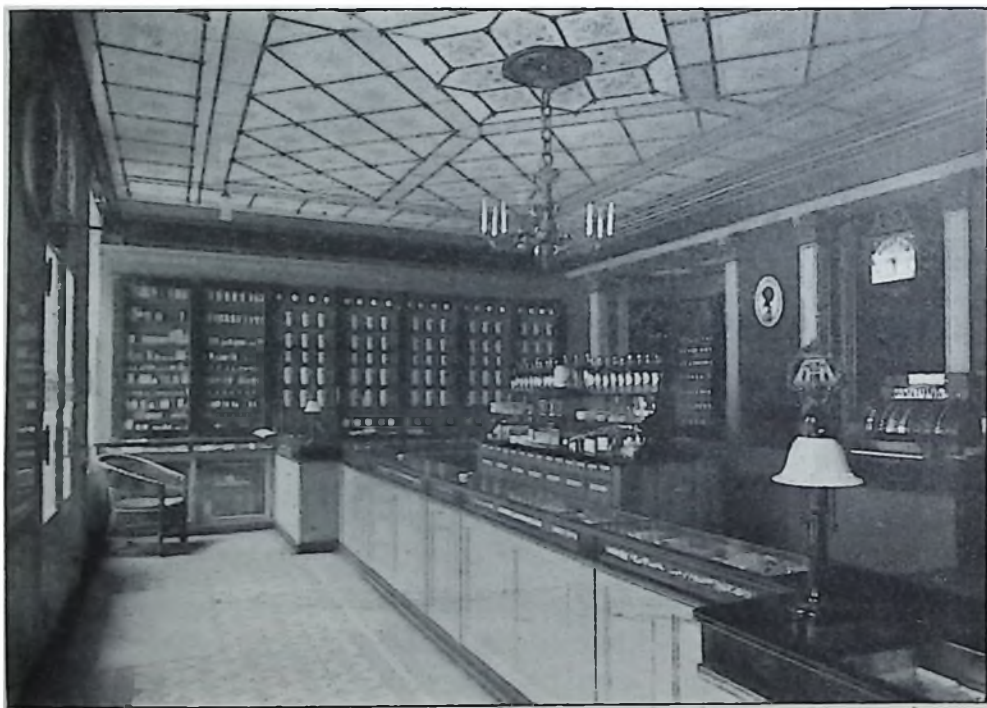

H. Chr. Helweg-Mikkelsen.

Eneejer, medens H. Chr. Helweg-Mikkelsen rejste til København for der at afvente en Lejlighed til at opnaa en ny selvstændig Stilling indenfor sit Fag. Ved Bevilning af 11. December 1914 overtog han da fra den følgende Dag at regne det Kgl. Hof-Apotek med Ejendom for en Købesum af 525.000 Kr.; Skødet, hvori Ejendommen er ansat til 250.000 Kr., blev udstedt 21. December s. A.

Aaret efter lod han paabegynde en fuldstændig Ombygning af Apotekets samtlige Lokaler; Ombygningen lededes af Arkitekt B. Helweg-Møller og

strakte sig over 4 Aar. I Sommeren 1915 begyndtes med Officinet; dette blev nu indrettet udelukkende til Ekspeditionslokale med Skran-

Parti af Officinet i Det kgl. Hof-Apotek efter Ombygningen i 1915.

ke gennem hele dets Bredde og blev ved et smukt Trappeparti sat i Forbindelse med Recepturen, der flyttedes op i et bagved lig-

Parti af Recepturen i Det kgl. Hof-Apotek efter Ombygningen i 1918.
I Baggrunden ses det restaurerede Korpus fra det gamle Elefant-Apotek paa Købmørgade.

gende Lokale. Det følgende Aar blev benyttet til Modernisering af Flaskeskyllerum, Stødekammer og Materialkammer for grovere Varer,

ligesom Laboratoriet fik en haardt tiltrængt, foreløbig Omforandring. I 1918 kom Ombygningen af Recepturen. De gamle Kontor- og Vagtlokaler mellem Recepturen og Materialkammeret blev nedrevet og gav Plads for en stor, moderne indrettet Receptur, der sattes i direkte Forbindelse med Materialkammeret, der ligeledes blev ombygget. Dekorationen i disse Lokaler blev holdt i Lighed med Officinets: lyse Farver med rig Anvendelse af Forgyldning. Endelig kom i 1919 den endelige Omforandring og Modernisering af Laboratoriet. — Af særlig Interesse er det at anføre, at det fra Skranken synlige Baggrundskorpus (med Nichen) i Recepturen er Midterpartiet af Bagvæggen i det Beckerske Officin paa Købmagergade — det eneste, der nu er bevaret fra det gamle Elefant-Apotek fra dets Ombygning i 1791, og som i omhyggeligt restaureret Stand blev anbragt her ved Ombygningen i 1918 (se Billedet S. 631).

— I Anledning af Apotekets 250 Aars Jubilæum udgav han Skriftet: Det Kongelige Hof Apothek — Elefant Apothek — 1669. 15. Maj 1919. Træk af dets 250 Aars Historie. Samlet og fortalt af Cand. pharm. Aage Schæffer.

NOTER OG HENVISNINGER

Udarbejdet væsentligst paa Grundlag af Jubilæumsskriftet »Det kongelige Hof Apothek — Elefant Apotheket — 1669. 15. Maj. 1919. — Træk af dets 250 Aars Historie. Udgivet af Apotheker H. Chr. Helweg-Mikkelsen. Samlet og fortalt af cand. pharm. Aage Schæffer. København 15. Maj 1919.« — I E. Dams efterladte Samlinger vedrørende dette Apoteke fandtes kun spredte Optegnelser.

- 1) Johan Gottfried Beckers Fødselsdag var 7. Oktober og hans Daabsdag 9. Oktober 1639 (Personalia om ham i Gl. Kgl. Samling Nr. 1076. Fol.). Det skyldes derfor sikkert en Forveksling af disse Datoer, naar Fødselsdagen i det af Burman Becker udgivne Slægtsregister og i Biografisk Lexicon sættes til 9. Oktober.
- 2) Efter Beckers Død blev Helene Munk i 1712 gift med fhv. Overkrigskommissær, senere Konferensraad Hans Seidelin til Hagedstegaard.
- 3) Johan Zwelffer. Dr. med., Professor; født i Pfalz 1618, død i Wien 1668. Udgav bl. a. Pharmacopoea Regia seu Dispensatorium novum locupletum et absolutum. Nürnberg 1668 (paa Tysk udkom den i Nürnberg 1692).
- 4) Sjæll. aabne Breve XXVII, 1669. Nr. 163, Fol. 449—50.
- 5) Sjæll. Tegnelser 1669. Nr. 722 a, Fol. 779; Nr. 754, Fol. 785.
- 6) Københavns Diplomatarium VII, Nr. 721.

- 7) Udførlig Omtale og Henvisninger til Bartholins Acta medica ang. Becker og hans Arbejder findes i Burman Becker: Hof- og Rejse-Apoteker Joh. G. Beckers Levned og Geschlechts-Register der Familie Becker.
- 8) F. V. Mansa: Pesten i Helsingør og København 1710—1711. Kbhvn. 1854. S. 62.
- 9) Kbhvns. Diplomatarium VIII, Nr. 712, 736, 1117.
- 10) Bestallinger udfærdigede gennem Rentekammeret (1750, 1756). Sjæll. Registre 1756, Fol. 939—40, Nr. 422.
- 11) Sjæll. Registre 1767, Fol. 393. Berl. Tidende 27/11 1781.
- 12) Det medicinske Fakultets Eksamensprotokol.
- 13) Rentekamm. Relations- og Resolutionsprotokol. Dansk. 23. April til 28. Juni 1781. Nr. 167.
- 14) Om den Guytonske Blanding til Desinfektion se Petersen: Den danske Medicinallovgivning I, S. 524.
- 15) J. Lind: Botaniserende Farmacevter. (Farm. Tidende 1915).
- 16) Archiv for Pharmaci og teknisk Chemi 1880, S. 251 ofl.
- 17) 2. Depart. Registr. 1845, Fol. 321, Nr. 781.
- 18) Tillysningsprotokol. Skødeprotokol (Hof- og Stadsrettens Archiv).
- 19) Københavns Diplomatarium II, Nr. 804; III, Nr. 1052.
- 20) Kjøbenhavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728. Udgivet af Kbhvns. Brandforsikring 1906.
- 21) Oberconducteur Geddes Kort over de tolv Kvarterer i København, tegnet 1757. (Gl. kgl. Samling Nr. 729. Fol.).
- 22) Matriculs Register. St. Annæ Vester Kvarter (Hof- og Stadsrettens Archiv).
- 23) Taksationsforretninger til Brandforsikring (Landsarkivet i København).

ALFABETISK FORTEGNELSE

OVER

PRIVILEGEREDE APOTEKERE

(Fuldstændigt Navne-Register findes i III. Bind).

	Side		Side
A agaard, Niels Schack	182	Bech, Jørgen Albert	260
Abildgaard, C. P. L. A. L.	500	Beck, Chr. Fred. E.	498
Aggersborg, N. N.	130, 263	Becker, Gottfried I	605
Albers, F. H.	597	» , » II	613
Albinus, Severin	119	» , Jacob Gottfried	38
Andersen, Jannik	52	» , Johan Gottfried I	601
Andresen, Alb. V.	82	» , » » II	610
» , Laur. Alfr.	457	» , J. G. Burman	617
Antons, A. M. M. C.	267	Bendixen, Peter L.	292
Arends, Chr. Ferd.	473	Bendixsen, Chr. Ove	458
» , Nic. Jacob	474	Benzon, Alfr. Nicolai	580
Arntzen, J. Valentin	385	» , B. P. L. Alfred	583
Athenstaedt, F. W. A. L.	597	» , C. Otto V.	585
Augsburg, Henrik	294, 476	Berendtsen, Jørgen	445
» jun., J. J. J.	479	Berger, J. A. C. von	329
» sen., J. J. J.	477	Bergmann, Jul. P. P.	299
B aagøe, Johs. Schönberg	417	Berthsius, Johannes	463
» , T. Johs. G. S.	579	Beyer, J. H.	503
Bagge, Andreas	434	Biering, Mouritz	177
» , Axel Andreas	439	Bilhardt, Georg	36
» , Chr. J. St.	435	Blok, Joh. Schwermann	278
» , Peter Fred.	438	Blumensaadt, N. N.	51, 453
Bagger, A. A.	80	Borch, L. V. E.	497
Balslev, Christopher P.	38	Borchsenius, Johannes	62
Bartholomæus jun., Jacob	466	Boye, Marx	257
» sen., Jacob	464	Boysen, Peter Ingver	301
Bate, Antonius	115	» , Valdemar	499
		Braband, Baltzar	138

	Side
Brix, Fred. E.	440
Burser, Esaias	195
» , Joakim	193
» , Johannes	195
Buus, Jacob	412
Bødtker, Conrad	70
» , Johan	221
Bøggild, Ole Severin	178
Bøhme, J. J.	486
Calow, Daniel,	306
Campen, Bendix	502
Canis, Johannes	20
Cappel, C. L.	72
Carstens, Johan C.	302
Carstensen, H.	225
Caspersen, Anders	159
Christens, Carl	420
Christensen, Anders	191
Chur, Johannes	371
Clausen, C. A.	264
» , H. U. V.	213
Collenburg, J. W.	129
Creutzhauer, J. C.	64
Dahler, M. J.	118
Daugaard, H. J. N.	390
Dieck, Johan	13
Dietrichs, M.	144
Discher, J. H.	454
Drøge, Adolf	449
Dyrlund, O. F.	496
Ebbesen, Nicolai	512
Eggers, F. C. von	83
Eilschou, A. M.	229
» , C. C.	146, 226
» jun., C. C.	233
» , M. C.	150
» , P.	151
Erichsen, C. L.	553
Faber, H. A.	261
Fabricius, Johannes	117
Fabritius, H. H.	413
Faith, Christopher	383
Fedder, J. L.	429
Fischer, S. J. Schmidt	81
» , C. P. C.	440

	Side
Fleischer, Esaias	241, 462
» , Gregorius	245
Foersom, James H.	81, 110, 419
» , Ove S.	82
Franck, Tobias	220
Frantzen, Hugo	60
Frentzke, M.	271
Frich, C. F.	472
» , P. J. H.	453
Friderichsen, J. D.	82
Friedenreich, Chr. Fred.	315
» , Daniel	66
» , Johs. Fred.	310
» , Jul. Fred.	66
Friis, F. L.	153
Funck, F. H.	450
Gercken, Hieronymus	410
Gesius, Jacob	164
Glahn, H. C.	211
» , H. E.	210
Gleisberg, J.	426
Gottlieb, V. E.	475
Grasewurm, D. S.	289
Grauer, H. K. J.	183
Günther, A.	250
» , C.	253
Haastrup, C. A.	295
Hagen, Bernhard	537
» , G. H. A. F.	133
» , J. B.	550
» , L. T.	577
» , Mathias	541
» , P. O.	552
Hallas-Møller, H.	524
Hamsfort, Cornelius I	30
» , » II	32
» , » III	34
Hans Apoteker	9
Hansen, G. O. H.	416
» , P. C. V.	367
Hansted, L.	414
Hardt, R. von der	146
Hartmann, C.	485
Hauichendall, P.	58
Heerfordt sen., Christopher	427,
» , »	483, 563
» jun., Christopher	566

	Side		Side
Heerfordt, Marcus	98	Kirkerup, A. W.	301
Helms, F. C.	322	Klein, M. H.	206
» , H.	122	» , Philip	102
» , J.	173	Knudsen, Thorvald	498, 524
Helweg-Mikkelsen, H. C.	629	Koch, P. F. A.	597
Hermann, Johan	59	Kold, Chr. Peter	179, 453
Hervig, E. C.	448	Kongsted, A. J. H.	268
» , Jørgen	446	Kromayer, J. P. W.	366
Hintze, Johannes	507		
Hoberus, Johannes	60, 305	Laage, Hakon	157
Hoffmann, H. N.	495	Langenhoven, Mathias	69
» , Vibedor	437	Langheim, Andr.	285
Hogenwold, Jacob	91	» , C. A.	286
» , Sylvester	92	» , C. H. P.	129
Holm, Emil	365	» , Peter, jun.	285
» , F. J.	48, 514	» , » , sen.	279
» , Jacob	50	Langhorst, Lorentz	93, 140, 502
Holmsted, Bernt	170, 354, 410	Langsted, C. V.	415
Holst, E. C. M.	131	» , F. J.	416
Holten, Johs. von	103	Lassen, F. S.	497
Holzendorff, C. F. W.	290	Lawrenzen, A.	276
Honoré, M. V.	522	Lemman, Chr.	371
» , P.	520	Lentz, Magnus	472
Hundt, Hans de	20	Leuchter, Moritz	589
Huss, Paul	275	Lind, M. Th.	235
Häberlin, G. H. F.	596	» , N. P. Th.	236
Høppener, P.	377	Lorentzen, Hans	298
Høst, F. H.	176	» , Lorentz	298
		» , L. J.	300
bsen, J. M. P.	522, 626	Lotze, E. Gustav	53
Ingwersen, C. M.	516	Lund, H. S.	78
		» , M. L.	442
Jacobsen, L. H.	78	Lundh, A. M.	441
» , P. C.	133		
Jebbe, Diderik	349	Madsen, Chr.	454
Jensen, Hans	133	Madvig, P. V.	263
» , Jørgen	429	Mangor, C. H.	568
Jessen, C. S.	433	Manthey, J. G. L.	254
» , G. S.	431	Martini, C. L.	198
Johann, Barthold Jung	60	Meier, Samuel	25
Johnsen, Sigurd	330	Meubrink, A. F. L.	302
Juhl, Johs. P.	598	Mohr, L. E.	496
Junger, Bernt	160	Monberg, J. C.	440
Jørgensen, J. A. A.	523	Munck, Fred. Th.	388
		Muth, Christopher	393
Kalckauen, Mathias	19	Mühlensteth, J. A.	573
Kierboe, Rasmus	200	Müller, A. G.	556
Kirchhoff, Johannes	528	» , N. C.	154, 628

	Side		Side
Müller, Otto H.	558	Rieffesthal, J. B.	359
Møller, Joh. Adolph	141	» , J. P.	362
N avclerus, Chr.	33	Rink, Gustav	266
Neergaard, P. J. de	55	» , Johannes	111, 154
Nellemann, P. S.	387	Roth, Henrik	94
Neuber, G. A.	301	Rübner, C. L. I	319
Neumann, J. J.	221	» , » II	326
Nielsen, Andreas	74	» , Henrik	324
» , C. F.	155	Rüdiger, Abraham	350
» , J. C.	500	S adeé, P. L. G.	302
» , P. M. C.	391	Sass, N. G.	127
Normann-Mogensen, C. E.	214	Schaarup, J. T.	380
O bel, S. K.	133	Scharffenberg, M. G.	533
Odendahl, J. J.	370	Scheel, H. E.	300
Oldenburg, Claus	351	Schirenbeck, S. A.	395
Ostermann, J. H.	224	Schmidt, D. P. H.	593
Othhans, Frandz	61	» , J. D.	594
P aludan, Johannes I	58	» , Lauritz	435
» » II	60	Schultz, Christopher	35
Paulsen, Joh. Friedr.	596	Schultze, Jacob	120
» , Mathias	592	Schwermann, A. C.	397
» , Paul	591	» , Joh.	278
» , Peter	592	Schwings, A. C. W.	456
Peckel, Frantz	97	Schøn, Peter	427
Pedersen, Thorvald	442	Schönermarck, G.	297
Pester, Peiter	90	Seidelin, Claus I.	489
Petersen, Lauritz	133	» , » II	494
Petry, O. A.	133	» , Frederik	487
Piper, Johannes	117	» , Hans	493
Pontoppidan, A. V.	438	Sivers, Ernst	407
Poppe, G. N.	323	Skou, M. M.	375
Pouch, Johan	217	Sommer, H. F. E.	132
Poulsen, O. V.	441	Stabel, Johan	72
Prom, G. W.	399	Steenberg, J. F.	108
R ademacher, N.	513	» , C.	110
Rahn, Martinus	464	» , S. A.	109
Ram, Stefan	36	Stein, Hans	21
Reddelien, C. H. N.	179	Steinorth, J. C.	598
» , Knud	181	Stolpe, N. J.	576
Reimer, Johan, jun.	378	Strube, Diderik	26
» , » , sen.	376	Strøyberg, C.	331
Reimers, D. M. C.	185	» , J. C. H.	390
» , M. N.	187	» , J. J. K.	332
Reiminch, Herman	136	» , V.	334
		Stützer, C. L.	364
		Stær, Jørgen	467
		Støcken, F. H. von	234

	Side		Side
Sverus, Christian	425	Westen, Peter von, II	44
Sønnichsen, P. A.	132	Weyer, H.	450
T egder, Henrik	371	Vierth, M. L.	598
Thomsen, Folmer	160	Willers, Hans	590
» , N. Aabling	459	Wilpe, Bartholomæus	60
Tode, Benedikt	143	Winther, Andreas	248, 448
Toft, P. M.	296	Wissel, Joh. G.	99
Torp, O. L. P.	627	Wohlgemuth, Jul.	597
Troisin, Christian	96	Woldenberg, Johannes	23
Tscherning, J. H.	288	Wolf, C. J.	34
Tücksen, J. P. H.	296	Vorstius, Christian	118
Tølner, Gerhard	400	Voss, Fred. Gerh.	576
U no, Willum	14	Wulff, J. F.	107
V aleur, Peter	77	» , Knud J.	346
Weischer, J. C.	68	Wäger, C.I.	132
Veltheim, Ferd.	301	Z eise, C. C.	124
Wendtzke, Peder	18	» , C. F.	125
Wermelskirchen, M. von	17	Zimmermann, T.	394
Wernicke, Jørgen	60	Ø rnstrup, A. V.	294
Westen, Joh. C. von	42	» , Lauritz	622
» , Peter von., I	40	Ørsted, Søren Christian	208

TRYKFEJL

- Side 35. Lin. 2 forneden. — 22 Blyvægte, læs: 22 Pd. Blyvægte.
 » 55. Lin. 9 forneden. — 16. Oktober 1909, læs: 6. Oktober 1909.
 » 218. Lin. 2 forneden. — og Døtre, læs: og tre Døtre.
 » 250. Lin. 12 forneden. — Gunther, læs: Günther.
 » 334. Lin. 10 forneden. — 1848, læs 1884.

INDHOLD

	Side
Forord	1
Københavnske Apotekere og Apotekergaarde indtil Aaret 1672. En kronologisk Oversigt	7
Løve-Apoteket i Odense	30
Svane-Apoteket i Viborg	58
Svane-Apoteket i Helsingør	87
Hjorte-Apoteket i Haderslev	115
Løve-Apoteket i Kolding	136
Løve-Apoteket i Aarhus	159
Sorø Apotek	191
Ribe Apotek	217
Løve-Apoteket i København	239
Apotekerne i Tønder	270
Svane-Apoteket i Aalborg	305
Nyborg Apotek	346
Løve-Apoteket i Randers	370
Løve-Apoteket i Næstved	393
Det gamle Apotek i Nakskov	424
Køge Apotek	445
Dom-Apoteket i Roskilde	462
Løve-Apoteket i Nykøbing paa Falster	481
Løve-Apoteket i Fredericia	502
Kong Salomons Apotek i København	528
Svane-Apoteket i København	563
Sønderborg Apotek	589
Det kgl. Hof-Apotek i København	601
Alfabetisk Fortegnelse over privilegerede Apotekere	634

